

Library of

Mellesley

College.

Presented by Wiclif Society

No 49988

IOHANNIS WYCLIF

SERMONES

NOW FIRST EDITED FROM THE MANUSCRIPTS

WITH CRITICAL AND HISTORICAL NOTES

BY

DR. IOHANN LOSERTH

PROFESSOR OF HISTORY AT THE UNIVERSITY OF CZERNOWITZ.

(ENGLISH SIDE-NOTES BY F. D. MATTHEW.)

VOL. II.

SUPER EVANGELIA DE SANCTIS.

LONDON.

PUBLISHED FOR THE WYCLIF SOCIETY BY TRÜBNER & CO.

57 AND 59 LUDGATE HILL

1888.

BR

75

168

7

2

49988

INTRODUCTION.

1. The Contents.

The present part contains the most interesting and important of all Wyclif's Latin sermons.

Judging only from the other parts, the great effect which Wyclif's sermons produced upon both his followers and his antagonists, would be almost inexplicable, for they consist almost entirely of expositions of the sacred text and of philosophical disquisitions, and it is only here and there that Wyclif's contest with the life and doctrine of the hierarchy of his day comes into prominence.

It does so however in the present volume. Here the political and ecclesiastical convictions, which were the ruling ideas of the last four years of Wyclif's life, are very forcibly expressed. Almost every sermon contains some portion of Wyclif's violent contest with the monks, of which we also hear from his contemporaries, who describe the ferment produced by him amongst the English clergy, and to some extent amongst the nation at large.

More will not be attempted in this Introduction, than very briefly to indicate the contents of the volume, and to point out wherein lies its significance.

The first sermon is a clue to the character of the whole collection.

"To-day all states may rejoice" Wyclif exclaims, "rejoice and be ashamed withal. The princes may rejoice, for under the government of one of the greatest princes whom the world has ever seen, the Saviour is born, and He has commanded men to give the worldly power its due. He Himself paid for Himself and His followers the tribute due to the Emperor."

"The poor may rejoice, for never did anyone accept poverty out of greater love than Christ. Lastly, those men may rejoice who are placed in respect of worldly goods between these two conditions because Christ, living in the state most worthy of honour, scorned to beg, and molested neither rich nor poor.

But the rich may be ashamed who protect Antichrist and endow him with earthly wealth; the hypocrites may be ashamed, who blasphemously declare that Christ begged; and finally, men of the middle rank may be ashamed, who consent to the treacherous robberies of Antichrist."

Antichrist is no other than the Pope, and he is called so not conditionally, as in numerous other works of Wyclif, but absolutely.

As in this first Sermon, so in all those that follow, we find fierce attacks upon the Papacy with its following of priests, and upon the begging friars in particular.

In the same Sermon we read: In the Bible no sanction can be found for the Pope with his worldly-minded clergy and all the private sects which are invented now-a-days. They must be destroyed, if by any word they contravene the laws or the works of the Saviour.¹ And as the Pope is called Antichrist here and in numerous other passages,² so also is his law antichristian.

Three laws, Wyclif says, govern the state; the divine, the papal or antichristian, and the imperial or civil law.³ The two latter are not valid, if they are not founded on the first. A man's reputation, it is said in another passage, depends upon the righteousness of his life, and its agreement with the requirements of Holy Scripture, and not upon the publication of Antichrist's false Bulls which are commonly produced by lying tale-bearers.

¹ Et cum non invenitur testimonium de papa cum toto clero cesareo, de cunctis privatis sectis hodie adinventis, ideo tenetur dicta milicia ipsos destruere, si contrariantur in aliquo verbo ordinacioni vel factis tam amabilis veritatis. ² Antichristus menciens quod habet duas potestates ecclesie, quid per seculares seductos et quid per satrapas proprios usque ad mortem persequitur quoscumque qui detexerint suas fallacias? pagg. 158, 201, 203, 259 etc. ³ pag. 142: Sed heu cum tres sunt leges quibus regulatur respublica, scilicet lex divina, lex papalis sive antichristiva et lex cesarea vel civilis, ex fide due sequentes non valent nisi de quanto secundum legem primam fundantur . . .

Neither can such a Bull justify anyone; it condemns rather — like a diabolical writing against the truth — both those in whose favour it is issued and the bearer.

Antichrist sends his Bulls into the different countries, with the order that none should presume to dispute them. In accordance with this,¹ the cardinals are called the auxiliaries of Antichrist.

What is required, Wyclif asks in one Sermon, in order to become Pope? Those laws are not needful (II. 29) which are given only by men.

Christ and the Apostles ordained prelates without such laws.

There is no reason extant, for making such laws, in addition to the Bible. The institutions made by Christ long before there were any papal statutes, sufficed for the election of Prelates, and so it should be still. To be a servant of the Church requires the divine mission, the power, and the knowledge, which God grants for such an office.

Such a servant must renounce the world.

Now-a-days indeed, such a bishop, not burdened with earthly goods, would be sarcastically called a bishop of Nowhere or *episcopus Nullatensis*.

The power of the keys, given to open the gates of the kingdom of heaven, is used now to extort money, and to obtain a power which is not founded on the Bible.

The election of the apostle Matthew may serve as a model for the election of a Pope: They elected two holy men, each fit for the office, and prayed fervently to God for His decision.

Now they elect after a statute of their own, and if only a syllable of it is violated, the election is void, even if the fittest man has been chosen. Hence come the schisms in the Church, so that men do not know who is the right Pope, and it would be best to do without both Popes. A great number of the faithful, we read in one passage, blasphemously take the Pope for a god, because what God has considered sufficient in order to a man's becoming a worthy

¹ pag. 302: *Fama enim hominis debet capi ex rectitudine vite sue conformiter ad scripturam et non ex publicatione bullarum falsarum Antichristi . . . Bulla talis nullum iustificat sed sepe tamquam scriptura diabolica veritati contraria dampnificat tam illos pro quibus sonare videtur quam et transmittentem.* pag. 303: *Antichristus mittit per patrias et precipit nulli homini licere infringere suam paginam . . .*

servant of the Church, is neglected, while papal statutes are cared for and defended.

And as the Pope is here in evident contradiction to Holy Scripture, many call him Antichrist, as Christ has said: Many will come in my name and say: I am Christ etc.

In the name of Christ come these pseudo-popes who are opposed to Christ in doctrine and life.

The law of Antichrist is praised, that of the Saviour despised, and the persecutions proceeding from this Antichrist surpass those which Christ Himself had to endure from the priests of the old Covenant. The Legates with their bulls, now sent forth by Antichrist, are proof of this.¹ Do they really serve for the edification of the Church? Do not they rather say in their hearts, like the priests of the old Covenant, "We will not have this man to rule over us?"

From the passage they are so fond of citing, "what thou hast bound on earth" &c., it does not follow, that what such a worldly-minded prelate has bound or loosed on earth, will be bound or loosed in heaven; nay there is nothing more fallacious than to represent as a dogma, that God is thereby forced to bind or to loose.²

In consequence of this Pharisaic doctrine, the Church is full of errors.

That power which was granted to St. Peter by reason of a certain priority, is granted to every prelate in varying degrees which God determines.³

One must not obey the Pope nor the other prelates, unless they inculcate the following of Christ, but flee from them as apostates.⁴ To all attacks of Antichrist, a man must answer that neither the Roman Pontiff nor any other prelate of the Church militant is to

¹ Notemus rogo legatos missos a latere Antichristi et videamus quid sonat ad edificacionem ecclesie secundum legem evangelii, quin potius ² Nec quicquam est infidelius quam diffinire ut fidem quod si secundum tradicionem humanam prelati cesareus quidquam fecerit, tunc Deus necessitatur ut in ipso compleat quod intendit.

³ Hoc tenendum est firmiter quod licet potestas ista Petro conveniat secundum quandam preeminenciam, tamen convenit generaliter cuilibet prelato vel presbytero de sancta ecclesia, sed secundum disparitatem gradus quem Deus limitat.

⁴ Et hec ratio quare papa et alii prelati ecclesie dedocentes sequelam Christi in opere non sunt sequendi sed tamquam apostate fugiendi.

be obeyed, unless thereby obedience is shown to Christ the Lord, according to the Holy Scripture.¹ But no obedience is shown to Christ by defending the worldly possession or the disorder of the clergy, for both are contrary to Holy Scripture; and to defend them, is rather to resist Christ, and to become a servant of Antichrist.

As regards earthly laws, those clergymen are to blame who meddle exclusively with human statutes, those of the Popes and Emperors, and neglect those of God.

Christ did not write his laws on tables, or on skins of dead animals, but in the hearts of men.²

In other passages Wyclif is even more severe on the Pope, the Pope's election and the power of the keys.

The Church of the faithful is bound to expel the errors of Antichrist, and to believe steadfastly in the Holy Scripture. Now three errors have been smuggled into the Church by the folly of Antichrist, and the faithful should scorn them all.

The first is: Because St. Peter died at Rome, and Constantine was Emperor there, every Roman Bishop — as if he were of necessity the most able — is to be set above all Christendom. By the same reasoning Mohamedans might conclude, that their "prelate" at Jerusalem, where Christ the teacher of Peter died, is greater than the Pope, more especially as he was installed by a mightier ruler than Constantine.

From the place of his see, therefore, the right of the Roman Bishop to supremacy cannot be concluded, while if righteousness of life grants this right, how can the Roman Bishop be put over all other bishops, as it can be proved from his life, that in word and deed he is an adversary of Christ.³

A similarly fallacious conclusion is the second: If the emperor, or any other worldly prince, must be elected by certain electors, in

¹ Ad omnes insultus Antichristi debet dici illis constanter quod nec Romano pontifici nec alicui prelado ecclesie militantis debet amplius vel aliter obediri, nisi de quanto sonat ex fide scripture in obedienciam Jesu Christi. ² Nec scripsit Christus hanc legem in tabulis vel pellibus mortuorum animalium sed in cordibus hominum tamquam magister optimus et subtilissimus scrutator cordium. ³ Primus error quod, quia Petrus moriebatur Rome et Constantinus eiusdem loci fuerat imperator, ideo quilibet Romanus sacerdos est tamquam habilissimus super toto christiano populo preferendus.

order that his election may be universally valid, so that bishop only is to be recognized as Pope, on whom the Cardinals have united their votes. This conclusion is so much opposed to the proceeding of the Apostles in electing Matthew, that not only the Church triumphant (the Saints), but also the Church militant might well mock at such folly.¹

And in like manner they deduce the papal power of the keys from the well known words of the Saviour to St. Peter: "Whatsoever thou shalt bind" &c.²

But such deceits, Wyclif says, nobody dares to expose, because of the persecutions he would have to suffer from Antichrist and his confederates.³

Of such attacks on the papacy, there are still a considerable number.⁴

What is true of the Pope applies, also to the prelates of the Church. Those prelates who do not fulfil their duty, he compares to tasteless salt.

They must be ejected,⁵ and all laws which the Antichrist issues against their ejection, are good for nothing.

Our prelates, he says, are either no doctors, or such that a mill-stone ought to be hung round their neck, or they are "imperialized" or popish doctors⁶ who do not stay with Christ on the mountain, but with the people in the plain. They aim at worldly honours which the Apostle despised. One must not give ear to those prelates, who are installed by a worldly hand, but to those installed by heaven.

Such a prelate was John the Baptist who had under him a multitude of hermits; such prelates were the holy martyrs who

¹ Secundus error: Si imperator . . . per electores signatos eligitur . . . ergo per idem si isti cardinales in quemcunque suorum episcoporum consenserint ut sit papa, sequitur ipsum a tota ecclesia esse acceptandum . . . ² Tercius error: Christus singulariter dixit Petro: Quodcunque ligaveris etc., ergo per idem istud competit singulariter cuicunque Romano pontifici. Cum autem aliquando non valuit hec consequentia et poterit non valere causa sui valoris, ut nunc a fidelibus est rimanda . . . ³ Nec audet aliquis viatorum illusiones istas detegere propter persecucionem dyaboli et complicum Antichristi.

⁴ Cf. pag. 443: Alii autem clausa ianna excluduntur et sic seminantur spissius venditores olei per discipulos Antichristi.

⁵ pag. 379. ⁶ pag. 196: Nostri prelati vel non sunt doctores vel sunt doctores asinaria mola oppressi vel aliter doctores cesarei vel papales . . .

strengthened the faithful in the difficulties of their fight. If a prelate orders what is against the law of Christ, he is no believer.¹ If an inferior is ordered the like, he must resist in humility (*humiliter rebellare*).

If two prelates, one superior, the other inferior, order, the first must be obeyed, in reasonable things. Now Christ is superior to any prelate, and can order nothing but what is reasonable. Consequently, one must resist everything which a pope or prelate orders *contrary to Christ*. He who acts otherwise sins grievously.² One can be saved moreover, without being obedient to such a prelate, for he helps a man only by ordering what leads to obedience to Christ.

The monks, above all, should consider whether they did not enter an order, when they might have been led by the rule of Christ. If their chief should be a reprobate or ignorant, they may untie the foolish bonds and live according to the rule of Christ, the common abbot.³ That prelate will not sin against the rights of the Church, who contents himself with mean food and clothing, and does not clamour so violently for offerings and tithes, as is done now-a-days, under pretence of defending the rights of the Church.⁴ Truly apostolic men are treated in these days as were once the apostles. They are not allowed to confess the truth of Christ's religion. The worldly-minded prelates, who are worldly lords themselves, and servants of Antichrist, seize hold of such men, and deal with them according to frivolous laws.⁵ The mendicant friars do the most injury to the Church. This leads us to the main topic of these sermons, i. e. the attack on the mendicant friars.

Wyclif first arraigns the orders for the numerous improprieties which disfigure them. He blames them for the envy and spite which they entertain, not only against strangers, but even against members of the orders; he blames their unrestrained love of worldly amusements, their debaucheries and their greed of worldly gain, and lays stress on the fact of their being given to lying. In numerous but scattered passages, where he speaks about orders, he proves, that the orders are superfluous, that the common order, to which they all belong, is the Christian order, and that Christ's law is far more sufficient

¹ pag. 207.² pag. 208.³ pag. 207.⁴ pag. 183⁵ pag. 220

than any rule invented later; that the orders are contrary to the law of Christ, and are not founded on Holy Scripture; that their members indulge in pernicious vices doing harm to the individual and to the whole country; that they must be destroyed.

That the orders are superfluous, is proved by the Holy Scripture not mentioning them at all, unless indirectly by the Saviour's warning against their snares.¹ The founders of such sects are of the number of those about whom Christ says: Many will come in my name and say, "I am Christ" and mislead you. The foundation of an order must be only Christ. Far from the believer should be the blasphemy of despising Christ's doctrine and example, and following fallible guidance instead.

But this the mendicant friars do, by saying that their order is superior to the common Christian doctrine.² The Church is burdened with too many servants; and the most superfluous of all are the mendicant friars. These make every effort to destroy the old laws of the Church. How superfluous they are, can be seen from their fruits.³

Once two apostles wandering through far countries, converted more people than live in England to such religious zeal as the whole English people does not possess, in spite of its many thousands of mendicant friars, and there is no doubt that the present sad state is due to the negligence of the clergy, and above all, of these pseudo-monks.

These sects confound the Church: Their thresholds are outside the religion of Christ.⁴ Their increase weakens the Christian doctrine, and makes many apostates.⁵

Christ himself despised such sects. They are well aware that they are not founded on Holy Scripture; and therefore they say: Many things which Jesus did, are not mentioned in the Scripture, and so Christ founded these orders, though their foundation is not mentioned expressly in the Bible.

But by the same reasoning, one might conclude that every order is condemned, because its condemnation is not mentioned in the Bible; nay one, might infer it with somewhat greater certainty, because some usages and parts of their rule gainsay the Lord's law. But in Christ and His Scripture "yea and nay" is impossible.

¹ pag. 83.

² II, 3.

³ pag. 65.

⁴ pag. 221.

⁵ pag. 178.

As the sect of those friars and their "monstrous" rule is not founded in Scripture,¹ so also the vow which the monk must take is without scriptural foundation. With "apish" craftiness some friars argue, that their sect resided on the mount of Carmel even before the incarnation of Christ, because Elias found there some imitators. And by similar hair-splitting, others conclude, that they are brothers of the blessed Virgin, because they wear white frocks and white is the colour of innocence, in which the virgin excelled. Leaning on this "staff of reed" they say that the Apostles took vows to the Lord in this manner. As to their supposed miracles, they may be disregarded by the true catholic.

Let not the faithful regard them; for these brothers, as even their black garments witness, are under the patronage of the devil.

In reality they are scholars of Antichrist, for they cannot be scholars of Christ, or they they would renounce the world and its splendours, and according to the words of the apostle, be contented with food and clothing.

But ask the world, whether they do not prefer worldly enjoyments to such renunciation; whether they seek, like the apostles for fellow-workers in the Gospel, or prefer to live amongst the retinue of the king; whether, instead of being satisfied with simple lodging, they do not reside in fortresses and castles, and parade in brilliant dress.

The orders say: We observe all the commandments of the christian doctrine, and some special institutions besides, consequently our order is excellent.

But this argument is false, for these orders first act against the divine commandment of love,² and then against all the ten commandments. And perhaps it is wisdom to make institutions to-day, from which they are dispensed to-morrow, and this by a man of whom they know not, whether he be Antichrist.

Once the Lord's soldiery was stained by the blood of martyrdom,³ now-a-days unbridled greed after worldly goods reigns so much amongst the orders, that there is nobody in the world, who strives

¹ pag. 56: Ideo sicut secta fratrum aut eorum monstruosa regula non habet probabilitatem ex scriptura . . . ² pag. 108. ³ pag. 112.

more duringly after temporaries, either by lying, or by excommunication or by knocking down plain simple christians. It would be best for the Church if everyone who has entered an order, and become acquainted with its wrongs were to choose another mode of life.

They do not choose such for preachers as will proclaim God's word purely, sincerely and wisely, but such as can get most out of their hearers. So they shew that they prefer gain to the people's welfare.

Accordingly, their sermons are adapted to the purpose of heaping up temporal wealth.

Therefore they do not visit the places where sin most prevails and most harms the Church, as did the Apostles, but they go *wherever* and *whenever* they can earn most.

In order not to forfeit the favour of the people, they do not expose their faults; and wherever they can gain more by omitting the sermon, they do it.

Rich members of the orders, doctors and other do not preach at all, for they know works more gainful than preaching and prefer to employ the means best suited to the end they love. Who is idler than these wealthy friars? They have only contempt for the poor who can spend nothing, however disposed they may be to hear the Lord's word.

But these preachers think more of the pursuit of gain, than of the salvation of the faithful.

The apostles did not act so, and therefore also the begging *after* the sermon is the most horrible blasphemy.

The learned, the people and the mendicant friar himself should strive to do away with these monstrous collections.

These friars preach out of avarice and in order to get a name.

They are spiritual murderers, and therefore it is the duty of the secular arm to destroy them.

If the laity neglect this duty, they are equally culpable with the members of the order themselves; for doing wrong, and agreeing to it, deserve punishment equally.¹ These friars are murderers in a threefold manner; first, since they imprison and slay members of their

¹ pag. 128.

own order (those, namely, who desire to free themselves from the rule); secondly because they ruin many people by their lies, slandering as heretics the faithful who teach the truth concerning the Eucharist; of what they themselves are ignorant; thirdly in persecuting with pernicious haired simple priests. Therefore it is time for the secular lords to put an end to them, and so Grosseteste is right in scourging the monstrosities of these friars, who pretend their inventions to be dogmas of the Church. Their lips are stained by lying, and their hands by human blood, and so they are indeed sons of Caim (Cain), as even the name of Caim (Cain) indicates, in which C stands for the Carmelites, A the Augustines, I the Jacobites (Dominicans) and M the Minor friars. From this Cain's tribe, may the Lord deliver us.¹

As concerns the begging of the friars, the argument is a diabolical one, which the Pope ought to be ashamed to use, that because Paul in one instance collected earthly goods for the Saints in Jerusalem, these "sturdy" friars may habitually beg for themselves, or: If the faithful minister necessities of life to their preachers, the people may bestow large property on the mendicant friars; or finally: If the apostle ate amongst the heathen what was convenient to him, so also these friars may institute observances of their own in eating and drinking. But from the Gospel we learn that the "poor" blind, the "poor" lame, and the "poor" weak, were supported by the Apostle. It was neither for himself nor for the rich that he begged.

He chose rather to earn his bread by the work of his hands; and so these able-bodied beggars should live on the work of their hands, and not be burdensome to their countries which they considerably weaken, as they do England, by depriving it of hands and of much money.²

The friars are not allowed to tell the truth, as many of the more educated amongst them confess. It is often said: "A monk out of cloister is like a writhing fish out of water." But how is it, that so many of them live out of the cloister, and meddle with worldly affairs, but in ecclesiastical matters they are either silent like idiots, or disseminate new heresies. Like the minstrels or buffoons they make their way into houses, and eat up the property of the poor, without doing them any reciprocal service, as even the minstrels do.

¹ pag. 83'4.

² pag. 49, 53.

So they delude the world, and try to make it believe that whoever wears a cowl, must needs be a good clergyman.

Useless for defending God's cause, and following their carnal instincts, they only care how to satisfy their ambition, and their greed for worldly pleasures and enjoyments.

They either idle about in the palaces of the ruling lords or scour the villages and provinces, trying to extort their prey by any means; so they collect their stores, and live like worldly lords; and in spite of all this they say, that they follow the example of Christ more than others. But by searching ever so carefully, hardly one mendicant friar will be found, who acts according to Christ's doctrine and example. They like to accept bishopries because they are lucrative; not like St. John the Baptist clad in skins, but in soft clothing, they live in kings' houses and hate to reside in the cloister. They not only contribute nothing to the peace of their fellow-creatures, but they stir up quarrel and hatred, because they prosper best by it; and as the nest of the Roman church is their last refuge, they defend it, and whoever speaks against it, is reviled as a heretic and despised.

From these last remarks, it is evident that Wyclif entered into conflict with the mendicant friars not only because they accused him of heresy for his doctrine of the Lord's supper, but because he considered them the most flexible instruments of Romish absolutism, and the principal defenders of all ecclesiastical errors and abuses.¹

Therefore in speaking of the errors of his time, the ecclesiastical abuses, the sins and pretensions of the clergy, and so on, he treats it all from the point of view of the contest with the mendicant friars. And this may be the reason why he, who formerly did not much esteem the endowed orders and blamed them severely for their faults, now believes them to be on the whole better than the mendicant friars. Therefore he discusses at length in one of the following sermons the question: who is the worse, the monk (member of an endowed order) or the mendicant friar.² Although neither live after the christian order³ — it would be easier on the whole to lead back

¹ Lechler, Joh. von Wyclif I, pag. 589. ² pag. 118: Circa hoc evangelium dubitatur utrum fratres ex sua institutione propria magis exorbitant quam religiosi possessionati ³ Utrique multipliciter exorbitant cum secularibus ab ordine christiano

to it the monks than the mendicant friars; which he then explains in detail.¹

There is more sin in connexion with these mendicant orders, than in connexion with secular government; for the divine commandment concerning the distribution of goods, as it was in the state of innocence, as the Apostles practised it and as it answers the interests of the state, is most transgressed by the orders. These orders are possessors in a more exact sense than anybody else. Whilst secular lords return their property, either in life, or at death, to the world,² it accumulates with the monks, and it is not to be wondered at that they care for worldly things more than the secular lords do.

In this confusion a change must be effected; and as the clerical arm fails, the secular force must step in, to reform.

Seculars, even kings already, complain that they have no power over the wealthy clergy. The evil must be extirpated by the root.

As of old it was a great error in Pope Silvester to accept secular property at the hands of Constantine, and thereby to do harm to the Church which had flourished splendidly before endowment; so now the secularized (Wyclif calls it the "imperialized") Church must be deprived of wordly goods.

In many of his sermons Wyclif returns to the need of this deprivation and the method of effecting it. Equally often he speaks about the mischief of endowments.

If will suffice to mention here only a few passages: Human reason, Wyclif says, cannot comprehend how such a prelate, burdened with earthly property, is capable of vanquishing the world and making himself an example of his teaching; as Holy Scripture, reason, and experience confirm, that the occupation of the man with earthly property, makes him incapable to take hold of what is spiritual, and to teach the people after the commandment of love. If ever holy men accepted earthly goods, perhaps believing that they might easily distribute to the poor all that was beyond their needs, they have erred, though unconsciously, and probably repented of their error. Out of this minor sin grew the deadly sin, which has now infected

¹ Facilius quidem esset religiosos Christi ad rectitudinem status reducere quam novellos ab eius rectitudine plus distantes . . .

² pag. 374.

the whole Church. The devil argues thus: More than for God's cause the clergy fight for their property. They aim at acquiring and at keeping for ever the acquisition.

This they like better than preaching the Gospel, though that is the most important office of the priest.

Now the Church, and every tribe, and race suffer from the great fault of Silvester. In return for their property the clergy accomplish nothing; they neither defend their native country, nor do they invade hostile countries; they do not quiet the provinces; what smacks of gain, they greedily take, and from anybody whatever; what savours of work, they leave alone. Antichrist fancies that he is not subject to the secular arm.

That St. Thomas died for the defence of the endowment of the Church, is a diabolical assertion of the clergy, which they are not able to prove. For none of the 16 Articles for which he died, has anything to do with the endowment of the prelates, or is against the deprivation of what has been foolishly given to them.

Ecclesiastical properties belong to the poor¹ and this property Thomas defended for his poor; and if the clergy occupied with worldly matters neglected their parishes, he put fit people in their places; and finally, he did not allow the poor to be ill-treated by the rich. Our clergy act contrary to all these points, for they prefer earthly dirt to heavenly bliss. As moreover St. Thomas knew how worldly property had corrupted the clergy, he would have acted better still, if he had left the goods in secular hands.

And so too it has been with the other saints. If they received and accepted endowment, it is likely that they repented of it. They probably considered the money as alms and used it accordingly. Therefore the saints lived quite differently from our priests.

The clergy should be contented with food and clothing; all bishops who strive after worldly honours and riches, belong to Antichrist and are not members of the Holy Church.²

If worldly dominion savours of sin even in a layman, since it is apt to be attended by pride, envy, avarice &c.,³ how much more in the clergy, who have taken the vow of poverty. With the clergy,

¹ pag. 369 70.

² pag. 274.

³ pag. 270.

a dotation of worldly property is the more dangerous, that their race never can die out.¹

From all this follows, that, if any exaction is made by the clergy, the believer should ask himself first, whether this demand be founded in Holy Scripture. To secular lords nobody paid tribute more willingly than Christ the Lord, and so should also the clergy do. Then secular lords would not be obliged to pillage the poor in order to invade foreign countries; they could rather receive from the clergy the necessary support against their enemies. As the ecclesiastical property belongs to the poor of England, it consequently cannot be given to foreigners, be it the Pope or the cardinals &c. And of all these evils existing in the Church, the laymen too are guilty.²

He himself has very often reproved them for their folly in enriching the clergy, contrary to Christ's doctrine and example.³

On the judgment day, neither their reputation, nor the delusive favour in which they are held by the prelates, would help them in any way.

In numerous passages the secular lords are exhorted to fulfil their duties towards monachism by withdrawing their endowment to them and by depriving them of worldly property.

Although Wyclif does not advise direct violence, as it was practised by some of the Hussites,⁴ the failure to exercise the royal power against the monks, is severely blamed,⁵ and occasionally he refers to self-help, to which the faithful might be forced by certain circumstances.⁶

The combat against monachism and the hierarchy throws the other questions treated by Wyclif into the back ground.

Very often he explains, but less methodically than in the first part of the sermons, how the priest should fulfil the duties of his office. Dogmatic questions are touched upon only here and there.

¹ pag. 374.

² pag. 128.

³ pag. 38.

⁴ Sed secundo valent isti prelati fatui et resistentes isti expulsionem salubri ut obiective vel materialiter conculcentur. Sed non consensio quod sic conculcentur improprie in personis propriis sed arcentur in casu etiam violente ad separationem a bonis ecclesie vel proscriptionem salvis naturis . . .

⁵ Cf. pag. 113 seqq.

⁶ Et istud movet quosdam promotos ecclesie Anglicane negare cardinalibus procuracionem . . . pag. 408.

Thus in one passage he says: If the Church were deprived of sacraments and sacramental usages, it would not perish for that, for the Christian needs only to believe in God and observe His law. To him Christ the Saviour is Pope, bishop and priest, and He has power to bestow salvation without these superfluous symbols.

Often transubstantiation is discussed¹ and the passages are fairly numerous, in which he expresses his convictions about miracles, adoration of the saints and canonisations.

Satan, he says, can deceive men much more easily by miracles of the dead, than by holiness of the living.²

By these false miracles the Church can easily be deceived; one nowhere reads that John the Baptist worked miracles, though by the testimony of Christ Himself, amongst mortals nobody was greater than St. John.³ So the miracles at the tomb of St. Thomas may even have been caused by the devil.⁴ God did not will that honour should be paid to the body of Moses, nor to that of the Holy Virgin, nor of the evangelist St. John; the Bible establishes nothing at all about the adoration of saints, and this being the case, men sin, who disobey so far the commandment of the Church triumphant.⁵ Truly pious men dislike earthly praise and this is also the reason why the Saints abhor canonisations, which are often false; they abhor the feasts,⁶ which are multiplied out of worldly motives, and deprive of their favour those who keep them in this spirit.⁷ Neither by pilgrimages, nor by noisy adoration of the saints and their relics shall we reach our goal. The saints must be venerated with wisdom; and this is done best by giving away the finery of the dead to the poor. But verily he who tells the people this, is condemned as a heretic.

The magnificent architecture of churches, not to speak of monasteries, is severely blamed. They do not incite to piety, but they divert from it; they do not prove humility, but the insupportable pride of the clergy. Of the mendicant friars, Wyclif says, that in their haughtiness they build mighty houses and towers like the tower of Babel.⁸

¹ pag. 179 etc.² pag. 164.³ ib.⁴ pag. 35.⁵ pag. 164.⁶ pag. 374.⁷ pag. 9.⁸ *Sequentes patrem suum edificant altas domos et campanilia instar edificantium turrim Bbel.*

But God despises such buildings and also the Apostle did not permit such buildings or other monuments, not sanctioned by the Holy Scripture, to be erected.¹ The grand palaces and houses of the mendicant friars, he compares to dens of robbers. Whilst the monks build cloisters like castles, the mendicant friars make themselves residences like robber's dens.

As of old, Cain built the first town, not for the protection of the inhabitants of the country, but to conceal his prey, so now do the friars. They build houses and churches in order to deceive the people who bring them alms, and to conceal their prey. And for this building of churches they erroneously cite the example of Solomon.²

In one passage it is questioned, whether these buildings of the monks and clergy are of any good at all to the Church.

"And it appears", Wyclif says, "from this gospel (Matth. XXIV, 3), that Christ condemned such buildings both by deed and word. They are neither virtuous in themselves, nor do they incite to virtue. If they do, it must be because their beauty augments devotion, but what reason is there to believe this? Did not the martyrs pray more devoutly in the dungeon? Did not John the Baptist reach of loftier height of contemplation in the desert? Did not Christ, as well as the fathers of the Old and New Testament pray in the open air? For when Christ passed the night in praying, he was not shut up in a temple, nor did the patriarchs need a temple for their devotions, as they were well aware that God is omnipresent; and in churches man's mind is diverted very much by earthly things. The building of churches often leads to the contrary of what has been intended. It swallows the property of the Church and produces manifold errors, on account of the many human inventions and innovations connected with it. Why, I ask, should the Church care for the form of friars', churches why for the form of their cloister, why for the appearance of refectories and sleeping rooms with many other things, which have been smuggled in after the manner of the pharisees; since we know, that not these outward signs but the pure mind of the man who meditates on Christ's sufferings, and the soul raised to God in humble reverence, make the place a holy one? What have we to do with

¹ pag. 125. Cum ergo basilicas tales Dominus parvipendit . . .

² II. 16.

the four walls of a cloister, set up to keep back our monks from worldly affairs, and to confine them to silence and to bodily observances, wherein as they pretend their religion consists: when we know they are lynx-eyed for what goes on in the world outside their walls, and pay little attention to holy things. Therefore the abbots are weary of staying within the walls of their cloisters; and if they quit the cloister, nobody is more worldly-minded, more eager in acquiring money or more dissolute in his life, than they. There is no doubt that the cloister has ripened these fruits."¹ Wyclif continues in the same strain.²

It is comprehensible, that he became unpopular with the monks and the whole hierarchy, the more so that his disciples carried these doctrines to great lengths and propagated them from the pulpit.³

The movement spread more and more deeply and rapidly. Wandering throughout all England, Wyclif's disciples preached these doctrines, and the result is described with pithy brevity by a contemporaneous pen: *Hoc anno fratrum elemosinae subtrahantur, mendicantes laborare jubentur, praedicare non sinuntur, denariorum praedicatores et domorum penetratores vocantur.*

We have other English witnesses to the same effect, so that there can be no doubt, that the impression produced by these sermons of Wyclif, on his English countrymen was extraordinary.⁴ It was not however permanent; strong as the movement must have been, the hierarchy succeeded in mastering it.

Quite different was the success of these sermons in Bohemia amongst the Hussites, for there they were passed from hand to hand by the learned, who derived from them the arguments with which they combated the hierarchy and its errors. From the pulpits the

¹ Serm. II. 45. pag. 328/9.

² *Si ergo sunt tantum maturati ut fingunt, quare non extra claustrum edificant fratres suos. Quando enim percipiunt lucrum, fastum aut delectabilem vitam in mundo respuunt claustrum suum et alias ceremonias sue religionis et lecius in seculo conversantur. Quod non facile crederetur, si forent sine claustro tanquam pisces sine aqua vel apostate sine regula tam felices.*

³ *Eulogium Historiarum (Contin.) III, 351 ad annum 351: Discipuli eius hanc doctrinam predicabant et divulgabant per totam Angliam multos laicos seducentes eciam nobiles et magnos dominos qui defendebant tales falsos predicatorum.* ⁴ *Eecl. Hist. Contin. pag. 355 ad ann. 1382. Cf. Thom. Walsingham Hist. Angl. II, pag. 51.*

public mind was excited by these sermons of Wyclif,¹ and inflamed with hatred for many decades against the prelates and monks. The effect of these sermons must have been the greater, that they were taken by many for sermons of Hus, as is evident from the marginal notes of our Ms. D.

How they acted on the Bohemian people at large is testified by the murdering of the monks, the destruction of the most renowned churches and cloisters, which ensued in Bohemia after the days of August 1419, and thoroughly transformed the ecclesiastical relations of that country: events which were felt in their consequences for long afterwards.

2. The transmission in MSS.

The sermons of this volume have been preserved in three MSS., namely the Codex of Trinity College, Cambridge (A), the Codex pal. Vindobonensis 3928 (D), and the Codex pal. Vindobonensis 3931 (E).

These three MSS. have already been described in the introduction to the first volume.² It need only be mentioned here, that the 60th sermon (page 445 to 452) is missing in both MSS. D and E, and two other sermons which in the fourth part of Ms. A occur as numbers 2 and 11 are inserted in its place.

As sermons 27, 28, 31, 32 and 33 embrace the whole contents of the treatise *De Sex Jugis*, the Ms. of this treatise also (printed by Lechler, Appendix II, 591 seqq.) was examined, and from its various readings some improvements have been incorporated into the text.

3. The date and the edition.

About the date of the composition of this volume all details have been given in the introduction to the first volume, and I have nothing to add either to it, or to the principles which have guided me in editing.

On the other hand I feel myself bound to express my heartiest thanks to the founder of the Society Dr. F. J. Furnivall and to

¹ Cf. *Serm. Prim. Pars.* pag. XXII—XXVII.

² pag. XXXV XXXIX.

Messrs. F. D. Matthew and R. Buddensieg for the valuable help they have given me in this work.

Special thanks are due to Mr. Matthew, without whose indefatigable assistance, which appears only in the side-and foot-notes, but which was far greater than appears, it would have been impossible for me to finish the edition of the two first volumes of the sermons within a single year, during which time I had to undergo two severe illnesses.

Czernowitz, Christmas 1887.

J. Loserth.

Contents

Evangelia de Sanctis.

Sermon		Page
	Christmas Day.	
I.	Exiit edictum a Cesare Augusto. Luke II, 1	1
	St. Stephen.	
II.	Ecce ego mitto ad vos prophetas. Matth. XXIII, 34	7
	St. John the Evangelist.	
III.	Dixit Jesus Petro. John XXI, 15	14
	The Holy Innocents.	
IV.	Angelus Domini apparuit. Matth. II, 13	22
	St. Thomas.	
V.	Homo quidam nobilis. Luke XIX, 12	28
	St. Silvester.	
VI.	Homo quidam peregre proficiscens. Matt. XXV, 14	34
	The Conversion of St. Paul.	
VII.	Dixit Simon Petrus ad Jesus: Ecce nos reliquimus. Matt. XIX, 27	44
	Candlemas Day.	
VIII.	Postquam impleti sunt dies. Luke II, 22	52
	St. Peter's Chair (Feb. 22).	
IX.	Venit Jesus in partes Cesaree. Matt. XVI, 13	59
	St. Matthias.	
X.	Confiteor tibi, Pater, Domine. Matt. XI, 25	66
	Annunciation of the Blessed Virgin Mary.	
XI.	Missus est angelus Gabriel a Deo. Luke I, 26	73
	St. Mark.	
XII.	Ego sum vitis vera. John XV, 1	79
	St. Philip and St. James.	
XIII.	Non turbetur cor vestrum. John XIV, 1	86
	Vigil of St. John the Baptist.	
XIV.	Fuit in diebus Herodis. Luke I, 5	95
	St. John the Baptist.	
XV.	Elizabeth impletum est tempus pariendi. Luke I, 57	105
	St. Peter and St. Paul.	
XVI.	Dixit Jesus Simoni. John XXI, 15	113
	Translation of St. Martin.	
XVII.	Nolite timere, pusillus grex. Luke XII, 32	123
	St. Mary Magdalene.	
XVIII.	Rogabat Jesum quidam. Luke VII, 36	132

Sermon		Page
	St. James.	
XIX.	Accessit ad Jesum mater filiorum Zebedei. Matt. XX, 20	140
	Assumption of the Virgin (Aug. 15).	
XX.	Intravit Jesus in quoddam castellum. Luke X, 38	146
	St. Bartholomew.	
XXI.	Facta est contencio. Luke XXII, 24	152
	Beheading of St. John the Baptist.	
XXII.	Misit Herodes. Mark. VI, 17	159
	Nativity of the Blessed Virgin Mary.	
XXIII.	Liber generacionis. Matt. I, 1	164
	Exaltation of the Cross.	
XXIV.	Nunc iudicium est mundi. John XII, 31	172
	St. Matthew.	
XXV.	Cum transiret Jesus. Matt. IX, 9	179
	Michaelmas Day.	
XXVI.	Accesserunt ad Jesum discipuli. Matt. XVIII, 1	188
	All Saints' Day.	
XXVII.	Videns Jesus turbas ascendit. Matt. V, 1	195
	St. Andrew.	
XXVIII.	Ambulans Jesus iuxta mare Galilee. Matt. IV, 18	204
	Common of an Apostle.	
XXIX.	Hoc est preceptum meum. John XV, 12	210
	The same.	
XXX.	Hec mando vobis. John XV, 17	219
	The same.	
XXXI.	Ecce ego mitto vos sicut oves. Matt. X, 16	227
	Common of an Evangelist.	
XXXII.	Designavit Dominus Jesus. Luke X, 1	234
	Common of one Martyr.	
XXXIII.	Nisi granum frumenti. John XII, 24	240
	The same.	
XXXIV.	Qui vos audit me audit. Luke X, 16	247
	The same.	
XXXV.	Si quis vult venire post me. Matt. XVI, 24	254
	The same.	
XXXVI.	Si quis venit ad me. Luke XIV, 26	261
	The same.	
XXXVII.	Nihil opertum quod non reveletur. Matt. X, 26	269
	Common of one Martyr and Bishop.	
XXXVIII.	Circuibat Jesus civitates. Matt. IX, 35	277
	Common of many Martyrs.	
XXXIX.	Elevatis Jesus oculis. Luke VI, 20	285
	The same.	
XL.	Cum persequentur vos in una civitate. Matt. X, 23	285
	The same.	
XLI.	Ponite in cordibus vestris. Luke XXI, 14	293
	The same.	
XLII.	Descendens Jesus de monte. Luke VI, 17	300

Sermon		Page
	Common of many Martyrs.	
XLIII. Cum audieritis prelia. Luke XXI, 9		308
	The same.	
XLIV. Attendite a fermento phariseorum. Luke XII, 1		314
	The same.	
XLV. Sedente Jesu super monte Oliveti. Matt. XXIV, 3		322
	The same.	
XLVI. Nolite arbitrari. Matt. X, 34		330
	The same.	
XLVII. Egressus Jesus de templo. Matt. XXIV, 1		339
	The same.	
XLVIII. Dixit Jesus turbis Judeorum. Luke XI, 29		345
	The same.	
IL. Egrediente Jesu de templo. Mark XIII, 1		353
	Common of a Confessor and Bishop.	
L. Vigilate, quia nescitis. Matt. XXIV, 42		360
	The same.	
LI. Videte, vigilate et orate. Mark XIII, 33		368
	Common of a Confessor and Doctor.	
LII. Vos estis sal terre. Matt. V, 13		376
	The same.	
LIII. Vos estis lux mundi. Matt. V, 14		384
	The same.	
LIV. Non potest civitas abscondi. V, 14		392
	Common of a Confessor and Abbot.	
LV. Nemo accendit lucernam. Luke XI, 33		400
	Common of many Confessors.	
LVI. Sint lumbi vestri precincti. Luke XII, 35		409
	The same.	
LVII. Misit Jesus duodecim apostolos. Matt. X, 5		416
	Common of one Virgin and Martyr.	
LVIII. Simile est regnum celorum thesauro. Matt. XIII, 44		426
	Common of a Virgin not a martyr.	
LIX. Simile est regnum celorum decem virginibus. Matt. XXV, 1		436
	Ascension Day.	
LX. Recumbentibus undecim apostolis. Mark XVI, 14		445
	Corpus Christi Day.	
LXI. Caro mea vere est cibus. John VI, 56		453

SECUNDA PARS.

SERMO I.

Fol. 184^c *Exiit edictum a Cesare Augusto ut de | scriberetur
universus orbis. Luce II, 1.*

Continuando sermones sanctorum cum sermonibus
5 dominicis incipiendum videtur a festo Sancti Sanctorum,
quia ipse est simul creator et creatura, cuius honori
debet intendi in quolibet sermone evangelico, cum non
valet festum vel devocio cuiusunque sancti citra Do-
minum, nisi de quanto in eius devocionem supereminenter
10 persona sollempnizans accenditur. In cuius signum in
quacunque oracione sanctorum Deus principaliter ado-
ratur, ut ad oracionem talis sancti populus adiuvetur.
Et in signum quod hoc fit per mediatorem Dei et ho-
minum Christum Jesum, oraciones tales finiuntur com-
15 muniter *per dominum nostrum Jesum Christum*. Et sic
cum apostoli sine talibus festis sanctorum plus nobis
dilexerunt Jesum Christum, videtur multis catalogum
tot sanctorum esse temerarium; unde videtur quibus-
dam quod melius esset non fore tot sollempnitates ad
20 onus ecclesie, cum nec scriptura nec apostoli hoc do-
cebant; et ultra ritus legis veteris Christi ecclesia hodie
oneratur et specialiter per canonizaciones post dotacionem
ecclesie, que lucrum sapiunt in oblacionibus et in affec-
cione indebita personali. Multi namque creduntur sancti
25 in celo sancciores istis quos canonizat pro lucro Romana

Saints day
sermons begin
with Christmas.

Evils of
canonization.

2. A in marg.: Sermo I; D in marg.: Ista pars vocatur pars secunda sermonum; E in marg. sup. man. alt.: Sanctis oraciones porrecte tanguntur. Oraciones porrecte sanctis tanguntur. 4. D in marg.: Festum Sancti sanctorum. 7. A: non videlicet (viz); sic et in plurimis locis seqq. 11, 12. A: oratur. 15. E: nostrum deest. 17. D: cathologum. 17, 18. D: catholicum tot sanctorum festa instituere; festa instituere not in text, but in marg. 23, 24. A: et alleccione.

1. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold I, 316, 322. 25. Cf. De Ecclesia, pag. 44. Dial., pag. 60. Trial., pag. 237, 433.

ecclesia quorum festa nec specialiter celebramus nec corpora sunt tradita ecclesiastice sepulture. Ideo videtur irrationabile quod tantum oneretur ecclesia quam Dominus libertavit et de novo catalogo tam a catholicis quam observantibus formidandum, cum credi debet quod non propter canonizationem Romane ecclesie est quis in celo sancior plus vel minus, nec testimonium de tam sibi incognitis dat singulis plenam fidem. Fides autem est de supereminencia sanctitatis domini Jesu Christi tam divinitus quam etiam humanitus. Et quia triplex evangelium hodiernae diei meminit de ambabus et eius humanitas est inferior, propinquior nobis atque nocior, ideo de ipsa (ut videtur) primitus est loquendum. Et quia ecclesia in duo dividitur, scilicet in laicos et clericum, evangelio medie misse pastoribus competente, evangelium prime misse videtur secularibus convenire.

Christ's
manhood.

The emperor's
decree.

Narrat autem hoc evangelium quomodo tempore Octaviani qui fuit inter omnes conquestores generalior, nobilior ac magis pacificus emissum est ab eo edictum ut tota habitabilis que quasi fuit sub eius imperio describeretur secundum climata, secundum quantitatem populi et secundum possessiones, ut sic sciret quantum auxilii gentes sibi subiecte possent tribuere Romano imperio.

The enrolment
was begun in
Syria.

Iste autem imperator dicitur Cesar a Julio precedente, et Augustus dicitur, quia notabiliter auxit Romanam rempublicam. Et sic Christus natus est anno quadragésimo secundo huius cesaris, quando plus pacificata fuit habitabilis iuxta illud Psalm. LXXI°, 7: *Orietur in diebus eius iusticia et habundancia pacis*. Quamvis autem partiales descripciones precesserunt (ut patet II Reg. XXIV°), ista tamen fuit generalior inter omnes. Hec descriptio incepit in Syria sub Cyrino preside, quia illa terra fuit quasi in medio imperii, et ab ista descriptio videbatur facilius exemplar describere alias naciones.

35

1. A: spiritualiter. 2. A: ecclesie. 4. D: novo catholice; A: catholicetur. 4. 5. DE: catholicizantibus. 6. A in marg.: Canonizacio. 10. E: etiam deest; ib. A: et quod. 11. D: hodiernae Dei; E: Dei corr.: diei. 15. E: pastoribus competit. 18. A: Octoviani. 19. A: ab eodem; ib. A: edictum deest. 20. A: tota terra habitabilis. 21. A: secundum inclinata. 22. A: scirent. 25. D in marg.: Cesar. 27. DE: est deest; D: in anno. 28. DE: pacifica. 30. A: eius deest. 31. A: II deest; Codd.: Rom. XXIV. Correxii. Cf. II. Reg. XXIV, 9. 32. A: Hic. 33. A: Ciria sub Cirinio. 34. DE: media in medio. Engl. text: for it was myddil of his empire. 35. AD: exemplariter.

33. Vulgate: *Haec descriptio prima facta est a praeside Syriae Cyrino.*

Ista autem professio secundum istum ordinem fuit facta, ut singuli adulti tam nobiles quam vulgares irent in civitatem sibi proximam et sic distinctis nobilibus atque ignobilibus quilibet nobilis inscriberetur seorsum 5 distincte ab ignobili, et quilibet daret numisma pro capite domino capitali. Joseph autem ibat in Bethleem civitatem sibi proximam quoad locum natalicii, que *est parva civitas Judee*, in qua David natus est (ut patet I Reg. XVI°); et accepit secum Mariam matrem Domini 10 suam coniugem, quia fuit heres patris sui et de eadem tribu. Et secundum ordinacionem Dei Maria ibi peperit sine obstetrice in diversorio et Christum Deum et hominem inter bovem et asinum in presepio reclinavit. Joseph autem licet nobilis fuit pauper ducens secum asinum Fol. 184^d pro portanda virgine gravida et bovem | vendendum pro expensis necessariis, quia ad Bethleem fuit magnus concursus populi, propter quem preterquam in domo illa hospitaria communi ut stabulo non fuit locus sibi et suis bestiis manendum. Ista autem nativitas prophetata 20 fuit Mich. V° et Abacuk III°.

Why Joseph went to Bethleem.

and took with him an ox and an ass.

'Firstborn' son does not imply a second.

Nec moveat in fidelem quod beata virgo post Christum peperit alium filium, quia primogenitus dicitur quicumque ante quem non est alius genitus (ut patet Numeri III°). Qualibus autem pannis involvit Christum non est fidelibus 25 difficultas, sed certum est quod panni erant simplices, sicut tota multitudo circumstanciarum in nativitate Domini et eius conversacione humanitus fuit pauper. Nec dubium quin utrobique servabatur honestas alludens statui innocencie ac beatitudinis, et ideo pastores simplices sine 30 cautelis malicie instar patriarcharum Gen. XI.VII° observantes proprios greges in tropico hiemali viderunt angelum cum lumine quasi diei. *Qui dixit eis quod natus est vobis Salvator; qui est Christus dominus, in civitate David. Et hoc vobis signum: invenietis infantem pannis involutum* 35 *et positum in presepio. Et subito facta est cum illo angelo multitudo milicie celestis.* Nam angeli qui pugnant contra

Vision of the shepherds.

3, 4. A: nobilibus ab. 9. A: I Reg. X. cr. et I Reg. XX, 6; ib. DE: Mariam deest. 10. A: sui deest. 12. A: ac hominem. 13. DE: in presepio deest. 16. E: magus; ib. E in marg.; forte. 17. DE: propter quod. 18. A: hospitario. 20. Codd.: Mich. X; Correx: cf. Mich. V, 2. 22. D: quicumque deest. 23. DE: ante quem et post quem. 30. D: XXVII. 33. D in marg.: Angeli quare laudant Deum. 36. A: quia pugnant.

22. Engl. Serm. I. c. pag. 317: And it felle, while thei weren there, oure Ladi bare hir child, the which was hir firste child, for him she bar and noon other.

The angels' praise of God.

exercitum tenebrarum dicuntur milicia; illi autem *laudent Deum* propter causam multiplicem, quia hoc est ipsorum officium in quo beatificantur; secundo quia propter incarnationem eorum beatitudo per accidens augmentatur, et tercio quia ex fervore caritatis gaudebant quod 5 homines concives sui fuerunt datis arris per Christum Deum et hominem tam sollempniter redimendi. Sed quia non omnes homines capiunt istum fructum, ideo postquam insolita multitudo celestium testium dedit gloriam Deo in altissimis habitanti, specificat qui homines 10 in terra sunt gaudii huius participes; et sunt hii solum qui in altissima potencia volitiva habent leticiam caritatis. Fructus autem gaudii huius est pax vera hominis cum Deo, cum proximo et se ipso. Istam autem pacem solum habent qui ex caritate sunt participes Christi domi- 15 nii et sic tam pauperibus quam mundi divitibus est communis simul acquisicio regni celorum.

Christ's birth a joy to the human race.

Supposita ut fide historia quam explicat evangelium et alia parte superaddita supposita probabili circa hoc evangelium potest multipliciter dubitari, sed dimisso 20 a sensu mistico notandum est quod Christi nativitas foret toti humano generi et specialiter divitibus gaudiosa, nam ubi prius habuerunt solum Deum absconditum, iam habent infantem puerum et adultum cum quo possunt amabilissime tractare homines cuiuscunque 25 status laudabilis pro beatitudine acquirenda. Si enim pauperes illam affectant sicut necessitantur, Christo homine nullus fuit pauperior vel indigencior aut collocutioni familiarior, cum sit puer de statu innocencie in maxima caritate. Si autem quantumcunque mundo dives 30 viator fuerit accensus caritate facillima, nullus potest esse Christo divicior eciam humanitus, cum (ut Psalm. VIII° dicitur) *omnia terrena subiecta sunt sub pedibus eius*, et sic nichil est affectabilius homini quoad finem, quoad principium et quoad medium acquirendum: cum enim 35 in paupertatem suam sonat perfectio, patet quod paupertatem illam summe receperat, et cum in divitiis bene usitatis lucet perfectio, patet quod nemo potest esse

2, 3, 5. A in marg.: 1, 2, 3. 5. E: quod ex. 5, 6. A: quod omnes concives. 7. E: rediendi. 8. A: quia deest; ib. A: hunc fructum. 12. A: volutiva. 14. A in marg.: Pax triplex. 15, 16. A: domini. 17. A: sicut acquisicio. 18. A: quant. 22. A: et deest; ib. D in marg. sup. fol. 2°: Nativitas Christi debet esse toti humano generi gaudiosa; ib. A: divitibus deest. 27. DE: necessitantur cum quolibet homine nullus Christo. 28. DE: fuit affamiliarior. 32. A: dicior; ib. Codd.: IV. Correx. 36. A: profecto; D: affectio. 37, 38. A: divicias bene usitatas licet profecto.

ipso honeste dicio; et cum omnia media virtuosa inclu-
duntur in istis extremis, patet quod status hominis debet
de nativitate huius domini congaudere. Et ideo signanter
in eius nativitate mundo ditissimus Cesar Augustus fuit
5 in floribus sui domini, et inter omnes homines qui
possunt esse nemo secularibus dominis fuit Christo ami-
cabilior. cum approbavit summum seculare dominium,
et ut illi habeant ipsum ex integro, non habet tugurium
proprium, *ubi caput suum reclinat*; et breviter cuius-
10 cunque gradus in statu diviciarum vel paupertatis quis
fuerit invenire potest in Christo dominum summe sibi
in divitiis ac paupertate pro acquirenda beatitudine
coaptatum. Et sic congaudeant huic puero omnes homines,
cum habeat potestatem, licet infans, regnum celorum
15 pro abiecto precio cuicunque voluerit commutare; nec
quicquam requirit pro tanto commercio nisi bonam
Fol. 185^v hominis voluntatem, nec quicquam nisi infidelitas re-
tardat homines quod non amicabiliter et properanter
accedunt ad hunc puerum pro isto commercio adipiscendo.
20 Dat enim hereditatem suam eternam pro isto temporali
merito quasi pro lapidibus cerasorum, nam secundum
Apostolum *non sunt condigne passionis huius temporis
ad futuram gloriam que revelabitur in nobis*; nec est
timendum quin stabitur finaliter suo iudicio, quia cum
25 sit Cesar semper Augustus et cum hoc puer natus nobis
humanitus. Ipse enim describit universum mundum dupli-
citer, quia divinitus numerat singulas partes mundi,
cum Ecclesiastici 1° dicitur quod sit sapientia precedens
omnia *arenam maris, pluvie guttas et dies seculi in se*
30 *diminuerans, altitudinem celi, latitudinem terre et profundum*
abissi dimeciens et breviter omnes partes mundi secundum
rationes exemplares mensurans. Et humanitus dat per-
fectionem secundam in numero sibi cognito cuilibet
parti mundi. Et illud edictum exiit in duobus instantibus

Christ
approved of
secular rule.

Christ offers
heaven to all
men of good
will.

3, 4. A: huius — nativitate deest. 7. A: approbat; D: suum secu-
lare. 9. DE: proprium deest; ib. A: suum deest. 11. E: dominium;
A: Deum. 12. DE: pro deest; ib. D: beatitudinem. 13. DE: gaudeant.
15. A: commutari. 15, 16. A: non enim quicquam. 19. A: adimplendo.
20. DE: eternam deest. 21. DE: cerasorum. 24. A: fideliter. 26. A:
universum orbem terre quia; D in marg.: Describit Christus universum.
28. E in marg.: Ecclesiastes (sic). 30. DE: latitudinem deest. 31. A:
dimenciens. 33. A: terciam. 34. A: pars mundi.

22. Rom VIII, 18. 28. Eccl, I, 1, 2. *Omnis sapientia a
Domino est . . . Arenam maris et pluviae guttas et dies sae-
culi quis diminueravit? Altitudinem caeli et latitudinem terrae
et profundum abyssi quis dimensus est?*

quibus mundum creavit et deformatum fraude dyaboli recreaverit.

Our tax to
Christ.

Hec autem descriptio cepit in medio mundi, quia in creacione celi et terre et in passione Christi Jerusalem, et propter illam oportet omnem fidelem libro vite inscrip- 5 tum solvere Christo numisma laboris perpetui, quia cum consummaverit homo iter, tunc secundum perfectionem modum incipiet celeste splendens servitium. Et patet quod omne genus humanum debet plene gaudere in nativitate istius pueri: mundi principes, quia puer summe 10 sapiens eternaliter ordinavit nasci temporaliter sub cesare summi gradus terreni domini, tributum cesari debitum mandavit sibi tribui, et puer summe auctoritatis ac dominus mundi didragma pro se ac sua familia cesari persolvit. Et cum non invenitur testimonium de papa cum toto 15 clero cesareo de cunctis privatis sectis hodie adinventis, ideo tenetur dicta milicia ipsos destruere, si contrariantur in aliquo verbo ordinationi vel factis tam amabilis Veritatis.

Vulgares etiam quantumcunque pauperes tenentur 20 gaudere in nativitate huius pueri, cum sicut nemo potuit ipso esse dignior, sic nec ex maiori amore pauperior: *Pro nobis*, inquit Apostolus, *egenus factus est*; et hec gracia facta est quantumcunque inopibus quod sint *bone voluntatis*, et non habent ex indignitate mundana confusionem 25 sed dispositionem ad beatitudinem promptius acquirendam.

Tercio congaudeant medii homines inter hec duo extrema, quia Christus vivens in medio honestissimo mendicitatem clamorosam contempsit nec pauperes nec divites in capcione bonorum temporalium oneravit sicut 30 nec mundum in sumptuosis edificiis vel rebus usu consumptibilibus in se vel suis apostolis occupavit.

Errors of
princes

Unde erubescant mundi principes qui contra Christi ordinationem fovendo Antichristos suos mundanos redditus, pro quibus redderent Christo non solum annualem 35 redditum sed diurnum, stulte et vecorditer in manus dyaboli perdiderunt, et super hoc in contemptum Christi

1. D: dyaboli creavit. 6. A: qui cum. 7. A: iter deest; ib. DE: tunc deest. 9. A: hominum. 10. A: princeps. 11. DE: ordinatur. 14. A: cesari deest. 15. DE: Et tantum. 16. E: hodie deest. 17. DE: instruere. 20. D in marg.: Pauperes debent gaudere. 22. A: eo esse; E: ipso deest; ib. A: maiore. 27. DE: gaudeant; ib. D in marg.: Medii homines. 29. A: clamorosa. 30. D: curavit; E curavit corr.: oneravit; ib. A: sicut enim. 35. A: Christo deest. 35, 36. E: annualiter; sed divinum redditum; D: annualem redditum sed divinum. 37. A: super hec.

semper Augusti ydolatrando cum dyabolo in bonis fortune
continue partem suam augment. Erubescant secundo secta- ^{ot mendicants,}
rum ypocrite qui Christum (quantum in ipsis est) blas-
phemantes dicunt mendicasse ipsum et in nomine eius
5 atque imperio sic clamorose ad edificandum mundo
propria spectacula mendicare; cum clamore quidem
valido secundum Apostolum rogavit pro relevacione
humani generis dolorosissime cruciatus; sed quod cla-
morose peciit temporale subsidium pro bonis fortune
10 vel nature non legimus, licet apostoli eius quandoque
evellendo spicas in magna esurie laborarunt. De Zacheo
autem legimus quod ad eius relevamen non Christi
ministerium fuit quod in domo eius regalissime impe-
ravit: *Descende*, inquit, *quia hodie in domo tua oportet me*
15 *manere*. Erubescat tercio medius inter hec duo extrema
qui ex culpabili cecitate consentit infideliter calidissimis
et falsissimis spoliacionibus Antichristi. ^{of the laity.}

SERMO II.

Ecce ego mitto ad vos prophetas. Matth. XXIII°, 34.

20 Fol. 185^b Post nativitatem Sancti sanctorum et martyris mar- ^{Why}
tyrum qui est dux totius exercitus christiani contra | ^{St. Stephen's}
185^b principem tenebrarum sollempnizat ecclesia proximo ^{day comes nex}
natalem sancti Stephani, quia primo post ascensionem ^{to Christmas.}
Domini martyrizatus est in causa sua proxima ab iisdem
25 carnificibus a quibus occisus est Christus, ex eodem
spiritu caritatis orando instar Christi pro suis hostibus
(ut patet Act. VII°, 58). Ideo istum summum sacerdotem
iste levita inmediate consequitur. Sed ut fides supponitur
quod omnis honor dandus cuicunque Christi militi est
30 sibi primo et principaliter tribuendus; nam ducibus
mundani exercitus attribuuntur laudes victorie, quanto

2. 3. E: sectarum ordines. 4. AE: dicunt mendaciter se esse
Christum. 4. A: in nomen; eius deest. 5. A: imperior (?).
5. 8. 9. A: clamose. 5. A: mundi. 10. A: vel bonis. 11. A:
negligendo in magna. 12. E: aut. 13. A: misterium. 15. A: hec
deest. 17. A: fie piissimis (sic). 19. A in marg.: Sermo II; D in
marg.: 2; E in marg.: In die Stephani protomartyris; ib. DE: prophetas
deest. 25. A: carnificibus erased. 27. Codd.: Act. IX. Correxī;
12 D in marg.: Quare inmediate sequitur festum sancti Stephani festum
Christi. 28. A: levita morte consequitur; ib. E in marg.: Cuiuslibet
sancti honor principaliter Christo est tribuendus. 29. A: dandis.
30. E: pro primo; ib. A: tribuendis.

19. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, 322—377.

magis duci isti qui in omni pugil sui exercitus primo pugnat, omnem militem suum supereminenter premians animat et confortat, prostratum erigit, proditori remittit et propter nudam voluntatem finalem in regnum eternum hereditat et coronat. Unde nullus miles christiani exercitus debet appetere secundum contradictoriam condicionem mercedem vel laudem, tum quia superflue appeteret quo careret, tum etiam quia ut ingratus servus indignacionem ducis sui incurreret et primo apostate proditorie adhereret.

10

Praise is due
only to Christ.

Et hinc Apostolus detestans has laudes humanas et extollens vexillum ducis sui: *Mihi*, inquit, *absit gloriari nisi in cruce domini nostri Jesu Christi*. Et in ista blasphema laude dyaboli maculantur tam laudantes quam laudati, cum debent honorem et laudem Christi infinitum plus quam suum appetere, quia pro honore Dei ac laude mori et ipsum finaliter appetere sed non suum. Unde Christus non quesivit gloriam suam humanitus sed Dei; unde quilibet debet appetere gloriam suam disparere, ut Dei gloria magis appareat, quia Psalm. CXIII^o, 1: 20 *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam*. Cum enim gloria humana sit quasi umbra respectu vere glorie, patet quod intendentem in verum solem iusticie consequitur et avertentem a Deo aufugit. Ideo dicit Christus Joh. VIII°, 50: *Ego gloriam meam non quero, est qui querat et iudicet*. Ille autem querit gloriam suam qui aversus a Deo laborat in terris scribere nomen suum et cum honorem in dorso Domini preponere sit Deum contempnere et iuxta vocem Domini in ore prophete *qui contempnunt me erunt ignobiles*, patet quod sic querentes perdunt ut sic nomen suum. Similiter sicut natura prima facit umbram consequi fugientem, sic eadem natura facit gloriam hominis consequi, dum propter Dei gloriam hanc postponit et ille est quem Christus dicit *est qui querat et iudicet*.

35

1. Codd.: dux iste (A: ille) . . . pugile. Correx. 2. A: prepugnat. 5. D in marg.: Laudem propriam in seculo non debet homo appetere; E in marg.: Nullus christianus debet appetere honores mundanos. 8. A: servus deest. 11. A: hinc est quod. 13. A: nisi nisi. 15. D in marg.: Laude peccant laudantes et laudati. 18. A: humanitus deest; ib. E in marg.: Nota. 19, 20. A: Dei — ut deest; ib. AD: disparare. 20. A: ut Dei gloriam. 21. A in marg.: Gloria. 26. E in marg.: Querens gloriam suam. 28. A: hominem in; ib. DE: dorso postponere; ad vocem dorso cf. supra: aversus a Deo. 29. Codd.: quod contempnunt. Correx. e textu I Reg. II, 30. 31. A: Simpliciter sicut; DE: Sicut ergo. 33. A: hominem consequi. 34. A: esse qui.

The blessed
despise the
rites an then
honour.

Et patet cum sancti viatores graviter ferunt exalta-
cionem sui. dum honor Dei postponitur. multo magis
beati despiciunt illam laudem eorum perversam. Et sic
beati creduntur contempnere multas canonizaciones,
5 festorum suorum multiplicatas et cupidas atque terrenas
sollempnizaciones, et ita cum beati contempnunt quos-
cunque Deus contempserit necessario subtrahunt suffragi-
um a sic eos colentibus. Et patet quia frivola sit
lex de laude humana, de fama hominis mundana et
10 eius defamacione, cum Christus suos despexerat. Non
tamen nego sed hortor quod viantes accessorie honorent
sanctos et ordinate appetant famam suam, sed totum
factum mundi videtur personale atque preposterum, quia
quandocunque quis affectat attentius famam vel honorem
15 sui aut membri Christi quam Christi est adversarius
Christi. *Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in isto.*
Omnes enim episcopi qui ad temporalia, ad mundanos
honores in familia, in apparatus vel expensis ministerio
Christi superfluis anhelant, omnes (inquam) tales apostatant
20 cum Antichristo et solvunt infideliter primum mandatum
ac totum decalogum; et tales indubie non sunt membra
sancte matris ecclesie, quia tunc instar Christi honores,
suos postponerent et honorem Christi sequendo eum in
vita preponerent; hoc enim foret nominis Christi indicium
25 requisitum. Et cum Christus dicit Luce XI°, 23: *Qui
non est mecum adversum me est*, vita eorum mundana
ostendit patule quod sunt membra dyaboli et discipuli
Antichristi. Unde in confirmacionem tocius istius sen-
tencie hoc evangelium tripartitur: primo dicit Christus
30 turbis Judeorum et principibus sacerdotum ut posteriores
caveant et non sequantur priores. Nam Christus omni
tempore presens divinitus mittit pro suo tempore
officiarios consonos Trinitati, prophetas quorum vita et
longanimitatis potencia consonat prime persone que est
Fol. 185^e omnipotens Deus adhuc absconditus | .

Christ sends
i. prophets.

1. A: cum viantes. 2. DE: dum — postponitur deest; ib. D in marg.: Laudem falsam sancti despiciunt. 5. A: suorum deest; ib. AE: multiplices; ib. E in marg.: Sancti in seculo despiciunt exaltacionem suam, multo ergo beati in celo falsas canonizaciones. 8. A: quod frivola. 10. A: despexerit. 13. E: mundi deest. 14. E: attentius deest. 15. A: suum; ib. E al. manu: Christi plus; quam — Christi deest. 15, 16. A: est — Christi deest. 18. A: cum apparatus. 19. A: Christi deest. 22. BC: qui tunc. 28. A: huius; sentencie deest. 29. D in marg.: Expositio; evangelium; A in marg.: 1. 29, 30. A: dicit Jesus turbis christianorum; E: christianorum. 33, 31. A: quorum loquela; E: vita loquebatur et longanimitas. Fortasse legendum: quorum vita, loquela et longanimitatis potencia.

2. wise men,
and
3. scribes;

answering to
the persons of
the Trinity.

Persecution an
offence against
the Trinity.

Secundo mittit sapientes correspondenter ad sapienciam Dei Patris qui veritates presentes tam temporales quam eternas enunciant; et tercio mittit ad eos scribas correspondenter ad Spiritum Sanctum qui facta priora memorie fructuose commendent. Sic enim secundum omnes Deus ⁵ Trinitas est intellectus eternaliter se sapiens et actu memorans; sed membra Antichristi addunt contra istam Trinitatem quadruplicitem dyaboli, cum occidunt extinguendo corporalem potenciam eis subiectam, crucifigunt deformiter contra mediam personam que est *speciosus* ¹⁰ *forma pre filiis hominum*. Et tercio flagellabunt contra amorem Spiritus Sancti non ubique sed in synagogis sathane. Sed Spiritus Sanctus immediate desponsavit sibi sanctam ecclesiam: et hinc articulus de ecclesia sancta catholica immediate ponitur post fidem Spiritus ¹⁵ Sancti. Et patet quomodo in tercio signo magi Pharaonis defecerant aggravantes peccatum ex ypocrisi sanctitatis loci. Sed quarto superaddunt peccatum finalis impenitencie super quo non quiescit Deus punire perpetuo. *Persequimini*, inquit, *de civitate in civitatem*. Illa est ²⁰ enim completa crudelitas; persequi enim est perfecte sequi, sicut Aristoteles dicit *hominum esse perfectum latronem*; persequuntur enim non solum in loco unico residentes, sed villatim secundum doctrinam Domini fugientes; et sicut persequuntur sanctos usque ad mortem, ²⁵ sic durant in animo amaro usque ad mortem. Ideo signanter scriptura more suo dicit: *Persequimini* de presenti, non nunc, sed de tempore vobis apto, et sic quodammodo eterne, quia usque in finem persequimini. Et instancie sophistarum quibus arguunt quod, si omnia ³⁰ que fuerunt vel erunt sunt, tunc sunt modo et non est prioritas temporis, cum aliis deliramentis non sunt digne memoria nisi forte ut ignari subtilissime logice scripture derisi de sua ignorancia reprobentur. Factum autem prophecie Christi patet in cronicis de Stephano et Paulo ³⁵ et ceteris Christi membris.

1. A in marg.: 2. 1. 3, 4. A: correspondentes. 2. A: presentes deest. 3. DE: mittit eis; ib. A in marg.: 5. E: commendat; ib. A in marg.: Trinitas. 8. E: quadruplicem. 9. A: adiectam. 9, 10. D: crucifigunt deformiter. 13. AD: sicut spiritus. 16. A: in deest. 21. A: completa — est deest. 22. A in marg.: Aristoteles. 23. A: solum deest. 27, 28. A: de presenti deest. 28. A: nunc deest; ib. A: in tempore vobis aperto. 31. D: erunt tunc sunt. 33. A: memorie. 36. A: Christi deest.

10. Ps. XLIV, 3. 14. Cf. De Ecclesia, pag. 3, 16. 20. Matth. XXIII, 34: *Persequimini* 22. Aristoteles 2253 a, 31; 1150 a, 3—8; 950 b, 32.

In secunda parte huius evangelii narratur causa finalis
atque bonificans propter quam ista peccata eveniunt:
Nichil enim fit boni vel mali nisi habeat causam bonam,
cum aliter nullum peccatum potest fieri nisi prosit et
5 per consequens nisi sit bonum bonitate sua secunda.
Ista, inquit, persecucio iustorum fit propter hanc causam,
ut veniat super generationem istam omnis vindicta san-
guinis iusti qui effusus est super terram glorioso martyrio
a sanguine Abel iusti qui occisus est a fratre suo Caym
10 (ut patet Genesis IV°) usque ad sanguinem martyrizati
novissimi. Vindicta capta de istis a Domino est per
se iusta et occisiones illas bonificans; nec posset Deus
peccatum tale sinere, nisi de ipso vindictam caperet,
et ista vindicta cum sit pena a iusto Deo inflictā, est
15 omnimode per se iusta. Ideo Christus testatur penam
hanc sub hiis verbis: *Amen, Amen dico vobis, venient*
hec omnia super generationem istam. Et intelligit per
generationem illam genus maledictum a Caym primogenito
Adam usque ad homicidam novissimum prescitorum.
20 Nam generacio hec reproba commiscetur cum sanctis
martyribus et in Dei noticia magna differentia distinguitur.

Why God
allows
persecution

This generation
means the
reprobate of all
time.

Sed dubitant quidam quomodo hec generacio patitur
effusionem sanguinis iustorum, tum quia hec generacio
non est, cum multe eius persone deficiunt, tum eciam
25 quia sanguis occisorum non venit aliquo modo super eos.

How the
righteous blood
comes upon
them.

Sed pro ista instantia notandum quod sanguis est
persona nature corporee iustorum et idem secundum
subiectum cum vindicta divina capta pro illo sanguine.
Cum enim sanguis talis iniuste effunditur, rationabiliter
30 eius vindicta ad occisores extenditur. Sed secundo sup-
posito quod Abel sit secundogenitus ipsius Adam, et
iustus ex testimonio Veritatis de Zacharia filio Barachie
est opinabile apud multos. Jeronymus autem et Rabanus
videntur sentire quod iste Zacharias fuit filius Yoyade
35 (de quo II° Paralipomenon XXIV°), qui secundum sensum
misticum dicitur Barachias, id est, benedictus Domini, ut

1. A in marg.: B; D in marg.: Secunda pars. 4. DE: aliter deest.
4, 5. A: potest fieri nec possit et per. 7. A: illam omnis. 11. Codd.:
novissimo. 11, 12. A: per se causans. 12. A: possit. 14. A: illa
vindicta. 15. A: omnino. 22. A in marg.: Dubium primum. 23. E:
in effusionem. 26. A in marg.: Responsio. 27. E: per se nature.
29. A: Quoniam enim. 33. A in marg.: Jeronymus. Zacharius filius
Barachie fuit secundum Jeronymum et Rabanum filius Joiade, de quo
II° Paral. XXIV. 34-36. E: mit — Barachias deest.

7. Vulgate: *ut veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus
est super terram a sanguine Abel iusti usque ad sanguinem
Zachariae.* 33. Opus Imperfectum in Matthaeum Hom. XLVI.

Opinions as to
who Zacharias
was.

patet ex sanctitate vite sue. Sic enim Baptista dicitur
Helias non personaliter sed misterialiter, et ad conformem
sensum potest intelligi Zacharias novissimus martyrizatus,
cum Zacharias interpretatur memorans Deum, qui habet
mul | tos patres priores quorum quilibet fuit a Domino
benedictus, et sic intelligi potest duplex generacio in-
cludens totum tempus duplicis testamenti.

Fol.
185^a

Unde ad signandum quod Christus loquitur misterialiter
vocat Yoyadam Barachiam, de quo probabiliter et textui
consonancius potest quilibet martyr sed precipue novissi- 10
mus dici congrue Zacharias. Unde difficile videtur im-
pugnare sensum Origenis tenentis quod dictus Zacharias
fuit pater Baptiste, qui ideo sic martyrizatur, quoniam
aptavit matri Domini post eius nativitatem in templo
locum virginibus deputatum. Martyr autem novissimus 15
occisus est inter templum et altare, dum pro defensione
legis veteris tamquam templi et legis nove ut altaris
capit martyrium; et utrobique Christus demonstrat ipsum
genus successivum, cuius quodlibet individuum est in
aliqua parte magni temporis viatorum.

20

Double penalty
of sin;
1. alienation
from God,

Sed duplex ponitur pena peccati, prima que essencialiter
ipsum peccatum consequitur, sicut passio ad subiectum;
et sic impossibile est penam et peccatum eius aliquo
intervallo temporis separari, cum omni peccanti Deus
penam ordinat et de tanto ipsum reprobatur, quod est 25
pena. Secunda autem pena temporaliter consequitur
ad peccatum, sicut patet de pena sensus quam Deus
infligit tam viantibus quam dampnatis; carere autem
titulo acceptacionis divine vocatur communiter pena
dampni.

2. pain of sense
or of loss.

30

In tertia autem parte huius evangelii excusatur Deus
et accusatur hoc genus reprobum, dum secundum infamem
binarium Jerusalem dicitur hos martyres occidis; et
ad denotandum totum hoc facinus originari a sacerdotibus
signanter geminatur civitas Jerusalem que fuit habitacio 35

3. A: novissimus novissimus. 5. A: quorum deest. 10. DE: et
precipue. 12. AD: sensum deest. 21. AD in marg.: Pena peccati
duplex: 1. F in marg.: Duplex est pena peccati; D in marg.: inf.: Quid
pena dampni et quid pena sensus, prima inevitabiliter sequitur ad culpam
et consequenter sicut passio ad subiectum; ib. E: essentialiter deest.
25. E: ordinavit. 26. A in marg.: 2. 29. DE: divine deest. 30. D in
marg.: Tercia pars; A in marg.: C. 33. DE: totum deest.

32. Vulgate: *Jerusalem, Jerusalem, quae occidis prophetas
et lapidas eos qui ad te missi sunt; quociens volui congregare
filios tuos . . . Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.*

sacerdotum, qui occiderunt caput martyrum dominum
 Jesum Christum; nec occisione mentali vel lapidacione
 vocali sed in facto perficiunt homicidium illorum quos
 Deus ideo illis misit. Verumptamen generacio hec reproba
 5 et specialiter Jerusalem sepe fuit sub alis Domini tenere
 congregata, sed evolando ex propria malicia submitit
 se rapine accipitris nolens in proteccione Dei permanere;
 non sic intelligendo quod hec generacio fuit tantum
 divine voluntati contraria, sic quod Deus voluit congre-
 10 gacionem huiusmodi et non fuit, cum omnia quecun-
 que voluit Dominus fecit in celo et in terra. Sed frequenter
 Dominus voluit istos reprobos congregare, et sic fuit
 secundum presentem iusticiam, sed deficiente perse-
 verancia tociens noluerunt, ideo relinquetur Jerusalem
 15 deserta quadragesimo secundo anno post mortem Domini
 Tito et Vespasiano obsidentibus et destruuntibus civi-
 tatem. Nec debent despicere istam matrem que tam
 secundum divinitatem quam secundum humanitatem ex
 tanta gracia sic fovet pullos istos, licet ex cecitate peccati
 20 hanc matris sue focionem teneram nunc non noscant;
 veniet autem tempus in quo noscentes Christi gratam
 absenciam et suam ingratissimam accionem ad Dominum
 convertentur. Ideo Christus alloquitur generacionem hanc
 reprobam quod non videbit ipsum amodo postquam
 25 eum occiderint, donec dicant: *Benedictus qui venit in*
nomine Domini. Quod erit apparentibus signis finalis
 iudicii; tunc enim Iudei aliqui convertentur qui licet
 sint de generacione corporali reproba, tamen sunt de
 generacione iustorum cum eis commixta; oportet enim has
 30 generaciones aliter quam secundum carnem distinguere.

Sed dubitatur quomodo Christus multociens voluit
 filios Jerusalem in gracia congregari, cum habuit volun-
 tatem eternam, non interpolatim divinitus et voluntatem
 temporalem perpetuam humanitus; et in talibus multo-
 35 ciens fit replicacio, ut nullociens Deus Pater creavit
 mundum vel ad intra produxit Filium. Et licet quibus-
 dam videatur quod Christus interpolavit voliciones tales

Doubts how
 Christ can have
 willed anything
 often, since His
 will is eternal.

7. A: accipientis; ib. A: Domini. 10. DE: meritis. 11. A in marg.:
 Vide Sermone XLVIII in fine. 15. A: XL anno. 16. A: Vaspasiano;
 E: Vaspesiano. 28. A: carnali; ib. A: tunc sunt. 29. DE: cum eis
 deest. 30. DE: aliter quam deest. 31. DE in marg.: Dubium; A in
 marg.: Dubium secundum; D in marg. inf.: Si voluntas Dei interpellatur
 divinitus aut humanitus. 32. E: habuerit. 35. A: ut deest. 36. A in
 marg.: Responsio.

How Christ
was praised in
His servant
Stephen.

humanitus, probabile tamen mihi videtur, quod voluntas Dei more scripture accipiatur pro volito: quod fuit interpolatum ex perfidia Judeorum. Finaliter evidet quomodo Christus in servo suo Stephano protomartyre egregio est laudandus, primo in hoc quod dedit sibi fortitudinem ad tam viriliter militandum, secundo in hoc quod dedit sibi constanciam finalem in causa tam laudabili ad perseverandum, et tercio in hoc quod dedit sibi caritatem Christo persimilem ad pro inimicis finaliter exorandum. Act. VII°, 50 scribitur: | *Positis autem genibus clamavit voce magna dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt quid faciunt, et cum hoc dixisset, dormiuit in Domino.* Ex quo patet quod in caritate perferendo est occisus. Fol. 186^a

What makes a
martyr.

Unde dubitant multi quid requiritur ad esse martyrem, et varii varie opinantur; et primo requiritur quod causa sit legitima sic quod occisus moriatur pro defensione legis Dei, secundo quod voluntarie capiat passionem et tercio quod singulariter diligit inimicos; et omnia ista luce clarius in beato Stephano concordarunt. Reducendo autem omnes causas martyrii ad concordiam unitatis, videtur mihi quod sufficit et requiritur ad esse martyrem quod creatura rationalis in caritate vel gracia occidatur, et sic cum Deus occidit omnem hominem, videtur quod omnis salvandus sit aliquiditer martyr Christi. Sed oportet supponere esse in martyribus multos gradus ut in beato Stephano multa signa apparuerant ex quibus possumus convincere ipsum inter alios martyrem gloriosum.

SERMO III.

30

Three kinds of
martyrdom.

Dixit Jesus Petro: Sequere me. Joh. ultimo.

Cum triplex dicatur martyrium, scilicet in opere et voluntate ut in Stephano, voluntate et non opere ut

2. DE: accipitur. 3. E in marg.: Quomodo Christus in servo suo Stephano protomartyre est laudandus; D in marg.: Laus Christi in Stephano. 5. DE: egregio deest. 5-7. DE: fortitudinem — sibi deest. 8. DE: secundo. 13. E: obdormiuit. 15. A in marg.: Dubium tercium; E in marg.: Nota. 16. A: ut regitur (!) quod; ib. D in marg.: Esse martyrem quid requirit. 17, 18. A: pro defendencia. 26. A in marg.: Quid requiritur ad esse martyrem; D in marg.: Omnis homo salvandus est martyr. 31. A in marg.: Sermo III; D in marg.: 3. In festo Johannis; E in marg.: De sancto Johanne Evangelista. 32. D in marg.: Martyrium triplex.

31. Joh. XXI, 19. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, 325—327.

in Evangelista, et in opere licet non voluntate ut in Innocentibus, expedito de primo milite Christi dicendum est de duobus sequentibus.

Primo ergo potest hoc evangelium dividi in tria:
 5 In prima parte specificat Christus Petro, qui terna vice confessus est se diligere Christum, pascere oves suas, ad quantum pro amore earum et qualiter debeat sequi ipsum. Omnem enim salvandum oportet sequi ipsum vel in passione vel saltem in moribus. Si autem quis
 10 non fuerit virtuosus, quomodo intrabit in patriam? Et si sic virtuosus quomodo Dei virtus causans et exemplans virtutem suam non erit dux quem sequitur in moribus? Et ideo sicut Christus est primicie dormienti-um, penetrans primo celum, virtute cuius tractus et ductus omnes alii
 15 predestinati rapiuntur ad ipsum, sic ex fide omnem salvandum oportet sequi illum in moribus nec alium quantumcunque sanctum oportet attendere nisi de quanto in facto docuerit semitam Jesu Christi. Ideo dicit Aposto-
 20 lus: *Imitatores mei estote, sicut et ego Christi* I. Cor. IV°, 16. Et istam sententiam enucleat Cyprianus martyr, ut patet in canone dist. VIII^a *Si solus Christus audiendus est*. Quid oportet dicta vel facta aliorum attendere, nisi de quanto reserant scolam Christi?

Est autem multiplex sequela Christi, ut quidam se-
 25 quantur ipsum tam moribus quam martyrio sicut Petrus, quidam autem solum in moribus, et quidam deficientes in tercio signo sequuntur ipsum in nuda apparencia tamquam ypocrite, ut in nomine suo copiose possideant elemosinas datas ecclesie; et illi sunt multiplices secundum
 30 gradus scole et perfidie Antichristi. Petro autem dictum est a Christo quod sequeretur eum primo modo, ut intellexit tam ex verbis oris quam mentis; et consonum videtur quod Petrus pastor ecclesie figuravit activos, Johannes autem contemplativos, et prima vita fit in

1. Christ
teaches Peter
how to follow
Him

True and false
ways of
following
Christ.

4. A in marg.: A; D in marg.: Prima pars: ib. DE: hoc deest.
 5. A: terna voce. 6. A: et pascere et oves. 10. A: in deest. 11. A:
 si deest; ib. A: quomodo deest. 12. A: non deest; ib. A: sequetur.
 13. A: est deest. 14. DE: cuius virtute . . . A: ductus cuius; ib. DE:
 omne. 17. A: in quanto. 18. A: docuit sacramenta. 19. A: I Cor. IV
 deest; DE: I Cor. II Correx. 20. A: enucleat. 24. A in marg.:
 Sequela Christi triplex, 1, 2, 3; E in marg.: Multiplex est sequela Christi.
 26. E: autem deest. 30. A: scole et deest. 33. A: cum Petrus.
 34. A: sit.

21. Decreti prima pars, dist. VIII, cap. IX, ex epistola Cypriani (ad Caecilium, Lib. III, ep 3) Cf. Trialogum, pag. 237. Dial., pag 30.

opere et alia in quiete, quod Petrus miles Christi egregius det suis sequacibus audaciam ponendi animam suam pro ovibus gregis Christi. Joh. XV°. Nam secundum evangelium *maio- rem caritatem nemo habet nisi ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. Et tota ista sententia ac longe 5 plurior intelligitur in isto verbo dicto Petro: *Sequere me*.

2. Christ teaches Peter to throw off needless cares.

Secundo principaliter instruit hoc evangelium Petrum et omnes sequaces suos quomodo excucient a se curam superfluum atque illicitam. *Conversus*, inquit, *Petrus vidit Evangelistam* (quem quia Jesus gracie dillexerat, 10 non ex suis meritis, vocat se ipsum ut assolet discipulum) *quem diligebat Jesus* qui sequebatur eum incessu pedum Domini et motus a Petro ut quereretur *quis eum traderet* et sic totum hoc est pendulum et mira pertinencia 15 insertum. *Hunc ergo cum vidisset Petrus* corporaliter sequentem *dixit, Jesu Domine, quid eveniet de isto?* Numquid erit mihi socius in passione, sicut fuit socius in eleccione? cognoscens enim propriam fragilitatem ex negacione priori voluit habere socium et adiutorem 20 revelantem. Sed *dicit ei Jesus: Volo hunc evangelistam* contemplativos tam in via quam in patria figurantem *sic manere* in quiete vian-tem, *donec veniam* prope mortem suam cum meis | discipulis predicens sibi quod proxima 25 die dominica resolutus in mortem inpenalem veniet ad plenam beatitudinem fruens cum fratribus suis obiecto beatifico quod dilexit. Et patet veritas huius in termino vite sue. Unde Christus notans peccatum Petri ex questione inutili huius noticie, licet Petrus habuerit quandam affectionem cecam et improvidam de Johanne: *Quid*, 30 inquit, *ad te? Tu me sequere*, quasi diceret: Noticia huius est tibi impertinens cum non debes addiscere nisi illud quod promovet ad sequelam meam. Et hic nota quod Evangelista vocat eum duplici nomine pertinenter, primo

Fol.
186^b

2. A: suis deest. 3. DE: Joh. XV° deest. 5. DE: quis deest. 6. A: illo. 7. A in marg.: B. 8. D in marg.: Secunda pars. Sequi Christum est multiplex et necessarium; ib. A: omnes sequentes. 10. A: quia deest; ib. A: generose. Hic locus haud dubie corruptus est. 15. A: et sic deest. 17. DE: Domine deest; ib. A: de isto Evangelista. 18, 19. A: fuit in eleccione. 22. A: contemplacioni. 25. DE: penalem. 27, 28. A: in chronica vite. 29. A: habuit. 32. A: cum nichil debes.

17. Vulgate: *Domine, hic autem quid?* 23. Cf. Legendam Auream Jacobi de Voragine quot. by Arnold l. c., pag. 326.

ad Dei honorificenciam declarandam vocat eum *discipulum quem diligebat Jesus*; secundo ad Petri stulticiam deprimendam vocat eum illum discipulum *qui recubuit in cena super pectus Domini*. Et dixit ad excitacionem 5 Petri: *Domine, quis est qui tradet te?* Sicut enim tam Petrus quam iste discipulus desideravit tunc inaniter noticiam Scariothis, sic Petrus in proposito desideravit noticiam ordinacionis Domini de Johanne. Multa enim expedit viatoribus ignorare, ut sicut Petrus potuit ex 10 priori noticia Scariothis culpabiliter insiluisse in ipsum, sic potuit ex ista secunda noticia habuisse ad Evangelistam despeccionem, remurmuracionem vel contemptum. Unde ad declaracionem verborum Domini in hac parte narrat Evangelista quomodo sermo iste erroneus 15 exiit inter fratres quod Evangelista non debet mori. Hoc tamen non recte capitur ex verbis Domini, cum *non dixit ei Jesus quod nullo tempore moritur, sed dixit ei: Sic volo eum manere donec veniam, quid ad te?* et cum hoc stat quod suo tempore moriatur, ut patet de 20 sensu exposito.

It is well for us to be ignorant of many things.

Tercio principaliter notat evangelium tripliciter nomen confirmacionis sue sentencie: *Hic, inquit, est discipulus ille qui testimonium perhibet de hiis et scripsit hec*. Fuit enim Evangelista propheta sapiens et scriba, nec potuit 25 eum Deus sic elegisse, dilexisse et iuvisse, nisi in illo testimonia hominum valuissent, cum non potuit cum istis paribus fuisse in isto testimonio testis mendax, cum Deus locutus est in illo ut fide credimus. Et Evangelista habens tam testimonium credibile seu sensibile 30 quam impressam noticiam propheticam dicit audacter pro se et pro aliis fidelibus: *Et scimus quia verum est testimonium eius*. Si enim secundum legem Dei debet acceptari testimonium duorum vel trium hominum tamquam verum, quanto magis in tanto Evangelista testimonium Trinitatis? Et quod trinitas sic loquatur in ipso 35 debemus ex fide capere sine fluctuacione vel argumenta-

Trustworthiness of the record.

1—3. A: declarandum . . . deprimendum. 1. A: eum deest; ib. A in marg.: 1. 2. A in marg.: 2. 4. A: pectus eius. 6. A: iste Evangelista desiderant. 7. DE: Scarioth. 10. E in marg.: Multa expedit viatoribus ignorare. 13—15. A: in hac exiit inter fratres quod Evangelista quomodo iste sermo erroneus exiit inter. 21. A: tercium nomen; ib. A in marg.: C; D in marg.: Tercia pars. 24, 25. A: potuit Deus ipsum. 25. A: dilexisse meruisse. 25, 26. A: nisi mille hominum testimonia valuisset quoniam. 29. A: credibile seu deest. 30. D: impremissam. 31. DE: et aliis; ib. A: quod scimus. 31, 32. A: verum testimonium; eius deest. 32. DE: Dei deest.

cione et omnes argucias infidelium tamquam inertes et stolidas deridere.

Sed dubitatur circa hoc evangelium que occupationes sunt impertinentes pastoribus sub dictione Christi viantibus.

Priests waste
their time

Nec dubium quin contingit tripliciter esse occupationem 5 superfluum pastorum huiusmodi: primo in mentali consideratione, secundo in vulgari conversacione et tercio

1. in vain
learning,

in mundiali dotacione. Quoad primum certum est quod

2. in common
conversation,

est prelatis impertinens et inepta, ideo debent dare 10 totam sollicitudinem suam, ut cognoscant vitam et doctrinam ac gesta Christi in evangelio explicata. Quid

3. in worldly
endowment.

(inquam) valet ad sequelam Christi consideracio sollicita logicorum? Quid valet ad eam noticia laboriosa naturalium

1. Uselessness
of logic, natural
philosophy and
mathematics.

philosophorum aut quid valet tercio ad ipsam sequelam 15 demonstracio nota mathematicorum? Revera si prosint ad ipsam sequelam complendam, sicut prosunt noticie veritatum cunctarum, hoc est, per accidens; nec excusantur discentes ex desidia et obmissione stulta plus utilis.

Cum enim tota occupacio peregrinacionis humane 20 sit parva et mutuo se impediens, cum sit parva, patet quod quilibet christianus et specialiter prelatus debet optimum eligere et pertinentissimum suo officio ad beatitudinem acquirendum; ne forte tali occupanti se circa noticias minus utiles dicat Veritas: *Quid ad te? Tu me sequere.* 25

Verum tamen occupatus in talibus pro magna parte sui temporis non debet omnimode desperare sed vel argucias infidelium et arrogancias dissipare vel convertendo ad confirmacionem sui evangelii et vie morum totum suum

Still worse is
study of law,

studium prius superfluum ad edificacionem ecclesie pre- 30 parare. Et quanto magis | arguendi sunt clerici qui

dant totam operam studii ad discendum traditiones 186^e

hominum, ut vocatas leges pape, cesaris sive regis. Ipsi enim eclipsant, diminuunt vel tardant evangelium quod si raro prosunt, hoc est, per accidens, per se nocent. 35 Ideo talibus pertinenter dicit Dominus: *Quid ad te istorum*

1. A: et arguicione. 3. AD in marg.: Dubium; A in marg.: Occupacio superflua tripliciter. 4. A: condicione. 5. D in marg.: Occupacio superflua sacerdotum. Mentalis occupacio. 8. A: ditacione; ib. A in marg.: 1. A; C in marg.: Noticia quecumque non promovens ad Christi sequelam est in prelatis impertinens. 12. A: et gesta in. 14. A: laborosa; ib. D in marg.: Magistri et studentes notate. 16. A: nota deest. 16, 17. A: prosunt ad istam. 17. DE: sic; A: possunt. 19. A: et ex. 21. DE: cum sit parva deest. 24. D: acquirenda; E: acquirendam. 27. A: omnino. 28. A: vel arrogancium. 29. DE: sui deest. 33. A: proprie cesaris; DE: cesareas sui. 35. A: hoc est deest.

noticia? Licet enim Deus ex omnisciencia sua cognoscat singulas veritates, tamen parva et remissa apprehensio viatoris ad magnam sui utilitatem ignorat plurima, cum multa nephanda noscendo ex pronitate sua aut operatur
5 aut perpetrabit facinus vel obmittit quod foret pertinens ad complecionem sui officii pro edificanda ecclesia et beatitudine acquirenda. Deus autem ex immensitate sue sciencie et impeccabilitate sue noticie cognoscit omnia, sicut beati cognoscent in patria. Et idem est iudicium
10 de vana curiositate theologorum, quorum hii attendunt ad genealogias inutiles, hii ad cronicas et fabulas impertinentes et hii ad subtilitates argumentorum superfluas; ex quibus tardatur fructus sequendi Christum. Ideo cuilibet tali dicendum est: *Quid ad te*, ut melius
15 sequaretur salutem. Et sic prima culpabilitas viatorum est in mentali consideracione.

as are the
useless
refinements of
theologians.

Sed secunda (ut dictum est) prorumpit ex affectu coniuncto intellectui in vulgari conversacione. Invenies quidem vocatos presbyteros omni genere scurrilitatis et
20 immundicie conversantes, sicut patet ex tribus: primo in hoc quod sunt magis callidi inter omnes mercatores et istud officium secundum Crisostomum non potest eciam a laicis inculpabiliter exerceri; secundo in hoc quod omni genere secularis officii in domibus regum et aliorum
25 mundialium occupantur. Et certum est quod nec in hoc secuntur Christum qui non potuit taliter occupari, nec est tanta capacitas in eis quin distrahit a ministerio quod debent secundum statum suum Deo impendere. Ideo a quolibet tali querit Christus: *Quid ad te* talis
30 occupacio ut me sequaretur apercius, et cum non subest excusacio non superest nisi apostatarum dampnacio. Et tercio in hoc quod in rebus bellicis sunt consiliarii et (ut pretendunt) duces bellancium ordinarii ac tercio ex
instinctu regis superbie prorumpunt in perpetracionem
35 actus nefarii. Numquid tales non sunt irregulares, cum ante suscepcionem ordinis solus consensus irregularitatem

Evil
conversation of
priests.

as merchants.

as secular
officers.

as warriors.

1. A: enim Deus deest. 4. DE: suam ad operam vel. 7. A: ex deest. 8, 9. A: impeccabilitate — sicut deest. 9. DE: cognoscunt. 10. A in marg.: Contra curiosos theologos; D in marg.: Theologi. 15. D in marg.: Consideracio. Secundum; A in marg.: 2. 18, 19. A: Juvenes quidem. 20. D in marg.: 1. 21. A: et illud; DE: istud eciam. 22. A: secundum Anselmum; ib. A: non posset. 23. D in marg.: 2. 25. A: quod deest. 26. A: eciam taliter. 28. DE: intendere. 30. A: apercius deest; ib. A: non subest. 31. A: Et secundo; ib. D in marg.: 3. 35. A: non deest; ib. D in marg.: Irregularitas sacerdotum. 36. A: solus deest.

induceret? Certum est quod quicquid ministraverint ecclesie, est irregulare nocens illis atque ecclesie, cum a Christo vel apostolis non habent exemplum, ut ipsos sequendo taliter operentur. Igitur ve talibus clericis qui practice didicerunt talia, cum non habent excusacionem 5 Christo acceptam, dum querit: *Quid ad te?* Cum in hoc implicas quod sim tui similis scandalizas me. Et patet exemplariter quomodo in irregulari conversacione occupaciones clericorum sunt apud iudicem primum dampnabiles.

10

3. Priests' desire of dominion.

Et quoad tercium patet quod nemo est plus prelati siciensulare dominium, cum frustrati per patrem suum a ministerio quietante circumpalpitant quomodo in peregrino officio placeant patri mendacii. Nec solum iudicandi sunt tales clerici sed domini se- 15 culares ex consensu sui actus nepharii. Christus enim (ut dictum est) fuit gratissimus statui secularium dominorum, primo in hoc quod dans illis potestatem ad castigandum effrenes in sua ecclesia elegit nasci in tempore huius altissime potestatis, secundo in hoc quod 20 conversans in terra non habuit vel domum propriam diminuens cesaream potestatem, et tercio in hoc quod nedum sentenciavit debitum dari cesari, verum etiam reddidit sibi tributum pro se et sua familia. Sed post tot gratitudines domini seculares nimis ingratis deor- 25 dinarunt Christi milites ordinacioni sue contrarie, cum ubi Christus ordinavit primicerios suos debere esse plus pauperes pro complecione sue milicie non habere divicias a sequela Domini retardantes, isti ex cautela dyaboli onerant ipsos nimis monstruose cum mundi diviciis. 30 Ideo sicut necessario deficit spiritualis milicia, sic oportet quod corporalis milicia deficiat. Non sic autem beatus Evangelista qui licet fuit papa et episcopus exercitus Christi precipuus, tam potens dominare quiete fugit dominacionem huiusmodi ut venenum; nam silvestres 35 frondes mutavit in aurum et littoria saxa | in gemmas Fol. 186^a non pro usu proprio sed ad mentes cupidas saciandum

1. A: sequentes. 6. D: a Christo. 7. DE: implicans. 8. E: quomodo deest; D: quomodo in marg. added. 9. D: quod occupaciones; ib. A: clericorum deest. 10. D in marg.: 3. Dotacio. 11. DE: in deest. 12. D in marg.: Christus statui seculari gratissimus. 13. A: sua deest. 14. E: tributum dari. 15. A: pronuncios suos; ib. D in marg.: Seculares Christo rependunt ingratitudinem. 16. A: onerant. 17. A: specialis. 18. A: deficiat, deficiat. 19. A in marg.: Johannes Evangelista fuit papa. 20. DE: causam potens; ib. DE: aufugit. 21. 35. 36. DE: silurens frondes.

Christ showed favour to lay rulers.

ac contemptum talium declarandum. Ideo (ut sepe
prenosticatum est) necesse est ut regna in se divisa ad
sui internicionem ex tali stulticia desolentur.

Nec valet vecordans excusacio Antichristi qua dicitur
5 quod non licet dominis temporalibus ordinacionem iam
currentem corrigere et ad ordinacionem Christi huic
contrariam exercitum suum reducere, tum quia multi
sunt sancti patres qui secundum talem ordinacionem
Christi exercitus triumpharunt, tum eciam quia hostes
10 nimis multi contra acceptantes ordinacionem talem in-
surgerent. Quoad primum patet a tempore quo intro-
ducta est talis exercitus Christi reversancia, decrevit
sua milicia, et tales pugiles qui deordinacioni tali con-
senserant graviter peccaverunt. Nec sunt in hoc sequendi
15 sed in huiusmodi penitencia et satisfaccione pro re-
pugnancia legi Christi. Ideo solum ipse vel alii sub
racione qua secuntur ipsum a fidelibus sunt notandi.

Lay rulers
bound to
correct abuses
in the church.

Ideo absit a fidelibus ista blasphemia, ut dimissa
Christi conversacione atque doctrina intendatur vite et
20 verbis ducis errabilis. Sic enim blasphemant fratres
quod religio sua sit prestancior quam communis religio
christiana, sed ex fide ut patronus est pocior, milicia
sua triumphans est gloriosior et regula qua regitur est
perfeccior. Et quoad secundum obiectum concedi debet
25 quod hoc temptans pro parte Christi habebit plurimos
adversantes, quia non solum Antichristum et omnes
eius discipulos sed ipsum dyabolum et omnes suos
angelos qui summe odiunt quod Christi ordinacio stet
in terris. Sed consolacio virtuosos agonizantis circa dif-
30 ficile non debet vecorditer ex isto deficere, tum quia
Christus et tota sua familia que est priori prestancior
fortificat pugnantes pro causa sua et beatifice coronat
in ipsa mortuos. Sed de quanto hec causa extollitur,
de tanto exercitus dyaboli superatur; et ad pugnandum
35 in hac causa Christus armavit suos milites dando eis
temporale dominium conquisitum.

Christ the true
guide to follow.

2. A: pronosticatum; ib. A: sic in. 3. DE: interfeccionem; in-
terempcionem in marg. 4. A: vecordans deest; ib. D in marg.: Nota.
8. DE: sunt . . . qui deest; ib. AD in marg.: 1. 9. AD in marg.: 2;
D: Dotacionis defensio. 10. DE: attemptantes. 11, 12. A: intro-
ductus . . . 12. A: reversancia deest. 15. DE: modi deest. 15, 16. DE:
et repugnancia legis. 20. A in marg.: Contra fratres; D in marg.:
Nota. 21. DE: omnis religio sit. 22. A: patronus deest; ut sequitur
lacuna. Hic locus corruptus esse videtur. Reccius sic habebitur: sed ex
fide credimus quod ut . . . 24. D in marg.: Ad secundum. 27. E:
eius — suos deest. 28. A: cum summe. 33. A: quanto hoc.
34. E: et deest. 35. A: animavit.

SERMO IV.

Angelus Domini apparuit in somnis Joseph. Matth. II°, 13.

Martyrdom of
the Innocents.

Hoc evangelium narrat de triplici martyrio, scilicet de cetu Innocencium occisorum pro Christo qui omnes sunt unus martyr in effectu, licet non voluntate nobis 5 notorie explicita. Et dividitur in tres partes: primo narratur quomodo post communicacionem trium magorum cum Herode angelus Domini apparuit in sompnis patri Domini putativo, mandans quod surgeret et acciperet puerum Jesum cum matre eius et fugeret in Egiptum, 10 quod ibi maneret cum matre et puero quousque habuerit aliud responsum angelicum. Et causa subditur, quia Herodes est quesiturus puerum propter suspicionem ablacionis regalie Judee (ut regnet securius) occidendum, quia secundum Apostolum I. Tim. VI°, 10 *radix omnium 15 malorum est cupiditas.*

God's warning
to Joseph.

Pro ista parte notandum quod ista premunicio fuit facta ordinate Joseph; sicut enim natura successive progreditur subitas mutaciones odiens, sic Deus successive instruit Spiritu Sancto ductos quantum protunc eis 20 expedit, ut habeant evidenciam ad continue sperandum in Deo et pulsando eum precibus et filiali timore debite serviendum. Aliter enim humana fragilitas habens nimis multorum noticiam modo primi apostate superbiret. Et hec ratio quare paulative in pendulo ostenditur Joseph 25 quid faciet pro futuro.

Form of the
appearance.

Secundo notandum quod dicta apparicio signanter facta est virtuti ymaginative grossi viri sed devoti, cum nec tunc fuit elevatus secundum partem superiorem anime ut prophete, nec omnino agrestis, ut parentes 30 Sampsonis et pastores quibus angelus apparuit in forma hominis visione oculi corporalis.

What was
revealed.

Tercio notandum quod sicut Deus instruxit Joseph et alios filios suos carissimos non in difficultatibus extraneis

1. A in marg.: Sermo IV; D in marg.: Innocentum (!); E in marg.: De Innocentibus. 2. E: somniis. 3. A: de deest; ib. Codd.: Innocentum. 4. A: in effectu licet deest; ib. A: nobis deest. 5. E: notorie; ib. A in marg.: A. 6. E: communicacionem trium et in marg.: 8. E: somniis. 9, 10. A: asportaret puerum. 10, 11. A: eius — matre deest. 14. E: puerum occidendo. 15. A: quoniam secundum. 17. A in marg.: 1. 16. D: subditas. 20. D in marg.: Quare Deus abscondit secreta. 21. D: vel habeat. 22. DE: in Domino. 25. A: in pendulo deest. 27. A in marg.: 2; D in marg.: Apparicio quomodo fit. 29. A: non tunc. 32. D: corporali. 33. A in marg.: 3; ib. A: instruit.

1. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold I, 327—331. 18. Cf. Serm. Part. 1. Serm. XXVIII, pag. 191.

sed in veritatibus pertinentibus ad salutem, sic fidelis theologus non debet discutere de gradibus sompniorum et aliis sibi impertinentibus ad sequendum Christum (ut dictum est sermone proximo). Certum est tamen
5 quod de ista visione ymaginaria fuit Joseph verus propheta tam illuminatus intellectu quam accensus affectu.

Ideo in secunda parte huius evangelii narratur quomodo Joseph consurgens cum Maria et puero accepit eos, ut probabiliter creditur eadem nocte, et secessit in Egyptum
10 usque ad obitum Herodis, quia expectatio iustorum de persecucione finitur leticia vel in via vel saltem in patria vel utrobique. Licet enim Deus necessitat | ad
Fol. 187 omnia futura in suo ordine sic quod impossibile est quicquam illius ordinis pretermitti et specialiter de
15 Christo et suis parentibus, tamen eque necessitat quod uxor et proles subdantur marito tam in ratione meriti quam exempli; nec non oportet quod maritus sexu dignior se exercitet in humana prudencia et preparanter acceleret dando exemplum aliis ad augendum ecclesie merita, cum
20 Deus movet creaturas suas ac si spiritus prime vite moveret immediate sensibiliter et insensibiliter cuncta corpora. In omnibus enim corporibus sensibilibus est corpus subtile vocatum spiritus; et sicut nutrix ducit puerum, licet sibi appareat ex se motus, sic divina sapiencia ducit suos filios ac alios agitat ad regimen ecclesie,
25 ut sint digni; et sic impossibile fuit Herodem Christum infantem occidere, cum tam obmissio persecutorum quam fuga invasorum erant a divina sapiencia limitata. Sed notant cronicantes de genealogia Herodis multipliciter, sed
30 dimisso isto tamquam prophano satis est evangelico notare quomodo tres erant Herodes, ut notatur in hiis versibus:

Ascalonita necat pueros, Antipa Johannem,
Agrippa Jacobum, Stephanum cum Symone, Judam.

5. DE: imaginacionis; ib. E in marg.: Nota. 7. A in marg.: B; D in marg.: Secunda pars. 11. DE: persecutore; ib. E: finitiva. 12. A: utriusque; ib. A in marg.: Nota de necessitate. 13. A: in servo. 15. A: de proximo. 17. A: nec non et quod; E: oportet; ib. A: sexus. 18. AD: acceleret deest; E: acceleret in marg.: additum; ib. A: augendi. 20. DE: primo; ib. E: vice. 22. A: corpora deest; ib. A: corporibus deest; ib. E: corporeis sensibus. 25. A: ac gilat alios. 26. A: Christum deest; ib. A in marg.: Nota. 27. A: periculatorum. 28. A: fuerant in; E: erant divina; ib. D: limitanda. 33. E: Agrippa Jacobum, claudens in carcere Petrum, Johannem, Jacobum, Stephanum cum Symone Judam. In Sermonibus Mixtis et Parte IV, Sermone XVII hii versus ut supra habentur; ib. D: Johannem Jacobum; ib. A in marg.: Tres erant Herodes; D in marg.: Herodes; E in marg.: Tres Herodes; A in marg.: Versus.

32. Cf. Serm. Mixti XXIII, Pars IV, Serm. XVII. Cf. Eulogium Historiarum I, 80 and pref. XI.

Flight into
Egypt.

God's
pre-ordainment
does not lessen
man's duty.

3 Herods.

Causes of the flight.

Nec oportet occupare memoriam cum ulteriori genealogia eorum. Causa autem huius fuge Christi erat multiplex. primo (sicut dicit evangelium) ut adimpleretur dictum Domini Osee XI°, 1: *Ex Egypto vocavi filium meum*. Nec obest huic sed consonat quod multe alie erant 5 cause, quia sicut natura utitur eodem organo pro multis officiis, sic Spiritus Sanctus onerat verba scripture multis sententiis. Dentes enim secundum philosophum formati sunt ad comedendum, ad contraria amovendum et in homine ad loquendum. Fuga enim in Egyptum 10 exemplificat aliis ut se quandoque abscondant tamquam nescii, cum Dominus ita fecit. Et secunda causa datur ut utrique parentes et totum genus hominum exemplatorum meritorie cognoscant quomodo in simili est agendum. 15

Herod's anger.

In tertia vero parte evangelii narratur quomodo Herodes reputans se illusum a magis iratus est valde. Finxit enim fallaciter se esse adoraturum regem quem magi coluerant, sic tamen quod ipso adorato reveniant. Illusus quidem per suum dyabolum illudebatur etiam 20 occasione verborum regum istorum, quia sicut necesse est quod *timentibus Deum omnia cooperentur in bonum*, sic necesse est quod omnia apostatantibus cooperentur in malum.

Why two years were allowed in killing the infants.

Fuit autem facilliter provocatus ad iram, quia stупpa 25 que est fex ecclesie facilliter accenditur. Et hinc occidit in Bethlehem et in tota patria adiacente omnes pueros de a bimatu et infra, quia illius etatis credidit esse Jesum; nam (ut probabiliter opinatur) Herodes citatus ad Romam cepit iter statim post Epiphaniam, et quia 30 magi non revererant ut mandavit, eo quod instructi ab angelo repatriarunt in mari Tarsensi, cum venerant ad illud mare, fecit naves comburi, iuxta illud Psalm. XLVII°, 8:

1. A: Nec valet. 2. E in marg.: Causa fuge Christi fuit multiplex; D in marg.: Fuga Christi quare fuit. 3. A in marg.: 1. 4. DE: vocabo. 5. in marg. sup.: Sicut natura utitur eodem membro pro multis officiis, sic Spiritus S. onerat verba unius et eiusdem scripture diversis sententiis. 7. A: Sanctus deest. 8. E in marg.: Officium dencium. 12. DE: facit; 1b. DE: tertia; 1b. A in marg.: 2. 13. A: utrum ut; 1b. E: parentum; 1b. A: humanum. 16. A in marg.: C; D in marg.: Tercia pars. 18. DE: Finxit autem; 1b. DE: se cum. 21. A: vel occasione. 22. Rectius: diligentibus Deum. 25. D in marg.: Quare aliqui cito in iram incenduntur, qui reprobi sicut stупpa et fex ecclesie cito incenduntur. 26. A: lex ecclesie de levi. 28. E: a (D: ab) binatu. 29. E in marg.: Nota. 32. DE: navi Tarsensi. 33. D: facit; 1b. XLVII deest; lacuna.

In spiritu vehementi conteres naves Tarsis. Sed rediens de Roma in fine anni Herodes audiens famam pueri crebrescentem, eo quod nedum adoratus fuit a magis (quod Herodes credidit illusionem eorum fantasticam),
 5 verum etiam presentatus fuit in templo a Symeone et Anna prophetice adoratus (ut dicitur Luce II°). Cum biennium fere transierat, in reditu suo de Roma confirmato regno sibi contra filios suos per Cesarem, tum fecit occidi pueros Bethleemitas, et impleta est propheta
 10 phetia Jeremie prophete XXXI°, 15: *Vox in Rama audita est; que vox fuit ploratus et ululatus multus*, et mater fuit Rachel plorans filios suos et nolens consolationem recipere, quia filii sui non sunt ita feliciter occisi: nam filii Lye erant plurimi, illi qui occide-
 15 bantur de tribu Yuda prope Bethleem, ubi David natus est. Dolebat etiam Rachel in spiritu suo quod bona opera de genere filiorum suorum occisa sunt per consensum occisioni istorum innocencium et Christi. Mater enim generis eiusdem dicitur diu post dolere in
 20 filiis et propter hoc quod peccatum est irremissibile, dicitur ideo consolationem non accipere. Presciti enim non sunt in perfeccione finali homini deputata; vel conformius ad scripturam Rachel, que interpretatur ovis aut videns Deum, est sancta mater ecclesia que clamat in
 25 excelso, quia sub altari Dei (ut dicit Joh. in Apoc. XXI°). Et illa vox est prior dignitate in ecclesia triumphante. Fol. 187^b Secundo est plo | ratus et ululatus multus in ecclesia militante et tercio non vult ecclesia de sic occisis consolationem expetere, quia vidit quod est expeditus quod
 30 filii sui non sint ultra superstites. Et patet ad sensum allegoricum quomodo Christus evadens est spiritus martyris occisi; corpora martyrum in Bethleem occisa sunt martyres de Judea, sed occisi in omnibus fratribus eius sunt martyres qui ubique terrarum sunt occisi pro Christo.
 35 Sed circa hoc evangelium dubitatur si dicti occisi singuli sunt beati, cum a probabili multi eorum sunt

Mystical
meaning of
Rachel's
weeping.

4. D: quod eorum credidit Herodes; E: eorum Herodes. 6. E: prophetice et in marg. 7. Codd.: fecit in reditu. 7, 8. DE: sua; ib. A: de — contra deest. 11. AE: mulier. 12. D: mater naturalis. 14. A: ut plurimum; ib. D in marg.: Rachel. 17. DE: Dolebat autem ecclesia; ib. E in marg. rectius: etiam. 17. A: de genere deest. 18. DE: innocentium. 19. A: enim deest; ib. DE: eiusdem deest. 20. DE: etiam propter; ib. DE: est deest. 21. non; E in marg.: noluit. 22, 23. DE: conformis. 25. A: XXI° deest. 26. DE: Et illa deest; ib. A: est deest; ib. DE: in deest. 30. A: non sunt. 31. DE: quando. 32. A: corpora nostrum. 33, 34. A: de Judea — martyres deest. 35. E in marg.: Dubium; A in marg.: Dubium primum; D in marg.: Dubium utrum omnes occisi pueri sunt sancti; ib. A: dubitatur quomodo; ib. AE: si deest.

Notum est illis
ut cum illis illis
legem habent illi
et illi
et illi illi illi

yet the church
counts them all
as Saints.

occisi ante diem octavum in quo solum licuit circumcidi
et secundum legem veterem tunc ligantem Iudeos gene-
raliter masculus septimo die suo incircumcisis damp-
nabitur. Ideo dicunt multi et magni quod istorum infan-
cium occisorum aliqui sunt sancti de quibus solum canit 5
ecclesia, et aliqui sunt dampnati; sed grave videtur et
presumptuosa diffinicio, primo cum sancta mater ecclesia
indifferenter solemnizat eorum festa et canit multa ex
quibus infertur ipsos martyres fuisse gloriosos. Secundo
cum videtur repugnare divine clemencie quod martyri- 10
zati pro ipso dampnentur propter facinus unius infidelis,
ubi nec ipsi nec parentes eorum habent potenciam
circumcidi; nam peccatum Herodis non tantum innocuit
aliis qui nichil pro Christo sunt passi; et tercio quia
Deo fuisset facile ipsos flamine baptizare; nec est in- 15
credibile sed pium quod sic fecit cum suis coetaneis
taliter pro ipso passis. Ergo nimis levis foret presumpcio
non habenti ad hoc revelacionem dampnacionem talium
diffinire; nam ante legem circumcisionis datam Abrahe
et post fuerunt in lege veteri incircumcisi corporaliter 20
sed non spiritualiter et salvati, sicut multi erant baptizati
baptismo flaminis in lege gracie et sic salvati, licet non
fuerunt flamine baptizati, ut patet de multis martyribus.
Quare ergo non potuit sic esse de circumcisione non
adeo obligante paucam gentem Judaicam et non feminas 25
parvo tempore obligavit sed longe extensius et striccius
quoad tempus et pene inferenciam de baptismo?

Si ergo Jeremias et Baptista sanctificati fuerunt in
utero, quid obesset quod Deus sanctificasset infantes
pro ipso tam penaliter pacientes et pro illa morula 30
illuminasset eos ad voluntarie paciendum? Nec est faciliter
figendum quibus viantibus pena talis primo prodesset;
ideo videtur mihi probabile quod cuncti innocentes sic
occisi pro Christo sive infra septem dies sive seniores
citra biennium sunt salvati. De gradu autem meriti non 35
licet nobis ignaris discutere sed partem que videtur
nobis plus rationabilis probabiliter opinari.

Spiritual and
bodily
circumcision.

Et quantum ad legem de circumcisione, patet quod
debet intelligi de circumcisione spirituali quod est homini

3. E: die summo. 4. A: illorum; ib. A in marg.: Opinio multorum.
6. E: alii. 7. A in marg.: 1. 8. A: tam multa. 9. A in marg.: 2.
13. E in marg. correxit: circumcidendi; ib. DE: nondum nocuit. 14. DE:
qui nec; ib. A in marg.: 3. 21. A: non deest; ib. E: sunt multi; ib.
E: erant deest. 22. A in marg.: Baptismus multiplex; ib. A: gracia.
26. A: sed est; ib. A: et striccius; E: et firmitus. 30. D: finaliter.
33. A in marg.: Opinio Johannis. 35. DE: non est. 38. E in marg.: Nota.

necessaria nunc et semper; circumscriptio autem corporalis
est necessaria pro suo tempore concurrentibus paribus
Deo notis. Sic enim glosamus striccius dictum Christi
Joh. III°, 3: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu*
5 *Sancto, non potest intrare in regnum Dei.* Vana est ergo
sollicitudo qua curiosi superflue machinantur qui salvantur
et qui dampnantur. Satis quidem est quod teneamus nos
in limitibus scripturarum. Sed dubium est utrum homo
debet sollicitare se ad fugiendum vel resistendum con-
10 trariis, et videtur quod non, quia quomodocunque fecerit
Deus necessitat vel disponit pro optimo sibi, ergo debet
Deo committi humiliter tota ordinatio cursus seculi.
In oppositum tamen est factum Christi qui per parentes
aufugit in Egyptum et abscondens se exivit de templo,
15 ymmo docet suos discipulos, cum mali persecuntur eos
in una civitate, fugere in aliam, ymmo ista opinio I Mach.
II cap. deridetur. In vanum enim daret Deus hominibus
sagacitatem atque prudentiam ad declinandum mala
pene illis contraria, nisi sic debeant practizare, cum finis
20 gracia cuius tam homines quam bestie habent talia sit
hoc opus per quod salvatur seculum.

It is lawful to
flee from, or
resist
persecution.

In isto dubio tenenda est indubie pars affirmativa,
sed multi in extremo deficiunt, ut hii desides sine tota
coagencia permittunt causas superiores deficere, et hii
25 dimissa regula legis Christi luciferine laborant ut per-
vertant ordinem quem Deus instituit; et in ista superbia
soluta satana laborat nimis ecclesia hodierna. Et hec
est causa omnium bellorum, dissensionum et perturba-
Fol. 187^c cionem ecclesie, sicut Dominus prophetavit. | Debemus
30 enim agere secundum interiorem hominem, laudando
Deum et amando proximum. Sed secundum exteriorem
debent activi laborare ut habeant unde tribuant indigenti
et apostolici evangelizando prudenter et dum spiritus
consulit fugiendo persecutores, dum autem commovet
35 penam et mortem crudelissimam paciendo et omnino
secundum corpus nulli persequenti resistendo (ut docet
evangelium Matth. V^o); seculares autem debent manuduci

We must not
neglect our
duty on account
of it.

1. E: autem deest; ib. D: naturalis; ib. A in marg.: Circumscriptio duplex. 5. A: ergo deest. 8. D in marg.: Dubium utrum homo debet fugere in persecucione. 11. A: et disponit. 12. E: Deo humiliter. 14. DE: fugit. 16. E: ymmo deest. 17. E in marg.: Hic nota. 18. A: et prudentiam. 19. DE: debeat. 20. DE: sunt. 21. A: hoc opus deest. 22. A in marg.: Responsio. 23. E: utroque extremo; ib. A: et hii. 24. DE: agencia; ib. DE: efficere. 25. DE: legis deest. 26. A: permutent. 28. E in marg.: Bellorum, dissensionum, perturbationum causa. 31. A: Sed deest. 37. A: manuduci.

in ista scola per clericos, sed deficientibus illis demon exagitat totum orbem, et sicut Deus qui est actus purus agit spiritualiter et non corporaliter, sic evangelicus cum (Luce II) sit spiritus, pati autem secundum naturam terream sibi convenit, sic quod celestis homo influat et secundum coniunctum spiritum regulet terram nostram.

We cannot be hurt if we keep the gospel rule.

Et quantum ad obiectum, patet quod servando istam regulam evangelicam impossibile est paciendi dampnificari sed lucrificare anime sue conquiendo populum, ut fecerunt apostoli, et quamvis omnia necessario secundum ordinacionem divinam evenient, tamen debemus iuxta doctrinam evangelii tam pati quam agere, cum sit in potestate nostra, ut simus Deo grati vel reprobi, illi autem qui sunt impotentes fugere, ut innocentes, imbecilles et alii preventi hostibus servent caritatem et humiliter paciendi fient martyres. Sed refuga introduxit istam fugam et pacienciam evangelicam esse summe odibilem et superbam resistenciam ac invasionem more patris sue esse maxime honorabilem. Et in istis duobus extremis variantur Christi discipuli et discoli Antichristi. Si autem vis assecurari a perplexitate, fuge causas et conversaciones mundanas, ut fecerunt apostoli ad instar Christi.

SERMO V.

Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam. 25
Luce XIX°, 12.

The nobleman is Christ.

Homo iste est indubie dominus Jesus Christus qui est nobilissimus homo possibilis, cum ex parte patris qui est Deus nemo potest esse eo nobilior et ex parte matris que est Maria, sanctissima feminarum, non potest extendi secundum naturam, et sic post eum fuit Adam pro statu innocencie homo nobilissimus et ab eo processit Christus, secundus Adam, non secundum rationem qua primus parens degeneravit peccando, sed secundum rationem qua in linea generacionis humane naturaliter positus fuit primus; et hinc descendit Christus ab eo

1. DE: Luce IX. 10. A: et quare. 11. A in marg.: Omnia necessario evenient. 14. A: autem deest. 17. DE: fugitivam. 21. A: fugiendo a perplexitate. 25. A in marg.: Sermo V; D in marg.: 5. In die sancti Thome; D in marg.: In die Thome Cantuariensis. 31. A: excedi; ib. A: fuit primus. 34. A: congeneravit. 35. DE: qua in via; ib. DE: naturaliter deest.

et aliis patribus prioribus ex traduce sed naturali ratione
qua non degeneravit. Abiit autem in regionem longin-
quam, quando incarnatus se ipsum exinanivit formam
servi accipiens. Regio autem longinqua est status humani
5 generis qui valde distat a statu divinitatis, et illa abicio
sive discessio est per se verbi minoracio. Causa autem
finalis huius abicionis fuit graciosae dilectionis salvacionis
ecclesie militantis. Post arras autem redemptionis humani
generis et completum commercium reversus est cum
10 parte captivata ascendens in celum et post missionem
Spiritus Sancti vocata universitate hominum sibi servi-
entium dedit illis gradatim non solum bona fortune
que sunt minima nec solum bona nature que sunt media,
sed bona virtutis et gratie que sunt maxima. Et ideo
15 Lucas vocat eas mnas et Mattheus talenta.

He gives his
servants as
reward the gifts
of virtue and of
grace.

Ad istum autem finem dedit eis ipsa ut negociantur
spiritualiter edificando proximos et promovendo inceptum
commercium usque ad diem iudicii, quando Christus
reveniet. *Cives autem eius*, hoc est, sacerdotes sui generis
20 *oderunt illum*, cum a tempore predicationis usque ad
mortem conspirarent in eum persequentes, quia Matth. X^o
vere dicitur: *Inimici hominis domestici eius*. Nec obest
quod sint secundum rationem dispares inimici Deo et
amici, cum Scarioth preter intentum procurans Christo
25 exaltacionem vocatur *amicus* (ut patet Joh. XVIII°).
Isti autem cives frequenter *miserant* scribas, phariseos
et milites et Herodianos tamquam *legatos* suos quos
Christus vocat legacionem, confirmando logicam anti-
quorum qua dicitur sacerdos magnus: *tempore iracundie*
30 *factus est reconciliatio*; nec unquam legitur quod mise-
Fol. runt | dictos legatos *post eum* nisi vel ut eum caperent
187^d in sermone vel comprehenderent occidendum, et utro-
bique dixerunt multipliciter tam verbo quam opere quod
noluerunt ipsum regnare super ipsos; nam legem suam
35 contempserant, vitam et miracula sua despexerant et
demum Pylato imponente eis quod fuit rex eorum: *Nos*,

The priests
hated Christ.

2. DE: degenerarunt. 4. D in marg.: Regio longinqua. 6. DE:
est persone. 8. A: autem deest. 11. AD in marg.: Bonum triplex.
11, 12. DE: sibi serviendum deest. 15. D: eos. 17. A: promovendum.
18. A: ad finem. 19. A: huius hoc. 20. A: oderant. 21. DE: con-
spirarunt; ib. A: quia deest. 22. DE in marg.: Amicus. 23. A: sunt.
24. A: Christi. 25. Recte: Matth. XXVI°, 50. 27. A: ut Herodianos.
29. A: quod sacerdos. 34. DE: illos; ib. A: suam deest. 36. DE:
eorum deest; ib. A in marg.: Contra prelatos.

22. Matth. X, 36. 29. Ecclesiastici XLIV, 17. 36. Joh.
XIX, 15.

So do our
prelates.

inquiunt. *non habemus regem nisi Cesarem.* Et tamen tota persecucio facta in persona Christi persecucionem futuram in membris suis signat; prelati superiores ecclesie qui debent esse cives apostolorum et magis domestici Dei odiunt multipliciter dominum Jesum Christum, 5 *dicentes* in effectu cum sacerdotibus templi: *Nolumus hunc regnare super nos.* Nam non regnaret super illos nisi ipsis obedientibus legi sue et sequentibus eum in vita et opere, sed in facto dicentes oppositum in re diffidunt hunc Dominum, cum ipse humillimus vivendo 10 vitam pauperrimam fuit a mundi sollicitudine maxime elongatus. Ipsi autem arrogantissimi et mundo ditissimi maxime seculariter regunt mundum; ideo allegata contra eos vita Christi exemplari et doctrina salutari vel simulant vel false glosant et dicunt in re proditorie; *Recede 15 a nobis, scienciam viarum tuarum nolumus.* Et sic tradicio Cesaris et Antichristi extollitur, sed lex evangelii contempnitur tam consideracione quam in practica voluntate. Et revera ista persecucio Antichristi excedit tam diuturnitate quam ypocritica calliditate persecucionem 20 qua Christus fuit in persona propria per sacerdotes legis veteris persecutus. Notemus (rogo) legatos cum bullis missos a latere Antichristi et videamus quid sonat ad edificacionem ecclesie secundum legem evangelii, quin potius dicunt implicate quod nolunt legi Christi regnantis 25 super eos subici.

The first
servant
represents men
of apostolical
labours.

Sed factum est ut Christus rediret in die iudicii *accepto regno* secundum numerum quem diffinivit totum regnum celorum statuere *et iussit vocari servos*, scilicet prelatos ecclesie et evangelicos quibus *dederat copiosa 30 carismata* ad edificandam ecclesiam, ut notificet mundo quantum mercedis iusti recipient ex dignitate negociandi vel ociandi. *Primus autem* signans viros apostolicos duplicavit talenta, dum dispersit in ecclesia prudenter et diligenter ad eius edificacionem semina verbi Dei; 35 et sic decem talenta quesita signant universitatem populi quam viri apostolici Domino quesierunt. Sed in die

3. AD: signanter; E: signant. 8. A: odientibus. 10. DE: humil-
lius. 11. D: mundi consideracione; E: confederacione. 18. D: con-
siderative. 22. DE: ergo rogo; ib. A in marg.: Contra papam; E in
marg.: Nota diligenter. 23. D: sonant 28. E: rego(l). 33. E: autem
servus; ib. DE in marg.: Primus servus. 35. A: diligens; ib. A: verba.

23. Cf. Thomae Walsingham Hist. Angl., ed. Riley, II, 71-72.
30. Vulg.: *Quibus dedit pecuniam ut sciret quantum quisque
negociatus esset.*

iudicii Dominus dicet illis *Euge*; et ex fidelitate meritoria
servicii pro modico momentaneo *sedebit* cum Christo
in iudicio, *et dominabitur potestatem habens super decem*
civitates, hoc est, super universitatem predestinati populi
5 quem convertit. Sicut enim anima facta est sedes Dei
sic populus beatus est civitas quam Deus inhabitat (ut
patet Apoc. ultimo).

Et alter qui mediocriter laboravit retardatus ex pec-
cato veniali sicut contigit apostolos *venit ostendens* in
10 facto suo quomodo *quinque mnas* per eum Dominus
quesivit ad edificacionem ecclesie et ipse correspondenter
constituitur super quinque societates sanctorum quos
convertit ad Dominum; nam tales conversi crescunt a
tugurio luteo in civitates perpetuas.

15 *Sed tercius servus* nequam ostendit sine usura *mnam*
quam a Christo receperat sed *repositam in sudario*,
quia dona Dei abscondunt quantum ad edificacionem
ecclesie, sed bona naturalia usque ad sudorem excitant
pro temporalibus contra utilitatem ecclesie acquirendis.
20 Et nota quod iste tercius servus nequam deficit in verbo,
quia ociatus fuit in illis que sonuerunt ad edificacionem
ecclesie, cum *mnam* sibi datam abscondit et cum seculo
negociatus fuit, cum dyabolo militans se et complices
suos negociis secularibus implicavit. Nec valet sibi mendax
25 excusacio sed accusat: *Timui enim te quia homo austerus*
es. Mendacium ex isto convincitur quod licet Christus
sit iudex severissimus, est tamen mansuetissimus, cum
sicut non potest dimittere iusticiam sic nec misericordiam
iudicando. Secundo mendax excusacio est qua blaspheme
30 imponit hunc iudicem tollere quod non posuit; quod
exhinc videtur falsum quod Christus nedum posuit omne
bonum sed virtutem incrementi indidit cooperans cum
qualibet creatura. Et patet tertia blasphemica excusacio
qua dicitur hunc iudicem *metere quod non seminavit*,
35 eo quod ipse seminavit verbum suum principaliter; ideo
Christus more suo ex confessis redarguit peccatorem:
Ex ore tuo, inquit, *te iudico*, *serve nequam*, quia cum
hec tria de me reputas, *quare non dedisti thesaurum*

The second
those whose
work is
hindered by
venial sin.

The third
those who have
done nothing to
edify the
Church.

3. DE: et dominabitur deest. 8. DE in marg.: Secundus servus.
13. A: Deum. 14. DE: tigarior; A: turgureo. 15. DE in marg.: Tercius
servus. 18. A: bona verba; ib. DE: exercitant. 20. DE: quod deest.
20. Codd.: deficit in verbo quesivit; quesivit in textu perperam additum.
23. DE: fuerit. 26. A: quia licet. 30. E: non possint; ib. A: posuit
cum ipse; quod — nedum deest. 32. DE: crementi. 37. A: quod cum.

meum ad cambium, ut et ego veniens cum usuris | excres-
centibus *exegissem*; nam cambientes monetas et usurarii
habent mensam super quam trahunt pecunias. Fol. 188^a

How God is
austere.

Sed dubitatur super hunc textum utrum Deus sit
passionatus tripliciter, ut hic sibi imponitur, et videtur 5
quod sic, quia dicit: *Serve nequam, quod sciebas me esse
huiusmodi*. Nihil autem scitur nisi verum, et ultra cum
usura sit peccatum, quomodo licet Domino usurari.
Quantum ad istud, potest dici quod Dominus locutus
est imperabilia; et ex confessione servi nequam vel se- 10
cundum regulam Augustini omnia hec tria habent in
se aliquid perfeccionis quod Deo convenit ut furor et
ira tollendo imperfeccionem sibi competunt. Et quantum
ad usuram, dicitur quod est duplex, scilicet spiritualis
et corporalis; prima competit Deo, cum ipse dominatur 15
super tempus et dat interitum et crementum omni rei
decimabili quod sibi est proprium; ideo querit usuram
ab homine non ad sui commodum vel quod sibi com-
petat proprietarie incrementum, sed ut usurarius ser-
viendo Deo acquirat sibi commodum de prescito et sic 20
domino incrementum. Unde sequitur in evangelio quod
Deus *dixit astantibus ut auferrent mnam a recusante*
cum eo negociari et darent copioso negocianti. Illi autem
sicut tota natura creata dicunt Deo *quod habet decem*
mnas, hoc est, universitatem bonorum, et ait illis, *quia* 25
omni vere habenti titulo iusticie caritatis finalis *dabitur*
et habundabit, cum beatis omnium generum bonorum
inest impleta possessio, *ab eo autem qui non sic habet*
et quod videtur habere, quod habet solum nuncupative
auferetur per eum qui est super omnia bona constitutus; 30
sive autem sint angeli Domino astantes sive predestinati
quibus Christus sic loquitur, notum est quod ab eo
qui iniuste Dei bona occupat auferetur ab eo eorum
possessio et dabitur ei qui Deo iuste ministret. Mos
autem sacre scripture est detegere equivocacionem per 35
apparentem contradiccionem, ut prescitus dicitur habere

Usury.

1, 2. A: excrescencia. j. AE in marg.: Dubium; D in marg.: inf.
utrum Deus sit passionatus, videlicet durus et iracundus. 5. A: passio-
natus temporaliter. 7. A: huiusmodi deest. 8, 9. A: usura — Domino
deest. 11. A: Augustinus deest; ib. A: tria habent deest. 12. A: ad
perfeccionem quantum; ib. A: ut livor. 13. A: imperfectum. 15. AD in
marg.: Usura duplex. 16. DE: interitum et deest; DE: incrementum.
18. A: vel ut; ib. E: cum sibi. 19—21. A: sed ut — incrementum deest.
21. A: sequitur deest; ib. quod deest. 22. A: precepit astantibus;
ib. Codd.: miam = misericordiam. Correx; ib. A: auferant. 23. DE:
dare. 27. DE: bonorum deest. 28. D in marg.: habere. 29. DE:
etiam quod; A: quod deest. 31. A: sunt. 36. DE: et apparentem;
ib. D in marg.: Non habere; ib. DE: debet habere.

talia et propter equivocacionis distanciam non habere;
quod Mattheus detegit per hoc quod dicit *quod videtur*
habere. Habicio enim est satis equivoca et solum nuncu-
pativa, sed sequitur severum iudicium super inimicos
5 Christi domesticos. *Verum tamen, inquit, inimicos meos,*
hoc est, illos qui noluerunt me regnare super se, adducite
huc et interficite ante me. Cum autem servus nequam et
omnes dampnati sint interfecti morte secunda et cum
hos inimicos capitales Christi oportet severius in presencia
10 eius interfici, cum sint proditores eius plus perfidi, et sic
magis horrende damnandi, sicut proditores regnorum,
sunt traditi, suspensi, decapitati et crudeliter dimembrati.
Ipsi autem conspirant cum sectis suis proditorie contra
Christum et ubi debuerunt tamquam primiceri regere
15 suum exercitum, nimis false consenserant in seduccionem
suarum ovium Antichristo. Ex hiis dictis in finali iu-
dicio precedet suos in celestem Jerusalem ascendendo.

Circa hoc evangelium dubitatur, cum causa facit
martyrem et sanctus Thomas obiit pro defensione ecclesie
20 dotacionis (ut communiter proclamatur), quomodo tam
gloriose posset interfici qui ordinacioni Christi in capite
sui exercitus fuit tanto contrarius. Sed Antichristi disci-
puli multa hic asserunt et non probant. Nullus enim
sedecim articulorum pro quibus hic sanctus obiit sonat
25 in dotacionem cesaream prelatorum vel repugnat abla-
cioni fatue donatorum. Ideo sicut pharisei et sacerdotes
legis veteris sinistre interpretati sunt facta Christi et
dicta eius nequiter reportarunt, sic faciunt hodie de
vitis sanctorum qui mundum sapiunt. Nam secundum
30 Cypriani testimonium *solus Christus est audiendus*, cuius
conversacio est plene fidelibus exemplaris, ideo arguendo
per locum a simili iste sanctus sic fecit, ergo est nobis
similiter faciendum, oportet capere quod in hoc non
peccavit sed quod factum illud Deus in exemplum
35 posteris dereliquit, quod quia in Christo debemus ex fide
supponere, in ipso solo non oportet ipsum exprimere.

Saint Thomas
said untruly to
have died for
the endowment
of the Church.

1. E: distancie. 3. A in marg.: Habicio duplex. 5. A: Christo —
mimicos deest. 6. A: hoc est deest; ib. DE: nolunt; ib. A: adduite. 7. D:
Quantum autem; E: quamvis autem; ib. D in marg.: Interficere quid est.
8. A: sunt; ib. DE: secunda deest. 12. D: sunt tracti; ib. A: demembrati.
14. A: primicii. 17. DE: precedit. 18. A in marg.: Secundum dubium;
E in marg.: Dubium; D in marg.: Questio quid facit martyrem. 22. A:
tante. 24. A: pro quo. 30. A: audiendus deest; ib. E: eius corr. in
marg.: cuius. 30, 31. D: eius conversacio. 33. DE: in hoc deest; ib. E:
non deest. 34. DE: quod deest. 35. E: poteris; ib. DE: quod deest.

30. Vide supra, Sermo III, pag. 15.

Facta autem sancti Thome, ut quod fuit cancellarius regis et sic de aliis eius viciis culpabilibus non sunt a fidelibus imitanda, sed dolor et emendacio vite cum aliis eius post insigniis quibus a talibus est purgatus. Tria autem sunt credibilia que de ipso canit ecclesia⁵ que iustificaverunt causam sui martyrii, primo quod propter amorem regis et regni ut apcius servirent Deo sprevit dampna suorum temporalium et persone sue ac cognacionis obprobria, secundo ad iustificacionem cleri sui:

Or St. Thomas
the Church
celebrates

1. his
readiness to
face loss for a
good cause.

Nec in agnos sustinet

Lupos deseuire

Nec in ortum olerum

Vineam transire.

10

2. his care that
churches should
be properly
served.

Nam bona cleri possessionati que predari solent a¹⁵ tironibus in usus pauperum defendebat et ubi solebant curati non residere propter discolinam | occupacionem^{Fol. 188^b} in regis officio vel mercacionem in partibus transmarinis pro beneficio pinguiori, ipse aptavit habiles ad residenciam qui non insererent in subiectis herbam terre-²⁰ strem et melancolicam, sed vites que vinum gignerent letificans ad gaudia patrie animos subditorum. Et inter omnes causas que rectificarent prelatorum officia non video que foret hodie magis gloriosa.

3. his defence
of the poor
against the
powerful.

Tercia causa fuit purgacio potentum in sua provincia²⁵ qui solent in simplices irruere; unde de ipso sic canit ecclesia:

Cultor agri Domini

Tribulos evellit

Et vulpes in vineis

Arcet et expellit.

30

Et si amplum seculare dominium licite adiaceret curatis, non video quomodo apcius quam ut faceret prelatum potentem et audentem talibus satellitibus resistere. Verum tamen quia in maiori parte talis adiacencia³⁵ temporalium prelatos inhabilitat ac gignit in eis vecordiam, ideo dimissa ista dotacione culpabili notandum

2. DE: et ceteris eius; ib. A: vitis; E: vite. 4. DE: eius deest.
5. D in marg.: Tres cause martyrii sancti Thome. 6. A in marg.: 1.
8. DE: suorum temporalium deest. 9. A in marg.: 2. 17. A: vel
non. 18. E: vel incarcerationem. 20. A: herbam deest. 20, 21. A:
terrestremet. 21. A: malencelicam. 25. A: Contra causa; ib. D in
marg.: 3; ib. A: sua deest. 26. DE: qua solent. 32. A: Et si apostolis.
33. A: et curatis. 36. A: et gignit. 37. E in marg.: Notandum.

est quomodo iste sanctus periculum tantum evaserat. Et inter omnes vitas patrum vix illa foret ad maiorem verecundiam prelatorum nostrorum presencium recitata, cum ipsi periculose involuti spinis temporalium non
 5 considerant suum periculum, sed faciunt isti sancto omnino oppositum; ideo fingendo de ipso vel falsa vel impertinencia commenta se ipsos redarguunt, cum ipse potius perderet omnia dominia archiepiscopatu adiacencia ac omnia obprobria sui et suorum ymmo propriam vitam suam, antequam contra Dei iusticiam in sentenciam culpabilem regis vel procerum consentiret. Nostri autem idolatre propter modicum questum temporalium vel mundanum favorem dominorum secularium in iniuriam Dei et hominum consentirent, plus amantes
 15 infidelissime ista terrena stercora quam salutem perpetuam sue anime vel honorem aut reverenciam Dei sui. Nec est putandum quod sanctus Thomas fecit optime, cum fecisset melius ac mandato Christi conformius, videndo quod occasione temporalium clerus in
 20 reti spinarum involvitur, renunciasset hiis omnibus in manus secularium dominorum; nec tamen debet credi miraculis post mortem eius in nomine suo factis (cum diabolus possit hec facere), sicut sanctitati vite sue superstitis et specialiter caritati fervide quam habuit hora mortis.

He was willing to lose all his possessions rather than obey the King in injustice.

25

SERMO VI.

Homo quidam peregre proficiscens vocavit servos suos.
 Matth. XXV°, 14.

Homo iste est Christus indubie qui peregrinavit per totum tempus viacionis sue, dum accidentaliter et preternaturaliter locatur in terris; qui secundum naturam primariam ordinatur, ut perpetuo regnet in celis vel (ut placet beato Gregorio) Christus peregrinavit ad patriam, quando ascendit in celum, cum locus proprius terre sit spera corruptibilium et locus sibi extraneus sit

The parable of the talents.

4. E: ipsi parti. 5. A: sancto deest. 6. DE: opposita. 21. A: manu; ib. DE: nec tantum. 22. DE: in deest. 23. A: sic sanctitate. 24. A: temporaliter. 26. A in marg.: Sermo VI; D in marg.: De Confessore; E in marg.: De beato Silvestro; ib. A: suos deest. 29. A: sue deest. 30. A: locatus. 32. E: placeat; ib. A: Christus deest. 33. DE: quando deest. 34. DE: spera corporalium.

26. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 252—257.
 32. S. Gregorii Opp. III, 2, 422 (?).

spera celestium; nec repugnat isti sentencie sed consonat evangelio, cum homo potest peregrinari et cum hoc esse in patria propria secundum rationem disparem. Vocavit autem Christus servos suos nedum apostolos sed cunctos electos pro tempore viacionis in persona propria 5 vel in membris et tradidit illis bona sua, non solum temporales divicias vel bona nature sed (quod plus appreciatur) bona gracie. Quamvis enim omne accidens secundum eius naturam minus valeat quam quantumcunque abiecta substantia, tamen habicio virtutum est 10 nobis melior quam quorumcunque terrenorum habicio, sicut virtuosus est longe melior vicioso, et isto modo signant nomina diviciarum bonorum naturalium et virtutum.

Three degrees
of gifts.

Tradidit autem secundum tres gradus, scilicet supremum, 15 medium et infimum bona gracie servis suis dum uni dedit quinque talenta, alii duo, alii vero unum. Quinque autem habet secundum Gregorium qui habet prudentiam negociandi secundum dona quinque sensuum, sive exteriorum qui sunt visus, auditus, odoratus, gustus 20 et tactus, sive secundum dona quinque interiorum sensuum qui sunt sensus communis, virtus imaginativa, virtus estimativa, virtus fantastica et virtus memorativa. Aliis autem videtur quod per quinque talenta signatur bonum optimum. Omnia autem recitata superius sunt 25 dona nature, cum Deus brutis ea communicat quod per dicta quinque talenta signantur quinque virtutes intellectuales que non possunt nisi supernaturaliter haberi ab homine. Michi autem videtur quod sicut talenta que sunt maxima in moneta et quinque que sunt numerus 30 circularis radix numeri universitatis exprimuntur per sapienciam Dei | patris, sic per quinque talenta signatur Fol. 188^c in optimis (cuiusmodi debent esse prelati) universitas bonorum gracie sed comparacione bonorum patrie imperfecta; duo autem talenta signant mediocriter virtuosos 35

1. DE: spera celestis; ib. A: repugnant iste sentencie; ib. A: consonant.
3. DE: patria patriam. 4. D: Primo in marg. 5. A: viacionis sue.
8. D in marg.: Cave. 9. DE: valet. 12. A: melior non virtuoso et isto modo signat signant; ib. E in marg.: Habere virtutes est melius quam terrenas divicias. 16, 17. DE: uni tradidit. 17. D in marg.: Talenta servis tradita; E in marg.: Quinque talenta; ib. A: et alii duo; ib. DE: vero deest; ib. D in marg.: Quinque sensus exteriores. 19, 20. A: sensuum sui. 22. D in marg.: Quinque sensus interiores; E in marg.: Sensus interiores. 24. A: tum per; ib. A: signat. 30. A: sunt magna. 31. A: et per. 32. A: patris deest. 34. A: patria.

18. Cf. Serm., Prima Pars, pag. 203, 204. Cf. Trialogum, pag. 94 seqq. et S. E. W. III, 117. S. Greg. In Evang. Homil. IX.

sed unum talentum signat recipientes gratiam Dei sine negociacione vel opere iuxta illud, et licet ipsi recipiant talentum ad sui dampnationem, Christus tamen gloriose donat ad magnificencie sue ostentacionem.

5 Profectus est autem statim, quia propter dona spiritualia que donat secundum divinitatem non tardat quicquam facere secundum humanitatem. Abiit autem uterque servus fidelis et negociatus est duplicando talenta in opere virtuoso sed tercius deficiens in tercio signo
10 fodit pecuniam et abscondit in terra, quando ingenium naturale et dona spiritualia consumit in terrenis negociis. Et non insurgit ad elevandum ecclesiam ad divina. Post multum vero temporis quia completo cursu tocus viacionis venit Christus positurus rationem pro minimo
15 quadrante quod ab isto receperat. Et patet sententia textus ex sermone proximo.

Circa hoc evangelium notandum quod, sive fuerit eadem parabola Christi Luce XIX° sive alia, concordat utrobique sententia, quia homo ille nobilis abiit in regionem
20 longinquam et fuit peregre proficiscens vocavitque decem servos suos et dedit illis universitatem mnarum que sunt decem, quinque, duo talenta et qualescunque numeri signandi; et sic de servis Christi. Nec refert sive constitutur super quinque civitates, sive intret in gaudium
25 circulare, sicut nec refert sive pecunia erat posita in sudario sive abscondita fuit in terra, nec obest vel repugnat evangelio quod unus evangelista capit sententiam quam alius dimittit, dum tamen concordant in sententia ad instruccionem. Et sic ad utilitatem ecclesie
30 et eius informacionem fuit quod Spiritus Sanctus fecit eos in verbis taliter variare; aliter enim omnino erat superfluum et nugatorium evangelia geminari.

Sed circa hoc evangelium racionabiliter dubitatur utrum beatus Silvester qui primus recepit notabilem
35 dotacionem ecclesie in hoc peccaverit. Nec dubium quin isto delicto maximo maculatur omne genus ecclesie, sic quod de ipsa dici potest secundum viriles partes ecclesie

This parable substantially the same as that in Luke XIX.

Silvester's sin in accepting endowment.

2. A: negociative; ib. A: licet episcopi. 6, 7. A: divinitatem — secundum deest. 9. E: tercius deest. 10. A: quando. 11. E: consumerit. 14. DE: venit Jesus. 15. A: receperant. 17. A: hoc deest; ib. A: eadem deest. 22. A: vel etiam qualiscunque. 24. A: intrent. 27. Codd.: repugnare. 29. DE: ad instruccionem deest. 30. DE: eius instruccionem. 31. DE: variari; ib. A: enim deest. 32. A: mitigatorium. 33. ADE in marg.: Dubium. 34. A: primo; ib. DE: notabilem deest. 35. D in marg.: Dotacio temporaria maculat clerum. 36. A: maculetur. 37. A in marg.: Responsio.

35. Cf. De Ecclesia, cap. XVI, pag. 359 et seqq.

illud Psalm. XVIII°, 14: *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero et emundabor a delicto maximo*. Domini (inquam) seculares propter pompam quam habent in suis episcopis fecerunt eos relictā perfeccione primeva seculariter dominari. Unde frequenter allocutus sum hanc gentem, arguendo eos de stulticia et ingratitude; nam dominus noster Jesus Christus est homo cui reges et principes et alii potentes qui ei subserviunt maxime obligantur nedum propter opus creacionis, propter opus recreacionis et propter opus cotidiane gracie gubernacionis, verum ut loquar pueris qui mundum sapiunt) quia puer ille licet omnipotens elegit nasci tempore quo plus floruit humanum dominium (ut patet Luce II°) et toto tempore viacionis sue nec nascendo nec progrediendo voluit habere vel proprium domicilium per quod diminuereturulare dominium (ut patet Matth. II° et XVIII°). Sed tercio (quod plus est) hic iudex summus sentenciavit Cesari dari sua (ut patet Matth. XXII°, 21), ymmo pro se et sua familia pauperrima dominus mundi solvit staterem Cesari (ut patet Matth. XVII°, 26). Sed dicti domini seculares tanquam stulti filii nimis Christo ingrati ordinacionem suam in prima acie sui exercitus reversarunt, cum ipse ordinavit cives apostolorum, hoc est, episcopos suos instar sui esse pauperrimos in prima acie sui exercitus ad utilitatem sue ecclesie contra dyabolum dimicantes, sed pueri effeminati et stultificati cautelis dyaboli gravantes et vecordantes nudo nomine prelatos cesareos distrahunt Christi milites cum fimo seculi et proditorie substernunt paucos stantes gravibus insultibus exercitus principis tenebrarum.

Sed sciant stolidati mundi principes quod nimis *durum est illis contra stimulum calcitrare*, quia dominium suum sumptuose incassum destruent et contra se ipsos tam corpore quam anima ditabunt exercitum Antichristi, et finaliter nisi resipuerint dampnabuntur ac inimicos capitales Christi qui noluerunt ipsum regnare

1. DE: XVIII° deest. 2. DE: ero etc. maximo (E: maxime). 5. E in marg.: Nota domini seculares fecerunt episcopos dominari. 6. A: magnitudine. 8. A: potestates qui; ib. DE: eis. 10. A: cotidie gloriose. 11. A in marg.: 1. 12. DE: licet episcopus; E: omnipotens episcopus; ib. A: tempore suo. 13-16. D: Luce II° — patet deest. 17. DE: et VIII°. 23. cives; ita codd. 28. A: cesarios; ib. D in marg.: Domini seculares per dotacionem rumpunt ordinacionem Christi. 31. E in marg.: Arguuntur seculares domini eo quod sunt Christo ingrati. 33. E: destruerent. 35. A: recipuerunt; ib. E: et dampnantur.

Christ's favour
to secular
lords.

How ill they
have repaid it.

The
punishment
that will fall
upon them.

super ipsos videbunt ante summum iudicem interfectos
(ut dicitur Luce XIX°). Tunc enim non valebit eis honor
et favor fallax quem habent de discipulis Antichristi;
nec respondebunt tunc summo iudici falsorum fratrum
5 ficticia qua et contra se ipsos et contra ordinationem
Christi palliant legem suam proditorie in hiis in quibus
Fol. 188^a consistit pre | cipuum suffragium dilectissime sponse sue.
Nec tercio tunc valebit allegacio tradicionum dyaboli
quibus terrentur et multentur fideles, ne defendant
10 contra Antichristum et eius discipulos causam Dei, quia
licet eis ipse et lex sua ad tempus extollitur super
Christum et eius evangelium, tunc confundentur ypo-
critarum consilia et totum robur partis dyaboli delitebit.

Licet autem pars Christi habeat multas titillationes
15 prenosticas ad rectificandum ordinationem Domini sic
versatam, tamen dura et subtilis confederacio Antichristi
ad tempus prevalet, quousque placeat Deo catenam
illam dirumpere et ambas partes seductas lumine fidei
illustrare; nec est parvipendenda ista negligens et in-
20 fidelis omissio brachii secularis, quia exhinc tam ipsi
quam maior pars vocate ecclesie currunt ad infernum
precipites. Unde secure prenosticandum est tam illis
quam toti ecclesie quod nec ad intra nec ad extra
carebunt notabili perturbacione (quamdiu sic ordinacio
25 Christi exercitus est eversa), cum Deus quem tantum
offendunt sit ipsis contrarius sed *quis restitit ei et
pacem habuit?* Offendunt autem infideliter in primo
mandato decalogi et per consequens iuxta Jacobum in
quilibet consequente: Adorant enim deos alienos falsis-
30 simos, cum honores mundanos et creaturas que ipsos
inferunt plus diligunt quam honorem Dei, et per con-
sequens plus quam Deum.

Ideo inter tres species peccatorum qui offendunt in
isto mandato ista species ex superbia vite et peccato
35 dyaboli est plus periculosa, ecclesie incognita et subtilis,
nam maculati peccatis carnalibus sunt cogniti infideles
quorum Deus venter est secundum Apostolum, maculati

Danger from
the reversal of
God's
ordinance.

Pride of life
the worst kind
of sin;

5. DE: quam. 7. DE: consisteret summum; ib. DE in marg.: Summum
suffragium vel precipuum; ib. DE: suffragium vel precipuum. 8. A: Nec
vero. 9. D: quibus absterrentur; E: obstantur. 10. DE: causam Christi.
11. A: eis deest. 12. A: tunc tunc; D: tunc vero. 12, 13. A: ydolatrarum.
14. E: titillationes. 16. A: consideracio. 24. A: notabili deest.
24, 25. A: quamdiu — est eversa deest. 28. D in marg.: Dotacionem qui
non impugnant omnes peccant. 30. DE: contra ipsos. 32. DE: plus
deest. 36. DE: maculi; ib. A: cognite. 37. DE: maculati eciam.

as being most
subtle.

autem peccato mundi sunt iterum infideles, cum *avaricia* secundum Apostolum sit *ydolorum servitus*. Sed illi qui prediligunt honores proprios plus honori divino sunt absconditi infideles, quod si ipsos ex ipsa infidelitate volumus convincere, attendamus si causam Dei ⁵ tantum ponderant sicut suam vel iniuriam Dei tam instantanter vindicant sicut suam. Et cum patet oppositum, liquet quod honores suos et per consequens se ipsos diligunt plus quam Deum. Et contra istam perfidiam clamaret tota ecclesia, cum nichil mali sibi evenit quod ¹⁰ rex superbie per ipsam non ingerit, movens eius membra se ipsos amancia plus quam Deum.

Three proofs
from Scripture.

Nec caret secundum genus scolasticorum participatione huiusmodi delicti maximi, cum ex fide sit notum quod ordinatio Christi dotacioni isti contraria plus undique ¹⁵ prodesset ecclesie, ad quod licet utrumque testimonium sonuerit, tamen sufficit pro nunc tria dicta evangelica allegare: primo illud Luce XIV°, 33: *Omnis ex vobis qui non renunciavit omnibus que possidet non potest meus esse discipulus*. Quomodo autem clerus debet renunciare ²⁰ temporalibus clare docet conversacio Christi et apostolorum, cum facta vite eorum sunt efficacissimus interpret sensus legis Domini. Ex quibus colligitur quod, cum tales sacerdotes non possunt esse Christi discipuli, sunt precipui discipuli Antichristi. ²⁵

Luxury of the
clergy.

Secundum testimonium est lex quam Spiritus Sanctus per Vas Eleccionis effudit 1 Tim. VI°, 8, ubi allidens cupiditatem cleri tradit pro regula: *Habentes, inquit, alimenta et quibus tegamur, hiis contenti simus*. Iudicet autem mundus ex sollicitudine cleri si de alimentis ³⁰ apostolicis, ymmo ex lauticiis cesareis contentantur. Nec solum requirit socios peregrinationis viros apostolicos in iuvamen et consorcium sibi iunctos sed familiam ac servitores regios qui omnino distrahunt ab officio evangelico; nec solum contentantur de tegumentis ³⁵ domorum et pannorum qualibus Christus et sui apostoli ex elemosinis tegebantur, sed requirunt dominanter castella et maneria propria que in regibus sonarent

4. A: ex ista. 18. AD in marg.: Contra dotacionem; ib. E in marg.: Tria testimonia pro Christi ordinacione. 22. A: sint. 23. E: cum deest. 26. AE: in marg.: 2. 27. A: I deest; ib. DE: elidens. 29. D in marg.: Clerus excedit in alimentis et tegumentis. 33. A: iuvamen sed; ib. E: consorcio. 33, 34. A: consorcium — ac deest. 36. A: qualibet. 38. DE: mansoria; D in marg.: maneria; ib. DE: in rebus.

superbiam; et in vestimentis ac aliis apparatibus mundo splendentibus non est finis.

Tercium testimonium est regula Evangeliste I. Joh. II°, 15: *Nolite diligere mundum neque ea que in mundo sunt.*

5 Sed vita Antichristi ostendit quod sacerdotes cesarii plus diligunt mundialia quam officium evangelizandi, plus student circa eorum adquisicionem, retencionem et perpetuacionem quam circa seminacionem, fructificacionem et veneracionem verbi Dei. Et cum constat ex fide quod

10 hoc est sacerdotum Christi principale officium et in se vincere mundum ac exemplare posterioribus quomodo

Fol. 189^a debent ipsum vincere, constat iterum ex fide quod *hec est victoria que vincit mundum, fides nostra* qua credimus quod Jesus filius Dei vixit vitam pauperrimam

15 et docuit verbo et opere quomodo sui debent vivere vitam consimilem. Quomodo ergo caritas Dei manet in illis qui sic deserentes legem Christi sequuntur dogma Antichristi? Et iste regule ac improbaciones vite contrarie demonstrari possunt ex fide.

20 Sed hic est quedam grandis excusacio in peccatis quod Christus et sui apostoli debuerunt pro tempore sue viacionis sic vivere, posteriores autem oportet vivere laucius quoad mundum propter honorem Christi et ecclesie acquirendum, ut patet de Augustino, Gregorio

25 et sanctis ceteris quos non est blasphemandum sic vivere nisi vita illa foret licita. Sed hic patet quod discipuli Antichristi relinquunt vitam Christi qui peccare vel errare non potuit et querunt umbras persone peccabilis et errantis. Ideo docet beatus Cyprianus quod non

30 est curandum quod quicunque sancti post Christum fecerint nisi docto quod hoc ex auctoritate eius haberunt; nec dubium quin beatus Evangelista et multo magis alii post eum crebrius peccaverunt. Et iterum certum est quod sicut Christus tradidit mandata eterna

35 pro tempore veteris testamenti, sic pro tempore legis

Example of the Saints pleaded in vain.

3. AE in marg.: 3. 5. A: Christi. 6. D in marg.: Sacerdotes officium proprium obmittentes. 8, 9. DE: fructificacionem et deest. 9. DE: vel veneracionem; ib. E: veneracionem et in marg. 10. A: hoc deest. 16. DE: ergo deest. 17. DE: dogmata. 20. A in marg.: Excusacio in peccatis; D in marg.: Excusacio dotacionis; E in marg.: Excusacio cleri. 25-27. A: quos — relinquunt deest. 27. AE in marg.: Responsio. 28. A: et errare. 30. D: quidcunque sancti; E: quodcunque quicunque; ib. A: Christum deest. 35. D in marg.: Christi lex invariabilis est.

Christ's
commands are
of perpetual
obligation.

Prelates are
more bound to
serve God than
were the
apostles.

nove; aliter enim diceret Antichristus quod quicquid
Christus humanitus mandavit non obligat post apostolos,
cum virtus verborum suorum antiquitus expiravit. Sed
quid blasphemius, cum remanet par ratio utrobique?
Ideo vellem tales duplices concedere quod non habent 5
auctoritatem a Christo in hiis que lucra sapiunt, tum
propter indignitatem suam ingratam, tum etiam propter
falsam ficticiam de verbis Domini palliatam. Illa itaque
que sonant ad edificacionem anime manent perpetuo,
sed illa que Antichristus palliando ponderat ex fallacia 10
scole sue sunt infideliter innovata. Dicti itaque sancti
circa affectionem temporalium licet venialiter peccave-
runt; de quo vel in hoc seculo vel in purgatorio doluerunt,
quod confirmari potest ex dicto beati Gregorii super
hoc evangelio asserentis katholice quod dum gradus vel 15
status prelati est alciore, obligacio Deo ut sibi serviatur
placencius est maior: *Nos, inquit, qui in hoc seculo
accepisse a Deo aliquid magis cernimur inde striccius
iudicamur.* Cum enim augentur dona, rationes etiam
crescunt donorum; tanto ergo esse humilior atque ad 20
serviendum Deo promptior quisque debet esse ex munere
quanto se obligacionem esse conspicit in reddenda ratione.
Ex qua complecione syllogistica videtur, primo quod pre-
lati cesarii moderni sunt Deo obligaciores quam fuerant
apostoli, quia eque a Deo altos status acceperant et 25
non a Deo sed ab ipsis est quod non eque ampla caris-
mata; cum ergo necessitantur fateri quod a Christo non
a dyabolo ista dominia secularia super apostolos rece-
perant, manifeste sequitur quod Deo de tanto amplius
apostolis obligantur, et cum Christus prudentissime 30
obligavit apostolos secundum ultimum sue capacitatis,
sequitur quod isti vel infringunt obligacionem vel supra
apostolos sunt beati et utrobique sequitur blasphema
absurditas.

Secundo videtur sequi quod necessario Deus plus 35
donans nostris prelati quam sanctis apostolis habuit ipsos
cariores et exhinc eis hoc fecerat ut sint humiliores et

11. A: innotata. 17. DE: placencius deest. 19. A: agentur; ib. D
in marg.: Cum augentur dona, rationes crescunt donorum. Prelati plus
sunt obligati Christo quam apostoli. 20. DE: ergo est. 21, 22. A: ex
munere — esse deest. 23. AD: syllogica; ib. E in marg.: Correlarium.
29. DE: de tanto deest; ib. E in marg.: Hic venantur prelati cesarii.
32. DE: nullam fingunt. 33. D: sint; ib. A: et deest. 35. AE in
marg.: 2. 36. D: et habuit.

ad sibi serviendum in servicio eis debito prompciores; aliter enim Deus dedisset illis ipsum donorum cremen-
frustratorie sine causa, sed iudicet evangelium ac naturalis
ratio si clerus ex dotacione illa sit humilior et ad
5 serviendum Deo prompcior; quod si non fuerit, mani-
festum est quod Deus non donavit hoc fieri sed Satan
perturbans profectum ecclesie.

Tercio videtur sequi quod quecunque talis dotacio
adversans ordinacioni Christi sapit blasphemiam, cum
10 imponit sibi stulticiam; nam scriptura, ratio naturalis et
experientia testantur quod occupacio hominis dispersa
circa temporalia bona indisponit ad capiendum spiri-
tualia et ipsa caritative populo seminanda. Nec capit
mens hominis quomodo prelatus sic dotatus ut sic
15 disponitur ad vincendum mundum vel eius doctrinam
subditis exemplandum; et sic de aliis hostibus. Oportet
ergo vel negare scripturam vel fateri Christi stulticiam
vel ecclesie ignoranciam ordinacionem Domini volicionis
perpetue sine causa licita sic eversantem.

20 Sed tercio principaliter videndum est quomodo dicti
sancti recipientes illam dotacionem in parte potuerunt
excusari; potuit enim esse vel fuisse quod crediderunt
maiolem fuisse quietem ecclesie et promptitudinem
ministrandi Christo habere dotacionem talem perpetuam
25 et servandi paupertatem priorem, thesaurizare fideliter
Fol. 189^b pauperibus totum superhabun | dans, sicut videbantur
fecisse sancti apostoli, quando possessiones agrorum
vendebant et ponebant precia ante pedes apostolorum;
sed certum est quod tunc forent decepti ex inordinata
30 affectione ad temporalia et ex incompleta similitudine
simiali et ex inadvertencia ad scripturam. Et fuisse
potuit ac supponi debuit quod de illa ignorancia fruc-
tuose finaliter penitebant. Sed de illo veniali peccato
crevit mortale late inficiens matrem nostram, quia
35 dyabolus saltabat per locum a simiali similitudine. Si
licet habere paucum precium ultra instantem necessi-
tatem ad tempus breve, ergo per idem licet habere
quotquot divicias et predia pro perpetuo officium

The saints who
accepted
endowment
erred.

The devil's
apish
arguments.

2. DE: daret Deus ipsis illud. 4. DE: et deest. 8. AE in marg.: 3.
9. D in marg.: Temporalia impediunt clerum in suo officio. 10. D:
racionabilitas. 12. A: indisponitur. 15. A: eius victoriam. 16. DE:
et ceteris. 18. A: volicionem. 19. E: eversante; ib. E in marg.:
Quomodo sancti receperunt dotacionem. 20. DE: quod dicti; ib. A in
marg.: Nota; D in marg.: Sancti dotacionem tenentes quomodo excusantur.
25. A: servando. 27. A: sancti deest. 31. D: fimiali. 38. DE: pro
deest.

Even apostles
sinned.

evangelicum dimittendo. Sed Antichristus non attendit quomodo apostoli decreverunt hoc esse inequum et elegerunt septem diaconos ad moderate occupandum istud officium. Et si dicatur quod stulticia imponitur sanctis ecclesie triumphantis, fateor cum Petro, Paulo, 5 Evangelista Johanne et sic ceteris citra Christum, scriptura imponit grave peccatum, et per consequens errorem atque stulticiam, ymmo cum illa que promerendo fecerant non fecerunt gradu optimo eis possibili, videtur quod cum fecerunt opera meritoria peccaverunt, sed 10 non in quantum meruerant. Ideo abbas noster Christus impeccabilis est videndus; modo autem carent isto errore in ecclesia triumphante. Sed modo Antichristus cum suis discipulis arguit per locum ab insufficienti similitudine quod licet clero quotquot secularia dominia quomodo- 15 libet occupare. Et hii sunt qui scandalizant partes ecclesie triumphantis.

SERMO VII.

Dixit Simon Petrus ad Jesum: Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? 20 Matth. XIX°, 27.

The reward of
service to
Christ.

Constat ex fide quod mundus perditus est ex tyrannide dyaboli per peccatum, verbum autem Dei oportuit incarnari ad redimendum sic perditum et eligere sibi apostolos atque discipulos tamquam milites eius preci- 25 puos ad mundum sic perditum conquiendum. Petrus autem capitaneus eorum querit a magistro quam mercedem eius discipuli finaliter reportabunt; nec militabunt quicunque scioli ita dura milicia nisi eis fecit retributio copiosa. Oportet enim ipsos sequi Christum in moribus 30 et conversacione qui fuit homo pauperrimus, humillimus et omni genere virtutum perornatus. Sicut enim mundus conquestus est per dominativam superbiam et omnia genera peccatorum, sic oportet ipsum redimi per humilitatem pauperrimam et omnia genera virtutum. Christus 35

1. E in marg.: Argumentum dyaboli. 6. DE: Evangeliste Johanni. 8. A: promerenda. 9, 10. A: gradu — fecerunt deest. 11. DE: Christus deest; ib. A in marg.: Christus noster est abbas. 14. DE: per locum deest. 16. A: patres. 19. A in marg.: Sermo VII; DE in marg.: In conversione (E: sancti) Pauli. 23. A: Domini. 28. AD: discipuli deest; ib. E in marg.: milites. 31. A: homo deest. 33. conquestus; ib. D in marg.: id est conquisitus a dyabolo; E in marg.: conquisitus a dyabolo.

19. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 342—345.

autem retribuet suis militibus pro tribulacione completa
delectabili et congrua talibus militibus pertinente, cuius
carta sufficiens est veritatis assertio: *Amen*, inquit, *dico*
vobis quod vos qui secuti estis me in regeneratione, cum
sederit filius hominis in sede maiestatis sue, sedebitis et
vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel;
ubi per sedem maiestatis intelligitur eterni regni collo-
cacio a quo non poterit amoveri. Per sedes autem
duodecim intelligitur apostolorum et quorumcunque
10 prelatorum predestinatorum locacio que cum sit in
beatitudine non potest deficere vel destrui per tyrannos.
Duodenarius ergo qui est numerus universitatis non
singulariter signat illos duodecim apostolos, cum tunc
Scarioth regnaret et Paulus foret sibi subditus. Et per
15 duodecim tribus Israel intelligitur universitas bonorum
qui subiecti prelatis qui ipsos genuerant Deum videbunt.
Et sic in finali iudicio resurgent tres maneries hominum,
primi prelati salvandi qui licet a Domino iudicabuntur
non tamen sic iudicabuntur a subditis quos convertent;
20 secundi sunt subditi non prelati qui tenebunt finaliter
legem Christi, et tercii sunt dampnandi qui (ut dicitur
Psalm. I^o, 5) *non resurgent impii in iudicio* finali ad
gloriam. Et videtur quod quicunque in hoc seculo accipit
prelaciā vel dampnabitur vel in alia sede duodecima
25 beatifice iudicabit. Aliter enim non perficit officium
quod assumit quod si non facit quicunque christianus
dampnabitur.

The promise is
to all true
prelates,

Nec intelligendi sunt hic solum prelati qui preficiuntur
humanitas, sed (ut plurimum) qui sine prefeccione hu-
mana preficiuntur divinitus, cuiuscunque status, sexus
30 vel condicionis fuerint. Sic enim magnus prelatus fuit |
Fol 189^c Baptista, habens sub se magnum heremitarum cuneum,
et aliorum vivencium vitam solitariam vel penalem.
Magni eciam prelati erant milites, martyres qui in labore
35 certaminis subditos confirmarunt, et sic de virginibus
et aliis ministris ecclesie longe plus copiosis quam sunt
prelati cesarii. Nec intelligendum est quod nulli prelati

among whom
are all men
whom God has
appointed to
teach.

1. DE: retinet suos milites; ib. E in marg.: pro retribucione. 4. A:
in resurrectione. 6. A: duodecim deest. 7. E in marg.: Sedes
maiestatis; ib. A: regis. 8. DE: removeri. 14. DE: subitus. Per.
16. E: subditi; D: subiecti in textu; in marg.: subditi. 17. D in marg.:
Tres ordines resurgencium. 18. A: primi deest. 19. A: sicut.
21. DE: legem Christi deest. 22. AD: impii deest; ib. E: impii in marg.
add. 23. E: quod deest. 24. A in marg.: Nota de prelatis; ib. A:
duodecim. 28. D in marg.: Prelatus quis est. 29. E: perfeccione.
30. DE: sexus deest. 37. E: Nec intelligimus.

iudicantur per alios, cum iudicacio ista non sit nisi
 realis attestacio quod subditus prelato huiusmodi obedivit,
 et omnes illi expectabunt unanimiter divinum iudicium.
 Ex quo videtur quod prelati perfidi per suos subditos
 iudicantur; ipsi enim testantur quod perverse et infi- 5
 deliter per prelatos huiusmodi sunt seducti. Ideo (ut
 dicit Sapiens VI°, 6) *durissimum iudicium hiis qui pre-*
sunt fiet; et sic omnes homines citra Christum iudica-
 buntur ab ipso et cum hoc eius adiutores precipue
 iudicabunt. Nec merces apcior potest eius militibus 10
 adaptari, cum illa sessio triumphalis milicie non potest
 per adversarium semoveri, cum sit in beatitudine sta-
 bilicio sempiterna, et per consequens, Christus promit-
 tit quod omnis eius discipulus qui reliquerit scilicet
 temporalia pro eius amore secundum rationem carnalem 15
 vel secularem habebit in hoc mundo centuplum et
 finaliter vitam perpetuam possidebit.

Christ's
 promises.

not to be taken
 literally for
 this life.

Nec sunt audiendi ydiote qui ex hoc textu arguunt
 quod quicunque Christi discipulus habebit centum uxores,
 agros et filios in hoc mundo eo ipso quo pro Christo 20
 ipsa reliquerit; nam evangelium vere dicit quod *habebit*
centuplum, hoc est, universitatem omnium bonorum
 Domini in hoc mundo, cum *iustorum sunt omnia*. Nec
 ex isto sequitur quod habebit totidem uxores aut filios,
 cum iuxta sophistas *iste est pater tuus, sed non tuus* 25
pater, ut Trinitas licet omnem creaturam habuerit, non
 tamen propterea patrem habet. Sufficit ergo promissio-
 ni Christi credere quod eius discipulus evangelice
 habebit omnia in hoc mundo et post diem iudicii tam
 ipsa quam beatitudinem possidebit. 30

Degrees of
 relinquishment.

Circa hoc evangelium notandum quod multi sunt
 gradus reliccionum. Reliccio tamen evangelica dicit caren-
 ciam secularem et proprietariam temporalium quoad
 sollicitudinem et ad usum. Nam licet secularibus sit
 licitum ad tempus habere proprietatem et sollicitudinem 35
 circa mundana, oportet tamen eos finaliter si salvabuntur
 in hora mortis omnia ista gratis relinquere. Discipuli

1. E: iudicentur; ib. A: non deest; ib. D in marg.: Iudicacio quid est.
 4. E in marg.: Nota. 5. DE: quam perverse. 10. A: possit.
 13. A: consequenter. 18. A in marg.: Obieccio; E in marg.: Nota.
 21. A in marg.: Responsio. 22. D: id est; ib. AE: omnium deest.
 25. E: sophisticos. 25, 26. DE: sed non est pater tuus. 26. E: nec
 Trinitas. 27, 28. DE: ex promissione. 31. A in marg.: De gradibus
 reliccionum; E in marg.: Multi sunt gradus reliccionum. 32. D in marg.:
 Reliccio. 32, 33. A: ducit carenciam. 34. E: et usum. 34, 35. A:
 et ad — sollicitudinem deest. 36. A: si deest. 37. DE: in hora
 mortis deest.

autem Christi ante hanc horam reliquerunt meritorius et securius hec mundana; nec oportet si homo relinquit aliqua quod quondam seculariter habeat illa, cum Petrus et ceteri apostoli mundo satis pauperes omnia mundana
5 reliquerunt, quia sollicitudinem et affectionem ad talia etiamsi habere poterant dimiserunt. Et miro modo hec umbrosa et terrena possessio sic deserta inducit possessionem evangelicam veriore.

Ex fide autem scripture credi oportet quod beatus
10 Paulus vixit et nunc regnat inter omnes Christi milites gloriosus. Nam Act. IX°, 15 promittit Christus quod *sit sibi vas electionis* ad beatitudinem ex suo officio acquirendam. Iterum ad Rom. VIII°, 30 dicit eadem Fides
15 quod *nulla creatura poterit eos separare a caritate que est in Christo Jesu*. Ex quo patet cum multis affirmationibus fidei quod per revelacionem scivit quod ipse et alii fuerant in gracia finalis perseverancie confirmati. Et iterum non presumeret aliter scribere Timotheo quod *bonum certamen certavit*, et quod *est sibi reposita*
20 *corona iusticie quam reddet sibi in die iudicii iustus iudex*. Ideo de nullo christiano est fides securior quod sit beatus in patria quam de Paulo et cum quilibet beatus in patria premiabitur secundum laborem eius legitimum, Paulus autem plus omnibus laboravit, verisimile est quod
25 nullus apostolus sit eo beacior, et si prelati habebunt sedes altas in iudicio finali secundum quod plures ex fervenciori caritate ad Deum converterunt, quis iudicabit alcius illo Paulo? nam Petrum ad magnam utilitatem ecclesie reprehendit (ut patet ad Gal. II°), et breviter
30 ubi scivit peccatum contra Dei iniuriam et dampnum ecclesie plus regnare illic usque ad mortem bellavit intrepidus contra ipsum. Nec dubito quin sicut sanctus iste in vita propter eius meritum et extollenciam laudes contempsit humanas, sic iam in celo desiderans quod
35 contempta huiusmodi vana decertacione totus honor Dei gracie ex integro tribuatur.

Fol. 189^a Contra fidem huius doctoris gencium religiosi nostri |
ut fratres multipliciter blasphemant, sicut contra conversacionem domini nostri Jesu Christi. Ipse, inquit, pro

We believe from Scripture that Paul is a saint in heaven.

The friars slander him.

10. D in marg.: Pauli apostoli dignitas; E in marg.: Paulus. 20. A: corona — sibi deest. 27. DE: Dominum. 30. DE: novit. 31. DE: illuc. 35. A: modi deest. 37. A in marg.: Contra fratres. 38. A: blasphemant Christum; ib. E in marg.: Fratres blasphemant.

pauperibus Jerusalem mendicavit (ut patet I Cor. XVI°); ipse autem probat ex lege veteri quod populus tenetur in vite necessariis suis doctoribus subvenire (ut patet I Cor. IX°), et ipse carnes et quicquid de maccello venerit sine interrogacione consciencie comedebat. Quare 5 ergo non licet facere fratribus ad similitudinem tanti doctoris similiter?

Three false arguments of Antichrist.

Sed dyabolus cecavit fratres in illo paralogismo multiplici. Erubescat itaque Antichristus si Apostolus procuravit temporale subsidium in casu sanctis Jerusalem, 10 ergo fratres validi debent mendicare generaliter pro se ipsis. Secundo si edificati debent in vite necessariis subvenire suis evangelizantibus, ergo per idem populus debet dare fratribus quantumlibet ampla temporalia ad abusum. Et tercio si Apostolus destructis ritibus 15 legis veteris quoad esum comedit inter gentes quicquid fuit nature humane conveniens, ergo per idem fratres debent sollempnizare privatas observancias in esibilibus et conversacionibus mundo absconditis. Formaliter enim infertur oppositum; ideo conversacio et doctrina Pauli 20 movet principaliter contra ipsos.

St. Paul begged for the blind, lame and infirm.

Quantum ad primum, patet ex evangelio quod pauperes ceci et pauperes claudi et pauperes debiles debent temporali suffragio relevari et pro huiusmodi sanctis Jerusalem Apostolus mendicavit, non autem pro se ipso 25 vel sociis suis in potencia naturali potentibus, sed pocius mandavit huiusmodi de corporali laboricio sustentari. Nam Act. XX°, 33 confitens conversacionem suam ad exemplarem utilitatem ecclesie postquam prophetavit sectas rapaces esse venturas ad onus ecclesie ita scribit: 30 *Argentum, inquit, et aurum aut vestem nullius concupivi sicut ipsi scitis, quoniam ad ea que mihi opus erant et hiis qui mecum sunt ministraverunt manus iste.* Apostolus autem qui fuit sufficiens in bonis naturalibus laboravit corporaliter nec dedignatus fuit vilitatem laboris in 35 necessitate temporis perurgente; unde Actuum XVIII° legitur quod Paulus quia scenofactorie artis fuit habitavit cum Aquilla et Priscilla qui erant operarii huius artis. Nam cum Deus dat bonum nature ministris suis ad hoc

1. A: I deest. 4. A: I deest; ib. A: marcello; ib. A in marg.: B. 1. 6. E: facere deest. 8. A in marg.: Responsio; ib. DE: in istis. 12. D in marg.: 2. 14. A: ampla deest. 15. D in marg.: 3. 16. A: quoad eum. 22. DE in marg.: Ad primum; A in marg.: Contra mendicacionem validam. 23. DE: ceci claudi. 26. DE: suis deest. 28. A: Act. II°; E: Act. XXVI°; ib. constituens. 32. A: mihi deest. 35. DE: quia fuit; ib. DE: laborum. 38. A: et — artis deest.

sufficientibus, iniuriam facit Deo et eius pauperibus per ipsum ad laborem talem insufficientibus qui bona Dei accipit in mendicatione valida et clamorosa. Unde II^a ad Thessal. III^a, 8 scribit Apostolus *quomodo oporteat ipsum in hoc imitari laboricium; quoniam, inquit, non gratis panem manducavimus ab aliquo sed in labore ac fatigacione nocte ac die fuimus laborantes, ne quem vestrum gravaremus?* Regula, inquam, apostolica fuit (ut exprimitur in eodem capitulo), quod *si quis taliter*
ociando non voluerit laborare, non manducet. Et ratio fidei hoc convincit; nam licet beacius sit dare spiritualia dona Dei quam ipsa accipere, verumtamen perfectius est assistente opportunitate temporis laborare manibus, ut habeatur unde tribuantur ista pauperibus, quam ipsa
a viris temporalibus mendicare, et omnino illicita est mendicacio valida et clamorosa.

It is more perfect to earn money for the poor than to beg for them.

Unde instar Apostoli fratres debent interpolatis temporibus laborare, antequam sint sic ecclesie onerosi. Onerosi dico, quia quatuor ordines fratrum habent a
probabili in Anglia plus quam mille animas validas in potencia corporali, et cum quilibet eorum expendit annuatim de regno iuvante reliquo centum solidos, quia aliqui centum marcas, patet quod habent in paucis annis de regno plus quam centum millia librarum; quod cum
captum fuerit de egenis per fraudes, patet quod regno sunt nimium onerosi. Nam (ut narrant cronice) tempore Augustini Anglorum episcopi erant plures quam illi monachi de puro laboricio, non de appropriacione bonorum regni vel ecclesiarum aut mendicatione tunc
insolita sustentati.

Cost of the friars.

O quam prosperum foret regnum in multis terris sterilibus novatum ut antea, si omnes fratres validi et aliunde ocii similiter laborarent. Nec est fingendum quod per artem alchimicam aut missionem miraculosam
ultra Christum et suos apostolos de celis tot temporalia

The country would prosper if they all worked.

3. A: clamosa. 5. DE: qui, inquit. 6. A: mendicavimus.
 10. DE: operando noluerit. 11. E: est; 1b. E in marg.: Nota. 12. D in marg.: Dare beacius quam accipere. 13. DE: opportunitate labore.
 14. A: illa pauperibus. 16. A: clamosa. 18. A: sicut. 23. DE: aliquis; 1b. A in marg.: Nota quare fratres sunt onerosi; D in marg.: Fratrum divicie in Anglia. 24. A: et cum. 25. E: regno deest.
 26. DE: sint; nimium deest. 27. A: quam illi quam illi. 29. DE: a mendicatione. 30. A: aut insolita; 1b. E: sustentate. 31. A: foret deest; 1b. DE: et multis. 32. A: antea.

20. Cf. De Triplici Vinculo ed. Buddensieg, pag. 192/3, where, however, the calculation is only for one year. Cf. Trial., pag. 369.

fratres habent sed indubie de egenis pauperibus multis blasphemis fraudibus ipsa spoliunt. Et cum iam sensibilibiter gravatur regnum in omni genere suarum parcium, nunc moti misericordia cessarent ab ista rapina dyabolica egenorum et regnum addisceret regulam Pauli quod 5 *qui | sic ocians non laborat ex ficcione elemosine non* Fol. 190^a
manducet.

Preachers may
accept what is
needful, but no
more.

Secundum autem argumentum infert quod viri evangelici accipiant post edificacionem ecclesie ab illis qui plus aptantur ad illud vite necessaria moderate. Sed quid 10 hoc ad alta et nimis sumptuosa edificia et ad superflua fratrum convivia vel ad inhonestum et sumptuosum numerum discolorum?

Private sees
savour more of
sin than does
civil lordship.

Et tercium argumentum infert quod fratres non laborent vel non consumant thesaurum regni per privilegi- 15 aciones et dispensaciones frivolas Antichristi. Unde (ut ait quidam socius) longe evidencius implicat religio privata peccatum quam civile dominium. Nam ipsum ex causa triplici implicat culpam ad minimum venialem, primo quia legem de communicacione bonorum secundum 20 statum innocencie, secundum statum apostolicum et secundum statum patrie observandum nimis excludit. Nam nulli magis sunt proprietarii in effectu quam fratres in domibus et cunctis eis adiacentibus, cum seculares vel in vita vel in morte bona sua mundo distribuunt, 25 fratres autem bona mundi importune accumulunt et nec in vita nec in morte ipsa mundo participant; et cum non habent a rege licenciam sic alienandi vel donandi bona regni que ipsi (ut inquirunt) dominative habere non poterunt, quam proditoria regi et regno foret 30 illorum donacio Antichristo.

Secundo quia civile dominium implicatur et fulcitur humanis legibus imperfectis, vita autem fratrum et eorum possessio, licet in primordio omnibus illis renuncient, verumtamen redeundo ad cadaver temporalium instar 35 canis implicant se negociis secularibus plus quam domini

1. A: habere. 8. A in marg.: Secundum argumentum; D in marg.: Ad secundum; E in marg.: 2. 8. aptantur; ib. D in marg.: id est apti sunt dare. 11. A: et deest. 13. E: discipulorum. 14. A in marg.: Tercium argumentum; E in marg.: 3. 14, 15. AD: laborarent. 17. A: socius deest. 21. E: innocencie — statum deest; ib. E in marg.: Religio privata sapit peccatum supra civile dominium. 24. DE: eis deest. 25. DE: mundo deest. 32. A in marg.: 2. 34. A: renuncians; DE: renunciet. 35. DE: iterum redeundo. 36. E: quam Deo alens. (l)

civiles et traditiones proprias habent intrinsecas plus quam mundiales regule fraudulentas.

Et tercio quia secularare dominium elevat dominos in luciferinam superbiam, sed revera extollencia religionis
 5 private plus blaspheme et per consequens dyabolice elevatur per ficticias dignitatis istorum ordinum quibus fingunt ipsos, ymmo suos habitus et ingressus in suos ordines, super apostolos venerandos. Regula autem sive religio christiana communis est perfectissima quam Apo-
 10 stolus sequendo Christum perfeccius explicavit; ideo de tanto debet ecclesia sequi ipsum convincendo fratrum versucias et ficticias suorum ordinum. Videtur enim quod nimis multi eorum sunt discipuli principis tenebrarum et sacerdotes Baal qui per cataractas subterraneas abs-
 15 conditas subtrahunt ypocritice temporalia de penuria regnorum, cum quibus temporalibus omnes egeni regnis necessarij poterunt relevari.

Econtra autem pater luninum per cataractas celi dat guttatim pluvias ex quibus terre nascencia regnis
 20 fructifera oriuntur. Unde sequentes patrem suum edificant altas domos et campanilia instar edificancium turrim Babel, non autem spiritualiter matrem suam vel corporaliter regna plantando terre nascencia, in cuius signum lingue Babilonice confunduntur, cum nedum una
 25 persona illius monstruosi corporis tenet cum uno papa et altera cum altero, verum unus ordo contra reliquum, et una persona eiusdem ordinis tam in speculativis quam practicis alteri adversatur. Deterioracio autem ecclesie in observancia legis Christi et dissensionis
 30 seminacio ostendit in quibus fructificant mendaciter matri nostre; nam duo apostoli vagantes per regna converterunt in brevi plurem populum quam regnum nostrum inhabitat prius barbaricum et omnimode infidelem ad gradum christianismi plus salutiferum quam
 35 iam habet per multa millia fratrum totus populus Anglicanus. Nec dubium quin cleri negligencia et specialiter pseudofratrum sit in causa, et inevitabiliter tales secte dant occasionem, ut pharisei, solvendi primum mandatum

Friars extol
 their orders
 blasphemously.

They build
 grand houses
 and belfries.

Their quarrels.

1. A: habent deest. 3. A in marg.: 3. 4. A in marg.: Contra fratres; ib. D: excellencia; E: excellencie. 6. A: dignitatum. 12. A: ficticias deest. 13. A: principis deest. 14. A: sacerdotum; ib. E: cataractas correxerit in cavernas. 18. A: et contra; ib. A: celestes. 20. D in marg.: Edificia religiosorum. 22. A: edificavit spiritualiter. 24, 25. A: una pars illius. 26. A: alteria. 27. A: una pars eiusdem. 27, 28. DE: speculatis. 31. E in marg.: Nota. 32. DE: plurimum. 35. DE: iam deest. 36. DE: tali negligencia.

They
impoverish the
country.

secunde tabule. Nam cum solum filii habent limitatam copiam temporalium, ut placet Deo inhabitantibus locum tribuere, superveniunt secte extranee valide et callide mendicantes illa temporalia que filii darent suis parentibus et Christi pauperibus in evangelio limitatis. Nec moveat obieccio de falsitate calculi, quia iudicet regnum si infra paucos annos succedunt in illo viginti duo millia fratrum; nam a probabili quilibet istorum quatuor ordinum proditorie habet inpresenciarum circiter mille fratres. Proditorie dico, quia exhinc raptis iuvenibus et deficientibus artificibus patria sterilesce-¹⁰ret.

They spend
more than the
King's revenue.

Ex quibus colligitur quod infra viginti annos succedunt in anno viginti millia fratrum; et cum totidem annuatim expendunt de bonis ecclesie centum mil-^{Fol. 190^b}lia librarum, patet calculus. Et revera rex dicitur annuatim non sufficere de certo expendere tantum quantum dictis raptoribus deputatur; nec sufficeret regnum regi suo captivato redempcionem suam sine dampno notabili infra tam brevia tempora relevare, sicut dicti raptores infra tantum tempus destruunt infra regnum. Et tum pro²⁰ censu dando regi quod Christus, approbat populus murmurat et reclamatur, sed ex patenti vesania tam plebs quam proceres defendunt et promovent rapinam plurem quam exhibent Antichristo.

SERMO VIII.

25

Postquam impleti sunt dies purgacionis Marie. Luce II°, 22.

The
Purification.

Inter quinque festa beate Marie virginis hoc festum Purificacionis videtur tenere in ordine quartum locum, sic quod festum Concepcionis, festum sue Nativitatis et festum Annunciacionis secundum ordinem temporis antecedunt. Est autem ex evangelio causa patula festi huius nam *postquam impleti sunt dies purgacionis Marie virginis, ferebant Jesum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, cum non venit legem solvere sed implere.* Sed

1.—5. Hic locus corruptus esse videtur. 1. A: filii solum habent. 2. E: ut patet. 3. A: et callide deest. 4. A: suis deest. 7. DE: duo millia. 9. A: habet fratres deest; ib. A in marg.: Nota de expensis fratrum. 10. E in marg.: Nota. 11. DE: artibus; ib. DE: sterilesceat. 13. DE: anno duo. 15. A in marg.: Nota. 19. DE: elevare. 23. DE: plurimam. 23, 24. E: plurimam Antichristo deest. 26. A in marg.: Sermo VIII.; D in marg.: Purificacionis; E in marg.: In Purificacione S. Marie.

Exodi XIII°, 2, mandat Dominus quod omne primogenitum masculinum sibi sanctificabitur in signum salvationis primogenitorum filiorum Israel in Egipto, et Levitici XII°, 3 mandat eadem lex Domini quod masculus octavo die circumcidatur et die tricesimo tercio sequenti mulier purificetur. Quamvis autem beata virgo cum suo primogenito non isti legi ad literam est subiecta, cum Christus non aperuit vulvam sed exivit claustro virginitatis clauso, sicut ianuis clausis ad discipulos introivit; nec fuit de concepto semine procreatus, tamen ut impleret legem Domini, homo in similitudinem carnis peccati voluit in istis legi Domini subiacere. Nec sunt audiendi carnales heretici qui ex isto textu: *Omne masculinum adaperiens vulvam sanctum Domino vocabitur* fingunt quod sanctum sit quomodocunque cognoscere mulierem; lex autem Dei loquitur de masculo primogenito aperiendi vulvam ad suum exitum; non sic faciunt infideles lubrici supradicti sed potius maculant prius apertam; ideo non adaperiunt sed potius prius apertam regulariter ad sui deturpacionem magis aperiunt. Unde tales infideles debent addiscere primo grammaticam quid est aperire, antequam blasphemarent taliter in scripturam.

The law taken literally did not bind Mary.

Talis autem sanctificacio non fuit nisi primogeniti in templo devota oblacio et ut parentes Christi darent pro ipso hostiam par turturum aut duos pullos columbarum que (ut patet Levitici XII°) fuit hostia pauperibus deputata, sic quod quodcunque istorum prius eis ad manus advenerit offeratur; divites autem agnum anniculum offerebant. Christus autem paupertatem honestam continue tam in se quam in parentibus observabat. *Et ecce homo cui nomen Simeon* famosus inter prophetas et sacerdotes cognoscens tempus Messie instanter oravit, ut posset eum videre corporaliter hic in via; et quia *iustus et filialiter timoratus* fuit, certificatus erat per revelacionem Spiritus Sancti quod videret Deum ante

Christ's parents poor, as shown by their offering.

2. E: sanctificatur. 2, 3. D: sanacionis. 3. D in marg.: Sanctificacio primogeniti. 4. DE: Levitici XIII°. 5. A: circumcidetur in; ib. A: tricesima tercia. 8. D: vulvam; sic et in locis sequentibus; ib. D: exiit. 11. DE: legem peccati. 15. A: fingunt deest. 16. D in marg.: Ad aperire; ib. E: autem deest; ib. D: Dei deest; ib. E: Domini. 17. A: sui exitum; ib. DE: non sicut. 18. A: faciunt deest. 19. DE: aperiunt; ib. A: prius deest. 20. E: apertam vir. 22. DE: ad aperire; ib. D in marg.: Hostia pauperum. 29, 30. A: annulum. 31. DE: continue deest. 32. E: nomine. 36. E: Dominum.

mortem. Ideo venit tunc ex eadem revelacione in templum et accepit Dominum in ulnas, Deum devocius benedicens; desiderium enim cum completum fuerit, delectat animam (ut dicitur Proverb. XIII°, 19), ideo prorupit in canticum, quod sufficit sibi de preterita vita completa tunc mori in pace. Satis enim fuit sibi sic corporaliter sentire Christum qui fuit Messias dictus *salutare* omnium populorum. Christus enim fuit predestinatus nedum salvator patrum in limbo sed predicandus noticie omnium populorum, lumen ad revelacionem gentibus cecatis veritatem veritatis fidei et gloriam cuiuscunque plebis volentis in ipsum credere.

Circa hoc evangelium dubitatur utrum beata virgo fuit omnino expers peccati, et videtur quod non, quia vovit virginitatem et fuit posterius legitime coniugata et per consequens debebat ex lege matrimonii debitum carnalis copule viro suo. Et cum ex voto fuit prius obligata virum non cognoscere, videtur quod ex inobediencia facta Joseph peccavit venialiter.

Mary was
probably
sinless,

Hic potest teneri probabiliter quod beata virgo, sicut fuit expers criminis actualis, sic fuit expers peccati originalis et cuiuscunque venialis; non tamen video quod oportet de necessitate salutis quemlibet salvandum hoc credere. Ideo videtur stulticia circa hoc nimium decertare; nec scimus si beate virgini displiceant opiniones et tractatus istius materie; ideo securum videtur tamquam probabile partem neutram asserere et nichil temere diffinire. Tento ergo tamquam probabili quod beata virgo semper fuit expers peccati dicitur ad argumentum quod beata virgo valde fuit obediens viro suo sine consensu carnalis copule, ymmo neuter ipsorum istam copulam affectabat, nec est de esse rei matrimonii, licet sit quodammodo eius signum. Et sic intelligunt leges que ex illa copula adiudicant coniugia illorum qui taliter copulantur, licet fides et sponsalicia in aliis precesserunt, non carnaliter copulantur; verumtamen nimis grave foret theologo legem iam currentem de tali coniugio sine errore defendere vel probare.

Fol.
190^a

but we need
not decide this.

1. E: nunc. 5. DE: sufficit. 10. DE: revelandum; ib. DE: cecitatis; ib. E in marg.: cecatis. 11. DE: et deest. 13. AD in marg.: Dubium; ib. E: fuerit. 16. E: cedebat; AD: et lege matrimonium; ib. E: devota. 17. D in marg.: Maria semper fuit expers peccati. 20. AE in marg.: Responsio. 21. A in marg. (bl. ink.): quod beata virgo fuit expers criminis actualis et peccati originalis potest probabiliter teneri, licet non sit etc. necessitate salutis hoc credere. 27. A: probabilem. 28. D in marg.: Matrimonium Marie et Joseph. 31. E in marg.: Copula carnalis non est de esse matrimonii. 36. E: Unde cum nimis.

Nec negandum est quod dicit Augustinus in De Bono Coniugali quod *est triplex bonum coniugii: Fides, sacramentum et proles*. Nam in isto coniugio fuit quodlibet istorum trium; nam sicut Joseph fuit pater Jesu (ut 5 patet Luce II°), sic econtra Jesus fuit eius filius et summe virtuose sibi subditus. Joseph enim non solum fuit pater Jesu, cura putacione fantastica vel alia ratione extranea, sed coniunctim, quia curam habuit veri filii uxoris sue legitime supernaturaliter a Domino commendata. Et sic 10 beata virgo fuit innupta mater, loquendo de nupciis perfectis iam currentibus inter sponso lapsos, cum continue fuit a carnali copula preservata; et sic Joseph habuit in illo benedicto coniugio unum filium, et per consequens, bonum prolis. Et patet quod non obest 15 beatam virginem vovisse virginitatem et sine solucione voti viro fuisse taliter copulatam. Verumtamen votum potest dupliciter intelligi vel solum mentale vel copulatum mentali votum sensibile. De primo certum videtur quod beata virgo vovit virginitatem, cum Luce I^o dicat 20 angelo pertinenter *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco*; et probabile videtur quod votum mentale in signo sensibili vovit Deo et sic nullum votum commissum diruperat.

Threefold good of marriage.

Mary's vow of virginity.

Sed dubitatur communiter utrum vovere homini sit 25 prudentis, et videtur quod fratrum religio, matrimonium et alia sacramenta communia approbant istud factum; nec dubium quin votum homini factum de perficiendo temporali posset esse factum legitime, sed votum facti spiritualis vel operis meritorii videtur mihi superfluum 30 fieri homini, cum sufficit ipsum fieri soli Deo. Nec moveat quod tale stulte votum multis prosit per accidens, quia sic facit peccatum gravissimum; ideo erubescerent fratres, si vota leguntur in scriptura crebrius facta Deo, ut patet de Jacob, Yepte et aliis; ergo per idem licet 35 fratribus sic vovere, quia simia tali argucie a simili dissentiret. Nec moveat quod ex lege Dei unus tenetur

Spiritual vows should be made to God only.

2. A in marg.: Coniugium habet triplex bonum secundum Augustinum.
3. A: illo. 10. A: nuptis. 11. A: perfectis deest. 16. DE: veteri viro.
17. A: videlicet solum. 18. A in marg.: Votum duplex; E in marg.:
Votum dupliciter intelligitur; ib. A: sensuale. 19. D in marg.: Votum
Marie virginis. 22. A: sensuali. 23. AD: dirumpat. 24. AD in
marg.: Dubium. 25. E in marg.: Nota; ib. D: factum religio. 26. sacra-
menta; D: transcript.; id est iuramenta. 27. DE in marg.: Votum si
debet fieri homini. 32. D: facit; in marg.: id est prodest per accidens.

2. Cf. Trial., pag. 315. August. Opp. tom. VI, pag. 321 et seqq.
19. Lucae I, 34.

alteri ad obedienciam, quia cum quilibet debet obedire cuilibet, omnes prepositi suis subditis sic voverent; ymmo cum prepositi sunt plus ignari communiter quam sui voventes et a Dei obediencia sepius tardativi, que prudencia foret talibus stultis prepositis sic vovere? ⁵ Sufficit ergo vovere Deo qui debet esse unicus sponsus animi humani, et si quis non fuerit cum voto extraneo infundabili catheratus.

Example of
Saints not
binding.

Nec moveat quod multi iam sancti in celo famosi in seculo sic voverunt, quia multi tam beati quam in ¹⁰ seculo famosi in hoc et aliunde gravius peccaverunt. Ideo sicut secta fratrum aut eorum monstruosa regula non habet probabilitatem vel fundacionem ex scriptura, cum aliter laborarent superflue ad papam pro suis ordinibus confirmandis, sic eciam obligacio et votum cum ¹⁵ multis aliis ceremoniis quibus obnubilant fratrifectos. Sed sicut peiori quam simiali argucia arguunt quidam fratres quod secta eorum fuit ante incarnationem in monte Carmeli, quia Helias legitur ibi aliquos filios imitacionis habuisse, sic arguunt conformi argucia quod ²⁰ sunt fratres beate virginis, quia induuntur albis cappis, et albedo signat mentis mundiciam, que in beata virgine dicitur precellisse. Et sic in baculo arundineo stabiliunt quod Christo sic voverunt apostoli vel Helye aut Samueli sui discipuli. Et quantum ad sompniata miracula propter ²⁵ eorum infundabilitatem instabilem nulli catholico est curandum, ymmo per locum a maiori similitudine quod fratres nigri et in sculptura vestium deformati sunt in patronatu dyaboli stabiliti, quia talia accidencia dyabolos ipsos signant. ³⁰

Legends of the
Carmelites.

Folly of appeal
to unrecorded
acts of Christ.

Et si signatur quod multa fecit Jesus que non sunt scripta in hoc evangelio (ut Joh. ultimo), et per consequens, Christus fundavit hos ordines, licet illa fundacio non sit in evangelio expressata: revera per hanc cecam arguciam | sequeretur quod omnis novella secta fratrum ^{Fol.} ^{190^d}

1. A: alteri obedire et cuilibet; ib. A in marg.: De obediencia. 1. E: ad Dei obedienciam; ib. A: tardati. 6. A: sponsus deest; ib. D in marg.: Sufficit vovere Deo; E in marg.: Vovere Deo sufficit. 10. D in marg.: Religionum privatarum fundamentum. 12. A in marg.: Contra fratres; ib. A: monstruosa; in marg.: mardosa. 15. DE: sic et. 17. A: quam deest. 18. A: fuerunt. 20. A in marg.: Contra Carmelitas; E in marg.: Carmelitarum impugnatur regula. 24. A: et Samueli. 25. A: sempiternate (l) miracula. 26. A: infinitatem; ib. A: nullo. 28. A: fratres magistri. 31. A in marg.: Obieccio. 32. A: ut dicitur. 34. A in marg.: Responsio; E in marg.: Nota.

sit dampnata, quia pari evidencia vel maiori qua evangelium non scriptum authenticat sectas fratrum authenticaret dampnationem sectarum huiusmodi, quia scriptura alia apostolorum docet quomodo ecclesia debet cavere
 5 versucias introducendi illas sectas, et Deus ipse est pronior ad notificandum ecclesie quod sibi proficeret quam ad celandum periculum quod per accidens obesset. Ideo non dubito quin fratres pensantes hoc sompnium quod eorum fundacio stabilita fuit per Christum, licet
 10 sua scriptura vel ex negligencia vel causa alia sit omissa; eque evidenter vel evidencius fundabunt quod fratres singuli sint dampnati, cum certum sit quod multi ritus et partes sue regule sunt evangelio repugnantes. In Christo autem vel sua scriptura secundum fidem Apostoli
 15 non fuerunt *est et non*, sed oportet supponere ex fide catholica quod lex Christi non sit superflua, diminuta vel aliter defectiva; oportet ergo ut fratres caveant ut venenum ne propter cupiditatem temporalium vel saltem ne potius propter eorum cupiditatem quam propter
 20 salutem perpetuam populi predicent verbum Dei, quia tunc indubie sunt heretici apostate a Deo excommunicati et propter effusionem spiritualis veneni non edificantes sed auditorium venenantes. Et ista creditur causa quare hodie multitudo sermonum non tantum edificat ecclesiam
 25 sicut olim. Nam supposito de possibili quod fratres sic faciant, non indubium quin sint symoniaci contra preceptum Domini Matth. X^o, 8 predicantes: *Gratis*, inquit, *accepistis, gratis date*. Nec excluduntur tales a prevaricatione ultimi mandati decalogi quin dampnabi-
 30 liter capiant aliena; et si pallient factum suum quod non principaliter sed solum accessorie ad utilitatem auditorii capiunt bona sua, ex facto suo patet mendacium, primo quia tales predicantes adaptant, non qui magis sincere et utiliter ac prudenter dicerent populo verbum Dei, sed illum
 35 quantumcunque pseudofratrem qui copiosius congregat eis bona populi cui predicat; quod nullomodo facerent nisi preponderarent saluti populi temporalia que perquirunt.

The law of Christ is not defective.

Friars aim at gain in their preaching.

1. They choose the preachers who get most money.

1, 2. D: quia evangelium. 3. DE: cum scriptura. 5. A: versutas illas sectas; ib. D: introducendi deest. 10. A: ex causa. 12. A: sunt. 13. DE: sint. 14. A: vel sua scriptura deest. 15. DE: credere ex. 17. A: quod fratres; ib. A in marg.: Nota excellenciam legis Christi. 18. E: temporalium quam. 21. D in marg.: Predicacio symoniaca. 25. E in marg.: Sermonum multitudo quid facit. 28. DE: inquit deest. 29, 30. D: quando dampnabiliter. 32. A in marg.: Responsio fratrum. 33. A in marg.: Obieccio; ADE in marg.: 1; E in marg.: Fratres predicant propter lucrum; ib. A: quod tales. 33. A: quin magis. 35. DE: Quemcunque pseudofrater fuit copiosius. 36. DE: bonum.

2. Their sermons are not directed to doing away with sin.

3. They choose an audience so as to get money.

4. They neglect preaching where gain is not to be had.

5. The richer friars do not preach.

Secundum signum est hoc quod non aptant sermones pro peccato populi plus purgando sed potius palliant pro cumulo temporalium acquirendo.

Tercium signum est quod non visitant illa loca in quibus peccata plus regnant et plus nocent ecclesie, sicut fecerunt apostoli et alii viri evangelici consequentes, sed notant rudem populum per eos deceptum et tempus in quo magis possent bona sua perquirere et non secundum legem Dei edificare; quod est signum infallibile quod plus sua apprecientur temporalia quam salutem. Ideo non capit excusacionem eorum dampnanda omissio qua episcopis et aliis mundi potentibus non detegunt crimina que plus nocent, nisi quia timent ex offensione eorum favorem mundanum et bona mundi amittere, quod indubie est peccatum proditorium ecclesie valde dampnabile.

Et quartum signum est quod decaptata opportunitate qua omittendo predicacionem plus lucri perquirent opus predicacionis gratis omittunt et spoliacioni abscondite diligenter intendunt. Unde non attendunt ad tempus in quo ex disposicione populi magis prodescent sue anime, sed illud ad tempus preponderant in quo copiosius possent frumentum, ordeum vel caseum congregare et crescente cupiditate subtiliant ad captandum sibi tempus in quo possent eciam sine evangelizacione fenum, braseum et quodlibet aliud temporalium adunare; unde experimentum foret fidelibus quod illis positus in adopcione vel evangelizare sine lucro temporalium vel cumulare divicias sine hoc quod predicent quamcunque partem plus optaverint ut finem preponderant.

Unde quintum signum est quod diciores eorum, ut doctores, fratres divites et aliqui qui per cautelas reliquas sciunt copiosius quam per evangelizacionem perquirere ista bona, omittunt evangelizare et in mediis ad finem quem plus diligunt magis congruis preligunt laborare. Quis enim plus culpabiliter ociatur quam fratres sic divites vel doctores aut illi qui per cautelas alias mendaces sciunt populum spoliare? Ideo signum evidens

1. ADE in marg.; 2; ib. DE: hoc deest. 3. A: perquirendo.
4. ADE in marg.; 3; ib. DE: in deest. 10. DE: ut plus. 11. A:
recipit excusacionem. 16. A: Et deest; ib. DE: capta; ib. ADE in
marg.; 4. 17. A: contra omittendo; ib. DE: perquirent. 18. DE:
amittunt. 19. A: Unde non attendunt deest. 21. DE: ad deest.
22. E: magis possent; D: magis possent in marg.; in textu: copiosius;
ib. A: possunt. 23. A: cresunt; ib. A: capitandum. 24. DE: eciam
deest. 27. A: evangelio. 29. DE: aptaverint. 30. DE: Unde deest;
ib. ADE in marg.; 5; ib. A: eorum deest. 32, 33. A: querere.

est quod necessitas perquirendi temporalia cogit eos taliter predicare.

5 Sextum signum est quod notato pusillo populo et pau-
pere quantumcunque capaci et verbo Domini indigente
6. They do not preach to the very poor.
19^a Fol. 19^a fratres illuc non properant, cuius causam non est facile
illis fingere nisi quia desperant de fine adquisicionis
temporalium quam plus optant. Christus enim sepe
predicavit in oppidis; nec sciunt | fratres utrum plus
prodesse ecclesie predicando coram quantocunque
10 populo in quantalibet civitate.

Septimum signum est et argumentum infallibile quod
illud est finis et causa operis ad quod operans plus
attendit, sed fratres predicando plus attendunt ad lucrum
consequens quam ad salutem anime populi audientis, ideo
15 adquisicio temporalium est finis et causa predicacionis
et non salus anime populi auditorii quod Deo adquirerent.
Quis enim frater evangelizans est qui post sermonem
tantum non est sollicitus fidem imbecillis auditorii con-
firmare, sicut est sollicitus temporalia quantumcunque
20 egeni populi congregare? Non sic autem fecerunt apostoli,
ideo indubie talis mendicacio post sermonem sapit (ut
plurimum) horrendam blasphemiam. Et ideo contra illam
instaret scolasticus arguendo, instaret populus elemosi-
nam talibus abstrahendo et instaret frater collectas
25 monstruosas et alia ad hoc necessitancia removendo.

SERMO IX.

Venit Jesus in partes Cesaree Philippi. Matth. XVI°, 13.

Hec civitas primo dicta est Lachis et post Dan a
tribu Dan inhabitante (ut patet in libro Iudicum XIII°),
30 et tercio Philippus tetrarcha frater Herodis ampliavit

3. ADE: in marg.: 6. 6. A: illis deest. 7. A: quod plus;
E: quem plus. 10. A: quantumlubet. 11. ADE in marg.: 7. 16. E:
anime deest; ib. A: populi deest. 17. DE: qui deest; ib. D in marg.:
Mendicacio post sermonem. 18. A: tantum deest; ib. DE: non est deest.
18, 19. A: fidem — sollicitus deest. 20. E: fecerant. 22. DE: Et ideo.
24. A: talibus adimendo; ib. A: collecciones. 25. E: menstruosas; ib.
mardosas; ib. A: ad hoc deest. 28. A in marg.: Sermo IX; D in
marg.: Nonus; D in marg.: Petri; E in marg.: In cathedra Sancti Petri.
29. DE: XXIII°; A: XIII° deest. 30. DE: et tercio deest.

28. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, 347—350.
29. Dan and Caesarea-Philippi were two different places, standing
about four miles apart at two different sources of the Jordan.
Cf. Arnold's remarks l. c., pag. 347. Arnold is right in saying
that Dan and Caesarea were separate places, but Wyclif has the
authority of St. Jerome. Cf. Lib. Heb. Quaest. tom. III, 328. Comm.
in Ev. Matth. tom. VII, 121. Comm. in Isaiam tom. IV, 507 (Matthew).

Why Jesus
questioned His
disciples.

eam et vocavit eam nomine Cesaris ac sui et sic noscitur distinguí a Cesarea Palestine in qua mansit centurio. Nec est putandum quod Jesus omnisciens ex indifferencia in istam civitatem advenerit sed figurat incorporacionem gentilium per fidem Christi et Petri in sanctam ecclesiam. 5 Interrogat autem discipulos suos de opinione sui quem sepe vocat *Filium hominis*, quia inter quatuor producciones hominis ipse singulariter immediate genitus fuit a femina, propter cuius gignicionem nedum sexus femineus sed totum genus humanum debet concorditer congaudere 10 et Christum fratrem nostrum verum hominem credere. Iste quatuor opiniones ex ignorancia infidelium qui signanter vocantur homines processerunt, sed fides christiana quam Petrus publicat est quod Christus est naturaliter filius Dei vivi (ut patet Joh. I^o et ad Hebreos I^o). 15

Nec oportet fidelem sollicitari circa evidencias harum opinionum quod Christus fuit Baptista iam mortuus, Helyas, Jeremias vel alius prophetarum, quia crediderunt crebram resurrectionem et mortem hominum; nec fuit illis evidens ex novitate operis miraculosi pro tempore 20 succedente quod fuit nova persona preter aliquam predictarum, ymmo secundum eos eadem persona potuit pro diversis temporibus diversimode conversari. Et iste error alludit errori Averrois ponentis *quod eadem sit anima omnium hominum*. 25

Peter answered
for the Church.

Isti autem infideles errores sicut nec sunt digni memoria, sic improbaciones eorum non sunt a fidelibus recitande, sed intendendum est Petri opinioni in isto precipuo articulo fidei, supponendo quod Petrus in proposito gerebat personam universalis ecclesie et in 30 ipso nedum commendatur persona Petri a Domino sed cum hoc tota ecclesia fidelium confitens istam fidem; et sic commendacio Christi competit et Petro et toti ecclesie que hic in via est inicialiter beata. Et *Symon Baryona*, quia filius columbe vel simplicitatis, quia *iniciu[m] sapientie est humilitas vel timor Domini*. Et in idem 35

1. A: et — eam deest; ib. A: atque. 4. A: figuravit. 7, 8. DE: quia hominis deest. 11. DE: concedere. 12. E in marg.: Fides christiana. 15. A: filius naturalis. 21. A: persona deest. 21, 22. A: aliquem predictorum. 23. E in marg.: Error Averrois. 26, 27. A: memorie. 28. DE: Petri confessioni. 29. D: principio; E: principali. 31. D: commendatur deest; ib. E in marg. add.: commendatur. 34. A: hic et; D: hec. 35. DE: Baryona, Bariona; ib. D in marg.: Bariona; E in marg.: Ecclesia est Simon Bariona. 36. D in marg.: Simon; ib. A: et in tantum.

- sonat nomen Symonis, qui interpretatur obediens, non obediencia in abstracto; et geminatio nominum signat Judeorum obediencia atque gentilium. *Caro* autem, id est, mundialis sapiencia, *nec sanguis*, id est, pura
 5 noticia phisica vel philosophica *non revelavit* istam fidem de tam abscondito articulo sed singulariter Deus pater. Et post istam nominacionem inicialem in via, sequitur alia nominatio priori perfeccior, cum fidelis confirmatus in fide sit figuraliter ipse Petrus, cum sit agnoscens
 10 clariore fide istum articulum ac disalceans affectiones terrenas et dissolvens infidelitatis vincula quibus prius fuit cum hoste anime colligatus; hoc enim est, Petrus et quodammodo ipsa petra fundamentalis ecclesie Jesus Christus. Ideo ad denotandum sensum Apostoli dicentis:
 15 *Gracia Dei sum id quod sum* scriptura more suo refert istam sententiam ad hanc petram: *Super hanc petram*, inquit, *edificabo ecclesiam meam*. Nec potest domus ecclesie super tam stabili fundamento per portas vel partes domus inferi finaliter superari.
 20 Sunt enim secundum Augustinum due civitates scilicet Dei atque dyaboli pro tempore vie commixte, et hec due civitates sunt due magne domus habentes partes
 Fol. 191^b et portas, leges et principes desperatos, sed oportet civitatem diaboli substerni finaliter, cum porte inferi,
 25 hoc est, nec potestates nec insultus tyrannorum persequencium nec malignorum spirituum prevalebunt contra sanctam ecclesiam, cum rex celorum sit potencior principe huius mundi; dicto autem *Petro dantur claves* domus ecclesie, et ipsa vocatur regnum *celorum*.
 30 Regnum autem celorum sumitur nunc materialiter pro ipso Deo rege huius regni, ut patet in multis Christi parabolis quibus dicitur quod *simile est regnum celorum homini regi*, et nunc collectim vel divisim pro ipsis regnicolis, et nunc sumitur regnum celorum for-

The two cities of God and Satan are mixed here on earth.

Different uses of the words "kingdom of heaven".

1, 2. A: vel obediencia. 2. D: generacio; ib. E in marg. correxit: geminacio. 3. A: autem deest. 4. E in marg.: Nota. 5. A: vel philosophica deest; E: pharisaica; ib. D: relevabit. 9. D in marg.: Petrus; E in marg.: Fidelis confirmatus est Petrus. 10. A: istum deest; ib. A: decalcians. 14. A: sensum deest. 16. A: suam sententiam; ib. A: Et super. 18. D: vel partes domus extinct.; ib. A: inferni. 20. A in marg.: Civitas duplex; D in marg.: Civitas; E in marg.: Due civitates. 22. A: et partes. 23. Rectius: disparatos. 24. A: inferni; ib. E in marg.: Porte inferni. 28. A: dicit autem. 30. DE in marg.: Regnum celorum; ib. E: sumitur equivoce; ib. D in marg.: Regnum celorum accipitur tripliciter, 1, 2, 3. 31. A: et pro.

15. I Cor. XV, 10. 18. Aug. De Civitate Dei, Opp. tom. VIII, 30, 379, 405. 32. Math. XVIII, 23.

maliter pro inhabitatione vel regnacione in sancta ecclesia, et ista triplex significacio est famosa.

Church militant
and
triumphant.

Regnum autem celorum citra diem iudicii in duo dividitur, cuius una pars terram incolit que vocatur ecclesia militans et alia beatitudinem inhabitat, que vocatur ecclesia triumphans; et ille ambe sunt simul una persona que est universalis ecclesia sponsa Christi. Ipsa autem ecclesia secundum partem militantem habet prelatos et subditos; ipsos autem prelatos typicat Petrus in proposito. Et claviger dicitur quasi potestatem habens atque scienciam et ad introducendum et docendum subditos introitum et viam beatitudinis. Et quia clavigero pertinet tam aperire clavibus quam ligare, signanter permittit Christus prelati inferioris ecclesie ut *quodcunque ligaverint super terram*, hoc est, in ecclesia militante, erit correspondenter *ligatum in ecclesia triumphante*; et sic de solucione. Prescitus autem quantumcunque secundum reputationem hominum fuerit de potestate clavium proclamatus, non habet a Deo istas claves, sicut nec quantumcunque pretenderit se solvere vel ligare, dum discordaverit ab ecclesia triumphante. Ista autem ligacio atque solucio prelatorum qui sunt membra vere ecclesie est quodammodo inicialiter hic in terris et complete finaliter in celis, cum meritum vie precedit beatitudinem patrie.

All binding and
loosing is first
done in heaven.

Rex tamen huius regni eternaliter predestinat et prius temporaliter preagit et facit membrum aliquod huius regni et per consequens aliquid, si ligatur vel solvitur hic in terris, prius ligatur aut solvitur in celis. Est enim secundum logicos duplex prioritas, scilicet prioritas originis capta a causa materiali et prioritas dignitatis capta a causa finali; et iste due prioritates simul tempore concurrunt communiter, et sic ligacio vel solucio ecclesie militantis est prior quodammodo quam ligacio vel solucio triumphantis ecclesie et econtra. Sed ligacio vel solucio Dei est prima simpliciter, ideo evangelium

3. A: autem deest; ib. E in marg.: Triplex significacio est. 5. A: ecclesia deest. 8. D: autem etiam; ib. A in marg.: Ecclesia est una persona. 10. DE: quia potestatem. 12. A: meritum et viam; ib. E in marg.: Petrus significat. 14. D in marg.: Ligare; E in marg.: Nota. 16. A: ligatum deest. 18. A: reputaciones. 19. DE: Domino. 21. A: si discordaverit. 24. A: est in celis. 25. A: vite precedit. 26. A: et deest. 27. DE: pangit quidquid. 28. A: regni deest; ib. A: aliquid sic; DE: aliquid deest. 29. A: prius — celis deest; ib. D in marg. sup.: Ligatur vel solvitur homo prius a Deo quam a sacerdote. 30. ADE in marg.: Prioritas duplex. 30, 31. A: scilicet — prioritas deest. 33. A: et solucio. 36. D: Dei pre simpliciter.

dicit quod *ligatum in terris erit ligatum in celis*, sed non dicit quod in celis ligatur posterius et non prius. Nec valet inserere istam glossam quod omne ligatum in terris a prelato militantis ecclesie dum clavis erra-
 5 verit ligatur in ecclesia triumphante, quia si clavis sic erraverit, tunc non ligat, sicut simulans se aperire portam seratam, non habens clavem vel clavem ad hoc non aptatam vel clavem positam in loco indebito, non tunc solvit.

- 10 Sic intelligendum est spiritualiter de prelatis; nec quicquam est infidelius quam diffinire ut fidem quod si secundum tradicionem humanam prelatus cesareus quidquam fecerit, tunc Deus necessitatur ut in ipso compleat quod intendit. Ideo per hoc supercilium phari-
 15 saicum captum ex ipso textu est mundus plenus erroribus; verum quidem est quod nemo cui non fit revelacio scit quando vel quomodo ligaverit vel absolverit quoad Deum. Ideo necesse est quod fiat sibi confessio et petatur ac habeatur eius absolucio que indubie est
 20 per se sufficiens. Unde dubia ventilata in ista materia si solum papa habet plenitudinem potestatis, si generaliter licet sibi potestatem cuiuscunque alterius diminueri vel augere, restringere vel laxare, si laicus prelatus habet potestatem subditum absolvendi aut propter iurisdic-
 25 cionem solum competat talis potestas homini secundum legem quam papa limitat, et sic de aliis rationibus infinitis, sunt saluti vel fidei impertinencia. Sed hoc tenendum est firmiter quod licet potestas ista Petro conveniat secundum quandam preeminenciam, tamen
 30 convenit generaliter cuilibet prelato vel presbytero de sancta ecclesia, sed secundum disparitatem gradus quem Deus limitat.

Circa hoc evangelium dubitatur, cum Petrus et Paulus sunt apostoli per quos precipue post Christum sue re-
 35 ligionis preceptum sumpsit exordium, quid sufficit et

God is not bound to carry out the will of bad prelates.

1. A: terris ligatur. 3. A: Nec debet inferre. 4, 5. DE: non erraverit. 6. A: erraverat te. 7, 8. A: hoc aptatam. 8. A: vel clavem deest; ib. DE: non debito. 10. AE in marg.: Nota. 11. DE: quicquid infidelius nisi diffinire Christus tamquam. 12. DE: cesarius (sic et in locis sequentibus codicum DE nec non cod. A). 13. DE: quicquid intendit. 14. DE: per deest. 16. A in marg. inf.: Ligare vel solvere se aliquem sacerdos nescit sine revelacione. 17. A: sit quando. 18. E in marg.: Nota bene. 19. E: eius; ib. in marg.: scilicet Dei. Hic e. d. (evangelicus doctor?) approbat auricularem confessionem. 20. A: illa. 21. D: solus. 26. D: et ceteris conclusionibus; E: questionibus. 27-29. A: Sed - tamen deest. 28. E: Ex dubiis tenendum. 33. AE in marg.: Dubium; DE in marg.: Questio. 34. DE: sint. 35. AE: preceptum deest.

Undue
conditions are
imposed on
ordination.

requiritur ad esse papam, episcopum, presbyterum aut prelatum; et videtur quod non requiritur condicio instituta secundum leges humanas, cum Christus et apostoli prefece-^{Fol.} runt prelatos huiusmodi sine tradicionem tali. Ex quo videtur quod temerarium et infundabile sit | 101^c tales leges statuere. Non enim licet sine auctoritate Christi ecclesiam Christi onerare.

Item, cum non requiruntur statuiciones superaddite et ille sufficiunt ut communiter dicitur ad esse ministrum huiusmodi, videtur quod ommissa statuicione Christi pure secundum leges humanas tales prelati poterunt ordinari. Et veritas huiusmodi conclusionis de inesse videtur propinqua statui ecclesie iam currentis.

Item, dispositio quam Christus instituit, antequam erant privati libri papales editi, per se sufficit ad faciendum prelatos huiusmodi et adhuc est eque sufficiens, ut tunc erat; ergo subducta tradicionem humana adiecta ipsa per se sufficit sicut olim, non enim presumptuosa humana tradicio debilitat vel tollit simpliciter causam Dei.

Christ's
institution is
enough.

In isto dubio teneri debet intrepide quod dispositio quam Christus instituit per se sufficit et requiritur ad esse talis ministri ecclesie. Ex quo videtur quod multi secundum tradicionem humanas statuuntur putative in tali officio sine vera ratione sui nominis, et per tales sophistas confunditur vel nimis oneratur ecclesia. Videtur ergo quod ad esse talis ministri ecclesie requiritur auctoritas acceptacionis divine et per consequens potestas atque noticia data a Deo ad tale ministerium peragendum. Quibus habitis, licet episcopus secundum tradicionem suas non imposituit illi manus, Deus per se instituit, et sic videtur (ut dictum est in sermone de sancto Paulo et sancto Johanne, quod requiritur ad esse talem prelatum efficaciter sequi Christum et renunciare debite omnibus bonis mundi. Et sicut ordinacio Christi evertitur in prima acie sui exercitus (ut dictum est in sermone de sancto Silvestro), sic videtur ordinacio Dei eversa in constituendo tales ministros ecclesie; modo enim non

God may
ordain without
laying on of
hands.

1, 2. A: vel prelatum. 4. DE: fecerunt. 5. DE in marg.: 1. 6. DE: Non tamen. 8. ADE in marg.: 2; ib. A: non deest; ib. DE: statuiciones. 11. DE: poterint. 12. A: modi deest; ib. ADE in marg.: 3. 13. A: ecclesia. 15. A: sufficit. 19. E: humana deest. 20. AE: Responsio; ib. D in marg. sup.: Papam esse episcopum vel sacerdotem quid sufficit? 22. E: minister. 25. A: onerantur. 26. E: minister. 27. E in marg.: Nota. 30. A: suas deest. 31. DE: in deest. 32. E in marg.: Ad esse prelatum requiritur. 37. A: ecclesie deest.

31. Cf. supra, pag. 45. 36. Vide supra, pag. 35.

dicitur quis esse episcopus, sed Nullatensis episcopus, nisi habuerit secundum formam cesaream copiam temporalium adiacentem. Et sic si papa renunciaret dotacioni cesaree diceretur a secularibus Nullatensis. Petrus autem
5 qui fuit papa cunctis dotatis prestancior dicit Act. III°, 6: *Argentum et aurum non est mihi*, et propterea fuit indubie disposicior ad miracula faciendum. Et sic non appreciatur hodie virtus vel sciencia evangelii sed institutio humana et acceptacio seducti populi, et ideo
10 est verisimile quod nimis multi sunt solum nominetenus ecclesie ministri. Sic autem retorquent claves ecclesie ad potestatem infundabilem atque absconditam dominative colligendi pecuniam; nam ad aperiendum subiectis viam ad patriam nec ad noticiam evangelii asserunt
15 esse clavem; ideo oportet quod vocata ecclesia currat viam contrariam illi qua secundum legem Domini ambulavit. Et sic videtur quod vocata ecclesia infideliter cum *generacione adultera signa querit*. Unde indicium probabile debet capi fidelibus non a signo tali sophistico
20 sed ab opere, cum Veritas iubet operibus credere.

Nec ex isto sequitur quod ex carencia sacramentorum vel sacramentalium ecclesia destruat, quia credat fidelis in Deum et observet legem evangelii, et Christus est papa, pontifex et prelatus sufficiens sine signis talibus
25 superinductis, quem perfecte fideles debent credere salutarem. Ideo in lege veteri vocatur sepius singulariter *salutare*. Nec est putandum quod prelatus vel Antichristus huiusmodi licet fideli non proficiat tantum officiat ne Christus famulum suum iuvet; unde non debet ascribi
30 illis nomen talis adiutorii sed singulariter domino Jesu Christo. Unde videtur quod ex dotacione cesarea cum tot et talibus ministris ecclesia irregulariter oneratur; nam medium compendiosius et per se sufficiens ad beatitudinem acquirendam excluderet rationabiliter me-
35 dium difficilius, infundabilius et diffusius quoad eundem finem precipue tam inutiliter nanciscendum; et sic forma,

If a bishop is not endowed he is called bishop of Nowhere.

Reform would not make the Church perish for want of sacraments.

2. A: secundum deest; ib. E in marg.: Nota. 4. DE: dicitur; ib. A: Petrus tamen. 7. A: miraculum; ib. E in marg.: Nota. 8. A: appreciantur; ib. A: homine virtus vel sanctitas evangelicus. 9. A: acceptio. 14. DE: nec noticiam. 18. E in marg.: Signum veri ministri ecclesie. 21. A in marg.: Nota. 23. DE: observat. 25. E: superius; ib. A: quem per se. 26. A: veteri deest. 27. E in marg.: Nota. 28. Codd.: quod tantum. 29. A: suum deest. 35. E: difficilium diffendiosius; D: difficilium quoad.

1. Cf. De Ecclesia, pag. 583.

A great part of
the Church has
set up the Pope
as God.

numerus et ratio ministrorum ecclesie capi debet solummodo ex scriptura, cum non sit finis vel fundacio in humanis tradicionibus sompniatis. Et ita videtur quod magna pars militancium blaspheme statuit papam Deum suum, quia illud quod Christus ordinavit sufficere et 5 requiri ad esse ministrum ecclesie negligenter postponunt et illud quod statuit papa multipliciter eligunt et defendunt, sicut patet ex legibus hodie ponderatis.

His consent
makes him
Antichrist.

Nec dubium quin correspondenter ad leges amant Luciferum, et ita videtur multis quod papa talibus factis 10 tacendo, consenciendo sit alcius Antichristus, nam ipse est ut sic Christo contrarius | et nullus alius signancius; Fol. 191^d
et ita cum non sit ut sic cum Christo, oportet quod sit secundum fidem evangelii Luce XI°, 23 *contra Christum*. Non enim militat secundum vexillum vel legem Christi, 15 sed ipsum abnuens statuit novam Christo contrariam. Et concordant multa dicta scripture et specialiter istud Matthei XXIV°, 5: *Multi venient in nomine meo, dicentes quia ego sum Christus, et multos seducent*; nam in nomine Christi veniunt singuli pseudopape, et cum sint 20 in conversacione tantum sibi contrarii, contrariantes sibi ipsis in vita et nomine, patet quod sunt ypocrite contrarii Veritati.

SERMO X.

Confiteor tibi, Pater, Domine celi et terre. Matth. XI°, 25. 25

Constat ex fide scripture Act. I^o, 26 quomodo Scarioth abeunte viam suam post mortem duplicem Matthias ex revelacione Dei et fide scripture est electus legitime loco eius; et quia videretur multis infidelibus quod Matthias stulte electus est, ideo hoc evangelium per- 30 tinenter in eius sollempnitate legitur. Evangelium autem hoc in duo dividitur; primo autem Christus commendat populum simplicem in se credentem, secundo respondet fictis calliditatibus populi infidelis. *Confiteor*, inquit, *tibi, Pater, Domine celi et terre.* Confessio autem ista 35

The election of
Matthias.

1. E in marg.: Nota. 4. E in marg.: Papa blaspheme statuitur pro Deo. 9. D: dubium quod; ib. A in marg.: Contra papam. 9, 10. A: amant legiferum. 11. A: consciendo; ib. D: Antichristo; ib. D in marg.: Antichristus quis est. 13, 14. DE: ut sit. 14. A: Luce II°. 16. D in marg. alia man.: scilicet Christum. 16. A: ut novam. 20. A: venient. 22. A: in nomine. 25. A in marg.: Sermo X; D in marg.: X; D in marg.: Matthei; E in marg.: In die Matthei. 30. A: occulte electus. 33. DE: secundo deest; ib.: respondens. 35. Codd.: Domine deest. Addidi.

25 Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, pag. 350—353.

non est peccantis aut penitentis delicti ostensio sed laudis divine declaracio; sed primo ostenditur laus Dei ex actu eius intrinseco, cum sit eternaliter pater noster, secundo, cum sit dominus totius universitatis create, 5 que Gen. 1°, exprimitur per celum et terram, et tercio cum *subtrahit istam celestem sapienciam a mundi sapientibus*, cuiusmodi fuerant pharisei, et vulpina calliditate *prudentibus*, cuiusmodi sunt mundo dediti, et *revelat eam parvulis* in suis oculis, cuiusmodi fuerant sui discipuli (et ita illud abscondere et revelare sunt actus divine iusticie et per consequens procedentes a voluntate Dei eterna): ideo dicitur: *Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te*. Non enim oportet querere ulteriorem racionem divine iusticie. Sicut enim iustum est Deum 15 sapienciam suam a superbis abscondere, ita iustum est eum dictam sapienciam humilibus revelare; quicquid enim veritatis Deus per illapsum internum ostenderit, hoc revelat. Naturale quidem est quod humiliter Deo subiectus capiat copiosius de eius lumine; unde 20 Proverb. XI°, 2: *Ubi humilitas ibi sapiencia*. Ideo querenti quare Deus in persona propria elegit Christi apostolos vel per ipsos Matthiam, respondetur quod sic fuit placitum ante Deum; et ne ipsi discrepent sue prudencie, ostendit eminenciam eis super quamlibet creaturam: 25 *Omnia*, inquit, *mihi tradita sunt a patre meo*. Ex quo sequitur quod sit patri coomnipotens, coomnisciens, coomnibenivolens, quia aliter nociones Dei adintra essent Christo abscondite; quod negat evangelium, dicens quod *nemo novit Filium nisi Pater*, hoc est, noticia essenciali 30 sue noscibilitati, *neque Patrem novit quis taliter nisi Filius aut cui voluerit Filius revelare*. Beati enim habent totam noticiam suam de Deo per Filium, ymmo Spiritus Sanctus habet totam noticiam suam ymmo esse per Filium; nec est impossibile viatorem ad noticiam persone medie iam 35 incarnate attingere, quia viatores eciam activi laborantes, qui iugo veteris legis fuerant onustati (ut notatur Act. XV), fuerant in Christi discipulis illustrati; et hoc videtur

We must accept divine justice without seeking to understand it.

God known only through the Son.

1. A: debiti ostensio. 3. A: pater verbi; ib. E: noster; in marg.: Christi. 4. DE: creature. 7. A: modi deest; ib. DE: fuerunt. 8. A: mundi sapientes; ib. AD: relevavit. 9. DE: fuerunt. 9, 10. A: Christi discipuli. 10. A: idem. 14. D in marg.: Nota. 17. DE: eternum. 21. DE: eius apostolos. 22, 23. A: placidum. 23. D: ne Christi discipulus discrepat; E: Christi discipulis discrepat. 25. DE: meo deest. 26, 27. A: coomnisciens, coomnibenivolens. 28. DE: in Christo; ib. D: quod notat. 29. A: noticia equali. 31. DE: Beati inquit. 35. A: in caritate.

Christ's
invitation to the
heavy laden.

difficillimum ac remotissimum, ut ista attingantur noticia incarnationis. Ideo dicit dicta persona dulciter: *Venite ad me* qui sum frater vester humanitus omnes qui laboratis, etiam in vita imperfectiori activa et onerati estis consuetudine rituum legis veteris, et ego reficiam⁵ vos, tollendo imperfecta obstacula et imprimendo levia et perfecta; nec est opus vestrum quod ego vobis iniungo nimis difficile, quia gratis tollite iugum meum super vos loco tradicionis importabilis legis veteris quoad opus, et discite a me istam leccionem fidei quoad animum,¹⁰ quia mitis sum misericordiam impendendo et humilis corde quecunque membra dyaboli cum sua difficultate intulerint paciendō, et in istis duobus principiis fidei satis facilibus invenietis requiem animabus vestris, quia ego sum principium, | finis ac medium in quo cuncte anime nate sunt naturaliter quietari. Temporalia autem ymmo universaliter creata non reficiunt animam, quantumcunque affuerint, quia naturale est per bonum superius refici atque pasci; ideo instinctus et desiderium quod habet ad illud remanet perturbans anxie filios²⁰ cunctos superbie. Ideo dicit Psalmista: *Saciabor cum apparuerit gloria tua*; et Augustinus libro Confessionum: *Fecisti nos Domine ad te et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. Iugum autem Christi* in quo Judei et gentes debent ad edificacionem ecclesie in virtute²⁵ concurrere non est nimis asperum cervicem deprimens sed suave; sed nec super colla fidelium ponitur onus importabile sicut in lege veteri, ymo leve, et sic sive araverint Christi discipuli in sua caruca sive in progrediendo supportaverint in plaustro evangelii, suavitas et³⁰ levitas ac aurige mititas satis leve mulcent.

Fol.
192^a

Earthly things
cannot satisfy.

Sed circa hoc evangelium dubitatur utrum electio Matthie in apostolatū fuit licita atque prudens, et videtur quod non, quia tunc omnes leges de eleccione iam edite forent superflue, cum dicti apostoli eligendo³⁵

2. A: dulciter deest. 4. A: in via. 6, 7. A: imprimendo — vestrum quod deest. 10. A: istam faccionem; ib. A: quoad anum. 13. DE: filiis fidei. 16. D in marg. sup.: Saciare appetitum hominis non potest nisi Deus. 17. A: universitas . . . refecit; ib. E in marg.: Temporalia non reficiunt. 22. DE: apparuit; ib. A in marg.: Augustinus. 27. E: non sicut super; ib. D: poni. 29. E: araverunt; ib.: caruca = carruca; Du Cange: senioris ætatis scriptoribus sumitur pro aratro. 30. D: supportaverint. 31. E: ac magistri; ib. A: leve deest; ib. A: mulest 32. AD in marg.: Dubium; ib. D: electo; ib. A in marg.: Eleccio prelati; E in marg.: Questio de eleccione.

Matthiam fuerunt disposiciores ad instituendum leges
huiusmodi, si debent institui et undique maioris auc-
toritatis noticie ac benevolencie ut legem necessariam
regimini ecclesie diuturniorem prius instituant. Cum
5 ergo non est phas scandalizare in papa et aliis edentibus
istas leges, relinquitur quod apostoli in hoc facto fecerant
imprudenter. Si enim addidissent leges eleccionum omnino
superfluas, non superfuisset ratio quin illi legiferi forent
stulti. Et ex alio latere cum apostoli habuerunt copiosius
10 dona Dei, videtur quod vel fuissent invidi vel ex omis-
sione culpandi leges tales de eleccionibus omittentes.
Nam leges tales per ipsos facte fuissent maioris auctori-
tatis atque prudencie et ex maiori diuturnitate temporis
plus prodescentes ecclesie. Nec est facile fingere quod
15 hoc vacavit apostolis vel quod medium tam necessarium
posteris reliquerunt aut quod tempore quo edite sunt
leges eleccionis et non antea edi debent, sicut non
subest ratio qualiter eleccio iam per sortem sapit pec-
catum sortilegii vel aliud secundum legem Dei illicitum
20 quin per idem hoc factum apostolorum tunc peccabi-
lium.

Imprudence of
the apostles in
neglecting the
necessary
formalities.

In isto dubio teneri debet catholice quod apostoli
prudenter fecerunt et precipue papa Petrus in eligendo
Matthiam secundum hanc formam; ideo cum probabiliter
25 videtur quod vel priores apostoli vel posteriores eorum
vicarii in eleccionibus huiusmodi erraverunt, tenendum
videtur catholice quod fex erroris iacebat in posteris;
nam servata usque hodie forma secundum quam apostoli
elegerunt Matthiam exclusum fuisset peccatum multiplex
30 occasione qua Antichristus legislator multiplicavit tradi-
ciones culpabiliter introductas; nam apostoli constituerunt
duos quorum uterque gradu fuit habilis ex noticia
sanctitatis vite, scilicet Barsabam et Matthiam, et quia
non habuerunt revelacionem quis eorum fuit habilior,
35 ideo discrecionem illius secundum sortem divino iudicio
commiserunt.

It is safer to
hold that they
were wise and
the modern
Church in
error.

3. A: legem notam. 5. D: in populum; E: in papis. 8. A: rem
quin. 9. A: Et deest; ib. A: habuerunt deest. 10. DE: quod fuissent.
11. A: culpabili. 14, 15. quod hoc; E: addit; non. 15. E: vel deest.
16. D: aliquo tempore. 17. D: elecciones. 18. DE: prebatur ratio.
22. AE in marg.: Responsio. 25. A: vel deest. 27. E in marg.:
Error in eleccionibus in concilio (? in cod.: C^o) iacet. 28. A in marg.:
De eleccione. 31. A: nam deest. 32. DE: unus gradus non fuit.
33. A: Barnabam; DE: Barsabas ut Matthias (E: Mathatias). 34. DE:
humilior; habilior in marg. 36. DE: Domino commiserunt.

32. Cf Act. I, 23.

Et utinam hoc servatum fuisset in eleccionibus hodiernis; tunc enim collacio beneficii inhabili persone atque incognite non curreret, sicut in supremis ecclesie modo currit. Et iterum blasphema presumpcio qua creditur eleccionem secundum has leges editas per se dare ius,⁵ licet fuerit eleccioni divine difformis, adeo non fuisset, nam Act. 1°, 23—26 legitur quod Petrus et ceteri apostoli *statuerunt duos et orantes dixerunt: Tu Domine qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex hiis duobus unum accipere locum ministerii* et apostolatus *de*¹⁰ *quo prevaricatus est Judas; et dederunt sortes eis, et cecidit sors super Matthiam*. Modo autem ratione istarum legum creditur tamquam fides; quod si quis eciam papa electus fuerit secundum illas quantumcunque eleccioni divine contrarie quod valet eleccio, quod si pretermissa¹⁵ fuerit una sillaba de eleccione statuta, eciam electa per quam Deus eligit, non valet eleccio sed tota ecclesia debet illam destruere et pristinam approbare. Et exhinc sentenciatur dissensio de eleccione Roberti Gibbonensis et nostri Urbani, que sententia indubie est²⁰ blasphema. Quid enim blasphemius quam quod credi debet tradicioni fatue humanitus invente plus quam iustis operibus et eleccioni ac per consequens voluntati divine propter tradiciones huiusmodi contrarie? Et certus sum quod tota pars Roberti | nescit evidenciam istam²⁵ dissolvere, ideo maneat Urbanus noster in iusticia verus Petri vicarius, et valet sua eleccio, a qua si Robertus excidit sua passiva eleccio venenatur. Quod si Urbanus noster a via erraverit sua eleccio est erronea, et multo prodesset ecclesie utroque istorum carere. Illi autem³⁰ quibus placet oppositum, approbando legem Antichristi, a Domino maledicti studeant solucionem argumenti predicti, sic quod dicant rationem vivam et patulam quare lex eleccionis huiusmodi tunc et non antea est edenda. Petrus autem declaravit ex fide scripture³⁵ Psalm. CVIII^o, 8 quod oportet ipsos ad eleccionem duodecimi apostoli procedere, cum ibi scribitur: *Epi-scopatum eius accipiat alter*. Et multe sunt scripture ac

Fol.
192^b

7. E in marg.: Apostolica eleccio. 9. A: eligeris; ib. A: ex istis.
11. A: sortem. 13. D: tenetur tamquam; E: est tamquam; ib. E in
marg.: Moderna eleccio. 15. E: eleccio deest. 16, 17. DE: eciam
electa — tota ecclesia deest. 22. E: invente deest. 23, 24. A: vocati
divine. 24. A: contraire. 29. A: a vita. 30. AE in marg.: Nota
36. A: CVIII^o deest.

17. Cf. Introd. in Partem primam, pag. XXXI.

Modern
insistence on
forms.

Its bearing on
the Papal
schism.

rationes mystice in numero duodenario quod oportet in ipso impleri cetum apostolicum. Et utinam electiones et constitutiones hodie celebrate sic fundentur in fide scripture. Scimus tamen quod auctoritas Petri et aliorum
5 apostolorum fuit maior quam auctoritas Romanorum pontificum qui inceperunt traditiones secundas statuere.

Sed est difficultas ulterior, cum iuxta dicta sermone proximo oportet Matthiam et quoscunque viros apostolicos relinquere istum mundum, quomodo stat in eis verus
10 apostolatus aut obligacionis maioritas ex dotacione temporalium, cum nemo obligatur nisi quoad Deum vel saltem nisi Deus approbet obligacionem et per consequens eius causam. Et sic Deus auctorizaret dotacionem ecclesie quod negatur.

15 Hic dicitur quod Deus reprobatur dotacionem talem, cum sit ordinationi exercitus sui contraria, cum nemo sani capitis dicat quod exhinc disponitur clerus ut sit habilior, verum tamen sicut omnem actum peccati, ymmo eciam sicut ipsum peccatum Deus approbat quoad
20 eius esse secundum et omne per accidens bonum quod occasionaliter ex ipso provenit, sic et opus dotacionis. Et illa obligacio exinde proveniens auctorizatur a Deo de quanto est iusta; et (ut dixi superius) omnis homo propter quodcunque donum Dei innovatum sibi ad suum
25 meritum sive demeritum continue noviter obligatur, et ita prescitus ex longiturnitate incurrit maioritatem obligacionis, et inter alios talis antiquus dierum idcirco est infelicius, quia obligacio ad serviendum Deo maior, et cum hoc commixta obligacio ad penam maiorem, et ita ecclesia continue debet esse melior ex eius antiquitate, sicut est de facto,
30 non imaginando quodcunque eius membrum subsequens esse quocunque priori perfectius sed credendo ipsum esse eandem personam sponse Christi continue, que ex predestinatis advenientibus perfeccionaliter maioratur.
35 Et ita licet apostoli fuerunt obligaciores ex causa multiplici quam episcopi iam presentes, eorum tamen damp-

God's
disapproval of
endowment.

2. A: et ut. 3. A: et constitutiones deest. 5. A: auctoritates.
7. AE in marg.: Difficultas. 12. DE: nisi Deus deest. 15. AE in
marg.: Responsio; D in marg.: Dotacionem Deus reprobatur. 20. A:
positivum vel bonum; E: et omne penitus (in marg.: positivum) bonum;
ib. D in marg.: Nota esse peccati secundum est pena debita pro peccato et
illam Deus approbat. 25. DE: super demeritum; ib. A: noviter. 26. DE:
longanimitate. 28. D in marg.: Obligatur homo plus super innovacione
meriti vel demeriti; ib. DE: hec deest. 29. A: et eciam debet; ib.
A: hec. 30. E in marg.: Ecclesia continue debet esse melior. 31. A:
sequens. 32. DE: perfectum. 32, 33. A: ipsam esse. 33. DE: quia ex.
34. DE: perfeccio talis. 36. E in marg.: Cur moderni parum obligantur.

Our prelates
receive from
God as good
gifts as did the
primitive
bishops.

They are to
blame if they
do not equally
serve the
Church.

Sin impedes
the gift of
grace.

nanda stulticia est in causa quare tam mediocriter obligantur. Videtur enim multis quod aggregata obligatio hominis est continue eque magna, et sic quando obligatio ad penam non dispergitur, obligatio ratione ampliorum carismatum maioratur. Et sic oportet vel blaspheme⁵ accusare Dominum quod nostri prelati non tantum obligantur ratione acceptionis carismatum ut priores vel aliter dicere quod sua obligatio dispergitur ad dampnationem pene perpetue; nam vel est defectus parvitat¹⁰ obligacionis huiusmodi ex necessitate eventus quem Deus disposuit, et sic quilibet de quocunque crimine excusatur, vel ex hoc quod prelati non se disposuit (quod tamen ex libertate potestatis satis potuit) ad recipiendum copiosius dona Dei; quod si detur cum prelati perseverant nimis pertinaciter in defensione huius¹⁵ indisposicionis dampnabilis, videtur quod omnes illi sunt in capitulo dampnandorum. Ipsi ergo sunt in causa quare non tantum ut olim prosunt ecclesie, quia si observarent ex integro statum quem Christus eis instituit et darent operam ad laborandum evangelice ut eos²⁰ docuit, non dubium quin magis proficerent et ecclesia foret melior quam est modo.

Sed quis (rogo) est tam culpabilis huius criminis et inexcusabilis quam illi qui a Deo accipiunt potentiam naturalem tam in corpore quam in anima, et²⁵ tamen non dant operam ut ipsam exercitent sed abscondunt talentum creditum per ocium et per diversionem ad seculum; cuius magna causa est copia temporalium, ideo non stulcius posset quis excusare sacerdotes nostri temporis quod non a Deo obligantur quam³⁰ dicendo quod non habent a Deo tantam gratiam; cum Fol. 192^c enim a probabili nullus citra Christum et matrem suam habuit continue tantam gratiam quantam potuit, non dubium quin defectus capacitatis sue ultime est ex peccato suo impedi³⁵ ente gratiam ascribendus. Racio autem quare prelati nostri non habent tantam gratiam sicut priores prelati et alii conviventes est indisposicio peccati ut a Deo illustrentur; nec sequitur ex isto

3. A: si obligacio. 8. A: quia. 9. E: eciam defectus; ib. A in marg.: Contra papam cesarium et dotacionem ecclesie per totum. 10. D: pronitatis. 15. A: liberali. 16. DE: dampnabiliter. 19. E in marg.: Cur prelati non prosunt ecclesie ut olim. 24. A: inexcusabili; ib. AD: quam deest; ib. A: qui deest. 29. A: non nisi. 31-33. A: cum enim - gratiam deest. 34. DE: ultimo. 35. E in marg.: Quare moderni prelati non habent tantam gratiam ut primi. 37. E: indisposicione. 38. A: illustrentur.

quod beati peccant continue ex hoc quod carent plenitudine capacitatis sue ultime, quia quilibet gradus beatitudinis excludit peccatum, cum solum defectus gracie finalis perseverancie sit dampnabilis et mortalis.

5

SERMO XI.

Missus est angelus Gabriel a Deo. Luce I^o, 26.

Istud est festum tertium beate virginis quod multis probabiliter videtur esse summum, quia in ipso sollemnizatur incarnationis Christi inchoacio que ecclesie debet esse inter alia festorum Christi insignia plus laudata. Ideo per locum a maiori nullum aliud festum beate virginis amplius est laudandum. Hoc autem evangelium dicit initium incarnationis Christi et exaltacionis beate virginis, cum Deus misit Gabrielem in civitatem Galilee dictam Nazareth ad virginem salutandum. Et signanter Gabriel (qui interpretatur fortitudo Dei) ad hoc ministerium mittitur, quia maxima fortitudo Dei in incarnatione et redemptione per Christum ostenditur. Nichil enim potest unire unione ypostatica naturas tam dispares nisi Deus omnipotens nec liberare hominem perditum de fauce dyaboli nisi fuerit Deus fortis. Natus est autem nativitate in utero in patria Galilee (que interpretatur transmigracio), quia viacionem presentem celerime currendo ut gigas in comparacione ad quantitatem meriti transmigravit. Oppidum autem huius nativitatis erat Nazareth (quod interpretatur flos aut virgultum), quia *virga egressa de radice Yesse* et flos de radice eius ascendens villam illam autonomatice consecravit.

The
Annunciation.

Quidam autem estimant quod tempore huius salutacionis fuit mater Domini desponsata, quia aliter non foret verum ad verba quod Gabriel foret missus ad hanc virginem desponsatam. Oppositum quidam astruunt, cum Matthei I^o, 23 scribitur quod, antequam Yoseph et Maria convenirent, inventa est *in utero habens* de Spiritu Sancto, et ideo Yoseph hoc senciens voluit occulte

Mary's
espousal.

3. DE: et non solum. 6. A in marg.: Sermo XI.; D in marg.: XI. Annunciacionis; E in marg.: In Annunciacione beate virginis Marie. 11. DE: laudativa. 15. A: dictum. 22. A: est deest; ib. E: nativitate deest. 25. A: huius deest. 26. E in marg.: Nazareth; ib. A: flos autem. 28. DE: consecrat. 29. A in marg.: 1. 30. A: Dei. 31. A: ad verba deest. 32. A: desposatam; ib. A in marg.: 2.

6. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, pag. 353—356. 27. Is. XI, 1.

ipsam dimittere. Aliis autem videtur (ut Ambrosio super Lucam) quod mater Domini ante hanc salutacionem fuerat desponsata sed inter tempus desponsacionis et horam qua in cubiculo convenirent facta fuit hec salutacio, cum in prolacione istius verbi: *Ecce ancilla Domini* 5 ex humilitate contraria superbie prime femine concepit Dominum; et cum Christi lineacio facta fuit subito ex sanguine purissimo huius virginis, potuit Joseph in nocte percipere concepcionem Domini levi tactu.

Reasons why
she should be
espoused:
1. For the
Child's sake;

Triplex autem ponitur causa quare mater Domini sic 10 fuerat desponsata, primo ex parte pueri, secundo ex parte matris et tercio ex parte ecclesie. Ex parte pueri propter multa; primo ne puer ab infidelibus tamquam illegitime natus abiceretur; unde Ambrosius super Lucam: *Quid Herodi, quid Judeis posset ascribi, si natum ex adulterio* 15 *viderentur persequi?* Secundo quia scriptura solum masculorum genealogias solet texere. De eadem itaque stirpe Joseph cum virgine processerat, ideo exprimendo genealogiam Joseph et Marie genealogia Christi exprimitur in scriptura. Tercio (secundum Origenem) ut partus virginis 20 dyabolo celaretur. Quamvis enim dyabolus actus magis absconditos quam fuisset Christi procreacio carnalis facta per Joseph cognoverit, potuit tamen fuisse et a probabili fuit quod comunicacionem horum sponsorum per distraccionem Domini ignoravit. Quarto ut Yoseph foret 25 nutricius pueri.

2. For Mary's
sake;

Secundo principaliter ex parte virginis propter multa; primo ut consolacio virgini peregrinanti in Egiptum, in reditu et aliis cohabitacionibus prestaretur, secundo ne virgo tamquam adultera calumpniaretur a Judeis lapidanda, 30 et tercio ne virgo tamquam fornicaria infametur.

3. For the
Church's sake.

Tercio principaliter ex parte ecclesie propter multa; primo quia patencior est nativitas Christi cum suis circumstanciis ex testimonio Joseph coniuncti virgini

3. DE: inter eius desponsacionis ad. 7. A: deliniacio. 9. DE: concipere. 10. A in marg.: Causa triplex quare mater Dei fuerat desponsata; D in marg.: Desponsata quare fuit Maria; E in marg.: Mater Domini desponsata cur; ib. A: Dei. 11. DE: fuerit; ib. A in marg.: A. 12. A: Et ex parte. 13. A in marg.: 1. 15. D: natus; ib. A: ex deest. 16. A: viderentur, viderentur; ib. A: persequi deest; ib. A in marg.: 2; ib. A: Secundo quidam. 20. A in marg.: 3. 25. A: ignorant; ib. A in marg.: 4; ib. D: foret deest. 26. A: nutricus; ib. E: pueri esset. 27. A in marg.: B, a, b, c; E in marg.: 2. 28, 29. E: Egiptum in aliis incohabitacionibus. 32. A in marg.: C; E in marg.: 3; ib. A: principaliter deest. 34. AD: coniuncto.

quam fuisset mulieribus comitantibus vel virgine stante
sola; secundo quia potius crederetur virgini desponsate
suam virginitatem testanti, communicante marito hoc
idem testanti, quam in casu quo non fuerit desponsata,
5 quia tunc esset infamis, negando eius virginitatem, tercio
Fol. ut virgines informantur ad servandum | provide famam
192^d suam; quarto ut per hoc figuretur ecclesia que desponsata
est Christo quamvis utraque sit virgo, et quinto ut in
istis sponsalibus simul virginitas et matrimonium ho-
10 noentur contra hereticos alteri istorum detrahentes,
et ultimo ut in istis coniugibus ecclesia animetur ad
testificandum absconditam veritatem.

Et sic preter istas causas tredecim sunt alie nobis ab-
scondite satis multe, cum ut fidem credimus quod nihil
15 facit Deus ex indifferentia et specialiter in materia quam
tantum ponderat, sed omnia facit certissima ratione.

Et signanter vocantur hii coniuges Joseph et Maria,
quia Joseph interpretatur augmentum vel apposicio vel
iustus Domini; ideo vocat ratione multiplici istum virum.
20 Maria autem secundum interpretacionem quadruplicem
signat istam virginem. Interpretatur enim Maria illu-
minata vel illuminatrix, stella maris vel domina; prius
enim illuminata est a Deo ut sit exemplar illuminans
feminarum; nec aliter possit esse illuminatrix huius
25 sui sexus; et cum mare signat mundum, ipsa ex virtute
rutilans illuminat in isto seculo navigantes; et quarto
cum sit mater Domini dominorum, signanter secundum
linguam Syram domina nominatur.

Fuit autem uterque de domo et genere David; oportet
30 enim Christum (ut dicit Apostolus) de David descendere
(ut patet Psalmo CXXXI^o et Jeremie XXXIII°), et quia
mulieres succedentes in hereditate paterna non debent
contrahere matrimonium nisi cum viris sui generis, ne
fiat hereditatum confusio (ut patet Numeri XXXVI), sig-
35 nanter iste due persone sic matrimonialiter coniunguntur.

Meaning of the
names Joseph
and Mary.

Both were of
the house of
David.

1. A: et virgine; ib. E: vel deest. 2. A in marg.: 2. 3. A: testante
tante. 5. A: infamia; ib. A in marg.: 3. 7. A in marg.: 4; ib. DE:
signetur. 8. D: uterque; ib. A in marg.: 5. 11. A in marg.: 6.
12. A: testificandam. 13. DE: nobis deest. 14, 15. E: nec facit; ib. A in
marg.: Deus nihil facit ex indifferentia. 18. DE: Joseph qui; ib. AE in
marg.: Joseph, Maria; E addit: interpretatur. 19. DE: Domini notat.
21. D in marg.:

Maria {
illuminatrix,
stella maris,
domina,
illuminata.

24. DE: posset. 24, 25. DE: huiusmodi sexus. 25. 26. DE: virtutis
rutilancia. 30. A: ascendere. 31. A: Psalm XIII.

Gabriel's
address to
Mary.

Angelus autem ingressus *ad eam* in secreto cubiculi orantem salutatur eam in genere: *Ave, inquit, gracia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus*. Obmittit autem nominacionem virginis propriam propter multa, primo ne ex familiaritate nominacionis proprie virgo esset 5 multum perturbata, secundo quia illud nomen Maria non plene tunc (licet postea) virgini competeat, et tercio ut more Dei et nature sue angelus augendo procedat.

Mary was most
full of grace.

Quamvis autem Stephanus fuit plenus gracia, tamen dispariter ad Mariam, cum ipsa habuit finem plenitudinis 10 gracie possibilis mulieri, quomodo (quero) possit mulieri inesse maior gracia quam quod fieret immediata et naturalis mater domini Dei nostri, sicut viro non possit inesse maior gracia creata quam est gracia unionis? Quamvis autem Dominus sit cum qualibet creatura et 15 specialiter cum predestinatis, fuit tamen cum ipsa principaliter, cum de illa sic carnem assumpserit et in mulieribus sic fecerit benedictam. *Que cum audisset* ab angelo verbum salutacionis tam excellentis atque mirifice *turbata est* non turbacione incredulitatis vel inconstancie 20 sed admiracionis; nec turbatur ex visione angelica, cum sit talibus visionibus assueta, sed (ut notat evangelium) quia audivit nuncium tam excellens atque extraneum, verum tamen turbacioni isti non defecit discrecio, cum *cogitabat qualis esset ista salutacio*. Cogitabat (inquam) 25 quomodo fuit tam simplici virgini graciosissima et cogitabat insuper, cum credidit angelo quando et quomodo in ipsa foret effectualiter adimpleta; sed angelus ex merito virginis preservans eam a turbacione culpabili nominat eam filialiter nomine proprio consolans non timere, quia 30 *invenit gratiam apud Deum*. Nam prima mulier decidens a statu innocencie perdidit gratiam per peccatum et ipsa gracia fuit in toto genere sexus feminei abscondita ut in minera, et in ista virgine primo superhabundanter ut aurum magis rutilans est inventa. Causam autem 35 istius gracie exprimit, cum asserit quod beata virgo non

1. A: cubili. 4. A in marg.: 1; E in marg.: In salutacione virginis obmittitur nomen proprium. Quare. 5. A: proprie deest. 6. A in marg.: 2; ib. DE: quia ratio Marie. 7. DE: sed postea; ib. A in marg.: 3. 10. E in marg.: Maria plena gracia. 11. DE: posset. 12. DE: foret. 13, 14. DE: posset esse. 16. E in marg.: Dominus cum Maria. 16, 17. A: spiritualiter. 17. DE: assumpsit. 18. A: fecit. 19. A: mirifice. 23. D in marg.: Id est nunciacionem. 24. DE: perturbacioni; ib. DE: deficit. 25. A: ista deest. 26. DE: cogitabat. 28. DE: ipsam; E corr.: ipsa. 31. DE: Dominum; ib. A: Nam persona miserabiliter. 32. A: perdidit. 33. DE: abscondita deest. 34. DE: et in minera; ib. A: ut deest. 36. A: asseruit.

ex viro sed ex utero concipiet filium vocabitque sed non imponet nomen eius Jesum. Nam Isaie LXII°, 2 de Christo dicitur *Vocabitur tibi nomen novum* quod os Domini nominavit. Et signanter cum Jesus interpretatur
5 salvator et ipse salvat ecclesiam totam fidelium, et ideo in lege veteri dicitur *salutare*. *Hic erit magnus* humanitus (ut patet Luce VII°), *cum sit* divinitus *filius naturalis altissimi* et per consequens secundum humanitatem assumptam mirabilissime verus Deus. *Et Deus dabit illi*
10 *sedem regnandi* in David patre suo mystice figuratam, et sic regnabit licet equivoce in eternum et per consequens habebit | dominium infinitum. Regnat enim super
Fol. 193^a totam universitatem creatam divinitus et ratione status innocencie super totum mundum, regnat humanitus et
15 ratione paternitatis David dicitur specialiter sed spiritualiter regnare super Judeos. Modus (inquam) suus regnandi non fuit corporalis aut temporalis per coactionem civilem vel indigenciam rapiendi sed celestis et spiritualis. Taliter enim non regnavit aliquis post Yeconiam de
20 domo David (ut patet Jeremie XXII°) — nam illi qui usurpabant sibi nomen regis post Macchabeos fuerunt de tribu sacerdotali — et sic regnum Christi figuratum est per regnum temporale David, sicut blasphema dominatio episcoporum nostrorum plena mendacio figurata est per
25 sacerdotes legis veteris, volentes in virtute David regnare. Nam quam mendax erat quod illi de genere Levitico erant reges, tam mendax est quod papa atque episcopi virtute secularis regnationis Christi forent domini seculares.
30 Maria autem fide plena licet de multis dubia quesivit ab angelo modum quo eius sententia compleretur, cum Deo pepigit virginitatem suam non obstante coniugio; sed angelus significat sibi quod dictum virum concipiet de Spiritu Sancto, et in hoc cognovit quod concipiet
35 sine ruptura claustrum vel virili semine aut quantum tunc fuit necessarium illam scire. Quamvis enim tota Trinitas fecit ipsam concipere, tamen a Spiritu Sancto cui appropriatur caritas propter caritatis vehemenciam dicitur

How Mary conceived.

1. A: in utero. 2. E: impones. 3. DE: de Christo deest; ib. A: novum deest; ib. E in marg.: Jesus. 4. DE: signantur. 5. A: supra humanitatem. 12. DE: hereditabit; ib. E in marg.: Christus regnat. 13. A: totam deest. 16, 17. D: regnandi deest. 16. E in marg. addit.: regnandi. 17. DE: carnalis aut. 18. DE: scilicet civilem. 21. DE: fuerant. 25. E in marg.: Nota. Dominatio pape et prelatorum mendax. 26. A: est. 27. A: regis; ib. DE: erat. 32. A: suam deest. 34. A: conciperet. 36. E in marg.: Tota Trinitas fecit conceptionem.

concepisse, non quod Spiritus Sanctus sit homo qui carnaliter Christum genuit vel habens in se rationem paterni seminis sicut nec angelus, sed de ineffabili caritate que Spiritui Sancto attribuitur genuit ex puro semine sexus feminei.

5

Mary's
conception
untainted by
sin.

Virtus autem altissimi obumbrabit beate virgini, quando inter calorem libidinis et actum peccati sic principiat vires Marie, quod in nullo estu peccati accenditur, sicut nec uritur calore solaris luminis obumbrata. *Ideoque oportet quod* genitus tam miraculose *vere vocetur filius* 10 naturalis et filius predestinatus *altissimi*, cum secundum duplicem naturam sit idem essentialiter Deo patri et idem specificè cuilibet suo fratri; et sic propter supereminenciam sanctitatis dicitur illud semen sanctum simpliciter, sicut Exodi III° singulariter dicitur Deus 15 esse; et dicitur dominus cum aliis verbis perfectionis propter hoc quod singulariter et per se taliter sibi conveniat et creaturis ipso participantibus solum per accidens et satis equivoce. Et in argumentum confirmans totam istam sententiam datur signum quod *Elizabeth* 20 *cognata Marie concepit filium*, quia Baptistam in senectute, et sic miraculose ex Dei promissione. Et hic mensis est sextus illi mensi in quo concepit Elizabeth, *et ille vocatur sterilis*, cum sit mensis solsticii yemalis in quo propter elongacionem a sole terre nascencia sterilescent vel 25 mensis solsticii yemalis in quo desinunt fructificare terre nascencia. Vocatur sterilis, sicut Elizabeth que tunc Baptistam genuit erat sterilis ex etate; nam inter nativitatem Christi ex utero et nativitatem Baptiste ex utero sex menses successerant; et signanter natus est Baptista 30 tempore quo sunt dies artificiales longissimi et decrescunt. Christus autem a tempore quo dies artificiales sunt brevissimi atque crescunt, quia Christum oportet crescere et Baptistam minui; nec est aliquis pure homo Baptista alcior quoad Deum vel Christo humilior aut 35 a perfidis magis passus. Et omnia ista debent credi, cum Deus sicut per angelum suum promisit Baptiste generacionem et alia que implentur et sic promittit nativitatem et eventus alios de Messya esse vere verbum

Why Baptist
was born at
Midsummer
and Christ in
Midwinter.

6. D: obumbravit. 7. A: peccatum sic principat. 9. D: obumbratus. 17. DE: fontaliter. 18. A: conveniunt; ib. A: ipsis. 24. A: solsticii venialis; ib. D in marg.: id est, sterilia sunt. 26. A: solsticii estivalis. 29. A: et nativitatem — ex utero deest. 31, 32. E: longissimi — artificiales deest. 33. DE: Christum oportet Christum. 34. DE: et deest. 38. AD: et deest. 39. A: omne vero; E: omnino.

quod Deus promittit per angelum, nedum non est impossibile sed necesse ad implendum. Et post hec beata virgo ex interno illapsu Dei summo gradu humilitatis et gracie adimpleta, protulit verbum cum quo concepit
 5 Dominum: *Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*; ubi primo gradus summus humilitatis premititur, cum se vocat ancillam Domini et gradus imprecacionis digne et desiderande annectitur, cum complecio verbi angelici affectatur, et sic pro eodem instanti
 10 humilitas virginis, complecio sui desiderii et incarnacio Domini sunt complete.

Dubia circa hoc evangelium sunt ex dictis alibi supponenda et hortaciones ad populum ex plenitudine virtutum et gracie beate virginis debent capi, cum sicut
 15 omnis homo debet in moribus | sequi illam, igitur
 Fol. 193^b aptato sermone ad populum secundum virtutis egenciam vel fugam vicii poterit sermo pertinens quantumlibet dilatari et duplex interpretacio nominis Marie virginis
 20 satis iuvat.

How all this may be expanded in a sermon.

SERMO XII.

Ego sum vitis vera. Johannis XV°, 1.

Christus consolando suos contra tribulaciones illis imminentes post mortem suam narrat parabolam sub-
 25 tilissimam de vite, de agricola et de vitis cultura. Ecclesia autem est vinea (ut patet Isaie III° et V), et autonomatie eius vitis est Christus humanitus, cum sit arbor in qua totam ecclesiam oportet inseri; ideo quamvis omnes boni prelati ecclesie sint vites, ipse
 30 tamen secundum quandam excellenciam dicitur vitis vera. Est autem ad literam vitis arbor abiecta in quantitate, figura et cortice; sic Christus secundum humanitatem fuit paulo minus ab angelis minoratus in forma servi humillimus et in humanitate que fuit cortex sue

Christ's parable of the Vine.

3. A: per gradum. 4. DE: gracia. 6. A: ut. 7—9. A: Domini — affectatur deest. 9. A: sic deest. 13. DE: hortacio. 15. A: et deest. 16. DE: omnis sequens; ib. DE in cod. formam; correx. false: feminam. 17. E: aperto. 22. A in marg.: Sermo XII; DE in marg.: XII; D in marg.: In die Marci. 23. E: illis deest. 25. A: agricola. 26. A: V^o; III° et deest; D: III° et IV°. 27. A: auctoritate; ib. D in marg.: Vitis vera Christus; ib. E in marg.: Ecclesia vinea, vitis Christus. 31. E in marg.: Vitis. 31, 32. D: qualitate.

17. Cf. Introductionem in Primam Partem, pag. XV. 22. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, 165—168.

divinitati abiectissime tribulatus; et sic quamvis humanitas Christi videretur inutilis, gerit tamen fructum summe vivificum.

Relation
between the
Vine and the
branches.

Quamvis autem tota Trinitas autonomatice sit agricola huius vinee, tamen Christus more suo attribuendo patri 5 honorem dicit eum esse eius agricolam secundum quandam prioritatem originis. Palmites autem huius vitis sunt omnia membra Christi, et in ista vite sunt nuncupative palmites que sunt in ecclesia secundum presentem iusticiam; et sicut palmes eiusdem nature est cum vite 10 ipsam principiante, sic humanitas Christi est eiusdem speciei cum hominibus quos spiritualiter gignit per gratiam. Dictus autem agricola huius vinee plenitudinem gracie et veritatis infuderat isti viti et per ipsam suis palmitibus, cum a prima humanitatis generatione usque 15 ad diem iudicii dicta vitis fructificat. Sed in ipsa sunt rami vel partes duplices, quia quedam steriles non fructificantes per agricultorem rationabiliter excidendi et quedam fructiferi per ipsum humore gracie expurgandi, ut ad augmentum ecclesie magis fructificent. 20

Pruning the
branches.

Circa vitem istam Domini non oportet hanc agriculturam duplicem exercere, cum sit persona impeccabilis, sed tota agricultura est in palmitibus quarum aliquas adherentes per fidem et gratiam secundum presentem iusticiam sed non secundum caritatem finalem oportet 25 abscindere secundum condemnationis sententiam per predestinatos adherentes Christo finaliter oportet per tribulationes varias expurgari resecando superflua, ne humor devocionis nimium dispergatur, quia ut patet ex cursu ecclesie tunc non fructificarent sed sterilescerent 30 ut labrusce; et in ista vite sed non de illa sunt spongiositates et multa superflua multum monstuosa. Gregem autem apostolorum dicit Christus ex ministracione gracie esse mundum, quia aliter non tam diu eos hortaretur verbis superfluis. Scarioth autem qui tunc ab eis defuit 35 prefigurat prescitos ad tempus in vite insitos. Sed quia perseverancia est necessaria palmitibus huius vitis, ideo hortative mandat ut apostoli in ipso maneant. Ex quo

2. DE: videtur. 4. E in marg.: Agricola. 5. E in marg.: Palmites. 6. DE: cum esse. 6, 7. DE: quadam prioritare. 7. D in marg.: Palmites Christi sunt membra Christi. 8. A: in deest. 9. A in marg.: Ecclesia duplex. 11. A in marg.: Humanitas Christi est eiusdem speciei cum hominibus. 17. DE: quidam. 19. D: humorem. 19, 20. DE: expurgande. 20. DE: gracie magis. 31. AD: vita; ib. E: in alia. 32. DE: nimium monstuosa. 33. E: dicit deest; et Christus. 36. A: prefigurant.

sequitur ipsum in eis manere, cum ex parte sui continuacio non potest deficere.

Christ will not fail those who will abide in Him.

Quatuor autem tanguntur rationes ad convincionem huiusmodi excitantes, prima quia, *sicut palmes non potest 5 ferre fructum a semetipso nisi manserit in vite, sic nec aliquod membrum Christi nisi in ipso manserit*; ideo Joh. I^o dicitur quod apostoli viderunt Christum plenum gracie et veritatis de cuius plenitudine omnes hii acceperant. Sicut enim palmes vel superior pars 10 arboris non virescit deficiente humore radicis, sic mystice est de singulis membris Christi, cum sine ipso nichil possunt facere, sed illi qui copiosius et direccius recipiunt humorem gracie huius radicis spiritualiter magis fructificant.

Need of abiding in Christ.

15 Secunda ratio, quia si quis in Christo sic non manserit, abscindetur de numero iustorum in morte et perdet tunc virorem apparencie nominis christiani sine fructificandi potencia vel virendi, cum ultra non sufficit fodere; et dyaboli in finali iudicio post colleccionem 20 parcium ecclesie per angelos bonos mittent eum in ignem eternum ut palmitem aridum, unde propter perpetuitatem pene dicitur in presenti *et ardet*.

Tercia ratio sumitur ex implecione cuiuscunque volicionis ordinate quam habebunt palmites viti per gratiam 25 adherentes. *Si, inquit, manseritis in me et verba mea in vobis manserint; quodcunque volueritis | petetis et fiet 193° vobis*. Nam quidquid predestinatus ordinate pecierit necessarium ad salutem pro loco et tempore obtinebit: Nam Joh. XVI°, 24 promittit Veritas: *Petite et acci-* 30 *pietis ut gaudium vestrum sit plenum*.

Quarta ratio, licet extra evangelium; stat in hoc quod finalis glorificacio quam quilibet debet appetere non potest inesse istis palmitibus nisi ab ista radice ipsam habuerint; sicut enim Christus humanitus clari- 35 ficacionem recepit a patre, quia mandata eius plene servaverat, sic oportet omnem palmitem huius vitis; et ad hoc est necessaria porporcionalis et glutinosa dileccio, ut sicut Christus est unum cum patre propter

3. A in marg.: Nota quatuor; 1; E in marg.: In vita mansio palmitum propter quatuor; 1; ib. A: ad deest. 4. A: primo; quia deest. 10. A: aliorum non. 12. A: discrecius. 15. AE in marg.: 2. 16. DE: numero istorum. 21. A: aridam; E: aridus. 22. DE: de presenti. 23. AE in marg.: 3. 31. AE in marg.: 4. 32. A: isto finalis. 34. DE: habuerint.

4. Vulg.: *sic nec vos nisi in me manseritis*.

dileccionem reciprocā, sic oportet omne membrum ecclesie humanitatem Christi diligere et per ipsam ut scalam connectentem in divinitatem ascendere (ut patet Johannis XVII°), et sic instar luminis reflectitur claritas omnium membrorum ecclesie in Deo patre qui est fons⁵ et origo totius luminis spiritualis. Ideo dicit textus: *In hoc glorificatus est pater meus ut plurimum fructum afferatis*. Cum enim Christus et pater suus sint unum substancialiter, sicut ipse Christus et membra sua, patet quod membrorum Christi fructificatio redundat quodam-¹⁰ modo in claritatem et gloriam sui patris; nam gloria patris est habere filium ex membrorum suorum consonancia gloriosum. Stat autem tota ista connexio in dilectionis proporcione, ut *sicut pater dilexit filium, sic ipse* quadam dileccione analoga *dilexit apostolos* et consequenter¹⁵ totam ecclesiam; et sicut Christus servavit dileccionem Dei humanitus, quia precepta eius servaverat, sic eadem causa debent membra Christi in dileccione eius manere; et utrobique oportet gaudium beatitudinis reciproce consumari. Nam gaudium magistri optimi est habere²⁰ imitatores discipulos perfectos. Et signanter hoc evangelium legitur in apostolorum vigiliis et in sollempnitate beati Marci qui est apostolis ex isto glutinio coniunctus.

This gospel suggests doubts as to the sects of friars.

Circa hoc evangelium dubitatur qua auctoritate vel fundacione secte fratrum fundantur in ista vite, cum²⁵ scriptura nimis deficeret tam necessariorum membrorum ecclesie plantacionem et agriculturam obmittens. Et videtur manifestum sedule scrutanti scripturas cum conversacione istarum sectarum cum suis ritibus quod scriptura ipsos non exprimit nisi indirecte ipsos culpando³⁰ et suas fallacias ut caveantur caucius reprobando, ut patet ex hoc quod precipuum officium viri ecclesiastici est gignere membra Christi, secundum formam apostolicam predicando; sed ut patet ex dictis in hoc ministerio et consequenter in quolibet alio fratres omnino deficient.³⁵

Constat quidem ex fide quod quicunque propter famam nominis vel avariciam terrene possessionis et non propter

1. A: receptam sic. 3. A: convertentem in deitatem. 4. A: caritas.
9. DE: generaliter sicut. 10. A: membra Christi. 12-14. A: ex —
filium deest. 16. E: et deest. 18. E: eius deest. 21. A: plene
factos. 24. AD in marg.: Dubium; E in marg.: Dubitacio. 28. A in
marg.: Contra fratres. 29. A: sectarum deest; et suis; ib. E in marg.:
Secte novelle carent fundamento. 31. DE: ut deest. 33. DE: membra
ecclesie. 35. A: a quolibet. 37. A: vel deest.

7. Vulgate: *clarificatus*.

honorem Dei et salutem animarum ecclesie principaliter
predicaverit, est excommunicatus hereticus, prevaricator
omnium mandatorum decalogi et per consequens homi-
cida, et cum de multis fratribus tam in scola quam in
5 locis ruralibus hoc contingit, sequitur de illis hec dete-
standa conclusio. Nam quantumcunque veritatem evange-
licam quis predicaverit assistente veneno huius infamis
binarii, manifestum est quod predicacio eius ex venenosa
effumacione manente soliditate veritates evangelice in-
10 ficit audientes. Sic enim liquor quantumcunque saluti-
ferus currens per venenosos canales ex commixtione
veneni intoxicat gustantes; et ita nedum sunt prevaricatores
primi mandati decalogi sed simplicis populi multipliciter
homicide. Cum enim sit triplex homicidium, scilicet a
15 manu, a lingua, ab iracundia vel consensu, dicitur quod
sicut homicida primo occidit se ipsum spiritualiter, sic
iste secte occidunt suas partes per incarcerationem et
alios modos manualiter, quod si sit verum, cum tam
proditorie inficit principum regaliam, patet quod ipsorum
20 interest sicut et tocius ecclesie destruere hoc peccatum;
nam nedum in carceribus regum sed aliis infundabilibus
nimis extraneis incarcerant regum legios et occidunt; et
cum hoc pretendunt ex auctoritate regum et regnorum
fieri, manifestum est quod ad eos pertinet hoc abscon-
25 ditum peccatum destruere, ne ex consensu ipsimet
destruantur.

Preaching for
wrong motives
makes a heretic.

The sects
imprison and
put to death
their members.

Quantum ad homicidium a lingua, clamat communis
experiencia quod fratrum mendacia occidunt populum
nimis multum. Et patet (ut alia taceam) quod invere-
30 cunde clamant per patrias fideles Christi esse hereticos,
Fol. quia dicunt et docent veritatem fidei | de sacramento
193^a altaris. Nec dubium quin sint ut huiusmodi homicide
a lingua; ipsi enim nesciunt dicere populo de quiditate
huius sacramenti quod sensibilibus sentitur, manibus
35 sacerdotum frangitur et per se sine inherencia vel
existencia consecratur. Sed dicunt se esse consecratores
accidencium et virtute sue benediccionis panem oblatum

They slander
preachers who
speak truly
about the host.

1. D: Glossa Bohemica in marg.: kypiety zlym mnychom lharzom,
id est, ebullire malis monachis menciuntibus. 8. A: ex venenosus deest.
11. Codd.: venenosus; ib. A: causales. 12. A: egustantes. 14. A:
Dum enim; ib. A in marg.: Homicidium triplex; ib. E in marg.: Triplex
homicidium quod fratres practisant. 16. AE in marg.: 1. 17. D: in-
carnacionem. 21. Codd.: casibus; Correx. 22. AD: regum. 23. E:
regni. 27. AE in marg.: 2. 29. DE: quod patet. 30. A: clamat;
ib. A: esse deest. 32. A: quin sunt. 33. A in marg.: Opinio de
eucaristia. 35. A: sacerdotum deest. 36. DE: inexistencia; ib. A:
consecratur — esse deest. 37. A: collatum.

destrui, non sacrari. Fideles autem quos scandalizant tamquam hereticos dicunt cum evangelio et sanctis doctoribus quod hoc sacramentum sit simul vel diversimode verus panis et corpus Domini et addunt quod fidem tam expressatam per millenarium Christi non debent ex declaracione Innocencii III expectare, sed spirituales ceci debent in penam infidelitatis et destructionis quiditatem illius sacramenti ex doctrina evangelii et aliorum sanctorum pro illo tempore populo declarare.

10

They should
be compelled
to prove the
truth as to the
host.

Et utinam ista rationis scintilla luceret in corde principum quod nec fratribus donetur domicilium nec aliis possessionatis seculare dominium, antequam fundaverint ex fundacione ante istum Innocencium et docuerint quid sit hoc venerabile sacramentum. Nam rex ex notato suo contemptu confiscat redditus episcoporum ac aliorum religiosorum, quanto magis ex maiori contemptu Dei et tocius ecclesie quo dicti ecclesiastici illudunt ecclesie in hoc casu? Si ergo ista pena temporalium que tantum ponderatur foret eis inflicta quousque sufficienter docuerint huius edulii quiditatem, tunc a verisimili darent operam ad scrutandum in fonte scripture huiusmodi materie veritatem. Et idem debet servari in Romano pontifice et quocunque citra auctores scripture, attendendo ad fundaciones sentencie sue sic fecte, et forte redditus sancte ecclesie forent in manibus secularium perpetuo sicut olim.

Tercium autem homicidium ab iracundia vel consensu manifestatur in fratribus ex cadenti odio quo alios simplices constancius inter membra dyaboli persequuntur et I Joh. III°, 15 scribitur: *Omnis qui odit fratrem suum homicida est.*

Ex istis colligitur, ultra hoc quod dicit Lyncolniensis, monstruositas horum fratrum, eo quod cruentatum habent pedem superbie, cum volunt suas ficticias ut fidem ecclesie stabiliri. Labia habent ex infeccione mendacii cruentata et manus plenas sanguine humano; et sic

1. DE: Fideles ergo; ib. E in marg.: Fides de sacramento. 3. A: vel deest; E: rectius: sed. 5. D: expressum; E: expressam. 6. A: debet; DE: oportet. 15, 16. A: vocati contemptus. 16. A: et aliorum. 17. A: maiore. 18. A: viri ecclesiastici. 20. DE: ponderant. 22. A: ad instruendum. 23. A: modi deest. 25. A: summe ne sint fecte; rectius: fundacionem. 28. AE in marg.: 3. 33. A in marg.: Contra fratres; ib. E: Linconiensis. 36. E in marg.: Nota. 37. A: quia manus.

3. Cf. Trialogum, pag. 263, 264 et seqq.

(ut quidam dicit) isti homicide de genere Caym sunt in hoc nomine quatuor literarum figurati, ita ut C dicat Carmelitas, A Augustinenses, Y Yacobitas, M fratres Minores. Et sicut inordinate procedunt in opere, ita 5 nominantur prepostere in quatuor litteris huius verbi. Ab ista generatione Caym, hoc est, a periculis in falsis fratribus libera nos Domine.

The generation of Caym.

Nec valet ad excusacionem homicidii quod secundum leges humanas, et per consequens secundum leges 10 fratrum licet multipliciter occidere. Supponi enim debet catholice quod non licet occidere nisi ex caritate quam occidens habere debet etiam ad occisum. Nec licet quemlibet quandocunque et quomodocunque voluerit in occisionem talem prorumpere sed oportet auctoritatem 15 regis et approbacionem communitatis in suis legibus acceptare, et omnino (ut patet theologis) habere a rege regum et legibus suis licenciam et approbacionem totius ecclesie triumphantis. Et si in secularibus actibus ut bellis regnorum et iudiciis politicorum illud sit periculolum, eo quod a lege divina frequencius discrepatur, 20 quanto magis in homicidiis fratrum et aliorum religiosorum que a fundacione voluntatis prime regule plus discordant? Alias autem auctorizaciones in punicionibus et occisionibus fratrum non expetant nisi sophisticas 25 a mundi principibus quibus illudunt per suggestiones ypocriticas et arguciam suam a similitudine simiali. Numquid credimus quod beatus Marcus vel aliquis apostolorum etiam Scarioth in ista versucia sic processit? Patet ex cronicis quod non; que cronicę possunt ad 30 destruendas istas versucias applicari. Nec oportet fidelem tacere veritatem dicere istis sectis, quia in multis eorum latet pronitas emendacionis et mitigacio furoris in aliis propter quas debet fidelis ex caritate quam habet ad ecclesiam et ipsos peccata eorum et sana remedia pro- 35 mulgare. Et non solum scolastici aut populares simplices sed secu-
Fol. 194^a lare domini debent cavere a contaminacionibus pseudofratrum, quia postquam seminati sunt

Law cannot justify the friars in their persecutions.

1. A in marg.: Caym; D in marg.: Monachi Caymite; E in marg.: Caym origo fratrum. Fundamentum quatuor sectarum. 10. A: Supponi tamen. 11. A: quod occidens. 18. E in marg.: Nota. 18, 19. A: vel bellis. 23. punicionibus; E: practizacionibus. 27. DE: negandum credimus; E correxerit in marg.: Numquid; ib. A: credimus quod deest; ib. A: Mattheus vel. 30. DE: debet fidelis. 33. DE: fideles. 34. A: sua remedia. 35. A: populi. 37. D in marg.: glossa Bohemica: Od naprznyne, id est, a contaminacione.

1. Cf. Suppl. Trialogi, pag. 444.

There are
sowers of
discord.

in seculo inter dominos et dominas, seminatum est inter eos plenum iurgium, quia Prov. VI°, 14 de ipsis dicitur quod *homo apostata omni tempore iurgia seminat*. Et scrutanti radicitus rationem huius discordie evidenter patet quod minera eius iacet in falsis fratribus. Ipsi⁵ enim per ypocrisim, per confessionem et alia signa falsa ipsos decipiunt cum quibus communicant.

SERMO XIII.

Non turbetur cor vestrum neque formidet. Joh. XIV°, 1.

Christ
comforted His
disciples
against coming
evil.

Sentencia huius evangelii est inclusa inter sentencias¹⁰ quinque capitulorum quas dixit Christus suis discipulis die cene; quia ergo Christus post confortacionem suorum discipulorum opere et exemplis confortare debet eos in verbis expressioribus, tam pro desolacione de eius morte quam pro tribulacione eorum futura post eius mortem,¹⁵ quia ergo predixit eis discipuli prodicionem, Petri negacionem et suam passionem ac mortem, ideo confortando dixit: *Non turbetur cor vestrum* propter istorum aliquod *neque formidet*. *Non turbetur*, inquit, propter percussione[m] ad intra *neque formidet* propter timorem²⁰ humanum ad extra. Credite in Deum et ex hoc infertur formaliter quod in me creditis, cum sim Deus. Ex quibus patet ulterius quod vobis remanentibus in fideli mei servicio et spe in meo verbo non est compossibile consolacionem et adiutorium ad deterioracionem vobis²⁵ deficere.

Hoc autem declarat expressius ostendens quomodo *in domo patris sui multe mansiones sunt* secundum gradus meriti et beatitudinum eternaliter ordinate. Ex quo notare debent quod licet dispariter meruerunt, debent³⁰ tamen sperare beatitudinem et ad merendum amplius laborare. Possunt autem sperare de ista persona media, quod (ut vere asserit) *si aliquid* in beatitudine celesti fuisset *minus* vel defectuosum *dixissem vobis*, quia tantum

4. DE: Perscrutanti; ib. DE: istius; ib. D in marg.: Neswornosty, id est, discordie. 5. A: mineria. 7. DE: ipsos deest; A: communicant in hac parte. 9. A in marg.: Sermo XIII; D in marg.: XIII; Philippi; E in marg.: In die Philippi et Jacobi. 12. A: quod. 14, 15. A: de eius morte quam deest. 15. A: de tribulacione; ib. DE: eius. 18. DE: illorum. 19. A: inquam. 21. Credite; rectius: creditis. 24. DE: meo. 27. DE: ostendens deest. 28. DE: multe deest. 33. A: quia ut. 34. A: nimis vel.

vobis afficior quod *vado parare vobis locum*, non sic
 quin bonitas Dei multipliciter a beatis participavit, cum
 sit eterna in se et ex se eternaliter ordinatur. Numerus
 autem predestinatorum et gradus beatitudinum immu-
 5 tatur et eternaliter ordinatur (ut patet Matth. XXV°),
 sed illud preparat quod beatificetur perpetuo in pre-
 senti; licet autem hoc eternaliter ordinavit, tamen non
 paravit eternaliter beatificationem illorum ac locacionem
 tam corporis eorum quam anime in effectum, sicut nec
 10 effectualiter preparavit humanitus apercionem ianue
 et traccionem secundum corpus suum quo in celum
 ascenderat ut aquile sequerentur. Nam totum hoc est
 temporale et per ascensionem Christi incipiens; paracio
 itaque loci est Christi preparacio humanitus per ascen-
 15 sionem suam, ordinando quante, qualiter et quo ordine
 sint beati, cum eius ascensio fuit medium dispositivum
 ad ista. Nunquam autem fecisset hanc diligenciam so-
 phisticando vel celando beatitudinis veritatem, sicut
 Machometus fecit discipulis suis. Unde ad confortacionem
 20 maiorem addit quod in fine mundi pro tempore finalis
 iudicii veniet corporaliter et ipsos plene recipiet ad se
 ipsum, non sic qui prius in anima erunt beati, sed
 cum usque illuc sanctis deficiet gradus plene beatitudinis
 ex corporis ac anime unione et tocus numeri beatorum
 25 cercioracione ac gaudiosa reproborum perpetua dampna-
 cione. Nam iste gradus beatitudinis erit primo post diem
 iudicii in beatis; verum tamen sancti ex elongacione
 vel tardacione huius finis penaliter non languebunt sed
 videndo in Deo rationabilitatem huius expectacionis
 30 quodammodo congaudebunt; quod gaudium, licet non
 habebunt post diem iudicii, habebunt tamen unum su-
 perans quod finaliter quietabit (ut patet Apocalypsis . . .);
 nam in humanitate Christi tam corpora quam anime
 beatorum erunt finaliter saciata; quem gradum beatitu-
 35 dinis oportet animas beatas interim usque ad comple-
 cionem numeri et viacionis quodammodo meritorie

Number of the elect is fixed.

The preparation of the mansions begins with Christ's ascension.

Full blessedness not reached until the last judgment.

2. E in marg.: Christus paravit locum discipulis, quomodo; ib. A: participaliter. 3. A: eterna est et ex; ib. A: ordinata. 4. A: eciam. 5. A: et eternaliter — XXV° deest; ib. codd. immutatur; rectius: immutabiliter. 6, 7. A: de presenti. 7, 8. A: ordinavit — eternaliter deest. 9. A: sed nec; DE: sicut ut. 10. A: humanitus apercionem deest. 14. DE: Christi preparacio deest; ib. E in marg.: loci preparacio. 22. A: quin prius; E: quoniam prius. 23. D: sanctus; corr. in marg.: sanctis. 24. A: et anime; ib. A in marg.: Anime in tempore non erunt plene beate ante diem iudicii; E in marg.: Sancti ante resurrectionem corporum non sunt plene beati; ib. AE: bonorum. 32. Apoc. sequitur lac. in codd. 33. D: corporea. 34. DE: erunt deest; ib. DE: sociata; ib. A in marg.: Nota. 35. A: beatas deest.

expectare. Et declarando quod per ipsum habent indefectibilem accessum ad patrem ultra hoc quod habuerunt patres veteris testamenti, dicit quod sciunt terminum et media quo ipse vadit ad ipsis istam beatitudinem et eius ordinem preparandum. 5

Christ the
Way, the Truth
and the Life!

Et Thoma negante hoc de noticia explicita et perfecta explicat Christus hoc medium de se ipso: *Ego*, inquit, *sum via, veritas et vita*. Christus enim secundum humanitatem est via qua transitur ad beatitudinem, quia illa que gessit humanitus et fides de illis que erant 10 sensui manifesta, erant patens via que ducit ad regnum, in tantum quod sine eius sequela et imitatione in moribus | impossibile est aliquem hominem ad illum 194^b terminum pervenire, et cum Christus sit Deus, est prima veritas qua nec viantes errarent in via, nec deficerent 15 a clara visione in patria; et cum incitamentum ad fovendum viantes est spes mercedis in termino, dicit tercio quod est *vita*. Et sic est via pulcra versus Jerusalem celestem viantibus, quia speciosus forma pre filiis hominum et cum sit primus dux peregrinancium, non potest 20 viantes decipere abducendo quia veritas; et cum hec duo non sufficiunt viatori nisi assit cibans ad vite sustentacionem, ideo dicit tercio quod est *vita* multipliciter suos conductos vivificans. Et patet quod est tam via quam terminus per se necessarius et sufficiens 25 viatori. Unde ostendendo quod Christus sit talis via, subiungit quod *nemo venit ad patrem nisi per eum*, cum eius substrata humanitas sit necessaria cuilibet membro suo ut salvetur, et eius divinitas sit per se necessaria cuilibet salvando, ut eius animus virtute et gracia 30 illustretur.

Our knowledge
of God through
Christ.

Et quod sit prima *veritas*, patet ex hoc quod est adequacio Deo patri; prima namque veritas est prima adequacio rei ad intellectum primum. Et quod sit adequacio Deo patri, patet ex hoc quod subiungit: *Si 35 cognovissetis me, et patrem meum utique cognovissetis*. Qui enim cognoscit personalitatem Christi, cum sit per se eius divinitas, cognoscit necessario Deum patrem,

2, 3. DE: habuerit. 3. A: sancti veteris. 4. DE: ab ipsis. 7. E in marg.: Christus est via; A in marg.: Via. 8. A: sic enim. 13. A: alium. 13, 14. A: ad alium thronum. 15. A in marg.: Veritas; E in marg.: Veritas Christus; ib. A: ut deficerent. 18. AE in marg.: Vita. 21. DE: abutendo; E corr. in marg.: avertendo. 26. E in marg.: Christus via terminus. 28. A: subtracta. 32. DE: sic prima. 34. A in marg.: Quid est prima veritas; E in marg.: Veritas quid sit. 38. A: in illo Deum.

quia relativa sunt istius nature secundum philosophos
 quod uno cognito oportet quod reliquum cognoscatur.
 Qui enim cognoscit pure Christi humanitatem que est
 habitus sue divinitatis, cognoscit tamquam bestia vesti-
 5 mentum et ad propositum evangelii non subiectum,
 unde post resurrectionem cognoscendo Christum distincte
 sub ratione qua patris filius naturalis cognoverunt
 distincte quodammodo patrem suum; nam secus est de
 istis relativis et patre et filio et creaturis, cum stat
 10 viantem patrem hominem distincte cognoscere et solum
 confuse eius filium, cum stat quod habeat multas proles
 et per consequens, cum sit accidentaliter pater et proles
 sua accidentaliter filius, stat quod tam noticia sue essencie
 quam noticia sua relativa permaneat cum hoc quod
 15 noticia extremi alterius deperdatur. Sicut enim stat
 Petrum esse cognitum sub ratione qua pater, cum hoc
 quod desit noticia Pauli filii sui propter mortem alio
 filio generato, sic stat cognoscere Petrum sub ratione
 qua essencia cum hoc quod ratio sue paternitatis igno-
 20 retur vel cum hoc quod desinit esse pater vel ex hoc
 quod sine relacione tali sua natura nude sit cognita.
 Sed tales variaciones non contingit esse in personalitate
 divina, cum relacio in illis non sit accidens nec unius
 persone essencia poterit ab alia separari; ideo dicunt
 25 theologi subtiliantes inaniter quod, licet pater sit pater
 prius origine verbo suo, tamen si pater est, tunc filius
 suus est et econtra, cum pro illa prioritate originis
 pater non potest esse sine filio nec econtra, cum non
 sit eis prioritas temporis vel nature. Nec est inter istam
 30 essenciam et istam ypostasim esse et istum patrem
 esse prioritas originis, cum natura divina nec gignit
 patrem nec ipsa ypostasis est prius aliquialiter quam
 est pater. Apostoli ergo licet sentencias tales non ex-
 presserant propter impertinenciam viacioni utili, tamen
 35 postquam Christus aperuit illis sensum, ut intelligerent
 scripturas, subtilitates istas et multas alias quas non
 viatori expresserant cognoverunt, unde Christus pro-
 mittens eis noticiam istam beatificam sic infert: *Amodo,*

Fatherhood
 an accident in
 Man,

essential in
 God.

3. A in marg.: De relativis. 6. D: quiditate. 6, 7. E: quiditative
 sub ratione. 7. DE: cognoverunt debite. 9. E: in creaturis.
 12, 13. A: et proles — accidentaliter deest. 13, 14. DE: sue — noticia
 deest. 16, 17. DE: qua pater — ratione deest. 22. DE: convenit.
 27. A in marg.: Theologorum opinio de relativis. 29. E in marg.:
 Relacio in divinis non est accidens. 34. A: utilem. 35. A: apparuit.
 36, 37. A: non viatori non; DE: viacioni.

inquit, *cognoscetis et vidistis eum*. Cum enim vita eterna sit cognoscere patrem esse verum Deum et cum hoc dominum Jesum Christum (ut dicitur Johannis XVII°), patet quod apostoli post ascensionem humanitate Christi postposita habentes arras beatitudinis habuerunt amodo 5 has duas noticias, et sic non solum patrem in intellectu viderant imperfecte sed videbunt, et per consequens ipsum in tempore suo viderant satis clare. Cum enim magister optimus procedit paulative docendo, patet quod sicut patrem noverunt in voce (Joh. XII° et Matth. XVII°), 10 patet quod post istam noticiam obscuram fidei oportet quod habeant scintillam intuicionis eciam hic in via ac claram et plenam intuicionem in patria.

Philip wanted
to see the
Father with the
bodily eye.

Sed Philippus adhuc rudis ad intelligendum archana istorum verborum videtur solum de visione corporali 15 concipere; quod si patrem Christi oculo corporali viderent, sufficeret eis pro securitate ad excuciendum istum timorem, cum patrem intelligebat filio esse digniorem, et per consequens, cum filius potest facere tot miracula pater ipso potencior posset plura. Sed 20 quia iste | conceptus videtur pluribus nimis rudis, dicunt^{Fol.} Philippum intelligere quod intuitiva Dei patris noticia¹⁹⁴ foret eis sufficiens ad omnem timorem et desolacionem suam (in qua ex capcione et morte Domini fuerant) excludendam. Sed primus sensus videtur textui et re- 25 sponsioni Christi plus consonans: *Tanto tempore*, inquit, *robiscum sum et non cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt et patrem*. In cuius prima parte redarguitur in Philippo et sibi similibus ruditas infidelis quia usque illuc ignoravit Christum divinitus sed nude humanitus 30 cognoverunt, ac si illum qui est habitu inventus ut homo solum in vestibus cognovissent.

Essential unity
of Christ and
the Father.

Et patet quomodo huic sensui adiungitur secunda pars huius dicti, nam qui videt personalitatem Christi sive per fidem sive per intuicionem, videt proportionaliter 35 patrem suum. Quomodo ergo sine infidelitatis grossicie Philippus diceret: *Ostende nobis patrem*, nisi rudem sensum de patre Christi haberet prius expositum vel sibi similem? Nam concipiendo Christum divinitus cre-

2, 3. A: et cum dominum. 6. A: in deest. 7. A: eciam per;
D: sed per. 9. DE: ducendo. 10. A: moverunt. 12. DE: eciam
deest. 16. DE: Christi deest. 19. DE: filius deest. 25. DE: exclu-
denda. 28. DE: redarguitur a. 29. DE: qua usque. 30. DE: igno-
raret Christum; ib. E: sed verbum. 34. E: pars deest; ib. D in marg.:
Racionabilitatem 36. A: ergo sum.

dendum est Christum esse in patre et patrem in ipso, non sicut causam remotam in suo causato vel accidens in subiecto, sed cum pater sit Dei potencia et eius naturalis filius eiusdem Dei sapiencia et per consequens
 5 est utriusque eadem essencia, sic tota Dei potencia cum sit indivisibilis est in sua sapiencia et sua sapiencia est in illa, cum in quantum Deus habet potenciam habet et sapienciam et econtra, patet quomodo fidelis debet patrem concipere esse in filio et econtra. Isti sentencie
 10 debet credi sicut Christi humanitati que est eadem persona cum sua deitate, quia non a se ipso loquitur ista verba humanitus sed per se ipsum divinitus et ex patre. Et argumentum pro veritate istius sentencie capi debet ex omni Christi opere, nam pater in Christo,
 15 manens idem substancialiter, ipse facit Christi opera originaliter; ipsa ergo opera Christi miraculosa modis suis fideliter darent viam, veritatem et vitam, ut ipsum cognoscerent; ideo subiungit: *Alioquin propter opera ipsa credite*. Christus enim ex auctoritate propria fecit
 20 miracula et in eius nomine fecerunt apostoli effectualiter ampliora, ut convertere tot gentes, predicare in omni lingua, sanare infirmos ad tactum umbre (velut de Petro legitur Act. V^o).

Ex quibus colligitur quod Christi divinitas ex dictis
 25 operibus cum suis circumstanciis habet apostolis manifestum iudicium et invincibile argumentum; unde signanter et subtilissime dicit Christus tam hortando ad suam fidem quam excludendo sophistarum argucias quod
opera que Christus facit, credens in ipsum faciet et maiora
 30 *horum faciet*. In cuius prima parte notatur apostolis quod omnia opera miraculosa que ipsi in nomine Christi fecerunt Christus facit, cum apostoli non sunt nisi eius instrumenta vel membra in quibus Christus, virtus Dei, operatur perpetuo. Et in secunda parte notatur quod
 35 apostoli Christi fecerunt maiora opera quam ipsemet fecit umquam, ut patet de mundi creacione, de Christi incarnatione et de eius autentica faccione; ideo vocando

How believers
may work
miracles.

5. D: est eius utriusque; ib. E: et sic tota. 6. A: et sua sapiencia deest; ib. E in marg.: Quomodo pater est in filio et econtra. 8. E: et deest. 8, 9. A: patet quomodo — econtra deest. 11—13. A: quia non — veritate deest. 13. AD: ex veritate; ib. A: huius sentencie. 14. A: omni deest; E: Christi deest; ib. A: pater deest; ib. E in marg.: Pater in Christo operatur. 16. A: facit miraculose. 19. A: ex deest. 25. A: habet habet. 28. A: sophisticorum. 29. A: in ipsum — faciet deest. 30. A in marg.: 1. 31. A: in deest. 34. A in marg.: 2. 35. DE: non fecerunt. 36. E: et de Christi.

opera proprie ipsa facta dicit subtiliter quod non maiora quam ego facio ipse faciet, sed maiora horum faciet. Et causa magnificacionis operum discipulorum Christi fuit transitus suus ad patrem, ut sit argumentum invincibile contra cunctos adversarios, cum Christus tran-⁵ seundo ad patrem ab apostolis fuit tantum corporaliter eis absens, et in sua absencia ac eius nomine apostoli fecerunt tanta miracula, quod Christus sit divinitus hec operans, cum in omni motu secundum philosophos movens et motum debeant esse simul; oportet ergo¹⁰ quod virtus Christi relicta in terris sic operans sit supra totam suam humanitatem, et per consequens oportet ipsam esse deitatem et sic ypostasim Jesu Christi. Et in confirmacionem istorum omnium ultimatam promittit Veritas, ut *quodcunque apostoli* vel membra Christi in¹⁵ nomine suo patrem pecierint in eternum, hoc Christus faciet.

Evidence of
Christ's
Godhead.

Ex quo tamquam fide supposito sequitur inevitabiliter quod Christus sit Deus; nam si foret pure creatura, posset desinere vel peccare, et tunc non oporteret nec²⁰ foret possibile quod pater et ipse perficerent quodcunque quis in nomine suo pecierit, quia hoc dato pater non posset iustificare animam sine ipso; nec sunt verba pompatica sive falsa, sed ut vere pater glorificetur in filio et ad declarandum Christum eiusdem esse nature²⁵ cum patre, Christus adiungit finaliter veritatem connexionis: *Si quid*, inquit, *pecieritis patrem in nomine meo hoc faciam*. Quo supposito patet de Christo sine omni tergiversacione possibili quod sit Deus.

This gospel
suited to
Trinity Sunday.

Et expositio huius evangelii multis indicat quod³⁰ ipsum in die Trinitatis pertinencius sit legendum. Sed cum evangelium et specialiter Johannis sit fertile, patet quod sive hoc evangelium sive illud de Nycodemo vel nunc vel tunc legi poterit pertinenter. Nam in talibus^{Fol. 194^d} occultis involucris secundum Augustinum quecunque³⁵ veritas est celata, ut in illo evangelio Nycodemi Joh. III°, 8: *Spiritus ubi vult spirat et vocem eius audis* etc. quelibet veritas de sono vel spiritu corporeo est inclusa;

8. A in marg.: In omni motu movens et motum sunt simul. 10. DE: ergo deest. 11. DE: contra; E: correxit in marg.; supra. 13. DE: divinitatem. 14. A: Christi confirmacionem; ib. E: omnium deest. 18. E in marg.: Conclusio; ib. DE: supposita. 27. DE: inquit deest. 34. A: indifferenter; ib. A: in deest. 35. DE: involutis. 36. A: evangelii; ib. A in marg.: Augustinus.

et sic philosophus dilatans materiam mirari poterit
 quomodo sonus vituli sit tam grossus et sonus bovis
 cum spiritu maiori et maiori violencia tam acutus;
 quare mares post tempus spermatizacionis regulariter
 5 mutant voces et quasi leprosi pingues et femine voci-
 ferant tam acute. In omnibus quidem istis et eis simi-
 libus est tam quantitas quam qualitas aeris ignorata,
 sed soni diferencia satis nota. Sed pertinencius foret
 theologo notare istam similitudinem moralem quod,
 10 sicut spiritus corporeus spirat, infrigidando, agitando et
 aliter multipliciter temperando, sic spiritus increatus
 spirat in interiorem hominem spiraculum vite spiritualis,
 infrigidat ardorem concupiscencie carnalis et ducit per
 semitas iusticie, quia ad Rom VIII°, 14 dicitur: *Qui*
 15 *filii Dei sunt hii spiritu Dei aguntur*. Et generaliter
 prestat temperamentum per influxum donorum septi-
 formium (ut loquitur propheta Isaie II°). Et sic omnis
 qui natus est ex spiritu debet esse in timore et motu
 continuo sicut sonus, quia sapiens Ecclesiast. V^o vere
 20 dicit: *Radix sapiencie est timere Deum*. Et addit causam:
 nam qui sine timore est iustificari non potest. Nec est
 timor nec tremor penalis, quia timore filiali diligitur
 et tremore divaricante diafragma interioris hominis
 diffusus est amor spiritus in cordibus nostris, ac si
 25 foret incussus risus spiritualis ex diffusionem spiritus
 rutilantis. Unde Psalmo II°, 11 regibus signanter dicitur
 pro lautissimo modo vivendi: *Servite Domino in timore*
et exultate ei cum tremore. Sciat ergo quicumque cuius
 cor tangitur isto spiritu de ipso esse verificatum illud
 30 Psalm. LIV°, 6: *Timor et tremor venerunt super me*,
 quia cum *milicia sit vita hominis super terram* (ut dicitur
 Yob. VII°, 7), patet quod oportet spiritualiter generatum
 esse in motu continuo et labore. Et patet quomodo
 advesperascente exteriori homine per remissionem lumi-
 35 nis sensuum sedatis tumultibus sensibilibus audiet per-
 feccius verbum Dei et irroratus rore celesti, ne vox sua

Physical
 phenomena of
 sound.

A parallel
 between them
 and preaching.

1. DE: non poterit; ib. A in marg.: Exempla naturalia, 1, 2; A in
 marg.: De sono; E in marg.: Hic de sono. 4. D: spinatizacionis rea-
 liter; E: realiter. 10. E in marg.: Moralizacio de spiritu. 19. Recte:
 I^o, 25; ib. DE: vere est. 21. E: Nec iste. 22. A: vel tremor; ib. E:
 penalis est; ib. E in marg.: Timor filialis. 23. A: et tremor. 25. A:
 risus deest. 26. DE: titilantis. 30. DE: XLV°. 33. DE: laborare.
 34. D: exvesperascente.

14. Vulgate: *Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei*.

prorumpat in altum cum Lucifero Isaie XIV°, 13 *Ascendam super astra* etc. Et ex alio latere inclusus fragilitate carnis terre quam gerit tamquam non alta sapiens de se ipso sed humilibus consensciens erit quasi tuba predicationis a remotis bene perceptus a fratribus 5 exhortandis.

From hardened
hearsers the
word returns
to the preacher.

Hec est enim causa secundum philosophos quare in aura rorida homines melius sese audiunt prope noctem quod si quis induratus in peccato resistit multiplicacioni huius verbi Dei, verbum huiusmodi reflectitur ad 10 minimum, ut ecton ad commodum predicantis, quia Luce V^o, 5 dicit Dominus in *quamcunque domum intraveritis* etc., *sin autem ad vos revertetur.*

Idleness fatal to
a preacher's
usefulness.

Et patet quantum in evangelizantibus est ocium odiendum; qui enim mendicat valide et non occupatur 15 meliori opere non habet verbum proporcionatum suo labori, et per consequens ut discipulus patris mendacii sibi ipsi contrarius docet esse laborandum et vivit in quiete culpabili sermoni suo contrarius. Unde sicut variatur sonus secundum quantitatem et figuram con- 20 cavitatis organi per quod vox curreret, ut patet in exemplis naturalibus supradictis, sic viri ecclesiastici in quibus ampliora dona spiritus profundantur debent ex maiori gravitate sonare in populo verbum Dei; sed heu Isaie III°, 4 dicitur: *Effeminati dominabuntur eis.* 25

Riches hinder
preaching;

Secunda causa qua impeditur in organo delectabilis sonus gravis est infliccio humidi lubricantis et obturantis meatum soni per organum, sed heu Is. LVI°, 10: *Univerſi canes muti non valentes latrare*, cuius causa est indubie pinguedo temporalium, quibus ecclesia ingros- 30 satur (ut patet I Tim. VI° et II° Tim. III°).

Tercia causa est variacio principii activi motus tremoris, nam in eodem organo secundum variacionem nisus variatur sonus, ut nunc ex remissione tremoris et frigiditate activi principii causatur sonus nimis remissus vel 35 soni privacio, ut patet in annualibus pauci caloris, nunc

2. A: latero. 3. A: carnis deest; ib. E: terre deest. 4. DE: de se ipso deest. 5. A: per tempus. 7. E in marg.: Nota. 9. DE: multiplitudini. 10. A: reflectetur. 11. DE: econtra ad; A: ecton, id est, echo; ad minimum; ib. E in marg.: ad ministrum. 12. A: Luce XIV°, 13. etc. A: et sequitur. 15. E in marg.: Mendicus validus. 19. AE in marg.: 1; E in marg.: Sonus variatur. 21. E: patet deest. 22. D: sicut. 24. A: ex maiori gravitate multo sonare in ipso. 26. AE in marg.: 2. 27. DE: intecio. 28. DE: Is. XXVI°. 30. E: quibus eciam. 30, 31. A: ingrossantur. 31. A: I deest. 32. AE in marg.: 3. 33. DE: cum eodem; ib. A: organo deest. 35. A: nimis deest. 36. A: animabus; ib. A in marg.: De sono.

sonus nimis asper ex impetuositate tremefacientis, motu autem medio sonus moderatus; sed heu Matth. XXIV°, 12: *Refrigescet caritas multorum* quoad principium et Ezechielis II°, 6: *Domus exasperans est* quoad secundum; et pauci sunt sonantes in medio virtuose cum modestia, ⁵ *verumptamen III. Reg. XIX°, 12* | dicitur: *Sibilus auris* ^{Fol. 195^a} *tenuis* et ibi Dominus. Et sicut sonantes propter concavitatem organi grossi vociferant, sic exercitati in evangelizatione seminis quod est verbum Dei proferunt voces ¹⁰ graves; et sic non est aliqua difficultas philosophica voci pertinens vel suo organo quin in scriptura sacra alludens sensui mystico sit inclusa; nam ecclesiastici non sunt hodie seminantes, sed ut pannus menstruus sine virtute informativa mortiferi.

so does want of Charity.

15

SERMO XIV.

Fuit in diebus Herodis, regis Judee, sacerdos quidam nomine Zacharias. Luce I^o, 5.

Cum genealogia cuiuscumque persone que in scriptura sacra inseritur terminatur ad genealogiam Domini ut ²⁰ finem, patet quod hec genealogia Baptiste cum suis parentibus ad declarationem temporis adventus Domini terminatur. Constat autem ex scriptura Genesis XLIX°, 10 quod secundum prophetiam Yacob *non auferetur sceptrum de Yuda nec dux de generatione sua, antequam* ²⁵ *Messias in carne advenerit.* Sed cum Herodes Ascalonita fuit Ydumeus et sic a toto genere Judeorum alienus, patet quod fuit consonum prophecie predictae, ut in adventu Christi super Judeos alienigena sic regnaret. Nam usque illuc continue dominabatur in parte gens ³⁰ Judaica, licet Herodes perante super ipsa gente mixtim dominium usurpavit. Ulterius notandum secundum scripturam I. Paral. XXIV° quod David ordinavit viginti quatuor sacerdotes qui successive per ebdomadas in templo Domini suis vicibus deservirent. Iste autem

This text points to the fulfilment of the time for Christ's coming.

1. A: nimis acutus; ib. AD: motum. 4. Codd.: Ezechielis I^o.
7. Codd.: sic sunt. 7, 8. DE: concavacionem. 8. DE: vociferat.
10. A: est deest. 16. A in marg.: Sermo XIV.; D in marg.: In vigilia Baptiste; E in marg.: in vigilia Johannis Baptiste; ib. A: quidem.
19. A: sacra deest; ib. A: in genealogia. 28. A. Messye. 30. DE: cum ipsa. 34. A: Dei.

16. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, pag. 362—364.
23. Vulg.: *et dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est.*

Zacharias pater Baptiste fuit de linea Abye sacerdotis cui cecidit sors in octava ebdomada ministrandi.

It belongs to
Kings to
regulate priests.

Ex quo notandum est quod ad reges pertinet statum sacerdotum et ministrorum ecclesie ordinare; sic enim licet perverse ordinavit Constantinus suum sacerdotem ⁵ Romanum super omnes sacerdotes christianismi preponi; sed indubie prudenciam David dimiserat. Uxor autem dicti Zacharie fuit secundum legem scripture Luce I^o, 5 *de filiabus Aaron vocata Elizabeth et uterque iustus*. Et licet carnalis procreacio fuit tunc in sacerdotibus ¹⁰ licita et supra cetera affectata, tamen hii duo coniuges supra tempus generacionis naturalis ex ordinacione Domini propter ostendendum miraculum processerunt. Et ad exprimendam coniugum istorum iusticiam non obstande quod in prolis carencia sunt puniti, notanda ¹⁵ est interpretacio nomini istius generis. Aaron enim interpretatur mons fortis et Abyas pater noster, quod videtur signare mystice quod a Deo patre et Christo incarnato omnes iusti alii spiritualiter procreantur. Zacharias autem qui interpretatur memorans Dominum et Elyza- ²⁰ beth interpretata Dei mei iuramentum sive saturitas videntur iusticie Baptiste esse consoni in radice: *Arbor bona*, inquit Dominus, *bonos fructus facit*:

Righteousness
of John's
parents.

Fuerunt autem isti parentes ambo iusti, non ypocritice vel secundum nudam famam seculi sed veraciter *ante* ²⁵ *Deum incedentes in omnibus mandatis* secundum genus quoad observanciam moralium preceptorum. Incedebant secundo *in iustificacionibus Domini* inculpabiliter quoad observanciam cerimonialium; incedebant tercio *sine querela* subiecti populi quantum ad iudicialia. Et utinam ³⁰ sacerdotes nostri temporis sic quoad suos subditos se haberent. Senectus et sterilitas istorum coniugum declararunt miraculum sicut loci sanctitas, sanctitas officii atque temporis prenosticarunt prolis in qua completum est miraculum sanctitatem. 35

3. A in marg.: Ad reges pertinet ordinare de statu sacerdotum.
4. A: enim deest. 7. E: false pro David: dicendum. 8. DE: Luce I^o deest; D: scripture; sequitur lacuna. 17. DE: pater dominus. 19. A: omnes isti; ib. ADE in marg.: Aaron, Abyas; E in marg.: Aaron, Abyas, Zacharias, Elizabeth interpretantur. 21. DE: interpretatur; ib. A: saturitas. 22. DE: iuste; ib. DE: consone; ib. A in marg. inf.: Aaron interpretatur mons fortis, Abyas interpretatur pater noster, Zacharias interpretatur memorans dominum, Elizabeth interpretatur Dei mei iuramentum sive saturitas. 23. DE: dominus deest. 24. D: ypocrite. 27-29. AE: moralium — preceptorum deest. 30. DE: populi deest. 32. DE: Et senectus; A: senectas. 33. A: licet loci sanctitas officii.

Et (ut probabiliter creditur) iste Zacharias fuit summus sacerdos cupiens videre Messiam, cum ex propheta Jacob predicta ipsum credidit advenisse; et hec ratio quare servivit devocius ante Deum, nec oportuit in illo abscondito ministerio seminare ypocrisim, cum tunc tota multitudo populi erat foris. Tantum enim valet apud Deum, quod populus nude devocius corde credat, sicut quod cum devocione remissiori actu senciat sacramentum. Angelus autem Domini in loco dextro altaris Zacharie apparuit et stetit, ad denotandum constantem in moribus stationem; et Zacharias nimirum timuit, tum quia tunc angelica visio fuit rara; sed angelus more boni nuncii Zachariam timidum confortavit; verumtamen quia communiter non fuit assuetus miraculis, narrat sibi angelus de prole sua duodecim bona nuncia gaudiosa.

Devotion of Zacharias to his office as a priest.

Fol. 195^b Patent autem ista duodecim ex decursu evangelii de Johanne. | Fuit enim Johannes Nazareus, non habens supra se maiorem pure hominem (ut patet Matth. XI°) et hinc non bibit inebriativum (ut precipitur Numeri VI), et propterea consonum fuit ipsum fuisse mundatum ab originali peccato in utero matris sue. Et de officio Johannis patet quod convertit corda sanctorum patrum veteris testamenti in filios, quia in suos discipulos, credendo presenciam Messie quem priores crediderant nasciturum (ut patet Matth. III°). Et quia prudentia iustorum est seminare caritative fidem et bona opera, ut metant postmodum copiosius eius fructum et hoc facit ad perfectionem, cum lex nova ad quam preparavit Johannes existens in duarum legum confinio sit legis antique complementum atque perfectio: ideo signanter dicit evangelium quod Johannes convertit prius incredulos ad prudentiam iustorum, cum ex predicatione sua (ut patet Matth. III°) ad frugem sancte vite convertit plurimos antea ociantes et tam ipse quam illi paraverunt plebem domino Jesu Christo perfectam. Quomodo autem precessit in spiritu et virtute Helye, patet Matthei XI°, quia eodem Spiritu Sancto et eadem virtute verbi Dei precessit

The angel's twelve promises concerning John.

John cleansed of original sin in the womb.

1. DE: et deest; ib. DE: creditur summus. 6. A: Cum enim videt. 7. DE: nude devocius. 12. A: cum tunc. 17. D in marg.: Nota. 18. E in marg.: Johannes. 20. E: inebriatum; 16. E in marg.: addit. potum. 26. A: Matthei XI°. 27. DE: caritatem. 28. E: ut ineant; in marg.: habeant. 33. A: ut est. 35. DE: parant. 37, 38. Helye — virtute deest. 37. E in marg.: De precursu Helye ante Christi adventum nota. 38. E: precessit deest.

primum Christi adventum, qua Helias precedet (ut creditur) adventum eius ultimum. Nam (ut probabiliter creditur) vicarius Christi qui ministratorie purgabit ecclesiam parum ante finale iudicium vel personaliter vel figuraliter est Helias. Sic enim Christus dicit Baptistam esse Heliam figuraliter, licet ipse Baptista vere dicat quod non personaliter est Helias. Sic enim dicitur Johannes 1°, 21 quod sacerdotes et pharisei opinabantur Johannem esse Helyam et Herodes credebat quod Helias legis veteris personaliter resurrexit. Sic autem multi in-10 fructuose contendunt si ille Helias ante finale iudicium resurget et occidetur corporaliter ab Antichristo. Secutum quidem est credere prophetias et evangelia ad sensum misticum et pie pausare cum sancta formidine vel verificabitur alius sensus historialis ad literam vel si 15 Spiritus Sanctus ipsum intenderit. Cum enim Helias interpretatur Dei dominatio, patet quod quilibet iustus et specialiter in virtute Dei convertens populum Dei dominatio potest dici.

Prophecies not
always intended
literally.

Order and state
are twofold;

1. our state as
before God,

Quia circa statum et ordinem religionis superflue 20 contendit moderna ecclesia, ideo de istis ultra dicta alibi est dicendum, supponendo primo quod status et ordo in statu suo analogo sint paris ambitus, nam omnis res, creator vel creatura, se habet in quodam ordine quoad Deum, et cum quolibet res stat in suo 25 gradu, patet quod denominatio que est status vel stacio sibi inest. Sed descendendo pertinenter et specialiter in istis analogis suppono quod status vel ordo dicit congruenciam inculpabilem in homine quoad mores, et sic est status duplex in homine scilicet insensibilis et per 30 se virtuosus aut sensibilis et ad virtutes dispositivus. Secundum primum statum vel ordinem stat coram Deo quilibet virtuosus, et hoc contingit dupliciter, scilicet nude secundum presentem iusticiam vel cum hoc secundum predestinacionis gratiam. Status autem secundus qui 35 est sensibilis et ad virtutes dispositivus variatur dupli-

1. A: contra Helias. 2, 3. A: adventum — creditur deest. 5. A in marg.: Quomodo Johannes est Helias. 8. A: et deest. 9. A in marg.: Nota de Helia; ib. A: crediderat. 10. E: surrexit; ib. E in marg.: Nota. 11. A: sed ille. 12. DE: corporaliter deest. 18. A: spiritualis; ib. A: convertens populum Dei deest; ib. E in marg.: Helias interpretatur. 23. DE: in ambitu; ib. A in marg.: 19. Nota de statu et ordine. Status ordo quid dicit; D in marg.: Status vel ordo quid est; E in marg.: Status ordo paris ambitus. 27. E in marg.: Nota. 28. E in marg.: Status duplex; A in marg.: Status duplex in homine. Status vel ordo in suo analogo sunt paris ambitus. 31, 36. E: dispositus. 33. A: scilicet tantum.

citer vel solum secundum quod ad statum virtutis 2. our state in
 preparat obligans ad tempus vel secundum votum factum life,
 hominum simpliciter obligans pro tota periodo sic
 voventem. Quantum ad quiditatem istorum statuum
 5 atque distinccionem, patet metaphysico quomodo distin-
 guuntur; et patet conclusionaliter quomodo quilibet
 status viatoris possibilis de tanto est congruus, de which is good
 quanto preparat ad statum virtutis insensibilem; cum so far as it
 enim per se finis tocus status viantis sit beatitudo, prepares us for
 10 patet quod status predictus de quanto ad hunc finem bliss.
 preparat solummodo est curandus. Quid enim refert
 sive viator vivat ut vixerat Baptista in alimentis et
 tegumentis sive ut Christus vixerat cum hoc quod modus
 ille vivendi sit ad consequendum hoc premium plus
 15 consonus suo fini? Nam per se finis secundum philo-
 sophos mensurat media ad eundem.

Ex istis fidelis potest secundo elicere quod secte The sects care
 novelle que plus statui insensibili virtuoso sensibilem most for the
 statum attendunt sunt de generacione nequam adultera, earthly state.
 20 cum postposito per se fine viantis statum fallacem
 sensibilem plus attendunt.

Supposita autem existencia sectarum talium patet ex
 diffinitione Christi Matth. XII°, 39 quod dicta condicio
 illis inest: *Generacio*, inquit, *adultera signum querit*; et
 25 involucro signorum talium abscondit dyabolus suam
 ypocrisim, ymmo cum impossibile sit hominem esse
 Fol. beatum | nisi plus ponderet suum statum et habitum
 195^e virtuosum, patet conclusio. Melius foret quod status vel
 religiones private tales sensibiles pretermissem sint quam
 30 quod mundo sic declinante ad ypocrisim tantum magni-
 ficate forent et adeo ampliate. Omnes enim tales (ut
 ex effectu convincitur) sunt specialis nidus dyaboli in
 quo suum venenum quo illudunt populo et indigentes
 spoliunt occultatur.

35 Iterum, in tempore Christi et suorum apostolorum, The sects of
 quando magis florebat ecclesia, religiones tales private the old law
 legis veteris sunt destructe. Nec exhinc ex doctrina were destroyed
 Christi vel suorum discipulorum religionum talium ratio in Christ's time.

2. A: obligans aut acceptus; ib. DE: totum. 3. A: toto. 5. D: discre-
 cionem. 6. A: conclusio naturaliter. 9. E in marg.: Status finis per se.
 10. A: ad hanc. 12. A: sum viator; ib. DE: sicut. 13. A: si cum hoc.
 16. DE: per se mensurat. 19. E in marg.: Secte novelle sunt adultere.
 24. DE: in illis est; ib. A: signa. 25. DE: in voluntate. 29. DE: est.
 29. A: fuerunt quam. 31. DE: adeo, id est in tantum. 32. A: spiri-
 tualis; ib. A: diaboli deest. 34. DE: spoliat; ib. A: occultantur.
 35. AE in marg.: 2. 37. DE: veteris deest. 38. A in marg.: Religiones.

nabilitas est fundata. Si ergo solus Christus omnisciens ex fide audiendus est fidelibus vel oportet irrationabilitatem istarum religionum convincere vel rationabilitatem earum ex lege scripture arguere vel ex improvisione aut ignorancia in Dominum blasphemare. 5

Private religion
takes away
freedom.

Iterum, ordinacio secundum religionem Christi est per se sufficiens ad beatitudinem consequendam, et religio privata retardat multipliciter ac ad meritoria opera illibertat: ergo est racionabiliter omittenda; stat enim fidelem in quocunque habitu omittendo quantum-10 cunque privatam observanciam viare tam virtuose, sicut faciunt privatorum ordinum professores. Et in huius signum Christus legitur in ultimo die sue viacionis variacionem triplicem sui habitus suis apostolis talia sine apostasia indubie ordinasse; quandoque quidem habuit 15 vestem communem que probabiliter creditur tunica inconsutilis super qua milites sunt sortiti, habuit secundo vestem albam in qua Herodes ipsum induit tamquam stultum (ut patet Luce XXIII°, 11), et habuit tercio vestem purpuream per quam sua cruentacio 20 celaretur (Joh. XIX). Ad quid ergo ordinavit omnisciens sic fieri, si non ad futuras privatorum ordinum observancias in vestibus destruendum?

Freedom of
Christ's
disciples.

Item, non solum Christus sed Baptista a probabili creduntur vixisse sub aliis ritibus et vestibus cum aliis 25 observanciis quam sui discipuli; que variacio dampnaret nostros religiosos tamquam apostatas. Que ratio ergo difficultacionis huius irracionalis supra ipsos? non enim obligabantur discipuli Johannis in ieiunio suo omnino abstinere a vino vel sycera ut Johannes, sed supra 30 panem vel alia artificiose facta a quibus Johannes abstinuit communia cibaria comedebant. Et sic est de Christi discipulis qui istas sensibiles observancias horruerant ut venenum. Nam Matth. IX°, 14 scribitur: *Quare nos et pharisei ieiunamus frequenter, tui autem 35 discipuli non ieiunant?* Christus enim intendebat in suis discipulis observare libertatem et facilitatem sui ordinis

2. DE: a fidelibus. 3. A: ideo nobilitatem. 4. D: improvpcione; E: correxit: improvisione. 6. AE in marg.: 3; ib. DE: Item. 7. DE: beatificacionem. 8. DE: et ad. 9. DE: inhabilitat; D in marg.: illibertat. 10, 11. DE: quancunque. 14. DE: suis apostolis talia deest. 15. E in marg.: Christus variavit temporaliter in habitu. 17, 18. A: milites — in qua deest. 18. veste alba Vulg. Translated in our A. V. as 'gorgeous apparel' (Matthew). 19. DE: et deest. 24. AE in marg.: 4. 28. DE: difficultatis; ib. A: habitus irracionalis. 30. A: et cysera (cf. ad hunc locum Arnold l. c. pag. 363). 31. A: et artificiose. 36. DE: nitebatur.

quam religiosi privatorum ordinum nunc extinguunt. Ad hoc enim videntur efficere ut intricent religiosorum consciencias et quod supra Christum tamquam Antichristus in suis tradicionibus se extollant.

5 Item, ut patet ex duplici conclusione priori, talis religio vel ritus sensibilis non valet nisi de quanto promovet ad statum insensibilem virtuosum. Sed omnis novella sensibilis religio est vel impertinens religioni isti vel ipsam retardans; quomodo ergo liceret membro Christi
10 istam commissuram veterem in tam autentica religione consuere? nam (ut est per se notum philosophis) non est habitudo consequencie inter statum istum sensibilem et vitam interioris hominis virtuosam. Que ergo argucia simialis diabolica fidelem convinceret ut tantum observet
15 istam religionem sensibilem propter hoc quod contingit quandoque per accidens observantem illam ad tempus modicum esse secundum religionem aliam virtuosum? Unde istam impertinenciam cognoscit rudis metricus sic dicens:

20 *Ampla cuculla nimis, nigra vestis, bota rotunda
Non faciunt monachum, sed mens a crimine munda.*

Et utinam religiosi privati nostri consentirent nobiscum in religione christiana communi et viverent nobiscum ut unus populus, quousque probaverint efficaciter habi-
25 tudinem sue religionis sensibilis ad virtutes.

Item, si aliquis ritus sensibilis virtuti sit pertinens potissime foret obligacio ad doctrinam theologiam et mundialis reliccio secularis dominii, sicut Christus et sui apostoli reliquerunt. Sed quis in observancia ista sensi-
30 bili religiosus habundantibus in possessione seculi cum aliis mendicantibus plus delinquit? Nam primi anhelant ad dogma civile et philosophicum, sacram theologiam et sciencias alias que direccius sibi subserviunt omittentes, et generaliter omnes religiones private palacia que sunt
Fol. 195^d signa sue perpetue mansionis in terris | construunt sicut reges. Numquid Christus, Baptista vel eorum discipuli

Every new rule is useless or mischievous.

If there is any binding rule it is that of poverty.

2. A: enim deest; ib. A: officere; ib. DE: quod ut; ib. DE: interrent.
5. AE in marg.: 5; ib. A: triplici; ib. talis scil. habitus. 6, 7. DE: promovet; ib. A in marg.: Nota rationes contra omnes religiones privatas in generali. 8. DE: vel deest. 12. A: consequencie deest. 13. DE: anteriorem. 15. A: per hoc. 19. A: dum sic dicit; ib. ADE in marg.: Versus. 20. DE: magna vestis. 22. A: religiosi deest. 24. A: approbaverint. 26. AE in marg.: 9. 32. A: physicum. 36. DE: Nec Christus.

20. Cf. Johannis Wyclif, De Quatuor Sectis novellis, Po1, Works, pag. 254.

sic fecerunt? Omittunt ergo illud sensibile quod foret perfeccionis incitans ad virtutes; et illud sensibile quod a virtute distrahit tamquam mundo dediti amplectuntur.

Nec dubium quin tales sunt regulariter a religione Christi apostate et tam religionem ipsam quam rempu-⁵ blicam destruentes; infringunt enim primum mandatum decalogi, cum (ut dictum est sepius) Deum non diligunt toto corde. Quis (inquam) ordo Mendicantium non deficit contra doctrinam evangelicam in numero personarum quam in quantitate temporalium et thesauri; et per¹⁰ consequens, in spoliacione istorum excedunt medium virtuosum?

The religious
put themselves
under heavier
responsibilities
than God has
laid upon them.

Item, religiosi ante introduccionem istorum ordinum novellorum fuerunt secundum regulam Christi a Deo obligati, sicut ipsi facere poterant vel ipsis pertinuit¹⁵ vel Deus voluit viantes aliquos obligari, sed modo ex adiectis tradicionibus amplius obligantur. Ergo vel obligacio illa est stulta vel lex Antichristi est efficacior lege Christi, vel religiosi novelli omittunt propter observanciam introduccionis suorum novorum ordinum legem²⁰ Christi; vel enim tantum sudant secundum religionem quam sibi instituunt quantum possunt, vel ab isto termino ociantur; si autem tantum sudaverint cum religione Christi (cum illa sit pocior), videtur quod pure tenendo illam amplius mererentur; nam legifer Anti-²⁵ christus est Christo inferior in suis legibus fabricandis. Si dicatur quod ex usu religionis sue sunt potenciores ad observanciam ordinis virtuosus, tunc oportet dicere quod sunt digniores ac religiosiores apostolis; cuius blasphemia convincitur ex effectum. Nam quantumlibet³⁰ plures apostolis minus prosunt ecclesie, nam opus meritorium apostolorum qui ex tam perfecto magistro tam stabiliter sunt instructi plus amplificaret in eis potenciam meritorie operandi quam in nostris religiosus qui a tam salutifera doctrina deficiunt. Maior autem³⁵ istius argumenti patet ex hoc quod cuncti homines obligantur secundum ultimum sue potencie ut Deo serviant; qui aliter non foret ultimum talis potencie, et per consequens, nemo teneretur Deum diligere ex toto

2. A: invitans. 4. DE: realiter. 5. AD: quam deest. 6. E in marg.: Nota. 9. Rectius: tam in numero. 11. A: istorum deest. 13. AE in marg.: 7. 15. DE: potuerunt. 18, 19. D: est efficacior — Christi deest. 21. DE: tantum fundantur. 22. DE: Christi quam. 23. DE: fundaverint. 24. DE: religio; ib. DE: cum illa deest. 27. A: sue deest. 32. A: causa perfeccio. 35. DE: autem deest. 37. 38. A: ut Deo — potencie deest.

corde **nec** aliquis foret in aliqua proporcione fratre suo
potencior nec sub pena amissionis premii teneretur
negociari toto thesauro quem Deus sibi dederit; quod
est contra dictam sentenciam de maximo et minimo
5 et contra sentenciam quam (Luce XIX°) dixit Christus.
Nec est enim excusacio omittentis, sive sciverit volun-
tatem Domini sui sive nesciverit et secundum gradum
sciencie sibi datum complecionem eius omittit, quin
plagis aliquibus vapulabit. Nec dubium quin Christus,
10 abbas tocius christiani ordinis, tantum ipsos obligavit
quantum pertinuit et cum prudentis legiferi sit in acie
sui spiritualis exercitus potenciores vel eque potentes
milites ordinare, videtur quod quolibet pars disiunctive
primo assumpte sit vera.

15 Et minor ex hoc evidet quod non excusantur ab ob-
ligacione Christi qua secundum legem suam sibi servire
debuerant, sed super illam secundum religionem suam
adiectam multipliciter obligantur, ergo de tanto sunt
amplius obligati. Et ista regula militat contra quas-
20 cunque tradiciones religionis novelle religioni Christi
adiectas et contra possessionatos ac contra quosunque
qui variant a statu in specie quem Christus instituit.
Et istud prosecutum moveret quosunque Christi dis-
cipulos ad observandum sine novitate infundabili adiecta
25 Christi regulam quantum scirent.

Item, eo ipso quo quis habet equalem facultatem ut
faciat duo bona et magis bonum sibi omittit est
stultus, et *non mediocriter peccat* secundum Jeronymum.
Nam inevitabiliter talis mala eleccio est in culpa; sed
30 sic est de quolibet apto mereri in religione privata vel
in religione simplici christiana, dum primam partem
elegerit; ergo eligendo in hoc statu privato voluntatem
Dei facere foret stultus; nam in statu simplici christiano
potest complere omne Christi mandatum sive consilium
35 eque faciliter, sicut faceret in religione privata vel
voto facto homini constitutus et eo melius quo liberius

We are always
bound to take
the best course
open to us.

1. DE: aliquid. 2. A: teneretur deest. 5. A: dicit. 6. Codd.:
omittentis quin; ib. DE: Non enim; ib. A: sciunt. 7. A: sui deest;
ib. A: nesciunt. 12. DE: potentes primo. 15. DE: excusatur. 16. DE:
quia secundum; ib. A: sibi deest. 17. D: suam suam. 23. A: quos-
cunque deest. 23, 24. A: cunctos discipulos. 25. DE: quam scirent.
26. A in marg.: Christus est abbas tocius ordinis christiani; ib. AE in
marg.: 8. 27. A: maius bonum. 31. A: in deest. 32. A: eligerit.
36. DE: constituto.

et minus tardative per malum prepositum et ad tradi-
 ciones humanas inobligacior ac eo difficilior quo in-
 troitus status ac distancia humane regule foret maior. Nec
 dubium quicquid de Christi consilio vel precepto abbas
 suo religioso mandaverit stat in religione christiana
 simplici illud perficere et a mandatis irrationabilibus
 abstinere. Quod ergo meritum quod homo stulte se
 obligat ad faciendum quicquid prelatus suus quantum-
 cunque errans mandaverit, | cum sibi in multis resistere
 foret meritorium et facilius non taliter obligato? Si
 enim foret meritorius sic obligari homini citra Christum,
 tunc nec prepositi optarent ab obligacione hac exui
 procurando sibi prelacias vel exempciones ab ordine aut
 multiplicaciones fiendi voti multis prepositis; sic enim
 dicitur quod est meritorius peccanti confiteri multis
 presbyteris; quare ergo non foret meritorius sic vovere
 multis hominibus? Christus ergo et apostoli peccarunt
 graviter istam merendi manerem omittentes.

Folly of vows
of obedience.

Fol.
196^a

Evils of orders
confessed by
their members.

Et quantum ad multa assumpta patet non solum ex
 racione sed ex confessione privatorum ordinum quod
 sunt plus participes racionis. Multi enim scienciores
 eorum fatentur quod non audent propter ordinem in
 veritate (quam sciunt esse causam Dei et plebi saluti-
 feram) stare audacter et constanter; et patet communi
 experientia quomodo conquerentes de suo ordine ipsum
 exuunt multis modis et percipientes eius dispensacionem
 impetrant ut eius deficiencie corrigantur et alii ut
 destructo imperfecto illi qui rectum conceptum habuerint
 libere per se starent. Nec dubium quin ex dictis Apo-
 stoli ad Gal. . . . libertas inexistens Christi ordini est
 perfeccior quam aliud in recompensacionem eius privato
 ordini inexistens. Tollit ergo talis obligacio facta privato
 preposito obligacionem et servicium quod Christo foret
 ac in multis casibus sapit blasphemam ydolatriam fidem
 Christi et spem ac caritatem habendam ad singulos
 omittendo, nam (ut patet alibi) exhinc est accepcio
 personarum.

1. DE: et nimis; ib. D: propositum. 2. A: in obligacionem.
 2, 3. E: introitus deest. 6. DE: et deest. 12. A: aparent. 13, 14. DE:
 aut multiplicaciones deest. 20. A: stancione. 20, 21. DE: qui sunt.
 23. DE: voluntate; ib. A: esse tam. 24. A: audaciter. 25, 26. A:
 quantum exuunt. 26. DE: disposicionem. 28. A: habuerunt.
 30. Gal. Codd.: Sequitur lacuna. 34. A: blasphemiam. 36. E: ut est.

SERMO XV.

Elizabeth impletum est tempus pariendi. Luce I^o, 57.

Fulfillment of
angelic
prophecy.

In isto evangelio exprimitur promissio Dei facta parentibus Johannis nunciata per angelum; nam Baptista
5 in hoc prerogativo est Christo similis, quod nomen suum predicitur ab eodem angelo, eventus suus prenunciatur et a Christo cuius ipse est preco sive prenuncius singulariter commendatur. Ad denotandum ergo
nativitatem Baptiste nec nimis celerem nec nimis tardam
10 sed in medio naturalem dicit Evangelista quod tempus pariendi *Elizabeth impletum est et statim peperit* non abortivum, non monstrum vel feminam sed filium sanctificatum in utero et prophetatum, *et vicini ac amici* audientes tam multiplex miraculum *congratulabantur ei*,
15 laudantes Dominum ista tam magnifice et misericorditer facientem. Sic enim predicit angelus quod in nativitate eius multi gaudebunt, non intendendo indubie quod iocose ac viciose in festo Baptiste mundus (ut assolet) congauderet, sed quod virtuose Deum magnificet qui tale ac tantum
20 membrum prestaret ecclesie in ministerio tam multiplici iuvans ipsam. Sic enim perversi sunt multi sensus et ordines scripturarum.

In die autem octavo ordinaverunt Baptistam circumcidere (sicut precipitur Genesis XVII°) et deficiente illis pre-
25 nunciacione angeli voluerunt eum vocare nomine patris sui; sed mater inspirata de Baptiste nomine, sicut pater hoc acute prohibuit, et nomen predictum ab angelo nominavit. Sed cum pater eius propter defectum fidei prius obmutuit et ad scribendum votum suum potestatem
30 habuit, ut ex utriusque parentis consensu auctoritas foret maior, consuluerunt Zachariam ex mocione Dei indubie super isto. *Ipse autem postulans pugilarem scripsit, dicens: Johannes est nomen eius*; ubi patet quod sicut prius imprudenter loquendo miraculose obmutuit, sic iam
35 prudenter operando meruit recuperare loquelam miraculo. Et quia nomen Baptiste impositum est prius ab angelo, ideo dicit quod *Johannes est nomen sui filii* de presenti. *Et universi circumstantes mirati sunt* de tanto miraculo,

2. A in marg.: Sermo XV; E in marg.: In die Johannis Baptiste evangelium. 6. Codd.: eventus finis. 7. A: etiam a. 9. A: nec nimis celerem deest. 13. A: ac deest. 15. DE: tam deest. 23. D: circumcidi. 29. A: prius deest. 30. E: et ex.

2. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, pag. 364—365.

nam *apertum est illico os eius et lingua et magnificavit* tamquam rectiloquens *Deum* suum. Organum enim cuiuscunque taliter gratificati debet ad laudem Domini aperiri; nam secundum philosophos contrariorum contrarie sunt cause, cum discredulitas sit principium mutitatis, credulitas cum lumine miraculi illustrantis debet esse laudis principium; et patet quod demon surdus et mutus qui ab effectu dicitur quem facit in homine preoccupat nimis multos.

Zacharias and Elizabeth types of Christ and His Church.

Et nota quod moraliter Zacharias et Elizabeth sponsi concordēs figurant mystice Christum et ecclesiam sponsam suam. Nam Christus scribendo explicat voluntatem suam iustissimam de lege in qua est gracia, ut Johannes, et Elizabeth tamquam mater ecclesia consensciens in eandem sententiam acute negat tam tradicionēs veteris quam rudes infundabiles | novitates; *nequaquam*, inquit, *Zacharias vocabitur* christiana religio sed *Johannes*, quia ipsa est vas in qua est gracia vel in predicatione vel secundum essentiam Dei gracia in abstracto. Et cum nimis multi montani proximi consulant quod religio nostra sit Zacharias, quia memorans Dominum ruditer et sinistre, 20 patet quod sunt adulterini filii a dyabolo, non ab istis coniugibus procreati. Illi enim sunt *generacio adultera signa querens*; non enim omnes qui videntur esse de ecclesia sunt eius filii sed multi de ecclesia malignancium proles dyaboli, cuius indicium est quod a Christo sponso ecclesie 25 in lege vel moribus tamquam membra Belial sunt discordes; non enim dicunt cum Elizabeth et sponso suo concorditer, *nequaquam sed vocabitur Johannes*; unde si Deus iuvare voluerit suam ecclesiam, factus erit timor super singulos filios dyaboli, licet filiis ecclesie sint vicini, 30 et super omnes prelatos qui sunt montana Judee erit per Dei graciā ista sententia divulgata, et tunc ponent in corde suo tam boni quam mali. Quis putas ordo erit iste pure regulatus secundum legem Domini? nam corruere potest et decapitari secundum suas cerimonias 35 cum Johanne, sed omnino extingui non potest secundum suas morales cerimonias, cum sit religio prima et novissima et sempiterna. Etenim fortitudo operatrix Domini est cum illa et tunc Zacharias pater Baptiste (hoc est,

Fol. 106^b

6. D: laudum; ib. D in marg.: Nota. 11. E in marg.: Mistificacio.
12. A: scensciens; in deest. 29. A: velit. 34, 35. E: non enim. 35. A:
potest secundum. 35—37. A: ceremonias — morales deest. 36, 37. E:
cum Johanne — ceremoniales deest. 37. DE: et deest. 38. A: et deest.

2. Zacharias, 'memor Domini sui' cf. Hieron. Ep. LIV, tom I, 278.

dominus Jesus Christus plenus gratie et veritatis de Spiritu Sancto quem mittet divinitus) prophetat ecclesie sed more suo prorumpit in laudem Dei: *Benedictus*, inquit, *dominus Deus Israel*, hoc est, virorum pure Deum
5 in lege sua videncium, quia destructis tradicionibus sibi obnoxiiis adinventis *visitavit* per gratiam et redemit noviter suam ecclesiam. Et utinam videamus cum filiis desiderii istum diem.

Et nota quod tria sunt cantica que sollempnisat ecclesia,
10 primum in vespers quod est matris Domini, dum decantat *Magnificat anima mea Dominum*, quia hec femina fuit principium redemptionis inter omnes; secundum canticum est Symeonis antiqui quod advesperascente die cantat ad completorium ultimate: *Nunc dimittis servum tuum*
15 *Domine secundum verbum tuum in pace*, ut cum attingamus ad peregrinationis terminum, utinam introducatur in purgatorium et in celum. Sed tertium canticum est Zacharie antiqui dierum qui est auxilium domini Jesu Christi, et ipse, cum sit principium et finis, dat matutinis
20 ecclesie complementum et introducit ipsam die claro in gaudium sempiternum in quo dicent prelati singuli: *Benedicta sit sancta Trinitas*, que est Dominus mundi per generalem gubernacionem, Deus per eius creacionem, Israel per spiritualem cultum et beatam intuicionem
25 nec non et ecclesie sue spiritualium beneficiorum exhibicionem, quia visitavit ut medicus per emplastrum incarnationis et fecit redemptionem per curam meritorie sue viacionis, sed non omnium sed filiorum suorum peculiarium secundum predestinacionis gratiam plebis.
30 Restat pertinenter obicere contra dicta sermone proximo de statu vel ordine christiano; montani namque qui supra Christum dominum se extollunt garriunt omnino quod sua rudis religio est perfeccior quam antiqua religio christiana. Nostra privata (inquiunt) observat
35 omnia que mandat christiana religio et super hec addit supra multa Christi consilia novas observancias singulares, ergo de tanto est melior. Sed sepe dictum est ad istam

Appropriateness of the three canticles to their place the service.

3. A: suo deest. 9. D in marg.: Canticum evangelii triplex sollempnisat ecclesia. De tribus Canticis. In marg. inf.: Approbat vespers, completorium et matutinas. 12. A: principium deest. 15. DE: attingimus; ib. E in marg.: 2. 17. E in marg.: 3. 27. DE: incarnationis deest. 30. A in marg.: Nota sequencia; ib. E in marg.: Obieccio. 31. D in marg.: Tres rationes pro salvacione religionum; A in marg.: Nota bene obiecciones factas hic contra dicta Sermonem proximo precedente cum solutionibus earundem. 34. A: Non privata. 35. A in marg.: Prima obieccio. 37. A in marg.: Responsio; E in marg.: Solucio.

arguciam blasphemii heretici et discipuli Antichristi quod falsum sophisticatur in assumpto secundum scolarum patris mendacii. Nam christiana religio mandat religiosos suos dominum Deum suum ex toto corde diligere, in quo patenter isti deficiunt. Nam si sua dileccio dispersa infideliter circa vana foret in Deo sicut nostra religio congregata, tunc perfecte servarent mandata decalogi, ubi primum et per consequens omnia iam infringunt. Peccant inquam supra christianos ceteros in totam Trinitatem, quia specialiter contra patrem qui est potencia vel mensura, quia ponunt ritus suos sacrilegos ut vestes, et sic talia sensibilia ordinata, potenciam patris in Christo et mensuram suam in qua ipse religionem suam instituit superare. Ideo sciant mendaces blasphemii quod non observant omnia que christiana religio precipit et observat, cum non observant mensuram in qua Trinitas posuit ordinem christianum, peccant secundo in Filium, quia stulte et infinite multiplicant suas observancias et per consequens peccant specialiter contra Verbum. Ipsa enim est sapiencia Dei patris et numerus omnium ydearum. (Que rogo) sapiencia est obligaciones et observancias hodie statuere et cras infringere et dispensacionem ab homine quem ignorant si sit Antichristus expetere? Et peccant tercio contra Spiritum Sanctum qui est amor Patris ad Filium et pondus anime, cum non solum spoliant extrinsecos plus egenos sed fratres suos intrinsecos per suas statuiciones cautelosas spoliant et occidunt. Nam frater alienigena de regno suo portans pecuniam paucam ut theologiam discat Oxonie nedum tribuet in principio anni porcionem suam integram pro toto anno quicquid sibi contigerit, sed supposita quantacunque eius indigencia et quantacunque pecunia incastrata non percipiet ab eis equivalenciam vel quadrantem sed incarcerationem ac persecucionem presto percipiet, posito quod ipsis caritative enucleet veritatem. Nonne est huiusmodi secte falsa et vana religio?

How the Orders
sin against the
Trinity.

They oppress
their own
members.

and persecute
them if they
declare the
truth.

Fol.
196^c

1. DE: in hoc. 7. DE: per se servarent. 8. D: et consequens;
E: per addit in textu. 9. DE: super. 10. E: et contra patrem.
12. D: et in alia; E: et talia; ib. A in marg.: 1; ib. DE: ornamenta sensibilia potenciam. 14. E in marg. inf.: Sacrilegus ga gum, qui legit et furatur sacrum de sacro vel de non sacro sacrum, unde hoc Sacrilegium, gii quod etiam quandoque sacrificium demonibus. Ritus, tus tui, id est, consuetudo a maioribus vel minoribus tractata et pertinet ad iusticiam quasi natus, quia rata sunt et firmari tui debentur tradi. 17. A in marg.: 2. 18. E in marg.: Peccant secundo in filium. 20. A: ydea.
22. A: et; A: vel; E: ut. 24. AE in marg.: 3; E in marg.: Peccant contra Spiritum Sanctum; ib. DE: amor deest; ib. E in marg.: nexus.
30. AD: petitionem. 34. DE: et posito.

Si ergo tota vis amoris sui circa hanc vanam religionem, The love they
circa famam seculi et circa sensibilia ornamenta, ut waste on their
domos, vestes et alia superflua eis similia collecta fuerit rites should be
ipsis suspensis ad Deum debite diligendum, nonne cre- devoted to God.
dimus quod Deum diligerent plus quam modo? et dis-
currendo per Christi consilia patet quod false tamquam
ypocrite fallunt populum eorum singula omittentes. Qui
enim infringit primum mandatum quomodo servabit
aliquod Christi consilium? Hoc tamen est notum Christi
10 fidelibus quod impossibile est quemquam servare aliquod
mandatum Domini nisi servaverit eius consilium vel
econtra, sicut impossibile est vianem servare omne
Christi consilium vel mandatum. Christus enim dedit
singulariter consilia secundum quod congruit membris
15 suis. Unde (ut declaravi alias) ista sectarum novarum
monstruositas cum ista argucia est similis intranti domum
in cunctis suis partibus perornatam et super quadros
lapides et politos nedum lutum fragile sed stercora
linienti et propter amorem irreligiosum ad temporalia
20 nedum in domibus liniunt stercora sed amplexantur
avidius in se ipsis, ut de illis verificetur illud Baruch
et Thren. IV°, 5: *Qui nutriebantur in croceis amplexati
sunt stercora.* Olim enim milites Christi erant sanguine
martyrii rubrificati, sed modo propter affectionem ad
25 temporalia nullum invenies magis promptum quam homi-
nem alicuius secte novelle contrarium veritati, ymmo (ut
experiencia hodierna indicat) nullum secularem tyrannum
eciam invenies qui ferocius prosequitur pro temporalibus
eciam contra iustos, nunc defraudando, nunc excom-
30 municando et nunc sine discrecionis diferencia christianos
simplices trucidando; et qui olim horruerant quod ad
tempus extraherentur de infidelitate suspecti a loco
racionabiliter suspecto, salvis membris in corpore, iam
innocentes simplices a locis sanctis detrahunt et occidunt.
35 Quomodo ergo observant istud consilium *que tua sunt
ne reptas et auferenti a te tunicam da ei et pallium?*

3. A: talia; ib. A: fuerit deest. 4, 5. DE: credis. 12, 13. A:
econtra — mandatum deest. 12. E: sed impossibile. 14. A: congrunt.
15. E: ista deest. 17. A: in deest; ib. A in marg.: Primum exemplum.
18. E in marg.: Nota exemplum pulchrum. 19. DE: liniunt.
21, 22. Codd.: III°. 22. A: in deest. 24. A: lubrificati; ib. A: sed
non. 27. A: iudicant. 28. DE: forcus; D: persequitur. 31. DE:
quod ad. 33. A: et corpore.

Nec dubium quin fratres facti episcopi sunt ad hoc consilium amplius obligati.

or like a
woman's head
with its
superfluous
ornaments.

Secundum exemplum in quo comparantur novelli ordines monstruosi est de capite mulieris ultra sua naturalia palliato per multiplicia ornamenta. Sic etiam dum effeminati secundum religiones suas privatas dominantur ecclesie, onustant simplices suis tradicionibus infundabilibus ultra hoc quod sint synagoga in lege veteri onerata.

Drunkard's
argument.

Et tertium exemplum est quod ista nedum est similis argucia sed gulosi mensuram quomodolibet excedentis. Si enim (inquiunt) observare secundum hoc pallium continentiam, abstinenciam vel quoscunque ritus suos sit meritorium atque sanctum, ergo per locum a maiori foret plus religiosum plura et penalia striccius observare. Sic enim arguunt gulosi quod de cibario delicato magis proficient quousque ingurgitati fuerint et in valetudine corporis infirmati.

Appeal to
authority of
Saints.

Secunda ratio principalis quam solempnizant secte novelle ut stabiliant viam suam est ista: Multi sancti (inquiunt) fundarunt et observarunt hos ordines; que ergo foret presumpcio unum tantillum ignarum atque hereticum ipsos niti infringere? Nam sicut faciendo ponit blaspheme (ut inquiunt) os suum in celum; et ad roborandum istam sentenciam allegant doctores novos plurimos et decreta.

More and
greater Saints
have maintained
the rule of Holy
Scripture.

Sed ad istud argumentum dictum est sepius quod ipsum forcius militat contra ipsos, cum plures strenuiores et scienciores stabilierunt ordinem nostrum et mandarunt quod de sua regula que est scriptura sacra sub anathemate non auferatur aliquid vel addatur, ymmo cum quilibet christianus habeat suum modum, patet quod observando caritatem est modus vivendi | sensibilis tamquam prope impertinens observandus. Sed caveat christianus ne cum tali modo qui est bonum per accidens sit supra bonum virtutis vel gracie desponsatus; nam libertas religionis Domini requirit quod cuncta talia sensibilia que non sunt virtutes vel gracie licet fideli nunc dimittere, nunc

Fol.
196^a

3. A in marg.: Secundum exemplum; E in marg.: 2. 10. A in marg.: Tercium exemplum; E in marg.: 3. 12. A: observare observare. 12. 13. DE: continuam. 17. DE: proficiet. 19. A in marg.: Secunda obieccio; E in marg.: Secunda ratio. 22. A: aut illum. 23. D: ponunt; ib. codd.: sicut. 24. DE: scilicet blaspheme; ib. DE: ut deest. 27. A in marg.: Responsio; E in marg.: Solucio. 28. DE: strenuiores. 29. E: et sanciores. 31. E in marg.: Modi sensibiter (!) sunt christiane religioni impertinentes. 35, 36. E: legem virtutis.

tenere; et in ista mensura errant plures novelli ordines culpabiliter in suis tradicionibus profundati; et cum illi ordines tam accidentaliter ex institucionibus, dispensacionibus, addicionibus vel subtraccionibus variantur, patet
5 quod non sunt isti ordines sed antiqui fundati in lege Domini quos sancti ultro observabant.

Et patet quod in hac argucia secunda falsum assumitur, et quantum ad doctores suos et decreta patet quod nichil valet eorum testimonium nisi de quanto ex fide
10 scripture vallatum fuerit vel eciam racione. Proferant ergo ista in medium omittentes hos testes superfluos et suspectos; nam multi doctores eorum spissim adducti pro parte sua reddunt suam sententiam plus suspectam, ideo roborando opinionem suam nude per ipsos patenter
15 impetunt in se ipsos. Nec oportet fidelem timere scandalum et diffamacionem istorum hereticorum, ut pro amore Christi timeat dicere veritatem; cum maior persecucio Christi et apostolorum pertransiit quam est persecucio fundata super diffamacione et mendacio pseudofratrum.
20 Teneamus ergo mandatum Domini et pro defensione cause sue viriliter laboremus.

Doctors and decretals have no authority of themselves.

Sed tertia ratio cui secte novelle innituntur plurimum stat in isto: Lex ecclesie (ut inquit) nedum licenciat
25 seculares ut egrediantur privatos ordines, sed transire de laxiore ordine ad stricciorem eciam novellum est licitum et sine dispensacione ab ecclesia approbatum. Qui ergo infringit hos ordines imponit errorem ecclesie, cum approbacio vel licenciacio iniusti omnimode sapit culpam.

Appeal to the authority of the Church.

30 Sed hic dicitur quod quicunque nititur salvare istam ecclesiam sine ruga vel macula cum sepe fallit et fallitur, capit sibi opus importabile a Deo et homine reprobatur. Quis enim dubitat quin vocati superiores et caput ecclesie in suis dispensacionibus nec non in legum suarum
35 tradicionibus sepe errant. Cum enim sint res de quibus leges sue sunt condite, fragilitas, utilitas, cognoscibilitas supra ipsos, quomodo inculpabiliter stabiliunt tales leges

The rulers of the Church often err.

4. A: adieccionibus. 6. A: ultimo. 7. D in marg.: Ad secundum; ib. A: secundum. 10. A: racionis. 13. DE: frustratam. 14. DE: potenter. 17. 18. DE: timeat — quam est deest. 22. D in marg.: Intrare religionem stricciorem; A in marg.: Tercia obieccio; E in marg.: Tercia ratio. 23. DE: nondum. 25. A: a laxiori; ib. A: stricciorem ecclesie. 31. A: presentem ecclesiam; ib. A in marg.: Responsio; E in marg.: Solutio; D in marg.: Ecclesia decipitur. 34. D: distribucionibus; E: dispensacionibus ministrorum et beneficiorum distribucionibus. 35. AD: rerum. 36. A: sue deest; ib. A: universitas. 37. A: ipsos.

Fixed rules do
not fit the
varying needs
of man.

It should be
lawful to leave
Orders.

ut homines nedum in personis suis per totam suam
periodum sed communitates omnino requirunt ex lege
Dei atque iudicio quod in observanciis atque promissionibus suis multipliciter varientur. Que ergo lex vel
vera regula daret universalem maximam atque iustam 5
quod quilibet intrans istam religionem privatam servabit
omnes eius cerimonias pro suo perpetuo nisi per suum
priorem qui sepe est imprudens et stolidus secum fuerit
dispensatum? aut quis auctorum istius regule annueret
quod generaliter a regula laxiori secundum reputationem 10
ignorantis ecclesie regulam licet arciorem secundum suam
reputationem ingredi, non econtra, cum sepe Deus ordinat
multos tam in naturalibus quam in gratuitis sic dispositos
quod Deo apcius atque placencius in laxiori regula vel
extra talem regulam militarent? Et sic est de multis 15
regulis quas de notatis regularibus auctorizat moderna
ecclesia. Regula ergo foret magis probabilis quod quilibet
quamcunque religionem introiens et experimento vel
inspiracione Dei cognoscens quod sibi foret expedicius
secundum religionem privatam aliam vel extra talem 20
quamlibet Domino militare habeat libere Dei licenciam
ex consciencia a discolia purgata alium statum eligere
et quantum sufficit in mandatorum ac consiliorum Christi
observancia libere promereri.

Nec ex isto maius inconveniens sequeretur nisi quod 25
ista novella religio in processu temporis ex integro
solveretur et pure christiana religio ut in primitiva ecclesia
servaretur; sed felix conclusio. Et ex isto patet quod
sepe prosequens secundum religionem Christi et Dei
licenciam a satrapis crudeliter est punitus. Sed numquid 30
credimus contra istos institutores blasphemos Dei omnipotencia finaliter prevalebit, vel fides christiana est falsa
vel istarum sectarum copia est seducta? Nec habet colorem:
Si iste religiones per accidens multis proficiunt et multa
bona in ecclesiam introducunt, ergo non sunt illicite 35
vel inique. Nec debet catholicus ignorare istam arguciam
per locum a similitudine simiali: Multi | sancti tam in
millenario Christi quam extra servarunt religionem huic
similem, ergo istam. Fol. 197^a

6. DE: introiens; ib. D in marg.: Regula religionis eternaliter omnes ligans.
10. A: respectu laxiori; ib. A: reputacione. 11. A: licet deest; ib. A:
arciorem. 14. A: in deest. 16. E: devotis irregularibus. 17. A in
marg.: Nota regulam; E in marg.: Regula; D in marg.: Exire religionem
in qua est impedicio observancie mandatorum Dei. 18. E: quantumcunque.
20. DE: sed extra. 21. A: Deo; ib. DE: habet. 28. DE: magis incon-
veniens. 30. DE: licencia. 36. A: debet deest. 38. E: quam post.

Nec est contendendum cum ydiotis siue hereticis qui dicunt non esse statum sacerdotalem sed ordinem, cum status dicit obligationem quandam cum immobilitate; ideo omnes religiosi ut fratres et monachi sunt in statu
 5 sed nulli presbyteri quanto tales; nam secundum leges ecclesie est status sacerdotum monachis superior, ut colligitur ex antiquo decreto XCIII^o dist. *A subdyacono* et multis similibus. Sed sicut sine fundacione volunt prophanas sentencias de sacramento eukaristie innovare,
 10 sic volunt priores leges ecclesie niti destruere. Nam ordo talis privatus cum incepit et desinet, portat secum mutabilitatem ultra sacerdocium in ingressu, et cum
 tot modis variantur eius regule atque persone, patet quod supra sacerdocium est mutabilis in progressu. Ac
 15 tercio cum multe religiones novelle destructe sunt et alie sunt si Deus voluerit stante sacerdocio in proximo destruende, patet quod status talis novellus est valde mobilis ex progressu. Querat ergo fidelis descriptionem et rationem status sollicite et inveniet quod tales ydiote
 20 suspecti sunt in multis sibi ipsis contrarii. Quid ergo valet fundacio ex tali discipulo mendacii procreata? Revera non plus quam scriptura nude fundata ex sompno. Ideo secundum prius dicta est alius status generalis et alius singularis (de quo Yob dicitur) et nunquam in
 25 eodem statu permanet, nam stat status instantaneos statum generalem perpetuum stabilire, sicut patet de instantibus quoad tempus.

State and order.

Private orders more changeable than priesthood.

SERMO XVI.

Dixit Jesus Simoni Petro. Joh. ultimo (XXI°, 15).
 30 Hoc evangelium notificat ecclesie officium prelatorum, et hinc signanter vocat evangelium istorum prelatorum multitudinem Symonem Johannis; cum enim Simon interpretatur obediens et Johannes gracia, signanter docentur prelati ut obediant Dei graciae et non secundum
 35 cursum iam currentem prepositis qui ex zelo elacionis

Simon (Peter) represents prelates in general.

3. E in marg.: Christus est status. 6. A: status eciam; E: et. 7. E: C^o dist. 10. A in marg.: 1. 11. A in marg.: 2. 15. A in marg.: 3. 16. DE: in proximo deest. 18. E: in egressu. 21. DE: procreato. 26. A: sed patet; ib. E in marg.: Nota. 29. A in marg.: Sermo XVI; E in marg.: In die S. Petri. 31. A: et hinc — prelaturum deest. 32. E: multitudinem deest.

7. Decreti prima pars, dist. XCIII, cap. V. 29. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, pag. 366, 367.

secundum scolam dyaboli sunt prelati. Et (ut dicunt quidam) ad denotandum perversionem istius ordinis in prelati reges imprimunt in litterarum suarum iniciis quod *Dei gracia* sunt tales et prelati cesarei quod *permissione divina* sunt *episcopi*, non animarum ut dominus 5 Jesus Christus sed locorum, et revera permissione divina possunt esse sceleratissimi filii Belyal et ipse dyabolus secundum suam presidenciam inter homines agitatus, et tales indubie sunt nostri episcopi nisi Dei gracia sint electi.

10

Premittit ergo hoc evangelium triplicem questionem si Petrus Christum caritative diligit et post veram confessionem huius dileccionis adiungit sibi secundum quandam preminenciam triplex officium pastorale. Et quantum ad hoc dubium utrum Petrus plus Christum 15 dilexerat quam Johannes, videtur mihi quod sit dubium impertinens viatori, cum Christus non signanter Johannem diligeret nisi ipse proportionaliter diligeret dominum Jesum Christum, nec implicaret Christus in sua interrogacione quod Petrus plus ceteris apostolis Christum 20 diligeret nisi quia vel sic fuerit vel Petrus sic debuit. Ideo probabiliter dici potest quod sicut Petrus gerit typum persone omnium pastorum ipsum sequencium, sic in eorum persona ordinavit Christus quod ipsa aggregata plus Christum diligeret. Augustinus autem diffuse sed 25 obscure movet hoc dubium. Nam Petrus et activi quorum typum gesserat plus Christum diligunt in effectum, sed contemplativi ut Evangelista qui typum eorum gesserat specialiter in beatitudine plus Christum diligunt in quiete. Et ad denotandum quod ista dileccionis maioritas 30 effectualiter est in via querit Christus in prima interrogacione si Petrus plus hiis ipsum diligit et in duabus sequentibus hoc omittit. Et patet quod verba huius evangelii cum tanta prudencia ponderantur quod nec ex textu nec ex ratione convincere potest communitas 35 viatorum quem istorum Christus magis dilexerat vel quis eorum suum Dominum simpliciter plus dilexit et revelaciones fecte vel sompnia quoad istam materiam sunt a fidelibus contempnenda.

Peter a type of active life, John of contemplative.

4. DE: cesarei deest; ib. E in marg.: Perversio ordinis in prelati. Nota. 11. A: hoc deest. 13, 14. DE: secundam preminenciam. 16. A in marg.: Dubium. 18. A: nisi — diligeret deest. 21. DE: quia deest. 22. E in marg.: Petrus tipicat. 28. A: et Evangelista; ib. E in marg.: Activi plus Christum diligunt contemplativis et contra.

Triplicat autem Christus interrogacionem a Petro
tam ut pascat tripliciter oves Christi quam ut ex triplici
confessione Petrus contra negacionem Christi triplicem
mereatur. Hoc autem supponi debet secundum beatum
5 Gregorium in pastore quod tantum debet precedere ac-
cionem et virtutem populi vita presulis quantum distat a
grege vita pastoris. Primum autem atque precipuum
Fol. 197^b officium pastoris est veritatis fidei evangelizacio, secundum
est in sanctitate vite et sequele Christi exemplacio et ter-
10 cium est usque ad mortem in fide et thesauro Christi que
sunt virtutes defensio; nam maiorem hac dileccionem
nemo habet iuxta testimonium Veritatis. Primum autem
pastorale officium quod in prelato debet esse precipuum,
debet esse agnorum Christi evangelizacio, non edorum
15 dyaboli confabulacio. Et patet quantum hodie deterio-
ratur pastoris officium tam predicacionis omissione
quam confabulacionis commissione. Habet enim hodierna
confabulacio multa membra, ut nunc mundialium saluti
impertinencium iocacionem, nunc ad retributionem tem-
20 poralium fallacem adulacionem et nunc ad extorquendum
temporalia bona de subditis per censuras fallaces populi
communicacionem; et istud indubie non est pastoris
sed tortoris officium.

Reason why
Christ asked
three times.

Duties of a
pastor:
1. preaching,

2. example of
life,

3. courage in
defence of the
faith.

Secundo querit Christus si Petrus ipsum diligit sicut
25 primo, et Petrus humiliter responsionem variat eciam
Domine tu scis quia amo te. Nam Petrus memor fragi-
litis proprie non pretulit se ceteris apostolis in Christi
dileccione asserens quod plus aliis ipsum dilexerat, sed
tam questionem *si est* quam questionem *quanta est* Petri
30 dileccio posuit in Christi iudicio qui secreta cordium
intuetur, supponens tamen et implicans suam Christi
dileccionem, cum infert: *Tu scis Domine quia amo te*.
Sed quia pastoris dileccio non solum debet esse in
predicacione capacium sed rudium in exemplo, ideo
35 adiungit ut prius quod *Petrus pasceret agnos suos*. In

Christ's second
question.

1. E in marg.: Christus Petrum interrogat ter. 5. DE: Pastoralis;
ib. DE: pretendere. 8. DE: evangelii evangelizacio; ib. E in marg.:
Officium pastoris precipuum; 1, 2, 3. 9. DE: et deest. 11. D: virtutis.
13, 14. A: quod est in prelato precipuum debet agnorum. 13. AE: pre-
cipuum debet esse deest. 16. A: pastoris deest. 17. A: fabulacione;
ib. DE: eciam commissione. 20. A: fallaces. 20, 21. adulacionem —
temporalia deest. 21. E in marg.: Confabulacionis membra nota.
24. DE: eum diligit. 28. A: ipsum deest. 31. D: supposiciones
tamen; ib. A: unam Christi. 32. DE: dum; ib. Domine deest.

5. Cf. De Officio Pastoralis, pag. 32.
Pastoralis, pag. 31.

9. Cf. De Officio

tercia autem interrogacione non querit si Petrus ipsum fluctuanter diligit sicut prius, sed requirens maiorem constanciam querit si Petrus ipsum amet finaliter ut tenetur, quia (Johannis XIII°) promisit Domino: *Animam meam ponam pro te. Contristatus est Petrus, quia dixit 5 ei tercio: Amas me?* Contristatus est (inquam) non indignando vel de amoris perseverancia desperando sed de ingrata negacione triplici contristando et defectu futuro propter culpam commissam vel aliam sibi incognitam formidando: *Domine, inquit, tu omnia nosti, tu 10 scis quia amo te*, ac si diceret, cum sis omnisciens, omnipotens et summe misericors, adiuva me usque in finem, peccata mea preterita dimittendo, quia tu scis quia adhuc amo te, sed timeo quod ex omnisciencia tua predicas mihi aliquem defectum meum futurum 15 sicut negacionem meam triplicem predixisti.

Peter grieved by remembrance of his denial.

Distinction between lambs and sheep.

Et in ista confessione humili Petrus meruit a Christo ut secundum ultimum gradum caritatis pro Christi dileccione et ovium maturarum passione martyrium finaliter pateretur; et ita cum inter fideles sunt tres 20 gradus, scilicet incipiencium, proficiencium et perfectorum, Christus pro duobus primis gradibus mandat Petro *pascere agnos suos* et pro tercio *pascere oves suas*. Ex quo patet quod vicarius Christi debet habere universale pabulum spirituale pro cunctis suis subditis in anima 25 nutriendis. Non autem meminit corporale pabulum, sicut contendunt avari, zelantes pro dotacione ecclesie. Cum Petrus summus pastor inter christicolas (a quo et Paulo religionis sumpsit exordium) dicat (Act. III°, 6): *Argentum et aurum non est mihi, quod autem habeo hoc 30 tibi do*. Unde quia istorum pastuum copiam tamquam sibi ipsis contrariam repugnat simul inesse eidem pastori ecclesie, habundancia temporalium qua prelati avari se ipsos pascunt indicat quia vel non aut parce pascunt populum cum isto porismate vel rudi pabulo 35 et non depascunt gregem Domini quoad preciosum

3. A: amat. 6. E: Amas, amas. 6, 7. D: indigendo. 10. DE: nosti tu deest. 14. DE: quia. 18-20. A: ut — pateretur deest. 19. E: ovium maturarum; in marg.: suarum passio; ib. A in marg.: Triplex gradus inter fideles. 22. A: duobis. 24. E in marg.: Vicarius Christi debet habere. 29. religionis; hic verbum excidisse videtur; ib. A: Act. IV°. 31. A: pascuam. 32. DE: contrariam. 34. DE: indicat vel quod. 35. E: tum populum. 35, 36. A: populum — depascunt deest.

celeste pabulum vel omittunt pastum illum aut quia illius thesauri ex sua stulticia sunt expertes aut quia thesaurum receptum in sudario positum abscondunt circa temporalia negocia ex sua avaricia occupati.

5 Sed Christus gracieose consolans Petrum de finali merito quod innuitive petebat et Christus a summo suo vicario requirebat cum iuramento ad testificacionem veritatis asseruit quod *cum esset iunior cingebat se et ambulabat ubi volebat*, quia licet castus fuerit resecatis
10 superfluis, totum tamen hoc instinctu Dei fecit et per consequens voluntarie, non coactus, licet ex sua insolencia fuerit pluries evagatus. *Sed cum senueris*, inquit, *alius te cinget et ducet quo tu non vis*. Sed quamvis evangelium hoc indicat fuisse dictum ad signandum quod
15 morte martyrii Petrus clarificaturus esset Deum, sunt tamen qui dupliciter istud intelligunt: aliqui quod in senio prope mortem extendet affectionem suam lacius ad martyrium propter Christum et tortor ipsum cinget ligans cordis et clavis affigens, ut longior et crudelior
20 foret eius passio instar Christi, et sic ducet ad mortem quam Petrus secundum appetitum sensitivum nondum
Fol. vult sed instante passione | non dubium gratis volet.
197° Petrus autem in senectute extendit manus non solum ad maiores et summas operas caritatis sed pedes affec-
25 cionis et se totum secundum corpus et animam dedit Deo.

Christ's
prophecy as to
Peter.

Et patet ex hoc evangelio plena doctrina pastoralis officii et infallibilis determinacio si pastores nostri debite Deum amant. Si enim pastor Christum amaverit, tunc facit triplex istud officium et econtra. Et patet quantum
30 moderni pastores patenter prevaricantur in primo mandato decalogi; nec valet obiectus quod Evangelista, episcopi et multi alii sancti pastores ordinum non erant martyrio consumati, quia extendendo nomen martyrii hoc est falsum. Omnes enim qui in gracia moriuntur pro Christo
35 et ecclesia sua sunt martyres et specialiter illi qui in labore pastoralis officii mortem suam accelerant. Paciatu ergo garrulus ista obiciens tantum pro grege Domini ut Johannes et doceat quod confessores aliqui vel beati

What
martyrdom is.

4. A: occupat. 6. DE: quod deest; ib. D: immutative. 7. DE: ad
detestacionem. 11. DE: et non. 13. DE: tu deest. 14. DE: dicat.
14, 15. DE: qua morte. 23. E in marg.: Extendes manus tuas intelligitur.
25. DE: vel animam. 33. A in marg.: Martyr accipitur multipliciter.
35, 36. DE: ex labore. 37. E: abiciens; A: obediens. 38. A: vel
doceat; ib. A: vel deest.

33. Cf. De Ecclesia, pag. 172.

non moriebantur cicius in caritate pro labore circa gregem Domini, et tunc credam dictum sensum evangelii esse falsum.

Alii autem intelligunt hoc verbum Christi ultimum quod alius qui est Spiritus Sanctus in suo senio cinget 5 Petrum, quia licet prius habitavit in Petro, non tamen tantum necessitavit vel exclusis peccatis ipsum stabiliens tantum cinxit et prius existens non maturus non voluit eque efficaciter ita pati vel vis sensitiva non sic voluit a suo intrinseco sicut confitetur Dominus de se ipso. 10

Which are worse: friars or monks?

Circa hoc evangelium dubitatur utrum fratres ex sua institutione propria magis exorbitant quam religiosi possessionati ab ordine christiano. Supposita autem veritate impliciti videtur quod possessionati magis exorbitant 15 quam fratres qui observant expropriacionem, sicut fecerunt apostoli, et super hoc plus intendunt predicacionis insudacioni, nec in alio magis exorbitant; ergo prosequuntur Christum et apostolos suos in modo vivendi similis. Et confirmatur ex hoc quod status novelli deteriorando procedunt, sed fratres in comparacione ad 20 possessionatos alios sunt recentes; ergo minus in deterius profundantur. In oppositum est quod status monachorum et possessionatorum similium protulit secundum suam regulam plures sanctos et iterum sua religio est magis fundabilis in scriptura. 25

Both are far from Christ's order.

In isto dubio suppono ut prius quod utrique multipliciter exorbitant cum secularibus ab ordine christiano; ideo plenus gracia cum fidelibus ante hos ordines introductos suggestionem dyaboli diceret quod istis novitatibus dimissis rectificanda foret Christi religio exemplo et regula 30 Christi et apostolorum et non ex presumptione Luciferi introducenda foret alia periculosa et ecclesie onerosa. Facilius quidem esset religiosos Christi ad rectitudinem status reducere quam novellos ab eius rectitudine plus distantes, quia secundum Veritatis regulas oporteret 35 ipsos primo reducere ad medium ordinis christiani et consequenter ad ordinem virtuosum, quod cum sit ex cautelis dyaboli vianti difficile, patet quod ecclesia in processu temporis admittendo tales ordines se ipsam quoad

7. DE: tantum deest; ib. E in marg.: Alius te cinget. 8. tantum; E: totum; ib. existens; DE: insolens. 11. A in marg.: Indubium; E in marg.: Questio. 12. A: patria magis. 13. DE: ex ordine. 15. DE: quia fratres; ib. DE: qui deest. 18. DE: sequuntur. 24. A in marg.: In oppositum. 26. AE in marg.: Responsio; ib. D: cum utrique. 31. A: apostolorum non. 32. A: introducta. 34. DE: novellas. 37. DE: cum ex. 38. vianti est; ib. A: quod etiam in. 39. A: omittendo.

celeritatem termini et adventum Dei iudicii difficultat.
Sancti quidem qui post puram religionem Christi singulariter
militarunt non intendebant constituere novos ordines sed antiquum in tempore apostolorum secundum
5 modum vivendi disparem et proprium ipsis ac utilem
militare, ut patet de sanctis qui professi fuerunt quod
ordo monachorum et per idem ordo sacerdotum et sociorum
Augustini sint idem ordo sanctorum Jerusalem quoad laicos et ordo Christi discipulorum qui viguit in
10 ecclesia primitiva. Istos autem modos vivendi extraneos
decreverunt sicut oportuit nunc licere dimittere et nunc
reaccipere secundum quod expedit ad virtutes; et servata
ista regula sive religione vel obligatione insolita staret
pure religio christiana et aptarentur discrasiatas remedia
15 secundum que forent ad religionem primevam Christi
facilius reducendi.

The earlier Saints did not intend to found new orders, but to follow Christ's order under the new conditions of their time.

Et istam credo fuisse sententiam omnium religiosi-
archarum qui in millenario Christi ritus plus insolitos
adduxerunt. In millenario autem mendacii constitutores
20 novorum ordinum ex ampliori ignorancia et peccato
amplius erraverunt, ut patet de ordine Dominici et Francis-
cisci cum aliis ficcionibus adiectis de possibili infinitis.

The later orders were founded in error.

Istis autem premissis videtur quod religiosi novelli
amplius erraverunt; ad argumentum oppositum eius
25 pallians dicitur quod falsum assumitur, cum fratres qui
abhorrent perpetuam possessionem vel ipsam renuunt,
quia non sufficiunt ipsam attingere vel ex instinctu
dyaboli stabiliunt in temporalibus mobilibus possessionem
Fol. 197^a perpetuam, ultra hoc quod fecerunt apostoli vel possessio-
30 nati pre verecundia potuerunt; et cum simulata
sanctitas sit duplex iniquitas, patet quod postremi
religiosi ex cautela dyaboli introducti ultra religiones
alias de vicioso medio defecerunt. Nam gradus ypocrisis
fuit cum tercio gradu deviacionis ecclesie introductus;
35 fratres igitur simulant expropriacionem et innaturaliter
ac illegaliter observant in suis temporalibus monstruose
persone appropriacionem maxime detestandam. Ideo

The Friars have the faults of the possessioners and hypocrisy besides.

1. A: Dei iudicii; ib. DE: difficultant; ib. E in marg.: Ecclesia difficultatur per novos ordines. 8. DE: sancti Augustini; ib. A: fuit idem; ib. A in marg.: Nota de ordine; E in marg.: De ordine religiosorum. 10. DE: extrinsecos. 14. A: media. 17. fuisse; ib. DE: sinistram. 18. A: ritus ritus. 21. DE: et deest. 23. E in marg.: Pro argumento in oppositum; A in marg.: Argumentum. Nota contra omnes ordines novellos et specialiter contra ordines mendicantium. 24. A: et argumentum. 25, 26. DE: quia abhorrent. 26. DE: iam ipsam. 30. A: similata. 35. DE: ergo. 36. A: temporibus. 37. DE: maxime deest.

diabolus indubie in adventu eorum infestavit ecclesiam plus callide et intense.

Attendendum est itaque ad finem sue expropriacionis utrum apostolis in suis temporalibus et adiacenciis similentur. Et patet ex eorum copia, ex eorum distribucione⁵ incaritativa, ex accumulacione domorum et temporalium similium, ex cautela dyaboli fratribus priorum, quomodo in effectu fratres sollempnizant ypocrisim et sunt a conversacione apostolica possessionatis aliis plus distantes. Licet enim monachi porticus sibi construant ut castella,¹⁰ tamen fratres cuncta sua habitacula cum Caym preparant tamquam rapacium civitatem. Caym enim licet secundum historicos fuit primus qui civitatem construxerat, tamen causa huius fuit non salvacio incolarum nec resistencia iniusticie rapacium personarum sed ut constancius¹⁵ rapacitatem suam contra iustos defenderet et rapinam suam in scelere profundius conservaret. Et ista videtur causa quare fratres supra apostolos tantas et tales sibi construunt domos, ut ex apparencia cecati populi in honestate construccionis domorum ac basilicarum cecitas²⁰ elemosine populi amplius a iusticia obscuretur et ut fratrum rapacitas in talibus domibus occultetur; unde preponunt basilicarum eminenciam circa quam anhelant pure ad honorem Dei sicut fingunt; et sub iniusticia similata construunt domos alias quas de rapina pauperum²⁵ fabricant ultra apostolos, et pro construccionem sue basilice allegant in sumptuosa construccionem templi sapienciam Salomonis; multo evidencius tempore legis gracie debet basilica in qua hospitatur sacramentum Eukaristie esse pulcra. Sed mirum videtur fidelibus quare³⁰ tantum imitantur facta regis sacrilegi atque adulteri de lege veteri et non secuntur exemplum a Christo qui est caput ecclesie et rex regum. Nam Matthei XXIV°, 1, 2, *accesserunt discipuli Christi ut ostenderent ei edificaciones templi; ipse autem respondens ait eis: Videtis³⁵ hec omnia. Amen, dico vobis, non relinquitur hic lapis super lapidem qui non destruat.*

Ex quo patet cum facto Christi et suorum apostolorum quantum preciositatem basilicarum fuerant preciati, et

Why Cain
built a city.

Friars prefer
the example of
Solomon to
that of Christ.

3. E: appropriacionis. 4. A: suis deest; ib. A: suis adiacenciis.
4, 5. AE: simulentur; D: silentur. 10. E: plures porticus; ib. E in
marg.: Nota. 12. A: rapacem. 13. D: historiacos; ib. E in marg.:
Caym; ib. DE: construxit. 16. E: iustos deest. 17. E in marg.:
Nota. 20. DE: consecracionis domorum; ib. E in marg.: construccionis.
27. E in marg.: Cur fratres faciunt magnas structuras. 27. DE: eciam
sumptuosa; ib. A in marg.: Argumentum. 30. A in marg.: Responsio.

istud docetur expressius (Joh. IV°) de domo oracionis, cum non locus nec loci preciositas sed orantis rectitas apud Dominum ponderantur. Et videtur multis fidelibus quod fratres tam singulariter a templo Salomonis et
5 factis suis culpabilibus in suis edificiis exemplum accipiunt, quia vellent ad status regios aspirare, ut dicit metricus:

They aim at
kingly power.

*Quod in suo animo
Vellent esse reges,
Sed absit hoc a seculo
10 Ne confundant leges.*

Et cum in confessione atque consilio ducunt reges, principes et potentes de omnibus in quibus debet esse consciencia, patet quod quicquid ex errore principum in republica plebi contigerit est in fratribus inchoatum.
15 Et patet quantum ad attendenciam in structuris suis ac temporalibus ipsas consequentibus plus possessionatis deviant ab observancia expropriacionis quam Christus et sui apostoli observarunt. Et quantum ad evangelizac-ionem, patet ex effectu quod in predicacionibus suis
20 per ypocrisim et rapinam supra possessionatos multiplicius evagantur. Pauci namque Christi discipuli ymmo nudus Paulus cum gracia Dei plus edificavit ecclesias quam istis ducentis annis et amplius fecerant omnes fratres. Nec dubium quin eorum indisposicio sit in causa.

Small profit
comes of their
preaching.

25 Et patet quod falsum assumitur, cum infertur quod religiosi possessionatis fratres in millenario exorbitant. In illis quidem in quibus videntur magis proficere ut in evangelizacione et oracione videntur plus cautelas dyaboli confundendo ecclesiam commiscere. Et quantum
30 ad confirmacionem patet quod dyabolus sophista callidus non uniformiter deteriorat ecclesiam sed inventa cautela perversa plus in brevi tempore ipsi nocet quam in priori tempore, quando ecclesia fuit forcior, peioravit. Ideo cognito quod dyabolus per has sectas infestat
35 ecclesiam est evidens quod per illas gracia Dei novissimas amplius et celerius infestabit. Nec caret culpa possessionatorum perversitas, cum eorum religio fuit specialiter
Fol. 198^a in priori ecclesia religioni Christi | propinquior, et de

Possessioners
also to blame.

2. A: locus vel; ib. E in marg.: Christus preciositatem templi materialis non ponderat. Nota. 2, 3. A: sanctitas aput. 3. DE: ponderatur. 5. A in marg.: Nota versus. 12. DE: et deest. 15. A: accedenciam. 16. E in marg.: Solucio ad primum. 18. DE: sui deest. 19. D: quod quod. 21. A in marg.: 2. 24. DE: disposicio. 26. DE: in nullo alio. 27. DE: videretur; ib. A: ut patet. 32. DE: ipse. 33. DE: peioravit deest; ib. E in marg.: Ad confirmacionem. 36. A: per deest. 37. DE: scelestius; E: correxit scelestius (pro celerius).

tanto fundabilior. Non enim reperi fundaciones istarum sectarum in aliquo loco scripture, nisi (ut loquar yronice) in aliquo horum trium, primo in illo (Matth. VII°, 15, 16): *Attendite, inquit Veritas, a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi 5 rapaces. A fructibus, inquit, eorum cognoscetis eos.*

Secundo in dicto vasis eleccionis apostoli gencium (Act. XX°, 29, 30): *Ego, inquit, scio quod intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. Et ex vobis ipsis exsurgent viri loquentes 10 perversa, ut abducant discipulos post se.* Et licet in lege nova sunt multa dicta similia que pseudofratrium ver-

Samson's
foves a type of
the sects.

sucias prophetant planius, tamen tercium exemplum mysticum abducitur ex facto Sampsonis (Judicum XV°, 4): *Perrexit, inquit. Sampson et cepit trecentas vulpes caudas- 15 que earum iunxit ad caudas et faces ligavit in medio; quas igne succendens dimisit ut huc illucque discurrerent; que statim perrexerunt in segetes Philistinorum. Quibus succensis et comportate iam fruges et adhuc stantes in stipula concremate sunt in tantum ut vineas quoque et oliveta flamma 20 consumeret.* Sampson (inquam), sine repugnancia figurat simul tempore ut leo Christum atque dyabolum; vulpes sub tanta multitudine signant has sectas novellas que cum magis Pharaonis in tribus signis sed in tercio potissime defecerunt. Caudarum vero ligacio est religionum sectarum 25 istarum perversa confederacio qua contrarie secundum facies sese respiciunt ex adverso. Nullus enim plus quam frater fratri suo est contrarius; fax vero caudarum in fratribus colligata est spirituale peccatum dyaboli patris eorum que secundum preeminencias suorum ordinum 30 tam superbia quam invidia est complexa. Ipsi autem confundunt devociones religionum tam in privatis personis quam collegiis ex diversis personis conversarum gencium collectarum; et sic perturbant totam ecclesiam tam de collegiatis quam de personis simplicibus in Christi 35 ecclesiam congregandis, quam eciam populum rudem et laicum qui ut olivetum in gressis fructibus prodesset ecclesie. Nec sine isto loco triplici credo quemquam

Some of their
customs be-
token their
errors:

1. A: est fundabilior; ib. E: Fratres enim non; ib. A in marg.: De fundacione fratrum.

6. AE in marg.: 1; E in marg.: Fundamentum fratrum in scriptura. 7. A: dictis; ib. AE in marg.: 2. 13. AE in marg.: 3; E in marg.: Nota. 17. A: qui. 20. A: tantum quod. 21. E in marg.: Sampson figurat. 22, 23. E: in tanta. 23. DE: signant; ib. E in marg.: Nota. 26. DE: contradictorie. 27. A: recipiunt. 28. DE: suo deest. 30. A: preminencias. 31. A: est deest. 35. A: collegatis. 38. DE: tercio; ib. A in marg.: Nota 1.

fratrem fundare suum ordinem. Scio tamen quod in
 observancia sua multum prenosticant ut tota una secta
 conservans regularitatem in habitu sed defective preno-
 sticat Saracenos. Ipsi enim Saraceni tam religiosi quam
 5 alii in habitu sunt conformes. Secundum est exemplum
 prenosticatum quod due cathene quibus tempore Inno-
 cencii III veritas evangelii est ligata prenosticant quod
 prope muros sed intrinsecus ambo fratrum ordines
 situantur. Per hoc enim notatur civitatem ecclesie in
 10 multis deficere et in fundamento fidei christiane corruere
 et dyabolum secundum hos funes in civitatem Domini
 introire. Tercium exemplum prenosticatum est quod
 campanilia sua finguntur super ecclesiam suam sine
 fundacione sufficiente constitui. Sic fratrum religiones
 15 et ordines sine fundacione debita extolluntur. Cum ergo
 sint viri in magna parte discreti liberum habentes
 arbitrium restat illis salutis medium quod deserentes
 sui ordinis imperfectum, libere observant sue regule
 virtuosum de quanto promovet ad finem religionis Do-
 20 mini totum residuum dimittentes.

1. their uniform

dress;

2. the site of
their houses;3. their unstable
steeple.

SERMO XVII.

Nolite timere pusillus grex. Luce XII°, 32.

Christus stabilis suam ecclesiam in tribus virtutibus
 theologicis quibus specialiter viatur ad patriam; nam
 25 fides sustentat et dirigit, spes animat et erigit, sed caritas
 elevat et in regno constituit. Incipit ergo Christus per-
 tinenter a spe, que ad opus meritorium extendit membra
 debilia: *Nolite*, inquit, *timere pusillus grex, quia com-*

Christ estab-
 lished His
 Church in
 Faith, Hope
 and Charity.

3. DE: conservans sanctitatem. 5. A in marg.: 2; E in marg.:
 Secundum exemplum. 6. DE: prenosticum. 7. 8. prenosticant — in-
 trinsecus deest. 8. DE: prenosticat. 11, 12. DE: et dyabolum — introire
 deest. 12. AE in marg.: 3. Codd. prenosticum. 15. DE: et oraciones.
 18. DE: imperfectum, absolutione. 22. A in marg.: Sermo XVII; B in
 marg.: XVII. In translacione Martini. In die sancti Procopii. Translatio
 s. Martini nec non et festum s. Procopii (dioc. Prag.) quarto die Julii
 celebrantur. S. Procopius inter patronos ecclesie Pragensis atque regni
 Bohemiae numeratur. 26. A: Incipit ergo Jesus.

6. Cf. Trial., pag. 409. 8. prope muros sed intrinsecus
 seems to suggest a reference to the site of the friars houses.
 Their convents stood in the suburbs and abutted on the city-
 walls. Brewer pref. to MM. Francisc., pag. XVII. This however,
 while it agrees with 'prope muros' does not agree with
 'intrinsecus'. At Oxford all the friars' houses were in the
 suburbs outside the walls (Matthew). 22. Cf. Wyclif's Sermons
 ed. by Arnold, I, pag. 370.

placuit patri vestro dare vobis regnum, ubi excutit indubie timorem servilem et desperacionis, non timorem filialem excitacionis. Fuerunt enim Christi discipuli in primitiva ecclesia pusillus grex tam continue quam discrete; discrete, quia pauci in comparacione ad numerum apostatarum qui fuerunt apostolis adversati; et fuerunt parvi in animo, quia sencientes humiliter de se ipsis et non extollentes se cum Lucifero supra Deum; et ita creditur quod tota multitudo predestinatorum in comparacione ad reprobos sit pusilla. Et omnibus illis competit hec 10 doctrina. Sicut enim inter virtutes theologicas fides est prima, sic inter virtutes morales se habet humilitas, cum superbia que sibi opponitur | sit primum et maximum vici-^{Fol. 198^b}orum. Nec refert sive spes sive fides ponat initium hic in via, quia sicut tam virtutes quam vicia sunt connexa, 15 sic in circulo virtutum quilibet virtus habet aliquam rationem inicii atque finis.

Causam autem istius confidentie excusso timore predicto assignat Christus in hoc quod *complacuit Deo patri dare apostolis* et aliis fideliter ipsos sequentibus 20 *regnum Dei*. Nam impossibile est cum isto proposito quod aliqui eorum finaliter in medio destruantur; tunc enim Deus non esset omnipotens, cum intentum suum frustrari poterit et a Deo malo finaliter impediri. Nec obest quin Deus revelet quibuscunque sibi placuerit 25 predestinacionis gratiam modo suo, cum omnis fidelis debet sperare se esse predestinatum et regnum beatitudinis habiturum. Sed sicut *in domo patris Christi mansiones multe sunt* (ut dicitur Johannis XIV°, 2), sic multe sunt vie ad hunc terminum beatitudinis veniendi. 30 Sed compendiosior via ac reccior est directe in moribus sequi Christum. Et hanc viam consulit extra ipsam positus capere et finaliter retinere. Non enim competit singulis istud consilium, cum fidelibus ab exordio istud servantibus non restat quod venderent et pauperibus 35 erogarent, et sic fratres licet infideliter sentencie isti consenciant; cum enim secta eorum, cum sit una persona

Small number
of the elect.

Every faithful
man should
hope that he is
predestinate.

2. A: desperacionis -- filialem deest. 3. E: et citacionis; ib. DE: Fuerunt inquam; ib. E in marg.: Grex pusillus discipuli Christi. 6. A: adversati deest. 10. DE: fit pusilla. 11, 12. A: fides prima. 14. E: ponatur. 15. A: in hac vita. 19. A: placuit. 20. A: patri deest. 21. A: in isto. 22. DE: aliquis -- destruat. 23. E: foret. 28. A in marg.: Nota quod Deus potest alieni gratiam predestinacionis revelare. 32. E in marg.: Nota. 33. DE: complevit. 34. A: concilium. 37. E: cum omni.

26. Cf. SEW. III, 426.

sicut totum genus hominum (ut dicit Porphyrius), secundum regulas consilii evangelii superflue habet multa, secundum hoc consilium venderet ipsa et rediret ad vitam apostolicam primitivam. Non enim proderunt illis cautele
 5 dyaboli quod ipsi nichil habent, sed papa est dominus cunctorum que occupant vel elemosinarii qui hec sibi dederant ad prodessendum ecclesie secundum regulam parci usus. Constat quidem quod habent possessionem usus temporalium et secularibus copiosius et quoad
 10 perturbaciones seculi plus quiete; quare ergo non possident? Et cum contingit eos ex abusu et superhabundancia temporalium a termino deviare, quare non observant ad sui perfeccionem et aliorum exemplacionem istud consilium, specialiter cum dicunt se ad omnia Christi
 15 consilia esse strictissime obligatos? Sic enim Martinus dedit pauperi de suis parvis vestibus in hyeme frigidissima, propter quod a sociis est derisus. Multo magis fratres venderent cuncta que possident eciam usque ad basilicas et egenos quos satis noverant relevarent. Aliter enim
 20 plus amarent lapides vel possessiones superfluas quam huiusmodi fratres suos; sed hoc dato lapides et reliqua iuxta que possident in ipsis extinguerent caritatem et gravarent tamquam hereticos atque apostatas ad infernum. Sed numquid hec est via que ducit ad celum? In illo
 25 ergo quod magis fratres imperficit et retardat, ut discipulos Christi sequerentur, similis debent Christi consilia precipue observare.

Et quantum ad ypocrisim de suis basilicis et alias sophisticas cautelas dyaboli, patet quod finaliter ipsis
 30 non proderunt sed coram summo iudice accusabunt. Cum ergo basilicas tales Dominus parvipendit et apostoli construi ipsas fecerunt pro laycis et ymages ac alia signa sensibilia in lege Christi infundabilia vel remisse sunt secundum moderniores sanctos libri singulariter
 35 laicorum, numquid credimus fratres se ipsos ponere in

Friars do really hold property.

Images said to be the books of laymen.

1. DE: et secundum. 2. A: qui superflue. 3. A in marg.: Contra fratres. 4. D in marg.: Proprietarius est totus conventus sed non frater. 5. DE: sed propterea est. 15. DE: esse deest. 16. A: pauperibus. 22. DE: mixta que. 23. DE: et apostatas. 24. DE: ad Christum. 26. E: persequerentur. 28. A: ypocrisim esse. 29. DE: quia finaliter. 31. Rectius: nec apostoli. 32. DE: constitui. 34. E: libris; ib. E in marg.: Ymages in lege Christi infundabilia.

1. Porphyrii Introductio cum aliis commentariis in Aristotelem ed. Venet. 1562. Cf. De Ecclesia, pag. 401, 402. Trialog., pag. 78. Engl. Works of Wyclif, pagg. 447, 533. Cf. Pol. Works of Wyclif, pagg. 325, 706.

eorum capitulo vel ipsos laycos ad fratres per huiusmodi sensibilia tamquam per sagenam dyaboli excitare? Sic enim forent aucupes satane et eius piscatores precipui dimissa piscacione in mari huius seculi reti Petri. Nam iuxta suas imposiciones et signaciones terminorum baptisaciones secundum artem dyaboli possent fingere quod sicut nulla bona possident vel temporale dominium, sic nullum temporale consumunt vel utuntur ad sua ministeria, sed mundialium servacio est illusa. Si enim possent quicquam tale emere, per idem et vendere ac modo quo seculares quomodolibet commutare, sed sicut illudunt populo, dogmatisantes quod sacramentum altaris quod consecrant non sit aliquid sed sensus et naturalis ratio sunt decepti, sic indubie illudunt ecclesie in suis conversacionibus ac institucionibus sophisticis nec non in suis fraternitatibus, in suorum sanctitatibus ac aliis suffragiis spiritualibus que promittunt. Deus igitur illuminet ecclesiam ac simplices, ut ipsis veritatem noscentibus atque conversis ad legem Domini destruant hos errores.

Cum autem Christus secundum divinitatem sit circulus intelligibilis cuius centrum | est ubique et circumferencia nusquam ac secundum humanitatem sit ubique in medio sue ecclesie, patet quod secundum valde disparatas semidiametros contingit ipsum attingere. Sicut enim a quocunque puncto circuli contingit usque ad centrum lineam rectam protrahere, sic in quocunque statu Christus posuerit viatorem contingit ipsum ad Christum ut centrum directe currere. Sed probabiliter creditur quod iste secte novelle tamquam in angulis figure recte linee sunt extra circumferenciam salvandorum; veritas enim non querit hos angulos obstinacie sed declinacionem ac obedienciam habilem quoad centrum. Concedat igitur Deus singulariter hanc circulacionem secundum Christi regulam et sine retardantibus tradicionibus et obligacionibus hominum sibi obedienciam singularem. Iste autem secte monstruose affectant hanc circulacionem ecclesie et ordinacionem Christi in ritibus diversis destruere et nituntur ac innuunt multipliciter ordinacionem Dei in statibus

A parallel from
mathematics.

5. A: signacionis. 6. DE: possunt; ib. A: fringere. 9. A: sensacio. 11. A: sicut enim. 14. A: ideo sunt; ib. A: decepti; ib. E in marg.: Illusio ecclesie. 15. A: suis sophisticis. 17. DE: ergo. 20. DE: deitatem; ib. E in marg.: Christus secundum divinitatem est circulus. 25. AD: circulo. 27. A: posuit. 28. A in marg.: Contra ordines novellos per totum. 30. DE: veritas vero. 32. A: humilem; ib. DE: ergo. 37. A: sitibus.

21. Cf. De Ecclesia, pag. 100, 101.

sue ecclesie destrui et omnes status in ordine suo indivisibili conglobare, sed quam monstruosa foret illa persona, cum hodie genus hoc reprobum secundum unam partem tenet cum uno papa vel preposito suo et secundum
5 aliam cum alio et in speculativis fidei multiplicius variantur. Sicut ergo Martinus qui fuit omnibus istis sectis perfectior nunc fuit miles, nunc monachus et nunc episcopus, secundum quod vidit ad rectitudinem et celeritatem sui termini pertinere, sic dimissis istis sectis
10 novellis cum suis regulis debet fidelis viam, veritatem et terminum appetere dominum Jesum Christum, nec aliquem citra Christum debet fidelis respicere nisi retenta sua compendiosa regula de quanto sine cancellacione ad finem illum intenderit, ut quid nobis de Martino, de
15 Dominico vel Francisco quod sic viaverant, cum Deus nos posuit in alio statu circumferencie christianorum, et per consequens, ut contingeremus per medium aliud nostrum finem?

Contradictions among the Friars.

Example of St. Martin.

Ideo in talibus arguciis debet fidelis purgare et colare
20 deceptionem talem diaboli, ut primo videndo quod talis sanctus in sic faciendo a Christi iusticia non obliquavit; quo supposito, licet noticie nostre dissimili et impertinenti ad meritum nostrum, debemus secundo pensare si nostro statui et donis que nobis Christus dederat sit nobis
25 utile sic viare. Sed in ista purgacione atque colacione non oportet fideles studere, tenendo et respiciendo continue Christi semitam, si ex fide credimus quod sequendo istum abbatem quod est cuilibet vianti possibile nec obliquabimus a veritate nec a rectitudine status quem
30 Christus nobis instituit deviabimus, cancellantes; unde posicio istorum religiosarcharum tam obnubilat viam Christi quod multos itinerantes facit causando circulos plurimos cancellare; et cum secundum Aristotelem errans a rectitudine sue vie de quanto sequendo illam plus
35 diu processerit de tanto a rectitudine plus distabit, sic est de religionibus istis privatis de quanto diucius

All we have to consider is whether any state of life will help us to live rightly.

The simplest way is to follow Christ.

2. E: quam viciosa. 3. A: cum homine. 5. DE: alium. 7. A: non monachus; ib. A: et deest. 8. A: vident; E in marg.: Exemplum de sancto Martino. 9. E: sic dissimilis. 11. A: et deest. 12. A: aliquos. 13. A: sua deest; ib. AD: cautellacione. 13, 30, 33. It seems that cancellare is here used in the sense of French 'chanceler' (to stagger). Matthew. 14, 15. DE: Martino, Dominico. 17. DE: attingeremus. 20. A in marg.: 1. 23. AE in marg.: 2. 25. Codd.: coloracione. 25-27. E: atque - sequendo deest. 27. DE: quia ex fide. 30. D: cautelantes; in marg.: vel cancellantes. 33. A in marg.: Aristoteles; D in marg.: Nota optimam regulam Aristotelis contra hereticos et contra Taboritas. 35. E in marg.: Exemplum mathematicum.

duraverint, de tanto plures perturbaciones et errores seminabunt; unde secundum ymaginacionem Lyncolniensis et secundum veritatem ponendo unum nobis infinitum esse reliquo maius, de quanto punctus in circulo fuerit a circumferencia distancior, de tanto seccio secundum 5 lineas eius transversales erit plurior, in tantum quod sicut in centro est seccio plurima sic in circumferencia non est seccio aliquanta. Sic ille qui conversatur cum Deo in mundi circumferencia tamquam eroycus non habet conturbacionis vel contencionis aliquam seccionem; 10 ille autem qui est mundo deditus et fauci dyaboli secundum leges suas propinquior et in vita bassior contencionis et conturbacionis recipit plurimas secciones, quia orbis terrarum pugnabit cum Domino contra talem. Unde videtur quod tales religiosiarche qui ponunt se centrum 15 novorum ordinum dimisso Christo humillimo sunt de ipsorum numero quos Christus prophetat (Matth. XXIV°, 5) conquerendo: *Multi, inquit, venient in nomine meo, dicentes quod ego sum Christus et multos seducent.* Et isti sensui videtur Paulum alludere (I Cor. I^o, 13): *Numquid, inquit, 20 Paulus crucifixus est pro nobis?* ac si diceret: Fundamentum et religiosiarcha novi ordinis debet solummodo esse Christus. Nec solum servatores harum religionum, sed seculares domini earum institutores et defensores multipliciter sunt culpandi, quia cum consensus et iniusta 25 operacio in malicia sunt equales, patet quod illi qui sensibiliter monstruositati isti consenciant pene iudicio non carebunt, nec solum illi sed qui retinent fratres | Fol. 198^d huiusmodi discolantes; nam secundum precipuos de religionibus privatis religiosus talis sine obediencia et 30 claustrum est quasi piscis palpitans sine aqua.

Cum ergo fratres propter honestiorem et racionabiliorem habitacionem confratris extra suum collegium reputant ipsum apostatam, videtur quod pari racionis libra debent talem apostatam conversantem cum dominis sicut Deus 35 apostatat ipsos ex consensu. Nec temporalis dominus se ipsum edificat quoad temporalia vel ministrorum occupaciones que apostate tales consumunt et exigunt,

Founders of
orders usurp
Christ's place.

Their
supporters will
be punished.

1. A: duraverunt. 3. D: infinitum in figura; infinitum in marg.
5. DE: a deest. 6. plurior; ita codd.; ib. DE: ita tamen quod. 7. DE:
est deest. 8. E: aliquanta deest. 13. E in marg.: Nota de mundo
dedito. 18. DE: venient deest; ib. DE: dicent. 20. Codd.: I Cor. I^o
et III°. 21. A: dicere. 23. E: harum legem. 26. A: essenciales.
27. D: multipliciter; E: sextupliciter. 31. D in marg.: Capagyche verb.
Bohem., id est, palpitans. 32. E: racionabilem; ib. E in marg.: Exem-
plumde pisce. 33. AD: confratres; E: confratrem.

nec spiritualiter, cum tales vel mutescunt ut ydiote vel seminant hereses et alia verba mendacii venenosa. Et revera inter alias irracionabiles mendacitates tales ex plus fructuosa cautela et minus irracionabili causa intrant
 5 non invitati domos huiusmodi dominorum; nam harloti, ministralli et ceteri ioculatores huiusmodi licet non invitati veniant et discolariter bona pauperum consumant, tamen secundum formam artis sue faciunt recompensam. Sed sic non regulariter faciunt fratres domos huiusmodi
 10 penetrantes, licet ex stulto principio dyaboli introducto fallatur communitas, quod eo ipso quo quis habitum fratris induerit est magnus clericus et subtilis. Et patet secundum legem hominum peccantium in se ipsos quod domini tales multipliciter nocent fratribus ac eciam
 15 sibi ipsis. Nec habet excusacionem quin omnes tales fratres et consentanei sui reciproci in fide deficient, quia iuxta dicta alibi nullum peccatum inest homini nisi propter defectum fidei; sed omnes tales notabiliter peccant, ideo de tanto in fide deficient.

20 Item, supponendum est fideli ex fide quod omnis talis religio non sit nisi via ad terminum beatitudinis attingendum. Sed religio quam Christus primo per se instituit est brevior, pulcrior et securior quam aliqua religio novella superaddita. Ergo positus in adopcione libera
 25 errat in fide, deserendo viam Christi que est sibi facilior, et aliam condicionis opposite assumendo. Declaracionem antecedentis oportet ex fide supponere, dum sancti qui finguntur in religionibus istis vixisse, sicut false asseritur de Christo, beata virgine et sanctis apostolis, assumpserunt
 30 accidentaliter istos modos vivendi, et si et de quanto eis convenerat et alias ut accidentia non ut religiones vel ordines dimiserunt; sed modo tamquam gentiles manuducendi tamquam stulti et irracionabiles ductu stelle vel alterius signi sensibilis ponunt robur sue religionis in signis non tamquam Judei vel Christum confitentes, instruccionem insensibilem accipientes ab angelis. Sed proseguendo textum evangelii oportet ex fide sup-

Friars make no return for their entertainment.

Christ's rule the best.

3. A: alios; ib. E: irracionales. 4. DE: plus deest; ib. A: frontuosa; ib. A: racionabili. 5. DE: harlati. 6. D: ministralli; ib. D in marg. with mark of reference: heroldi; E in marg.: ministralli; ib. A: modi deest. 7. DE: tam. 8. E: prius recompensam. 17-19. A: quia — deficient deest. 20. A: Ideo supponendum; E: Unde; ib. DE: ex fide deest; ib. A in marg.: Nota racionem pro communi religione christiana; E in marg.: Nota bene. 24. DE: adepcione. 27. DE: Unde sancti. 30. A: et si deest. 31. DE: convenerant; ib. DE: accidentalitia. 36. A: insensibilem deest.

How we should
obey the
command to
sell all we
possess.

ponere quod quicumque viator debet vendere illa que possidet et dando elemosinam emere regnum Dei. Sicut enim oportet quantumcunque divitem secundum specialem modum habendi dare et vendere Deo sua, sic oportet quantumcunque pauperem secundum opera spiritualis misericordie emere regnum Dei; unde quia in tali commutatione non est ablacio altrinsecus, ideo Isaie LV°, 1 dicitur: *Venite et emite absque argento et absque ulla commutatione vinum et lac*. Sicut enim fidelis usurans spiritualiter lucrum non deserit, sed primo quodammodo 10 sibi capit, sic quando homo dat Deo bonum aliquod, ab eo se ipsum non spoliatur sed forcius habet illud. Sic Deus quando dat homini beatitudinem vel donum aliud, non se ipsum privat dono huiusmodi sed acquirit, quia (ut leges humane fabulantur) quicquid servus sibi quesierit 15 domino suo acquiritur. Sed evangelium docet cum qualibus sacculis debent mercantes huiusmodi operari: *Facite, inquit, vobis sacculos qui non veterascunt*.

What the
gospel-purse is.

Ex quo patet quod mendicantes validi cum suis sacculis putrefactibilibus saltem ut tales ab isto mercimonio 20 sunt exclusi. Sacculus autem evangelicus quem limitat Deus compendiosissimus est thesaurus operum meritoriorum qui ex divina iusticia non possunt in fructu remunerationis celestis deficere; ideo iaciat fidelis quam instanter potuerit opera meritoria hic in via et secure 25 servantur quoad fructum in patria. Non ergo oportet sollicitari de custodia empti vel precii, quia in celis non fit corruptio ab intrinseco nec violencia ab extrinseco, ut contingit in istis temporalibus, circa que infideles se nimis sollicitant. Unde Salvator concludens in brevibus 30 differentiam inter celicolas et avaros sic loquitur: *Ubi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum*. Cum enim mens sit porporcionabiliter in re cui afficitur et cor in proposito sit mens hominis, patet veritas dicti Christi. Et isto modo debet intelligi Apostolus quod *sui* et suorum 35 *conversacio est in celis*, sicut avarorum conversacio | est ^{Fol.} in terris. Quidquid enim homo magis dilexerit constituit 199^a

1. E in marg.: Vendicio et empicio spiritualis. 3. A: enim deest.
13. E: Deus commendat. 17. A in marg.: Contra ordines Mendicantium
per totum. 21. A: sunt sunt; ib. E in marg.: Sacculus evangelicus quid
est. 30. E: verbis brevibus. 33. D: proporcior; ib. A: ut sibi afficitur;
D: cui affligitur. 35. A: in isto.

1. Marci X, 21. 17. Lucae XII, 33. 31. Matth. VI, 21.
36. Phil. III, 20.

Deum suum. Sed quia ad mercacionem istam oportet mercantem cavere de peccatis carnalibus que sunt sompnus anime et contra hostes ac pro continuanda sollicitudine divini ministerii oportet instancius vigilare, ideo utrumque
5 precipit evangelium consequenter cum dicit: *Sint lumbi vestri precincti et lucerne ardentes in manibus vestris*. Lumbos namque precingimus, cum appetitum sensitivum a peccato gule atque luxurie coartamus, et lucernas ardentes tenemus in manibus, quando virtutem opera-
10 tivam nostram secundum caritatis splendenciam coaptamus.

Et quantum ad vigilias quibus cavetur a sompno letifero sunt due vie propter quas iste vigilie sunt notande; prima ut sponsus dans mercedem beatitudinis
15 sit paracius introductus. Nupcie autem sponsi ecclesie sunt deitatis et humanitatis Christi coniunctio a quibus nupciis ut medio apto copulatur ecclesie, sic tamen quod non peccatorum repagulis inveniatur ostium eius clausum.

20 Venit autem Jesus ad ostium viatoris et pulsatur, quando secundum Kalendas mortis infirmitatibus corporis ipsum gravat. Tunc enim debent fideles ostium anime Christo lacius atque celerius aperire, quia licet omnes tenentur continue secundum regulas caritatis servare tam ostium
25 quam oculum apertum Christo tam secundum affectionem quam intuitionem, tamen in mortis articulo debet ista lacius aperire. Nec caret talis vigilia notando premio cum (ut dicit Veritas) pro suo tempore sint beati. Christus autem precinet se linteo ministrans talibus, quando
30 secundum opera supererogacionis ultra condignum ipsos finaliter premiabit ac si paratus et attentus distribuere premia servis suis ipsa premia inclusa in linteo partiretur; et ista erunt iniciative et arraliter in mortis articulo sed consummative et finaliter in extremo iudicio.
35 Et dividendo totam periodum hominis in tres tercias, patet quod nulla earum excluditur propter parvitatem meriti, quin Christus talibus servis fidelibus sic ministrat.

We must watch, and be ready to admit Christ.

Christ knocks at the door in the approach of death.

2. DE: veritatem cavere; ib. A: casualibus; ib. A: sunt deest; ib. AD: sompnis. 5, 6. AE: cum dicit — vestris deest. 9. A: quin. 13. A: lucifero; ib. E: due evidencie; ib. E: propter — sunt deest. 21. A: mortis deest. 22. AD: Christi. 27. E in marg.: Jesus venit ad hostium. 28. A: ut deest. 29. A: lintheolo. 31. D: distribue. 32. DE: in deest. 33. E: realiter. 34. DE: ac finaliter. 35. A: totum; ib. E: hominis deest; ib. tercia.

Humilitas namque Christi secundum quam servis suis ministrat est sufficiens in merito ad supplendum premium beatitudinis pro cunctis servis suis capacibus; et cum necesse sit repagulata via per peccatum in mortis articulo dyabolum qui est fur periculosissimus advenire, 5 patet quod secunda evidencia docens attendere ad istam vigiliam est ut dyabolus in mortis articulo sit exclusus, specialiter cum ignoramus singuli horam mortis.

SERMO XVIII.

Rogabat Jesum quidam phariseus ut manducaret cum eo. Luce VII°, 36.

How Christ
associated with
men at meals.

Cum Salvator ordinatus est ex eterno Dei consilio esse caput, dux et exemplar ecclesie, patet ex hoc evangelio quomodo in rationibus istis est ab ecclesia imitandus. Manducavit autem cum hominibus secundum 15 multiplicem rationem, ut nunc cum peccatoribus ad eorum penitenciam excitandam (ut patet Matthei IX°), nunc cum familiaribus ad eorum devocionem nutriendam (ut patet Joh. XII°), nunc cum cognatis pauperibus ad eorum inopiam relevandam (ut patet Joh. II°), nunc 20 cum phariseis ad eorum superbiam confutandam ut hic. Et utrobique prudens dedit exemplum ecclesie quomodo debet communicare cum proximis manducando. Per hoc enim docetur quod non debet sperni manducacio cum proximo eciam inimico, nisi assit patens ratio, 25 cur non debet esse talis manducacio, sed in eius abstinentia utilior ecclesie edificacio. Sic autem manducavit Christus cum hoc phariseo ad instruccionem ecclesie, ad melioracionem Magdalene et ad confutacionem superbie pharisaice. Discubuit autem Christus 30 in domo Symonis indubie rationabiliter et modeste, Magdalene autem sicut prius fuit ad contricionem sui criminis adeo mollita, sic ad induccionem eiusdem spiritus super misericordissimum hominem est inducta,

1, 2. Humilitas — ministrat deest. 1. E in marg.: Nota. 4. A: repagula. 6. DE: quia secunda. 7. DE: seclusus. 10. AD in marg.: XVIII; E in marg.: In die S. Magdalene. 15. D in marg.: Manducavit Christus cum peccatoribus ex causa multiplici; E in marg.: Christus manducat cum hominibus propter multa. 16. A: et nunc. 22. E: prudens deest. 23. D: proximo. 24. A: negari manducacio. 25. E: et inimico. 26, 27. DE: eius absencia. 28. A: ad ministracionem. 29, 30. DE: et confutacionem. 32. A: fuit deest. 33. E: institutionem eiuslicet (!).

ita quod, sicut primo in civitate ex meretricali titulo
erat nota, sic ex fructuosa penitencia utique ecclesie
diffusius erat nota. Attulit autem in introitu suo ad
Christum sumptuosa necessaria suam devocionem indi-
5 cancia et magna ac prudens devocio ut quo prius
abusa fuerat in lasciviis expenderet in devoto ministerio
Salvatoris. Quam copiosa itaque ploracio mulieris que
suffecit suis lacrimis lavare pedes hominis nudis pedibus
incedentis, et quam magna devocio mulieris que solebat
10 adulterinis aspectibus capillis suis viris illudere expansis
illis pedes Christi sic tergere, tercio que solebat am-
plexibus et osculis impudicis viros decipere infimas
partes viri dignissimi voluit humiliter osculari, et quarto
que solebat ungento odorifero ad fugandam carnis sue
Fol. 199^b tabem luxurie | instanter ungere iam pedes Domini
voluit devocius delinire.

Greatness of
Magdalen's
repentance.

Stetit autem retro faciendo hec opera quod contingere
potest dupliciter propter verecundiam quam habuit de
peccato. Et nota, quod sicut de ista peccatrice non legitur
20 quod fuit confessa et secundum ritum qui hodie requiritur
absoluta, sic credendum videtur quod si ista confessio
fuit ad delecionem criminis requisita, non foret a scribis
Sancti Spiritus pretermissa. Sed asserendum videtur
constanter Symoni quod, sicut dolor anime in ista femina
25 peccatrice fuit dispositio ut Christus perfecte peccatum
suum dimitteret, sic usque in diem iudicii presens vere
penitentibus credendus est sine tali ioculacione peccatum
dimittere. Cavendum itaque est a ficta penitencia ne in
absolucionibus et signorum ritibus ecclesia per cautelas
30 Simonis sit illusa.

Her humility.

She had not
been to
confession.

Oportet ergo fidelem in Christo confidere secundum
quatuor quoad se ipsum, primo quod secundum lacri-
marum copiam assit sibi vera contricio de commisso.
Quamvis autem non oportet quod sensibiliter lacrimetur,
35 tamen oportet quod inferiori homine fructifere conteratur.
Secundo oportet secundum longitudinem capillorum
tritorum ad pedes Domini habere perseveranciam affec-
cionis, ne peccator in maculam relabatur. Tercio oportet

Four things
needful to the
faithful.

1. D: meretricibili; ib. A: titulo deest. 2. Codd.: utrique. 4. E:
suam veritatem. 6. A: laciviis. 8. DE: sufficit. 10. DE: viros.
12. E: viros decipere deest. 18. E: posset. 19. D in marg.: Confessio;
E in marg.: Nota. 25. A: fuerit; ib. DE: perfectus; ib. A in marg.:
Nota de contricione. 26. DE: sic in die. 31. E in marg.: Oportet
fidelem in Christo confidere. 32. DE: quo deest; ib. A in marg.: 1;
Quoad se ipsum. 36. AE in marg.: 2. 38. A: macula; ib. AE in
marg.: 3.

quod affectio sua sit pedes Domini devocionis oleo ex humanitatis sue opere deliniri. Et quarto oportet quod in operatione sua extrinseca tam verbo quam opere secundum amorum osculum voluntati Domini sit conformis. Et ita cum deberet contritum Christum induere, 5 patet quod in plena contricione, in criminis reliccione, in frequenti devocione et in voluntati Christi plena conformacione stat peccatoris disposicio in se ipso.

Four duties to
our neighbour.

Oportet etiam ipsum caritative proximum suum respicere, primo tergendum maculas suas lacrimis compuncionis, secundo relevando suos inopias superfluitatibus possessionis, tercio mulcendo suas tristitias spirituali misericordia tamquam rore devocionis, et quarto vera pace concordando cum ipso in vita meritorie operacionis. Et si habuerit hos duos quaternos ad proximum et se 15 ipsum, non est compossibile absolventem deficere.

Simon's
blasphemy, and
Christ's reply.

Sed Simon videns hec quatuor in ista femina prorumpit tacite in coloratam blasphemiam: *Hic, inquit, si esset propheta, sciret indubie que et qualis est mulier que tangit eum*, cum sit meretrix tam famosa. Sed Christus dimittens 20 Simoni hos sensus sophisticos reprobatur eum secundum sentenciosam parabolam, quomodo duo sunt modi hominum qui obligantur cum bonis Domini usurare, scilicet magni ac populo propositi cuiusmodi fuit Simon et simplices ac illis subditi cuiusmodi est Maria; et 25 illis currentibus in debito quoad Deum maiori tamquam superbo incurrenti quingentos denarios, minori autem ex prevaricatione decalogi instinctu superbie indebitato tamquam in denariis quinquaginta, si Deus hiis ambobus dimiserit et eum proportionaliter ad eius 30 gratitudinem dilexerint, manifestum est quod prior ad dileccionem debitam plus tenetur. Et istam sentenciam phariseus placide confitetur. Christus autem ponendo quod sit Deus et homo et tam Simoni quam Marie dimiserat culpam suam, ostendit ex facto quod Maria 35 iuste fecerat; Simon autem vel incomplecius vel iniuste. Ipse autem ex maiortate status et omissione operis quod Deo debuit incurrebat suum debitum ut maior debitor Domino magis debens; Maria vero ex minoritate status minus Deo debuit tamquam minor debitor et 40

2. E in marg.: 4. Disposicio peccatoris in se ipso. 4. 5. A: fit conformis. 8. D in marg.: Peccatoris disposicio. 10. A in marg.: Quod proximum; 1, 2, 3, 4. 15. A: ad Christum et. 30. DE: et cum. 39. E: debitor dum; ib. D: deberes; E: deberet; ib. E: Maria autem.

cum ipsa ab introitu Christi in domum Simonis sibi
 complecius satisfecit, videtur quod ipsa quam Simon
 accusabat fatue sit laudanda, et ipse Simon ex peccato
 multiplici sit culpandus. Pro fundamento vero istius
 5 argumenti Domini suppono ex evangelio (Luce XIX°)
 quod ipse de quocunque dono quod dederit viatori
 usuram exigit spiritualem, et patet quod Maria recipiens
 a Christo dona naturalia et pauca vel nulla gratuita
 ante eius introitum cum usu laudabili istorum bonorum
 10 naturalium post eius introitum acquisivit Domino multa
 bona gracie, quando Symon continue debitum incurrebat.
 Assumit autem Christus tamquam principium quod cui
 minus dimittitur minus diligit. Quod videtur capere
 multas instancias, primo cum mater Christi et eius
 15 humanitas summe dilexerant et tamen nichil eis dimit-
 tebatur, cum non peccaverant. Item, iuxta hanc viam
 vel omnes peccatores quorum remittuntur peccata eque
 peccarent vel nullus posset alium in dilectione superare
 et per consequens pro beatitudine plus mereri, quod
 20 est contra Christum (Johannis XIV°, 2): *In domo patris
 mei mansiones multe sunt.* Item, videtur ex textus per-
 tinencia quod isti Simoni dimissa sunt peccata, et cum
 Fol. ex eodem textu videtur contrarium, videtur quod hoc
 199^e evangelium re | pugnat infideliter sibi ipsi.
 25 Pro isto dicitur quod Christi diffinicio est necessaria
 sed pro eius intellectu sancti variant, ut quidam in-
 telligunt illud particulariter, et tunc obiectus non ca-
 piunt contra illud instanciam; alii autem intelligunt
 hoc universaliter quoad hominem, cum aliter Christus
 30 incomplete et impertinenter illud exprimeret et sup-
 peraddunt quod est duplex dimissio, scilicet commissi
 delecio et a committendo de possibili preservacio. Et
 sic a solo Christo Deo et homine excluditur Dei
 dimissio.
 35 Et tunc ad primum de beata virgine dicitur quod
 sibi dimittebatur maximum secundo modo, cum fuit
 plus quam Maria Magdalene vel alia aliqua a crimine

Instance against
 the rule laid
 down by Christ.

Defence of it:
 Christ's words
 may be taken
 particularly or
 generally.

How sin was
 remitted to the
 Virgin.

3. A: accusat. 4. E: sit deest. 7. E in marg.: Deus exigit
 usuram. 10. recte: a Domino. 11. A: bona gracie deest. 13. A:
 minus dimittitur deest; D: minus minus. 14. E in marg.: Instancie;
 ib. ADE in marg.: 1. 16. DE: peccaverunt; ib. ADE in marg.: 2.
 19. D: per; ib. A: merere. 21. ADE in marg.: 3. 25. AE in marg.:
 Responsio. 28. A: illud deest; ib. E in marg.: 1. 29. A: cum deest.
 30. D: id. 31. E in marg.: Dimissio duplex; A in marg.: Dimissio
 peccati duplex. 35. A in marg.: 1; D in marg.: Ad primum. 37. E:
 Magdalena.

preservata et cum continue in via peccare potuit (ut quidam asserunt), ita preservacio a casu maioris gracie et magis continue fuit maior, et ita sentiri debet de quolibet salvandorum.

2. How much a man sins is known only to God. Quoad secundum dicitur quod consequencia non valet; 5 non enim habet quilibet potenciam vel sufficienciam ad peccandum equaliter nec ad equaliter promerendum, sed limites huius sunt cogniti soli Deo.

3. Simon's sins probably not forgiven. Quoad tercium videtur mihi probabile quod Simonis crimina remanserant indimissa; sed contra istud ex 10 textu tripliciter instatur; primo ex hoc quod innuitur quod isti Simoni minus dimittitur, et ideo non fecit Christo ut Maria Magdalene tam gratanter, secundo quod Christus non titulo elemosine tam familiariter comederet cum prescito, et tercio quod responsionem 15 eius commendat, asserens quod recte et per consequens meritorie iudicavit. Qui enim iudicat in peccato dampnabili iniuste facit quicquid fecerit et per consequens indirecte.

Christ sometimes communicated with the wicked.

Quantum ad ista dici potest, quod Simon pro toto 20 tempore istius convivacionis fuit in presumptiva superbia, quia supercilio pharisaico excecatus. Utrum autem prescitus fuerit vel predestinatus ad beatitudinem, hoc ignoro. Et quantum ad primum dicitur quod hoc non innuitur, cum parabole si forent in toto similes, non 25 essent parabole, sed veritas rei geste. Quoad secundum dicitur quod non debet trahi in consequenciam communicacio Christi cum homine et sua salvacio, cum sepe communicavit cum Scarioth eciam comedendo. Videtur tamen cum mulieribus communicasse excellenciori fami- 30 liaritate septem vicibus, primo cum Maria Magdalene (ut Joh. XII°, XX° et Matth. XXVI); nec dubium quin illam predestinavit ad gloriam sicut Martham; secundo communicavit cum muliere Samaritana super fonte Yacob (Joh. IV°), et est probabile quod sit sancta; tercio 35

2. A: illa (E: iam) preservacio. 5. AE in marg.: 2; D in marg.: Ad secundum. 6. AD: insufficienciam. 9. AE in marg.: 3; D in marg.: Ad tercium. 11. A in marg.: Obieccio triplex; E in marg.: Triplex instancia; ADE in marg.: 1. 13. ADE in marg.: 2. 14. DE: quia; ib. DE: faciliter. 15. D in marg.: 3. 20. A in marg.: Responsio triplex; E in marg.: Responsio. 21. A: in deest. 24. AD in marg.: Ad primum. 25, 26. DE: non forent. 26. AD in marg.: Ad secundum. 27. A: trahi ad. 28. DE: Christi deest. 29. E: commendando. 31. E in marg.: De communione Christi cum mulieribus; D in marg.: Christus communicavit cum mulieribus septem vicibus; A in marg.: Communicacio Christi cum peccatoribus fuit multiplex. 32. AE: X, XII, XX. 33. A in marg.: B; E in marg.: 2. 35. AE in marg.: 3; ib. A: Joh. XIV°.

communicavit cum muliere Chananea quam cani com-
paraverat (ut patet Matth. XV°). Quarto communicaverat
cum muliere paciente fluxum sanguinis (Matth. IX°),
quinto cum Martha (Joh. XII°), sexto cum muliere
5 deprehensa in adulterio (Joh. VIII°) et septimo cum
sanctis mulieribus de quibus sumptus susceperat (Luce IX°);
et probabile est quod omnes iste septem femine sint
salvate.

Secundo isto gradu videtur fuisse affabilis peccatoribus
10 quos predestinavit ad gloriam, ut Nycodemo phariseo
(Joh. III°), Zacheo publicano (ut Luce XIX°) et Mattheo
theolonario (ut Luce V^o et Matth. XIV°). Tercio fuit
affabilis secundum hunc gradum parvulis quos voluit
libere ad ipsum accedere et eorum innocenciam am-
15 plexari (ut patet Marci X), ab illis etiam non a demonibus
laudari voluit (ut patet Matth. XIX° et Luce XIX°), sed
communicando cum phariseis aliis prescitis maioris
malicie durissime ipsos redarguit (ut patet Matth. XXIII°
et sepe alibi).

20 Quantum ad tertium dicitur quod duplex est rectitudo
ad propositum, scilicet vere responsionis et virtuose
conversacionis; primo modo iste Symon recte respondit
sicut stat dampnatos opera iusta facere et recte ac
vere ad utilitatem ecclesie respondere. Nec repugnat
25 ista rectitudo obliquitati in moribus, sed notandum est
quod ex ista communicacione Christi exemplari debet
accipi prudens communicacio sui servi. Nam cum
peccatoribus nemo debet communicare eorum vicia
approbando sed excludendo omnes modos consensus et
30 cum prudencia reprobando. Sic enim debemus pecca-
tores secundum rationem qua huiusmodi durius ex-
probrare, servando tamen continue dileccionem nature
et affectando conversacionem in moribus, si Deo placuerit.

Cum peccatoribus autem quorum conversionem speramus
35 debemus communicare tripliciter, semper eos lucide in

Truth of
Simon's reply
no proof he
was in grace.

What should
be our relations
with sinners.

2—5. AE in marg.: 4, 5, 6, 7. 2. A: Matth. II°. 8. E: salvande.
9. D: Secundo item ergo videtur; E: Ex isto ergo. Rectius: Item, isto
gradu; ib. D in marg.: Christus fuit affabilis peccatoribus salvandis com-
municans cum illis, videlicet mulieribus, viris et parvulis, sed durus damp-
nandis. 11. DE: Luce; ut deest. 12. A: tholonario; ib. A: Matthei IX°;
ib. E: Secundo fuit. 16. A: Luce XVIII°. 18. DE: eos redarguit;
ib. A: Matth. deest; A: XXIV°. 20. D in marg.: Ad tertium; A in
marg.: 3. 22. AD in marg.: Rectitudo duplex. 23. E: et recte deest.
24. E: vere respondere. 25. E in marg.: Nota bene. 26, 27. DE:
debet prudens communicacio fieri. 27. D in marg.: Communicare cum
peccatoribus quomodo licet. 32. E in marg.: Nota. 34. A in marg.: 1.
35. E in marg.: Cum peccatoribus quomodo est conversandum.

Domino exhortando. Debemus itaque communicare cum potentibus aut publicanis, cuiusmodi sunt domini et divites mundo dediti; secundo debemus communicare cum mollibus muliebriter qui peccatis carnis originaliter inclinantur; et tercio cum mundialiter superbientibus 5 atque iocose lascivientibus excecatis ceca superbia ut parvuli. Omne enim quod est in mundo increpabile est aliquod horum trium (ut patet 1^a Joh. II°). Hiis enim debe | mus esse instar Christi affabiles hortantes fugere Fol. 199^d vicia et prosegui opera virtuosa, cavendo semper de 10 occasione data per quam viciū augetur. Ille enim est modus dyaboli communicandi, ut patet de mendacio, de avaricia et de stimulo provocando.

We must
beware of
being misled
by prelates.

Et quia omnia ista videntur in prelatiſ ecclesie vel verius ministris Antichristi subtiliter congregari. ideo 15 de illius veneni origine debet catholicus plus cavere, specialiter autem de communicacione falsa in sacramentis et aliis mendaciis de scriptura. Non enim patencius quam sic posset quis ostendere se esse membrum dyaboli, ut sicut iste Simon ex superba ignorancia 20 mendaciter dampnavit hanc feminam et iustificavit sophistice vitam suam, sic habet sequaces usque hodie accusantes quos Deus approbat et secundum sacramentum penitencie mendaciter mendicantes. Ignorant autem indubie quando est attricio et quando contricio eciam 25 in se ipsis, et per consequens ignorant quantus dolor requiritur et sufficit ut peccatum hominis deleatur. Ignorant iterum quanta sit penitencia pro supposito crimine iniungenda, et ignorant tercio non solum pro lapsu temporis preteriti vel futuri sed eciam pro pre- 30 senti tempore ex quali radice homo quem iudicant confitetur; et tamen non timent ex tanta cecitate ignorancie sed multa que sonant in Dei blasphemiam iudicare. Si ergo quodcunque mendacium quantumcunque leve fuerit est peccatum, quanto magis mendacium factum 35 de opere Dei abscondito quod vult a mortalibus occultari? Non dubium quin luciferina presumpcio docuit istam scolam. Nec valet in hoc excusacio Simonis qui tacite dixit et condicionaliter: *Hic si esset propheta,*

Errors on the
sacrament of
penance.

Presumption
in assigning
penance.

1. E: communicare deest. 3. A in marg.: 2. 6. A: lasciviantibus. 13. A: et avaricia. 16. A: illius ut. 22. D in marg.: Cave quia hic loquitur contra confessiones et absoluciones. 24—26. A: autem — ignorant deest. 27. A in marg.: Differencia inter attricionem et contricionem; 1. 29. E: in crimine; ib. A in marg.: 2; A in marg.: 3. 35. D: fratrum de. 36. DE: nobis a.

sciret que et qualis est mulier ipsum tangens, cum nichil mali de Christo implicat. Sic (inquit) omnia ista predicta iudicia non sunt demonstracione fulcita sed tamquam probabilia promulgata, sic (inquam) posset
 5 *Antichristus quemcunque proximum de quocunque crimine accusare et quodcunque Deo possibile temere diffinire. Nec valet quod tales non loquuntur nisi condicionaliter, exprimendo vel saltem intelligendo si et quatenus Deus voluerit, quia tunc non presumerent suas absoluciones*
 10 *vel alia sacramenta vendere vel celare suas sentencias a populo quem credunt ex huiusmodi sensus ignorancia graviter esse deceptum. Sic enim posset quicunque laicus de quocunque peccato vere dicere: Si Deo placuerit, libero te ab illo et addendo istum terminum quatenus. Patet*
 15 *quod intelligendo ipsum reduplicative sive causaliter sepe incidunt in blasphemum mendacium sicut primo. Quis enim confessor vel prelatus ecclesie scit si vult si vel quantum placet Deo, quod datus confessus sit a crimine absolutus. Et in ista blasphemia sunt*
 20 *fratres ut plurimum et nimis multi ordinum privatorum. Statuunt enim sibi tamquam blasphemum principium quod ex sua ordinacione quam stabilire nesciunt oportet Deum intrantem fraternitatem suam a quocunque absolvere peccato, et in effectu dicunt quod propter*
 25 *hoc quod striccius obligantur mendaciis voluptatibus aut concupiscenciis mundanis sunt Deo ideo magis cari et a cunctis suis criminibus absoluti sicut absolventes; et prelati dicunt sepius in effectu quod si vis mihi dare tantam pecuniam, absolvam te a tanto crimine donando*
 30 *optatam indulgenciam. Nec oportet super isto Deum consulere, quia istud diffinio sive Deus voluerit sive noluerit. Nec sunt aliqui vel pauci qui in ista causa audent vel tacite regarrire; cuius causa precipua est fratrum prodicio qui propter questum et fastum status*
 35 *proprii sunt in causa patris sui instantissime advocati. Et hii sunt fructus novitatum legum et ordinum qui ultra religionem Christi sunt in ecclesie noviter introducti; et utinam sicut voce predicant quod eorum religio est perfeccior quam christiana religio primitiva, sic sine*

It is no defence to say that they absolve "if and so far as God wills".

Blasphemous claims of friars,

of prelates.

5. A: quocunque deest. 10. DE: colare. 11. A: modi deest; ib. E: ignorancia deest. 15. E in marg.: Blasphemia hic tangitur fratrum. 17, 18. DE: dubitat quin si vel quantum; A: vult quantum. 24. DE: in deest. 30. A in marg.: Contra ordines et de attricione, contricione, confessione, absolucione et indulgenciis. 32. A: nolit. 33. A: regamvire (!); E: regamere. 34. A: predicacio. 36. A: que. 39. A: est — religio deest.

mendacio veritatem compleant in opere et in vita, quia aliter indubie sunt mendaces blasphemi et periculosiores heretici ex falsitate sua prophetica secundum evangelium Matth. VII° *Attendite* etc.

SERMO XIX.

5

Accessit ad Jesum mater filiorum Zebedei cum filiis suis. Matth. XX°, 20.

Ambition of
James and
John.

Constat quomodo Jacobus et Johannes per rogacionem muliebrem pecierant quod forent in regno Domini exaltati, et quia istud non audebant in persona sua Christo 10 exprimere, ideo pro eius expedicione plus subtili et quoad accusacionem suam | magis incognitam media-^{Fol.} verant matrem suam. Conceptit quidem mater (ut tenetur 200^a communiter) quod Christus saltem post mortem regnaret temporaliter in Judea, et tunc voluit quod Jacobus et 15 Johannes eius filii secundum quandam preminenciam supra alios discipulos secundum mediacionem a Christi lateribus sint locati. Sed Christus omnisciens cognoscens petitionem istam a discipulis illis procedere non ad matrem sed ad ipsos dirigit verbum suum: *Nescitis*, 20 inquit, *quid optando debetis petere*. Patet quidem ex evangelio Johannis X^o quod nichil debent petere nisi beatitudinem vel alia de quanto media sunt ad illam. Ideo sequitur interrogacione innuitiva: *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* hoc est, pati illam 25 meritoriam passionem? Tota enim passio Christi et omnium membrorum suorum est una passio quoad genus quam qui non participat dulcedinem beatitudinis non gustabit; hoc ergo salutare poculum concedit Christus 30 suis cognatis et per consequens alia que sequuntur; nec 30 despicit in hoc genus suum sed diligit, cum tam necessaria antecedencia ad beatitudinem eis preparat et concedit.

Et patet secundum Chrisostomum quam necessaria est doctrina hec evangelica ad totam ecclesiam illu- 35

2. DE: sint. 4. A: Attendendi; ib. D: Matthei V^o. 8. A in marg.: Sermo XIX; E in marg.: In die S. Jacobi. 11. DE: exposicione. 12. D: accausabant; ib. DE: incognita. 14. A: ut communiter. 16. A: filii deest. 17. E: immediacionem. 19. DE: illam. 22. DE: X^o deest; ib. A: quod deest. 29. DE: ergo deest; ib. DE: est salutare; ib. E in marg.: Salutare poculum. 31. A: suum deest. 34. DE: Eciam patet.

6. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, pag. 377—379.
34. Chrysostom. Homil. in Matth. XXXV.

strandam. Figuratur enim pseudocarnalium discipulorum cupiditas qui zelant stulte pro dignitatibus ecclesiasticis nunc in mediacionibus dominarum et omnino in affectione anime sensitive que quasi mater eorum nutrit eos in vita lubrica et carnali. Sed Christus repellit hanc matrem cum suis filiis. Secundo figurant hii duo discipuli quosunque sequentes in ecclesia dignitatem ecclesiasticam indebite affectantes. Credendum est enim tamquam principium fidei quod quicunque ipsam affectat plus propter honorem huius seculi, voluptatem, exaltationem amici vel causam aliam temporalem quam propter excellenciam meriti et beatitudinem acquirendam, ut sic peccat graviter. Et in isto capitulo est pars maxima prelaturum; quod ex hoc evidet quod omnes sub remisiori gradu altitudinis secularis amplius possent promereri. Quis quidem dubitat considerans cursum ecclesie quin prelati et dotati quicunque cesarii possent dimisso isto fastu seculi tam sibi quam ecclesie plus prodesse? Sic enim fecerunt apostoli, episcopi et monachi ante dotacionem ecclesie; quare ergo non possent continue postmodum sic fecisse?

Many now try to get advancement by ladies' help.

Withdrawal of endowments would lessen ambition.

Nec valet quod exhinc multiplicatur clerus ecclesie, tum quia multitudo pseudoclericorum est ad onus ecclesie et columbam a sua viacione retardans, tum eciam quia totum genus cleri dans se operi manuali (dum expedit) posset multiplicare clerum a Spiritu Sancto tactum fructificare terras iam steriles et tam se quam rempublicam reddere fertiles in merendo. Sed venenum luciferine superbie impedit hunc profectum. Et hec est una de rationibus quas sepe feceram: quod tota ecclesia debeat cesareos ritus cleri destruere per dyabolum introductos et ordinacionem Christi quam ipse clero suo instituit obedienter intendere. Qui enim non zelat pro isto statu ecclesie destructo quocunque sibi contrario est manifestus apostata, hereticus et blasphemus. Nam in primis voluntati Dei resistit in illo quod vult in viatore precipue tamquam satanas, secundo positus in adopcione duarum viarum dimittens viam Christi salutem.

Endowments increase the number of clergy, but to no good purpose.

3. E: dominorum; ib. in deest. 6, 7. DE: duo filii. 7. DE: sequentes deest. 13. DE: magna. 15. DE: gracia altitudinis. 16. E: dubitat deest. 18. DE: plus prodest. 20. A: possunt. 21. DE: postmodum deest. 22. A: multipliciter. 29. E in marg.: Ritus sunt destruendi cesarei. 33. DE: suo deest; ib. A: in marg.: Conclusio. 34. DE: illo; ib. E: quocunque deest. 35. DE: apostata deest. 36. A in marg.: 1; ib. A: quod deest. 37. A: posito; ib. E: in deest; ib. A in marg.: 2.

feram ac facilem eligit viam difficilem venenosam que ducit catervam plurimam ad infernum. Quomodo ergo non mediocriter peccat in se ipsum, in proximum et in Deum? Similiter, cum iuxta fidem evangelii servus qui debet scire voluntatem Domini et non facit, plagis 5 vapulabit multis et in fine dampnabitur. Quomodo legentes hoc evangelium et multa alia eiusdem sentencie ex quibus clare docetur quomodo Christus voluit vivere clerum suum et cum tota diligencia procurantes oppositum usque mortem non sunt cum satana condempnandi? 10 Sed heu cum tres sunt leges quibus regulatur respublica, scilicet lex divina, lex papalis vel antichristiva et lex cesarea vel civilis, et ex fide due sequentes non valent nisi de quanto secundum legem primam fundantur, purgantur et undique regulantur, quasi cuncti legem 15 primam despiciunt, ipsam non student, cogitant vel defendunt, sed duas sequentes mundani usque ad mortem defendunt et perficiunt in effectu. Et cum rex et sua lex in affectione subditi correspondent, patet quam multi sunt tenentes dyaboli atque mundi et quam pauci dis- 20 cipuli | Christi, et per consequens christiani. Christus Fol. enim non voluit sed prohibuit cognatos suos legitimos 200^b atque dignissimos florere in seculi dignitate sed instar sui vivere penaliter in artissima paupertate.

Sed cum totus mundus et prelati nostri precipue sen- 25 tenciam istam despiciunt et derident, numquid credimus quod Christus eos finaliter subsanabit? Sed Christus finaliter offerens medelam humilitatis contra hanc toxicam sic subiungit: *Sedere autem ad dexteram vel sinistram non est meum dare vobis sed quibus paratum est a patre 30 meo.* Ubi manifestum est, cum Christus sit duarum naturarum utraque, loquitur singulariter de abiecta humanitate secundum quam non habet unde auctoritatem eis tribuat ad excellenciam talis status, cum non secundum illam persone proprie hanc suscepit. Quamvis enim sit 35 Deus et per consequens status altissimi ac cuicunque creature auctoritative tribuens suum statum, tamen more

Papal and civil
law set above
divine law.

Christ in
limiting his
power is
speaking only
of His
humanity.

1. A: quo. 4. A in marg.: 3. 6. C: dampnabitur deest; ib. C: Quo.
12. E: vel deest; ib. A: et; ib. A in marg.: Lex triplex. 16. C: nec ipsam
student. 19. A: patet deest. 22. DE: noluit. 22, 23. A: prohibuit —
florere deest. 22. E: suos karissimos; ib. D: legitimos; in marg.: karissi-
mos. 23. A: prohibere in. 24. E: penalitate vel. 25. A: Sed modo
tota. 26. A: despiciunt et deest; ib. E: numquid deest. 27. A: quod deest.
28. A: finaliter; ib. A: hunc. 29. A: vel ad. 33, 34. DE: auctoritative
eis tribuat excellenciam. 35. D: per se proprie. 37. A: non more

humilium considerat et pro exemplo ecclesie singulariter
 exemplat quomodo status inferioris infirmitas considerari
 debet, quandocunque humilitas hoc requirit; et cum
 pater sit Christo in divinitate prior origine, docet cui
 5 singulariter debet attribui distribucio talis status: *Sedere*,
 inquit, *ad dextram meam vel sinistram* consequitur ad
 opera quibus paratum est eternaliter a patre meo, ut
 ex sua gracia et quodammodo occasione sui meriti
 taliter statuatur. Ideo tota sollicitudo vian-
 10 tis debet esse circa media ministrandi Deo conformiter legi sue et
 debet non dubitare quin ex fide premium consequetur;
 et sic defectus fidei quoad omnes errores ecclesie est
 in causa. Si enim haberemus tantam fidem remunera-
 tionis et redargucionis finalis, sicut habebimus, cum
 15 fuerit nobis presens, quis non postponeret ista frivola
 et niteretur complere Dei ministeria? Non dubium quin
 sicut ista veritas multum a nobis distat in tempore
 sic in fine. Palpet ergo conscienciam suam sic errans
 in statu ecclesie et examinet si non sit infideli deterior;
 20 resistit enim in opere precipue Trinitati, et hoc non
 solum ad horam non rediens ad Christi obedienciam
 in prosequendo efficaciter causam suam, sed finaliter
 et complete, ac si cum diabolo esset perpetuo copu-
 latus nec remissam diligenciam adhibet in eius ministerio,
 25 sed toto nisu, tota procuracione et tota consentanea
 cogitatione consumat finaliter in hoc fine. Et istud indubie
 est peccatum diaboli quartum super quo Dominus non
 quiescit.

Nec caret religio Mendicantium ista culpa, cum inter
 30 septem condiciones apostate prima et maxima est quod
 est vir inutilis quantum ad defensionem cause Dei, ymmo
 procurans consensu multiplici quod causa dyaboli sit
 promota; nam primo procurat secundum suum appe-
 titum sensitivum, ut secundum dignitates vel voluptuosos
 35 status seculi exaltentur, verumtamen cum tota religio
 christiana in radice Baptiste vel nude in radice Domini
 sit fundata et fratres predicti ieunium et penalitatem
 simulant, debent heremum colere cum Baptista vel
 saltem pro defensione veritatis usque ad mortem aut
 40 eius publicacione sistere animose sed tamquam ab utra-

Faults of the
 Mendicants.

6. A: meam deest. 18. DE: in fide. 19. A: exaret. 21. AE:
 non deest. 23. DE: ac complete. 25. DE: in toto; ib. A: perturba-
 cione. 26. A: consumant; ib. D in marg.: Prov. VI. 29. A: religio
 mendacium. 33. E: nam deest; ib. A: procurant. 37. A: ad penali-
 tatem; E: ac penalitatem.

Unlike the
Baptist, they
haunt King's
palaces.

they live too
well,

they set their
state above
Christ's,

they accept a
fat bishopric,
but not poor
priesthood.

que istarum radicum degeneres student circa imperatorum palacia totamque sollicitudinem proiciunt in mundana; et sic qui ex professione et confessione asserunt quod observant perfectius hoc Christi consilium (Matth. VI°, 25): *Nolite solliciti esse, dicentes quid manducabimus aut quid bibemus aut quo operiemur*; et addit in fine: *Nolite solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi; sufficit enim diei malicia sua*. Sed consideret (rogo) notans statum ecclesie quis est magis sollicitus circa huiusmodi temporalia quam mendicans; ipse enim circuit villas et patrias querens per media nimis illicita quomodo sibi et suis consortibus bona huiusmodi erunt rapta; et qui olim professus est se nichil habere temporalium vescibilium ultra diem iam facit annonam carniū, piscium et aliorum similium ultra dominos temporales, et cum hoc fatetur mendaciter quod ultra omnes alios observat Christi consilia et precepta. Et sicut est in congregacionibus fratrum, sic est (et si fieri potest deterius) de dissolucionibus secularium personarum; et maledictum sit hoc medium ad illud necessitans, ut communitas fratrum nedum Deo repugnet sed etiam sibi ipsi. Si enim Christi consilia sicut et mandata ad invicem sunt connexa, raro vel nunquam fratrem invenies qui observat unicum Christi consilium vel mandatum, ymmo ut eos convincam ex propriis, cum fateantur quod observant tam altum statum etiam ultra apostolicum, cum ipsi observantes statum apostolicum possunt intrare statum eorum, quia non licet retrocedere, patet eorum presumptiva stulticia ex hoc quod tam infructuose et Deo ac sibi ipsis contrarie statum recipiunt ita altum. Exhinc enim casus eorum est gravior; nec aliquis credit illis videns ita manifestam repugnanciam quod statum episcopalem dum sit pinguis gratanter recipiunt, sed statum sacerdotalem dum sit pauper et expropriarius par priori in dignitate secundum Jeronymum constanter abnuunt; cuius causa patet monoculis. Isti autem includunt *est et non* cum dyabolo, eo quod iuxta prophetiam

Fol.
200°

5. A: aut quid deest. 7. DE: usque crastinum. 8. DE: est sibi.
10. A in marg.: Contra mendicantes. 11. A: circumit; ib. DE: vel patrias. 14. E in marg.: Procuracio fratrum illicita, prima personarum. Nota. 18. A: in deest; ib. DE: si deest. 19. A: de deest; ib. DE: singularium. 22. A: Scilicet enim. 24. DE: unicum deest. 25, 26. A: qui observant. 26. DE: et ultra. 28. A: quibus non; ib. E in marg.: Mendicantes vincuntur de mendacio ex propriis. 30. A: contrarium. 31. E: credat. 34. E: statum temporalem; ib. A: cum sit. 36. monoculis; E corr. in oculis. 36, 37. E: includunt se cum.

Christi (Matth. XI°) propter hoc quod mollibus vestiuntur
in domibus regum sunt et odiunt esse cum Baptista
in heremo vel in claustris. Ideo dicunt quidam quod
sunt cilla vel vorago dyaboli in exitibus civitatum, cum
5 quicquid predones pseudomercatores vel alii seculares
quocunque titulo eis dederint consumunt ad tartara et
absorbent. Et hec creditur ratio quare non rogant vel ^{they are stirrers}
effectualiter consulunt bona pacis sed rapinas regnorum ^{up of strife,}
et iurgia, quia occasione istorum amplius prosperantur.
10 Ex quo manifeste patet quod sunt genus dyaboli et
sic contra hoc evangelium sanctum secundum errores
eorum ponunt sese more Luciferi (Isaie XIV°) in gradibus
nimis altis et tum ex patencia operis decidunt mendaciter
nimis basse. Cum ergo patet ex practica quod possent
15 in gradu bassiori quam simulant tam sibi quam ecclesie
Christi magis proficere, convincitur eorum stulta inten-
dencia ultra filios Zebedei. Et si ista doctrina inserta
in hoc evangelio foret plene et efficaciter prosecuta,
pauci vel nulli forent privati ordines vel observancie
20 ultra accidencia, cum in communi ordine possent facilius
plus prodesse. Nec quietantur in istis erroribus, cum
iuxta suas stultas adinventiones trahunt, exponunt et
modificant legem Dei et (ut breviter quidam colligit)
omnes ritus eorum ac cerimonie introducte ad nichil
25 valent si non ad onerandum ecclesiam et ad colligendum
in latis suis habitibus mendacia patri suo.

Onerant enim ecclesiam rapinis subdolis, quidam
cum numerosa pecunia quam consumunt in personis
propriis, quidam cum sumptibus quos faciunt in suis edi-
30 ficiis et ceteris ornamentis et quidam in aliis expensis
extraordinariis quas dogmate patris superbie facere
didicerunt et cum rectificatis presbyteris secularibus
omnino patenter superfluerent, ostendunt (quantum suf-
ficiunt) thesauro sui mendacii, perturbacione ecclesie
35 et aliis viis multiplicibus quomodo eorum ignoranciam
atque stulticiam denudarent, ymmo cum nidus Romane
ecclesie sit illis ultimum refugium, sicut scriptura

they burden
the Church,

2. E: regum sicut. 4. A: stella vel; ib. D in marg.:

propast } mnychova, id est, scilla (?) et vorago monachi.
netecz }

7. A: insorbent. 11. A: sanctum deest. 12. A: se more; b. A: Ysod.
(sic). Cf. Isaiae XIV°, 12. 15. A: tam deest. 16. A in marg.: Contra
privatos ordines. 17. DE: Sed si; ib. A: doctrine multa. 18. A: et
deest. 23. A: morificant. 25. D: si non; superscript.: id est nisi.
27, 29, 30. AD: quid. 29. A: in sumptibus. 31. E: dedignate.
33. D: superfluerent; superscript.: fratres et ecclesiam. 33, 34. A: suffi-
ciunt deest. 35, 36. A: ignorancia atque stulticia. 37. AE in marg.: Nota.

they support
the Church of
Rome.

sacra est refugium altissimum christianis, illum foveant
commentis sui mendacii et exaltant, impugnantem autem
suas versucias (quantum in eis est) hereticant et defamant.
Et patet quod sunt de genere hominis peccati, de quo
Apostolus 11° ad Thess. 2° loquitur. Rogo ergo pro eis 5
Deum ex sua misericordia, ut aperiatur eorum oculos, ut
videant quantum ex suis tradicionibus et stultis obliga-
cionibus sunt retardati; et sic totum nisum vagum circa
ista atque erroneum colligant ad prodessendum ecclesie
pure et virtuose conformiter legi Christi. 10

SERMO XX.

Intravit Jesus in quoddam castellum. Luc. X^o, 38.

Mystical
meaning of the
text.

Hoc evangelium potest intelligi in sensu multiplici,
primo ad literam quomodo Jesus intravit in Magdalum
cum discipulis suis prandendo cum duabus dilectis 15
sororibus, ut notat historia evangelii. Secundus sensus
est quod Christus bis intravit in corpus matris sue et
ipsum corpus est quoddam castellum cuius fores sunt
ianue quinque sensuum, pretor est anima, rex est Christus
virtute insidens; in incarnatione autem semel intravit in 20
corpus beate virginis, carnem de eius materia assumendo,
secundo in assumptione corporis et anime matris sue,
quandocunque fuerit ipsum gloria beatitudinis adim-
plendo. Non enim efficax est fidei utrum beata virgo
tunc in corpore et anima fuit assumpta, quia magnus 25
Jeronimus hoc abicit tamquam sibi dubium et impertinens
ad salutem. Nec sunt raciuncule que in ista materia
fiunt contrarie digne memoria, sed credendum est quod
Jesus tercio iterum occupavit dictum castellum. Sed

How Christ
entered again
into His
mother.

Devotion to the
Virgin shown
by following
her example.

tercio potest textus exponi intelligendo per castellum 30
quodcunque corpus christicole quod beatam virginem
debite veneratur. Non enim posset quis securius placere
matri et filio habendo ipsam mediatricem et natum
suum regem gloriose in corpore presidentem quam
sequendo natum et matrem in moribus. 35

Fol.
200^d

1. D: illum; in marg.: scilicet nidum. 2. A: conventis; ib. A:
exultant. 5. DE: ad deest. 6. A: sua sua. 7. A: quantum in.
8. A: tardati. 12. A in marg.: Sermo XX; D in marg.: In Assump-
cione; E in marg.: In Assumpcione virginis Marie. 16. E in marg.:
Christus intravit in corpus matris sue. 19. E: Predicator. 20. DE:
et incarnative; ib. DE: in deest. 25. DE: sit. 26. DE: obicit.
28. DE: contrarie deest. 29. A: interim. 29, 30. A: Sed tercio —
castellum deest.

Martha autem soror senior et matrona accepit Christum ad prandium, sed Maria Magalene intenta pasci spiritaliter ad pedes Jesu humiliter recumbebat; nam quiete sedencium est dispositio maior ad verbum Domini
 5 audiendum. Martha autem vitam activam prenosticans de sorore sua Maria que vitam contemplativam signat conqueritur Salvatori et ex familiaritate, ex precipuo interesse et ex capitali dominio querit a Christo utrum sibi sit cure quod *Maria ipsam solam reliquerat ad*
 10 *ministrandum* tante familie, ac si diceret: scio quod curas, cum habeas precipuum interesse, *ergo dic illi ut me adiuvet*. Sed Maria more contemplativorum tacet, et Christus qui est *omnia in omnibus* pro ipsa respondet, primo indisposicionem Marthe in parte vituperans:
 15 *Martha, Martha, inquit, sollicita es et turbaris erga plurima, porro unum est necessarium*. In quibus verbis patet quod in geminando nomen Marthe secundum infamem binarium primo ab unitate recedentem ipsam modeste increpat, quia impossibile est hominem vitam
 20 activam ducere nisi peccet venialiter, turbatus in animo ad directe merendum, cum ut sic non mereatur in quantum sufficit, et per consequens a placendo Deo deficit et sic peccat; et istam sollicitudinem notat Christus circa curas que sunt plurime, sed summa
 25 utilitas est in Christo, et sic *Maria Magdalene optimam partem elegit*, cum ab ea non potest excidere nec meliorem finem acquirere.

Martha and Mary.

Et patet quod tres vite laudabiles in hoc evangelio innuuntur. Prima est bona qua vivunt homines extra
 30 vitam activam et contemplativam in virtute et gracia ut infantes. Secunda est melior qua vivunt adulti vigorosius in virtutibus ut activi, sed tertia optima, scilicet vita contemplativa, qua vivunt eroici Deo postposita tota sollicitudine temporalium adherentes. Nec valent argucie
 35 quibus decretales Romani episcopi vel alie doctorum sentencie nituntur concludere quod vita activa et specialiter in via sit melior contemplativa, cum non sequitur secundum logicos: Hec vita activa est pronunc

Three kinds of good life.

The contemplative is best.

2. A: intenti; ib. C: pastui. 9. A: relinquebat ministrando. 11. DE: principium interesse. 21. DE: ut deest; ib. D in marg. sup. man. alt.: Omnis homo tenetur servire Deo et placere secundum ultimum posse quantum sufficit et per consequens, de tanto peccat de quanto a placendo Deo deficit. 24. A: circa creaturas. 24, 25. DE: summa unitas est in Christo. 28. A in marg.: Vite bone triplex; 1; D in marg.: Vite tres; E in marg.: Triplex vita: Infancium, activorum, contemplativorum. 30. Codd.: activam, contemplativam. 32. DE: tertia oportuna. 37. DE: est. 38. E in marg.: Contemplativa vita melior activa.

Petro melior quam foret nunc vita contemplativa, ergo vita activa est melior quam contemplativa, cum tam in via quam in patria sit finis active et per consequens melior ac fructuosior quam medium ad hunc finem. Nec sequitur: Vita activa est fructuosior in bono sensibili secundum reputacionem mundanam, ergo est melior, et ita non sequitur: Papa vel quicumque angelus de celo sic asserit, ergo verum, cum Veritas que mentiri non poterit diffinit quod Maria in vivendo contemplative optimam partem elegit. Vita itaque activa licet sit in populari laudabilis, vita tamen contemplativa que in sacerdote Christi debet esse continua est melior, quomodo-
cunque anhelantes ad seculare dominium vel mundi divicias eructent. Aliter enim Veritas non defenderet partem Marie. Tribus quidem vicibus legitur in evangelio quod hec Maria fuerat accusata: Primo a Symone phariseo (Luce VII°), eo quod tanta peccatrix presumpsit tangendo ungere tantum sanctum, sed ibidem a Christo fuerat commendata (ut patet sermone precedente); secundo a Juda de prodigalitate (Joh. XII°), sed Christus eam excusat per hoc quod fuit mota a Spiritu Sancto ad sepulturam Domini figurandum, tercio autem fuit accusata sed levius (Luce X^o), ubi Veritas diffiniens excusavit, quia *optimam partem elegit*. Unde quia maior pars difficultatis istius materie stat in de quiditate huius vite, ideo dicitur probabiliter quod vita activa sit corporalis vita deliberacione meritoria vian-
tis ad bonum corporis primo et principaliter terminata. Vita autem contemplativa est vita virtuosa hominis ad bonum anime primo et principaliter terminata. Vita autem neutra est virtuosa sensibilis ad bonum corporis primo et principaliter terminata. Vitas autem viciosas non curat theologus, sicut nec quod vita corporalis et spiritualis se invicem comitantur aut quod vita mixta secundum partem denominationis participat utriusque, et quod non omnis

Mary Magdalen
accused three
times.

Active life aims
at the good of
the body;

contemplative,
at the good of
the soul.

3, 4. A: quam — fructuosior deest. 10. A: Vita deest. 12. DE: Christi deest. 15. A in marg.: Maria Magdalena tribus vicibus fuit accusata in evangelio; E in marg.: Maria accusata. 17. DE: Luce VII° deest. 19. E: sermone XIII. 20. A: prodigalitate; ib. A: sic Christus; A in marg.: 1, 2, 3. 24. A in marg.: Vita contemplativa, activa, neutra. 25. Rectius legendum: difficultatis istius stat in materia de quiditate; ib. DE: illius. 26. A in marg.: Quid est vita activa; D in marg.: Vita activa; E in marg.: Vita activa, vita deliberacione. 27. E: de laboracione. 28. A in marg.: Quid est vita contemplativa, quid neutra; D in marg.: Vita contemplativa; E in marg.: Vita contemplativa, neutra. 29. DE: hominis deest. 32. DE: vita autem. 33. A: quod deest. 35. DE: utroque.

vita spiritualis est contemplativa nec omnis corporalis
 activa, cum multe sunt vite active hominis preter istas.
 Sed hoc ex fide tenendum est quod vita contemplativa
 nec sit melior quam activa, nec plus sequitur: Si
 Fol. dimittendo vitam con | templativam oportet quandoque
 201^a intendere vite active, ergo activa est melior quam
 sequitur: Oportet ambas has vitas quandoque dimittere
 et egestionem intendere, ergo ista est ambabus istis
 perfectior, nam bestialis homo propter defectum fidei
 10 appreciatur bonum sensibile sibi presens. Quia autem
 dictum est quod directior placencia huic domine cum
 suo filio foret ipsos imitari in moribus, tres videntur
 virtutes secundum quas viator huic domine et per
 consequens toti celesti curie complaceret, scilicet humi-
 15 litas, castitas et taciturnitas; et cum tam virtutes quam
 vicia sunt in uno genere connexa ac oppositorum est
 eadem disciplina, patet quod idem est considerare de
 virtutibus et peccatis.

Three virtues
 needed to
 please our
 Lady:
 Humility,
 Chastity,
 Reticence.

Humilitas itaque est virtus secundum quam persona
 20 dicitur vere humilis, cuius principium est Christi humi-
 litas, cum sicut nichil potest esse centro mundi inferius,
 sic nichil potest esse Christo humilior. Et necesse fuit
 Christum hanc humilitatem induere, cum per superbiam
 sibi oppositam dyabolus et primi parentes noscuntur
 25 ab innocentie statu excidere et post humilitatem Christi
 creditur beatam virginem fuisse humillimam. Unde
 discendo *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum*
tuum creditur per humilitatis gradum tunc primo habitum
 maxime Domino placuisse et secundum illam disposi-
 30 tionem verbum Domini concepisse. Et nota multi creduntur
 humiles qui intrinsecus sunt elati, ut patet notando octo
 signa per que Lyncolniensis docet veram humilitatem
 cognosci, sic quod quicumque foret vere humilis, non
 superbus, foret omnino sine crimine et beatus. Ideo de
 35 humilitate atque superbia dilatari potest sententia
 quantum placet. Consistit autem vera humilitas in
 iniurie virtuosa paciencia, in Dei plena obediencia et

Humility.

Mary most
 humble.

3. E in marg.: Nota. 4. DE: nec deest. 8. A: ambabus ipsis;
 ib. A in marg.: Nota defectum consequencie. 13. E in marg.: Secundum
 tres virtutes viator complacet Marie. 19. AD in marg.: Quid est humi-
 litas; E in marg.: Humilitas. 28. E: creditur quod; ib. DE: gradu;
 ib. D: habitu; E: habito. 33. DE: fieret vere.

21. Cf. Trialogum, pag. 164. 27. Lucae I, 18. 32. Cf. Trialogum, pag. 166.

- in cogitacione fructuosa quoad honorem Dei foret in humilitate penalis tolerancia: quo contra apostata vel superbus pravo corde machinatur malum (ut dicitur Proverb. VI°). Nemo quidem recedit a Domino nisi primo per hunc pedem superbie: ideo (Psalmo XXXV°, 5 12) orat David: *Non veniat mihi, inquit, pes superbie*; sed ut dicatur: Vere humilis debet omni virtute et veritate quam Deus ordinat complacere; sic enim posset per scalam humilitatis in celum ascendere et violentando se ipsum celum rapere. Ideo Matth. V^o signanter Christus 10 primo et principaliter humilitatem istam commendat: *Beati, inquit, pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum*. Radix autem humilitatis est hominem sentire humiliter de se ipso et non evagari in ymaginacione vindicte iniuriantis sed totam vindictam ordi- 15 nacioni Dei committere et cogitaciones pacis non afflictionis sedule cogitare.
- Chastity. De castitate dictum est quomodo est necessaria omni statui salvandorum, cum secundum Apostolum *sine castimonia nemo videbit Deum*, ideo alius est celibatus 20 virginum, alia castitas coniugum et alia continencia inconiugatorum. Hoc autem peccatum fuit causa submersionis mundi in diluvio, destruccionis regnorum civitatum et plurium personarum; nam luxuria destruit personam luxuriantis, eius famam atque divicias, et 25 propter istam inhabilitatem raro vel numquam sunt conquestus terrarum, bella vel pugne, perturbaciones in populo quorum luxuria est causa. Nec sunt spoliaciones capitulares purgamentum huius criminis sed fomentum, cum constat quod plus propter pecuniam quam propter 30 intencionem destruendi luxuriam citant et excommunicant sepe mundos. In cuius signum non laborant nisi circa simplices in quibus non putant resistenciam, et non circa potentes quorum luxuria magis regnum inficitur, et ut sic contempnunt doctrinam Baptiste et acceptant 35 dogma dyaboli.
- Pride the beginning of sin.
- Its different forms.
- Evils of luxury.
- Official's fines imposed for gain.

7. DE: Vero humili debet de; ib. A: virtute et deest; D: et deest.
 10. A: Matth. XIII°. 14, 15. A: imagine. 15. E in marg.: Radix humilitatis.
 16. DE: pacis, non. 18. A in marg.: 2. Castitas triplex; DE in marg.: Castitas. 19. A: sine illa. 20. castitas; ib. E in marg.: Cui oppositum est luxuria. 23. A: destruccionum. 24. A: et deest.
 28. AD: non est causa; E: correxit: nō; ib. AE in marg.: Nota. 29. A: purgative; ib. DE: huiusmodi.

19. Vulgate (Heb. XII, 14): *Sanctimoniam sine qua nemo videbit Deum*. 20. Cf. Trialogum, pag. 208.

- Et patet ex tribus quomodo non caritative laborant ad subditos expurgandos, primo, quia tunc se ipsos quos magis diligunt ab isto crimine expurgarent, secundo caperent medicinas et alia media per que cicius ac
5 sanius sanarent lubricos; quod potius fieret per penitentiam et elemosinam datam pauperibus, quibus fit maior iniuria, quam per datam pecuniam in corbonam propriam colligendo. Et tercio quod accepta pecunia tamquam mercede medici laborarent magis solliciti ad
10 sanacionem huius morbi et non darent licenciam per annum vel tempus pecunie huic aptatum ad mechandum libere quantumcunque voluerit. Nec dubium quin hec est manifeste condicio proditoria Antichristi; licenciati enim suum subditum ad agendum nequiter contra Deum.
Fol. Sed que maior blasphema prodicio vel confratris |
201^b deceptio? Et quantum ad medelam excommunicacionis patet ex dictis alibi quod est subdolos stimulus ad peccandum. Relicta ergo hac scola dyaboli oportet addiscere adapcionem exemplarem beate virginis et scripture.
20 Quoad terciam virtutem patet secundum philosophos quomodo virtus consistens in medio habet duo extrema viciosa, et sic taciturnitas virginea virtuosa est inter loquacitatem et dampnandam tacenciam. Tacencia quidem que est magis culpabilis in prelatis consistit in obmissione predicationis et exhortacionis, correpcionis et aliorum que incumbunt officio pastoralis. De qua Isaie VI°, 5: *Ve mihi quia tacui*. Et in ista omissione periclitatur ecclesia cadens in fauces dyaboli. Secundum viciu extremale est imprudens loquacitas. Mos (inquam)
30 feminarum est garrire, ut graculus immiscere obprobria et scandalosa mendacia, sed et viri effeminati quos Ysaia dicit in penam peccati populo dominari periculosius menciuntur. Nam dyabolus iam sollicitus secundum secretissimam artem suam spargit in populo mendacia
35 scandalosa; per hoc enim decepit totum genus hominum (Genesis III°). Per hoc autem fuit Christus dampnatus, ut patet ex triplici mendacio; primo (inquam)

Fines are really licenses to sin.

Reticence;

A mean between loquacity and muteness.

Prevalence of slander.

2, 3, 8. A in marg.: 1, 2, 3. 7. A: iniuriari; ib. DE: corbavam.
11. E: huic aptum. 12. A: voluerit, voluerit; ib. A: Non dubium.
16. DE: medelam excusacionis. 18, 19. DE: attendere ad exhortacionem.
20. A in marg.: 3; Differencia inter taciturnitatem et tacenciam; DE in marg.: Taciturnitas. 23. E in marg.: Tacencia culpabilis. 25. A: et deest.
29. D: extremale. 36. A in marg.: Triplex mendacium contra Christum. 37. A in marg.: 1; E in marg.: Mendacium; ib. E in quantum.

mentiti sunt ipsum contradixisse Cesari in hoc quod se regem constituit et censum sibi dari prohibuit, quod patet fuisse falsum (Matth. XXII°, 17). Secundo mentiti sunt ipsum fuisse blasphemum, et per consequens occidendum et tercio ex sinistra reportacione mentiti sunt ipsum 5 fuisse maleficum et dicentem quod posset templum eorum materiale destruere et in tribus diebus aliud reedificare. Sed constat ipsum tamquam hominem patientissimum et Deum potentissimum dixisse quod ipsi solverent templum sui corporis ipsum nequiter occidendo, et ipse illud templum 10 excitabit, in triduo resurgendo. Et tales reportaciones sinistre nimis perturbant ecclesiam. Ut autem breviter comprehendam, non dubito quin omnis perturbacio que patriis vel regnis contingerit ex fictis mendaciis est causata. Quis (rogo) est qui non dimissis verbis salutiferis vel audit 15 vel loquitur verba mendacia et impertinencia ad salutem et ut dyabolus fingat caucius scolam suam instigat discipulos suos, non quod ipsi rumores huiusmodi auctorizent sed quod fingant quod taliter ab aliis audierunt? Virtus itaque taciturnitatis virginee abhorret tales fabulaciones 20 superfluas et vel contemplacioni vel scripture leccioni vel alii occupacioni laudabili est intenta, sciens quod omnium talium fabularum eciam verarum audicio et multo magis earum locucio est in fidelibus viciosa et ad peccata plurima inductiva. 25

Evils that come
of lying.

SERMO XXI.

Facta est contencio inter discipulos Jesu quis eorum videretur esse maior. Luce XXII°, 24.

Ista contencio sicut filiorum Zebedei procuracio de maioritate erat occasionaliter benedicta; sic enim dicitur 30 culpam Adam fuisse felicem sicut urinam dicimus esse sanam non subiective vel directe causative sed significative; sic enim dicimus equivoce hominem, dyetam et urinam sanas esse. Due autem dicuntur fuisse contenciones de maioritate inter apostolos; prima dicitur occasionem 35

Disputes
between the
apostles.

1. E: mentiti — Cesari deest. 2. sibi; ib. E in marg.: Cesari.
3. A in marg.: 2. 11. A: exitabit. 14. E: contingerit. 17. E: dyabolus
surgat. 18. A: huius. 21. A: locucioni. 22. E: aliquando. 23. E: eciam verarum.
24. E: in deest. 26. AD in marg.: XXI; D in marg.: Bar (Bartholomaei).
29. D in marg.: Contencio. 30. A: erant benedictae. 31. A: esse.
32. DE: signative. 34. A in marg.: Sanitas tripliciter accipitur; E in
marg.: De contencione apostolorum. 35. A in marg.: 1.

26. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, 385—387

accipere ex hoc quod Christus in transfiguratione accepit tres apostolos singulariter, scilicet Petrum, Jacobum et Johannem. Et hec creditur fuisse contencio, de qua Matth. XVIII°, et Marci IX°. Secunda contencio creditur fuisse facta occasione filiorum Zebedei, qui primatum habere voluerant, vel propter causam terciam, quia Christum in proximo crediderant moriturum et vellent scire quem ipse postmodum decrevit tenere ratione vicarie locum suum (ut patet Matth. XX°, Marci X^o et Luce XXII°). Sive autem iste sint cause sive non ut expedicius procederent sine strepitu facesie, certum est quod duabus vicibus facta est contencio inter illos. Et quicunque nititur excusare alteram a peccato, eius intencio est inanis.

Facta est autem contencio inter discipulos, non quis foret maior quoad Deum sed quis *videretur* esse maior quoad mundi iudicium. Sed sicut Christus sedavit contencionem priorem (Matth. XVIII°), sic et istam, distinguens de maioritate duplici; nam abiciendo maioritatem quantitatis tamquam impertinentem proposito distinguit Christus inter maioritatem potestatis, auctoritatis, officii vel excessus quoad mundum et maioritatem huiusmodi quoad Deum secundum primum membrum: *Reges*, inquit, *gentium dominantur eorum*, eciamsi gentes ille sic subdite fuerint amplius virtuose; et istam differenciam latenter inserit in visa dissonancia generis masculini. Gentes namque sic subiecte regibus sunt sepe masculi in virtute. Et qui potestatem habent super eos et ipsam exercitant in effectum, a mundialibus vocantur benefici, cum sine tali oppressionem clamat populus quod superiores a subditis superentur; et colligitur factum ex verbis Domini (1. Reg. VIII°). Sed ad removendum universaliter istam maioritatem ab apostolis dicit Christus satis acute: *Vos autem non sic*; ubi manifeste interdicitur | eis universaliter et pro semper dominacio civilis, cum ipsa requirit dominacionem dictam gentilem que apostolis prohibetur. Sed cum maioritas virtutum debet a cunctis fidelibus et singulariter a clericis ponderari, regulat Christus suis apostolis ac eorum vicariis

The contention was which should be accounted greatest.

Christ points them to real greatness before God.

4. A: et Marci IX° deest; ib. A in marg.: 2. 8. A: ratione, ratione. 9. DE: vicaria; ib. A: Marci X^o deest; ib. A: Matth. X^o. 10. DE: non deest. 15. DE: inter apostolos non qui. 19. DE: non abiciendo; ib. A in marg.: Maioritas triplex; E in marg.: Duplex maioritas ad mundum, ad Deum. 22. E: et ad. 23. DE: Regis. 24. A: subdite sint. 26, 27. A: Gentes — masculi deest. 28. DE: ac; ib. E: eos animi ipsam. 30. E: apprehensione; in marg. add.: appellacione. 31. A: et colloratur (!). 37. DE: a deest. 38. A: regulat deest; ib. A: ita Christus.

quod quicumque voluerit inter eos maioritatem habere
fiat aliis servus humilior atque ad ministrandum paracior.

Such greatness
is known to
God only.

Nec debent ad iudicium mundanum attendere, cum
maioritas virtutis que limitatur Christi apostolis non
subiacet vel sensibili vel mundano iudicio, sed est abscon- 5
dita quoad Deum, et reputatur singulariter virtuosa, dum
tamen superbe non presumpserit sed se tenuerit humiliter
in limitibus legis Dei; quia autem potest homo esse
minor vel etate vel parvuli simplicitate, ideo Christus
precipit: *Qui maior est in vobis fiat sicut minor.* Minor 10
(inquam) in sinceritate exclusa malicia iuxta illud
(I. Cor. XIV°, 20): *Nolite effici pueri sensibus sed malicia
parvuli estote.* Debent etiam viri apostolici secundo esse
minores vel parvuli quia instar minoris non debent
maioritatem seculi affectare; et ideo debent vocare se 15
servos a ministerio (ut patet Matth. XX); unde Gregorius
dicitur in literis papalibus vocasse se *servum servorum
Dei*, ac si diceret se inter omnes christianos plus humilem
servitorem, et sic successor apostolicus non debet circa
maioritatem vel prioritatem mundanam contendere, sed 20
circa hoc quod ecclesie Christi ministret humiliter,
fructuosius et caritativius.

Christ set an
example of
service.

Declarat autem Christus istam sententiam exemplariter
de se ipso qui licet recumbat capitaliter inter apostolos
ut magister, tamen in omni congregacione eorum est 25
secundum humanitatem minister precipuus, ut patet in
doctrinis, exortacionibus pro discipulis, responsionibus
eorum, promissionibus et pedum locionibus. Unde
(Matth. XX°, 28) dicit quod *non venit ministrari sed
ministrare* et (Rom. XV°, 8): *Dico Jesum Christum mini- 30
strum fuisse circumcisionis*; et (ad Hebreos VIII°, 6) dicit
Apostolus quod *Christus melius sortitus est ministerium.*
Et hec ratio quare apostoli non vocant se dominos
sed ministros. Nec solum est blasphemum sententiam
istam in verbis abnuere sed omnino relinquere comple- 5
cionem eius in opere.

Priests should
follow it.

Et patet quante blasphemat ecclesia sacerdotum post
dotacionem cesaream; nec est hoc modicum, cum apostoli
et eorum vicarii debent esse sal et lux ad condiendum

5. D: insensibili; E: ut in. 6. A: reputata. 8. A: autem deest;
ib. A: hoc potest. 9. A in marg.: Junior dupliciter. 10. A: Junior,
iunior. 12. DE: Nolite esse parvuli; ib. A: sensibilibus. 14. A: de-
bent deest. 16. A in marg.: Gregorius. 17. DE: dicit. 19. A: sic
precessor. 20. DE: proprietatem. 23. A: Christus deest. 24. DE:
in se ipso quia; ib. E in marg.: Minoritas precipitur apostolis.
humilitatem. 28. A: provisionibus et. 30. A: Rom. III°.

et illuminandum ecclesiam (ut dicitur Matth. V^o); cum ergo permanserunt cum Christo discentes ex verbis eius et opere, quomodo foret futura ecclesia instruenda, patet quam graviter peccarent obmittentes istam sententiam.

5 Nam per illam humilitatem disponit eis sicut et quibuscunque predestinatis beatitudinem, sicut exemplariter ac originaliter pater sibi disposuit. Per complecionem autem huius doctrine et non sine illa debent membra Christi in regno suo manducare et bibere, hoc est,

10 cum substancialibus fidei ut cibo ac cum rationibus eorum subtilibus tamquam potu perpetuo confoveri; et interim iudicabunt universalem ecclesiam subditorum secundum hoc quod tenuerunt vel renuerunt istam sententiam; ideo ipsa est a cunctis fidelibus precipue

15 observanda. Ex quo videtur quod isti decreto Christi terribili repugnat nedum papam, episcopos et alios pure clericos civiliter dominari verum etiam esse gradus et status iam currentes in ecclesia quos mundi principes statuerunt. Nam Petrus, Paulus et cuncti sancti post

20 missionem Spiritus Sancti hoc venenum pestiferum renuerunt; et sic debet totus mundus hodie laborare quod iste ritus gentilis cum omnibus causis ipsum inducentibus sit destructus, tota ecclesia sacerdotum circa precipuam maioritatem virtutum exclusa superbia

25 sicut apostolorum tempore attendente. Tunc enim cognoscerent viantes statum suum humiliter et Christi regnantis excellenciam secundum celeste iudicium in cunctis membris presidentibus dominanter. Omnem enim veram dominationem oportet in humilitate fundari et mediante

30 virtute in gloria consumari. Ideo mundi iudicium dominationem eius et gloriam debet apostolicus precipue declinare. Et in ista apostasia est infecta quasi tota ecclesia, quidam opere, quidam consensu; nec purgabitur ab isto crimine antequam Deo placuerit ecclesiam suam

35 reducere ad statum quem ipse primo instituit ad quod omnes homines cuiuscunque status fuerint iuvare debent opere vel merito sub pena dampnationis perpetue. Nec

The degrees prevailing in the Church are against Christ's rule.

4. E: dimittentes. 7. A: disponit. 8. A: non deest. 13. D: vel renuerunt deest. 15. E in marg.: Gradus status moderne ecclesie repugnant Christi decreto. 17. A: dominari esse secundum est. 19. DE: apostoli sancti. 19, 20. A: post — sancti deest. 20. hoc venenum; A: lido (!) eneum; in marg. corrigere vult: civile dominium; E: Lido-neum (!). 24. A: precisam. 25, 26. DE: cognoscent. 27. A: a cunctis. 28. A: dominantur. 29. DE: finiri; E in marg.: fundari; E in marg.: Dominatio vere fundatur in virtute. 33. A: quid opere quid. 34. A: illo; ib. A: suam deest. 37. A in marg.: Conclusio. Prima obieccio; 1: E in marg.: Obieccio frivola.

audiende sunt argucie frivole istis contrarie; obiciunt
 enim infideles quod tunc destruerentur leges papales
 et dignitates ecclesiastice, tunc | dampnarentur graviore
 persone ecclesiastice et tunc errassent tam sancti quam
 doctores subtilissimi qui isti statui ecclesie finaliter 5
 consenserunt. Quod cum sit blasphemia nedum contra
 totam ecclesiam militantem sed etiam triumphantem,
 videtur quod hoc fit sic piis auribus nimis horribile
 et cunctis christianis intollerabile.

Papal laws a
 burden to the
 Church.

Ad istud dicitur quoad primum quod vocate leges 10
 papales quecunque adinventiones que fastum aut lucrum
 sapiunt sunt ad onus, maculacionem et illibertacionem
 ecclesie, et per consequens meritorium foret ac necessarium
 ipsas destruere. Sic enim in adventu Christi nedum
 tradiciones hominum sed cerimonie Domini cessaverunt; 15
 nec dubium quin sic erit ante diem iudicii de tradi-
 tionibus hominum adinventis. Tradiciones autem morales
 fundatas in scriptura oportet perpetuo remanere. Et
 sic est quoad dignitates cesareas sciendum. Videndum
 est itaque quales dignitates secundum virtutes atque 20
 miracula et non secundum fastum seculi vel humanum
 iudicium habuerunt apostoli, et tales dignitates que sunt
 modo abscondite debent ex reditu Domini ordinacionis
 relucere.

The law of
 Christ is above
 all respect of
 persons.

Quoad secundum dicitur quod graviore persone 25
 ecclesie, ut pape, episcopi et multi seculares domini a
 probabili sunt dampnati; sed numquid credimus legem
 Domini et Christi sententiam propter pompam potentatus
 huiusmodi vacillare? Nam ex fide debemus credere quod
 nec creator nec creatura potest ipsas destruere sed (ut 30
 dicitur Hesdre III° et IV°) oportet veritatem super omnia
 commenta huiusmodi superare, nec potestas absolvendi
 a pena et a culpa vel excommunicacio fulminata terre-
 bunt summum iudicem quoad ista.

Quantum ad tercium conceditur conclusio, cum omnes 35
 magistri preter magistrum optimum crebrius erraverunt;
 ideo nec pape nec sui collegii nec alicuius citra auctores
 scripture capi debet sententia tamquam fides sed vel

3. A: ecclesie. 4. DE: ecclesie; ib. A in marg.: 2. 6. A in
 marg.: 3; ib. A: Et cum. 8. DE: sic deest. 10. DE in marg.: Ad
 primum; A in marg.: Responsio; 1. 12. A: illiberacionem. 16. A:
 dubito. 19. E in marg.: Dignitates apostolice. 21. A: statum seculi.
 25. AE in marg.: 2; D in marg.: Ad secundum. 27. DE: nunquam
 credimus. 28. potentatus; D superscripsit: potestatus. 31. A: III° et
 deest. 34. D: suum iudicem. 35. AE in marg.: 3; D in marg.: Ad
 tercium; ib. A: conclusio. 36. A: Petri magisterium. 37. A: colle(l).

tamquam probabilis vel ex scripture corpore eliniata
 vel aliter dum ipsi contraria tamquam a Deo et tota
 triumphante ecclesia reprobata; nec sunt omnes canones
 aut decreta vel decretales Romane ecclesie accipiende
 5 a fidelibus tamquam fides sed plurime tamquam probabiles vel suspecte, ut in materia de sacramento altaris
 erravit inscie et ecclesie priori ac rationi contrarie;
 unum tamen scio quod nec sancti ex sua sanctitate vel
 doctores ex sua subtilitate possunt extinguere evangelicam
 10 veritatem, sed sicut circa primum Christi adventum
 synagoga patenter erraverat, celans vel sophisticans fidem
 scripture, multiplicans tradiciones hominum zelo avaricie
 et multipliciter prevaricans contra leges divine iusticie,
 sic in secundo Christi adventu multiplicius ac coloracius
 15 deficiet Antichristus et secundum idem devium licet
 profundius. Non enim scio convincere excusacionem
 Romane ecclesie tam patenter in suo devio quam patenter
 sacerdotes et pharisei legis veteris poterunt excusari.
 Non enim tantum declinaverant a lege Mosayca quantum
 20 nostri prelati declinant tam a via quam a sententia,
 a lege et regula christiana, sed patencius decipiuntur
 et decipiunt in fallacia petitionis principii, assumentes
 blasphemie quod ipsi sunt sancta ecclesia cui Christus
 promisit se usque in finem assistere et contra omnia
 25 pericula dyaboli vel hominis liberare. Quamvis enim
 (Jeremie XVIII°, 18) dixerunt reprobi istius capituli quod
*non peribit lex a sacerdote neque consilium a sapiente
 neque sermo a propheta* et ad hunc sensum dixerunt,
 (ut patet Jeremie VII°, 4): *Templum Domini, templum*
 30 *Domini, templum Domini est*, quia tamen sub condicione
 tacita fuit promissio illis facta et tam intellectu quam
 affectu erraverant, et sic verba mendacii sub fuco pro-
 missionis Domini applicaverant sibi ipsis, cum Antichristus
 cum suis sequacibus dicit incoloracius eandem sententiam;
 35 nam legem Christi cum suis prophetis scimus magis
 ipsis deficere et ipsos a probabili de vita Christi et
 moribus membrorum suorum amplius declinare.

The Roman Church has erred in the matter of the Eucharist,

and generally in leaving Christ's law.

2. DE: dum fit; E: fit Christo contraria. 3. A: canonisaciones.
 7. E: in serie; ib. DE: Romane; ib. A in marg.: Conclusio. 12. A:
 scripture deest. 14. A: coleracius. 15. DE: secundum id. 20. DE:
 vita quam sciencia; ib. A in marg.: Nota contra vitam ecclesie moderne;
 ib. E in marg.: Nota. 26. A: istius cui. 28. DE: sensum deest.
 33. DE: applicaverunt; ib. E: ipsi; ib. A: tum Antichristus. 36. A:
 Antichristi.

23. Cf. De Ecclesia, pag. 1 seqq. Introduction, pag. 1.

What madness
to say that men
so erring are
the Christian
Church.

Antichrist's
cruel
persecutions.

Cum ergo Christus Deus et homo condicionaliter apostolis suis et ipsos vere sequentibus ista concesserat, que demencia quod tam errantes sunt ecclesia christiana vel illi quibus debent ex promissione Christi esse aliqua carismata vendicata? Quomodo (rogo) poterunt palliare 5 leges suas aut vitam quin a lege et conversacione Christi declinent mendaciter, eciam plus quam sacerdotes synagoge a lege Mosayca erraverunt? Christus enim dicit ^{Fol.} illis expressius quomodo viverent vitam | pauperem et ^{202^a} penalem et nullo modo seculariter dominarentur in populo, 10 et tamen facti istis preceptis atque consiliis summe contrarii blasphemie falsificant legem Christi, cum nullus sit illis elacior vel sic dominativior; et cum mandatum Christi erat tam verbo quam vita illis expressius quam lex Mosaica fuit sacerdotibus synagoge, patet quod ex 15 maiori et multipliciori errore et inexcusabilius sunt dampnandi. Sed sicut *sanguisuge due sunt filie* (Prov. XXX°, 15), sic Antichristus menciens quod habet duas potestates ecclesie, quid per seculares seductos et quid per satrapas proprios usque ad mortem persequitur quosunque 20 qui detexerint suas fallacias? et sic Christi humilitas ac paciencia istis satrapis est proscripta. Christus nedum voluit denegantibus sibi excessivam pecuniam vindicari, sed Samaritanis negantibus sibi et suis hospitalitatem et vite necessaria misericorditer descendit, 25 (ut patet Luce IX°). Ideo indubie Christus non habuit has duas filias Antichristi dicentes rapide *Affer, affer*. Has autem filias quidam intelligunt satrapas excommunicaciones et indulgencias promulgantes. Hii enim preter blasphemos errores quos seminant simplices subiectos 30 sugunt usque ad sanguinem et in utroque dicunt implicate *affer* temporalia vel in te erit excommunicacio fulminata vel non eris particeps indulgentie quam promitto; et sic arma Christi scilicet paupertatem ac pacienciam isti milites excuciant a se ipsis et inseparabiliter induunt 35 arma dyaboli ipsis contraria. Hoc autem evangelium

1. A: ergo deest. 4. A: debent de; ib. DE: esse alia. 5. DE: allegare. 6. E: cum a lege et a. 7. A: declinant. 9. A: viverent deest. 12. A: pallificant. 13. DE: vel sit. 14. DE: illum. 16. DE: errore inexcusabilius. 17. A: sicut deest. 20. A: prosequitur; ib. DE: quousque: D in marg.; quosque. 21. E: qui deest; ib. E: fabulas. 22. DE: in istis. 23. A: sibi excellenciam pecuniam. 24. E: vendicari; ib. A: Samaritanus. 27. DE: has deest. 29. A: Hii autem. 32. A: auter. 33. A: non deest. 34. DE: et pacienciam.

27. Cf. Trialogum, pag. 440.

cum aliis huius sentencie vel eiusdem sentencie tam crebro legitur, ut Deus fideles suos quos voluerit illustret in ista sententia.

SERMO XXII.

5 *Misit Herodes et tenuit Johannem.* Marci VI°, 17.

Fidelibus recte evangelizantibus est necessarium historiam evangelicam primo populo predicare; in ipsa quidem est fides ecclesie quam tenetur cognoscere, in ipsa etiam est exemplar planissimum iuxta quod regulari
10 debet ecclesia et quodlibet eius membrum, in ipsa etiam est subtilitas tam scolastica quam moralis, ultra hoc quod scimus comprehendere hic in via. Ideo idem est spiritualiter pascere auditorium sine sententia evangelica ac si faceret quis alteri corporale convivium sine pane.
15 Cum enim Christus sit fundamentum totius sentencie que pertinet christiano et sua conversacio ac doctrina in evangelio ubilibet expressatur, patet quam necessarium est omni statui viatorum ipsum cognoscere. In ipso quidem sine possibilitate deceptionis possumus habere
20 quid debemus credere vel sperare et quomodo debemus tam nos ipsos quam rempublicam informare. Ideo ex cautela diaboli ne proficiat ecclesia celata est sententia evangelica et prophana fabula introducta. Quando enim predicatum est ab apostolis evangelium, crevit
25 ecclesia in virtute, sed modo ex defectu spiritualis seminis decrescit continue. Cum enim semen sit verbum Dei et ipsum sit virtuosius quocunque reliquo, patet quod ipsum recte satum in interiore homine plus fructificat quam aliud semen dandum.

30 Quantum ad hoc evangelium plana est historia quomodo Herodes Antipas, filius Herodis magni, misit nuncios ipsos inficiens ex consensu et tenuit Baptistam, ne libere fructificet ecclesie sicut prius, ac profundatus in maiori facinore vinxit Johannem ac incarcerationavit,
35 occulte tamen, quia timebat populum Judaicum, ne

The Gospel history is to be preached.

Want of such preaching makes the Church less.

1. A: huius sentencie vel deest. 5. AD in marg.: XXII; E in marg.: In decollacione Johannis Baptiste. 11. E: hoc deest. 15. E in marg.: Christus est fundamentum totius evangelice sentencie. 17. A: expresserat. 18. E: Christum cognoscere. 19. D: impossibilitate; E: correxit. 20. A: quomo. 23. DE: prophana fallacia. 28. E: interiorem hominem; ib. E in marg.: Captivacio Johannis. 33. DE: tercio profundatus; ib. A: fundatus.

Herod's
adultery the
cause of his
wickedness.

rebellaret propter hoc quod tam iustum de suo genere sic tractaret. Causa autem huius facinoris fuit adulterium Herodis. Habuit autem Herodes Ascalonita tres filios scilicet Archelaum seniore[m] qui possedit duas quartas Judee et ideo propter eius eminenciam dicitur 5 (Matth. II°), quod regnaverat pro Herode. Iste autem Herodes Antipas solum possederat unam quartam et Philippus frater suus quartam ultimam. Romani namque sic dividerunt Judeam, ne Judei elati deposita regis fortitudine superbirent. Unde (Johannis XIX°, 15) dixerunt: 10 *Non habemus regem nisi Cesarem*. Ista Herodias fuit filia Aristobuli et soror Herodis Agrippe et neptis huius Herodis et cum hoc licite matrimonialiter Philippo copulata. Johannes autem dixit quod *non licuit sibi habere uxorem fratris viventis*, licet ipsa consensit ad 15 raptum eius adulterum. *Herodias autem insidiabatur Johanni volens eum occulte occidere*, sed Deus providens amicos Johanni ipsum a nece feminea preservavit; timuit enim Herodias quod per exortacionem Johannis iste Herodes ipsam dimitteret et Philippo remitteret et sic propter fraudem commissam maneret cum vero coniuge in mortis periculo. Fol. 202^b

His good
instincts
overborne by a
cursed woman.

Herodes autem multos bonos instinctus habuit sed instinctus per feminam maledictam et sic *metuebat Johannem ipsum sciens virum iustum et sanctum, custodiebat eum in vita*, ne ab Herodiade occideretur, et audito eo multa faciebat et libenter eum audiebat. Superatus autem fuit a femina, consensiens quod caute sine sedicione populi occideretur. Unde propter hunc finem fuit totum hoc medium machinatum. *Et cum dies opportunus* ad 30 hoc facinus *accidisset*, iste *Herodes* ex consensu adultere natalis sui *fecit convivium*, vocans ad ipsum maiores Galilee, ut facinus suum maiorem acciperet excusacionem; et ita saltus Herodiadis iunioris, Herodis promissio et eius peticio erant ex malicia machinate. Quis enim daret 35 *dimidium regni* propter ioculacionem abiectam iuvenis saltatricis? vel quis non haberet suspectam iuenculam que consulta matre sine commodo peteret in disco caput tanti sancti? aut quis attendens circumstancias undique non haberet suspectum factum utriusque cun- 40

5. DE: et deest. 6. D: Matth. XX°. 7. E: possiderat; ib. E: unam. 10. A: Cum Johannis; ib. DE: Joh. XIX°. 13. A: hoc deest; ib. E in marg.: Herodias. 16. A: adulterium. 17. A: occulte vivere. 19. A: per exortacionem; ib. A: ille. 20. DE: eam. 27. DE: superatus tamen. 34. A: ita deest; ib. A: promissio deest.

iugum cum saltatrix ista pecierit: *Volo ut protinus des mihi in disco caput Johannis Baptiste?* Per hoc autem quod petit *protinus* hoc impleri, patet quod timet sibi ne interveniente causa Johannis occisio sit dilata, et per
5 hoc quod petit dari in disco caput tam sancti, patet quod innuit securitatem occisionis et iocacionem letam huius capitis. Unde contristacio Herodis fuit ex eadem malicia simulata, cum non obstante stulta promissione atque illicita debuit stulciorem petitionem iuencule
10 repulisse. Sed hoc totum factum est fraudulenter in carcerem, ne per Johannis amicos vel inopinatum adiutorium sit facinus femine impeditum. Sicut enim femina ad bonum dedita est specialiter ecclesie iuvativa, quia organum Domini, ut patet in Maria et aliis sibi in
15 virtute similibus, sic femina seducta cautelis dyaboli superat in malicia multos viros, cum sit speciale rete dyaboli; ideo utrobique laudanda est natura et virtus sed peccati malicia increpanda. Veritas quidem est quod, sicut natura feminea est virili fragilior, sic est
20 virtute inferior, sed sicut Deus est prestancior dyabolo, sic bonitas mulieris superat eius maliciam, cum Maria plus mundo profuit quam tota mulieris malicia sibi nocuit. Ideo hortandus est uterque sexus peccatum quod est venenum dyaboli in natura inficiens constanter
25 deserere et instar principii sui sexus virtutes induere. Ponit enim Augustinus in De Vera Religione quod scilicet ne sexus aliquis contemptum se cerneret, Deus virum suscepit natus ex femina. Ponunt autem quidam multa vituperia in mala femina; unde dyabolus qui beato Yob
30 et filios et possessiones abstulerat universas, ei reliquit uxorem non ad solacium viri sed ad sue consummacionem malicie, ut per feminam vinceret quem persecucio non vicerat et quem ulceribus non poterat, verbis afficeret; non videbatur ei liberior et opportunior nocendi occasio
35 quam per familiarem inimicum et domesticum proditorem. Scriptum est enim (Michee VII°, 5): *Ab ea que*

Women
extreme in good
or evil.

Job's wife left
as his last trial.

4. AD: delata. 8. DE: tamen non. 10. A: repulisse. 14. AD: ut patet deest. 15. D in marg.: Femine malicia. 16. A in marg.: De malicia mulieris; ib. D in marg.: Maria plus mundo profuit quam tota malicia mulierum sibi nocuit. 19. A: sic virtute. 22, 23. A: sic nocuit. 24. DE: et materia inficiens. 26. A in marg.: Augustinus. 27. A: domina virum. Rect.: Verbum virum suscepit natus ex femina. 30. A in marg.: 1. 32. A: persecucionem. 33. DE: verberibus; ib. A: poterit. 35. DE: domesticum deest. 36. A in marg.: 2.

26. Augustini Opp. tom I, pag. 757. Cf. Wyclif, De Benedicta Incarnacione, pag. 184.

Examples of
mischief done
by women.

dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui; sciebat enim quod mulieris natura quanto fragilior est ad culpam tanto ex quadam dampnacione innata est proclivior ad nocendum. Huius autem rei evidenciam faciebant planissima et frequens rerum experientia et multiplicitas 5 exemplorum. Nam per feminam primus parens deceptus est, non seductus (Genesis III°), Lamech cruciatus (Genesis IV°), Yob et Thobias exprobrati (Yob I^o et Thobie II°), per feminam Petrus accusatus est (Matthei XXVI° 71: *Vidit eum ancilla ostiaria*), per feminam Joseph incarceratus 10 (Genesis XXXIX°), Naboth occisus (IV Reg. XVI), Samson vinculatus (Jud. XVI°), Isboseth interfectus (II Reg. III°), Salomon factus apostata (III Reg. XI°), David homicida et proditor (2 Regum XI°), Zyzara clavo confossus (Judicum IV°). Et secundum cronicas gentilium Constantinus im- 15 perator, Leonis imperatoris filius, exoculatus, Eraclius imperator, Eraclii magni filius, veneno extinctus, Antigonus strenuissimus armis proditorie iugulatus, Cyrus rex Persarum capite truncatus, precursor Domini decollatus, (Matthei XIV°). Unde Sapiens detegens maliciam mulieris 20 (Eccli. XLII°, 14): *Melior est, inquit, iniquitas viri quam mulier benefaciens*. Per feminam mors intravit et cum per Dei filium ordinata esset nostra redempcio presenciens dyabolus quod in morte Christi nostre redempcionis dispensacio impleteretur, salutem tocius humani generis | Fol. 202^c
per feminam impedire machinatus est tamquam per suum aptissimum instrumentum. In uxorem itaque Pylati visiones deceptorias et illusiones fantasticas inmisit, ita ut Pylato mortem Christi dissuadendo mandaret (Matth. XXVII°, 19): *Nichil tibi et iusto illi. Hodie enim per 30 visum multa passa sum propter eum*.

Compliments
paid them by
another
philosopher.

Unde multipliciter describitur a secundo philosopho, quod est incastigabilis bestia, continuum dampnum, humana confusio, indeficiens pugna, vas stercorum et animal pessimum. Bestia est per peccatum; unde (Ecclie- 35 siastici XXV°, 24) *obcecavit vultum suum tamquam ursus*;

1. A: Sciebat quidem. 3. E: periculosior. 4—18. A in marg.: 3—17. 6. D in marg. inf.: Quanta mala facta sunt per mulierem malam et quomodo post omnia dyabolus utitur illa; E in marg.: Exempla de muliere. 8. DE: exprobratus; ib. AD: Yob XX°. 9. DE: est deest. 11. A: XXIX°. 13. A: III Reg. XI°. 14. A: confessus; ib. A: clavo deest. 16. DE: asseclatus. 20—36. A in marg.: 18—23. 20. A: XLIV°; E in marg.: de mulieris malicia. 22. A: et deest. 25. A: dispensacio. 29, 30. A: Matth. XVII°; D: XX°. 32. AE in marg.: Descripcio mulieris. 34. A: vas preciosum; D: stercorum correat; preciosum.

15. Cf. Eul. Histor. II, pag 365/6. Cf. Martini, Chronic. ad annum 782. M. M. Germ. hist. XXII, pag. 461.

et est incastigabilis, quia Ecclesiastici XXV°, 35: *Si non ambulaverit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimicorum*; et est dampnum, quia super tria dampna dolor et luctus, mulier *zelotipa* (Eccli. XXVI°, 8), et est
5 continuum, quia *brevis omnis malicia super maliciam mulieris* (Eccli. XXV°, 26). Et quod est humana confusio, patet ibidem: *Mulieris ira*, inquit, *et irreverencia et confusio magna*. Est etiam indeficiens pugna, quia (Eccli. XXVI°, 10), *sicut boum iugum quod movetur, ita mulier*
10 *nequam*. Est etiam vas preciosum, quia omnem masculinum preter prothoplastum fovet in utero, unde (Thobie IV°, 5) *honorem habebis matri tue; memor enim esse debes que et quanta passa sit pericula propter te in utero suo*. Et est animal pessimum, quia ex fide homo cum
15 peccat in malicia, superat omnem bestiam. Femina autem ex proclivitate peccans gravius atque communius est animal pessimum, ideo vere dicit Eccli. XLII° quod *non est malicia super maliciam mulieris*.

Tantam autem genealogiam probabiliorem posset
20 fidelis colligere de femine probitate, sed Deum contestor quod genealogiam talem de fratribus nemo posset colligere, cum deficiunt in radice. Sed forte genealogiam amplioris malicie de magnorum intoxicacione, de feminarum seducione et de sancte matris ecclesie perturbacione posset
25 fidelis faciliter congregare. Unde quidam fratres beatam virginem mendaciter sibi spoliant ut patronam, sed dimissis istis rixantibus expremisso evangelio tria sunt notanda dubia; primum quomodo christiani et specialiter expropriarii debent sequi Baptistam in moribus, ampliora ac alciora
30 crimina arguendo, nam pessimum inde consequens foret mors corporis; sed cum illa sit ex fide preciosa et medium efficacissimum ad beatitudinem consequendam, vecordia autem et vita sibi contraria sunt condicionis sibi oppositae, patet ex fide quod dimittens istam correc-
35 cionem propter tale terribile habita opportunitate loci et temporum est infidelis. Et in ista infidelitate sunt multi etiam religiosi, profitentes se sequi Baptistam in penalitate ultra Christi discipulos, nec moveat quod (Matthei X^o, 23) mandat Christus suis apostolis *cum*

Lessons from
the text;

1. The duty of
rebuking sin.

4—9. A in marg.: 24—28. 7. Codd.: et deest. Addidi. 12. E: IV° deest. 14. DE: et est deest; ib. E: vel animal. 19. A in marg.: De probitate mulieris. 25. E in marg.: De genealogia fratrum nota. 26. E: aut ut. 28. AD in marg.: Dubium primum; ib. A: primo quomodo; ib. E in marg.: Expropriarii debent sequi Baptistam. 35. A: est habita. 39. D: suis s. apostolis; E: discipulis.

persequuntur vos in civitate una, fugite in aliam; hoc enim precepit suis apostolis non congruentibus circumstanciis mortis, cum hoc fecerunt cum maturioribus circumstanciis ex eodem mandato Christi, quando fuerant sancciores; et ideo ve secte que semper ad complendum hoc mandatum se reputat immaturam.

2. Danger of false miracles.

Secundum notandum ex hoc evangelio est quod in mortuorum fictis miraculis faciliter seduci possit ecclesia. cum de Baptista pauca vel nulla legimus miracula, et tamen ex fide testimonii veritatis debemus credere quod *inter natos mulierum non surrexit Baptista excellencior* in virtute. Diabolus enim facilius illudit hominibus per signa huiusmodi mortuorum quam per vite superstitem sanctitatem. Ideo probabiliter creditur quod multorum mortuorum excellencia per artem dyaboli extollitur in hiis signis, ut tam avari quam sui posterius seducantur longe pocius quam ut sancti excellencia ex priori vite merito extollatur. Quis enim fuit Baptista vel apostolis ceteris sanccior, quorum talia miracula non videmus? Dyabolus autem permittitur plus illudere ecclesie quam hoc modo.

3. Relic worship not approved by God.

Tercio notandum ex hoc evangelio quod Deus et triumphans ecclesia non approbant quod proporcionabiliter ut quis ibi est sanccior sic in corpore suo vel reliquiis relictis in terra sit honorancior. Patet de Moyse quem Deus ideo non voluit sic patenter et honorifice sepeliri, de corpore matris sue cum corpore Evangeliste et multorum sanctorum similium. Cum ergo Christus et triumphans ecclesia nichil ordinant aut volunt ex indifferentia sed certissima racione, patet conclusio. Et ex hoc videtur quod viantes peccant graviter, tam patenter discordantes ab ecclesia triumphante. Recoleremus (inquam) istius verbi (Hester VI°, 9): quomodo quilibet virtuosus *honorabitur secundum formam qua rex regum ipsum voluerit honorare*. Cum ergo scimus quod rex regum colligit in spiritualibus horum sanctorum totam laudem et premium quod voluerit ipsis dare, videtur quod manifeste repugnamus voluntati sue tam differenter colendo horum

1. A: in unam civitatem fugite in aliam. 2. A: precipit. 5. A: et deest. 7. A1 in marg.: Secundum: ib. DE: Secundo notandum. 8. DE: potest; ib. E in marg.: Ecclesia seducitur fictis miraculis. 12. DE: hominibus deest. 18. E: extollantur. 22. A1 in marg.: Tercium; ib. A: quod dominus. 25. D in marg.: Concordat Gregorius, Omelia XXIX°. 26. DE: sepelire. 27. A: Baptiste. 32. E: Recoleremus igitur. 35-37. A: honorare — quod voluerit deest.

11. Matthaei XI, 11.

sanctorum reliquias, cum scimus quod triumphans ec-
 clesia non sic facit. Quis enim dubitat quod Baptista
 et multi apostoli sunt nostris martyribus vel confessoribus
 Fol. 202^d sancciores; quos tamen ex causa non | excusabili plus
 5 et multiplicius honoramus. Cum ergo debemus con-
 formari voluntati divine quantum sufficimus, videtur
 securum totam nostram devocionem in Christum colligere
 et cultum confusum (si et quatenus sibi placuerit) sanctis
 dare, et omnino nec in peregrinationibus nec in sump-
 10 tuosis honoracionibus reliquiarum mortuorum in terris
 excedere, sed beatos spiritus mortuorum cum prudencia
 adorare. Unde ad honorem foret sanctorum et utilitatem
 ecclesie quod distributa forent pauperibus iocalia sepul-
 crorum, quibus stulte ac eciam inaniter sunt ornata.
 15 Scio tamen quod acute et diffuse detegens hunc errorem
 foret a cultoribus signorum et avaris reportantibus ex
 talibus sepulcris lucrum manifestus hereticus reputatus.
 Nam in cultu et veneracione eukaristie cum cultu mor-
 tuorum corporum atque ymaginum per generacionem
 20 adulteram ecclesia est seducta.

Wealth wasted
 on shrines.

SERMO XXIII.

Liber generacionis Jesu Christi, filii David, filii Abraham.
 Matthei 1°, 1.

De quinque festis beate virginis hoc secundum festum
 25 sue nativitatis genealogizat generacionem Joseph et sic
 suam et filii, cum nec scriptura habet consuetudinem
 genealogias feminarum texere sed virorum, et Joseph
 de eadem tribu fuerat cum Maria nec aliam genealogiam
 Christus habebat humanitus, istam ergo genealogiam
 30 debemus accipere reverenter. Quia ergo mos est Hebre-
 orum quibus Mattheus scripsit evangelium suum hebraice
 denominare libros suos ab eo quod tractatur in eorum
 principio (ut patet Genesis 1°), ideo dicit Mattheus
 evangelium suum esse librum generacionis Jesu Christi.
 Ubi non dubium quod loquitur de generacione humana

Christ's
 genealogy
 traced through
 Joseph.

3. DE: et confessoribus. 10. A: mortuorum. 11. DE: bonos
 spiritus. 16. DE: tali cultu. 22. AD in marg.: XXIII; DE in marg.: In
 Nativitate Marie (E: virginis). 27. A: genologias (sic et in locis seqq.).
 29. DE: habuit. 30. DE: recipere. 33. A: ut dicit. 35. A: quod
 deest.

7 et seqq. Cf. De Ecclesia, pag. 465. 22. Cf. Wyclif's
 Sermons eo. by Arnold I, pag. 390—392. 27. Cf. August.
 Opp. tom III, pars I, pag. 573.

vel temporalī. quia de generacione eius eterna dicitur
(Isaie LIII°, 8): *Generacionem eius quis enarrabit?*

Jesus autem est nomen sibi proprium (ut patet Luce II°),
 Jesus a proper
 name, given to
 Christ as a man.
 quamvis in scriptura legatur quod quatuor fuerant sic
 vocati, Christus Deus noster secundum naturam divinam 5
 (Eccl. XLIII°): *Plantavit illum dominus Jesus*. Et tunc
 videtur esse nomen appellativum, cum interpretetur
 Salvator, sed ut est nomen sibi proprium, convenit
 humanitati sue (ut Luce II°, 21): *Vocatum est nomen*
eius Jesus. Potest tamen dici quod Ecclesiasticus pro- 10
 phetice illustratus vidit incarnationem Christi (ut
 Habakuk III°, 18): *Exultabo in Deo Jesu meo*. Et sic
 extendendo tempus verbi vere dicit Ecclesiasticus quod
plantavit illum Dominus qui postmodum est Jesus. Secundo
 accipitur Jesus pro Josue (ut Ecclesiastici XLVI°, 1): 15
Fortis in bello Jesus filius Nave. Tercio fuit Jesus filius
 Yosedech sacerdos magnus (de quo Aggei II° et Zacharie III°).
 Quarto fuit Jesus filius Syrach (de quo Ecclesiastici L^o).

Christus autem est hic nomen appellativum signans
 naturam divinam et naturam humanam ypostatice copu- 20
 latus. Christus enim interpretatur unctus et signat
 appellative reges, prophetas et sacerdotes, ut (I Reg. XVI°,
 XXIV° et XXVI°) dicitur Saul *Christus*. David eciam
 vocatur *Christus* (in Psalmo LXXXVIII°, 39): *Tu vero*
repulisti etc. (Psalm. CXXXI^o, 10): *Non avertas faciem 25*
Christi tui. Nunc accipitur specialiter pro Cyro (ut
 Isaie XLV°, 1): *Hec dicit dominus Christo meo Cyro*,
 et nunc generaliter pro quolibet horum trium uncto (ut
 Psalm. CIV^o, 15): *Nolite tangere Christos meos*. Sed
 autonomatice signat Messiam in lege promissum qui 30
 simul est rex, sacerdos et propheta. Ipse itaque est
 unctus oleo gracie unionis pre participantibus secundum
 naturam humanam (ut dicitur in Psalmo). Illum ergo
 autonomatice signat nomen Christus (ut Tren. IV°, 20)
ante faciem nostram Christus dominus, et (Danielis IX°, 26): 35
Post ebdomadas sexaginta duas occidetur Christus. Et

3. A in marg.: Jesus nota; D in marg.: Jesus Christus; A in marg.:
 Quatuor fuerunt Jesus, Jesus quadrupliciter. 5. D: Christus dicitur.
 6. A: Et nunc; ib. E in marg.: 1. 8. DE: sibi deest; ib. DE: competit.
 11. A: illustrans. 14. A: Deus. 14-18. AE in marg.: 2-4.
 19. ADE in marg.: Christus; A in marg.: Christus accipitur multipliciter;
 ib. A: Christus iam. 20, 21. E: copulatas. 22. DE: regis; ib. A in marg.:
 Nota. 1, 2, 3, 4, 5. 24, 25. A: Tu vero repulisti, etc.: deest 30. D in marg.:
 Messias; ib. A in marg.: automatic; ib. Messias. 31. DE: rex et.
 32. DE: participantibus secum. 34. E: nominatur Christus. 36. DE:
 ebdomades; ib. A: octoginta tres; ib. A in marg.: Nota.

6. Vulgate: *Et plantavit in illa Dominus insula*.

utrobique in novo testamento famositatem signacionis huius nominis *Christus* acceptarunt Judei (Luce XXII°, 66): *Si tu es Christus, dic nobis palam*. Et sic accipitur communiter in evangelio.

Reasons why Christ is called 'son of David'.

- 5 Triplex autem ponitur causa quare David ante Abraham premittitur, prima ut uniformiter texatur genealogia incipiendo regulariter semper a patre ultimo nominato quod non fieret, sic dicendo filii Abraham filii David: *Abraham autem genuit* etc.
- 10 Secunda causa, quia per hos duos patres notatur duplex Christi nativitas, quarum prior eterna signatur directius per David, cum potencia vel fortitudo appropriatur Deo patri, et David interpretatur manu fortis. Sed quod Deus sit pater multarum gentium, temporaliter
- 15 sibi inest, unde quia interpretacio nominis, regnum et alia insignia David magis consonant Deo patri, ideo in figura istius generacionis David premittitur. Dignius quidem est esse regem quam esse prophetam, ideo David ante Abraham est premissus.
- 20 Tercia autem causa quia Judei negaverunt Christum esse Messiam nec descendisse a David, quia Galileus erat, Joh. VII°, 41 dicunt Judei: *Numquid a Galilea venit Christus?* Unde precipua intencio fuit ad confundendum Judeos | ostendere Christum filium fuisse David
- Fol. 203^a 25 et in Bethlehem natum, licet in Galilea fuerat conceptus et nutritus. Hinc et in capite sui evangelii hoc premitit: *Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Jacob*. Generacio Ismaelis et Esau est omissa, quia non ab illis generatus est Dominus. Nam (Gen. XXI°, 12) *in Isaac vocabitur tibi*
- 30 *semen*, et antequam Jacob fuit natus, electus est, ut per eum descendat Dominus, quia (Malach. I^o, 3) *Jacob dilexi, Esau autem odio habui*. Nota secundum Augustinum in Concordia Evangelistarum quod Mattheus voluit ostendere

1. A: et famositate. 2. A in marg.: Christus signat appellative reges, prophetas et sacerdotes. 5. A in marg.: Nota. Nota causam triplicem; AE in marg.: 1; DE in marg. David preponitur Abrahe quare. 8. A: Abraham filii David deest; ib. A in marg.: Quare David ante Abraham premittitur triplex (causa). 10. AE in marg.: 2. 12, 13. DE: attribuitur. 14. D in marg.: David. 15. DE: regum. 16. E: consonat. 16, 17. A: Ideo infra. 20. A: autem deest; ib. AE in marg.: 3. 25. DE: fuit. 26. A in marg.: 1. 27. A in marg.: 2. 29. DE: Gen. XX°. 31. DE: ascendat; ib. A: dilexi etc. 32. E: autem deest; ib. A in marg.: Augustinus. 33. A: voluit ostendere voluit ostendere; ib. E in marg.: Mattheus descendendo } genealogizat.
Lucas ascendendo }

assumpcionem infirmitatis nostre a Deo, ideo genealogizat descendendo, sed Lucas voluit ostendere reduccionem humane nature in Deum, ideo genealogizat econtra diffusius ascendendo incipiendo statim post baptismum quo in Deum reducimur. Sed tercio *Jacob genuit Judam* 5 *et fratres eius*; nominat autem fratres Iude, quia omnes erant fideles patriarche principaliores duodecim tribus secundam Jeronymum. Quarto *Judas genuit Phares et Saram de Thamar*. Hec Thamar est prima quatuor mulierum peccatricum que ponuntur intra genealogiam 10 Christi, cum Raab meretrice, Ruth Moabithide et Bersabee Urye, ut Christus propter peccatores veniens et de peccatoribus nascens indifferenter utriusque sexus peccata tollere se ostenderet. Unde et nomen matris sue caput dyaboli conterentis non infra genealogiam istam ponitur, 15 sed in fine ad denotandum quod virtute eius benedicitur sexus femineus. Sed Jesus ponitur in principio et in fine, quia est primus et novissimus (Apocal. 1°).

Quinto *autem Phares genuit Esrom*. Iste autem Phares cum Juda patre suo et Jacob avo suo descendit in Egyptum 20 ad Joseph et *ibi genuit Esrom; qui Aram; qui Aminadab; qui Naason*. Iste autem Naason exivit cum patre suo de Egipto et fuit princeps tribus Juda post patrem suum Aminadab primo intrantem mare rubrum, merendo tribui Juda primogenituram (de quo Exod. XIV°, et 25 memoratur Cantic 1°). *Naason autem genuit Salmon, Salmon autem genuit Booz de Raab*. Quamvis autem (Deut. VII°) prohibeatur Israhelitis contrahere matrimonium cum Chananeis, tamen quia causa prohibicionis fuit ne Israel a cultu veri Dei averteretur ad ydola Cananeorum (ut 30 patet ibidem), cessante hac causa et posita dispariter dispensavit ecclesia cum Raab Chananea propter magnitudinem actus virtuosi, recipiendo nuncios exploratores et celando, ut copularetur cum nobiliori principe et tribu Juda dignissima; et fuit cum Salmon legitime 35 desponsata. *Booz autem genuit Obeth ex Ruth*. Quamvis autem ista Ruth fuit Moabitis et prohibitum est filius

Salmon's
marriage with
Rahab.

1. DE: in Deo. 4. DE: Baptistam. 5. AE: reducuntur; ib. A in marg.: 3. 6. DE: qui. 7. A: principis; principitantes (?). 8. A: secundum dominum; ib. A in marg.: 4. 9. DE: Tharas; ib. DE: quatuor deest; ib. D in marg.: Meretrices; E in marg.: Mulieres peccatrices ponuntur in genealogia Christi. 12. A: propter deest. 15. DE: intra. 17. DE: Christus. 19. A in marg.: 5. 20. E: Juda deest. 26. DE: 1° deest. 29. A: tum. 32. D: ecclesiam. 34. DE: celando quod. 34. 35. A: et tribu.

Israhel matrimoniarum cum illis (ut patet I Esdre XII°), tamen dispensatum est cum illa propter eminenciam sue virtutis et ministerium, ut copuletur cum nobiliore principe Bethleemita, et sic verificata est propheta 5 (Isaie XVI°, 1): *Emitte agnum Domine dominatorem terre de petra deserti ad montem filie Syon*; nam agnus Dei fuit Messyas missus in linea generacionis de Ruth Moabitide que vocatur petra propter infidelitatem priorem. Et locus patrie Moab est desertus propter petrositatem, 10 et Christus fuit de illa missus ad Jerusalem.

Sed dubitatur quomodo Booz genuit Obeth ex Ruth, cum a tempore ducatus Josue, quando Salmon genuit Booz de Raab usque ad tempus quo Heli cepit iudicare populum in quo ista Ruth venit in Iudeam cum Noemi 15 fluxerunt trecenti viginti quinque anni, ut dicitur . . . Hic dicitur quod tres erant Booz immediate sibi succedentes pro diverso tempore; primus genitus est de Salmon ex Raab, et tercius genuit Obeth ex Ruth; sed quia Mattheus voluit ab Abraham usque ad David 20 thessaressa de eadem, hoc est, quaterdenam ponere, ideo istos tres similiter nominatos voluit uno nomine comprehendere. Quaterdena enim ex quatuor et decem composita figurat decalogum et quatuor evangelia, et per consequens totam integram legem Dei; nec est 25 falsitas in hoc dicto, quia quicumque fuerit pater patris est pater filii et mediate genuit sibi ipsum.

Obeth autem genuit Jesse et Jesse David. Iste pater David fuit binominus vocatus, tam Jesse quam Isai, sed Mattheus elegit eum vocare Jesse conformiter ad 30 prophetiam (Isaie XI°, 1): *Egredietur virga de radice Jesse*, quia hic agitur de eo, ut prophetatum est ab eo Christum descendere. Et nota quod ista prima quaterdena dividitur in tres partes, scilicet in patres, natos ante ingressum Egypti et natos post exitum de Egypto, 35 et significat prima mystice generacionem Christi per gratiam in anima penitente, secunda in anima proficiente et tertia in anima finaliter adherente. Et concordant Fol. 203^b omnes gradus et inter | pretaciones istorum quatuordecim

Three successive generations named Boaz.

6. A: de secta ad. 7, 8. DE: Moabite. 11. AE in marg.: Dubium.
13. A: iudicare ipsum. 15. DE: ut; sequitur lacuna. A: dicitur; sequitur lacuna.
16. A in marg.: Booz tres fuerunt. 17. A: isto tempore; D: secundo tempore; ib. A in marg.: 1. 18. E: et secundus. 20. E: quaterdenarium; ib. E in marg.: Quaterdena. 23. E: signat; ib. et evangelium. 24, 25. E: nec — dicto deest. 27. A: et Jesse deest.
29, 30. A: sed — Isaie deest. 30. D: virgo. 32. AD in marg.: Nota.
35. A: primum; D: primo.

nominum quas suppono sicut et loca in quibus genealogia illorum hominum est reperta.

David the King.

Sed notandum quod David cum Abraham qui inclusive terminat istam secundam etatem mundi et primam quaterdenam huius genealogie vocatur rex propter multa: 5 primo quia terminans hanc etatem et regum regimen signancius notaretur, secundo ad excludendum regaliam Saulis qui, licet precesserit nuncupative, tamen solummodo rex est dictus, et tercio ad denotandum singularitatem regalie David ex predestinacione regaliam Dei 10 patris multipliciter figurantem.

The second fourteen made up of Kings.

Secunda quaterdena de regibus amplectens quartam etatem seculi narrat quomodo *David genuit Salomonem de Bersabee* que intitulatur nomine viri sui, ad denotandum adulterium et homicidium regis David, ad 15 denotandum secundo quomodo stat peccantes quantumcunque graviter postmodum esse sanctos, ad denotandum tercio quomodo pater non portabit iniquitatem filii nec econtra. *Salomon autem genuit Roboam*, in cuius tempore divisum est regnum propter superbiam dividentem a 20 Deo signantem infamem binarium et inconstanciam regalie mundane culpabiliter in Israhel introducte. *Roboam autem genuit Abiam, qui Asa, qui Josaphat, qui Joram*. Inter Joram et Oziam omittuntur tres reges, cum Joram genuit Ochoziam, Ochozias genuit Joas et Joas Amasiam 25 et ipse Osyam; cuius causam Jeronymus dicit esse ordinationem observandi secundam quaterdenam vel secundo propter istorum trium regum iniquitatem, aut tercio quia Joram accepit uxorem filiam impiissime ydolatre Jezabel; ideo consonum fuit scripture quod puniretur 30 in prole usque ad quartam generacionem; et patet logicis quod loquendi veritas est servata. *Joram autem genuit mediate Osyam, qui Joatan, qui Ezechiam, qui*

1. A: quos; ib. A: genealogiam. 4. A: istam deest; A: terciam.
6. A in marg.: 1; primo; D superscr.: id est, ut. 7. Codd. secundum
ib. A in marg.: 2. David dicitur rex causa triplici; E in marg.: David
vocatur rex cur. 8. DE: precessit. 9. A: ductus; ib. A in marg.: 3.
12. ADE in marg.: Secunda quaterdena. 14. A in marg.: 1; ib. DE: utri
sui. 16. A in marg.: 2. 18. AD: tercio deest; ib. A in marg.: 3. 23. DE:
ex Asa. 24. D in marg.: Quare obmittuntur tres reges; E in marg.:
Tres reges omittuntur in quaterdena. 26. A in marg.: Jeronymus. 1.
26, 27. DE: esse originem. 27. A: terciam; ib. A in marg.: 2.
28. A in marg.: 3. 31. DE: pro prole; ib. D: genealogiam. 33. DE:
Ezechiam qui deest.

25. See Arnold's remarks l. c. pag. 391. 33. Vulgate:
*Ozias autem genuit Joatham. Joatham autem genuit Achaꝝ.
Achaꝝ autem genuit Ezechiam.*

Manassen, qui Amon, qui Josiam, qui Jeconiam etatem quartam et quaterdenam mediam terminantem.

Sed quoad terciam quaterdenam, *Jeconias*, non ultimo dictus sed nepos, eius etatem quintam et terciam quaterdenam inclusive inchoans *genuit Salathiel, qui Zorobabel, qui Abyud*. Et ab isto Abyud usque ad Joseph nullam habemus historiam in biblia; sed sicut Moyses et Esdras biblicam scripserunt prophetice, sic multo evidencius Mattheus, qui plus a Spiritu Sancto fuerat illustratus.

10 Sed quantum ad concordiam inter Mattheum et Lucam, notanda sunt tria: Primo quod Lucas genealogizat diffusius per septuaginta septem personas usque ad Adam. Mattheus autem quadraginta duas personas genealogizat solummodo, et sic unus immediate genealogizat et quandoque alius mediate. Secundo notandum est quod idem homo est binomius et per hoc tolluntur repugnancie que apparent. Tercio notanda est differentia inter filium naturalem et filium legalem ac adoptivum. Per hoc enim tollitur apparencia repugnancie que videtur 20 inter evangelium Matth. I^o, et Luce III°. Nam Matthei I^o dicitur, quod *Mathan genuit Jacob, qui et Joseph*, et Luce III° dicitur quod Joseph fuit filius Hely et ipse filius Mathath, ubi communiter videtur concordando quod Mathath descendit de Nathan, filio David adoptivo, 25 sed Mathan descendit naturaliter per Salomonem. Isti autem duo desponsaverant eandem feminam successive, que Gesta dicta est, que femina a Mathan concepit Jacob, a Mathath autem concepit Hely, ita quod Jacob et Hely erant fratres uterini de duobus fratribus a David diversi- 30 mode descendentibus. Hely autem accepta uxore mortuus est sine semine; ideo Jacob accepta eadem uxore ut suscicaret Hely semen genuit Joseph, qui fuit filius naturalis Jacob (ut accipit Mattheus) et filius legalis Hely (ut accipit Lucas); quod pertinet Luce, cum tractat de reduc-

Harmony
between the two
genealogies.

35 cione humane nature in Deum per gratiam adopcionis. Cum autem scriptura non texit genealogias feminarum directe et Joseph ac Maria erant de eadem tribu, patet quod Christus descendit de David; nam mulier ad quam pertinebat paterna hereditas non potuit viro nubere de

1. A: qui Josiam deest. 3. ADE in marg.: Tercia quaterdena.
3, 4. A: non ultimo — etatem deest. 6. A: in isto. 10. A in marg.:
Nota tria; 1; E in marg.: Concordia inter Mattheum et Lucam. 12, 13. A:
diffusius — personas deest. 15. A in marg.: 2. 17. A in marg.: 3.
18. DE: et adoptivum. 19. A in marg.: Filius tripliciter. 23. A:
dicitur. 24. DE: de Nathan. 27. Gesta; Rect.: Estha. 32. DE:
genuit Josaphat. 33. D: et ut filius.

alia tribu ut patet (Numeri XXXVI°) de filiabus Salphaad. Maria autem unica patris sui Joachim cogebatur ex lege nubere viro tribus sue et hinc ivit cum Joseph in Bethleem, civitatem David, ut profiteretur (Luce II°).

Nec dubium quin ex serie utriusque testamenti Christus 5 fuit filius David, nec oportet genealogiam ulteriorem scrutari quam dicit evangelium. Et nota, cum hec linea generacionis fuit virga et baculus per quem caput dyaboli debet conteri cum omnibus membris suis, patet quod nedum in commendacionem Christi sed matris sue 10 proxime et grandissime in virtute sonat huius evangelii leccio et commendacio. Nec moveat quod multe persone abiecte tam peccato quam dignitate mundana in genealogia hac evangelica sunt contexte, quia hoc est manifestum indicium | quod Christus dignitatem ponderat 15 in virtute, non in natura generacionis humane, cum de gentibus erant potenciores et plus nobiles quoad mundum. Nec plus serviles personas legimus, quia ista Fol. 203^e generacio fuit in Egypto, nec magis ingratas ac peccatrices quam erant reges et sacerdotes patres domini 20 Jesu Christi. Nam ista linea per iudices, per reges et sacerdotes deteriorando processerat, cum reprobi ultimati ut sacerdotes erant pessimi et predestinati novissimi erant optimi, licet non regulariter alterum istorum trahatur in consequenciam, sed sicut Deo placuerit suam 25 gratiam seminare. Alias autem habitudines et subtilitates istius genealogie propter infinitatem ac incomprehensibilitatem earum relinquo aliis pertractandas, intendens quomodo de probis personis istius generis captande sunt sequele in moribus, sicut de nominum suorum 30 interpretacionibus et ordinum quantum Deus donaverit, ideo totus homo debet dirigi ad virtutes.

SERMO XXIV.

Nunc iudicium est mundi. Joh. XII°, 31.

Hoc evangelium facit mencionem de crucifixione 35 Domini quam oportet eius ascensionem precedere, quia

1. A: Numeri VI°; D: XXVI°. 7. A: quam ut. 8. A: quam.
9. A: cum deest. 13. E: humana in. 14. DE: evangelica deest.
23. DE: vanissimi. 25. A: ad consequenciam. 29. A: ex probis.
30. A: in minoribus. 31. A: ordinem. 32. E: idem; ib. DE: virtutes etc. 33. AD in marg.: XXIV; D in marg.: B. Crucis; E in marg.: In Exaltacione S. Crucis. 36. A: quia deest.

34. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold I, pag. 392—394.

oportet beatificationem nature lapse meritum suum
precedere, cum Dei iusticia requirit quod lapsus a statu
innocencie prevaricatione primi hominis et ultra statum
innocencie beatus in patria prius penaliter paciatur.

Suffering must
come before
bliss.

5 Item, oportuit Christum pati et intrare gloriam suam,
ergo multo magis vel a pari requiritur ex Dei iusticia
quemcunque alium in ipso Domino beatum pati penali-
liter; aliter enim non foret consonancia membrorum
cum capite.

10 Item, preter meritum Christi oportet quodlibet mem-
brum suum ad edificandum in persona propria promereri,
sed non restat ratio meriti nisi penalitas quam in statu
innocencie non subiret; ergo illi oportet quemlibet
salvandum subici. Oportet enim omnem hominem mori

15 penaliter; que pena si non foret meritoria, audenter
asserere quod punitus non est de numero salvandorum.

Oportet ergo ad dispositionem maioris gaudii quod
quicumque ipsum intraverit antea penam gustet. Ista
autem exaltacio Christi in cruce fuit necessaria ad

20 magnum gaudium post gustandum. Nunc igitur instante
tempore passionis iudicium mundi est quod mundiales
a fidelibus discernuntur; nam si quis fidelis fuerit,
persecucionem patitur propter iusticiam sicut Jesus; quod
si non patitur est infidelis, mundo deditus et sic mundus;

25 ideo accipiendo iudicium pro illo quod exemplavit
vel figuravit divinum iudicium, patet quod nunc instat
mundi iudicium.

*Nunc princeps huius mundi eicietur foras, cum dato
sufficienti precio Deo patri pro prevaricatione humani*

30 generis diabolique non gratis recedente ab homine patet
ex Dei omnipotencia quod violenter debet eici. Et ipse
dicitur princeps mundi, id est, sibi subiectorum mundialium
per peccata, cum sit rex super omnes filios superbie,
et propterea non impedivit sanctos a regni introitu,

35 cum per passionem Christi iniciative aperta est ianua:

*Ego, inquit, si exaltatus fuero a terra per cruciatum
penalem, omnia traham ad me ipsum, quia cum virtus*

1, 2. A: oportet — precedere deest. 1. A in marg.: 1: E in marg.:
Meritum oportet precedere beatitudinem perpetuaalem. 5. DE: ut intraret;
ib. A in marg.: 2. 7. DE: cum ipso; ib. A: domino deest; ib. DE:
beatum deest. 8. A in marg.: 3. 10, 11. DE: oportet quantumlibet
sanctum membrum. 11. AD: ad deest; ib. A: propria deest. 14. A:
mori mori. 16. A: penitus; ib. E: salvandorum etc. 18, 19. DE:
Ista ergo. 19. DE: cum cruce. 20. DE: nunc ergo. 21. A: mundi
deest; ib. A: quo mundiales; E: quia. 23. AD: sicut Jesus deest.
28. A in marg.: Iudicium duplex. 31. A: violenta. DE: Et quod.

Even the
reprobate profit
by Christ's
death.

infinita ab intento sic patitur, necesse est quod omnia tam salvanda quam damnanda quodammodo meliorentur: nam predestinati propterea introibunt in requiem sempiternam, presciti micus punientur et totum mundi residuum Deo gratancius ministrabit. Presciti quidem 5 ex multitudine dampnatorum gravius sunt puniti, et per consequens a sensu contrario ex subtraccione a pena perpetua micus puniuntur. Et cum totum mundi residuum affectat ex instinctu primario servire homini qui debite servit Deo, patet quod reducto illo instinctu ad 10 naturam primariam totum mundi residuum trahitur bonitati. Sed turba hunc sensum Christi intelligens et admirans dicit quod *audierunt ex lege quod Christus manet in eternum*. Nam Isaie IX° dicitur quod *regni eius non erit finis*, et Danielis VII°, 14 *potestas eius, potestas eterna que non 15 auferetur, et regnum eius quod non corrumpetur*, et Michee V^o, 2 dicitur de Christo quod *egressus eius a diebus eternitatis*.

Christ's death
in its relation
to his two
natures.

Ex quibus omnibus videtur sequi quod repugnat Christum morte in patibulo extinguere. *Quomodo* (inquiunt) 20 *tu dicis quod exaltari oportet filium hominis? Quis est iste filius hominis?* Numquid Christus? Sed Salvator commendat eos in parte de quanto habuerunt inicialem intelligenciam veritatis: *Adhuc*, inquit, *modicum lumen in vobis est; ambulate dum lumen habetis ut non tenebre 25 vos comprehendant*, quasi diceret | : Habetis adhuc modicum lumen fidei de Christo percipientes seorsum 203^d Fol. eius humanitatem atque divinitatem sed non percipitis quomodo divinitas est eius humanitati tam secundum corpus quam secundum animam inseparabiliter copulata. 30 *Ideo ambulate in luce fidei et intelligencie, dum me lucem habetis, ne vos in mea absencia tenebre infidelitatis et ignorancie comprehendant*; nam viantes presentati continue luci per meritum in fidei articulis quantum expedit illustrantur. Veritas quidem est quod predicte 35 scripture et eis similes loquuntur de divinitate Messie et quod non per separacionem divinitatis ab anima corrumpetur; cum quibus stat quod vera morte corpus

2. DE: quodammodo deest; ib. D: mollirentur; in marg. correxit: meliorarentur. 3. A: in deest. 4. DE: punirentur. 5. D in marg.: Omnia sunt meliorata ex Christi passione. 9. A: affectat quod. 11, 12. bonitati; E (ut videtur) rectius: vocati. 12. AF: intellectus. 13. A: maneret. 14. Isaie IX°, 7: *et pacis non erit finis*; ideo rectius legendum; Luce I^o, 33. 21. A: quia exaltari. 29. DE: deitas. 30. A: secundum deest. 31. A: lucem fidei. 38. AF in marg.: Nota.

ab anima separatur; nam verum fuit quod pro triduo
Christus est tam hoc corpus iacens mortuum in sepulcro
quam hec anima separata a corpore spolians dyabolos
in inferno. Qui autem ambulat in tenebris infidelitatis,
5 sicut nescit quid loquitur, sic nescit summam tenebram
ad quam vadit. Illi ergo qui iniciative habent lucem
fidei debent in lucem, hoc est, in Christum credere,
ut sint filii huius lucis, quia si sunt eius filii, tunc
heredes.

10 Suppositis curiositatibus sive subtilitatibus Trinitatis
tractandum videtur de humanitate Christi et statu sue
ecclesie. Supponere quidem oportet quod Christus sit
sua humanitas et per consequens creatura, et sic de
omnibus secundum formam simpliciter qua evangelium

15 has concedit. Quibus suppositis notandum quod nichil
est Christo ponderancius vel affectuosius in hoc mundo
quam quod sua ecclesia in suo statu quo ipsam posuit
reguletur. Ipsa enim est plus placida et per consequens
eius bonum regimen plus optatum. Nec licet fideli diffidere
20 quin regimen in quo Christus eam posuit sit convenien-
tissimum et expeditissimum profectum sponse sue. Aliter
enim non foret Deus omnipotens, omnisciens et omni-
volens sponse ecclesie quam ex tanta caritate tam care
redemit.

25 Quo ex fide supposito patet quod omnes tres partes
ecclesie debent ad restitutionem illius status matrem suam
precedente Dei adiutorio quantum sufficiunt revocare. Nec
dubium quin Dei adiutores isti fini meritorie innitentes
habebunt triumphantem ecclesiam, et per consequens,
30 Christum caput ecclesie se iuvantes. Sunt autem tres
partes viantis ecclesie quarum prima est clerus qui
debet in vita Christum sequi similis et totum residuum
animare. Secunda pars est seculare brachium dominorum
ut regum, principum et aliorum dominorum inferioris
35 seculi qui illis subserviunt. Nec dubium quin Christus
numquam tam signanter concessisset illis sua dominia,
tam in subiectis servitoribus quam in celi avibus,

Christ's care
for the state of
His Church.

This state
should be
restored. Duty
of the clergy.

3. A: hoc anima; ib. DE: spoliat; ib. A: diabolis. 6. A: tantum
lumen. 8. DE: filii sunt; ib. A: quod. 12. D in marg.: Christus est
creatura. 16. DE: ponderacius; ib. D in marg.: Nichil est utilius
Christo; E in marg.: Quid Christus in hoc mundo plus ponderat. 17. A in
marg.: 1. 21. A: sue deest. 22. D in marg.: Nichil est Christo
gracius quam bona regulacio ecclesie cuius sunt tres partes. 25. A in
marg.: 2. 27. A: sufficit. 28. DE: Dei deest. 31. E in marg.:
Tres partes ecclesie debent niti pro restitutione status sui; A in marg.:
Ecclesie habet tres partes. 33. A in marg.: a; ib.: hic viantes; E in marg.:
Tres partes ecclesie. 34. A in marg.: b. 37. DE: tam subiectis.
Codd.: avibus quam.

in bestiis et terre nascentibus nisi ut ipsi Deo subser-
viant et specialiter statum sue ecclesie quem ipse in-
stituit defendendo.

Duty of rulers
to withdraw
endowments.

De auctorizacione vero istius partis ecclesie et de
ingratitude status repensi dictum est sermone III°.⁵
Et facilitas necessaria huic parti ecclesie ex hoc patet
quod omne seculare dominium quod clerus infideliter
occupat (ut patet Luce XXII° et sermone XXI°) posset
hoc brachium sibi faciliter ex integro revocare, sic quod
non remanet erroris vestigium in episcopo vel religioso
possessionato. Cum enim hoc non posset conferre ipsis
prudenter temporales elemosinas secundum quas Deo et
ecclesie meritorius ac congruencius deservirent.

Tercia vero pars ecclesie est laboratorum qui tam-
quam pecudes congregant istis duabus partibus tempo-
ralia necessaria suo ministerio quo serviunt Jesu Christo.
Nec dubium quin ista pars et quodlibet membrum
ecclesie debet isti fini intendere, aliqui dominanter
operando ut media pars ecclesie, aliqui prudenter
arguendo, constanter obsecrando et perseveranter in-
crepando ut prima pars ecclesie, cum non sit dubium
quin quodlibet membrum ecclesie ex hoc reportaret
commodum utrobique, tam quoad corpus quam animam,
tam hic quam in patria. Ideo non dubium quin tertia
pars ecclesie adiuveret; ipsi enim sunt in temporalibus
spoliati preter defraudaciones spiritualis subsidii seminat-
as in ecclesia communiter per discipulos Antichristi.

Their subjects
would help
them.

Tunc enim offerrent reges placencius *aurum* Christo,
sacerdotes *thus* et servitores *mirram* ad membra debilia
ecclesie roborandum. Et (ut breviter dicatur) non est
aliquod ministerium Christo debitum in quo hec trimem-
bris pars ecclesie posset Christo meritorius ministrare.
Nec dubium quin Christus contra Antichristum istorum
membrorum quodlibet adiuveret; Christus enim est *rex*
regum et dominus dominorum (ut sepe patet ex fide
scripture); ideo ipsos dominos indubie adiuveret. Et cum
sit sacerdos in eternum ac summus pontifex | ymmo

Fol.
204^a

2. E: quam. 3. A: diffendendo. 5. E: status repensi deest;
ib. A: sermone VIII°; ib. A in marg.: Sermo VIII°. 8. DE: Ser-
mone XIV°; ib. A in marg.: Sermo XXI. 11. DE: enim deest; ib. E:
hoc tamen. 11-13 This passage is certainly corrupt. W. always allows
that temporal alms may be wisely given. 14. A in marg.: C. 20. E:
obsequendo. 24. DE: Nec dubium. 25. E: velut tortoribus; D:
duodecim tortoribus. 30. A: roborando. 31, 32. A: trimembris
pective posset. 34-36. E: Christus — adiuveret deest.

5. Cf. supra pag.: 19.

8. Cf. supra pag. 155.

cuiuslibet officarii in clero statum accipiens partem
supremam et sibi proximam adiuvaret; et cum sit
minister summus, patet quod tam illis quam infime
parti ecclesie ministraret. Nam Luce XXII°, 27 scribitur:
5 *Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat;*
ubique autem duo vel tres congregati fuerint ad hoc
opus, ipse est in medio eorum humillimus ministrator.
Et quoad clerum quod foret paracius ministerium quam
primum linteo se cingere et omnium suorum episco-
10 porum pedes lavare et ordinate extergere (sicut dicitur
Johannis XIII°). Et quoad seculares dominos patet quod
nemo ipsis tribuit didragma paracius, auctorizavit statum
eorum expressius vel mandavit tributum, pedagia aut
alia subditorum ministeria eis dare humiliter. Tenentur
15 ergo ex lege gratitudinis sibi retribuere ministerium
devocius non obstante timore fallaci vel comminatorio
Antichristi. Sic enim non forent seculares domini neces-
sitati suos pauperes spoliare nec alienas terras invadere,
sed de suo clero vivente Christo similiter tamquam
20 spirituali speculo contra hostis insidias se iuvare. Et
sic Christus traheret ad se copiosius per rectificationem
ecclesie sibi proxime omnia genera reliquorum. Nec
dubito quin stante ista discrasia cleri que foret medium
optimum ad hunc tractum, non carebit militans ecclesia
25 perturbacione notabili et multiplici invasione dyaboli.

Et quantum ad omnes insultus Antichristi debet dici
illis constanter quod nec Romano pontifici nec alicui
prelato ecclesie militantis debet amplius vel aliter
obediri, nisi de quanto sonat ex fide scripture in obe-
30 dienciam domino Jesu Christo; cum ergo repugnat fidei
scripture ista dotacio et cleri discrasiacio, patet quod
non secundum rationem qua ista defenditur obeditur
domino Jesu Christo sed sibi resistitur et servitur spe-
cialiter Antichristo. Si enim febricitans vel furiosus a
35 ministro suo pecierit aquam vel gladium, cum racionabi-
liter licet implicate petat contrarium, patet quod resi-
stendo in isto et iuvando in racionabili contrario obe-
ditur sic indisposito et per consequens domino Jesu
Christo.

Christ's
readiness to
serve.

No obedience
due to prelates
save in
accordance
with Scripture.

1. DE: officii. 2. DE: et deest. 4. DE: ministret. 8, 9. A: quam
Christum. 11. A: Joh. XII°. 14. A: humillimus; E: humiliter.
16. DE: et comminatorio. 19. A: clero siniente (!). 23. DE: qui.
24. DE: statum. 30. AD: ergo deest.

The sects make
the way
through Christ
difficult.

Unde quidam imaginantur Christum esse ostium per quod membra sua humiliter celum intrant (ut patet Johannis X^o); cardines autem in quibus vertitur hoc ostium quoad profectum ecclesie sunt lex Dei tamquam luminare superius et traditiones hominum tamquam luminare inferius. In luminari vero inferiori, quid ex sectis noviter introductis et quid ex tradicionibus hominum (inconsulta lege Dei que debet esse regula) adinventis, cum tantum dislocatur hoc ostium a mentibus viatorum quod non sine eorum magna violencia cardo istius ostii in suis mentibus naturaliter locaretur? Et ista dislocacio est causa quare fit tam strictus introitus et rarus ad regnum. Quelibet enim secta privata habet extra religionem Christi sua limina, in quibus contendit ostium istud subtilius versari; et in istis sectis divari- catur christiana religio. Nec dubium quin sectarum talium multiplicacio debilitat religionem simplicem christianam, faciendo multos ab illa excidere et alios habentes instinctus ad illam ipsam propter cultorum suorum prevaricanciam abhorrere. Cum enim plus debet credi factis quam verbis, quis dubitat quin alienigena plus credit factis Christi sectam abhorrentis quam verbis quantumcunque dulcibus strenuitatem religionis Domini predicantis? Ideo ve sectis novellis que onus ultra religionem Christi accipiunt et onus illud sanctum et in lege Dei fundabile pretermittunt. Ideo suspecta valde foret recalcitracio qua secte nove vel abnuerent fundare sectam suam in scriptura vel amplius exigenter obedienciam subiectorum quam sonat in obedienciam domino Jesu Christo. Et qui abhorret fundare petitam obedienciam in scriptura de novitate legis Antichristi indubie est suspectus. Nec reliquit sibi Deus tam paucos et stultos discipulos quin sciant si Antichristum cum scriptura sophisticat vel fundat in ea efficaciter sensum suum et cum non est simul in lege Dei *est et non*, patet quod in scriptura non inveniet quis verba vite Christi contraria.

1. E in marg.: Christus hostium est. 3, 4. A: currit hoc ostium.
5. DE: humane. 6. DE: enim inferiori. 9. DE: adimentes cum dislocatur.
10. A: non sum magna ipsorum. 12. DE: sit deest; E in marg.: Introitus
ad regnum est rarus. 13. AD: ad regimen; ib. A in marg.: Contra
dotacionem ac contra ordines novellos. 18. A: favendo. 20. E in
marg.: Factis plus creditur quam verbis. 22. A: Christi semitam.
26. A: fundabili pretermittunt. 27. DE: abnuerent simpliciter. 30. A:
qui deest. 34. A: in ea deest; ib. A: in efficaciter. 35. A: non est
deest; ib. A: non sit est.

Quando ergo queritur a quocunque insueta exaccio
 vel nove fidei innovacio, querat fidelis quomodo fundat
 suam sententiam in scriptura; et cum sit periculosa
 novitas, consulat si ipsa catholice sit fundata. Et
 5 suspecta videtur talis novitas ex hoc quod ambo pape
 et sui cardinales cum omnibus eorum complicitibus ne-
 sciunt efficaciter fundare quid in natura sua sit hostia
 consecrata. Suspecta ergo foret quecunque sententia
 quam ipsi vel fratres de novo seminant, cum tam diu
 Fol. 204^b in hoc sacramento ecclesie illuse | runt. Obturata ergo
 ista veneni semita facile videtur fideli omnes alias dyaboli
 semitas obturare; quod si obiciunt multos sanctos et
 canonizatos sic viasse, restat illis docere quodlibet
 horum quod nec de errato penituerunt in fine nec quod
 15 canonizati sunt vel laudati per pecuniam vel errorem,
 aut quod nostri sequentes vivunt conformiter istis sanctis,
 quod est difficile demonstrare.

Every novelty
 should be met
 with a demand
 for its
 foundation in
 Scripture.

SERMO XXV.

Cum transiret Jesus, vidit hominem sedentem in thelonio
 20 *Mattheum nomine.* Matth. IX°, 9.

In hoc evangelio exprimitur Matthei eleccio a Domino. How Christ
 Christus enim non elegit sibi discipulos per sortem nec chose Matthew
 per electionem humanam, ut faciunt possessionati post
 dotacionem ecclesie, nec per cautelas sophisticas et
 25 mendaces, ut fratres faciunt, sed tamquam Deus et Dominus
 interior inspirando et exterius operando; et istam
 doctrinam relinquit suis fidelibus, ut relictis istis super-
 sticionibus inclinent sanctis exhortacionibus alios sequi
 Christum. Deus enim elegit Mathiam quod per sortem fuit
 30 notificatum apostolis, sicut ipse nutritus est spiritualiter
 et electus per Christum in suis discipulis. Interpretatur
 autem Mattheus donum festinacionis, cum fuit donum
 Dei datum ecclesie | post vocacionem duplicem, scilicet

1. DE: inconsueta. 10. DE: hoc necessario. 11. A: diaboli deest.
 12. DE: multos fratres. 16. D: sed quod; E: vel quod; ib. E: vestri.
 17. DE: quod — demonstrare deest. Hec verba et in cod. A. posterius
 adiecta esse videntur. 19. AD in marg.: XXV; D in marg.: Matthei;
 E in marg.: In die Matthei; ib. E: Cum transisset; ib. A: thelonio;
 D: theloneo; E: theoloneo. 23. A: per deest. 25. DE: ut homines;
 ib. E in marg.: per cartulas. 26. A: imperando. 28. A: exhortacionibus
 deest. 30. DE: notificatum est. 31. E: Item dum sit Mattheus; ib.
 E in marg.: secundum predestinationem.

19. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold I, pag. 397—398.
 29. Cf. supra Serm. X, pag. 68—70.

intrinsicam et extrinsicam vocatus a Domino festinanter. Jesus autem viando vidit Mattheum expertem gracie negociis mundi intentum et a celestibus ac spiritualibus incrementis remotum, quod notatur per hoc quod Jesus transiens *vidit hominem sedentem in theloneo Mattheum* 5 nomine; per hoc enim quod transivit, notatur quod per opus et non nude per verba vel ocium Christi discipulus est vocandus. Per hoc autem quod sedit in theloneo eius ociositas circa mundum, per hoc quod erat Mattheus nomine, notatur eius dispositio quam 10 Christus disposuit ad effectum.

Matthew called
before the
healing of the
paralytic.

Et tenetur communiter quod Christus vocavit Mattheum ante curacionem paralitici. Sed quia convivium (de quo hic agitur) fuit post curacionem, ideo Mattheus hic recapitulat illam, ut conveniencius inserat totum simul; 15 et istud miraculum in paralitico docuit Mattheum inconstanciam excutere et induere permanenciam sequendi Christum in moribus. Christus enim tamquam magister optimus docebat in opere suos apostolos ipsum sequi. Cepit enim Jesus facere et docere (ut dicitur Act. 1°). 20 Sequela autem corporalis non fuit intenta nisi per accidens, sed sequela spiritualis est per se necessaria cuilibet salvando, et ideo est in evangelio crebrius repetita. Et hec ratio quare papa et alii prelati ecclesie dedocentes sequelam Christi in opere non sunt sequendi 25 sed tamquam apostate fugiendi. Nemo enim fingens se Christi discipulum debet imitari ab alio, nisi de quanto Christi vestigia sit secutus; ideo dicit Apostolus I, Cor. XI°, 1: *Estote imitatores mei sicut et ego Christi*. Et hec nimirum est ratio quare gentes quas vocamus infideles non secuntur 30 prelatos nostros sed tamquam sibi ipsis contrarios detestantur. Si enim fidelis habuerit quemcunque Christum sequentem fideliter, vel si talis defuerit, habuerit fidem et instructionem Christi in animo, sufficit sine tali prelato cesareo; ideo videtur, cum Christus sit in medio 35 quorumcunque in ipsum credencium, quod talium prelatorum institutio sit dampnabilis et retardans a profectu ecclesie, cum fides sentenciat quod precise de tanto est valida de quanto ordinate promovet ad Christum coraulam sequendum in moribus. Ideo in tempore apo- 40 stolorum pro honore Dei et utilitate ecclesie pure ze-

2. E in marg.: Luc. V^o; ib. A: ex parte. 8. A: discipulis. 15. A: inserat. 21. A in marg.: Sequela duplex. 24. E in marg.: Prelati Christum non sequentes in opere non sunt sequendi. 38. E: precipue. 40. A: Ideo deest.

lancium non fuit iste ritus cesarius introductus et inter alios gradus gentiles non videtur alius plus nocens ecclesie. Nam quilibet viator debet habere Christum sibi immediatum et quantum sufficit progressu insensibili
5 quem debet appetere esse mundo incognitum sequi ipsum. Et sic fama ac excellencia mundana secundum tales gradus cesarios fuit a rege superbie introducta. Sequitur ergo *Mattheus* festinanter *surgens*, secundum interpretationem sui nominis, *secutus est* Dominum non solum
10 incessu pedum sed preponderancius affectione et imitatione morum; per hoc autem quod Mattheus corporaliter surrexit ab ocio, notatur moraliter quod peccator intendens sequi Dominum debet surgere a peccato et occasionem tollere, unde posset reincidere in peccatum. Et factum
15 est post istum progressum Matthei quod vocavit suos socios et eis vafaciens fecit convivium, sicut de Helizeo legitur (III Reg. XIX°, 21). Per hoc enim possent exemplariter trahi a vita seculi ad Dominum conformiter imitandum; et hec ratio quare convivante Domino cum
Fol. 204^c Mattheo *publicani et peccatores cum eis eciam* | *discumbabant*; pharisei autem ex innata malicia ypocrisis sinistre interpretati sunt factum Domini et ipsum supponentes esse pessimum peccatorem hortati sunt discipulos non sequi talem magistrum sic peccatoribus applaudentem.
25 At Jesus audiens istam implicitam blasphemiam et sciens ipsum ex divinitate humanitati coniuncta esse impeccabilem declarat ex quadam similitudine quod ad ipsum pertinet infirmos spiritualiter visitare; nam medicus corporalis (ut talis) non est necessarius corpore validis sed egris,
30 ergo multo evidencius summus medicus spiritualis debet infirmos spiritualiter visitare; aliter enim foret finis frustratus gracia cuius habet istam potenciam ordinatam. Ad Christum ergo, cum sit summus spiritualis medicus, pertinet (secundum rationem qua talis) visitare infirmos
35 crimine, ut curentur (secundum rationem qua paraclitus), ut incipientes sanari a suis contricionibus consolentur et (secundum rationem qua sagax preservator) debet visitare peccabiles, ut a periculosissimis lapsibus preserventur: et sic est semper necessarius viatori pro cura, regimine

Matthew followed Christ not only in body, but in spirit.

2. A: alia. 7, 8. AD: Sicut ergo. 8, 9. DE: surgens — nominis deest.
12. A: intens. 16. A: socros; 1b. AE: fecit cartum vel burdinem; D: carum. Correxii; cf. Luce V^o: *et fecit ei convivium magnum*. Cf. Arnold l. c.: made Crist a greet feeste 20. DE: eciam deest. 28. E: curare ac visitare. 30. A: summus deest. 30, 31. A: sed infirmos. 33. A in marg.: 1. Divisio. 34. A in marg.: 2. 36. A: sanari deest.

vel solacio adhibendo. Omnes autem iste rationes Christo conveniunt, nam Psalmo CVI^o, 20: *Misit Dominus verbum suum et sanavit eos*, et Psalm. XXXII, 6, *verbo Domini celi firmati sunt*; omnes enim angeli beati sunt huius verbi gracia confirmati et Isaie XL°, 1: *Consolamini, 5 consolamini, popule meus, dicit Deus vester. Euntes itaque in isto errore, discatis misericordiam Domini incarnati. Discite (inquam) quomodo Dominus prenosticat ista temporalia per illud Osee VI°, 6: Misericordiam volo et non sacrificium. Nam a tempore incarnationis plus 10 delectatur misericors in contritis et Deum ac fratres suos diligentibus quam in quantumlibet sacrificantibus vel corporaliter offerentibus; quod Psalmista prescivit Psalmo L^o, 19, quando dixit *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, contritum cor et humilitatum Deus non 15 despicies*. Quomodo contra quiescentes in observanciis legis veteris pro tempore legis gracia et multo dampnabilius contra introducentes cupide supra legem veterem tales canonizaciones, oblaciones et festivitates dicitur Isaie I^o, 11—13: *Quo mihi multitudinem victimarumstrarum 20 dicit Dominus? Plenus sum, holocausta arietum et adipem pinguium et sanguinem vitulorum et agnorum et hircorum nolui: Cum veniretis ante conspectum meum, quis quesivit hec de manibus vestris, ut ambularetis in atriis meis? Ne offeratis ultra sacrificium frustra: incensum abhominacio 25 est mihi. Neomeniam et sabbatum et festivitates alias non feram. Iniqui quidem sunt cetus prelatorum propter superbiam vel avariciam ista statuencium et lucra querencium, quia tempore legis gracia qua Christus se ipsum obtulit ut finem cunctorum talium videntur illa debuisse 30 cessare et Christi animi prevalente in illo fine hec omnia debere quiescere; et virtus ac eius operacio precellens cunctos ritus sensibiles debent a fidelibus exerceri, incarnata Dei virtute et Dei sapiencia, cum nulli ritus huiusmodi si non per accidens sunt laudandi. 35**

God cares for
the contrite
heart, not for
rites.

2. Codd.: CXLVI^o. 5. E: Isaie IV°; ib. E: consolamini deest.
6. D: popule nimis; E: popule me; ib. A: dicit Dominus. 7. DE: de
isto. 8. A: dicite. 14. DE: cum dixit. 15. A: cor contribulatum.
16. A: Quo contra adversus; ib. D in marg.: adversus. 17. A: legis
deest. 18. E: introductos. 24. A: ambulare. 25. A: afferatis.
30. A: talium deest; ib. A: videtur. 31, 32. Hic locus haud dubie in
omnibus codd. corrupt; A: et christiani in illo prevalente hec omnia,
rectius legendum esse videtur: et Christi animo prevalente hec omnia...

Et ex isto videtur quod prelati non peccaret contra
ius ecclesie qui contentatus de parvis alimentis ac tegu-
mentis ut Christus et eius apostoli non acute exigeret
oblaciones et decimas que pretextu defensionis iuris
5 ecclesie hodie exiguntur. Nec ex hoc peccaret curatus
quod laborantes corporaliter in quibuscunque sollemp-
nitatibus sanctorum quos canonizat ecclesia, dum eorum
sanctitas scriptura sacra non fuerit confirmata, non
increparet nec persequeretur tamquam prevaricatores
10 decalogi, cum potius servaret libertatem christiane
ecclesie in suis limitibus quos Christus instituit. Prelati
enim debent discere et docere subiectos quid est quod
Christus *vult misericordiam et non sacrificium*; et utinam
plene cognoscerent istam scolam. Christus enim non
15 fuit incarnatus nec complevit peregrinationem in via
ut vocet ad beatitudinem per se iustos sed peccatores
quos predestinavit ad gloriam, nam ante incarnationem
*omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui
faciat bonum, non est usque ad unum.*

Prelates not
bound to
enforce tithes
and offerings,
nor keeping of
Saints' days.

20 Quamvis enim parentes Baptiste ambo erant iusti et
sic de multis aliis patriarchis, tamen omnium eorum
iusticia infuit eis dependenter atque per accidens ex
causacione illius unius per se iusti qui est dominus Jesus
Christus; ideo usque ad illum exclusive non est aliquis
25 qui per se faciat bonum. Ex quo patet quod non venit
vocare ad beatitudinem tales iustos sed peccatores quos
confortat et animat ut sint iusti.

All men
sinners.

Circa hoc evangelium tripliciter dubitatur, primo si
liceat communicare cum excommunicatis, et videtur
30 quod non per multas leges ecclesie que istam communi-
cacionem prohibent | gravi pena; sed certum est quod
Fol. 204^d multi excommunicantur a militante ecclesia cum quibus
Deus graciose communicat dona sua. Ideo iste leges
de communicacione cum talibus indigent sanis glosis.
35 Multis enim videtur quod excommunicati a multis
ecclesiis quantumcunque graviter suspecti sunt minus
a Deo ex hoc excommunicati et plus persecucionem

Relations with
the
excommunicate.

1. E in marg.: Nota. 2, 3. AD: et tegumentis. 4. DE: ut pre-
textu. 5. A: Nec expectaret. 7, 8. D: eorum festivitatis; E: festivitates.
8. D: fuerat; E: fuerint confirmate. 16. A: per se deest. 20. E:
parentes Johannis; ib. A in marg.: Iusticia duplex. 28. A in marg.:
Dubium primum; B in marg.: Dubium; E in marg.: Dubitacio. 31. A in
marg.: Responso. 34. DE: excommunicacione. 36. E: subiecti.
37. A in marg.: De excommunicacione; E in marg.: Christus conversa-
batur cum excommunicatis.

We may
communicate
with them for
a good purpose.

The existing
degrees of
dignity in the
Church are
wrong.

Antichristi a crimine expurgati. Ideo sicut Christus communicavit cum excommunicatis ab homine et cum aliis a quibus maculam non posset contrahere ad utilitatem sui sive ecclesie, sic indubie debet membrum Christi, supposito quod sciat vel probabiliter credat quod non cum excommunicato huiusmodi maculetur vel quod ex tali communicacione mereatur sibi vel excommunicato aut matri ecclesie, sic doctoraliter vel socialiter cum tali excommunicato ab ecclesia commiscendo (nam nec ecclesia sic excommunicans docet quod talis sit excommunicatus a Domino nec docet quod communicacio cum talibus non proderit alternatim); non itaque est articulus fidei sub tam gravi pena complendus, ut nemo communicet cum talibus, nec sunt leges omnes istius materie fulcite fundamento rationabili vel scriptura, ideo contempnuntur facilitate consimili qua probantur.

Secundo dubitatur si licet statuere gradus in ecclesie dignitate, ut papa, archiepiscopi, episcopi, archidiaconi officiales sese respiciunt hodie ut domini seculares; confundere autem hos ordines esset maiorem partem legum ecclesie perturbare.

Sed videtur mihi salvo meliori iudicio quod ista a similitudine simiali fuerunt culpabiliter introducta. Simia enim per multitudinem huiusmodi posset simias nature sue decipere, sed fidelis rationalis instructus a Domino evacuat tales argucias, cum scit ex fide scripture quod Christus caput universalis ecclesie respicit membra supposita tamquam socios non magistros (ut patet Gal. II°); sic enim *Petrus, Jacobus et Johannes qui videbantur esse columpne ecclesie dederunt dexteras societatis Paulo et Barnabe*; nec debet esse alia maioritas inter Christi discipulos nisi ut quis vivendo virtuosius maior fuerit quoad illum. Constantinus autem qui civiliter instituit suum episcopum esse summum non est allegandus tamquam fidem faciens, cum decreta XCVI dist. hoc dictum subtrahunt tamquam paleam, eo quod non assistente alia auctoritate hoc decretum operatione decreti evangelii

4. debet; hic verbum excidisse videtur. 6, 7. A: masculetur. (?)
8. A: excommunicacione. 15. DE: omnis. 18. AE in marg.: Dubium secundum; D in marg.: Dubium; ib. AD: ecclesia. 20. A: sed; AD: recipiunt. 21. DE: civili fuerunt; ib. A in marg.: Responsio. 27. DE: cum sit. 36. D: hoc actum. 37. A: non deest. 38. DE: decretum compassione.

tenebratur. Nec movet quod sic est in defectivis statutis civilibus, quia sicut Deo attribuetur post diem iudicii, ut sibi proprium librare maioritatem et minoritatem tam in triumphante ecclesia quam dampnatis, sic videtur mihi debere
5 esse ex sententia Christi (Luce XXII°) in ecclesia militante.

Nec dubium quin sic plus prodesset ecclesia, sicut plus floruit in principio, quando cum dignioribus personis fuit ista sententia observata; nec scio excusare Antichristi superbiam, quando tollendo istud a Christo
10 quod est sibi proprium committit blasphemiam, quia si ista sententia non sit vera atque catholica deducatur in contrarium ratio vel scriptura. Nam statuta Romani pontificis non sunt primum principium per se notum, ideo si sunt vera, sunt ex verbis deducibilia, cum non
15 sunt historia rei geste. Et cum secundum Augustinum *nulla est veritas nisi fuerit in scriptura*, patet quod hii legislatores darent operam ad inveniendum legum suarum principia in eadem, et cum legum suarum deduccio ex scriptura non degeneraret legem suam sed potius con-
20 firmaret, patet quod deducionem suam cum suis legibus commiscerent; omnes enim leges non sic fundatas catholicus rationabiliter abhorreret.

Sed tercio dubitatur utrum convivare proximos viro ecclesiastico sit licitum, et videtur quod sic, quia Christus
25 qui peccare non potuit interfuit Matthei convivio cum publicanis et peccatoribus (ut patet Matth. IX°); et idem patet de nupciis in Chana Galilee (Joh. II°), ubi non fecisset miraculum de conversione aque in vinum ad supplendum illud convivium nisi istud foret licitum,
30 et idem patet de duobus miraculosis conviviis (Marci VI° et VIII°) que in persona propria fecit plebi.

Ex quibus colligitur quod ratione fructus et exclusionem argumenti contrarii convivare sit licitum viatori; aliter enim Christus non tam crebro conviviis interesset. In
35 isto dubio supposito quod secularibus sit licitum convivare et per consequens talibus conviviis interesse,

Whether it is lawful for ecclesiastics to give banquets.

1. A: statutis cuilibet. 2. DE: tribuetur. 4. E in marg.: Christus habet librare maioritatem vel minoritatem in ecclesia. 5. DE: esse deest. 6, 7. DE: sicut prius. 9. E in marg.: Nota. 11, 12. A: atque — nam deest. 15. A: historice; ib. A in marg.: Augustinus. 19. DE: non deest. 20. A: suis deest. 22. D: abhorret. 23. AE in marg.: Dubium secundum; D in marg.: Dubium. 23, 24. DE: viro evangelico. 28. D: aquam. 30. A: Marci IX. 32. D in marg.: Convivare si est licitum. 33—36. A: viatori — convivare deest. 35. E: scolaribus.

16. S. August. Opp. tom. VIII, 254, tom. I, 220, tom. III, 1, 44. Cf. De Eccl. 173.

It is not right
for prelates,
whose
temporalities
belong to the
poor.

querendum videtur ulterius utrum sic convivare conveniens sit prelati, et videtur quod non, quia omnia bona temporalia que possident sunt bona pauperum, sed illa non licet consumere sine eorum licencia ad ipsorum dispendium, ergo non licet episcopis sic illa bona⁵ frugaliter dissipare. Assumptum patet ex illo tercio Decretalium De Donationibus cap. *Fraternitatem* et XVI q. I cap. | *Quoniam quicquid*. Et multo evidencius ex^{Fol. 205^a} scriptura; et confirmatur ex evangelio Luce XIV°, 12 *cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos neque fratres tuos neque cognatos neque vicinos neque divites, ne forte et ipsi reinvitent te et fiat tibi retribucio, sed cum facis convivium voca pauperes, debiles, claudos, cecos et beatus eris, quia non habent unde retribuere tibi; retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum*. Cum ergo¹⁰ convivacio non sit nisi talium, videtur quod vel oportet sacerdotes Dei mandatum contempnere vel a talibus conviviiis se servare.

Laymen may
give banquets,
but must be
careful as to
their motives.

In isto dubio videtur mihi quod sacerdotes Christi debent dare totam operam ad pascendum evangelium²⁰ et convivandum spiritualiter christianos. Convivacio autem corporalis licet sit periculosa potest competere brachio seculari. Omnis enim viator non debet quicquam agere nisi sub obtentu beatitudinis et per consequens sub ratione illius premium promerendi. Et patet quod²⁵ quicunque convivat alium ut magnificetur in hoc seculo vel acquirat mercedem temporalem pro sui convivio, peccat graviter, quia ante diem iudicii mercedem recipiet si non penam. Videat ergo secularis dominus si ea intencione convivet alios, ut censeatur inclitus vel bonus dapifer atque³⁰ largus, et de tanto a merito beatitudinis declinatur. Cum ergo talis intencio non sit ad beatitudinem promerendam, patet quod est culpabilis, et multiplicius convivium superfluum nimis frequens atque diutinum.

Convivium autem huiusmodi brachii secularis debet esse³⁵ ad amicitiam roborandum, ad doctrinam salutiferam ab hospite degustandum et ad Christi pauperes ab inedia

1, 2. A: ulterius — videtur deest. 1. E in marg.: Utrum prelati convivare sit licitum. 4. DE: ad suum. 6. frugaliter; prodagiliter (2). 9. E in marg.: Confirmacio. 12—14. A: retribucio — tibi deest. 13. D: claudos. 19. AE in marg.: Responsio. 20. A: evangelizazione. 25. A: premii. 28, 29. A: sed non. 30. DE: convivat. 31. DE: tunc de; ib. DE: declinat. 32. DE: non sit. 35. A in marg.: Convivium multiplex; E in marg.: Finis convivii; ib. A: modi deest.

7. Decretal. Gregor. IX, lib. III, tit. XXIV, cap. II. 8. Decreti II Pars, causa XVI, cap. LXVIII.

relevandum. Et sic licet utrobique fiat spiritualis retribucio sempiterna eciam hic in via, tamen de quanto intenditur et capitur temporalis retribucio hic in via, diminuitur vel extinguitur Dei retribucio sempiterna.

5 Nec est obiectus quo clerus dotatus excecatur populum dignus memoria. Aliter (inquiunt) vilesceret prelatus ecclesie; ipse ergo qui gratancius scit et congruencius noscit Domino convivare, debet officium istud accipere; nam vilescenciam mundanam prelatus gratanter acciperet, 10 dum tamen in suo officio secundum legem Domini debite ministret; de tanto enim est ministerium suum Deo acceptius. Unde nec Christus nec aliquis apostolus taliter convivavit, licet Christus miraculose ostendens suam potenciam exemplavit secularibus dominis quomodo 15 debeant convivare. Et si dicatur quod episcopi excellenter habeant istam artem, dicitur quod non magis eis convenit quam scurriliter ioculari; per hoc enim defraudant pauperes, sunt Domino inobedientes et fraudant se ipsos a spirituali premio, quia nulla retribucio nisi vana 20 laudis humane est ab eis pro talibus expectanda. Sed dato uno inconveniente in dotacione ecclesie necesse est alia multa sequi. Unde si talis convivacio habilitaret hominem, ut sit episcopus, episcopari magis competeret domino seculari. Sed depauperato tali prelato ad populum 25 spiritualiter convivandum et immutato ex ratione multiplici brachio seculari oportet dyabolum cautelose per instrumentum suum agere ad continuacionem et occultacionem sue nequicie, ne suum facinus cicius sit extinctum et ecclesie patencius ostentatum.

30 Quantum ad argumenta, patet quod non movent contra istam sentenciam; quoad primum patet quod licet Mattheus fuerit signatus a Domino, ut ex post sit Christi apostolus, tamen pro tempore illius convivacionis fuit proprietarius necdum reliquit omnia apostolice 35 sequens Christum. Christus enim ad multos gradus vocavit suos apostolos (ut patet de Petro). Et eodem modo dicitur ad secundum; nam probabiliter creditur quod iste nuptus fuit Johannes Evangelista; sed antequam uxorem suam cognosceret, Christus ad discipulatum

Banquets not needed to keep up a prelate's dignity.

Matthew was a layman when he made the feast.

1. A: licet deest. 2. A: sempiterna deest. 8. AD: dominos.
9. A: violenciam. 13. A: convivet. 17. E: ioculari. 21. A: ecclesie
deest. 22. A: humiliaret. 25. E: invitato. 27. A: ministerium
suum. 31. D in marg.: Ad primum; A in marg.: 1; E in marg.: Ad
argumenta Christi; ib. A: sentenciam deest. 32. A: ut patet postquam.
36. AE in marg.: 2. 39. DE: suam deest.

ipsum graciose vocavit. Ideo fuit tunc in statu in quo sibi licuit facere convivium nupcial. Et sic Christus ipsas nuptias sicut virtuosum seculare convivium auctorizavit.

Christ fed the
poor and
hungry.

Quoad tercium patet quod ista convivia excedunt 5 quodcunque christiani convivium, ideo Christus ut Deus mandavit apostolis egeno et esurienti populo tamquam dominus ministrare, ideo non contendant nostri prelati taliter convivare. Christus ergo interfuit convivii licitis, sed numquam nisi quando superhabundanter spirituales 10 retribuit recompensam.

SERMO XXVI.

Accesserunt ad Jesum discipuli dicentes: Quis putas est maior in regno celorum. Matth. XVIII°, 1.

Why the
disciples asked
this question.

Quia conturbati sunt discipuli quadam passione humana 15 seiscitantes quis sit maior in militante ecclesia ac in ecclesia triumphante, ideo magister optimus docet efficacissime decisionem istius dubii. Causa autem quare istud | a Christo quesierant creditur a multis quod hoc Fol. 205^b ideo, quia tres discipulos scilicet Petrum, Jacobum et 20 Johannem Christus in transfiguratione acceperat; ille ergo apud quem *non est accepcio personarum* non sic faceret nisi ipsi sint ceteris meliores, et cum pro Petro solvit didragma (Matth. XVIII°), videtur Petrum habere quandam preeminenciam supra alios ut maiorem. Sed 25 quia non habebant istud expresse a Christo decisum, ideo voluerunt illud habere decisum clarius: *Quis putas, inquit, est maior in regno celorum?* ubi non videtur quod *quis putas* sint due partes, scilicet nomen interrogativum et verbum putandi vel opinandi, quia tunc 30 implicarent opinionem inesse Domino, cum tamen scire debent quod supra omnem opinionem inest sibi de quocunque certa sciencia; ideo melius videtur quod sit una pars ut ad verbum, ac si apostoli intenderent

3. A: secularis. 5. AE in marg.: 3; D in marg.: Ad tercium.
6. christiani; D in marg.: Christi. 13. AD in marg.: XXVI; D in
marg.: Michaelis; E in marg.: In die Michaelis. 18. A: desicionem.
25. A: preminenciam. 27. A: istud. 29. A: sit. 31. DE: tamen
deest. 32. DE: deberent. 33. Codd.: sciam. 34. A: ut adverbium.

13. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, pag. 398—402.
22. Rom. II, 11.

istum sensum quem reputas esse maiorem in regno celorum; nam hoc satis est nobis cognoscere, cum scimus quod tua reputatio est veritatis decisio.

Nec refert sive per regnum celorum intelligatur ecclesia militans vel triumphans vel utraque communiter sicut signat nomen ecclesie. Jesus autem docuit eos decisionem huius dubii opere, exemplo et declaracione verbali expressa; opus autem fuit quod Jesus *vocans parvulum statuit eum in medio eorum* tamquam domi-
native vallatum et ab eis protectum. Cognoscere vero quis fuit iste parvulus est nobis impertinens sicut noticia nominis canis Thobie, sed probabiliter creditur quod fuit virtuosus et predestinatus. *Amen, inquit, dico vobis, nisi conversi fueritis* a vestra superbia tumorosa *et efficiamini humiles sicut parvuli, non intrabitis in regnum celorum.* Que sententia cum fuerit absolute necessaria, sedaret in illis contenciosam superbiam. Quid enim prodest viatori cognoscere maioritatem hominis quoad Deum, nisi forte prosit, ut sit virtuosior et ad fugiendum peccata proclivior? Et cum eius oppositum sepe contingit, patet ex inenarrabili Christi prudencia quod ista sententia a viatoribus est celata. Exhinc enim contingeret quod unus sit reliquo superbior et alteri confratri indignacior atque ad peccandum securior. Operemur igitur bonum quantum sufficimus, quia quod Deus unicuique secundum dignitatem suam retribuet certi sumus; et ulteriorem precisionem noticie maioritatis expedit viatoribus ignorare.

Unde de maiestate Petri super Johannem vel econtra aut Pauli super alterum eorum vel cuiuscunque beati super reliquum est vanum nobis contendere. Suppositionem autem habere possumus nobis probabilem cuius consideracionem debemus statim dimittere. Stat enim quod Petro pastore militantis ecclesie loco Christi Johannes contemplativus sit sanccior; cum non sequitur Petrus prerogativam habet in isto super Johannem, ergo est simpliciter eo maior; tunc enim quilibet beatus foret simpliciter maior quam alius et econtra; nec

Christ taught that it was not good for them to know.

We should not dispute as to which of the apostles was greatest.

4. D in marg.: Doctrina; A in marg.: Regnum celorum dupliciter.
6. DE: sicut deest. 8. DE: autem deest. 16. A: cum sit. 17. E in marg.: Scire maioritatem quoad Deum non prodest homini. 22. E: a extinctum est. 25. DE: ergo; ib. DE: quod deest; A: quia deest.
34. DE: Petri pastoris. 38. A: et deest.

sequitur: Paulus plus omnibus laboravit, ergo est simpliciter amplius omnibus premiatus, cum labor potest esse maior multipliciter vel quia quoad mundum extensior vel quia quoad corpus angustior vel quia ex maiori caritate meritorior quod Paulus non presumpsit dicere 5 de se ipso. Decisio ergo Christi propinquior sed conclusio ad quesitum apostolorum confusa et in particulari incognita stat in isto quod quicumque sine personarum acceptione magis se humiliaverit est maior in beatitudine et econtra; patet quod humilitas que est fundamentum 10 omnibus aliis virtutibus est mensura penes quam attendi debet virtuositas cuiuscunque, sed penes gradum virtuositatis debet attendi beatitudo hominis, ergo conclusio. Nam virtus moralis non inest homini nisi doceatur per hanc sentire humiliter de se ipso. Ergo de quanto 15 fuerit plus virtuosus est magis humilis et econtra; nec valent instancie quas ydiote obiciunt: Christus (inquiunt) est infinitum magis virtuosus quam aliquod membrum suum; et tamen non est infinitum plus humilis, quia neque divinitus neque humanitus, quia divinitas non 20 habet cui se humiliet, nec humanitas; ergo conclusio falsa; divinitus non, quia cum eius humilitas sit creatura, non infinitum excedit aliam humilitatem, sicut nec ad infinitum maiorem humilitatem humanitatis Domini inclinavit. |

Fol.
205^e

Item, cum virtutes in Domino correspondent, sequitur per idem quod quecunque species virtutis in ipso excederet infinitum virtutem aliam fratris sui, et per consequens, Christus foret infinitum bonus homo et sic tam bonus homo quam bonus Deus. 30

Item, Deus ex omnipotencia sua posset servare quamcunque caritatem in Christo remissa sua humilitate vel omnino extincta, quia cum ille virtutes sunt res omnino distincte possibiles per se esse, negare hoc foret derogare Dei omnipotencie; cum ergo stante caritate in Christo 35 foret eque dilectus a Deo et per consequens eque beatus, sequitur quod beatitudo et humilitas non regulariter correspondent.

Humility is the
measure of
virtue.

Objection:
Christ is
infinitely more
virtuous than
man, but not
infinitely more
humble.

3, 4. DE: quia — vel deest. 3. A in marg.: Maioritas laboris multiplex; E in marg.: Labor multiplex. 6. A: sed quoad. 9. A: beatitudinem. 10. A in marg: Humilitas. 15. A: per hanc deest. 15. DE in marg.: 1; E in marg.: Instancie ydiote. 13—19. In cod. A locus: beatitudo — membrum suum bis habetur. 22. DE: creata. 24. DE: Deo. 26. ADE in marg.: 2. 31. ADE in marg.: 3. 33. E: virtutes deest.

Hic videtur mihi quod, sicut non est possibile hominem
 esse Christo beaciorem vel deitati cariorem, sic non
 est possibile hominem esse plus humilem vel aliter
 virtuosum; sicut enim nec Deus potest facere centrum
 5 mundi esse inferius, sic non potest facere suppositum
 quodcumque Christo humiliter. Unde errant infideliter
 qui sompniant quod falsificare prima principia illi soli
 subest qui potest facere centrum mundi esse inferius
 quam est; nam sive rarefactus fuerit mundus versus
 10 suam circumferenciam infinite sive condensatus versus
 eius medium ad non quantum sive motus localiter in
 vacuo infinito, foret centrum eius continue eque bassum;
 ideo ista conclusio claudicat in duobus. Utrum autem
 divinitas sit humilis est contenciosa equivocatio apud
 15 multos; quidam enim dicunt quod humilitas in sua ana-
 logia est voluntas in gradu sibi congrua persistendi,
 et sic tam Trinitas est infinitum humilis quam quilibet
 creatura rationalis debet esse humilis, licet peccantes
 finaliter sunt ab humilitate perpetuo spoliati. Sed relin-
 20 quendo difficultatem istam scolasticis concedendum
 videtur quod, sicut Christus est infinitum melior divinitus
 quam eius humanitas, sic est de suis virtutibus sen-
 ciendum; quilibet enim virtus quam habet humanitas
 est quomodolibet inseparabilis ab anima sed virtus
 25 quam habet divinitus est substancialiter sua sapiencia,
 non qualitas vel accidens inexistens.

Quantum ad secundum dicitur negando consequenciam,
 cum Christus non infinitum excedit alium hominem
 humanitus, cum omnis perfeccio quam habet humanitus
 30 sit finita; nec sequitur ex isto quod denominatio quam
 Christus habet humanitus secundum virtutem vel boni-
 tatem anime et denominatio alterius hominis speciei
 consimilis poterit coequari. Unde garrientes contra istud
 concedunt quod superficies est infinitum maior quam

Answer:
 It is impossible
 for man to be
 more humble
 than Christ.

Parallel from
 the immobility
 of the earth's
 centre.

What humility
 is.

Christ's
 attributes as
 man are not
 infinite.

1. AE in marg.: Responsio triplex; A in marg.: 1; D in marg.: Ad
 primum. 4. A: nec Deus non; DE: enim non Deus. 5. A: suppositum
 quoddam. 7. DE: falsificaret primo principio; E: falsificatio primi
 principii illi. 8. A: esse deest. 9. E: rarufactus. 12. A: basim;
 ib. D in marg. inf.: Utrum divinitas est humilis, quod si non, tunc videtur
 quod fundamentum omnium virtutum non est in Deo. 14. A: est
 vocatio. 15. A: quidam autem; ib. E in marg.: Utrum divinitas sit
 humilis humilitas. 16. DE: in gracia; ib. E in marg.: Humilitas.
 20, 21. A: comedendum videtur. 22. DE: quam est. 23, 24. A: huma-
 nitus est creatura licet; E rectius: est qualitas. 27. A in marg.: 2;
 DE in marg.: Ad secundum. 29. DE: cum quocunque denominatio
 quam habet. 33. Codd.: poterunt; ib. A: coequare.

It may be impossible for things to be equal without either of them being infinite.

linea, cum non poterunt coequari, et tamen neutrum est infinitum magnum; et sic dicent consequenter quod tam bonitas quam virtus quam Christus habet humanitus infinitum excedit bonitatem alterius hominis vel virtutem et tamen neutrum est infinitum. Ego autem considero 5 in istis Dei omniscienciam et licet quoad nos unum infinitum dicitur aliud excedere, tamen quoad Deum excedit finite solummodo, cum non possit plus excedere quam se toto et ipsum totum solummodo est finitum. Sicut ergo solebam dicere quod totalis linea et super- 10 ficies sunt equales, sicut superficies quadrata pedalis solummodo finite excedit latus suum cuius proportio est diffinicio distincte cognita, qui est numerus infinitus. Nec est color si una talis res solum finite excedit reliquam quod poterant coequari, sicut patet de angulo 15 rectilineo et angulo contingente; et ita sciendum est de virtute et bonitate quam Christus habet humanitus quoad alios fratres suos. Nullus enim alius potest sibi equari in virtute licet utraque sit finita et consimilis speciei. Et sic licet Christus sit melior homo quam 20 Petrus sic quod infinite bonitates Petri non poterunt sibi secundum equivalenciam coequari, tamen non sequitur quod Christus sit infinitum bonus homo nec quod sit infinitum melior humanitus quam est Petrus.

Accidents have no independent existence.

Quoad tercium patet quod assumptum est impossibile 25 et una de heresibus in quibus fratres ac errantes in sacramento altaris illudunt populo, nam fatui concipiunt quod omne accidens sit res que poterit per se esse; quod foret blasphemum de quolibet accidente, cum nullum sit accidens nisi modus accidentalis substancie. 30 Sic ergo ut Deus non potest in contradiccione, ita non potest in per se accidentacionem quam Antichristi blaspheme predicant; nam consequenter concedunt quod naturam suam integram, scilicet tam corpus quam animam, Christus potest assumere in unitatem suppositi, 35 naturam de beata virgine dimittendo vel ipsam naturam assumptam, ubi et quomodolibet libuerit reservando; et sic sicut illi possunt esse persona que creavit mundum

1. A: quoequari. 8, 9. A: cum non — solummodo deest. 12. A: modo deest. 13. A: est Dei filio. 20. DE: specie. 22. A: sibi deest. 22, 23. DE: nec sequitur. 23, 24. A: bonus — melior deest. 25. A in marg.: 3: DE: Ad tercium. 26. E: stantes et fratres; ib. A in marg.: Quid est accidens; E in marg.: Hic nota; D in marg.: Deus non potest impossibile accidens stare sine subiecto. Assumpcio nature cuiuscunque. 36. A: de beata — naturam deest. 38. D: mundus.

Fol. 205^a ex nichilo et mundum finaliter iudicabit vel saltem de possibili ille homo qui sic facit communicat in corpore et anima ac quibuscunque partibus cum eisdem, sic possunt facere quod Christus sit quantumcunque difformiter laniatus et in virtutibus | quantumcunque dispariter spoliatus. Nam posita tali assumptione compossibile est cum hoc quod membra Christi assumpta de virgine secundum naturam de se ipsis assumptam quantumlibet varientur, et cum accio persone debetur nature, 10 patet quod persona Christi depauperante ipsum virtutibus et inducente vicia (quod contendunt absolute necessario posse esse), ipsi possunt faciliter sic tractare dominum Jesum Christum. Sed procul a fidelibus conclusiones huiusmodi blasphemorum; non enim possunt eum in 15 persona sua occidere vel dampnare, licet blasphemie blaterent antecedens.

The contrary opinion leads to various heresies concerning the Incarnation.

Ulterius autem prosequendo sensum evangelii notanda sunt verba Christi, dum sic loquitur: *Qui suscipit unum talem parvulum in nomine meo me suscipit*. Iste autem 20 parvulus sompniatur fuisse beatus Marcialis parvulus etate et malicia, quem beatus Petrus misit post in Galliam predicare et fundavit Lemoicensibus fidem. Sed dimisso isto ipsis qui credere illud volunt, tenendum est quod, sicut superbia descendit dyabolus de regno, sic humili- 25 tate oportet ascendere. Oportet ergo prelatos notare humilitatem precipue nec carebunt sic humiles vite necessariis, quia subvenire illis est Christum in membris suis suscipere (ut patet Act. IX° et Math. XXIV°). Idem ergo foret de isto diffidere et Dei omnipotenciam 30 ac omniscientiam cum iusticia sue providencie desperare. Nec solum puniendi sunt qui corporale subsidium parvulis istis negant, sed illi qui ipsos exprobrant inferunt illis iniuriam vel quomodolibet scandalizant; et in isto capitulo sunt omnes superbi et prelati specialiter 35 se ipsos exaltantes, spirituales doctrinam a subditis subtrahentes, et ut breviter dicatur, hoc scandalum

Humility binding on prelates.

8. DE: se deest. 9. DE: detur. 12. DE: sic deest; ib. A in marg.: i. 20. DE: beatus deest. 22. AD: predicare deest; ib. DE: et fundante Limocensibus; ib. A: omisso. 23. DE: ipso. 32. DE: istis deest. 35, 36. A: spirituales — subtrahentes deest. 36. DE: ut deest.

19. Petrus Comestor in the *Historia Scholastica* (cap. XC) and Nicholaus de Lyra, both give the tradition referred to in the text, that this little child grew up to be a certain St. Marcialis, who was sent into Gaul by St. Peter and preached the faith to the people of the Limousin (Arnold).

St. Gregory's
gloss on 'the
millstone.'

Worldly
prelates would
be better as
laymen, since
they would
incur a lighter
damnation.

faciunt omnes criminosi. *Talibus autem scandalizantibus* (cuiusmodi sunt communiter superiores ecclesie) *foret expediens* quod cicius necarentur quantumlibet gravi pena, *ut suspensa ad colla eorum mola asinaria in profundo pelagi demergantur*. Sic enim dicitur occidendos 5 in Palestina morte magis terribili cruciari vel (ut placet beato Gregorio) per molam asinariam intelligitur circuitus laboricii corporalis, ita quod mola testetur eius gravedinem et circulacio eius continuacionem que in dies renovatur et asinus significet stulticiam laboricii a 10 talibus agrestibus supportatam. S suspensio vero circa collum eius est necessaria deputacio ad istud officium et in profundum maris demersio est eterna dampnacio. Vult ergo evangelium dicere quod multis prelati 15 in mundo splendentibus foret expediens quod non secundum hunc statum prelatie sed secundum statum rudem in seculo dampnarentur, quia sic mititas dampnabilis supra dampnacionem gravioris peccati ex pastoralis officio foret eis expediens. Et quia tam spissim seminatur hoc vicium ex errore prelati, cum fere totus mundus 20 aliquo sex consensuum ipso participet, signanter dicit evangelium: *Ve mundo a scandalis*. Sed quia Christus vidit peccatum precedens ad istud necessitans, ideo vere dicit: quod *necesse est ut veniant scandala*; quodlibet enim peccatum prelati vel populi preparat ad hoc 25 scandalum in prelato, quia (Job XXXIV°) scribitur quod *Deus regnare facit hominem ypocritam propter peccata populi*; verum tamen non obstante ista necessitate, cum quilibet talis primo scandalizat se ipsum et preparat ad scandalum aliorum, non excusatur a crimine, sed 30 *ve cuicumque tali per quem scandalum venit*; nec solum debes cavere scandalizare sic proximum sed te ipsum. *Si autem manus tua*, hoc est, virtus operativa *vel pes tuus*, hoc est, virtus affectiva *facit te ruere in peccatum*, erue indisposicionem talis potencie et eius actum nefa- 35 rium *proice abs te*, quia melius est tibi carere exercicio voluptuoso virtutum huiusmodi in hoc mundo quam voluptate huiusmodi eternaliter condempnari. Nam cum

7. E in marg.: Mola asinaria.
deest. 25. DE: populi deest.
solum; E: ideo non.

10. A: renovantur.
26. A: XXXIV° deest.

12. A: eius
31. D: non

7. Gregorii Mor. lib. VI, § 57. Cf. Arnold l. c.
thaei XVIII, 7. 33. Vulg.: scandalizat te.

22. Mat-

illa penalitate horum sensuum hic pro via stat beatitudinem sequi in patria; et illa est infinitum melior quam voluptas huiusmodi temporalis. Et idem est iudicium de oculo habente duplicitatem intencionis et
 5 affluentiam mundane prosperitatis; licet autem duplicitas talis sit bona, sicut tam voluptas quam dampnatio inde sequens, tamen simplicitas et fructus eius qui est beatitudo est melior et simpliciter preferenda.

Nec obest quod per manum, pedem et oculum intelligantur consentanei aut facinus procurantes; declinari quidem debet eorum societas sicut societatis occasio removeri. Tunc ergo homo eruit membra vel insolencias
 10 membrorum interioris hominis, quando tollit radicalem
 Fol. 206^a occasionem qua membra huiusmodi viciantur et | proicit
 15 a se membra huiusmodi, quando actus suos viciosos semovet et exercitat in virtute. Sic enim Matth. XIX°, 12 dicitur continens se *castrare*. Tales ergo pusilli licet sint mundo abiecti, sunt tamen divites in regno et per consequens angeli beati ad eorum custodiam deputati.
 20 Cavendum itaque est ne iniusta operatione, inordinata affectione vel iniqua machinatione iniurietur heredibus tanti regni.

We cast off our members when we deny them the opportunity of sin.

SERMO XXVII.

Videns Jesus turbas ascendit in montem. Matth. V^o, 1.
 25 Hoc evangelium continet legem Christi quam ipse non dedit per angelum cum terrore (ut dicitur Exod. XX° et Act. VII°), sed verus Deus tamquam legem
 ultimam et completissimam dedit congruentissime istam
 legem. Videns ergo copiam turbarum congruam, ut
 30 istam legem acciperent, ascendit in montem ad denotandum excellenciam legis desuper inspirate, excellenciam summi legiferi et consonanciam cum lege veteri. Cum enim lex nova sit donum perfectissimum, patet ex testimonio beati Jacobi quod oportet *ipsam descendere a*

The new law given by Christ.

5. DE: affluentia. 6. E: sic; ib. E: voluntas. 7. DE: illis sequens. 9. E in marg.: Manus, pes, oculus signant. 16. A: in virtute deest; ib. DE: Tunc enim. 18, 19. A: per Deum. 21. DE: vel nunquam. 22. DE: regis. 24. AD in marg.: XXVII; E in marg.: In die Omnium Sanctorum. 26. A: timore; E in marg.: Christus ascendit in montem. 29. A: tubarum. 30, 31. A: ad demonstrandum. 33. DE: sicut donum; A: sit domum.

24. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold I, 406—412.
 34. Jacobi I, 17.

patre luminum, et cum proporcionabiliter ad legem oportet aptare legiferum, patet quod oportet hanc legem gracie habere legislatorem gratiam domini nostri Jesu Christi. Unde Matth. VII°, 29: *Erat, inquit, docens eos tamquam potestatem habens et non sicut scribe et pharisei*. Et tercio ⁵ sicut lex Moysi data est in Monte (Exod. XX°), sic lex gracie dari debet populo per legiferum sedentem in monte, sed modo vario. Ideo (Joh. I^o, 17) dicitur *lex per Moysen data est, sed gracia et veritas per Jesum Christum facta est*. Christus enim in propria persona prius fecit prac- ¹⁰ ticam sue legis. Sessio autem Christi notat potestatem legiferi quietem sine perturbacione et amorem ac securitatem excludentem tremorem legis antike (Exodi XX°).

The position taken by the disciples denotes that they were to promulgate the law.

Accesserunt ad eum discipuli eius medii inter Christi et populum ad denotandum quod ipsi erant ab eo dis- ¹⁵ positi ad legem Christi populo promulgandum. Sed heu illi qui gerunt hodie vicem apostolorum quoad illud quod mendaciter sapit pinguedinem non ascendunt ad Christum in montem, sed stant a longe in valle cum populo, cum secundum omnem perturbacionem seculi ²⁰ tamquam stantes in labore mundane prosperitatis cum laicis convolvuntur, in tantum quod tolerabilior fuit condicio Judeorum. Ipsi enim tempore Christi habuerunt multos legis doctores, ut patet de illis inter quos sedit Dominus (Luce II°) et de eo qui temptavit Dominum ²⁵ de mandato magno in lege (Matth. XXII°) ac multis doctoribus eis similibus. Nec dubium quin omnes illi doctores fuerant de lege Dei, nostri autem prelati vel non sunt doctores vel sunt doctores asinaria mola op- ³⁰ pressi vel aliter doctores cesarei vel papales; ideo non sedent cum Christo in monte sed in planicie tamquam laici stant cum plebe. Et cum legis Dei attentio et Christi dileccio correspondent, patet quanto ab amore Christi ut pascant spiritualiter subditos elongantur (nam Joh. XIV°, 23 scribitur: *Si quis diligit me sermonem* ³⁵ *meum servabit* et Joh. ultimo (XXI°, 17) dictum est Petro: *Si amas me pasce oves meas*); et istud indubie est detestabilius quam degeneracio Judeorum. Et servatis

Their successors have come down among the people.

7. A: in monte deest. 11. E in marg.: Sessio. 12, 13. DE: ac familiaritatem. 14, 15. A: inter Jesum et populum et. 14. E in marg.: Discipuli mediatores (!) inter Christum et populum. 16. E: promulganda. 23. DE: condicio iudicio Judeorum. 24. DE: multos deest. 25. A: Luce XX°. 26. A: magis. 27. DE: eis deest. 28. DE: legis Dei. 28, 29. A: vel non sunt doctores deest. 29. A: mole. 33. A: quante. 36, 37. A: dictum — oves meas deest. 37. A: illud indubie.

istis circumstanciis aperiens os suum docebat tam apostolos suos quam populum. Ex hoc enim ore suo hec docuit, ut notetur signancius lex quam tantus legifer impressit; non enim dabatur, ut in lege veteri, per tubam, 5 terrorem et angelum, sed iuxta vocem prophete os Domini locutum est hec. Nec scripsit Christus hanc legem in tabulis vel pellibus mortuorum animalium sed in cordibus hominum tamquam magister optimus et subtilissimus scrutator cordium et illapsor capacium ani- 10 marum. Unde (ad Gal. III°, 24) dicitur lex vetus propter suam ruditatem intolerabilem *pedagogus*, quia ergo tota lex consistit in virtutibus et earum operibus ac beatitudine finaliter consequente, ideo promittit Christus octo beatitudines que, licet sint ultime in execucione, sunt 15 tamen prime in intencione. Adiungit autem virtutes et opera que media sunt ad illas: *Beati*, inquit, *pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum*. Ista quidem paupertas spiritus est vera humilitas que contra superbiam magis disponit hominem ad beatitudinem intur- 20 bate; ideo propter similitudinem et propinquitatem sic virtuosus ad beatitudinem dicitur quod sic pauper habet pro suo tempore regnum Dei; unde (Matthei XVIII°) dicitur (ut patet sermone proximo) quod humilior in Fol. 206^b bea | titudine est eo maior et (ut dicit Lyncolnensis) 25 oportet quod a sic humili excludatur mentis iactacio. Unde ille dicitur pauper qui habet parum de tali ventosa iactancia opere vel sermone; unde (Yob. XXXII°, 18) legitur de illo pompatico Themanite: *Plenus sum sermonibus et coartat me spiritus uteri mei*. Ille etiam 30 dicitur pauper spiritu qui in mente et cogitacione cum quietacione et ordinacione divina se cogitat parum posse; talis autem paupertas spiritus est solum in patria clara sine peste superbie; nec est possibile talem finaliter sic humilem a regno deficere.

35 Secundus gradus beatitudinis in perpetuitate quieta consistens in mititate contra invidiam acquiritur. Ideo

Christ wrote
His law in the
hearts of men.

The
benedictions:
1. The poor in
spirit i. e. the
truly humble.

2. The meek,

3. A: legislator. 4. A in marg.: Apercio oris. 6. A: est hoc.
7. A: animalium deest. 8. A: ut magister. 13. E in marg.: Tota lex Christi
consistit. 15. E in marg.: Prima beatitudo. 17. A in marg.: Primus
gradus. 21. DE: et beatitudinem deest. 23. DE: primo. 24. A: est deest.
25. A: vianis iactacio. 27. A: XXXII° deest. 28. E in marg.: Pauper
dicitur. 29. A: utris. 31. A: in ordinacione. 32. DE: spiritus deest.
35. A in marg.: Secundus gradus; E in marg.: 2. 36. DE: in deest.

16. Matth. V, 3. 24. Cf. Trialogum, pag. 166. 28. The-
manite. Wyclif has confounded Eliu (Job XXXII, 2) with
Eliphaz Themanites (Job. II, 11).

who add to
humility,
control of
temper.

dicit Christus: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram*, hoc est, beati sunt illi qui supra paupertatem spiritus predictam addunt virtutem potenciam irascibilem refrenantem, quoniam sicut hi possident iuste et tranquille terrena, cum *iustorum sunt omnia*, sic possidebunt terram 5 vivencium. Nam sic mites parati ad tollerandum iniurias quiete et secure possident tam temporalia quam eciam beatitudinem consequentur, ubi superbi et invidi pugnantes ad invicem nihil secure possident; et licet finis talium peccatorum foret tale dominium, tamen divina iusticia 10 ostendit suam laboriosam iactanciam, qua mundum cupiunt esse frustra; nam discipuli dyaboli in tota sua intencione et operatione sunt finaliter redarguti.

3. Those that
mourn, whose
grief is for sin.

Tercio commendat lex Christi habentes luctum columbinum in amorosa paciencia contra iram. *Beati*, 15 inquit, *qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur*. Nam tempore legis gracie audita est vox turturis caritative cantantis et tumorem ac rancorem iracundie deplorantis et dicentis cum Apostolo (Rom. VII°): *Cupio dissolvi et esse cum Christo* (et Phil. I^o). Tales autem sic lugentes 20 consequitur consolacio patrie infinita et felix commutacio, sicut stulta est commutacio irascibilium et voluptuosorum quibus dyabolus commutat pro delectacione momentanea luctum perpetuum. Deus enim ex sua magnificencia semper commutat in melius quodammodo infinite sed 25 dyabolus econverso. Sunt autem gradus luctus laudabilis, sicut et caritatis multiplices; quidam autem ex caritate quam habent ad Deum lugent quod in eum taliter omiserunt, et quidam super hoc ex maiori caritate lugent quod tam ipsi quam totus populus 30 Deo adeo sunt ingrati, et quidam super ista duo addunt gradum tercium caritatis quod a beatitudine in hac valle miserie sunt adeo elongati. *Caritas autem* secundum Apostolum (I. Cor. XIII°, 4) *est tam paciens quam benigna*; et hec tria contra triplex peccatum dyaboli disponunt 35 hominem in se ipsum.

Different
degrees of
vicious grief.

2. DE: supra potestatem; ib. D in marg.: paupertatem. 4. A: sicut hic. 7. DE: quam et. 8. A: mundi pugnantes. 11, 12. DE: contra mundum commovent. 14. A in marg.: Tercius gradus; E in marg.: 3. 17. A: caritatem. 18. A: et rancorem. 20. E: et ad. 22. A: sicut — commutacio deest. 23. A: quilibet dyabolus; ib. A: pro dileccione. 26. DE: econtra. 27. E in marg.: Gradus luctus laudabilis. 31. A: Deo deest. 35. A: qua for contra; ib. A: quatrimplex. (l)

1. Matth. V, 4. 15. Matth. V, 5. 19. Recte Phil. I, 23. Rom. VII, 24 is in the same intent.

Quarto *beati qui esuriunt et siciunt iusticiam, quoniam ipsi saturabuntur*; et ista condicio militat contra accidiosos. Isti enim ferventer et caritative zelant pro complemento iusticie desiderii, laboribus et expensis; accidiosi vero in sua vana quiete inaniter delectantur, et tamen finis consequens est intento suo contrarius ut priores; finis autem accidie est cruciatus et perturbacio infinita et finis desiderii complementi iusticie est beata sacciatio infinita, nam cum anima sit naturaliter capax beatitudinis, patet quod quantumcunque desideraverit in temporalibus propriis, delectacionibus personalibus, remanent vacuitas et capacitas infiniti. Ideo (Psalmo XVI°, 15) dicitur: *Saciabor, cum apparuerit gloria tua*; et cum hodie tantum contempnitur lex divina, patet quam pauci sunt qui esuriunt et siciunt illam iusticiam sed pocius temporale proprium, cum tamen certi sumus ex fide quod sine ista esurie que contrariatur accidie nemo saturabitur in beatitudine.

4. Those who hunger and thirst after righteousness.

Quinto *beati qui contra avariciam misericorditer sua indigentibus largiuntur, quoniam ipsi immensam misericordiam consequentur* (ut patet Matth. XXV°), et hinc in eadem lege scribitur (Luce VI°, 38): *Mensuram bonam et confertam et coagitam et supereffluentem dabunt in sinum vestrum*. Immensitas retributionis patet in quaduplici gradu measure et ydemptitas respicit magnificenciam largitoris; satis quidem est quod utrobique sit opus misericordie et proporcionabilitas largientis. Deus enim cum sit infinitum magnus dominus et donacio secundum philosophos debet secundum magnitudinem dominii mensurari, patet quod decet ipsum pro parvo munere infinitum magis retribuere; et patet testimonium (Matthi XII°) de retributione magnitudinis pro quantumlibet parvo bono. Et ista misericordia vel elemosina bipartita opponitur avaricie secundum quatuordecim opera corporalis et spiritualis misericordie.

5. The merciful,

who shall be rewarded by God's infinite mercy.

1. A in marg.: Quartus gradus. 3. DE: frequenter et. 6. D: intencio; E: intencioni sue. 7. DE: finis enim. 8, 9. DE: et finis — infinita deest. 10. A: desideravit. 12. DE: remanet; ib. A: Psalmo X^o. 15. DE: illam deest. 18. DE: saciabitur. 19. A in marg.: Quintus gradus; E in marg.: 5; ib. DE: suam. 21. Codd.: consequuntur. 22. A: Matth. VII°. 25. DE: quarto gradu. 27. DE: proporcionabilitas. 30. A: dominii deest. 31. A: tribuere. 33. DE: pro deest; ib. DE: parva Deo. 35. DE: opera caritatis.

6. The pure in heart.

Sexto contra luxuriam: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*; cum enim mundicia | cogitacionis hominis capitur ab objecto, patet quantum luxuriosi ab ista mundicia defraudantur ymmo, cum quicquid homo plus amaverit constituit Deum suum, patet quam in-5 fideliter et quam turpiter luxuriosi sibi pro Deo constituunt partes turpissimas meretricis; nec aliud peccatum in bestialitatem plus mergit hominem, ut a spiritualium intuitu elongetur. Ideo ista castitas vel celibatus signanter vocatur cordis mundicia sine qua 10 Deus numquam videbitur, ideo (Apoc. XIV°, 4) dicitur quod omnes celi cives *sunt virgines sequentes agnum quocunque ierit*.

7. The peace makers.

This condemns gluttony, which is the chief cause of strife.

Septimo contra gulam: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*. Nulli enim iniquicius per pugnas, lites 15 et contenciones inpuignant proximos quam gulosi. Si enim de moderato vescibili quietarentur, ut contingit in statu innocencie et continget in patria, non pro vescibilibus tamquam bestie sic pugnarent. Et per istum ordinem harum virtutum notatur quod tam virtutes quam 20 vicia eis opposita se causant reciproce. Sicut enim gulosus sepe spumat in libidinem, sic luxuriosus pro exercendo suo facinore fit gulosus. Isti autem pacifici sic accipientes vescibilia pro quibus fit maior mundana contencio pro mensura observancia vocantur filii Dei patris, cum mensura secun- 25 dum Sapientem correspondeat Deo patri; nec est hoc modicum, quia secundum Apostolum *si sunt filii, sunt heredes*.

8. Those who are persecuted for righteousness' sake.

Octavo *beati qui persecucionem paciuntur propter iusticiam, quoniam ipsorum est regnum celorum*. Nullum 30 enim est amoris Dei maius indicium quam quod viator propter causam Dei vel legis sue observanciam grater accipiat penam mortis, quia illa paciencia facit martyrem et animam sic mortui subito advolare. Ideo signanter sicut in prima beatitudine, sic in ista, cum 35 eius virtus et sua operacio sit finis meriti viatoris,

1. A in marg.: Sextus gradus; E in marg.: 6. 4. DE: cum deest.
6. A: sibi deest. 8. DE: vergit. 9. DE: spirituum. 11. A: Deus
deest; ib. XIV° deest. 12. DE: sequendo. 14. A in marg.: Septimus
gradus; E in marg.: 7. 15. DE: Nulli quidem. 20. E in marg.:
Virtutes et vicia causant se reciproce. 21. DE: sibi opposita. 24. E:
mundicia. 26. DE: correspondet; ib. DE: hoc deest. 29. A in marg.:
Octavus gradus; E in marg.: 8. 31. A: divini magis. 36. DE: sua
deest; ib. DE: fuit finis; ib. E in marg.: Nota.

1. Matth. V, 8. 14. ib. V, 9. 26. Sap. XI, 21. Cf. E.W.
of W., pag. 321. 28. Rom. VIII, 17.

dicatur pro finali premio, quoniam *ipsorum est regnum celorum*. Sicut enim ventus turbinis vel impressiones aeris non impediunt celum ab ordine sui motus, sic perturbaciones seculi non impediunt sic virtuosum, 5 eciamsi mors advenerit, a suo proposito promerendi, nam talium conversacio est in celis. Nec video quod alii sunt vere martyres vel salvandi, sed quia debent esse legem defendentes et exequentes opere, sciencia, exhortacione et doctrina (quod figurarunt apostoli Christo 10 propinqui et medii inter ipsum et populum), ideo ad ipsos dirigit sermonem exhortacionis et in ipsis non dubium animative loquitur quibuscunque prelati vel apostolicis qui ipsos debite imitantur: *Beati, inquit, estis, cum maledixerint vobis homines et persecuti vos 15 fuerint et dixerint omne malum adversum vos mencies propter me, gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in celis.*

Ex quibus verbis fideli vianti dulcissimis tam doctrinalibus quam prophetice expegeret evangelizator et 20 curatus et semimortuus, si fides in ipso non titubet. Predicit enim Christus prophetice quod tales apostolici debeant non timere, et nude propter persecuciones has triplices debeant congaudere; prima ergo insultacio est Antichristi per maledicciones et excommunicaciones, sed 25 omnes illi sunt homines, quia humum vel terrestria sapientes; siciunt enim mundanos honores et propria commoda terrena non honorem Dei vel bona spiritualia, ut in celestibus conversantes. Tales (inquam) sunt homines qui apostolicis maledicunt, ymmo tempore Christi 30 sacerdotes et pharisei et scribe arraliter inceperunt (ut patet Joh. IX°); nec quietantur in ista malediccione sed machinantur nocere christicolis vulpina persecucione ut ficta citatione, insidiacione et incarceratione. Et 35 tercio quid per se, quid per procuratores dixerint omne genus mali pene vel scandali adversum Christi discipulos legem suam viriliter defendentes, sed oportet ad eorum beatitudinem, quod insultantes in causa Christi quam

Antichrist makes his attacks,
1. by cursing.

2. by citations and imprisonment,

3. by slander,

1. A: quod ipsorum. 2. E: enim deest. 4. DE: perturbatores.
7. E: quia deest. 8. DE: oportet esse. 11. DE: sermones; ib. DE: in deest. 15. A: et dixerint deest; ib. A: adversus. 16. A: quia merces.
20. A: et deest. 21. DE: quid; ib. A: tales apostatici. 23. A in marg.: 1; E in marg.: Prima insultacio Antichristi. 25. DE: qui humanum vel. 26. A: cupiunt enim; ib. E: honores deest. 28. A: ut deest. 29. E: ymmo Christum. 31. AE in marg.: 2, 34. AE in marg.: 3.

Christ's
blessing will
console the
persecuted.

defendunt sui discipuli menciantur, quia si verum dixerint et sic persecuti propter nomen Christi passi non fuerint, non ideo sunt beati. Summa ergo consolacio quod tales Antichristi taliter maledicunt et Veritas beatificat et per consequens benedicit iuxta illud (Psalmi CVIII^o, 28): *Maledicent illi et tu benedices*. Et hec est spes fidelium qui non timent maledicciones huiusmodi satraparum et specialiter dum cecati non fuerint per Antichristum in fide scripture, ad quam cecacionem laborat precipue quod nulla acceptetur scripture sententia nisi ab ipso fuerit diffinita.

and is a cause
that they
should rejoice.

Et ut mentes fidelis animet ad hoc opus, adiungit finaliter quod debent intrinsecus gaudere iubilo et extrinsecus exultare pro convertendo populo, cum repugnat regalie Christi et sue magnificencie quin merces talium conservetur in celestibus copiose. Nec credo quod fidelis viator a defensione istius legis ac eius promulgacione deficiet nisi dampnabiliter discrediderit Veritati, quia vox turturis audita est in terra nostra commiscens cantum et gemitum, cantum de premio, et gemitum de peccato.

Six yokes that
draw Christ's
car; between
1. Christ and
the faithful,
2. Husband and
wife,
3. Parents and
children,
4. Masters and
servants,
5. Rulers and
subjects,
6. Neighbours.

Ideo ut idiote et simplices habeant materiam predicandi, notanda sunt sex iuga secularis brachii que trahunt efficacius currum Christi: primum est inter Christum et fideles simplices viatores, secundum est inter coniuges secundum legem Domini coniugatos, tertium est inter parentes et filios naturales, quartum est inter patremfamilias et suos mercenarios et eis servientes, quintum est inter seculares dominos et suos servos vel tenentes et sextum generaliter inter proximos conviventes. Omnibus enim istis debet columba ecclesie cantum caritatis et pacis canere et optare. Cum autem ista sex iuga secundum istam levitatem et suavitatem sunt fundabilia in scriptura, evangelizans sic animatus a

1. A: si deest. 3. A: tales deest. 4. E in marg.: Consolacio Christi dicit. 5. DE: CIV^o. 9. DE: in scriptura. 12. A: ut merces fideles anime. 13. A: debet. 20. DE: et deest. 21. A in marg.: Nota sex; 1, 2, 3, 4, 5, 6; E in marg.: Sex iuga secularis brachii 1, 2, 21, 22. practicandi. 25. DE: Dei. 26. DE: et filios deest. 27. DE: et eius deest. 28. A: est deest. 29. D: convivantes. 31. DE: autem deest. 33. De Sex Jugis: fundamentalia.

21. Cf. Tractatum De Sex Jugis, cuius sex capitula e sermonibus XXVII, XXVIII, XXXI, XXXII et XXXIII verbotenus deprompta sunt. Tract. De Sex Jugis sic incipit: Ut simplices sacerdotes habeant materiam predicandi, notanda sunt sex iuga secularis brachii que trahunt efficacius currum Christi: primum est (vide supra) . . . Cf. Lechler in his appendix, II, 591.

Domino debet animose atque viriliter ista per ordinem predicare.

Illud autem iugum quod debet esse sacerdotum ad Christum vel populum, vel est in lege Domini plene
 5 instructum vel ex Antichristi perfidia disparatum. Iugum autem tocus ecclesia ad Christum stat in observancia mandatorum; nam quicumque christianus ipsa servaverit, salvus erit; et *hoc iugum est suave*, non exasperans hoc ferentem, *et leve* est, non supprimens supportantem (ut
 10 dicitur Matthei XI°, 30). Nam in lege veteri observarunt decalogum cum oneribus extra ipsum, sed modo per eorum exonerationem, per Christi confortacionem et adiutorum multiplicacionem est levius quam tunc fuit. Constat quidem quod lex Dei fuit per ceremonias legis
 15 veteris multipliciter onerata (ut dicit Petrus Act. XV°). Cum ergo totum hoc onus ex libertate christiana deponitur, patet primum; sed heu Antichristus tantum difficultavit legem gracie per suas tradiciones cesareas quod tollerabilior fuerat lex antiqua; sed prudens et
 20 simplex christianus debet tradiciones istas sapienter excutere cum in earum regulari observancia sit venenum. Quantum ad confortacionem Christi, patet quod superat omnem gravedinem Antichristi, cum fidelis Christi constanter retinet quod tenendo legem suam et contemp-
 25 nendo tradiciones hominis peccati magnifice premiatur. Et quoad tercium patet quod licet rari sunt adiutores superstites, tamen omnino multiplicantur adiutores militantium in ecclesia triumphante, sic quod currus Dei est hodie magis multiplex; ideo sunt multi exultancium, quia Dominus est in ecclesia militante. Et quantum
 30 ad omnes argucias vitulaminum spuriorum, patet quod omnia Christi consilia facilitant ad observanciam mandatorum; et illi qui stulte et private sine auctorizacione ad consilia ipsa se obligant ab eis magis degenerant.
 35 Nec oportet hortari Christum ut recte faciat qui est pars altera huius iugi, cum ex fide firmiter capimus quod ex parte sui non posset pactum deficere. De observancia vero istorum mandatorum decalogi patet superius parte prima.

The yoke between Christ and His Church consists in observance of the commandments.

1. DE: sed animose; ib. A in marg.: 1, 2. 3. D in marg.: Jugum primum; E in marg.: Jugum ecclesie ad Christum. 10. DE: XX°. 11. A: extra Christum. 17. A: seu. 19. DE: foret. 23. DE: Christi deest. 26. A: Ex quo. 27. DE: tamen animis. 28. DE: sicut quod. 29. A: est deest; ib. A: omnia sunt millia. 33. DE: private sua. 38. A: etc; ib. De Sex Jugis: De observancia istorum mandatorum decalogi patet alibi.

SERMO XXVIII.

Ambulans Jesus iuxta mare Galilee vidit duos fratres.
Matth. IV°, 18.

Christ's
various ways
of calling His
apostles.

Huius evangelii plana est historia. Constat quidem quod Christus multipliciter vocavit apostolos, ut primo 5 ad confusam noticiam de Messia (ut Johannis I^o), quando duo discipuli audierunt Johannem vocantem Christum *agnum Dei*, secundo ad familiaritatem, quando Christus propter multitudinem ascendit in navem Petri (Luce V^o), et tercio ad apostolatam, ut Petrus relictis omnibus 10 videns miraculum secutus est Dominum (ut dicitur Luce V^o). Et in ista vocacione apostolatus sunt gradus multiplices, ut Petrus dicitur hic cum Andrea vocatus ad apostolatam, licet antea sint vocati. Hoc autem mare vocatur stagnum Genezareth, mare Galilee et mare 15 Tiberiadis, more Hebreorum qui quantumcunque congregacionem aquarum appellant maria (ut dicitur Gen. I^o), et bene de facto dicitur esse lacus, habens centum stadia in longitudine et quadraginta in latitudine, per quem transit Jordanis. Dicitur autem mare Galilee, 20 quia per patriam illam transit. Et vocatur mare Tiberiadis a civitate Tiberiade sita super ipsum (ut patet Joh. II°). Nec mirum de sequela post vocacionem duplicem precedentem, specialiter cum Christus extrinsecus movens aurem intrinsecus incitat eius mentem. Vocavit autem 25 ad suam predicacionem simplices ut istos discipulos, non Nathanaelem vel Nycodemum (ut patet Johannis I^o et III°), ne credant simplices fuisse deceptos sine miraculo predicantes vel ne apostolica evangelizacio humane 30 sapientie ascribatur, sed ut fides evangelii plus tribu-^{Fol. 207^a} eretur divine sapientie quam humane.

He called the
simple and not
men of high
station.

Mystical
interpretation.

Mistice vero ambulacio Jesu iuxta mare Galilee signat eius ordinacionem sollicitam circa ecclesiam militantem. Nam mare Galilee pertinenter indicat istam naviculam transmigrantem, et hinc Christus tam crebro dicitur 35 visitans istud mare. Ordinavit autem istos quatuor fratres pugiles huius maris, duos fratres quodammodo sibi

2. AD in marg.: XXVIII; E in marg.: In die Andree apostoli.
5. A in marg.: 1. 6. DE: ut deest. 8. A in marg.: 2. 10. A in
marg.: 3. 14. DE: ante. 15. A: vocatur — Galilee deest; ib. E:
stangnum. 16. A: quamcunque. 18. A: et cum de. 28. A: credatur.
30, 31. A: ascribatur — sapientie deest.

extraneos, scilicet Petrum et Andream, premittens Petrum (qui interpretatur agnoscens) tamquam capitaneum firmitatem fidei agnoscentem et Andream (qui interpretatur decorus in stacione vel virilis) ad ecclesiam miticia
5 decorandum. Duos autem alios fratres cognatos suos vocavit in gradu alio, cum Jacobum (qui interpretatur supplantans festivitatem) vocavit de sollicitudine huius mundi et Johannem (qui interpretatur gracia Dei) vocavit de voluptate carnali. Et quia isti tamquam minores
10 in seculo erant cum patre eorum Zebedeo reficientes recia, alii autem in piscacione bonorum fortune amplius antiquati, ideo illos vocavit secundum aliam rationem graciosius, dans eis privilegium super cognatos suos trahendo illos a maiori periculo et vocando eos secundum
15 prioritatem quandam, ad denotandum quod carnalis cognacio est a vocacione apostolica aliena. Reparacio vero recium indicat pauperiem Domini cognatorum et specialiter dispositionem et actualitatis carenciam ad merendum.

20 Hii autem duo binarii continue et statim abeuntes mandato Domini nedum docent efficaciam vocacionis Christi sed instruunt ecclesiam secundum quam celeritatem debent sua monita adimpleri. Evidencia autem ad hoc incitans fuit preeminencia artis piscandi homines
25 ultra artem rudem quam prius habuerant. Cum enim homines piscandi sint in maris sollicitudine submersi et rete huius piscacionis sit mandatum evangelicum contextum transversaliter cum Christi consiliis que nunquam indigent reparari, patet tam ex bonitate termini
30 quam instrumenti dignitas artis Christi. Nec dubium quin tota ista vocacio sit plena congruitate et subtili misterio; nam iste quaternarius reliquit primo recium suorum substanciam, secundo artem terrenam et tercio cognacionem paternam Christo pure finaliter adherentes.
35 Et istum ordinem debent viri apostolici observare. Sed licet Christus vocet nos sepius, tardamus tamen istis passibus transmigrare, quia licet via sit nobis trita et parata in sanctis apostolis, tamen in defensione et predicacione Christi evangelii (quod est idem) sibi essencialiter reticemus.

Christ called two strangers and two relatives.

Their prompt obedience.

They left all to follow Christ.

4, 5. DE: muticiam decorandum. 6. D: gradu alio modo; E: gradu maiorem. 7. A: supplants festinantem. 9. DE: isti deest. 12. DE: illis. 14. DE: trahendo eos. 15. A: quam carnalis. 20. E: statum. 24. AD: hominis. 25. AD: aurem. 26. DE: sint deest. 27. DE: evangelii. 29, 30. DE: numeri quam. 31, 32. A: congruitate — primo deest. 39. DE: sibi totaliter.

The second
and third
yokes.

Quantum ad duo iuga sequencia sermone proximo introducta notanda est *vox turturis* sancti Pauli (ad Col. III°). Quamvis enim Christus sit turtur precipue (Matth. V^o) miscens luctum cum gaudio: *Beati*, inquit, *qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur*, tamen membra eius ⁵ turtures possunt dici; nam magnus turtur fuit Baptista (Joh. III°, 29), dum sic cecinit: *Amicus sponsi qui stat et audit eum gaudio gaudet propter vocem sponsi*. Magnus eciam turtur fuit Paulus apostolus, dum cecinit: *Ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. Ex ¹⁰ quibus colligitur quod Spiritus erat turtur; docet autem iste Apostolus (ad Col. III°, ubi supra) quod omnia quaecunque fidelis fecerit debet facere in nomine domini Jesu Christi. *Omne*, inquit, *quodcunque facitis verbo aut opere, omnia in nomine domini Jesu Christi*, suple, *facite*. ¹⁵ Patet racionabilitas huius principii ex hoc quod omnis vita hominis viantis voluntaria vel naturalis debet esse meritoria, et per consequens esse in gracia domini nostri Jesu Christi. Ipse enim est prima natura et gracia in qua natura subducto peccato oportet fieri creatum ²⁰ quodlibet naturale. Tolle (inquam) peccati vetanciam et in virtute eius et gracia est quelibet creatura; multo evidencius quicquid homo fecerit qui Christi ministerio tam specialiter deputatur.

St. Paul tells
us to do all to
the glory of
God.

His further
commands to
husband and
wife.

Isto itaque principio ut fide supposito adiungit Apo- ²⁵ stolus: *Mulieres*, inquit, *subdite estote viris sicut oportet in Domino, viri diligite uxores vestras et nolite amari esse ad illas*. Debent autem mulieres ex natura et ex mandato Trinitatis esse subdite viris suis; in cuius signum ordinate sunt esse essencia inferiores; unde philosophi vocant ³⁰ eas viros in naturalibus defectivos. Genesis eciam III° legitur quomodo prima femina ex costa primi viri non ex pede vel capite est formata. Et ambo ista docent quomodo quadam inferioritate debet mulier esse viro matrimonialiter copulata; ideo cum hoc sit naturale, ³⁵ dicit Apostolus | mulieres oportere esse subditas viris

Inferiority of
women.

Fol.
207^b

1. DE: sermone XXIII°; ib. D in marg.: Secundum iugum et tercium; Codd.: tria iuga. De Sex Jugis: Quantum ad duo iuga sequencia cap. proximo introducta 6. DE: turturea. 12, 13. A: quocunque. 14. E in marg.: Fidelis omnia debet facere in nomine Domini. 19. DE: nostri deest. 23. A: quam homo. 25. D in marg.: Secundum iugum. 26. A: inquit deest. 28. DE: de mandato. 29. E in marg.: Mulieres debent subdi viris. 30. DE: in natura. 30, 31. DE: vocat eos. 32. A: loquitur; DE: legitur quoniam. 36. DE: subiectas.

1. Lechler l. c. II, 593. 9. Rom. VIII, 26. 12. Col. III, 17. 26. Col. 3, 18, 19.

suis; sed signanter modificat quod *sint subiecte in Domino*; debent enim uxores viris suis tamquam domino deservire, ut docet Petrus de Sara et Abraham. Si autem viri ab uxoribus suis quicquam exigant quod a
 5 Deo est vetitum, tunc non debent in complecione huiusmodi esse subdite viris suis, quia tunc non forent illis subdite in Domino. Et per locum a maiori: si superior vel prelatus ecclesie subiecto suo quicquam preceperit quod dissonat legi Christi, tunc debet ex obediencia
 10 debita Christo et illi prelato humiliter rebellare. Quando enim duo prelati quorum unus est superior et alius inferior mandant contraria, superiori in rationabili est parendum. Cum ergo Christus sit superior quocunque prelato ab homine instituto, nec potest nisi rationabile et
 15 iustum mandare cuicquam, patet quod quicquid voluntati sue contrarium papa vel quicunque prelatus quantumcunque stricte mandaverit suo subdito, debet contra illud viriliter rebellare; nam faciendo oppositum peccaret graviter.

Limits of wifely obedience.

Ex quibus patet quod tam prelatus quam subditus
 20 debet cognoscere beneplacitum domini Jesu Christi; nam sine obediencia sui privati prepositi potest salvari, cum non iuvat, nisi de quanto promovet in rationabilibus ad obedienciam domino Jesu Christo. Sed sine obediencia Christi non stat quod aliquis sit salvatus; ideo ad dis-
 25 cendum Christi regulam debent privati ordines primo intendere et si fuerunt ita stolidi quod per se ipsos et Christi regulam non sufficiant regulari, tunc consulant superiorem intuitu caritatis ut eos misericorditer dirigat in agendis. Si autem improvise obligati fuerint maledicto vel
 30 ignaro preposito, dissolvant statim hunc nexum fatuum et vel vivant prudenter secundum alium vel teneant religionem christianam simplicem pure secundum abbatem communem dominum Jesu Christum. Et licet in stultis maritis iacet periculum, tamen longe plus in stultis prelatis qui in maiori
 35 parte exigunt a subiectis quod ignorant esse Dei beneplacitum vel debent cognoscere esse mandato suo contrarium.

1. A: cum sint. 1. 2. A: subiecte dominio. 5. 6. A: eiusmodi.
 6. DE: subiecte. 6. 7. D: illis subiecte; E: illo subiecte. 7. A in
 marg.: Nota de obediencia. 8. A: suo deest. 9. E in marg.: Pre-
 latus si contrarium Christo precipit non est fidelis. 12. A: mandat.
 15. A: quicquam; ib. E in marg.: De obligatione privatis prepositis nota
 infra. 17. DE: humiliter rebellarent. 19. A in marg.: Conclusio.
 22. DE: in rationabilibus deest. 26. A: intenderent. De Sex Jugis:
 tendere. 27. Codd.: regulare. Corr. e De Sex Jugis. 29. DE: fuerunt.
 32. A: pure deest. 32. DE: communem deest. 34. DE: maiore.

33. abbatem communem in contrast to the abbat of private sects.

Quandocumque quidam prelatus precepit subiectum facere quod non est expeditus vie sue et Deo placencius, peccat graviter. Sed quid scit ipse hoc de subiecto, cuius statum et vitam ignorat, cum hoc crebro nesciat de se ipso? Ideo secundum Christi regulam cui non licet contradicere debet quilibet viator continue mereri et spiritu Christi duci; nam ductus ille non deficit, nisi peccator ponens obicem sit in causa. Ideo *durum iudicium fiet* istis prelatis qui sic cece precipitant se et suos.

In coniugatis autem non sic temere obligatis istis consiliis oportet virum precipue mandata Dei cognoscere et uxorem vel ab informacione coniugis vel a Christo mandata Dei cognoscere. Ideo mandat Christus in suo Apostolo viros suas uxores in caritate diligere et non illas amare tractare. Ille autem amare tractat uxorem qui tractat eam irreverenter ut ancillam, nunc verberat nunc conviciat et nunc ad peccatum inclinat. Verumtamen cum toto isto tractatu non videtur mihi matrimonium debere dissolvi, cum sepe salvatur vir infidelis per mulierem fidelem, et mulier ex paciencia iniurie, salvo semper quod non consenciat ad peccatum, vivit meritorie in vero matrimonio ut deberet. Istis ergo coniugibus tam generaliter quam spiritualiter debet predicari vinculum caritatis et alii casus privati exigunt speciales condiciones et consilia evangelica preter leges privatas de sponsalibus introductas.

III treatment
not a ground
for divorce.

3. Parents and
children.

Quoad tertium iugum scilicet inter parentes et prolem suam sive de sexu virili sive femineo est notandum quod parentes plus tenentur providere de sua prole in spiritualibus secundum legem Domini quam in corporalibus, licet ipsa corporalia proprius et magis immediacius a parentibus sunt causata; probatur, quia perfecta caritas hoc requirit; sed tenentur perfecta caritate prolem suam diligere; ergo conclusio. Deus enim plus ponderat vitam spiritualem interioris hominis quam corporalem. Cur ergo non parens qui solum in Deo debet prolem suam diligere?

Item, profectus in moribus est proli utilior quam nutricao corporalis, quare ergo parentes ex sincera dilec-

1. DE: quis prelatus. 4. DE: hoc deest. 9. DE: qui sic in se precipitant; ib. E in marg.: Duplex. 14. A: suos suas deest. 10. A: crudeliter. 20. AD: muliere. 27. D in marg.: Tercium iugum. 28. DE: est deest. 29. A in marg.: Conclusio. 30. A: carnalibus. 31. A: carnalia; ib. A: magis deest; ib. A in marg.: 1. 32. E in marg.: Parentes tenentur sue proli. 35. A: carnelem. 35. A in marg.: 2.

cione non debent illum profectum maiorem proli sue appetere? nam amando minus bonum in esse genito
Fol. foret ordo preposterus, non amor sed odium venenosum. |
207°

Item, illud debet homo plus appetere inesse alteri
5 de cuius carencia plus dolet; sed quis non doletet plus de dampnacione, plus eciam de maculacione peccato quam de sua corporali esurie vel penuria mortali, quia raro vel nunquam evenit; ergo debet ad illud bonum spirituale melius magis niti. Ex isto patet quod sinistre
10 et inordinate multi parentes diligunt prolem suam; multi namque delectabiliter ipsos nutriunt in peccatis et vel non curant ipsos corripere vel correpcionem illam faciunt nimis remisse; quod est signum evidens quod inordinate Deum diligunt atque prolem. Debent enim
15 secundum legem caritatis ordine transverso diligere proximum quantumcunque extraneum; ergo longe evidencius prolem suam. Sed mundiales graviter et indignanter ferunt istam sentenciam, dicentes quod iuxta illam homines permitterent nedum proximos sed pro-
20 prios natos mori, quod cum contradicit legi nature, manifestum est quod est contrarium legi Dei. Nemo enim scit si ex tali educacione corporali quis peccabit mortaliter vel erit deterior quoad mores.

Hic dicit logicus quod nedum oportet patrem dimittere
25 sed debet gratanter sufferre mortem proximi sive nati, ut patet (II Regum XII°) de David qui hilariter sustinuit mortem nati; verumtamen isti non repugnat sed consonat quod parens potens debet proli de vite necessariis providere; licet malum preter intentum parentis exhinc
30 quandoque proli proveniat, oportet tamen parentem prudenter et cum moderamine talia tribuere proli sue et non propter fornicandum, pulchritudinem vel potestatem prolis carnalem aut propter magnificenciam seculi in parentibus extollendam, sed utrobique ad honorem
35 Dei et profectum ecclesie intendendum. Et si occasione mala accepta sit proles ex facto parentis deterior, parens non est propterea increpandus, cum secundum rationem

A man should fear damnation for his children more than earthly hardship.

A parent should provide for his child, but not lavishly.

1. DE: maiori. 3. DE: preposteris. 4. A in marg.: 3. 5. E: debet. 6. DE: dampnacione prolis et de. 7. DE: carnali. 8. DE: eveniet. 11. DE: eos; ib. DE: et deest. 15-17. DE: ordine — suam deest. 19. DE: nedum homines; ib. AE in marg.: Obieccio; E: mundialium. 22. A: carnali. 24. A in marg.: Responsio. 25. DE: Christi sive nati. 30. DE: eveniat. 31. E: retribuere. 32. DE: fortificandum.

Augustini nemo tunc faceret quodvis opus; debet ergo attendere ad intencionem prudentem in talibus.

Children must
obey their
parents:

Econtra autem necesse est hortari prolem, ut excellenti gradu honorificet et obediat suis parentibus, ut patet in materia de primo mandato secunde tabule. Oportet tamen quod catholicus istam obedienciam modifcet ut priorem; ideo dicit Apostolus ubi supra: *Filii obedite parentibus per omnia; hoc enim beneplacitum est Domino, patres nolite ad indignacionem provocare filios, ut non pusillo animo fiant.* Debent autem filii parentibus obedire non solum in opere manuali sed precipue in spirituali, quod sonat in salutem sue anime, ideo cum spirituale et corporale sunt omnia, signanter dicit Apostolus quod *fili debent obedire parentibus suis per omnia.* Non autem dicit quod filii obediant in quibuscunque parentes mandaverint, quia stat ipsos mandare irrationabiliter, et per consequens tunc debent obedire rationi que est pater superior dominus Jesus Christus. Talis autem irracionalis preceptio non cadit in numerum cum mandatis. Patres autem non debent nimis aspere tractare filios, ne postmodum fiant invalidi ad debite paciendum. Sicut enim Christus paulative introduxit suam humanitatem ad deitatem assumptam, ut patet de Baptista et sua conversacione usque ad annos triginta, sic debent parentes bonos mores in filiis suis inducere paulative.

but not if their
commands are
against Christ's.

SERMO XXIX.

Hoc est preceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Johannis XV°, 12.

Charity the
sum of all
virtues.

Quia autem finis mandatorum est caritas et christiani non solum a Christo sed a suis apostolis ceperunt exemplar observancie caritatis, ideo hoc evangelium docet quomodo huius caritatis regula debeat observari. Observancia itaque tocus decalogi est completa observancia caritatis. Ideo dicit Gregorius *quod sicut rami*

1. DE: Oportet ergo. 2. DE: attendere deest; E: ad deest; ib. DE: prudentis. 10. D in marg.: Argumentum pro obediencia plena prelati ex apostolo. 16. A: mandaverunt. 18. E: superior deest. 19. A: possit in. 21. DE: invalide; ib. A: ac debite. 25. A: Explicit secunda pars. Incipit tertia. Extinct. ead. man. Qui secuntur sermones Codicis A sub signis 1-16 numerantur. 27. AD in marg.: Sermo XXIX. 31. 31. A: hoc evangelium caritatis ideo deest. 32. E: debet. 33. E: tocus deest.

1. Aug. Opp. tom. IV, 1012, 1220, 1444. III, 1, 570. 7. Col. III, 21, 27. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold 1, pag. 168-171.

procedunt a stipite, sic omnes alie virtutes a caritate.
 Unde (1^a ad Timoth. I^o, 5): *Finis precepti est caritas.*
 Quia ergo Christus voluit inducere apostolos ad fidelium
 5 edificationem et consolacionem, ideo magis facit men-
 cionem de dilectione proximi que includit dileccionem
 Dei et quod amor quo Christus dilexit nos sit perfectum
 exemplar, ex hoc evidet quod summa dileccio est ponere
 Fol. animam pro amicis; ideo dicit evangelium: *Hoc est*
 207^a *preceptum meum ut diligatis invicem sicut dilexi vos; |*
 10 *maiorem hac dileccionem nemo habet ut animam suam*
ponat quis pro amicis suis. Et sic sunt tres gradus se-
 cundum quos est dileccio derivata, primus quo pater
 diligit humanitatem filii; que dileccio cum sit eterna
 oportet quod habeat aliam propinquius exemplantem
 15 que processit a Christo humanitus, qua dilectione Christus
 dilexit apostolos et singulos eos fideliter imitantes; tercia
 vero dileccio est qua apostoli et viri apostolici recte
 et iuste diligunt oves suas. Maxima itaque dileccio
 conveniens creature est qualiter Christus posuit animam
 20 suam pro amicis. Unde notant quidam quod sunt sex
 per ordinem diligenda: Deus in gradu summo, ipse diligens
 in gradu proximo, suus spiritus in gradu tercio, proximus
 in gradu quarto, corpus proprium in gradu quinto, et
 reliqua corpora in gradu sexto; nec sunt gradus illi
 25 indivisibiles, cum corpora ut sunt meliora sunt amplius
 diligenda. Intelligendo autem per animam animacionem
 sui proprii corporis que est vita, patet quod rationabile
 et iustum est licet difficile, animam sic ponere pro
 amico, quia cum amicus eque bonus in natura cum
 30 alio sit amplius suo corpore et per consequens plus-
 quam anima vel sua vita corporea diligendus. Patet
 quod est iusta commutacio animam sic ponere pro
 amico, et cum amicus et inimicus dicuntur ad aliquid,
 patet quod omnis homo alteri est amicus; sic enim
 35 querit Christus (Johannis XVIII°) a Scarioth: *Amice ad*
quid venisti? Omnis enim homo quantumcunque per
 accidens malus prodest homini, Christus autem posuit
 animam suam pro amicis ac eciam inimicis; pro illis

Three steps
through which
charity is
derived.

Six things to
be loved by a
man:
1. God,
2. himself,
3. his spirit,
4. his neighbour,
5. his own body,
6. other bodies.

All men are
our friends.

5. D in marg.: Dileccionis tres sunt gradus. 11. A: sic sic; ib. A in
 marg.: Dileccio triplex; E in marg.: Tres gradus caritatis. 12. A: primus
 est pater. 19. A: quali. 20. A in marg.: Sex diligenda. 22, 23. A:
 in gradu tercio — proprium deest. 24. DE: illi deest. 27. A: sui deest;
 ib. A: rationale. 31. D in marg.: Amicus est quilibet; E in marg.: Pro
 amico animam ponere est rationabile. 35. Rectius: Matth. XXVI°, 50.
 36. DE: homo deest. 37. DE: prodest bono. 38. DE: suam deest.

8. Joh. XV, 12, 13.

autem qui prius erant inimici et in fine amici animam suam posuit, ut salventur, et (ut quibusdam placet) pro omnibus dampnatis animam suam posuit ut micus condempnentur.

Doubts:
1. Why we
should love
God more than
ourselves.

Sed in assumpto isto sunt multa dubia. primum⁵ quomodo omnis homo debet Deum plus diligere quam se ipsum; et videtur quod non, quia omnis humana dileccio causatur ab ipso homine, ergo debet plus in ipsum tendere quam in Deum. Confirmatur ex hoc quod nemo Deum diligit, nisi quia est sibi bonus,¹⁰ in tantum quod si Deus non foret sibi bonus, non teneretur ipsum diligere. Causa ergo quare homo diligit Deum est quia Deus est sibi bonus, et cum causa eciam finalis illius sit esse hominis, videtur quod causa quare homo diligit Deum est ipse diligens et cum secundum¹⁵ philosophorum principia propter quod unumquodque est ipsum magis, videtur quod homo gracia cuius beneficiencie Deum diligit debet magis diligi a se ipso. Quando enim nutrix diligitur a parente propter puerum, ipse puer magis diligitur.

Reply:
God the first
cause of human
love.

Hic dicitur quod Deus debet summe diligi ab homine eciam plus se ipso. Et quantum ad argumentum negatur consequencia, quia humana dileccio licet causetur naturaliter, efficienter et quodammodo finaliter a se ipso, tamen prius et principaliter causatur efficienter a Deo,²⁵ cum ipse sit finis ultimus cuiuslibet creature; ideo humana dileccio debet principaliter in Deum tendere, cum ipse non sit nisi efficiens instrumentale et finis parcialis cur Deum diligit. Et ad confirmacionem dicitur quod falsum assumitur, cum sicut homo debet confiteri Domino,³⁰ quoniam bonus, sic debet ipsum diligere quoniam bonus et per consequens prius debet ipsum diligere, non solum quia est bonus sibi, cum notum sit quod prius est bonus quam est bonus sibi, ideo certum est quod non consummabitur humana Dei dileccio, antequam absorpta fuerit³⁵ quelibet propria dileccio creature, ut beati Deum in

3, 4. E: micus salventur. 5. DE: sunt notanda; ib. A in marg.: Primum dubium; D in marg.: Notanda; E in marg.: Dubia; primum; ib. DE: primo. 6. D in marg.: Diligere debet homo plus Deum quam se ipsum. 7. D in marg.: Argumentum. 9. D in marg.: Confirmacio; ib. DE: confirmatur hoc modo. 11. A: Deus deest. 12. E: tenetur. 13-15. A: quia Deus — Deum est deest. 17, 18. A: videtur — magis deest. 21. A in marg.: Responsio 1; E in marg.: Solucio. 23, 24. DE: materialiter. 24. E: ab homine tamen efficienter. 24, 25. DE: et quodammodo — efficienter deest. 31. D: sic debet — bonus deest. 32, 33. A: non solum quia bonum.

patria diligunt, quia bonus in se ipso, non quia sit bonus
ipsis vel alteri creature; conceditur tamen quod nemo
deberet Deum diligere nisi fuerit sibi bonus, cum contra-
dictionem claudit hominem vel creaturam aliquam esse,
5 nisi Deus fuerit sibi bonus, quia si aliquid sit bonum
est ipsum esse, et illud bonum vel est Deus vel a Deo,
cum Deus sit primum bonum: omnis ergo creatura si
est, est bona a Deo et per consequens Deus est bonus
sibi; Deus tamen habet rationem priorem bonitatis
10 secundum quam est bonus simpliciter et etiam sibi
ipsi. Ideo concedunt logici quod Deus est infinitum
melior quam est mihi.

The blessed
love God for
His absolute
goodness.

Secundo dubitatur quomodo ipse diligens proximo
post Deum diligitur a se ipso; et videtur quod non,
15 quia cuiuslibet hominis dileccio debet a dileccione Domini
exemplari; Deus autem diligit res regulariter, ut sunt
bone; cum ergo homo non sit optimus post Deum,
videtur quod ipse non debet post Deum primo diligi.
Qui ergo sic deformat voluntatem suam voluntati divine,
20 videtur peccare graviter more Luciferi.

2. Man is not
next to God as
an object of
his own love.

Item, videtur quod spiritus hominis non ponit tercium
gradum amoris, cum omnis homo sit spiritus vadens
et non rediens, et per consequens, omnis homo debet
tantum diligere spiritum suum ut se ipsum, quia idem est.
25 Item, videtur quod homo debet se ipsum plus diligere
Fol. sub ratione qua | spiritus quam sub ratione qua homo,
208^a quia ut sic est angelis atque bonis conformior et per
consequens melior et sic diligibilior.

Man should
love himself
more as spirit
than as man.

In isto oportet de dileccione distinguere: Quedam
30 est absoluta et quedam propria. Dileccio vero absoluta
non est nisi velle bonum dilecto, et sic omnis homo
debet infinitum plus Deum diligere quam se ipsum;
infinitum plus dico, non intensive vel quoad actum
dileccionis, cum nulla creatura potest sic infinitum
35 diligere, sed maioritas dileccionis debet bonitate voliti
mensurari ut, sicut debeo velle Deum esse infinitum

Reply:
We must
distinguish
between
absolute and
appropriate
love.

1. DE: antequam sit. 3-5. A: cum — sibi bonus deest. 6. DE:
et cum bonum. 7, 8. DE: sic est bona. 9. DE: cum Deus.
10, 11. DE: simpliciter esse sibi ipsi. 12. D: quam est mihi; in marg.:
scilicet bonus; E: quam est vir. 13. AE: Dubium secundum; ib. D in
marg.: Dubium. 15. DE: debet diligi; ib. AD in marg.: 1. 15. DE:
Dei. 18. A: primo deest. 21. DE in marg.: 2. 22. AE in marg.: 2;
ib. DE: omnis deest. 25. DE in marg.: 3. 26. A: spiritus — qua
deest. 29. AD in marg.: Dileccio duplex; 1; E in marg.: Solucio.
Dileccio absoluta, propria; A in marg.: Responsio. 30. DE: vero deest.
35, 36. A: debet veluti mensurari. 36. E in marg.: Maioritas dileccionis
mensuratur.

Absolute love
due in
proportion to
goodness.

magis bonum quam me ipsum, sic debeo ipsum proporcionaliter magis diligere. Et sic concedunt logici quod debeo tantum Deum diligere quantum ipse debet se ipsum diligere, non tamen quoad actum sed quoad bonum volitum. Et sic loquendo de dileccione simpliciter 5 quamlibet creaturam debeo diligere ut est bona, ut beatum in patria plus me ipso, quia scio quod Deus plus ipsum diligit; et sicut oro Deum: *Fiat voluntas tua*, sic debeo appetere et diligere quod voluntas Dei simpliciter impleatur. Et ista consideracio facit vere 10 humiles.

Appropriate
love in
proportion to
goodness in
relation to the
lover.

Sed est alia ratio dileccionis proprie secundum ordinem quo causatur; unde quia quelibet hominis dileccio originatur et causatur multipliciter ab eodem quam a creatura alia, ideo secundum illam rationem proprietatis 15 debet homo se ipsum magis diligere, licet in priori genere diligendi plus diligit magis bona. Sed quoad Deum ipse prius ordinat dileccionem illam quam ego ipse, sed non sic alia creatura, et ita debeo quamlibet creaturam diligere secundum duplicem rationem, videlicet 20 secundum rationem qua est bona simpliciter vel secundum rationem qua est mihi bona vel perfeccionaliter mihi prodest. Et in ista ratione quoad me ipsum excedo quamlibet aliam creaturam.

A man may
love others
more than
himself.

Per hoc ad primum argumentum dicitur quod bene 25 concluditur hominem non debere primo post Deum dileccione simpliciter se ipsum diligere; et isto modo intelligunt quidam Moysen plus dilexisse populum quam se ipsum: *Domine, inquit, aut dimitte populo huic noxam hanc aut dele me de libro vivencium in quo me scripsisti.* 30 Et sic potest dici quod utraque istarum dileccionum in homine exemplatur a dileccione Dei, prima generalius et secunda specialius; cum Deus se ipsum primo diligit et ordinat quod humana dileccio secundum talem prioritatem ordinis sit causata. Facilius autem foret sim- 35 pliciter concedere quod homo debet diligibilia amare

3. 4. A: quantum — diligere deest. 4. E in marg.: Nota; ib. DE: non tantum. 5. A: volitum deest; ib. D in marg.: Diligere debet homo plus beatum quam se ipsum. 12. A in marg.: 2; E in marg.: Alia ratio dileccionis. 18. DE: originat. 20. DE: scilicet. 21. A in marg.: Nota duplicem rationem diligendi; E in marg.: Nota rationem diligendi creaturam. 25. ADE in marg.: Ad primum. 30. A: libro vite. 31. D in marg.: Homo diligere debet infinitum plus Deum quam se ipsum. 32. 10: in dileccione. 34. 35. DE: proprietatem. 35. A in marg.: Nota.

proportionabiliter, ut sunt bona, et cum in equivocis non sit contradiccio ac iste dilecciones sunt tantum equivoce, non repugnat quod homo magis se ipsum diligit quam beatum et tamen magis beatum diligit quam se ipsum.

Ad secundum dicitur quod dileccio qua homo diligit spiritum suum et dileccio qua diligit se ipsum non ponunt in numerum quoad diversitatem persone obiecte, quia idem est; alia tamen est disparitas rationis qua
10 homo se ipsum diligit in quantum plene homo et in quantum plene spiritus, ut dicit Phorphirius quod sortes in theatro differt a se ipso existente in foro; et ita summus gradus quo homo se ipsum diligeret foret ratio qua se ipsum diligit ut beatus, unde dampnati dicuntur
15 se ipsos odire maxime et minime se ipsos diligere, cum volunt volucione simpliciter bonum minimum sibi ipsis.

Ad tercium dicitur quod falsum assumitur, ymmo homo, ut compositus ex corpore et anima est similior angelis in perfeccione et plene beatus undequaque, ut
20 est spiritus sive coniunctus corpori sive a corpore separatus. Unde si propter istam similitudinem, cum Deo foret creatura simpliciter perfeccior, tunc anima et cetera multiplicata que non sunt mole magna forent perfecciora quam aliquod corpus mundi. Sed absit;
25 homo ergo Christus Jesus est nostrum principium et angelorum, cui de quanto sumus similiores sumus et perfecciores. Ipse autem est perfeccior quam aliquis creatus spiritus.

Et hec ratio quare Augustinus dicit quod positus in
30 adopcione ut sit homo vel angelus eligeret esse homo; Deus enim aliter non precederet in perficiendo hominem ad plenam beatitudinem animam cum corpore copulando, nec affectarent anime beate aliter corporibus reuniri, nec foret opus nature sed pocius Dei mali componere
35 hominem ex corpore et anima, si corpus ipsum imperficiat et nullomodo perficiat. Sicut ergo corpus beati habet propriam beatitudinem solum finitam, sic Deus

The spirit is the man, but the man in a special relation.

Man as a whole is higher than his spirit, as being more like Christ.

4. E: diligit. 6. ADE in marg.: Ad 2^m. 8. DE: numerum; ib. DE: abiecte. 9. E: eadem est alia. 11. E: plene deest. 14, 15. D: debent se; ib. E: misericordie se. 16. DE: volutive. 17. ADE in marg.: Ad tercium. 22. anima; D: tempus; E: ens. 26. A: et deest. 29. A in marg.: Nota Augustinum; D in marg.: Augustinus eligeret pocius esse homo quam angelus. 32. E: plenam deest. 35. A in marg.: Nota quod corpus perficit animam aliquo modo.

11. 'Sortes' Cf. Wyclif's De Compositione Hominis, ed. Beer, pag. 144. 29. Opp. tom. VII, 235; IV, 203.

ipsum hominem beatum imperficeret ipsam beatitudinem corpoream vel partem eius tollens precise reliquam conservando. Corpus tamen corruptum in via indicat hominem imperfectum | virtuosum, tamen licet in vasis fictilibus dicit ratio esse anima plus perfectum, nec foret homo sic imperfectus, nisi foret tam corpus quam anima quam compositio eorundem. Fol. 208^b

3. Doubt as to how body and soul (anima) can be equally worthy of love.

Sed tercio dubitatur quomodo corpus et anima eque diligibilia implicantur, cum anima humana sit perfectior corpore in natura. Sicut ergo homo plus diligeret animam suam quam quemcunque proximum sic et corpus; Deus ergo bonus et per se ideo non mandaret vel moneret quod homo propter proximum destruat corpus suum, quia illa foret commutatio melioris pro peiori quod dyabolus deridet. 15

Answer:
Double
meaning of
anima.

Hic dicitur quod in ista equivocacione laborant tam philosophi quam theologi. Anima enim sepe sumitur tam apud philosophos quam apud theologos abstractive pro ipsa animacione qua corpus naturale organicum actuatur, et sic dicit Averrois cum aliis quod anima humana est corruptibilis cum corpore, sicut anima bestiarum et illam animacionem, cum sit necesse quod redeat in resurrectione finali, debet homo ponere pro proximo, ymmo (ut docet evangelium) debet ipsam odire, hoc est, actuacionem corporis secundum rationes vitales vivendo penaliter impedire. Illi enim qui vivunt voluptuose secundum fortitudinem bestialem amant animam suam sed illi precipue qui talem animacionem diligunt plus quam Deum. Oportet enim quod homo ipsam odiat, hoc est, propter dileccionem Dei mitiget vel extinguat. Nec est ipse in caritate, spe vel fide formata qui non odit animam ad hunc sensum. 20

Sed secundo sumitur anima concretive vel personaliter pro persona que animatur, et sic ponendo animacionem ipsa anima, id est, persona animata perficitur et ad beatitudinem custoditur. 25

5. E: anima deest. 7. E: et compositio. 8. ADE in marg.: Dubium (AE: tercium); A in marg.: Nota quod homo est corpus et anima et compositio eorundem. 9. DE: diligenda. 10. E: corpore deest. 12. A: ratio non. 15. E: derideret. 17. A: theologi; ib. A in marg.: Responsio. Anima accipitur multipliciter; D in marg.: Anima est animacio corporis. 21. A: anime. 22. A: rediat. 23. A: ponere pro — debet deest. 24. D in marg.: Odit animam. 32. AE in marg.: 2; E in marg.: Anima sumitur { abstractive, concretive; Anima est persona que animatur. 34. A: hoc est; ib. D in marg. inferiori eadem manu glossa tsechica: Tuto maliczko temierz yako nicz nerozumyem a toho my zell, id est: Hic (scilicet habeturi paululum pene quasi nihil intelligam; quod mihi malum.

20. Cf. Trialogum, pag. 91.

Et istum sensum videtur Averroys habuisse, ponendo eandem animam esse omnium hominum, non quod sit persona cuiuscunque hominis vel pars eius sed unus spiritus toti spere corruptibilium copulatus, et secundum
 5 disposicionem variatur virtutis cogitative humane quam posuit animam hominis propriam et mortalem dispariter cum homine copulari. Et hec secundum eum est ratio quare unus homo reliquo magis intelligit. Fideles autem ponunt quod non infima intelligencia sed summus
 10 spiritus copulatur cum homine et ut sibi placuerit ac in naturalibus ipsum disposuerit, ipsum spiritualiter illuminat et dat spiritualia dona sua. Error ergo in fide de immortalitate anime apud philosophos stat partim in equivocacione et partim in infidelitate de resurrectione.
 15 Ignorarunt enim quod persona hominis, que est spiritus immortalis, ad tempus copulatur cum corpore secundum limitatam periodum qua celum ipsum respicit et post ad tempus modicum manet in beatitudine vel pena. Et tercio in finali iudicio reuniuntur hec atoma corporalia
 20 ubicunque dispersa fuerint et idem spiritus secundum complexionem indissolubilem cum corpore reunitur et secundum quod meruit beatificatur in eadem persona perpetuo vel punitur. Notata ergo ista equivocacione patet quod idem est hominem diligere animacionem
 25 suam, hoc est, quod corporaliter animetur et ipsum diligere quod corpus ipsum sit realiter corpus suum; nam persona illius spiritus non est corporea nisi ut secundum actum talem corpus induerit. Ideo infideliter amat proprietatem qui plus amat quod corpus in brevi
 30 momento sit corpus suum quam quod spiritus suus vel proximi perpetuo sit salvatus; et multo infidelius amat ipse proprietatem qui affectat bona fortune adesse sue abbacie vel secte quam quod currat inter christicolae ordinacio legis Christi.
 35 Ad primum quidem est instinctus nature sed ad secundum planus instinctus satane, ideoque avaricia

Why philosophers err as to the immortality of the soul.

1. A: videtur deest. 3. DE: sed videlicet. 4. DE: toti opere.
 5. E: cogitatem. (!) 5, 6. DE: quam ponunt. 9. DE: infinita intelligencia. 9, 10. DE: summa Deus. 10. A in marg.: 3. 12. A: specialia. 13. DE: mortalitate; ib. A in marg.: Spiritus immortalis est persona hominis; E in marg.: Error de mortalitate animi. 15. DE: Ignorant; ib. A in marg.: a. 16. A in marg.: b. 19. A in marg.: c.
 20. DE: fuerunt. 21. A: dissolubilem. 22. DE: in deest. 28. E in marg.: Nota. 33. A: sui abbacie; ib. A: in christicolae; ib. A in marg.: Nota bene.

1. Cf. Trialogum, pag. 106.

Friendship
with Christ
comes of
keeping His
command-
ments.

vocatur ab Apostolo *servitus ydolorum*. Quia autem observancia mandatorum Dei inducit simul in dileccionem Dei et proximi, ideo subdit Veritas consequenter: *Vos amici mei estis, si feceritis que precipio vobis*. Ipsi autem perfecte faciunt ad Christi propositum qui habent animum consummatum in observancia mandatorum. Et sumitur amicus nunc secundum simplam benevolentiam (ut patet de Scarioth Joh. XVIII°), nunc utrimque. Cum enim secundum Aristotelem amicitia sit mutua benevolentia in antea passis non latens, patet quod ista amicitia non completur nisi in patria; ibidem enim videbuntur in verbo cuncti actus et habitus bonorum, sed hic in via necesse est quod latenter plurimum ignorentur. Sed Christus detegendo familiaritatem maiorem plene habendam in patria sic subiungit: *Iam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus eius*.

How such
friendship is
possible.

Posset autem homo mirari, cum amicitia secundum philosophos sit inter equales vel prope equales, quomodo inter Christum et suos apostolos posset esse amicitia, sed est plana responsio quod humanitas est paritas in natura. Et quoad gratiam est prope paritatem, cum dicit eis quicquid ab ipso per ipsos fuerit faciendum quod alienum est a servis.

Two sorts of
service.

Sed dubitatur quoniam apostoli vocant se regulariter servos domini Jesu Christi, et Christus dicens singulas veritates per ante dicit quod non dicet amodo ipsos servos, sed per distincionem de servo tollitur difficultas; aliquis enim est servus a condicione et aliquis a ministracione. Servus a condicione est ille qui timore servili et non filiali facit quod dominus suus mandaverit; quod licet sit secundum quid in hominum policia, est tamen plene in dampnatis et viatoribus sarcina peccaminum pregravatis. Servus vero a ministracione est quicumque subditus domino suo timore filiali et libere faciens suam voluntatem, et sic apostoli vere et humiliter se esse

2. A: Dei deest; ib. D: in deest; E: et. 5. 6. DE: lumen consummatum. 6. E in marg.: Amicus sumitur secundum simplam benevolentiam; AD in marg.: Amicus dupliciter; A: accipitur. 8. AD: Joh. XVIII° deest. 10. DE: in contra passis. 15. D: servos sed amicos. 17. AE in marg.: Dubium. 24. AE in marg.: Dubium. 27. A in marg.: Responsio. Servus dupliciter. 1; E in marg.: Servus a condicione, a distincione. 30, 31. A: et licet. 31. DE: homine. 33. A in marg.: 2.

1. Eph. V, 5. 15. Aristoteles, Ethic. Nicomach. VIII. (Ed. Berol. Acad. Bor.) tom. III, pag. 574: Ergo ut sint amici eos oportet se mutua benevolentia comprehendere . . .

servos Domini confitentur. Cum ergo Christus revelavit apostolis tam voluntatem suam quam etiam rationem, patet quod sunt supra condicionem servitutis abiecte et per consequens sunt amici. Vos, inquam, dixi amicos, 5 quia omnia quaecunque audivi a patre meo nota feci vobis.

Christ declared truth in declaring Himself.

Licet autem Christus se ipsum audivit a patre, cum sit omnia in omnibus notificando se ipsum eis notificavit quodammodo singulas veritates, cum declarando veritates absconditas in sua ratione formali et tractando apostolos 10 ut carissimos suos discipulos notificat quod taliter non sunt servi; et declarando quod ista amicitia a subiectione non eximit et divinitatem Domini non excludit, sic subiungit: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos; nam in policia humana servi a ministerio eligunt sibi regem 15 sed secus fuit inter apostolos quoad Christum. Nam in hoc natus est (ut dicitur Johannis XVIII°, 37), ymmo fuit magister et dominus antequam apostoli erant nati. Ipsi ergo non elegerunt Christum ad literam sed econtra; nec includuntur ex isto in condicione servili a mini- 20 stracione, cum elegit eos ad istud officium, ut eant in mundum evangelium predicando et fructum afferant conversionis populi ac sui meriti et fructus ipsis maneat in eternum. Servus autem a condicione fructum laboris acquirit, sed non sibi. Cum ergo apostoli quodcunque 25 patrem pecierint dabit illis, ut ex professione Christi conceditur, patet quod a condicione servili penitus excluduntur. Servus enim libertatem instanter peteret, sicut et fecerunt apostoli in oracione dominica. Christus ergo in sua concessione ipsos eximit a huiusmodi servitute. 30 Sermo autem aptetur ad populum preter istam sententiam sicut libet.

SERMO XXX.

Hec mando vobis, ut diligatis invicem. Johannis XV°, 17.

Premittit Christus specialiter suis apostolis et in eis 35 cunctis christiculis ut diligant se mutuo, cum sint membra eiusdem corporis. Cum enim secundum Aposto-

1. A: revelat. 3. DE: supra rationem. 8. DE: voluntates.
9. A: tractandos. 16. A: Joh. XIX°; DE: X^o. 16, 17. DE: ideo fuit.
17. A: apostoli deest. 20. A: ut erant. 29. A: ipsos deest. 33. A in
marg.: XXX; Sermo II ext.

33. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 172—175.

Duty of mutual
love.

Reasons why
mountainous
places are cold.

tum *plenitudo legis est dilectio*, non posset plenius, compendiosius vel efficacius ostendi legis Dei observatio quam apostolos et viros evangelicos sic invicem diligendo. Oportet enim lucem solis a montibus ad campestria derivari; unde Psalmista (CXX^o, 1): *Levavi oculos meos in montes, unde veniat auxilium mihi*. Unde causa istius modicitatis amoris est occasio tocius mundane perturbacionis, unde (Matthei XXIV°, 12) dicit Propheta summus quod *refrigescet caritas multorum*. Tres autem assignantur cause quare loca montuosa sunt frigida; 10 prima licet propinquiora sint celo, tamen deficit eis adiutorium ex lumine reflexo stantis montis acuitate; correspondenter licet status prelati sit alcior, tamen deficiente circumstantia propter quam foret humilis, et assistente apparencia sue altitudinis acute exasperatur 15 in populum et infrigidatur vento pompacionis, et ita licet laici putant quod locus montuosus sit calidior propter maiorem propinquitatem ad solem, tamen de facto est frigidior de hac causa.

Secunda ratio, quia loca montuosa expirant et inspirant 20 exalaciones terrestres ut flabella, et hinc lapides et metallorum minere sunt reperte in montibus communiter. Correspondenter postquam prelati ecclesie aspirarent ad seculum, sunt caritate frigidi inspiratione cogitationum terrestrium. 25

Et terciam causam assignant philosophi quod loca montuosa recipiunt liberius frigescenciam aquilonis. Sic prelati propter eorum altitudinem infrigidantur communiter luciferina superbia, quia (Isaie XIV°, 13) voluit ponere sedem suam *in lateribus aquilonis*. Causa ergo 30 divaricans | amorem confratrum est luciferina superbia Fol. 208^d nec a fraterna dilectione amoveret quemquam odium huius mundi, primo quia naturale est quod membrum volens adiutorium habere de capite compaciatur simul cum capite. Viri ergo apostolici cum volunt a Christo 35

1. A: legis sit; ib. DE: plenius deest. 3. A: se invicem. 10. A in marg.: Montuosa loca sunt frigida ex causa triplici; 1. E in marg.: Loca montuosa sunt frigida, tres cause assignantur; 1. 12. E: stantes; ib. AD: a civitate. 15. 16. DE: exasperantur... infrigidantur. 20. AE in marg.: 2. 21. DE: terrestrium. 22. Codd.: reperta. 25. A: terrestres. 26. AE in marg.: 3. 28. DE: infrigidant. 29. A: qui Isaie; A: Isaset. 30. 31. E: ergo duriciam. 31. A: confratrum deest. 32. DE: movet; ib. DE: quemquam deest. 33. A in marg.: 1; ib. A: primum. 34. E in marg.: Odium mundanum non debet impedire amorem fraternum. 35. DE: viri autem.

capite ecclesie multipliciter adiuvari, debent cum ipso penam mediam ad capitis huius influenciam gratis pati. Ideo dicit evangelium: *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit.* Unde Augustinus in
5 Omelia recusat esse in corpore qui non vult odium pati cum capite.

Secunda ratio est signum efficax quod apostoli non erant mundo dediti, eo quod tales specialiter odit mundus; sed pro tali dissimilitudine debent apostoli
10 specialiter congaudere, ergo propter talem persecutionem mundanam non debent apostoli dimittere Christo firmiter adherere. Terra enim ex natura sue gravitatis adheret centro undique, quia dislocata et innaturaliter ascendens ad sui corruptionem disponderet et ad totius
15 ac partis distraccionem, et hinc quecunque pars corporis integri plus naturaliter appetit suum totum quam ipsam conservare, et sic debet esse de corpore Christi mistico quod est ecclesia. *Si, inquit, de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret.*

Evidence that the apostles were not of the world.

20 Et tertia ratio odii est contrarietas ad oditum, sed magna commendacio viatorum est quod sint mundo, carni atque diabolo contrarii; ergo istud odium tantum commendans apostolos debet facere ipsos letos. Et hinc evangelium: *Quia, inquit, de mundo non estis, sed ego
25 elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Sicut enim similitudo causa est amoris, sic dissimilitudo causa est odii (ut patet Ecclesiastici XIII°). Unde mali persequentes malos ex quadam dissimilitudine persequuntur, ut superbi superbos odiunt et avari avaros secundum
30 rationem qua affectione et opere sunt sibi contrarii. Ideo dicitur communiter quod amor concupiscencie boni proprii contrariatur alteri tali, sed non amor amicitie vel communionis. Et hec ratio quare privati ordines confundunt ecclesiam; et patet quomodo mundalium
35 est mundiales amare et corripientes eorum vicia secundum legem Dei odire. Et hec ratio quare in sectis privatis tam variis odia adeo variantur.

Contrariety causes hate.

1. D: debent enim. 4. A in marg.: Augustinus. 7. AE in marg.: 2. 12. A: graviter. 13. E: ubique; ib. E in marg.: Exemplum. 15. DE: distraccionem. 16. DE: integro. 20. A: Tercia causa; ib. AE in marg.: 3; ib. E: odium. 23. A: ipsos deest. 25, 26. A: sic enim. 26. E in marg.: Similitudo est causa amoris. 31. A in marg.: Amor dupliciter. 33. D in marg.: Nota. Nota regulam: Amor concupiscencie boni proprii contrariatur cuilibet alteri tali. ~~W~~ dum canis os etc.

3. Joh. XV, 18. 4. S. Aug. In Joh. Ev., cap. XV. Tract. LXXXVIII. Opp. III, 2, 716.

Persecutions
were to remind
the apostles of
Christ's words.

Quarta ratio est quod apostoli debent sermonis Domini reminisci et ipsum esse verissimum verbum. Si ergo hiis evidenciis mandat illis gratanter pati mundi molestias, patet propter similitudinem quod sic debent. *Mementote*, inquit, *sermonis mei quem ego dixi vobis*: 5 *Non est servus maior domino suo*. Gratanter ergo penam acciperent conformem qui Christum diligunt, cum Christus eorum dominus subiecta hortacione prius patitur graviora; nam bonus servus et fidelis domino suo sincere amore subiectus debet gratanter sequi eum 10 in angustiis, dum ad honorem Domini et sui commodum cesserit talis pena.

Persecution
must needs
come, if the
apostles were
like Christ.

Quinto, si diabolici secundum istam formam persecuti sunt Dominum, sequitur quod vel persequuntur apostolos vel ipsi infideliter retrocedent; sed cum hoc secundum 15 sit intolerabile, patet quod primum tam necessarium est cum gaudio sustinendum. Repugnat enim quod membra Antichristi propter causam istam adeo Dominum persequuntur; et quod Christi discipulos causam eandem defendentes constanter non postmodum persequuntur, 20 quia vel oporteret ipsos omnes extingui vel concepta malicia mitigari vel apostolos in causa Domini reticere; sed cum duo prima repugnant cursui quo oportuit Christum pati, patet, cum tertium sit nimis magne recordie, quod oportet persecucionem apostolicam sta- 25 tim sequi. Oportet enim esse inter Christum et suos apostolos similitudinem, cum inter radicem arboris vel caput corporis et stipitem vel motum membrorum sequencium oportet esse proporcionem similitudinis; ideo sicut aliqui Christo discrediderant, ut sacerdotes et eorum 30 seducti, aliqui adherebant, ut Nycodemus, Martha, Maria Magdalene et Zacheus, sic debet esse de Christi apostolis, ut patet in facto (Act. XIII°) de Judeis et de gentibus que postmodum per apostolos fuerunt converse. Hec (inquam) omnia fecerunt apostolis propter Christum, 35 cum reputarunt eum radicem eorum malicie et tocus nequicie capitalem. Unde recolerent apostoli illius dicti Christi (Matth. V^o, 11): *Beati estis, cum maledixerint vobis*

1. AE in marg.: 4; ib. DE: sermones. 3. DE: patet mundi.
4. DE: propter deest. 5. A: vobis deest. 8. DE: sub tanta. 10. DE:
suo deest. 13. AE in marg.: 5. 15. DE: retrocederent. 19. A: per-
sequuntur. 20. A: persequuntur. 21. DE: vel a. 23. DE: Sed cum
duo deest; D: Sed cum domino; ib. DE: quia oporteret. 26. DE: in
Christum. 28. DE: et stipitem deest. 32. DE: sic oportet. 33. DE:
de Judeis deest. 34. DE: sunt converse. 36. DE: sue malicie.

homines etc. (ut exponitur sermone XXVII°). Et radix istius perfidie est ignorantia Dei patris, quia si ipsum perfecte cognoscerent et verbum suum et eius incarnationem ex libris suis prophetis cognoscerent consequenter. Nec | moveat quod communis essentia sit prior patre, cum pater sit prima persona possibilis, sed esse patrem licet sit prius origine quam esse filium, tamen convertuntur ad subsistendum consequentiam, nec est esse Deum patrem, filium vel naturam res rationis distincta contra divinam essentiam vel personam, quia res talis rationis requirit prioritatem essentie et esse suum intelligibile precedens esse suum existere; quod cum non potest Deo competere, patet quod idem est ipsum posse esse, ipsum posse intelligere et ipsum existere. Ideo non est in illis rationis distinctio, sicut ponitur in creaturis. Sed notum est in creaturis quod esse intelligibile sive possibile infinitum precedit suam existenciam; et quedam habent esse intelligibile et non existenciam, quibusdam autem ex natura est adiecta.

20 Sed tota materia ista supposita redeundum est ad expositionem evangelii consequenter: *Si, inquit, non venissem et locutus eis non fuisset, hoc peccatum perfidie non haberent*, quia occasione male accepta infidelitatem suam ex verbis Christi susceperant, ideo peccatum eorum occasionaliter individuatur a vita Christi et suis sermonibus. Et patet consequentia contra quantumcunque capciosos sophistas. Unde non sunt audiendi heretici qui dicunt evangelium et specialiter Johannis esse summe impossibile, hereticum et blasphemum, sed potius dicerent

30 granum purum substratum sue palee esse mundum, licet sensus quem stulte ex sua ignorantia sibi imponunt sit summe hereticus; quem sensum quidam vocant execratorum demenciam et exsensitivum. *Nunc autem excusacionem non habent de peccato suo*, quin sint dampnabiles, ut perfidi infideles habuerunt in quantum sufficientem doctrinam ex vita et factis Christi propheticis eorum consonis, ad credendum Christum esse Messiam,

Christ's life
and speech an
occasion of sin.

1. A: ut deest; ib. DE: XXVII° deest. 2. DE: Dei et patris.
5. D in marg.: Nerozumiam, verb. Bohem.: non intelligo. 6. DE: sit
pen (!) patre. 7. A in marg.: De Trinitate. 8. DE: subsistendi.
9. A: est deest. 11. E in marg.: Exemplum. 13. A in marg.: Nota.
16. DE: creatis; A: non est quod. 17. DE: infinite. 19. D: quibus . . .
ib. D: abiecta, abiecta. 21. A: consequentis. 32. A: summus. 34. A:
quin sunt.

Deum et hominem humani generis salvatorem; ideo ut non decepti voluptate carnali vel apparencia boni sensibilis excusacionem habet eorum infidelis nequicia. Sed sicut peccatum dyaboli ex sua pura malicia sine excusacionis evidenciam est sua infidelitas condempnanda; 5 tantum enim sunt indurati in sua malicia quod Christum tam in persona sua propria odiunt inseparabiliter quam in membris, et cum debent cognoscere quod qui Christum sic oderit irremissibiliter Deum patrem.

Final
impenitence is
unpardonable.

Quamvis enim isti infideles sacerdotes possint salvari, 10 quia non isto crimine irretiti, tamen non possunt salvari ab isto crimine, cum ipsum non potest remitti, licet possit non esse. Multa enim sunt que possunt non esse, et tamen non possunt incipere sive desinere; et proporcionaliter dicitur de peccatis. Exemplum patet de 15 futuricionibus et pretericionibus: Omnes enim tales futuriciones creature possunt non esse, et quamvis sint non possunt incipere, sicut omnes pretericiones creature possunt non esse; et tamen non possunt desinere, ut patet de istis: Petrus erit et Petrus fuit; utraque enim 20 istarum potest non esse, quia potest in eternitate esse quod nulla creatura fuit vel erit; et ita quod Petrus fuit, non potest incipere, quia, si est vel erit, quidem Petrus erit, fuit et est eternaliter, quia ipse erit, et si Petrus fuit, erit eternaliter quod ipse fuit, cum sua 25 fuicio non potest desinere; et similiter sciendum est in parte de peccato finalis impenitencie. Secundo arguit Christus peccati eorum irremissibilitatem ex hoc quod *si opera non fecissem in eis que nemo alius fecit* in parte vel facere potuit, hoc *peccatum* incredulitatis irremis- 30 sibile *non haberent*. Nunc autem fecit hec opera miraculosa, ut patet de ceci nati illuminatione, de Lazari quatruiduani resuscitacione, de solis obscuracione et multis eis similibus ad que cum modis suis nulla alia persona potest attingere; quia cum actus et modi 35

2. A: voluntate. 3. AD: fidelis. 5. A: contempnanda. 7. DE: sua deest; ib. D in marg.: Odiunt Deum mali in se vel in membris; A in marg.: Nota; E in marg.: Peccatum finalis impenitencie est irremissibile. 10. DE: enim deest; ib. DE: possunt. 11. A: irretiti. 13, 14. DE: Multa — esse deest. 14. A in marg.: Conclusio. 15. DE: proporcionaliter. 16. D in marg.: Quamvis pretericio et futuricio in eternitate potest non esse, sicut et quelibet creatura. 20. E in marg.: Pretericiones et futuriciones non possunt incipere nec desinere. 22. DE: et tamen quod. 22, 23. A: Petrus — quidem deest. 22, 23. D: Petrus non erit potest incipere. 23, 24. E: erit quod erit. 24. D: quod ipse. 26. D: futuricio; ib. DE: et deest. 27. DE: in parte deest. 29. A: fecisset; ib. DE: in parte deest. 33. A: suscitacionem.

actuum capiunt individuacionem a subiecto, patet quod nec actus Christi nec modi eorum possunt fieri ab alia persona; ideo supposita cum hoc induracione eorum ingrata, patet irremissibilitas peccati sui; sed causa
 5 induracionis sue malicie aliquod bonum fecit, quia veritatem illius (Psalm. XXXIV°, 14 *odio habuerunt me gratis*) ecclesie declaravit. Sicut enim Deus non potest malum dampnati sinere nisi ipsum beatis proficiat, sic non potest veritatem peccati impleri permittere nisi
 10 ipsa verificet prophetiam; nam videndo per miracula Christi que ipsis sonarent in commodum si illa vulerint acceptasse | male interpretati sunt, ascribentes ea Belzebub
 15 (ut patet Matth. XII°), et per consequens in patris potentiam blasphemabant; ideo tam Christum quam patrem suum gratis oderant, quia ubi causam amandi datam directe habuerant, causam odiendi indirecte susceperant. Et hic arguitur communiter quod Christus est causa per se cuiusunque malicie. Nam (ut dicit evangelium) si Christus non fecisset hec opera, sacerdotes
 20 perfidi non taliter peccassent. Operacio ergo miraculosa Christi fuit causa sui peccati. Nam si Christus ab istis peccatis omnimode tacuisset, namquam ista perfidia successisset. Cum ergo Christus clare perante cognovit ex sua vita istud peccatum Judeorum succedere, videtur
 25 quod gratis causavit eorum peccatum ex suo opere. Nec fingi potest quin per se et principalissime causavit istam perfidiam, quia non habet causam nisi in quantum sapit bonum, sicut non dicitur esse sed potius deesse secundum aliam racionem. Sed quantum ad bonitatem
 30 cuiusunque peccati, patet quod est reducibilis ad causam primam ut causam per se et principalissimam, ergo totum hoc peccatum et quodcunque aliud per se et principaliter reducibile est ad Deum. Nec valet excusacio capta a beato Augustino quod *peccatum non habet*
 35 *causam efficientem sed deficientem*. Nam intellecto peccato formalissime pro defectu, patet quod ipsum peccatum est causa, cum aliter non foret defectus culpabilis in

Good out of evil.

Christ said to be the cause of sin.

6. E in marg.: Induracio facit aliquod bonum. 12. DE: mali.
 17. D in marg.: Nota. Christus est causa cuiusunque peccati; A in marg.: Dubium; E in marg.: Videtur quod Christus sit per se causa cuiusunque mali. 26. A: et deest. 31, 32. A: principalissimam — per se et deest. 33. D in marg.: Peccatum quoad esse primum non habet causam efficientem sed deficientem. 34. A in marg.: Augustinus.
 36. A: defectum. 37. A: causa deest.

6. Vulgate: *Qui oderunt me gratis*. 34. Opp. tom, I, pag. 609. Cf. Trialogum, pag. 140.

Sin is essentially a defect and has only an occasional or secondary existence.

Two kinds of causation.

God ordains sin as a cause of good.

toto mundo et, in quantum est quod est, est ens et bonum, et per consequens factibile et volibile a bono principio; unde (Johannis VIII°, 34) dicit Veritas: *Omnis qui facit peccatum, servus est peccati*. Non ergo licet catholico omne peccatum mundi tollere vel facere ipsum 5 non esse, cum agnus Dei non hoc fecit. Illic oportet supponere, quiditatem peccati formaliter intellecti quod sit defectus in moribus, et cum non patet via loquendi in ista materia vel glosandi fidem scripture nisi concedendo peccatum esse, patet quod hoc concedi debet, 10 et per consequens, omne peccatum est aliquialiter ens et bonum, sed (ut dicit Lyncolniensis) deficit a bonitate vel esse primario aut directo, sed habet esse occasionale vel secundarium quod per se reducibile est ad Deum, et si limitetur locacio ad esse primarium 15 peccati esse secundario subducto, patet quod sicut hoc non potest esse vel Deus ipsum sinere, sic non est secundum limitationem huiusmodi respondendum. Conceditur ergo quod omne peccatum est bonum a Deo volitum et causatum, sed non secundum esse suum 20 primum, cum tale non habeat sed secundum esse secundarium a Dei gracia ordinatum et omne peccatum (ut sic) est a Deo factum et volitum ac eternaliter ordinatum; non tamen sequitur exinde Deum posse peccare sicut hii qui culpabiliter peccatum faciunt qui omnes 25 secundum evangelium peccato serviunt. Et patet quod dupliciter valde equivoce dicitur causa peccatum facere, scilicet deficiendo in moribus vel proficiendo ecclesie ex infinitate sue potencie sicut Deus; et patet solucio. Sed verba exhortacionis dimissa ista materia sunt 30 congruencie auditorii applicanda. Deus itaque quodcunque peccatum facit et ordinat sed nunquam nisi ut faciat magis bonum. Sicut enim bonum in genere licet ex eo perversi occasionem sinistre accipiant non est simpliciter dimittendum, sic defectus tales in moribus 35 sunt propter magis bonum ex illis proveniens non solum tolerandi sed secundum artem Dei omnipotencie ad bonum utile ordinandi.

2. A: volubile. 6. AE in marg.: Responsio; D in marg.: Omne peccatum est bonum a Deo volitum et causatum secundum esse secundarium, non primum, cum tale non habet. 10. A in marg.: Peccatum habet duplex esse. 11. D in marg.: Conceditur peccatum esse aliquialiter ens et bonum sed non bonitate primaria. 14. A: ens secundarium. 18. A: modi deest; ib. E in marg.: Nota; D in marg.: Peccatum est esse ordinatum a Deo eternaliter. 21. DE: habet. 26. D in marg.: Causa dupliciter facit peccatum deficiendo vel proficiendo; A in marg.: Causa peccati duplex. 31. A: et eo. 37. DE: opere ad.

SERMO XXXI.

Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.
Matthei X^o, 16.

Hoc evangelium docet apostolos et viros apostolicos
5 quomodo debent se habere in officio predicandi. Sunt
autem lupi multiplices quibus oportet ipsos coniungi,
sed periculosiores lupi sunt ypocrite in vestimentis ovium
in forma ypocrisis venientes, de quibus Matthei VII°, 15:
Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis
10 *ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Isti autem
ut lupi dicunt omne genus mali adversus simplices
propter Christum (ut dicitur Matthei V^o). Lupi eciam
rapaces sed minus callidi sunt tyranni simplices christi-
colas pro temporali lucro querendo et pro deteccione
15 displicentis veritatis fidei iugulantes. Apostoli ergo sicut
sunt mystice canes pastoris et quotlibet genera bestia-
rum, sic sunt in comparacione ad laniacionem istorum
luporum oves a pastore Christo specialiter custodite.
Necessaria itaque est eis *serpentina prudentia et colum-*
20 *bina simplicitas* (ut exponitur sermone XXXVI° partis
prime). Non enim talibus viris apostolicis melior armatura
quam discrecio. Et quod causa quam accipiunt sit
Fol. 209° causa Dei et adiuncta sit prudentia paciendi, ideo docet
25 ipsos Veritas | : *In paciencia*, inquit, *vestra possidebitis*
animas vestras. Nam miro modo sic patientes debent
esse securi quod precipue secundum formam illius
paciencie debent animas quas lupi videntur rapere
perpetuo possidere. Cum itaque Deus sit activum prin-
cipium infinite potencie ac sapiencie, pro suo tempore
30 vindicans cuncta mala, manifestum est fideli quod
subiciens se tamquam passiva materia instar Christi
videbit vindictam de adversariis et percipiet a Domino
superhabundanter premium passionis. Et necessarium
est cuilibet apostolico excussa infidelitate isti contraria

Many kinds of
wolves.

Need of
prudence and
patience.

2. A in marg.: Sermo XXXI; D in marg.: XXXI. De apostolis.
8. A: viventes de quibus. 11. DE: vulpes dicunt. 12. E in marg.:
Ypocrite periculosiores sunt lupi. 13. A: rapaciores. 14. DE: pro
temporalibus pro. 16. Codd.: pastores; ib. A: quolibet. 17. DE: si
sunt; ib. A: istorum, istorum. 18. E: potestate Christi. 19. A: est in.
20, 21. A: XXXVI° partis prime deest. Rectius XXVI° legendum esse
videtur. Cf. Serm. vol. I, pag. 172, De pastore bono. 22. A: et quod
causa excipiunt; E: quam quasi sentum accipiunt. 22. E: causa bona.
28. DE: proprie possidere. 34. DE: cuique; ib. DE: ista contraria.

primo induere istam fidem. Examinandi itaque sunt evangelizantes si istam fidem perfecte habuerint, quod si non, repellendi sunt tamquam infideles ab officio predicandi; si autem habuerint, cum manifestum sit ex fidei istius execucione in opere sequi commercium in-5 finiti premii lucrativum, quid tardaret eos a complecione huius consilii? Et patet quam multi fingunt se servare ex integro Christi consilia sicut istud et eis similia, et tamen cum connexa sint sicut sua mandata, infideliter et vecorditer in singulis retrocedunt. 10

Many wolves
in the Church.

Et si dicatur quod nulli sunt lupi primi generis, patet viris cordatis quod a papa descendendo per episcopos et viros possessionatos ac fratres spurios fere omnes vel plurimi sapiunt infideliter istam rapacitatem lupinam; omnes enim isti declinant a conservacione et 15 observancia legis Christi, et ubi darent totam operam humili ac pauperi evangelizacioni, intendunt pompose et dominative rapacitati. Sed quis est qui audet istam rapacitatem Antichristi constanter detegere et tamen ab

Possessioners.

ista oporteret incipere? Possessionati namque vel illius 20 fidei sunt ignari vel propter preponderanciam amoris temporalium super purgacionem ac melioracionem ecclesie sunt infideliter timidi et multipliciter consentanei isti perfidie venenose. Fratres autem vel isti errori consenciant, causam dyaboli multipliciter palliantes, vel 25 scientes veritatem erroris vel propter timorem mortis vel propter favorem seculi vel propter inordinatum amorem ad conglobacionem sui ordinis infideliter retrocedunt. Numquid credimus Christum et sui apostoli cesserunt sacerdotibus et phariseis propter causam huius-30 modi? sed cautela dyaboli Antichristus introduxit paulative fere per totum contrarium secte Christi. Sicut enim in tempore Christi sacerdotes et religiosi ut Pharisei possessionati et Saducei expropriarii erant lupi maxime venenosi, sic videntur esse hodie ex superhabundanti 35 superintroducta cautela dyaboli. Sciens enim Antichristus

Friars.

1. A: ita sunt; E in marg.: Predicatores sunt examinandi. 2. DE: habuerunt. 4. DE: manifestum est. 5. A: istius excussione. 8. DE: ex integro deest; ib. A: eius similia. 9. A: sunt sicut. 11. DE in marg.: Quartum iugum; E in marg.: Nota; ib. A: nulla. 12. A: quam a papa. 13. A: spurios deest; ib. DE: fere deest. 14. DE: ut plurimum; ib. D: infideliter tam; E correxit: infideliter istam. 15. D in marg.: Aliqui sunt spurii fratres sicut ta... 18. DE: Sed qui; ib. A: audit. 19. AD: lupacitatem; ib. DE: constanter deest. 20, 21. DE: vel istius fidei ignari vel; ib. E in marg.: Possessionati. 24. E in marg.: Fratres. 25. A: multipliciter deest. 29. Numquid; D: ne^{um}. 31. E in marg.: Maximi venenosi lupi. 32. A: in deest. 35. A: videtur esse homine.

quod magnam vim habet ordinatio Christi fecit ab ipsa successive sed callide declinari et modicus error ex sua cecacatione fuit reputatus a mundialibus pro sua brevi periodo sive insensibilis sive nullus.

5 Et ad mensurandum istum errorem non computant a vita Christi vel regula ad errorem modo viancium sed ab errore recentissimo ab ecclesia malignancium approbato. Sed cum talis error sit insensibilis vel invenibilis alius error maior, approbant hunc errorem
10 et in alium eadem arte profundius illabuntur. Fideles autem secundum sanctorum testimonia debent errores instantes ad instantia prime regule mensurare et tunc sentirent patule quantum a prima mensura sacerdotes nostri declinant secundum vitam, legem et evangeli-
15 zationem. Unde quia maior pars vivencium sunt homines in ista perfidia, ideo adiungit Christus: *Cavete, inquit, ab hominibus*; nam (sicut ait Apostolus) *cum inter vos sunt zelus et contencio, nonne homines carnales estis?* hoc est, humus terrena sapiens, non eterna. Viri quidam
20 evangelici debent in voluntate et in conversacione tamquam vir unus concurrere quantum loco distiterint et legem Christi sibi presentis constanter defendere, nam (Act. IV°, 32) *multitudinis credencium erat cor unum et anima una*. Sic ergo fideles debent cavere ab hominibus
25 istarum sectarum tam disparium ne insensibiliter seducantur declinando a prima regula christiana, quia sicut sophiste ex ista insensibili distancia arguunt, aliter aliquid appareret in fidelibus quod divino iudicio non apparet. Unde sicut tempore Christi apostoli traditi
30 erant in consiliis iudicandi, ut celerius sint extincti, sic tempore Antichristi viri apostolici tractati sunt in antichristivis consiliis quomodo coloracius et sine tumultu populi poterunt superari. Et sicut in tempore Christi in synagogis apostoli fuerant flagellati, sic iam modo instante
35 tempore Antichristi viri apostolici excommunicacione, Fol. exprobracione et minacione multiplici in synagogis |
209^a

Christ's life and rule have ceased to be a standard.

Persecution of apostolic men.

9. DE: invenitur. 11. A: testimonio. 12. E in marg.: Mensura errorum. 15. E: viancium sunt hodie. 18. Codd.: carnales deest. Addidi; ib. E in marg.: Cavendum ab hominibus. 19. A: sapien.
21. A: currere; ib. A: quantumque loco; ib. D: destituerit; E: distituerit. 22. A: constanter deest. 25, 26. DE: reducantur. 27. A: sensibili; ib. A: aliter deest. 28. E: aliquid extinct. 30. A: celerius sunt; ib. D in marg.: Nota; E in marg.: 1. Apostoli tradebantur in consiliis. 31. D: veri. 33. A: in deest; ib. E in marg.: 2. 34-36. A: apostoli - synagogis twice. 35. DE: viri apostolici deest; ib. excommunicacione et exprobracione. 36. A: victacione; D: viacione.

satane cruciantur. Et sicut apostoli ducti sunt ante reges et presides, ut tam iudei quam gentes testentur sue malicie apparenciam vel ut iudei et gentes que converti debuerant ad Dominum haberent testimonium efficax apostolorum constancie, sic est hodie de viris apostolicis quoad iudeos Christum abscondite confitentes et quoad gentes veritatem religionis Christi per eius providenciam cognoscentes. Prelati enim cesarii qui sunt reges seculi et presides Antichristi ducunt viros apostolicos ut secundum suas leges frivolas iudicentur, et totum hoc tendit predestinatis ad gloriam, cum secundum Apostolum *timentibus Deum omnia cooperantur in bonum*.

Christ gives
courage to
such.

Sed quia tam in sermonibus quam in responsionibus cause Dei multi pusillanimes sunt timidi ex ignorantia et mundi placencia, ideo Christus hoc removet, cum inquit: *Tradent vos; nolite cogitare quomodo aut quid loquamini*; ubi certum est quod Christus non prohibet simpliciter cogitatum, cum cogitare oportet quodcunque opus meritorium et Deus non dat homini noticiam quomodo loqui debet nisi det etiam cogitatum; ideo certum est quod prohibet cogitatum pusillanimum nimis turbatum vel timidum. Debet ergo homo purgare se a viciis et per consequens constanter confidere quod Deus in causa propria prevalebit et in illa fide prudenter aggredi tamquam advocatus vel vicarius Jesu Christi; et de illa tradicionem in causa Dei loquitur evangelium. Ideo Christus qui mentiri non potest dicit quod cum illis paribus *dabitur illis quid* et qualiter indubie *debent loqui*.

Rhetoric not
required.

Sed quia forma locucionis floride et auditorio mundano placentis habita rectitudinis substancia debet sperni, ideo Christus promittit solummodo quod *illis dabitur quid debent loqui*. Modus autem ut expedit debet sequi: *Non, inquit, vos estis nisi organa loquendi, et per consequens non principaliter loquimini sed spiritus Dei patris*. Sic enim dicunt philosophi quod os, lingua vel aliud organum non loquitur sed homo habens omnia ad locucionem

1. E in marg.: 3. 2, 3. A: testentur — gentes deest. 5. A: sicut.
11. DE: hoc cedit. 14. A: quod in; DE: in rumoribus. 17. DE: quo
aut. 19. D: cogitacionem; ib. E in marg.: Cogitatus prohibetur quis.
21. A: quomodo loqui nisi debet etiam. 21, 22. DE: cum certum.
25. A: in deest. 26. DE: vicinus Jesu sui. 29. DE: dabit. 31. DE:
florida. 32. DE: placida. 33. DE: solo modo.

huiusmodi requisita. Cum enim homo sit ut serra cum omnibus organis in comparacione ad Deum qui solus habet omnia instrumenta loquendi quare non debet locutio attribui proprie sibi soli? Sic enim dicunt philosophi quod non differt dicere animam intelligere et dicere ipsam edificare vel texere. Cum ergo idem sit iudicium de toto homine quoad Deum, per idem non iste homo sed Deus saltem per se et proprie facit opus.

Sed Christus predicat illis in quatuor quomodo instabunt tempora periculosa in quibus oportet stare tamquam tetragonum sine vituperio secundum virtutes quatuor cardinales. Primus ergo gradus perversionis nature est quod *frater tradet fratrem in mortem*, secundus quod *pater sic tradet filium*, tertius quod *filiis insurgent in parentes et morte eos afficient*, et quartus quod viri apostolici *erunt odio omnibus hominibus* (supple, qui principaliter mundum sapiunt) sed patienter pro nomine Salvatoris. Quod si fratres sint reperti ista perfidia, tunc de illis verificatur textus ad litteram. Si enim frater ex invidia alium fratrem destruxerit et pretextu salvacionis ordinis incarceratione ipsum occiderit, quis dubitat quin Christus et suus spiritus hoc intendebant in ista littera, dum sic dixit: *Tradet enim frater fratrem in mortem*? Et idem est iudicium de patre spirituali qui peccato occidit filium et si filii spirituales vel corporaliter vel spiritualiter occidunt parentes, de ipsis est idem iudicium. Cum ergo illis positus consequens est quod tota Trinitas eternaliter illa scivit, ymmo cum catholice ac meritorie sunt ex isto textu elicita, patet quod Spiritus Sanctus per istum textum omnia illa eternaliter intendebat.

Sed cum non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam beatorum, Christus autem dicit Matthei V^o: *Beati estis, cum vos oderint homines, et maledixerint et sic fuerint persecuti*, manifestum est quod defectus fidei est in causa quare viri ecclesiastici in isto opere sic vacillant. Et hinc Christus reprobando

Four evils
foretold by
Christ;

and now
fulfilled in the
friars.

1. A: modi deest; ib. A: ergo homo sicut. 3. A: ministeria loquendi.
5. AD: differt intelligere; D: animam dicere dicere. 7. A: et per.
9. DE: illis deest. 10. DE: in deest. 12. DE: perversione. 13. DE:
quod deest. 18. A: Et si; ib. DE: reperti deest. 19. DE: tunc deest;
ib. E in marg.: Frater occisus a fratre. 20. A: tradiderunt. 22. DE:
intendebat. 24. D: de fratre. 25. A: et deest; ib. A: vel deest. 27. A:
proposicionis. 28. DE: iam scivit. 30. DE: illum. 33. DE: eritis.
33, 34. D: homines maledixerint; A: maledixerint deest. 34. A: fuerunt.

11. Cf. De Civili Dominio I, pag. 54, l. 26. 33. Lucae VI, 22
et Matthaei V, 11.

Petrum communiter vocat eum *modice fidei* ad signandum defectum fidei in pastoribus dicentibus se vicarie sequi sanctum Petrum. Et hinc Christus in hoc evangelio promittit infallibiliter quod *quicumque perseveraverit usque in finem* in ista constancia *salvus erit*. 5

The fourth
voice, of master
and servant.

Quia vero sermone XXVII° tacta sunt sex iuga in quibus staret armonia ecclesie in brachio | seculari et de tribus est superficialiter expeditum, iam restat tangere quartum iugum quod est inter patremfamilias et suos mercenarios vel quoslibet servitores. Oportet enim quod 10 sint fides, spes et caritas inter illos, et per consequens oportet inter coniuges conducentes et suos mercenarios sit fides, racionabiliter conducendo, debite tractando et fideliter mercedem debitam persolvendo. Sicut enim fraus in empcionibus et vendicionibus est dampnanda, 15 sic in conducctionibus et aliis duobus sequentibus infideliter serviente patet quod tanta est ratio utrobique. Unde quoad tercium in lege antiqua (Levitici XIX°, 13) dicitur: *Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane*. Quamvis autem istud exponatur communiter quod 20 post complecionem laboris opus mercenarii remanere non debeat per tempus culpabile tenebrosum, tamen assistente indigencia mercenarii debet merces retribui in complecione laboris. Deus enim exemplar humane iusticie semper graciose prevenit servitorem et tribuit 25 copiosius quam suus mercenarius merebatur. Et quantum ad medium novit mundus quantum iniuste multi mercenarii sunt tractati. nunc labores indebitos ex diuturnitate temporis, ex qualitate operis et ex aliis circumstanciis exigendo. Ideo debet esse regula equitatis in talibus 30 iuxta illud (Matthei VII°, 12): *Omnia quecumque vultis ut faciant vobis homines et vos facite illis*. Ista autem regula intellecta debite est principium comunicacionis moralis. Quicumque enim iuste voluerit aliquid sibi fieri debet similiter facere alii in casu consimili. Et totum hoc 35

Fol.
210^a

Wages should
be promptly
and honestly
paid.

Labourers often
oppressed.

1. A: figurandum. 3. D: suum Petrum. 6. DE: vero XXII°.
8. DE: ideo restat. 10. D in marg.: Quartum iugum; E in marg.:
Quartum iugum inter patremfamilias et suos domesticos servitores.
11. A: spes deest. 12. D in marg.: De mercenariis. 16. A: sic enim.
17. DE: patet quia. 18. A: Levitici XIX° deest. Codd.: dicitur deest;
Addidi ex tract. De sex iugis. 19. A: non remaneat; ib. A: tui apud te
deest. 20. E in marg.: De non prolongacione mercedis; ib. DE: expo-
nitur. 24. A: ante complecionem. 27. DE: quam. 29. E: et quali-
tate; ib. DE: et deest. 31. A: iuxta deest; ib. A in marg.: Regula.
34. DE: fieri deest; D: sicut (E: sic) debet.

1. Matth. XIV, 31. 6. Cf. De sex iugis, cap. IV.

intelligitur in hoc dicto: *Ita et vos facite illis*. Debent enim omnes homines proportionaliter facere proximis ut debent velle illos facere sibi ipsis. Unde in isto principio fundatur quinta peticio oracionis dominice, dum oratur: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris*.

Ex parte autem mercenarii contingit esse fraudem multiplicem, ut in ingressu laborando operam servitoris, in progressu fraudando a plenitudine operis et finaliter fraudando in bonitate operis. Contra quos loquitur Apostolus (ad Colossenses III°, 22) mandans quod sint non ad oculum servientes quasi hominibus placentes sed in simplicitate cordis timentes Dominum. Quodcumque facitis, inquit, ex animo operamini sicut Domino et non hominibus, scientes quod a Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo servite; qui enim iniuriam facit recipiet id quod inique gessit et non est personarum acceptio apud Deum.

In quibus verbis manifeste sequitur cum isto principio fidei quod omnia quecumque fidelis fecerit debet facere coram Deo ac si serviret proprie ipsi Deo; quod non servirent solum apparenter in presencia conducentis et in eius absencia fraudantes ab opere, quia tunc servirent in cordis duplicitate; quod servitium non convenit Deo vero. Secundo sequitur quod servientes debent locantibus fideliter servire continue, quia debent continue servire Deo cuius presenciam debent credere adesse continue et totam qualitatem operis cum intencione cordis clarissime intueri. Si ergo mercenarius propter presenciam hominis serviret fideliter, quanto magis propter presenciam Dei infinitum maioris domini et totam qualitatem operis verius cognoscentis? Non enim subest ratio nisi infidelitas excusaret. Tercio patet quod ministri debent pensare laborem secundum rationem qua Christo serviunt. Ista enim ratio potissima maxime est attendenda, quia si serviunt Christo fideliter (quomodocumque sit de locante) non possunt a mercede Christi deficere; et

Frauds
committed by
labourers.

All work
should be done
as for God.

3. DE: ut dicunt illos. 4. D: secunda; E secunda correxit in: quinta. 7. D: parte vero. 8. q. A: laborando — progressu deest. In tractatu De sex iugis leges rectius: locando operam servitoris. 9. E in marg.: Fraus ex parte mercenarii; ib. A: fraudando. 10. A: plenitudine temporis; ib. A: fraudando. 13. DE: quecumque. 14. D: sed Domino. 16. A: serviente; ib. A: facit twice; ib. DE: illud. 18. D in marg.: Que sunt condiciones quas debet habere servus bonus in serviendo. 19. A: debet facere deest. 20. A in marg.: 1. 21. DE: serviret; in tract. De sex iugis: servierat. 24. A in marg.: 2. 28. A: Sic ergo. 28, 29. DE: mercenarii . . . servient . . . 31. DE: verum; ib. DE: obest. 32. A in marg.: 3; ib. D: debet.

Good service
due even to
wicked masters.

hec ratio quare ministrando infidelibus vel quantum-
cunque discolis debent mercenarii fideliter ministrare,
quia secundum rationem qua Christo serviunt et mercedem
infallibiliter ab ipso recipiunt; quanto magis nos sacer-
dotes Christi servi tam specialiter et comminatorie ab ipso
conducti.

SERMO XXXII.

Designavit dominus Jesus et alios septuaginta duos.
Luce X^o, 1.

The 72 disciples
a model for the
lower clergy.

Hoc evangelium docet quale ministerium debet sacer-
dotibus inferioribus limitari, cum notum sit quod sicut
sacerdotibus superioribus, hoc est pape et episcopis, limitatum est istud LXXII° discipulorum officium, illos
autem discipulos licet Christus non vocavit ad apostolatam
pariter cum illis duodecim, tamen ad quandam famili-
aritatem et instruccionem vocavit, que apostolatus
racionabiliter dici potest. Que (rogo) ratio quare Scarioth
et alii succedentes loco apostolorum apostoli dici debent
et non isti qui a primis principalibus similis eviden-
cius faciunt actus suos? Supposito ergo quod isti sunt
discipuli propter apostolos lucidiores ab actu apostolico
delitentes notandum est quod septuaginta due lingue
erant gencium (ut dicitur ex Genesi X^o), septuaginta
duo homines prophetantes (ut patet Numeri XI°), sic
septuaginta duos discipulos misit Jesus ad signandum
multitudinem gencium convertendam.

Fol.
210^b

*Misit ergo istos Christus binos ante faciem suam in
omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus.* Binos
miserat propter caritatem duplicem scilicet Dei et pro-
ximi explicandam et consilium ab auctore scripture
continue postulandum. Sic enim possent solacio mutuo
se iuvare et testari de sua conversacione legitima et
alia figuralia adimplere. Misit ergo ipsos sic ante faciem

2. DE: discolis deest. 8. A in marg.: Sermo XXXII^{us}; D in marg.: XXXI. De apostolis; E in marg.: In die Marci Evangeliste. 11. D in marg.: d. XXI° in novo. 13. A: illud. 16. DE: qui. 19. DE: principibus. 20. D: actenus suos; ib. DE: sunt deest. 22. A: deluentes. 24. 25. D: sicut septuaginta. 25. A: discipulos Jesus deest. 26. DE: multiplicacionem gencium; ib. A in marg.: Lingue gencium fuerunt 72, homines prophetantes erant 72. 27. A: istos deest; ib. DE: Christos. 28. 29. A: Bonos autem ipsos miserat. 30. A: ab auctoritate. 31. 32. DE: solaciose et mutuo se; A: solaciose; rectius solacio se mutuo iuvare. 33. DE: Misit etiam.

8. Cf. Wyclif's Sermons I, pag. 175—178. 22, 23. The number of nations mentioned in Gen. X is actually 70, which was raised by patristic writers to 72. Smiths Dict. of Bible III, 1546.

suam, ut eorum sententiam atque officium confirmaret. Formam autem regule quam in sua predicatione debuerant observare dedit prohemialiter, dum sic dixit: *Messis quidem multa, operarii vero pauci; rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam*, ubi videtur intendere quod tam de iudeis quam gentibus sunt multus populus ex fide quam Deus et patriarche in eos severant a conversacione infidelium segregandus; sed pauci sunt qui istam habilitatem populi reducerent ad completum; ideo cum sit donum descendens a patre luminum quod christiani sic faciant, illi discipuli debent rogare dominum Jesum Christum, ut mittat suos operarios in messem suam taliter maturatam.

Premisso autem isto prohemio iniungit mandatum sive consilium quod irent ad istud officium: *Ite*, inquit. Sed quia Antichristi est celare difficultatem sui ordinis, Christus faciendo contrarium dicit quod *mittit eos sicut agnos inter lupos* (ut expositum est sermone proximo de ipsis apostolis). Addit autem Christus consilium removendo modum istius officii tardativum: *Nolite*, inquit, *portare sacculum neque peram neque calceamenta et neminem per viam salutaveritis*; ubi certum est quod ista quatuor nec sunt consilia nec precepta nisi de quanto sunt ab officio predicationis tardativa. Quidam enim diffidentes de Dei providencia portant sacculos sive peram, pro cuius complecione nimis retardant ab officio predicandi et congregantes nimis talia ostendunt se plus pro temporalis commodum quam pro spiritali premio predicare. Et idem est iudicium de desperantibus superflue calceatis. Isti tamen non repugnat quin evangelizantes pro loco et tempore calceantur. Et idem est iudicium de salutacionibus mundiales secundum fabulas mundanas a conversione ad Dominum distrahentibus. Absit autem fidelem credere Christum salutacionem brevem in Domino suis evangelizantibus prohibere, cum apostoli sui reliquerant istam formam.

Consequenter vero addit formam introitus ad populum convertendum: *In quamcunque domum*, inquit, *intraveritis*,

Christ counsels them against what would interfere with their preaching.

1. A: consumarent. 8. E: in eis; ib. D in marg.: ad vocem severant: a sero — is — rere. 10. E: donum Dominini. 13. DE: taliter innaturatam. 16. DE: difficultatem. 20. D in marg.: Sacculus, pera, calceamenta, salutacio prohibentur a Christo de quanto retardant officium predicandi. 24. A in marg.: Nota exposicionem. 27. D: inimicalia; E: inimica talia. 28. DE: pro tali. 32. DE: mundiales scilicet fabulas. 33. DE: convectione hominum. 33, 34. Codd.: distrahentes. Correx.

4. Lucae X, 2. 15. ib. 3. 26. ib. 4.

Their salutation
shews that they
are disciples of
peace.

primum dicite: Pax huic domui, quia talis imprecacio ostendit quod sunt pacis discipuli et non discipuli rapidi Antichristi. Unde (Matthei X^o, 14) dicitur quod *de pedibus suis excutere pulverem infidelibus non recipientibus verba sua*, hoc est, omnino detegerent tam verbo quam opere quod non propter affectionem que pedem signat et circa sua temporalia que pulvis implicat sed propter salutem sue anime et sic propter bonum multiplex ista dicant. *Si autem ibi fuerit filius pacis* quem Deus ordinavit converti ad Dominum verbis suis, *super eum requiescet pax discipuli* sic loquentis. *Sin autem* verba pacis non erunt superflua, sed more soni reflexi ad solidum, pax cum premio causato ex merito *ad ipsos discipulos revertetur. In eadem autem domo manerent* Christi discipuli non circueuntes civitates ut ministralli instabiles vel mendici sed *ederent et biberent quecumque sunt gratis eis apposita*; cuius arras in prima salutacione cognoscerent. Nec ex isto sequitur quod domus talis gratis, id est, sine causa laudabili vel sine recompensacione ipsis tribueret ista bona, cum *operarius* corporalis sit *dignus mercede sua* et longe dignior operarius spiritualis.

Their example
does not
warrant the
practice of the
friars.

Et preter istum textum nunquam reperi quod licet fratribus circuire civitates et patrias mendicando vel ad onus domorum quas visitant a cibariis singulariter abstinendo. Sed contra primam extravaganciam dicit Christus: *In eadem domo manete*; et contra secundam dicit *edentes et bibentes que apud illos sunt*. Sed sicut pervertunt fidem antiquam in sacramentis, sic et fidem evangelii in istis et multis similibus; et per sensum consimilem fundari potest fratrum mendicacio generalis, eo quod ex retribucione superhabundantis boni spiritualis debent super eos quos instruunt bona spiritualia seminare et post nisi ad necessitatem sui singularis officii capere ipsa bona. Paulus enim mendicavit egentibus Jerusalem (sed non validis mendicantibus) quibus aliunde deficit | *opportunitas laborandi. Nec (ut patet Act. XX°) fuit* Fol. 216^c

1. AD: qui talis. 7. DE: que pedum signat circa. 12. A: si autem.
13, 14. ex merito deest. 16. DE: ministralli. 17. DE: ex ipsa.
23. A in marg.: Contra mendicacionem fratrum. 27. A: et contra contrarium; ib. D: secundum. 29. A: fidem Antichristi. 34. A: non smi. 36. DE: aliunde fuit. 37. Codd.: ut patet Act XX°. Nec.

1. Lucae X, 5. 16. Vulgate X, 7: *In eadem autem domo manete edentes et bibentes que apud illos sunt.* 35—37. I. Cor. XVI, 3.

alicui populo onerosus nec talia temporalia populi
concupivit sed specialiter noscendo plebis avariciam
manibus propriis laboravit. Et utinam fratres istam
sententiam evangelicam conservarent. Christus enim non
5 dicit dignus est mendicus validus vel ocians a populo
mendicare sed quod *dignus est operarius mercede* que
debet esse *sua* ex dignitate recipere, et sic tota scriptura
videtur per apostatas subverti. Intran autem domos
non secundum formam ostii qui est Christus, sed pene-
10 trant domos secundum formam apostate (ut loquitur
Apostolus). Neque enim non portant peram nec sacculum
ut Christus precipit, sed gerunt carucam, saccum ad
subvehendum quicquid de rapina perquirere possunt.
Calceati vero sunt vel tamquam ypocrite vel tamquam
15 mendici validi satis pompaticæ; salutant autem per vias
secundum negociaciones et ludicria tam viros quam
feminas, nec pacem domorum quas penetrant imprecantur,
cum rapinam que est radix dissensionis hominum satis
valide et callide exercent in pauperes; et hinc (ut quibus-
20 dam videtur) non apostolici sed apostatici sunt dicendi.

Sed circa quintum iugum quod est inter dominos
seculares et suos servos tenentes hortanda est utraque
pars ad observanciam caritatis. Domini enim debent
tractare suos subditos tamquam fratres in Domino et
25 nichil facere servis suis nisi quod deberent appetere
sibi fieri in casu consimili. Omnia enim opera viancium
debent fieri ex amore, unde ad Coll. IV°, 1: *Domini*
quod iustum est et equum servis prestate, scientes quia
et vos Dominum habetis in celo. Unde postponenda sunt
30 miracula momentanea et infundabilia in ista materia,
cum certum sit ex fide quod domini non debent tractare
servos suos nisi in caritate et defensione quoad mundanas
repugnancias ac direccione vie ad patriam. Unde ad
Ephes. VI°, 9 dicitur: *Vos domini eadem facite servis*
35 *vestris, remittentes minas, scientes quod et illorum et*
vester Dominus est in celis et personarum acceptio non

The fifth yoke,
between lords
and their
subjects.

Lords not to
insist strictly
on legal rights.

1. A: oneris. 11. A: neque non. 12. D: gerunt carneam; ib. DE:
et statum. 14. A: sunt ut ypocrite. 18. DE: rapina. 19. A: ut
pauperes. 21. DE: circa deest; ib. AE in marg.: 5; D in marg.:
Quintum iugum. 22. E in marg.: Jugum inter dominos et servos.
25. De sex iugis: appeterent. 26. AD: fieri deest. 28. A: servus.
29, 30. Recte De sex iugis: Postponenda sunt iura civilia momentanea.
31. A: quod demum.

21. Cf. De sex iugis, cap. V.

est apud Deum. Cum enim Deus librat et acceptat quemcunque secundum eius virtutem aut humilitatem et non secundum statum quem occupat apud mundum, manifestum est quod servus humilior aut virtuosior est de tanto acceprior apud Deum. 5

Lords should
nourish and
protect those
beneath them.

Unde videtur multis quod servorum subieccio sit cathena superbie a virtute retardans et sepe impediens dominos seculares. Debent enim providere suis servis de vite necessariis secundum congruenciam sui status; secundo debent ipsos defendere de suis raptoribus tam ecclesiasticis quam secularibus irrationabiliter insultantibus, et tercio debent ipsos in caritate tractare tam verbis quam opere, ut patet ex predicto morali principio. Servi autem non debent remurmurare contra eorum subieccionem, ut dicit Apostolus I. Cor. VII°, 21: 15 *Servus vocatus es? non sit tibi cure;* et ratio est, quia (ut patet ex utroque testamento) ordinacio Dei est quod a subiectis in penam peccati sui superioribus dominis serviatur. Et sepe est iste status aprior quam seculare dominium, ut servus Dei amplius mereatur, unde quia 20 status servitutis huiusmodi est consonus legi Dei, ideo scribit Apostolus I Timoth. VI°, 1: *Quicunque sunt sub iugo servi dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini et doctrina blasphemetur.* Christus enim ordinavit genus suum adduci servituti per annos 25 plurimos (ut patet Genesi et Exodo per processum); sed quia due sunt maneries dominiorum, scilicet iuste et iniuste, declarat Apostolus quod sicut nec servitus sic nec dominium repugnat statui promerendi, et per consequens qualescunque sint domini servi debent 30 voluntarie eis subdi: *Qui,* inquit Apostolus, *fideles dominos habent non contempnant, quia fratres sunt, sed magis serviant, quia fideles sunt dilecti qui beneficii participes sunt.*

Servants should
be faithful to
their lords,
good or bad,

Sentencia ergo Apostoli est quod servi fideliter serviant dominis, sive fidelibus, sive infidelibus, quia principaliter 35 serviunt domino Jesu Christo; et breviter cum omnia talia possunt fieri sine consensu ad facinus debent mitigando

1. A: Deus deest; ib. A: libat; E: liberat; D in marg.: liberat in text. Corr. in marg. Cod. quecunque. 3. DE: quem acceptat. 6. A: Unde deest. 7. A in marg.: 1. 10. DE: eos defendere; ib. A in marg.: 2. 12. A in marg.: 3. 15. A: VII° deest. 17. E: testimonio. 18. E: sui. 19. E: Et sic. 23. E: arbitrent. 25. A: addici. 34. A: Apostoli deest; ib. D in marg.: Qualescunque sint domini servi debent voluntarie eis subdi; A in marg.: Dominus dupliciter.

maliciam servire fideliter utrobique. Et patet quam even to tyrants
leviter et sinistre loquuntur qui hortantur servos vel
famulos rebellare, eo quod domini tyrannice regunt eos.
Nam secundum legem evangelii tam Christi quam sui
5 apostoli, servi et famuli debent humiliter servire tyrannis,
non sub ratione qua tales sed sub ratione qua ser-
viunt domino Jesu Christo.

Fol. Et si discipuli dyaboli obiciunt contra istam pacien-
210^d ciam et colorent rebellionem ac repugnanciam | per hoc
10 quod aliter facinori consentirent.

False
arguments for
rebellion.

Item, subditi habent ut sui domini potenciam invasi-
vam, quare ergo non resisterent iniuriantibus ut Dominus
omnium docuit et serpentes?

Item, Deus movet propter demeritum inhabitancium
15 ad conquestus; quare ergo non movet subditos ut contra
deprimentes ipsos recalcitrent? Hoc ergo ex instinctu
naturali habet quilibet ut, sicut appetit vivere, sic appetat
libertatem.

Sed hic dicitur scolari dyaboli quod omnis instructus
20 in lege et gracia domini Jesu Christi debet in talibus
iniuriis non rebellare sed pati humiliter. Cuius ratio
est, quia propositis duabus viis contrariis quarum una
est difficilis atque ambigua quoad mores, et alia facilis
atque certa, lex ergo gracie est quod prior dimittatur
25 et altera eligatur. Lex humiliter paciendi iniurias est
facilis atque certa et lex invadendi vel resistendi diffi-
cilis atque ambigua; ideo scola foret dyaboli priorem
relinquere et istam ambiguum acceptare. Et hinc Christus
ipsam docuit tam opere quam sermone; nam gratis
30 passus est mortem durissimam et docuit apostolos
istam scolam. *In paciencia*, inquit, *vestra possidebitis*
animas vestras. Qui ergo hortatur ad rebellionem huius-
modi indicat se esse expertem sapientie scripturarum.
Sed hoc dicendum dominis secularibus et cuilibet chri-
35 stiano quod non consenciant facinori sacerdotum rebel-
lancium legi Christi; hoc enim inseparabiliter est malum

Reply:
Patience is
morally safer,

and is taught
by Christ's
example.

1. D: fideliter utrique; E: fideliter utrisque. 2. D: et sine tempore;
A: quam breviter; E: sine ratione; D in marg.: ratione. 3. D: tyranni.
4. D in marg.: Servi debent servire tyrannis et malis non sub ratione qua
tales sed sub ratione qua serviunt d. J. C. 7. A in marg.: Triplex
obieccio 1; E in marg.: Obieccio 1. 9. DE: colarent. 10. DE: con-
sentiretur. 11. AE in marg.: 2; ib. E: subditi tales. 13. AD: docuit
deest. De Sex Jugis: dominus evium. 14. AE in marg.: 3. 19. AE:
Responsio (A:) triplex. 22. A: supponitis. 24. DE: gracie deest;
D: gracie in marg. added. Codd.: Lex ergo. 30. DE: mortem gravissimam.
33. E: sapientie deest. 36. A: lege.

sicut consensus ad illud; ideo cum subtraccio iuvaminis non sit accio sed accionis dimissio ad ipsam, sunt christiani singuli instruendi. Et hec ratio quare sacerdotum elemosinaria ministracio debet esse libera non coacta.

Alms should
be free, not
enforced.

Ad primam instanciam dicitur negando consequen- 5
ciam primam, quia nullus ex invasione est certus ut resistat facinori sed potius ex sibi dubio augebit facinus tam in parte propria quam invasi.

Quoad secundum dicitur quod subditi, licet habuerint talem potenciam mediate qua possent sic in christianos 10
irruere, tamen quia illa potencia ex primo crimine est infecta, ideo dimissa inclinacione sua est secundum legem gracie paciencie insistendum. Nec excuso seculares dominos in istis invasionibus vel conquestu, sed Deo approprio propter excellenciam sui capitalis dominii accionem. 15
Nec est mihi evidencia capta de stimulo serpentino.

Revelation, if
certain, is a
sufficient
ground for
rebellion.

Quoad tercium argumentum dicitur quod habentes ad hoc revelacionem possunt libere rebellare sed debent temptare spiritus, si ex Deo sunt. Ymmo conceditur quod Deus dat peccantibus et rebellantibus naturalem 20
potenciam et instinctum ad quidlibet criminis positivum sed a rege superbie habent complecionem defectus in moribus. Conceditur ergo quod omnis homo appetit naturaliter libertatem sed specialiter a peccato, sed quia ad illam libertatem est paciencia via securior et invasio 25
abducit communiter, ideo illa debet dimitti et lex paciencie accipi propter appetitus vehemenciam libertatis. Nec sequitur si temporales domini super suos subditos tyrannisent quod propter hoc eadem mensura debeant remetiri, quia scola Christi docet propter malum retribuere bonum. 30

SERMO XXXIII.

Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Joh. XII°, 24, 25.

In isto evangelio monet Christus electos suos multiplicitur ad paciendum martyrium, et primo exemplo 35

1. E in marg.: Nota. 3. DE: hec deest; ib. E: ratio qua via. 5. A in marg.: 1. 8. A: tam opere ex parte; ib. A in marg.: 2; E in marg.: Ad 2. 9. A: subiecti; ib. A: habuerant. 10. A: mediante. 15. DE: capabilis dominii; ib. DE: activam. 17. E in marg.: Ad 3. 19. A: conceditur deest. 21. A: quid licet. 30. A: tribuere; AD: bonum deest. 31. A in marg.: Sermo XXXIII; D in marg.: XXXIII. De martyre; E in marg.: In die S. Laurencii. 35. DE: Et patet ex exemplo. Cf. Sermo I, 179: And first . . .

32. Cf. Wyclif's Sermons, vol. I, pag. 119—132.

sui quod est necessarium ita pati. Comparat autem se ipsum grano frumenti propter causas multiplices mysticas, captas a similitudine naturali, et propter causas consimiles voluit in forma panis corpus suum dare
 5 fidelibus, quamvis heretici dicant quod datur solum sub accidentibus que ignorant. Proprietas itaque naturalis grani frumenti est, quod proiectum in terram secundum formam sacionis oportet primo siccari, maturari et esse mortuum quoad virtutem vegetativam. Nemo enim serit
 10 granum huiusmodi dum fuerit herbidum, crudum et vivum, quia ad producendum per modum generacionis deficeret sibi virtus, et per consequens, sine germinacione vel multiplicacione sui similis maneret solitarium sine fructu. Sic specialiter est de Christo qui est summum
 15 granum divini horrei cuius exemplo et virtute germinant alia cuncta grana.

Parallel
between the
grain of wheat
and Christ.

Et signanter dicitur quod *cadebat in terram*, cum non fuit per manus hominum seminatum sed ex virtute propria *mortuum* descenditque profundius ad infernum.
 20 Si autem mortuum fuerit quoad mundum, quoad carnem et quoad peccatum premissa maturitate sibi congrua, multum fructum affert ecclesie. Nec oportet timere
 Fol. 211^a verbales instan- | cias sophistarum quod non manet idem granum prius vivum et post mortuum, quia sic
 25 granum foret culmus, spica et quelibet alia disparium specierum. Sed supposita philosophia et logica (quam dixi sepe) est facile respondere, nam non solum species grani frumenti est quodlibet eius suppositum, sed illa aggregata omnia simul sunt vere secundum logicam
 30 unum granum. Tercio tamen accedendo ad propositum conceditur quod, sicut architriclinus gustavit aquam vinum factam (Johannis II°), sic eadem materialis essentia est primo granum frumenti naturali ordine maturatum, secundo mortuum et siccatum, tercio vero fructificans
 35 celesti virtute spicam producens et attractu nove materie germinans multas spicas; et sic eadem materialis essentia est pro diversis temporibus corpora disparium specierum. Cuius philosophie tractatum et declaracionem cum solucione obiectuum hic suppono. Christus autem
 40 mystice est autonomatice granum frumenti a quo germen

The same
essence
becomes
successively
different bodies.

1. A. quid est. 5. A. quam heretici; ib. A in marg.: Nota de Eucharistia. 10. A: crudum deest. 19. A: descendit quia. 21. A: sibi deest; ib. A in marg : Mortuus tripliciter. 24. A in marg.: Obieccio. 25. D: quotlibet; E: quodlibet. 26. A in marg.: Responso. 29. A: aggregata. 35. DE: naturatum.

cuiuslibet grani sui generis est dependens, cum sit primum natura et origine inter grana.

Supposito ergo facto mortis meritorie huius grani probatur ratione vivaci quod grana alia debent in mortis paciencia sequi primum, eo quod *amans animam suam* 5 *perdet eam et qui oderit animam suam* in hoc mundo in vitam eternam *custodit eam*. Cuius probacio est satis facilis (supposita logica et philosophia sermone XXIV° huius dicta de anima). Qui enim amat hic preponderanter quod vivat corporaliter voluptuose perdet vite sue sub- 10 stanciam in inferno, et econtra qui odit quod vivat sic carnaliter in hac vita custodit ad beatitudinem vite perpetue essenciam vite sue.

Great gain of
hating one's
life.

Ex quibus patet quod quicunque sic amaverit vitam suam realiter odit ipsam et quicunque sic ipsam oderit 15 amat ipsam. Ex quibus ultra sequitur quod quicunque fidelis propter excellens commercium oderit sic animam suam, et cum sit tota sua personalitas, non amaret; nec efficacior evidencia moveret fidelem ad evangelice paciendum; nam si aliquid retardaret, potissime foret 20 pena, stulticia vel amor delectabilium huius mundi. Sed quis nisi infidelis propter penam momentaneam perderet gaudium sempiternum, aut ubi foret maior prudencia excludens crassam stulticiam propter brevem penam temporalem penam infinitum maiorem et diuturnam 25 excludere ac pro tam brevi pena eternum gaudium commutare? Et quoad tertium, cum beatorum sint omnia possessione perpetua infinitum plus gaudiosa quam habet aliquis carnalis vel secularis aliquid hic in via, quomodo moveret accelerancia talis pene? nam inevitabiliter 30 sequitur infidelitas taliter formidantis. Cum enim ex fide sine evasione possibili hec sequuntur vel scit fidelis istam sequelam cum suo antecedente vel ipsam ignorat; si ipsam nescierit est patule infidelis, si ipsam cognoverit et vecorditer dimiserit, est patencius infidelis. Et patet 35 (ut dixi alias) quomodo crimen et infidelitas se sequuntur.

1. DE: cuiuscunque. 3. A: meritorie deest. 6. A: odit. 8, 9. A: XXIV° huius deest; Sermo supra memoratus hunc locum non habet. Cf. infra pag. 253; ib. D in marg.: Martirium pati; A in marg.: Nota. 10. E: et voluptuose. 14, 15. A: et quicunque — ipsam deest. 17. A: odiret; E: odit. 19. E in marg.: Racio movens ad martyrium. 21. A: Sed nonne foret nimis infidelis qui. 25. E: et temporalem. 27. A in marg.: Prima ratio. 29, 30. D: quomodo moveret tertium ad colorandum talis pene. 30. E in marg.: Quomodo hic non movere tertium ad. 33. A: suo deest; ib. A: ipsam deest. 35. A: se deest.

Secunda ratio movens ad martyrium est ista: Nemo potest venire ad beatitudinem, nisi sequatur in moribus Jesum suum, sed nemo potest ipsum sequi in moribus nisi habita opportunitate paciatur martyrium, ergo nemo potest salvari cum illis paribus nisi paciatur martyrium. Unde propter infrangibilitatem connexionis dicit evangelium: *Si quis mihi ministrat, me sequatur*, ac si diceret: si quis mihi ministrat merendo beatitudinem, debet sequi me cum paribus usque ad mortem. Nec est fidei aliqua alia consequentia magis clara, non solum quia omnis mors preciosa salvandi est cum martyrio, cum omnis talis moritur propter Christum, verum quia habita opportunitate cum dictis circumstantiis mortem aufugiens foret Deo et ecclesie infidelis. Nec valent instancie quibus arguitur Evangelistam non esse martyrem et multos sanctos confessores quos canonizat ecclesia, quia certum est quod Evangelista fuit martyr, paciens multa pro nomine Christi, ut missionem in fervens dolium, pocionem veneni et exilium cum multis similibus; nec sunt aliqui canonizandi qui non paciuntur lugendo propter iusticiam et in fine gratanter accipiunt penam mortis.

Martyrdom, at least in will, is involved in following Christ.

Tercia ratio est immensitas premii eorum qui pro Christi nomine sic martyrium paciuntur, nam ubi Christus est in beatitudine, tales ministri beatifice consequuntur; quamvis autem in domo patris Christi multe sunt mansiones, omnes tamen sunt in eadem beatitudine collocati, quia in eadem domo in qua omnes participant beatitudinis singulorum; ymmo accedendo proprius ad sophistam | concedi debet quod beati singuli sunt in Christo. Cum enim multi sunt modi essendi unius in reliquo, si sancti viantes conversantur in celo, multiplicius in Christo in quo vivunt moventur et sunt causaliter (ut dicunt philosophi); nec est desperandum de premio talium qui in tanto Domino sunt locati, quia omnem talem ministrum honorificat beatitudine et regnacione perpetua pacis Christi. Et iste tres rationes

Immensity of the reward of martyrdom.

1. AE in marg.: Secunda; A: ratio. 3. A: Jesum suum — in moribus deest. 9. E: aliqua deest. 11. A: mors — omnis deest. 12. E: morietur; ib. A: qui habita. 15. A: est martyrem. 16, 17. A: et certum est. 18. A: inferiens. 19, 20. A: non sunt audiendi. 22. ADE in marg.: Tercia ratio. 28, 29. A: accedendo proximus. 30. A: in Christo deest; ib. E in marg.: Singuli beati sunt in Christo; ib. A: sunt deest. 35. E: ad beatitudinem. 36. DE: in regnacione; ib. A: tres deest.

7. Joh XII, 26. 18. Fertur quod et ipse propter martyrium sit missus in ferventis olei dolium. St. Hieronymi Comm. in Ev. Matthaei III, 21, vol. VII, 156. 26. Joh. XIV, 2.

moverent viantem fidelem pro Christi nomine martyrium pati.

The sixth voke,
of love between
neighbours.

Sed quia sermone XXVII° huius dictum est sex iuga esse viancium in quibus curatus specialiter debet exhortacionem movere, ut observent mutuam caritatem 5 et de quinque expeditum est, de sexto quod est amor inter proximos est paululum pertractandum. Quamvis autem Apostolus (I. Cor. XIII°) narrat sedecim condiciones caritatis ex quibus iuxtapositis conversacioni nostre caritas nostra extinguitur, tamen ypocritice fingimus 10 quod observamus caritatem que sufficiat ad salutem. Quis est enim sufficienter *paciens* iniurias atque molestias?

All men fail to
fulfil St. Pauls
16 conditions
of charity.

Quis secundo *benigne* dolet alienas iniurias, ita ut vere dicere possit cum Apostolo, *quis infirmatur et ego non infirmor*, quin potius congaudet de molestiis proximorum? 15

Quis tercio *non invidet*, sectas procurans et sectis sibi contrariis improprians, ac de contentacione secte Christi propter superbiam indubie dedignatur? Falsum quidem est quod *caritas* talium *non emulatur*.

Quis quarto non declinat a mandatis Christi atque 20 consilii *agendo perperam*?

Quis quinto ex bonorum fortune copia vel bono naturali aut dato vel ficto bono gracie *non inflatur*? *Tange montes* ad habendum experienciam *et fumigabunt*.

Sexto cuius vianctis caritatis capacitas *non est ambiciosa*? 25 Iudicet autem super isto propria consciencia, si quis honores mundanos, famam seculi vel temporalia non affectat; quod si deformatur in istis prime regule, quis dubitat quin tunc declinet ab observancia caritatis?

Septimo *caritas non querit esse proprietaria*, sed (ut 30 omittam cupiditates secularium) cuius clerici caritas non extinguitur hoc peccato? Nam possessionati plus laborant pro proprietate quam beatitudine; mendicantes vel expropriarii laborant pro multiplici proprietate dampnabili,

1. DE: viantem deest. 3. D: XXII° huius; A: huius deest; ib. A in marg.: Juga viancium sunt sex. 4, 5. DE: exhortacionem deest. 6. DE: de quinto; ib. E in marg.: Sextum iugum amor inter proximos. 7. D in marg.: Jugum sextum. 10. E: ypocrite. 11. DE: sufficit. 12. D in marg.: Caritatis 16 condiciones; ADE in marg.: 1. 13. ADE in marg.: 2. 14. DE: Paulo. 16. ADE in marg.: 3. 20. ADE in marg.: 4; ib. E: declinet. 22. ADE in marg.: 5; ib. A: fortitudine copia. 24. A: Tange — fumigabunt deest. 25. ADE in marg.: 6. 26. A: sed quis. 29. D: declinat; E: declinet deest. 30. ADE in marg.: 7. 31. A: cupientes. 34. E: ex multiplici.

3. Vid. supra pag. 202. 8. Cf. De Sex Jugis, cap. VI. Cf. Supplem. Trial., cap. VII, pag. 439 et seqq. 23. Psalm. CXI^o 11, 5. 30. Vulg.: *Non quaerit quae sua sunt*.

ut quod eorum religio vel quod illis est proprium extollatur, quod sue proprietati temporalium copia acquiratur et quod illis cederet ad honorem proprium, licet honorem Dei suppeditet, in populo efferatur. Et illud
5 est iudicium de rectoribus, de vicariis et de quocunque genere viatorum. Quis enim affectat ut cuncta fiant communia, sicut in statu innocencie et statu apostolico a Christo fuerat ordinatum?

Quis octavo pro dicta sibi sententia veridica de
10 talibus viciis non contradicentem licet benevole *irritatur*; tangat hortator in quantacunque caritate voluerit et videbit quod cunctum genus viancium eciam fratres succumbent in ista macula caritatis.

Nono caritas *non cogitat* quomodo *malum* pene vel
15 culpe sit proximo irrationabiliter inferendum. Sed quis qui, licet extinxerit alias maculas caritatis, in isto senserit se immunem? Omnes enim cogitamus superflue quomodo vindicta caperetur de hostibus Christi atque ecclesie et potius cogitamus imprecando istam vindictam quam
20 alia media misericordie que sic iniuriantibus cederent ad salutem.

Decimo caritas *non gaudet super iniquitate*, qualiter faciunt maligni more dyaboli; qui delectantur de vindicta capienda in proximo et denigracione fame persone cui
25 invident, gaudenter audiunt peccata proximi et gaudencius publicant malum suum mendaciter dilatando.

Undecimo caritate formatus *congaudet* rectitudini iusticie proximorum, ut quando audit quemcunque zelare pro iusticia *sine personarum acceptione*, hoc approbat
30 et de hoc gaudet, sed suscitata ista condicione caritatis diffamacio et detraccio deliterent.

Duodecimo caritas *omnia* genera tam bonorum quam malorum *suffert* cum gaudio moderato. Numquid credimus viros impetuosos ista proprietate indui caritatis?
35 Decimo tercio caritas movet tam de bonis quam de malis, ut *credantur* omnes fidei veritates. Sed illi qui volunt credere eis placens et favorable atque discredere eis displicens, licet sit veritas ac Dei ordinacio, ex ista caritatis deficiencia sunt culpandi.

Danger of
vindictiveness
even in a good
cause.

1. DE: illorum religio. 2. DE: quo sue. 4. DE: Et idem. 5. D: et deest; ib. E: et —quocunque deest; A: quomodocunque. 9. A: predicta; E: pro dictu; ib. ADE in marg.: 8. 10. E: contradicente; ib. DE: benivole. 11. A: orator; DE: hortator; sic et in De Sex Jugis; ib. A: quocunque. 14. A: cogitabat quando; ib. ADE in marg.: 9. 22. ADE in marg.: 10. 23. A: delectatur. 27. ADE in marg.: 11. 28. E: ut deest. 32. ADE in marg.: 12. 33. E: numquam. 35. ADE in marg.: 13.

Charity forbids
us to decide
who shall be
saved;

Decima quarta caritas *sperat* tam de beatis gaudium quam dampnatis; non enim cadit in istam heresim quod singuli sunt salvandi, sed de unoquoque sive prescito sive predestinato sperat gaudium, cum non sit conscientia quod dampnetur, et certum sit quod *timentibus Deum* 5 *omnia cooperantur in bonum.*

forbids violence
even on behalf
of others;

Decimo quinto caritas *omnia sustinet* tam iuste illata | Fol. 211°
a Domino quam iniuste illata a proximo. Sed numquid credimus illos qui tantum zelant pro vindictis propriis esse in isto capitulo, cuiusmodi sunt qui contendunt 10 pro suis supra limites rationis, qui pugnant cum regnis exteris pro iusticia, quam sompniant, non cognoscunt, vel qui rebellant contra suos dominos eciam propter iniurias quas eis inferunt et regulariter qui sic repugnant; et ne videatur istam condicionem cum duodecima in- 15 cidere condicione, notandum est quod perfecti in caritate sustinent omnia ista in opere et sermone, non solum quoad suas iniurias sed omnia que illata fuerint cuicunque, scientes quod Deus iustus cuncta respiciens facit et patitur singula huiusmodi pro iusticie complemento; 20 ideo caritativus manet in talibus inturbatus.

incompatible
with mortal
sin.

Decimo sexto *caritas nunquam excidit*, quia si respectu cuiuscunque excideret potissime, hoc foret propter iniuriam inimici. Sed omnem talem iniuriam sustinet pacienter (ut patet ex condicione proxima). Ex quibus 25 convincitur quomodo dicentes se servare caritatem menciuntur generaliter. Et patet quam vera est illa generalis sententia quod caritas se non compatitur cum mortali, ymmo quantumcunque quis sciverit de se ipso, ignorat caritatem suam ex condicione hac ultima, 30 nisi forte sibi fuerit revelatum. Et (ut breviter dicam) non video quomodo quicunque in caritate persisteret qui propter amorem ad quemcunque proximum martyrio se non daret. Omnis enim talis non plus diligit proximum carne sua et per consequens in ipso sinistre pervertitur 35 regula caritatis. Et patet quod ex vita et operibus melius

1. ADE in marg.; 14. 3. DE: sint. 5. DE: dampnet; ib. A: et certa.
7. ADE in marg.; 15. 8. A in marg.: De caritate. 11. Hic locus (quem et in De Sex Jugis invenies) corruptus esse videtur. Fortasse legendum: pro iusticia quam sompniant sed non cognoscunt. 13. D: et propter; ib. E: eciam deest.
14. DE: pugnant. 16. DE: in caritate deest. 18. A: ad suam iniurias; ib. E: fuerint certum est. 22. ADE in marg.: 16; ib. DE: excidet. 23. A: excidet. 27. A: generaliter deest; ib. DE: patet quod; ib. D in marg.: Quam vera sententia quod caritas se non compatitur cum mortali; E in marg.: Caritas cum mortali non compatitur. 31. A: sit revelatum; ib. A in marg.: Nota.
34. DE: Omnis autem; ib. A: ideo plus. 36. E in marg.: Iudicium de caritate.

iudicandum est de caritate proximi quam de verbis propriis quantumcunque sollempniter confitetur. Et patet tam de clericis quam laicis quomodo eorum caritas hodie refrigescit; si enim habent talem habitum, tunc
5 inclinant ad actus proprios caritatis. Iste autem regule predicande sunt instanter populo, ut cognoscant si ipsi vel clerici plene servaverint caritatem. Nec dubito quin discrasia introducta per sectas novellas ab observancia legis Christi huic observacioni sexdecuple sit repugnans,
10 et cum omne sonans contra caritatem tamquam hereticum sit dampnandum, patet cum quanta diligencia exequeretur ecclesia contra huiusmodi novitates ex consilio Antichristi fallaciter introductas.

Charity has grown cold.

SERMO XXXIV.

15 *Qui vos audit me audit.* Luce X^o, 16.

In hoc evangelio ostenditur auctoritas predicantis et refellitur superbia ministrantis. Quoad primum dicit Dominus duo vera, primum quod idem est audire devote et humiliter servos Christi et ipsum audire, cum Christus
20 necessario in ipsis loquitur, in tantum quod omnis eorum locutio sit sibi principaliter tribuenda. *Non inquit, vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis* (Matthei X^o, 20); et per consequens, cum inseparabilia sint opera Trinitatis, manifeste con-
25 vincitur quod tota Trinitas loquitur omnia ista verba. Et patet quam reverenter populus debet evangelizac-ionem attendere, specialiter cum iuxta secundam propo-sicionem ipsos spernere in hoc actu sit primo et prin-cipaliter spernere Trinitatem; quod foret nimis horrenda
30 blasphemia. Et patet sequela sermonis Christi, cum infert: *Qui autem spernit me spernit eum qui misit me.* Hoc enim intelligunt mundani de spernentibus nuncios dominorum et multo magis qui spernunt nuncios vel apostolos aut ministros domini Jesu Christi. Et patet
35 gravitas peccati absconditi de contemptu servorum do-mini Jesu Christi. Sed quia contingit servos tales peccare

The words of Christ's preachers are His own.

3. DE: quam de clericis. 8, 9. A: ab observancia legis Christi twice. 12, 13. DE: ex consilio — introductas deest; in cod. A: alia et ut videtur posteriori manu additum est. 15. A in marg.: Sermo XXXIV; D in marg.: XXXIV Apostolorum. 17. DE: superbia deest; DE: dominacio. 21. D in marg.: Audire prelates. 24. A: sunt opera. 32. A: Sic enim. 33. DE: multo ergo magis. 34—36. A: Et patet — Christi deest.

15. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold I, pag. 185.

multipliciter et excedere formam mandatorum Domini et specialiter in peccato superbie: ideo Christus ipsum reprimat, dum sic dicit: *Vidi Satanam sicut fulgur de celo cadentem*. Quod dictum exponit posterius: *Dedi*, inquit, *vobis potestatem supra serpentes et scorpiones et supra omnem virtutem inimici et nichil vobis nocebit, verum tamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subiciuntur*. In quibus verbis secundum doctrinam saluberrimam reprimatur superbia prelatorum. Quando enim alia peccata exulant, surrepit superbia ex instinctu dyaboli, sic quod ipsum est peccatum primum et ultimum quo tam electi quam reprobi viciantur.

Christ's
servants in
danger from
pride.

Christus ergo detegens maliciam istius peccati dicit quod *vidit Satanam sicut fulgur de celo cadentem*. Fulgur enim secundum naturales descendit celeriter manifeste cum fetore ac inflammatione, ita Lucifer descendit subito videntibus angelis et per consequens verbo Dei cum fetore peccati et intencione inflammandi homines ad peccandum.

Nature of
lightning.

Est autem hoc fulgur impressio ignea subtilis, sed quia ex elementis subtilioribus est unita ex collisione ventorum et attricione nubium concavarum, propter fugam nature ignee a vapore aqueo contra naturam ignis descendit ut iaculum, unde penetrat et urit, liquefacit, dividit et candet secundum capacitatem materie resistentis, super montes cadit communiter in vere et autumno. Et proportionaliter est de primo apostata qui est *inicium viarum Domini* (Yob XL°, 14). Creditur enim fuisse de primo ordine angelorum, qui inflammatur caritate subtilius tamquam ignis; et eadem est consideracio de multitudine apostatarum eodem vinculo superbie colligata ex ventuosa coagitacione, superbia et contrarietate aliorum statuum in gracia; qui omnes tamquam ad nubes concavas ad tartara sunt collisi. Descensus autem talis nature celestis fuit innaturalis et fetidus. Habet eciam potenciam temptandi superbos, quia (Yob XLI, 24) *non est potestas super terram que ei*

Satan belonged
to the highest
order of
angels.

10. E: aliqua peccata; ib. DE: surrexit. 11. DE: ipse est. 13. E: Christus enim. 14. A: quomodo vidit. 15. A in marg.: Fulgur; D in marg.: Fulguri comparatur sathanas. 20. A in marg.: Natura fulguris; E in marg.: fulgur. 21. DE: ex unita. 23. A: ignee twice. 24. D in marg.: Impressiones quomodo fiunt. 27. E in marg.: Lucifer. 32. DE: cogitacione superba. 33. E: aliarum; B: peccantium in gracia; E: persistencium in gracia. 35. E in marg.: Proprietates sathane; ib. E: nature deest.

3. Lucae X, 18, 19.

potest comparari. Penetrat commovendo spiritus ad iram et luxuriam, liquefacit sal prelatorum, dividit concordēs et scindit ab unitate ecclesie. Et sicut sunt tres species scilicet choruscacio, fulgur et fulmen, sic sunt tres
5 maneries spirituum dampnatorum scilicet spiritus aerei, terrei et spiritus infernales. Et instar istarum impressionum actus istorum trium spirituum non fiunt in statu glorie ut estate, nec in statu dampnationis ut hieme, sed in statu medio ut vernali tempore et
10 autumpno; et (ut breviter dicatur) non est aliqua istarum trium impressionum habens aliquam proprietatem vel passionem quin sibi illudat mystice Satanas cum suis complicitibus, ideo hoc verbum Christi de Satana cadente ut fulgur includit mystice absconditas veritates.

15 Nec caret hec doctrina materia reprobandi ecclesiasticos hodiernos, cum ipsi diaboli cum gaudio graciaram et levi superbia iactarunt de excellencia que eis inluit et de donis que sine ficticia mendacii possidebant. Nostri autem prelati iactant profundius de potestate,
20 virtute et gracia quas non habent; ideo timendum est de illis quod sunt in casu sathane, trahentes secum suos complices more spiritualis fulguris ad infernum. Quis enim scit fundare ex opere vel scriptura potestatem iam fictam de absolucionibus, de indulgenciis et aliis
25 remissionibus peccatorum? Non dubium quin nimis fetet eorum superbia coram Deo. Christus enim cum suis discipulis noluit sic pompare de huiusmodi potestate. Regula ergo quam Christus edocet est quod in *spe congaudeant de hoc quod in libro vite eternaliter inscribuntur*;
30 de operibus autem determinate nobis notis atque preteritis non debemus determinate gaudere, quia nescimus si sonat nobis ad gloriam vel ad confusionem, eo quod ignoramus nostram finalem perseveranciam.

Prelates boast of powers that they do not possess.

2. DE: prelatie. 3. D in marg.: Spirituum dampnatorum tres species; E in marg. add.: Species impressionis ignee. 4. A in marg.: Coruscacio, fulgur, fulmen. 7. E: non fuit. 8, 9. DE: nec in — hieme deest. 10. D: Triginta lineae textus extinctae per signum va—cat. In cod. E: hec verba, scil. lugentes — consequens est, perperam isto loco habentur; ib. DE: et deest; ib. E: quod non est. 13. DE: domini Christi. 16. DE: ipsi discipuli; ib. D in marg.: Gaudium apostolorum de subiectione demoniorum. 17. DE: eis insunt; ib. E in marg.: Superbientes ex donis

discipuli } Christi
moderni.

22. A in marg.: Contra potestatem fictam. 26, 27. DE: suis apostolis. 28. E in marg.: Regula Christi. 29. DE: gaudeant. 30. DE: vel confusionem.

28. Vulgate: *Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in celis.*

Doubts:

1. The disciples could not know whether their names were written.

2. If they could pride might come from the knowledge.

3. A man may rejoice in the good works he has done.

Answer:
Two kinds of rejoicing,

a) in certainty,

b) in hope.

Sed hic dubitatur communiter utrum isti discipuli gauderent de inscripcione libri vite, cum nedum ipsi sed etiam apostoli inscripciones huiusmodi ignorarunt.

Item, de illa inscripcione possunt viantes tam culpabiliter superbire, sicut de aliquo bono opere quod fecerunt. Sic enim exaltant se quidam quod habent de indulgenciis ultra viginti millia annorum, et cum sint certi quod non tam diu tardabit dies iudicii et iterum certi sunt quod non pro crimine punientur in purgatorio post diem iudicii, esse videntur certi quod non punientur post obitum pro peccato.

Item, cum opera meritoria lapsa in preteritum et excellencia donorum Domini recolenda sunt cum gaudio et laude Domini, videtur quod de illis sit rationabile ac meritorium congruere. Sic enim legitur de beato Laurencio quod gaudebat plane eo quod hostia Christi effici meruit. Si igitur agriculator in spe gaudet de fructu sui seminis, quanto magis viator qui debet credere se fecisse multa opera meritoria debet de eorum fructibus spe gaudere? Et isto modo videtur loqui Apostolus (II. Tim. IV°, 7): *Bonum certamen certavi, fidem servavi, de reliquo reposita est mihi corona iusticie quam reddet mihi in illa die iustus iudex.*

Hic dicitur a multis quod predestinacio fuit istis discipulis revelata, sed quia nescio adhuc fundare hoc efficaciter, ideo relinquo illis huius assercionem qui sciunt hoc efficaciter probare, hoc asserens ex scriptura quod isti septuaginta duo discipuli ex sua preminencia et virtute indebite sunt inflati; aliter enim Christus impertinenter adduceret ista verba. Unde pro solucione primi argumenti notandum quod duplex est actus gaudii viatoris: primus est certus excludens omnem formidinem, et ille est duplex, vel illicitus ut gaudium de temporalibus, vel licitus ut gaudium de eternis quale habent beati in patria et illi quibus revelacio fit in via. Secundum autem gaudium est in spe non excludens omnem formidinem sed includens confidenciam in Domino et propositum perseverandi vel promerendi illa que media sunt ad beatitudinem. Et isto modo precepit Christus

1. ADE in marg.: Dubium; AE in marg.: 1. 3. A: modi deest; ib. E: ignorant. 4. AE in marg.: 2. 12. AE in marg.: 3. 17. DE: si ergo. 21. A: II deest; DE: I Tim. 24. DE: Contradicetur; ib. A in marg.: Responso. 26. D: huiusmodi. 30. E in marg.: Solucio. 31. A: quod triplex; ib. A in marg.: Actus gaudii viatoris triplex. Ad primum. a. E in marg.: Gaudium duplex. 39. DE: precipit.

16. Cf. AA. SS. Mensis Augusti, tom. II, pag. 519.

istis discipulis gaudere in spe de beatitudine ad vitam suam meritoriam consequentem. Istud autem gaudium modo mirabili non est culpandum sicut nec virtutes, licet ex illis occasionaliter malum poterit provenire; et ista formido vel timor filialis est frenum homini ne superbiat ex bono determinate sibi cognito. Et patet solutio ad primum, cum stat hominem gaudere licite de illo quod formidat, dum tamen spem habuerit et firmum propositum quod ipsum finaliter consequetur.

10 Ad secundum dicit logicus quod falsum assumitur, cum nemo superbit de nichilo, quia sic superbiret de chimera et quolibet nominando; et sic de actu gaudii. Et patet quod nemo potest gaudere illicite de sua beatitudine nisi veniam consequatur. Sed de actibus 15 lapsis in preteritum et de bonis determinate cognitis potest homo gaudere licite et dampnari. Si enim gaudet quis de sua predestinacione, tunc illa predestinacio est eterna, et per consequens, cum oportet ipsum tunc beatificari quomodocunque in via peccaverit, fructuose 20 finaliter penitebit, et hoc non oportet de inordinato gaudio determinato sibi cognito pro presenti. Et patet quomodo repugnat hominem gaudere tam culpabiliter de sua predestinacione quam culpabiliter gaudet de sibi cognito determinate, quia pro culpa secundi gaudii 25 dampnari poterit, non pro prima.

Et si obicitur quod multi vane gaudent pro nichilo, sicut multi qui cogitationibus et vanis ymaginacionibus illorum que sciunt esse impossibilia occupantur, dicit logicus quod gaudium est de existente, quia de actu 30 imaginacionis talis superflue. Et addit logicus quod, sicut nemo potest cogitare aliquid maius Deo (ut dicit Anselmus in libello suo Contra Insipientem), sic nemo potest cogitare vel ymaginari aliquid vel aliquialiter quod vel qualiter non potest esse. Nec sequitur si homo 35 sic cogitat 'maius Deo est', tunc cogitat 'maius Deo', nec aliquod signum significare poterit maius Deo, sed exprimendo talem cogitacionem frivolum oportet quasi materialiter intelligere cogitatum et ipsum exprimere

2. If they are predestined, they will repent of any pride they may fall into.

Nothing cannot be a source of rejoicing.

2. DE: consequente. 7. DE: nam stat. 10. AE in marg.: Ad secundum. 14. A: venia consequatur. 20. DE: penitebit in hoc; 1b. DE: de ordinato. 21. A: cogniti. 26. AE in marg.: Obieccio. 28. AE in marg.: Responsio. 31. DE: aliquid magis. 32. A in marg.: Nota Anselmum. 35. D in marg.: Utrum potest quis cogitare maius Deo; E in marg.: Nemo potest cogitare maius Deo. 36. D: signum signati; E: signum signare.

32. Cf. Trial., pag. 43, 46.

per tale adverbium sic, non quod cogitat 'maius Deo esse' sed quod cogitat sic 'maius Deo est', et sic cogitat Deum, sicut quod quemlibet cogitantem cogitat etiam magnum et comparacionem maioris ad minus et in esse communi cogitat confuse quicquid poterit cogitari; 5 sed cum omnia que possunt intelligi possunt esse, patet quod nichil cogitat quod nullomodo est; quicquid enim cogitat vel habet existenciam actualem pro nunc, vel alias vel habet esse intelligibile quoad Deum. Deus autem non intelligit se non esse vel alia que false 10 fingimus nos intelligere, quia nec nude per suam essenciam nec per ydeam (ut deductum est alias).

Foolish beliefs
about
indulgences.

Et quantum ad replicacionem de indulgenciis patet quod multa verba de illis sunt deliramenta infundabilia, et multi credunt tamquam insipiens multa dicta absolute 15 impossibilia, sicut insipiens qui in corde suo dixit stolidè: Non est Deus. Non, inquam, dixit quod non est sed dixit: Sic non est Deus; et sic multi fingentes indulgencias credunt blasphemie se concedere, cum de facto sibi nec Deus potest ipsas concedere nec taliter (ut machi- 20 nantur tales blasphemi) intelligere; licet enim Deus intelligat omne quod creatura potest intelligere, tamen creature phantastice eliciunt modum intelligendi quem Deus pro sua imperfeccione non potest induere. Deus enim non intelligit plus quam totum ens in suo ambitu, 25 ymmo vere loquendo non plus intelligit vel aliud quam se ipsum (sicut docent Aristoteles et Averroys XII° Metaphysice). Ipse enim est quodlibet esse intelligibile quod ab aliquo poterit cogitari, (de indulgenciis autem patet alibi) sicut patet logicis quod quamvis homo 30 poterit aliquo modo intelligere quomodo Deus non potest intelligere, sic econtra Deus aliquo modo potest intelligere cum talis ablativus signat circumstanciam cause formalis. Verumptamen omne quod Deus intelligit homo intelligit et econtra. Homo quidem intelligit omnia 35 sed confuse et imperfecte qualiter Deus non potest

1. DE: sic ut. 3. DE: sicut oportet quemlibet; ib. A: cogitat et.
12. DE: ut dictum. 15. A: in marg.: De indulgenciis: E in marg.: Nota.
14. DE: et infundabilia. 19. A: sibi deest; E in marg.: Non est Deus
insipiens dixit. 21. E: blasphemie. 24. A in marg.: Nota de gaudio,
de ymaginari, de intelligere, de dicere etc.; E in marg.: Deus quam
intelligit vel que. 29. Hic nota marginalia in textum incidisse videtur.
30. A: aliqui sicut. 31-33. A: quomodo — modo potest intelligere deest.
34. E in marg.: Quod Deus intelligit homo intelligit et econtra.

intelligere, licet illam imperfectam intellectionem Deus distinctissime et perfectissime intelligat.

Fol. Quantum ad tertium conceditur prima conclusio,
212^b nam omnes viantes debent gau | dere de sua vita
5 meritoria, cum debent ipsam traicere in preteritum,
cum *mulier fortis* mater nostra ecclesia *digitis apprehendit*
fusum, (sicut notat Augustinus egregie) *sed non colum*.

3. Joy in our
past good
works should
be mingled
with dread.

Tale tamen gaudium debet esse cum formidine, ne propter defectum finalis perseverancie tale meritum extinguatur,
10 et ne excellencia donorum regis celi redundet accipienti
hec dona ad confusionem dampnabilem, eo quod hec
dona prudenter non dederat ad usuram (ut expositum
est sermone...). Si autem homo prope mortem habuerit
revelacionem de sua finali perseverancia (ut de Apostolo
15 creditur atque Laurencio), tunc tale gaudium potest
tollere omnem formidinem, sed terra nostra videtur
vacua propter resolucionem in exalaciones ventosas
quibus inflantur prelati ecclesie. Promittunt enim omne
genus spiritualis suffragii, et cum in nullo noscunt vel
20 debent credere quod Deus dabit illud suffragium, ideo
cum sic inflantur superflue, manifestum est quod deficient
in caritate, cum secundum Apostolum *caritas non inflatur*.

Prelates
promise
spiritual aid
which they
cannot give.

Si enim ignorant fundacionem illius suffragii, quid
moveret eos super Christi discipulos de suffragiis sic
25 pompare? Cum enim ignorant tam predestinacionem
suam quam populi, ignorant in quo aut quanto Deus
vult populo suffragari; ad quod ergo officium induunt
vicarium Dei sui, cum ignorant si sint membra ecclesie
electi legitime, et per consequens, si sint in aliquo
30 gradu ministerii quoad sanctam ecclesiam militantem?

Fructus autem istius participacionis ambigue non
videtur subditis ad profectum sed errorem contingere,
et ipsis prelati, cum asserunt in materia de blasphemia
tantum sibi ambiguum, videtur sonare in peccatum
35 Luciferi plus quam in ipsis discipulis, de quibus fit
mencio in hoc evangelio de sibi certis minus iactantibus.
Que ergo ratio prelatorum iactancie, cum nesciunt si

3. AE in marg.: Ad tertium. 6. DE: digitis deest; ib. E in marg.:
De vita meritoria est legendum. 8. DE: nec propter. 11. D: vel dona;
E: donatario. 13. A: sermone; sequitur lacuna. 16, 17. A: videtur
vana. 18. E in marg.: Prelati moderni inflantur. 24. DE: eius suffragii.
27. A: ad quid; ib. A: induunt deest. 29, 30. D: aliquo gra. 30. A:
militante. 31. DE: istius pompacionis. 37. A: iactancie deest.

habent potestatem que fingitur nec sciunt si habita potestate cedat illis ad gloriam vel ad confusionem. Securus itaque foret et evangelicum clericum solum sibi certa asserere et non de supererogatis donis Domini superbire, cum debet scire quod, si habet bona huius-5 modi, Deus ab eo plus exigit ministerii, et si non habet vel habita non iuste occupat, tamquam servus nequam et aliis abieccior est dampnandus. Que ergo causa inflacionis superbie contra regulas caritatis?

SERMO XXXV.

10

Si quis vult venire post me, abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me. Matth. XVI°, 24.

Need of
self-denial

Hoc evangelium ut priora hortatur ad paciendum martyrium cassato vento superbie. Dicit ergo primo: *Si quis vult venire post me* per sequelam in moribus, 15 *abneget semetipsum* quoad inflacionem mundanam et *tollat crucem suam*, aptando sibi vitam penalem, et *sequatur me* in modo humiliter gradiendi. Et istam triplicitatem oportet quemlibet salvandum servare, cum oportet ipsum si salvabitur sequi Christum, et non potest 20 ipsum sequi debite nisi servaverit quodlibet horum trium. Oportet enim ipsum postponere vitam suam carnalem abnegat; nam Luce II°, 49 scribitur ad hunc sensum: *In hiis que Patris mei sunt oportet me esse.* 25 Qui ergo pro causa Dei sic postponit vitam propriam consequens est quod pro eadem causa postponat negocium quodlibet aliud temporale.

and of being
crucified to the
world.

Ex quo sequitur quod non licet vianti aptare sibi vitam voluptuosam delectabilem vel mundanam sed 30 crucem suam debet tollere, hoc est, cum mundo, carne et superbia crucifigi. Sic enim loquitur Apostolus de crucifixione quod quicumque necessitantur ad tempus coniungi cum istis hostibus ex clavis amoris, determinantur hos hostes singulos detestari. Sed oportet 35 omnimode notare quod talis vians sequatur Christum

7. DE: iniuste. 11. A in marg.: Sermo XXXV; D in marg.: XXXV. De martyre. 13. A: Hoc evangelium deest. 19. E: triplicem sequelam. 27. DE: postponat deest. 28. A: quodlibet deest. 29. DE: Ex quibus. 30. A in marg.: Vita triplex. 31. A: suam deest.

11. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 182—185. 32. Gol. VI, 14.

humiliter, quia in quantacunque levi inflacione superbie potest a via sequendi Dominum evolare. Nec debet viator fidelis graviter sufferre istam sententiam, quia *qui voluerit animam suam salvam facere perdet eam, et* 5 *qui animam suam perdiderit propter Christum inveniet eam* salvatam in beatitudine (ut sepe exponitur). *Quid enim prodest homini si universum mundum lucretur* seculariter et momentanee, ut fecerant conquestores, *anime vero sue paciatur detrimentum* perpetuum? stulta 10 commutatio cum quantumcunque modicum bonum perpetuum infinitum superat quodcunque commodum temporale. Quam ergo commutationem temporalium dabit homo pro bono perpetuo anime sue? In hoc enim differt evangelica certacio a certacione militum secularium Fol. 212^c quod | prior habet laudem absconditam et mercedem perpetuam ac longitudine temporis est forcior, delectabilior et vere laudi propinquior. Sed de seculari militia est econtra. Necesse est enim quod laus sic militancium a nostra ecclesia abscondatur, cum quilibet nostrum 20 nescit si ex toto bono quod fecerit fuerit laude dignus, cum ignorat exitum. Et patet ex fide quod in ista militia certans legitime habet pro suo tempore mercedem perpetuam, secularis vero militia cum labore anxio habet ad maximum laudem momentaneam nimis vanam. 25 Sed tercio necesse est agonizantes seculariter ex debilitacione corporis in fine deficere cum merore, agonizantes vero spiritualiter sunt tunc plus validi quoad spirituales hostes quos tunc plus superant et habent concomitanciam solaminis ut arras bone victoriae. Nec licet de sententia 30 ista diffidere, *cum filius hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis* (ut ex fide patet Matth. XXV° de die iudicii) et tunc *reddet unicuique secundum opera sua*, sive bona fuerint sive mala, militem autem suum superhabundanti beatitudine necessario premiabit, mili- 35 tantem vero in hoc seculo ultimate non solum laudem ac premium suum subtrahet sed pro infidelitate perpetuo condempnabit.

Evangelical warfare.

1. DE: humiliter. 15. A: quod twice. 17. DE: Dei laudi; ib. E in marg.: Certacio evangelica. 20. A in marg.: Militia duplex, spiritualis, secularis; E in marg.: Secularis certacio. 22 A: licet pro suo. 23. E: tantum labori anxia. 28. A: concomitivam Salomonis. 31. E in marg.: Dubium. 36. DE: suum deest.

4. Matth. X, 39; XVI, 25.
30. Matth. XVI, 27.

7. Matth. XVI, 26; XV, 28.

Christ's words
fulfilled in the
Transfigura-
tion.

Et ut ista Christi sententia plus credatur, dicit Christus sue ecclesie in suis apostolis quod tres eorum in quibus est sufficiens testimonium *non gustabunt mortem*, hoc est. non corporaliter morientur, *antequam videant filium hominis venientem* eciam in corporali gloria regni sui, quod verificatum est de Petro, Jacobo et Johanne in Christi transfiguratione (Matth. XVII°). Ex quibus post tantas arras probacionis future beatitudinis capi debet sufficiens testimonium ad futuram beatitudinem longanimitate expectandum. Nec dubium quin Christus ex ista transfiguratione habuit cum dotibus corporis anime dotes, et cum angeli sibi assisterent copiose et Spiritus Sanctus et per consequens Tota Trinitas ipsum duxit ad hanc apparenciam, patet quod in ista transfiguratione venit in regno proprio. Semper enim fuit ante mortem suam et post in regno, sed tamen in apparencia docium in ista transfiguratione fuit in sua gloria modo novo, que novitas renovabitur et confirmabitur in die iudicii.

Doubts:
Whether all
men are bound
to take up their
cross.

Circa hoc evangelium dubitatur utrum quilibet tenetur crucem suam tollere et penaliter sequi Christum, et videtur quod non, quia fratres et alii religiosi non sic tollunt et tamen sequuntur Christum propinquius et moriuntur laudabilius; ergo dubium falsum. Si enim modus suus vivendi sit crux eorum laudabilis, tunc Christus ipsum plene et debite exemplasset et aliquis apostolus vel Christi discipulus modum vivendi tam autenticum ex integro acceptasset; consequens falsum, cum crux ista non tam diu Christi maiores pugiles latuisset nec fratres aut religiosi alii unum religiosiarcham tam ambiguum acceptassent.

Item, cum in illis religionibus sint gradus plurimi bonitatum, videtur quod existens in inferiori cruce debet ipsam relinquere et crucem superiorem tantum vel magis facilem acceptare; sic enim dicit Jeronymus Christum vocasse Evangelistam post nupcias ad apostolatam, quia consuetudo divina laudabilis est quod

2. A: sue deest. 8. A: probacionis twice; ib. A in marg.: De transfiguratione. 10. DE: longanimitatis. 12. DE: astiterant. 11, 15. DE: ista apparicione. 18. D: relevabitur; E: revelabitur. 20. ADE in marg.: Dubium; 1. 27. E: vivendi tamen. 32. AE in marg.: 2. 35. A in marg.: Contra religiones privatas per totum; ib. A: credit Jeronymus, cf. Pars I, pag. 73. 32. A: dominis laudabilis est.

relinquatur imperfectum et accipiatur plus perfectum. Cum ergo omnes fratres habent sufficienciam et congruenciam, ut sint de cruce supremi ordinis, videtur quod inferiorem debent deserere et perfectissimo adherere; 5 aliter enim peccarent graviter tam hoc omittentes quam alii de supremo ordine hortacionem ad suum ordinem dimittentes.

Item, Christus omnisciens explicavit crucem viantis secundum quod foret expedicius sue ecclesie; cum ergo 10 nec in persona propria nec in suis discipulis explicavit tales ordines vel fundavit, videtur quod illorum ordinum invencio sit quedam fatuitatis presumptio. Non enim licet aliquem modum vivendi accipere nisi in prima veritate et exemplari bonorum omnium fundetur explicite 15 sive implicite; quia aliter liceret in infinitum in talibus ordinibus extravagantibus evagare. Ymmo homo posset fingere pari evidencia laudabilitatem talis ordinis, licet fuerit Christo displicens et vite sue contrarius. Cum ergo Christus docebat patule tam in se ipso quam suis 20 apostolis secundum quam formam et religionem posterī debent finaliter sequi ipsum, videtur quod vel ipse fuit fatuus et imprudens vel formam religionis optimam in se et suis discipulis dereliquit; repugnat enim caritati Fol. 212^d sponsi dilecti a sponsa sua formam debitam | occultare 25 et formam tam abiectam in primitiva ecclesia, specialiter quando insultus fuit forcior, reserare.

In isto dubio videtur mihi (ut sepius) quod necesse est omnem salvandum crucem suam tollere et penaliter sequi Christum.

30 Item, est certum fidelibus quod apostoli et martyres in primitiva ecclesia sequebantur Christum direccius cum hac cruce. Ex quibus infertur tercio quod non fuit intencionis Christi aptare hanc crucem secundum ritum et formam sensibiles in quibus religiosi nostri 35 militant, quia crux talis foret multis nimis disconveniēns et aliis nimis arta. Forma ergo crucis Christi debet in mente incipere et sensibiles observancias (ut expedit) nunc sibi accipere et nunc tollere et per consequens non se serviliter cum talibus sensibilibus observanciis

Answer:
Everyone is
so bound.

Taking up the
cross does not
imply any set
of rites.

1. A: relinquant; E: relinquat; ib. AE: accipiant. 2, 3. D: et congruenciam deest. 3. D: superioris ordinis. 4. E: superiori perfectissimo. 8. AE in marg.: 3. 9. DE: quidquid foret. 24. DE: tam debitam. 26. D: reserare; E: reserari. 30. AE in marg.: Responsio; A in marg.: 1, 2, 3. 35, 36. A: disconveniēns — nimis deest. 36. E in marg.: Forma crucis Christi.

desponsare. Ideo videtur indubie quod talis obligatio perpetua ad tales sensibiles et privatos ordines sapit blasphemiam, illibertat ecclesiam et est seminarium retis dyaboli ad multos in conscienciis et contencionibus et observanciis onerosis ecclesie laqueandum. Ideo bene- 5 dictus Dominus qui nos ab istis laqueis liberavit, nam Psalm. CXXIII^o. 7 scribitur: *Laqueus contritus est, et nos liberati sumus*. Et debemus rogare Dominum instancius quod dictus laqueus vel rete dyaboli, cum fundacionem non habeat amplius, sit contritus. 10

Answers to the
doubter's
reasons.

Ad primam rationem dicitur quod falsum assumitur, cum debent probare vel ratione vel opere quod assumunt; sed stabat Johannes stupidus in utroque; nec video quin vel carebunt fundacione vel blasphemabunt in Christum et suos apostolos. 15

which are
partly allowed.

Ad secundam rationem concedo quod verum concluditur; unde videtur mihi propter causam multiplicem quod omnes irretiti privatis ordinibus debent ipsos disrumpere et primevam Christi religionem liberam acceptare. Nec oportet timere de licencia Romani pontificis 20 nec de incarceratione vel morte quod talis se liberans a fratribus occidatur; causa enim martyrii est libertas ecclesie. Et sic concedi debet finalis conclusio; videtur enim mihi quod qui non laborat non assimuletur suo ordini quem reputat tam perfectum, deficit a condicio- 25 nibus caritatis, et cum nemo secundum Dei amorem diligit proximum ut se ipsum nisi illa dileccio sit consona rationi, manifestum est quod debet esse una religio ad quam omnes alie reducantur; quam suppono ut fidem ecclesie esse religionem simplicem christianam. 30

All religion is
founded in
Christ.

Ad tercium dicitur quod verum vere concluditur et sic veritas veridice confirmatur. Sicut enim secundum Augustinum *non est veritas nisi fuerit in scriptura*, sic non est virtus sive religio nisi in Domino sit fundata. Ipse enim est plenus gracie et veritatis, continens in 35 se eternaliter rationes singulas exemplares; sed derident nostri logici nostros privatos ordines, quando fundant suas privatas observancias in verbis vel operibus Jesu

1. E in marg.: Obligatio ad privatos ordines. 5. DE: laqueandi.
11. ADE in marg.: Ad primum. 13. D in marg.: Nota. 16. AD in
marg.: Ad secundum; E in marg.: 2. 22. A: tam enim. 24. DE:
mihi deest. 26. A in marg.: Nota. 31. ADE in marg.: Ad tercium.
34. DE: vel religio; ib. DE: nisi modo illo.

22. Cf. Aug. Opp. tom. I, pag. 220; VIII, 254.

Christi, cum non dubium quin sua evidencia posset
eque colorate ad oppositum retorqueri, ymmo cum unus
ordo (cum omnes immediate fundantur in domino Jesu
Christo) alteri ordini repugnaret, ut si fratres ex figura
5 hominis fundant ex integro suum habitum, tam in
qualitate quam in quantitate et figura, quomodo non
foret habitus alterius isti contrarius infundatus. Et
conformiter arguitur de fictis evidenciis et incoloratis
sophismatibus ordinum aliorum. Ad confirmacionem
10 finalem dico (ut sepius) quod concessio istorum ordinum
in verbis vel opere sapit blasphemiam. Christus enim
ordinavit quod ordo suus vel religio fundetur fontaliter
in virtutibus et opere consequente. Antichristus autem
statuit quod forma, ritus sensibilis et gestus mundanus
15 plus ponderetur in suo ordine quam mentalis religio,
quia summus ypocrita appreciatur maxime famam
mundi.

Antichrist sets
forms above
inward
religion.

Secundum dubium utrum omnes viantes tenentur ad
singula Christi consilia (ut secte private simulant) se
20 servare, et videtur quod non, quia tunc obligacio ad
sequendum Christum secundum crucem istorum ordinum
tam ipsos singulos quam seculares equaliter obligaret.

Is every man
bound by every
counsel of
Christ?

Sed ad istud sepe dictum est quod idem existens
uni consilium est alteri dissuadendum, cum quilibet
25 viator secundum proporcionem donorum que Deus sibi
donaverit debet dispari consilio regulari. Ideo conglobantes
tam dispares naturas in uno privato ordine tam ordina-
cioni nature quam ordinationi Dei contradicunt. Volunt
enim contra voluntatem Christi quod cuncti quos in-
30 ducunt in suum ordinem sint contra Dei ordinationem
uniformiter obligati, et sicut laborant in materia de
ydemptificatione et multiplicacione infundabiliter, sic
in materia de regulis suarum sectarum et utinam non
heretice. Scimus quidem quod observantes tradiciones
35 legis veteris que sunt magis autentice quam omnes
tradiciones quas ipsi sciunt fingere contingeret servan-
tem esse hereticum, ut patet in materia | de cessacione
legalium.

Each is to
accept the
counsels of
which he is
capable.

Fol. 213^a 2. D: cum in marg. without mark of reference. 3. D: tam omnes.
5, 6. DE: in quantitate qualitate. 8. A: incolatis. 9. A: aliorum
deest; ib. D in marg.: Ad confirmacionem. 10. E: ipsorum. 11. A:
enim deest. 12. A: formaliter. 14. A: gustus mundanus. 18. ADE in
marg.: Dubium secundum; D in marg.: Utrum omnes viantes tenentur
ad singula Christi consilia. 21. A in marg. i. 23. A in marg.: Re-
sponsio. 28. DE: Domini. 32. DE: ydemptitate et multitudine.
34. DE: Scimus enim. 35. DE: quas omnes; ib. A in marg.: Nota
contra religiones privatas per totum.

Errors may fall
into heresy by
overrating their
rule.

Item, contingeret hominem esse hereticum in stabiliendo, perpetuando et nimis sollempnisando legem que ad tempus foret catholica. Quare ergo non contingit fratres ad tantum sollempnizantes suas regulas et ritus quod cadant in heresim? Possunt enim nimis magnificare 5 suos habitus ponendo in illis minimis virtutem ultra hoc quod fuit in corporali habitu Jesu Christu, sicut possunt insane defendere quod sua tradicio sit meritorior quam tradicio sub qua apostoli militarunt. Et sic de infinitis tradicionibus que sapiunt heresim manifestam. 10 Si enim non licet sub pena excommunicacionis addere vel minuere ad prophetiam Johannis (Apoc. ultimo), quanto magis non licet infundabiliter onustare ecclesiam in regulis quarum prevaricatores acucius puniantur quam omittentes observanciam mandatorum? Unde (ut sepe 15 notatum est) regule Romani pontificis adiecte scripture non carent macula, ut patet De Rescriptis cap. LXI°. *Si duobus*, in Sexto De Penitenciis et Remissionibus cap. *Omnis utriusque sexus* et De Restitucione Spoliatorum cap. *Literas*, ubi videtur docere quod homo in casu 20 excommunicabitur pro tota sua periodo, quia non vult contra suam conscienciam offendere in mandata decalogi. Et ita est de multis Antichristi legibus ad onus ecclesie ultra evangelium seminatis.

Every man is
bound to
observe Christ's
counsels.

Conceditur ergo quod omnis viator tenetur observare 25 Christi consilia et specialiter excuciendo ab ipso tradiciones hominum ad facinus inclinantes. Cum enim consilia Christi non sunt nisi quedam precepta facilitancia ad mandata, quomodo tantum obligarentur fideles ad tradiciones sectarum dyabolicas non ad illa? Multi quidem fingunt se negare 30 semetipsos et crucem suam tollere sequendo Christum et tamen ducuntur abscondite per iter dyaboli ad infernum. Nam multi vel omnes de istis privatis ordinibus carent amoris ordine diligendo magis proprias res quam communes. Quis enim eorum afficitur plus communibus 35 bonis ecclesie quam bonis privatis sui ordinis? Si (inquam) magis afficitur, dimittendo in casu ritus pro-

1. E: Item; transcript.: Ita. 4. DE: sollempnizare. 7. D: quod facit. 11. A: enim deest. 12. A: vel quanto. 22. DE: ultra suam. 30. A: se notare. 31. AD: Christum deest. 31. A: magis propriis refecciones. Quis. D: quam deest.

18. Decr. Greg. IX, lib. II, tit. XXVIII, cap. 7. 19. Decr. Greg. IX, lib. V, tit. XXVIII, cap. 12. 20. Decr. Greg. IX, lib. II, tit. XIII, cap. 13.

prios, intenderet communiori bono quod deberet cognoscere magis prodesse ecclesie, sed testatur ex errore suo innato quod hanc regulam sequendo foret in multis apostata. Sed quis dubitat, cum oportet stare caritatis regulam quam Christus instituit, quin regula sibi contrarians sit heresis manifesta?

SERMO XXXVI.

Si quis venit ad me et non odit patrem suum et matrem et uxorem et filios et fratres et sorores adhuc autem et
10 *animam suam, non potest meus esse discipulus.* Luce XIV°, 26.

Hoc evangelium docet quante et qualiter omnis fidelis debet Christum diligere, et cum odire ad propositum sit postponere in amore, patet quod quicunque aliquod istorum septem preposuerit ante amorem Christi vel
15 suorum observanciam mandatorum, a sequela Christi deviat, sequendo dyabolum; et istud dictum exanimatum ad unguem animaret strictissime caritatem et inveheret contra ritus privatorum ordinum introductos. Quicunque enim introierit religionem Christi sub quocunque habitu,
20 tenetur ista septem sub dampnacionis periculo conservare; aliter enim non potest esse Christi discipulus. Sed cum non possit salvari nisi fuerit Christi discipulus, patet conclusio.

We are to set Christ above all other affections.

Limitando ergo adventum hominis ad religionem Christi
25 que tempore legis gracie incepit, facile est videre istius regule septem partes. Quilibet enim christianus habet tam patrem quam matrem mediatos vel immediatos quorum affectiones in observanciis et monitis debet dilectioni Christi postponere, quilibet etiam de christiano ordine
30 habet vel uxorem et filios corporales vel carnem aut affectiones sensibiles et actus proprios personales; et omnia ista debet secundum regulam religionis Christi quoad Christum vel ea que sunt sibi propria postponere in amore. Tercio quicunque christianus fratres habuerit vel sorores

8. A in marg.: Sermo XXXVI; D in marg.: De martyre. 12. DE: Deum diligere; ib. DE: odire in presenti; ib. DE in marg.: Odire est in amore postponere. 14. A: preposuit. 16, 17. E: examinatum . . . examinaret. 17. A: certissime caritatem; ib. Codd.: exanimaret. Correxii. 19. DE: in religionem. 20. DE: pena dampnacionis periculo; ib. A in marg.: Contra religiones privatas quasi per totum. 22. DE: nisi sit discipulus. 25. AE: qui tempore; ib. DE: legis Christi. 27. A: mediatos vel deest. 29. E in marg.: Quilibet habet uxorem et filios. 30. A: uxores vel. 31. A: effectus.

8. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 189—193.

ad literam proximos vel remotos in quo includitur quilibet christianus vivens cum reliquo de ordine christiano; et idem est iudicium de anima que non potest alicui vianti deficere. Quicumque enim de religione Christi omnia et singula istorum trium pro amore Christi non 5 contempserit vel non postposuerit in affectione pro observancia legis sue, est indispositus ut sit Christi discipulus in moribus sequens ipsum.

Christ set aside
all personal
affection.

Omnia (inquam) ista Christus postposuit pro suo ordine observando; quare ergo non debet quilibet eius 10 discipulus eadem postponere propter Christum? Christus enim fuisset dampnatus, si in eorum aliquod eliquisset; quare ergo non debet christianus in eadem mensura puniri, si in ista prevaricatione regule Christi finaliter perseveret? Quis enim non propter preceptum patris 15 aut matris carnalis vel propter monicionem patris spiritualis constituti secundum leges cesareas vel commodum reputatum sue private ecclesie non declinaret a Christi consiliis vel preceptis? Forsitan de nobis omnibus *non est usque ad unum*, quia tunc in multis tam carnalibus 20 parentibus quam prelatis nostris quos videmus in legem Christi offendere resisteremus in facie cum Paulo apostolo. Aut quis non potius obedit uxori vel affectioni sue carnali quam Christi consiliis vel preceptis? Et sic de fratre et sorore ex quorum consilio christiani sepius 25 seducuntur? Ymmo communiter fratres et religiosi privatorum ordinum sunt in eadem dampnatione, ut dicitur Matth. XV°, 3: *Quare, inquit vos transgredimini mandatum Dei propter traditiones vestras*. Plus enim appreciantur suos corporales habitus quam parentes spirituales 30 et per consequens plus quam Christi consilia vel precepta. Quis enim religionis private in casu positus quo vel subveniret suis parentibus altero suffragio vel regulam desereret tradicionis sue, non potius prius mandatum Dei relinqueret de prestacione corporalis vel spiritualis 35 suffragii, antequam tradiciones privati sui ordinis relinqueret? Credo quod pauci vel nulli, sicut eis precipitur in suis tradicionibus adinventis, et per consequens non

fol.
213^b

We fail to
withstand bad
prelates.

3. 1. DE: aliter vianti. 6. E: postponeret. 7. A: sit sibi.
10. DE: qualiter ergo; E: ergo eadem. 11. E: discipulus tenet; ib. E in
marg.: Contra traditiones humanas supra Christi ponderatas per totum.
14. D: prevaricancia; ib. DE: tempore Christi. 15. DE: non potest pre-
ceptum; E: cor. xxi: propter. 16. E: matris carnalis. 23. A: ut quis.
25. DE: sepe.

possunt cum istis paribus esse Christi discipuli vel
salvari. Quis enim plus apprecians cucullam vel habitum
quam mandatum Christi sive consilium non minus
ipsum appreciaret propter aliquod horum septem? Ista
5 enim adinventata tradicio fuit apud Christum pro nichilo
computata, quia cum scivit ritus tales futuros, ideo
ipsum per locum a maiori subintelligit. Numquid qui
debet plus amare suam animam quam ista ludicria,
debet plus Christum diligere quam ista dyaboli orna-
10 menta. Cum illis enim (ut quidam asserunt) iste secte
ludunt interludia patris sui, et (ut breviter comprehendam)
observata ista Christi regula forent spissius martyres
sicut olim, et omnis privata regula ut sibi contraria
deperiret. Quis enim plus amando legem Christi quam
15 suam animam non se exponeret etiam ad martyrium
pro Christi ordine defendendo, cum secundum philo-
sophorum principia positus in adopcione duorum unum
accipiens et aliud postponens illud accipiens magis amat?
Christianus autem positus in adopcione vel hic vivere
20 corporaliter in quiete vel legis Christi adversarios im-
pugnare, preeligens primum et postponens reliquum
manifestat se non esse Christi discipulum. Hoc enim
in lege veteri non faceret Matathias.

If Christ's rule
were observed
martyrdom
would be more
frequent.

Et idem est iudicium quod impossibile est aliquem
25 christianum esse Christi discipulum nisi crucem suam
baiuletsequendo Christum, quia (ut dicitur Johannis XII°, 26):
Si quis mihi ministrat me sequatur. Si ergo oportet
omnem salvandum continuare Christi ministerium et
formam habere sequendi ipsum, manifestum est quod
30 oportet quemlibet salvandum secundum formam hic
positam sequi Christum. Oportet enim omnem salvandum
mori penaliter secundum aliquod genus martyrii.

Ponitur autem duplex parabola in confirmationem
istius sentencie; prima est de constructione turris et
35 secunda de bello in hostibus committendo. Pro primo
notandum quod oportet omnem salvandum turrim
virtutum sibi construere et regnum celorum secundum

Parables by
which Christ
confirmed His
teaching.

4. DE: appreciaretur. 7. A: subintelligunt. 8, 9. A: ista — quam
deest. 10. DE: cum vel enim. 12. DE: foret. 13. A: omnia.
18. DE: amavit. 21. DE: diligens primum. 22. DE: Hec enim.
23. D in marg.: I Macch. 1. 26. E: Joh. X. 27. DE: qui michi;
ib. A: ministraverit. 28. DE: ministerio. 34. DE: sentencie deest.
35. A in marg.: Duo exempla. Primum. 36. A: turrem. 37. D: vir-
tutum in marg.; E: virtutum deest; E in marg.: De constructione turris
nota.

The tower by
which the
Christian scales
heaven.

violenciam sibi factam acquirere vel scalare. Funda-
mentum autem istius turris est humilitas quam oportet
in centro fundari, hoc est, domino Jesu Christo. Oportet
enim fundamentum turris que ad tantum ascenderet
esse in fundacione solida stabilitum, sed (ut dicit Apo-
stolus) *fundamentum aliud ad talem turrim nemo potest
ponere preter dominum Jesum Christum*. Exaltacionem
autem talis turris oportet intelligere in gradibus et
regulis caritatis, et sic quecunque virtus turrificanti
infuerit, dum illam virtutem usque in finem compleverit,¹⁰
sufficit ad scalacionem regni celorum. Quicumque enim
non Christum tam humanitus quam divinitus pure
dilexerit non habet virtutis excellenciam secundum quam
sit dignus ut regnum celorum inhabitet. Sed ad talem
gradum caritatis pauci in via adveniunt, ut patet¹⁵
de sedecim eius condicionibus (quas ponit Apostolus
I Cor. XIII°, et Sermone XXXIII° recitavi): ideo
oportet viantem continue secundum gradus virtutum
ascendere, et omnino caveat ne instar edificancium
turrim Babel (Genesis XI°) deficiat sibi humilitas quam²⁰
oportet esse in isto edificio fundamentum. Tunc enim
potest contra inimicos in ista turri secure ascendere.
Sumptus autem necessarij ad perficiendum hanc fabricam
sunt opera necessaria ad virtutem cum circumstantijs
evangelicis requisitis. Nam intrans religionem Christi²⁵
et in istis deficiens a tota caterva demonum illudetur,
ymmo a Deo et tota triumphante ecclesia subsannatur.
Habet enim in sua naturali potencia sumptus sufficientes
ad istam fabricam nisi forte stulte et improvide in
ministerio dyaboli consumpserit illos sumptus. Illa autem³⁰
est summa illusio viatoris qua inproperando vere sibi
dicitur quod *iste homo sic cepit edificare* in militante
ecclesia et propter stultas dilapidaciones huiusmodi
non potuit consummare. Nemo enim vians est tam pauper
in naturalibus qui secundum naturales potencias anime³⁵
et corporis poterit sumptus tales virtutum sufficienter
componere pro edificio huius castri, si non assit prodigi-
alitas in ministerio dyaboli.

The cost of the
tower is good
works.

Fol.
213°

1. E in marg.: fundamentum. 5. A: ut deest. 7. E in marg.:
Exaltacio turris. 12. A: pure deest. 15. DE: in via deest. 17. E: Ser-
mone XXVIII°; ib. DE: huius. 20. A: XI° deest. 22. A: potest
inimicorum iacula in; E: contra insultum inimicorum in istam turrim.
24. DE: opera deest; ib. E in marg.: Sumptus pro edificanda turri. 29. A:
improvide in twice. 31. A: est deest. 33. DE: modi deest. 37. A: exponere.

6. I Cor. III, 11. 23. Lucae XIV, 29. 32. ib. 30.

Sed quia contingit sic turrificantes sepe procedere
pugnando cum hostibus, ideo secundum exemplum
Christi est de rege qui est cum exercitu pugnaturus:
Quis, inquit, rex iturus committere bellum adversus
5 *alium regem, nonne sedens prius cogitat si possit cum*
decem millibus occurrere ei qui cum viginti millibus
venit ad se? Iste rex est quicumque virtuosus qui secundum
istas virtutes edificat sibi turrim, sed rex alius est
dyabolus qui est rex super omnes filios superbie cum quo
10 oportet quemlibet predestinatum ad gloriam decertare,
ideo oportet istum in quiete et studio cogitare, quomodo
cum dyabolo et suis complicitibus decertabit. Decem autem
millia sunt spirituales adiutores universitatis sanctorum
stancium in observancia mandatorum, et viginti millia sunt
15 apostatarum universitas qui secundum infamem binarium
prevaricationis decalogi duplicantur. Cum isto autem
exercitu oportet virtuosum exire pro premio ad pugnandum;
ideo ipsum oportet in castro virtutum habere studium
vel providenciam quomodo tantum exercitum superabit.
20 Et cum armatura spiritualis in ista pugna sit necessaria,
oportet quod de ipsa omnino provideat; *alioquin*
dyabolo agente suos insultus *longe* a die iudicii *mittet*
legacionem tamquam asserens se convictum et dyabolo
sedule ministrabit. Quicumque enim relicto Christi con-
25 silio insudat in dyaboli ministerio *mittit legacionem* huic
regi superbie, protestans quod vult usque in finem in
suo exercitu militare, et propter pacem mundanam
habendam vel temporalium affluentiam ad horulam hic
in via obligat se proditorie ex parte dyaboli sic pugnare;
30 nam divisio immediata est quod militancium hic in
via quemlibet oportet vel esse cum Christo qui est rex
tocius mundi, vel cum dyabolo principe huius mundi;
nam ut dicit Veritas (Luce XI°, 23): *Qui non est mecum*
adversum me est, et qui non colligit mecum dispergit. Qui
35 enim non colligit cum Christo vires anime pro virtutum
sumptibus exponendis dispergit cum dyabolo sinistra
opera quorum naturales potencie erant ad finem priorem
date sibi a Domino graciose.

The King who
comes with
20 000 is the
devil.

Sending an
ambassage is
going over to
the devil's side.

Et patet ex processu tocius evangelii quod sic conclu-
40 dendum est de quolibet Christi discipulo quod *omnis*

1. A: sibi turrificatos. 2. A in marg.: Secundum. 3. E: Christi deest.
6. A: concurrere. 8. A in marg.: Rex dupliciter. 10. DE: quem pre-
destinatum. 11. DE: ipsum in. 13. E: specialis. 14. A: statuum in.
24. E in marg.: Nota. 32. A: mundi deest. 38. E: gloriose.

qui non renunciat omnibus que possidet non potest cum hoc esse suus discipulus. Si enim servaverit temporalia quecumque que non oderit ad sensum huius evangelii propter Christum et suam ecclesiam, non odit vitam propriam et sex alia de quibus hoc evangelium meminit 5 *propter Christum, et per consequens, non potest esse cum hoc Christi discipulus.*

Against the
endowment of
the clergy.

Et ex ista sententia videtur pluribus quod repugnat huic evangelio quod cleri vel prelatorum ecclesia sit dotata. Qui enim non vult stercore sibi attinentia expen- 10 dere pro gemmis valde longe est ut ponat animam suam et quecumque bona naturalia pro illis; et qui plus insistit circa negociacionem istorum temporalium quam circa evangelizacionem et spiritualem profectum anime subditorum, valde longe est ut sua naturalia expendat usque ad mortem 15 pro salute anime eorundem. Et talium indubie caritas extinguitur vel frigescit. Et utinam sententia huius evangelii foret fructuose toti ecclesie declarata; tunc enim sacerdotes nostri non defenderent in vita tam patenter contrarium.

Doubt whether
all the clergy
are bound to
renounce all
possessions.

Circa hoc evangelium dubitatur utrum quilibet clericus 20 debet renunciare cunctis que possidet, et videtur quod sic, quia quilibet clericus (in quantum talis) debet esse Christi discipulus; sed non potest esse Christi discipulus nisi renunciet omnibus que possidet iuxta evangelium (Luce XIV°); ergo conclusio. Nam dyabolicum foret 25 hominem gratis se obligare ad statum Christi ministerii et cum hoc gratis accipere statum alium cum quo non potest perficere Christi ministerium; sed ex fide evangelii non potest cum seculari dominio esse Christi discipulus, ergo accipiendo hec duo simul obligat se 30 ad contradiccionem more dyaboli.

The Pope's
example
against it.

In oppositum videtur esse quod papa, episcopi et totus clerus possessionatus summe seculariter sunt | ditati 31^{fol.} et impetere in eos foret impugnare totam ecclesiam.

Three kinds of
renunciation.

Quantum ad istud dictum est diffuse alibi quomodo 35 triplex est renunciatio temporalium, prima in affectione et possessione, secunda in affectione et non possessione et tertia non in possessione sed in preponderanti affec-

2. D: Si autem: ib. A: tempora. 3. DE: odit. 5. F: meminit deest. 7. A: cum Christo. 8. AD in marg.: Nota. 11. A: pro egenis: ib. DE: valde deest. 15. A: talia. 20. ADE in marg.: Dubium; A in marg.: 1. 29. A: domino. 30. DE: duo deest. 32. A in marg.: In oppositum: ib. A: papa et. 36, 37. A: quomodo duplex; DE: quin triplex intelligitur; AE in marg.: Responsio. 35. A in marg.: Renunciatio triplex; F in marg.: Temporalium renunciatio triplex. 37. A: secunda — possessione deest.

cione. Primo modo renunciaverunt apostoli, secundo modo dotati clerici et tercio modo singuli christiani. Et in palliacione significacionis istius termini est magnum venenum absconditum; constat quidem ex fide evangelii
5 quod nec pape nec episcopi nec dyaconi (qui in tempore Christi fuerunt omnes clerici) non possunt esse in gradu illo Christi discipuli, nisi renunciaverint omnibus temporalibus. Primo modo patet ex facto Christi et apostolorum, quod interpretatur clarissime dictum suum; nam nec
10 Christus nec aliquis apostolus preter Scarioth fuit cum statu illo proprietarius sed instar vivencium in statu innocencie habuit ad tempus temporalia quantum sue viacioni erat congruum. Et istum sensum explicat Apostolus (1° ad Tim. VI°, 8): *Habentes, inquit, alimenta et*
15 *quibus tegamur hiis contenti sumus.* Et illum statum videtur mihi oportere papas, episcopos et religiosos precipue usque hodie observare; unde venenum istius prevaricacionis confundit ecclesiam. Et ista est clare sententia magistri Jeronimi XII°, q. 1^a cap. *Clericus*
20 *cum multis aliis incorporata, ut in memoria sacerdotum recensius habeatur; unde in die Conversionis sancti Pauli in Omelia ex commentario beati Jeronimi presbyteri sic habetur: Qui, inquit, postquam a seculari conver-*
sacione transit, de rebus monasterii fraudem fecerit, Yudas
25 *est et pena Yuda apud inferos multabitur, qui autem ad divinum servitium convertuntur et ea que in seculo habuerunt partim distribuunt et partim sibi reservant, illi sententiam malediccionis Dei cum Ananya et Saphira excipiunt. Qui*
vero in monasterium transit et quod in seculo non habuit,
30 *in monasterio habere quesierit sine dubio lepra Giezy adherbit ei et quod ille in corpore habuit iste paciatur in anima.*

Et idem indubie est iudicium de quocunque presbytero seculari et eo diligencius quo secularis possit cicius

2. A: ditati; ib. DE: modo deest. 3. A: signacionis. 5. A: episcopi diaconi. 6. E: cum statu. 8. D: et apostolorum deest. 9. A: ductum. 14. A: ad deest; ib. D: tegumenta. 15. D in marg. inf. (fol. 72^b): Vide cecitatem huius doctoris scilicet Wy. 19. DE: magni Jeronimi; ib. E: II°, q. 20. A: ut in corporata. 22. DE: in epistola; ib. E in marg.: De renunciacione nota; A in marg.: Nota Jeronymus; D in marg.: Nota Jeronymum contra ablacionem temporalium ab ecclesia. 25. DE: et qui. 26. DE: habuerunt deest. 27. A: partim deest; ib. E in marg.: Hic nota. 29. DE: et quid. 30. DE: quesivit; ib. A in marg.: Nota. 33. DE: posset.

19. Decret. Sec. Pars, Causa XII, q. II, cap. 5. 23. In the service for the Conversion of St. Paul there is Sermo ex Commentario beati Hieronimi presbyteri (super Matth. XIX), but it contains no such passage as is here quoted. Sarum Breviary, ed. Proctor and Wordsworth III, 117 (Matthew).

veneno sue avaricie maculari. Sic enim Christus et apostoli conversantes in mundo, licet de mundo non fuerant, regulatissime hoc servabant. Unde quia seculares domini debent hanc legem Christi precipue potestative defendere, cum aliter ex consensu forent dampnabiles 5 totam rempublicam destruentes, ideo ponunt quidam quatuor conclusiones que secundum istam materiam concernunt statum ecclesie.

Four conclusions:

1. No cleric may accept primacy for worldly reasons.

Prima: Nullus clericus acciperet primatum ecclesie propter fastum aut questum mundanum sed pure propter 10 beatitudinem sibi et subditis promerendam. Patet ex fide Matthei XX°, 22, ubi filii Zebedei talem primatum per matrem suam a Christo pecierant sed ab eo responsum reprobativum receperant *quod suum calicem et non honores mundi fuerant bibituri*. Et ista sententia secundum 15 Crisostomum sufficeret instruere totum mundum.

2. Prelates must not be occupied about worldly matters.

Secunda conclusio: Signum evidens est quod prelati in ista intencione exorbitant, si dimisso evangelizandi ministerio circa negocia secularia vel mundanas divicias occupantur. Patet ex hoc quod eorum intencio debet 20 attendi circa illud quo diligentius prosequitur, ut nemo sani capitis diceret quod post acceptum tale officium se implicans in ministerio brachii secularis vel plus intentus mundanis quam expedit ad suum officium aut plus dolens pro perditis quibuscunque secularibus seu 25 temporalibus quam pro defectu complecionis talis ministerii non peccet graviter tam suum ministerium obmittendo quam etiam tam culpandum propositum committendo.

3. Such prelates harm the Church.

Tercia conclusio: Tales prelati vel clerici licet videantur 30 prodesse ecclesie, faciendo quantumcunque opus bonum de genere, nocent tamen ecclesie continue demerendo quam etiam sibi ipsis. Patet per illud Luce XI°: *Si oculus tuus fuerit nequam etiam corpus tuum tenebrosum erit*. Sed cum talis propter temporalia postponit amorem 35 Christi et sue ecclesie, patet quam nequam est sua intencio et per consequens totum corpus suorum operum est proditorium apud Deum.

3. DE: rectissime. 4. A: hunc legem. 5. DE: aliter deest.
9. ADE in marg.: Prima DE conclusio. 12. A: XXIX°. 13. A: pecierunt.
15. A: honores huiusmodi; ib. DE: ista sententia. 17. ADE in marg.:
Secunda A: conclusio. 23. DE: brachia ministerii. 24. DE: quod expedit.
25. A: secularibus seu deest; ib. Codd.: doleat. 27. DE: graviter totum.
30. ADE in marg.: Tercia (A:) conclusio. 36. DE: quod nequam.

16. Cf. Opus Imperf. in Matthaeum Hom. XXXV.

Quarta conclusio: Medicina necessaria ad extinguendum
venenum diaboli foret totum clerum expropriarium
facere et ordinacionem Christi primevam quoad suam
ecclesiam innovare. Tunc enim viverent omnes episcopi,
5 religiosi, possessionati et clerici pure expropriarie sicut
olim nec acciperent dignitatem vel beneficium ecclesia-
sticum propter cupidinem temporalium vel honorem.
Fol. Nec carerent clerici qui ad totum cleri ministerium
214^a plene sufficerent suffragio temporali, | cum cotidiane
10 elemosine, sanctitas sue vite et labores manuales (si
oportet) instar Apostoli de omnibus istis vite necessariis
cum Dei providencia providerent. Et si Antichristus de
istis ablacionibus violenter conqueritur, cum non debet
sonare nisi ad utilitatem ecclesie et restitutionem ordi-
15 nacionis Christi primeve, donet christianis istam iniuriam,
et cum domini seculares habeant tantum favorem Christi
(ut patet sermone III°) nec in alio plene subeant Dei
servicium seculare, patet quod in omissione istius defen-
sionis sunt Dei publice proditores. Nec carent excusacione
20 quin si faciant quod eis attinet et ad sui commodum
implere possunt faciliter, possent rumpere hanc iniuriam.
Sed dyabolus ex fallaciis simulatis ipsos redarguit, fingens
implicite quod oportet ipsos ministerium suum defendere,
suffragium spirituale quod contra Deum ipse iustificat
25 in premium sibi accipere et generaliter oracionem
sacramentalem, ministracionem et predicacionem talium
Antichristi servorum credere, licet de facto ex testimonio
fidei et sanctorum oportet oppositum evenire.

4. The remedy
is that the
clergy should
hold no
property.

SERMO XXXVII.

30 *Nichil opertum quod non reveletur et occultum quod
non sciatur.* Matth. X^o, 26.

Hoc evangelium docet per que media Christi servus
ad martyrium roboratur. Primo ergo asseritur a Christo
nichil esse opertum vel corporaliter vel spiritualiter quin
35 ipsum reveletur, quia quantumcunque callide occulta-

1. ADE in marg.: Quarta (A:) conclusio. 4. DE: omnes Christi.
8. DE: que ad totum tale. 9. D: pleno; E: plenius. 10. E: opera-
ciones manuales. 13. A: violentis. 15. A: docet christianus.
17. A: Sermone VIII°; ib. A: subessent. 19. DE: caret. 20. E: con-
versi faciunt. 21. DE: possunt rumpere; ib. A: hanc ruinam. 24. A:
speciale. 30. A in marg.: Sermo XXXVII; ib. A: nec occultum;
ib. DE: et absconditum.

28. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 194--197.

How all things
will be made
known.

God's
omniscience a
spur against
cowardice.

verit humana prudencia, oportet quod nedum Deo sed
toti triumphanti ecclesie fuerit revelandum. Sicut enim
in die iudicii sancti cognoscent penas dampnati et di-
missiones peccatorum salvati, sic cognoscent quicquid
occultum talis fecerit. Et per idem sequitur quod nichil 5
est occultum in anima vel extra animam positivum vel
privativum quin sciatur patenter et universaliter ab
omnibus de ecclesia triumphante. Modicum enim esset
quod Deus omnisciens omnia ista cognosceret, nisi
cunctis beatis ostendendo iusticiam suam ista clare in 10
patria revelaret. Omnes enim beati gauderent de com-
plecione divine iusticie ac misericordie, sed quamvis
omnia ista clare videbunt in patria, tamen secundum
gradus dispares intuicionum, ideo non erunt Christo
pares in sciencia. Ex istis patet quod omnium peccan- 15
cium viatorum vecors omissio et per consequens om-
nium iniuste puniencium Dei ministros iniusta flagellacio
est summe nota divine presencie. Ex quibus colligitur
quod propter reprobacionem vecordie servorum summi
iudicis aut propter iustam punicionem iniustorum fla- 20
gellancium servos illius hominis non timeret martyr
constanter defendere causam tanti iudicis. Scimus enim
ex fide priori quod oportet Deum et totam triumphan-
tem ecclesiam cognoscere singulos hos defectus, et cum
Christus non potest illos cognoscere nisi reprobando aut 25
vindicatione, patet quod ille est infideli deterior qui in
altero horum peccat, cum non timet divinam sententiam.
Ideo cum modus Christi sit paulative procedere a minori
noticia ad maiorem sue ecclesie, debent eius discipuli
lucide detegere mandata et voluntatem Domini *que* 30
audierant in tenebris vel obscure *et quod auriculacione*
vel private a Christo *audiunt*, publice toti mundo sine
timore vel desidia *praedicarent* et sic communicando
dupliciter cum quibuscunque personis vel populo con-
stanter legem Dei nunciarent. 35

Quantum autem ad timorem incussum ab adversariis
legis Christi, patet quod modicus est in comparacione
ad timorem Domini. Unde si minister haberet supra se

2. A: fuerit declarandum. 4, 5. DE: quid occultum; A: occultatum.
5. E in marg.: Omnia occulta beatis erunt manifesta. 15. E in marg.:
Correlarium; omnia nota divine potencie. 19. A: suorum summi.
20. A: punicionem deest. 20, 21. A: inimicorum flagellancium. 21. E:
servos eius vel illius. 22. DE: vindicis. 29. DE: debent sui; ib. E in
marg.: Discipuli Christi debent detegere eius voluntatem. 33. DE: pre-
dicare. 38. A: ut si.

unum pomposum minantem pro complecione facinoris
et super utrumque unum summum iudicem quem sciret
infinite potencie et discrecionis nec tortorem posse sibi
nocere, dum constanter defenderet causam pulcram
5 illius summi iudicis, sed de quanto tortor in eum im-
peteret de tanto sibi prodesset; quis (inquam) foret mo-
dice fidei quod dimitteret causam summi Domini et
prosequeretur tam turpem causam tortoris tam reprobi,
specialiter cum deberet cognoscere quod obmittendo
10 causam summi iudicis et prosequendo causam abiecti
tortoris accumulatur sibi penam infinitum maiorem quam
tortor talis posset inferre? Et ista fides instruxit omnes
Christi martyres ad reprobandum tortores et publican-
dum evangelium. Nec dubium quin defectus fidei in
15 omnibus hoc omittentibus sit in causa. Ideo generaliter
vecordes in causa Dei sicut et omnes peccantes sunt
eciam infideles. Ideo secundum doctrinam Christi (Matth.
XVII°, 19) expedit viantes pro confortacione suorum
nervorum habere tantam fidei sicut *granum synapis*.
20 Synapis enim est nervorum confortativa, tremoris de-
structiva et sensus narium | pungitiva, sic (ut dictum
Fol. 214^b est alibi) fides orthodoxa facit membra debilia interioris
hominis roborare, tremorem ex influxu carnalium et
temporalium minorari et, cum fuerit practizata in opere,
25 facit corpus pungi et exasperari quoad famam mun-
danam. Sed ut homo sit *bonus odor Deo*, facit passionem
sapidam et constantem; et clarum est preceptum Christi
mandantis *nos nolle timere eos qui occidunt corpus sed*
animam non possunt occidere, quia sicut Deus per se dat
30 animam, sic nulla creatura potest ipsam a sua perpetuitate
destruere; nec potest homo stante virtute in anima sine
vindicta reitutiva organum ipsius anime peiorare. Deus
ergo summus iudex debet filialiter timeri, cum potest
tam corpus quam animam perdere in gehennam. Timor
35 autem alius dicitur servilis et fatuus, tum quia tendit in
servos scurriles contempto Domino, tum quia sic stulte
timentes facit abiectissimos servos dyaboli et peccati.

Faith gives
courage.

Filial fear,
Servile fear.

1. D in marg.: Nota bene pro martire; E in marg.: Exemplum.
17, 18. A: Matthei XVII° deest. 19. E in marg.: Viantes expedit habere
fidem ut granum sinapis. 21. A: sensus varie; ib. D in marg.: Synape.
24. A: temporum; ib. DE: cum fuerat. 28. DE: mandatis. 32. DE:
restitutum. 33. DE: debet finaliter. 34. A in marg.: Timor { filialis;
D in marg.: Timor servilis; E in marg.: Timor fatuus.

Et ulterius ad declarandum universalem invincibilitatem divine providencie evangelium sic subiungit: *Nonne, inquit, duo passeress³ asse veneunt, et unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro, vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus⁵ meliores estis vos*, quasi diceret: Nonne constat quod passer, vagus inter cunctas bestias, est tam parvi precii quod duo veneunt asse et as secundum expertos est minima monetarum et quinque valent dipondium, id est, duplex as (ut patet Luce XII°); si ergo unus ex¹⁰ tam vilibus volucris non cadit super terram vel moriendo vel moriendo sine preagencia Dei ex eius ordinancia precedente, quanto magis ordinat Deus de creatura incorruptibili, hoc est, interiori homine quem ad ymaginem suam fecit paciente hic pro Dei iusticia? Nec¹⁵ potest Deus esse immemor talium, cum sit memorie infinite numerans omnes capillos (ut patet XII° De Civitate Dei cap. XIV°). Si ergo Deus tam abiectas et superfluas partes hominis sic numerat verbo suo, quanto magis substantiam anime in qua tota personalitas ho-²⁰ minis est fundata?

God the true
cause of all
action.

In isto textu evangelico oportet primo supponere ex alibi declaratis quod Deus necessario prevenit agendo principaliter in actione qualibet creature. Nam secundum philosophos, *sicut est primus motor, sic est primum agens²⁵ et prima causa formalis efficiens et finalis in qualibet creatura*.

Secundo oportet supponere quod est dare nobis infinita, cum aliter non foret tota universitas nec Deus sciret numerare partes quaslibet capillorum; nam si³⁰ aliquae sunt omnes partes capillorum, ille sunt nobis infinite, et cum non possit sisti ad divisibilia, patet quod ille secundum atoma ex quibus primo causantur sunt indivisibiles. Tercio oportet supponere quod, licet Deo sit cura de omnibus, tamen meliora plus curat, cum³⁵ mensurat singulas creaturas secundum suas existencias. Ex quibus sequitur argumentum evangelii: *Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos*. Si (inquam)

3. A: veneunt disponio. 4. D: patre vestro; ib. A: autem et.
6. DE: meliores est; ib. A: Non constat. 9. A: minimus; ib. A: et quia.
18. Codd.: Dei deest. 22. A in marg.: Triplex suppositio: 1. 25. B in
marg.: Deus prevenit agendo. 28. A in marg.: 2: D in marg.: Deus pre-
venit in actione cuiuslibet creature. 32. DE: posset. 34. A in marg.: 3.

2—6. Matth. X, 29—31.
25. Cf. Trial., pag. 39.

17. Opp. tom. VII, pag. 312.

Deus habet tantam curam de abieccioribus sensitivis, ut ipsa sic numeret, ut non possit ab eis vel atomum simpliciter perdere, ne integret universum, quanto magis ullam partem hominis potest sic perdere ne integret suum totum? Sicut enim universum ordinatur esse quodammodo perpetuum, in suis partibus integratum, sic est de omni homine. Deus ergo quem oportet compositionem cuiuscunque continui perpetui restituere, non potest a compositione perpetua predestinati sui deficere. Nolite ergo timere servire Deo in defensione iusticie, cum sit tam potens ad defendendum, tam sapiens ad gracie agnoscendum, tam benivulus ad opera meritoria ac demeritoria respiciendum.

Finalis ergo conclusio invitans animas fideles ad paciendum pro fide et iusticia Dei sui est veritatis promissio qua dicit quod *omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego ipsum coram patre meo qui in celis est*. Quo supposito tamquam fidei principio, et adiecto quod tale Christi testimonium in finali iudicio exsuperat omnia temporalia huius mundi, omnis fidelis procuraret sibi constanter in via illud testimonium in tremendo iudicio. Debet autem fidelis confiteri Christum tripliciter, scilicet corde, ore et opere, Trinitatis servitium debite consummando; et tunc Christus confitebitur in die iudicii quod sit servus bonus et fidelis gaudio beatitudinis premiandus. Et quid fideli securius, quid prudenti sapientius, aut quid promerenti iocundius? Et ex eadem fide convincitur quod confessionem istam obmittens negabitur ab ingressu ad beatitudinem et ad penam perpetuam detru-
detur. | Et patet quam multi ex ignorantia fidei sunt vecordes, nam mundani curant sollicite et sumptuose habere procuratorem qui in casu corporis vel temporali pro ipsis respondeat, sed habere Christum procuratorem eorum in finali iudicio (quod foret illis tam facile) parvipendunt.
Circa hoc evangelium notandum quod quicunque peccando contra veritatem recalcitrat continue se ipsum

Encouragement
from Christ's
promises.

Sinning
against the

6. A: modo deest; ib. E in marg.: Nota. 12. DE: cognoscendum; ib. E in marg.: Infinitum quoad nos. 17. AD: et animas. 16. E in marg.: Conclusio finalis. 19. A: Christi deest. 20. DE: superat.

22. E in marg.: Fidelis debet confiteri Christum tripliciter. 23. D in marg.: Confessio Christi et legis sue coram hominibus; A in marg.: Confessio triplex {

corde
ore
opere.

30. DE: quod multi. 32—33. A: qui in — procuratorem deest. 35. D in marg.: Dubium. Nota. Recedens a veritate. Nota.

17. Matth. X, 32.

truth, a man
becomes
hardened.

infatuat et obligat insolubiliter ad penam multiplicius sufferendam. Unde omnes dyaboli vel dampnati sunt insolubiliter redarguti. In qua redargucione (ut placet quibusdam) consistit perpetuitas sue pene. Omnis enim dampnatus debet velle suam dampnationem perpetuam, 5 cum sit iusta et sibi proficiens et Deus ac omnes beati in dampnatione huiusmodi sunt placati. Que ergo foret libertas in tali dampnato quod non deberet subdi huiusmodi voluntati? ymmo volens hoc complacenter foret quodammodo beatus, quia non obstante pena corporis 10 qualis Christo infuit foret in anima quietatus.

It is impossible
for the damned
to submit
willingly to
their
punishment.

Sed in oppositum pro impossibilitacione volicionis tam rationabilis patet quod omnem dampnatum est impossibile ita velle suam dampnationem, primo quia tunc foret simul dampnatus et salvatus quod est oppo- 15 situm in adiecto; secundo quia nullus dampnatus potest velle dampnari nisi sub ratione qua hoc apparuerit sibi bonum. Sed illa ratio non potest esse, cum includit contradiccionem, potest ergo velle salvari, sed non potest velle taliter se dampnari. Quilibet autem dampnatus 20 potuit salvari et per consequens potest appetere se salvari, sed nunquam potuit velle se dampnari. Et loquor de volicione explicita, quia (ut multis placet) omnes presciti volendo peccare antecederent ad suam dampnationem volunt implicate illam sequentem. Sic 25 enim volunt dampnati contradiccionem quam Deus non potest implere.

Tercio si dampnatus talis vellet explicite suam dampnationem, cum habet illam parate, per idem vellet quodcunque ad illam consequens; et cum secundum Augu- 30 stinum *beatus est qui habet quicquid vult et nichil mali vult*, videtur quod dampnatus huiusmodi sit beatus. Cum enim dampnacio sua sit tam iuste illata a Deo, videtur quod volendo ipsam vult bonum, de quo Deus et omnes angeli sunt letati, ymmo videtur quod talis 35 dampnacio sibi proficiat, quia constat ex fide quod ipsa

2. A in marg.: Nota conclusionem de dampnatis. 4. E in marg.: Perpetuitas pene damnatorum unde; D in marg.: Dampnatus debet velle suam dampnationem. 6. DE: et omnes. 8. DE: debet. 12. A in marg.: In oppositum. 14. DE: suam dampnationem deest; in cod. A addit. in marg. sub signo ^; ib. E in marg.: Dampnatus volens penam suam complacenter foret beatus. Sed impossibile est ipsum ita velle; AE in marg.: 1. 16. AE in marg.: 2. 17. DE: apparet. 18. A: inesse. 20. E in marg.: Nota. 21, 22. A: et per — dampnari deest. 28. AE in marg.: 3. 29, 30. A: quod quicunque ad illum. 35. DE: sunt leti.

facit ad decorem universi et per consequens aliquam partem mundi primo denominat esse bonam, sed nullam si non illum dampnatum. Si enim bonum et iustum sit ipsum pati hanc dampnationem, quia a Deo volitum et
5 ordinatum ad profectum ecclesie, tunc bonum est ipsum sic pati, et per consequens illa passio cum primo ipsum denominat, denominat ipsum bonum et per consequens ipsum perficit subiective. Si enim sic peccasset et Deus
10 ipsum a dampnatione preservasset, foret infinitum deterior quam est modo. Quomodo ergo non perficeret eum talis iusta dampnatio? Si (inquam) cum illo peccato non foret pulcrificatus per penam tam ipse quam totus mundus, ymmo si phas est dicere turpificata foret prima iusticia et extincta, quomodo ergo non
15 foret infinitum melius quod cum illis paribus sit dampnatus? Et sic sequitur ex isto quod sit infinitum bonum ipsum esse dampnatum ex hoc medio quod infinitum melius foret cum istis paribus ipsum dampnari quam servari impunem; quod foret aliquo modo bonum, quia
20 servando ipsum cum istis paribus impunem foret bonum et non bonum, cum Deus non potest hoc facere; repugnat enim divine iusticie quod aliquis homo offendant in ipsum et non proporcionabiliter puniatur. Ideo si illa impunitas foret, cum istis paribus foret infinitum
25 melior Deo et infinitum deterior quam pena que modo sibi infligitur, ideo ex tali contradiccione non sequitur hoc vel illud.

Yet they would be worse off without it.

Tenendum est ergo quod pena dampnati non solum ipsum pulcrificat sed etiam universum, nec Deus
30 potest a dampnatione cum illis paribus continere, licet possit ipsum faciliter beatificare cum aliis paribus in que potest, et cum potest mereri beatitudinem eo quod quondam sic potuit, patet quod est perpetuo culpabilis, eo quod non sic facit. Tali ergo dampnato insolubiliter
35 concluditur meta turpissima que est redargucio; nec est alia meta nisi in comparacione ad illam a fidelibus formidanda. Et si queratur quid talis dampnatus debet facere et qualiter debet velle, dicitur quod, sicut prius peccavit contra primam potenciam que solum est activa

The damned remain still in fault.

4. DE: volitam. 7. A: ipsum deest. 8. A: Et enim si peccasset.
11. E in marg.: Dampnatus si non puniretur esset deterior. 19. A: salvari impune. 20. A: impune. 24. A: impunita. 26. A: ex ex;
ib. AE: condicione. 28. A in marg.: Conclusio. 30. E addit: se continere. 38. E in marg.: Quid dampnatus debet velle.

sic quod non passiva, ita debet pati dampnatus suam dampnationem et omnia que sonant in iustam punicionem. Nec scio quid cum istis paribus debet agere sive velle, licet cum aliis paribus deberet laudare Deum, mereri et perfrui Trinitate. Si enim debet velle cum istis paribus dolere de crimine quod commisit, tunc debet cum istis paribus promereri et per consequens potest cum istis paribus | promereri, consequens contradiccio; et cum non potest cum istis paribus quicquam agere nisi peccet, si cum istis paribus debet quicquam agere, debet peccare, et per consequens peccando facit Dei beneplacitum sicut debet. Ideo ego non video quid cum istis paribus debet pati sed cum istis paribus debet pati.

Double penalty
of sin;
of pain,
of loss.

Loss is the
worse penalty.

The damned
are not exempt
from God's
service.

Unde secundum Augustinum duplex est pena consequens ad peccatum, scilicet pena sensus et pena dampni, ut magna pena dampni est quod prescitus sit tantum deacceptus Deo quod non potest cum illis paribus facere placens Deo nec potest obligacionem qua induitur a se excutere. Ista autem pena dampni est infinitum gravior pena sensus, quia cum quantumcunque gravi pena sensus stat beatificacio (ut patet de Christo), sed cum nulla istarum penarum dampni stat aliquis gradus beatitudinis vel gracie promerendi. Et si obiciatur quod dyabolus est exemptus ne Deo serviat, negetur hoc tamquam impossibile, cum secundum Augustinum oportet omnem creaturam servire Deo vel faciendo quod debet vel paciendo quod debet. Et sic oportet omnem dampnatum servire Deo, continue paciendo quod debet et tenendo obiectionem beatis, quam pulchre reducet in illis iusta vindicacio Dei sui. Sed ultra obicitur quod omnis dampnatus tenetur servire active Deo, faciendo quod debet. Non enim ex dampnacione exemptus est ne active serviat Deo suo, quia tunc ex dampnacione foret liberior. Sed pro solucione huius dubii videtur mihi primo notandum ut supposito quod Deus sit summe liber atque omnipotens apud quem omne quod fuit vel erit sit tempore suo presens, quo supposito videtur

Fol.
214^d

1. DE: habet pati. 12, 13. DE: debet facere. 14. AE in marg.: Pena duplex. 15. E in marg.: ad penam consequens. 17. DE: de acceptatus. 18. A: obligatorium. 19. E in marg.: Pena dampni gravior pena sensus. 20. A: pene. 23. DE: obicitur. 29. A: essendo obiectum; 1b. E: reduct. 30. E in marg.: Nota. Obieccio. 31. A: huius deest. 35. E in marg.: Solucio. Dubium. 36. A: ad quem.

14. Trial., pag. 280. Serm. Pars I. Serm. LI, pag. 347, 348.
25. S. Aug. Opp. tom. X, 763; I, 756 etc.

mihi quod omnis dampnatus tenetur servire active con- but they cannot
 tinue Deo suo; et quia ad hoc impossibilitavit se ipsum, fulfil their
 ideo irremediabiliter est dampnatus. Quamvis enim talis obligation.
 dampnatus posset Deo servire meritorie, quia ante pec-
 5 catum suum insolubile, verumptamen non potest cum
 istis paribus sic servire, nec Deus exigit quod cum istis
 paribus sibi taliter serviatur. Unde sepe in evangelio
 quando demones voluerunt Dominum confiteri, prohibuit
 et non sinebat eos loqui. Alia autem dubitanda con-
 10 cernencia insolubilia demonum tangendo pauca relinquo
 aliis pertractanda.

SERMO XXXVIII.

Circuibat Jesus civitates et castella, docens in synagogis eorum. Matthei IX°, 35.

15 Hoc evangelium dat formam multiplicem quomodo
 omnes Christi discipuli tam sacerdotes quam dyaconi
 debent predicare instancius verbum Dei. Cum enim
 omnis Christi accio sit nostra instructio et ipse *cir-*
cuibat generaliter omnes civitates et castella Judee, *docens*
 20 *in synagogis eorum et predicans legem novam*, patet
 quod omnes sacerdotes vel diaconi habent potestatem
 consimilem taliter predicandi.

Christ's
 example in
 preaching.

Et ex ista parte evangelii excluditur triplex error,
 primus quo Antichristi discipuli captant sibi loca fertilia
 25 lucro suo conveniencia, quando in locis aliis plus pro-
 dessor. Christus enim generaliter visitavit loca tam
 maiora quam minora, cum *apud eum non fuit acceptio*
personarum et sepe cooperabatur sic agenti ex indiffe-
 rencia graciosius in minori populo quam maiori. Una
 30 autem persone hortacio sive conversio est infinitum
 preciosior quam labor corporalis quilibet predicantis;
 et si istud non sequitur, simplex intencio evangelizantis
 est meritorior quam predicacio aptantis sibi magnum
 populum, licet multe anime sint converse.

Three errors
 of preachers:
 1. Settling in
 comfortable
 places,

2. DE: possibilitavit. 8. A: volunt. 9. E: eos ea. 11. E: per-
 tractanda etc. 13. A in marg.: Sermo X (sic) XXXVIII; D in marg.:
 De apostolis; ib. A: synagoga. 14. A: IX° et X^o (sic). 23. E in marg.:
 Triplex error predicantium; A in marg.: Primus error. 24. E in marg.:
 Evangelizantes loca fertilia captantes. 28. A: cooperatus sit. 33. DE:
 meritoria.

13. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 197—201.

1. Obedience to
prelates' jurisdiction.

Secundus error est quo excluduntur exangelizantes ex iurisdiccione limitacione, ubi possent eciam invitis episcopis plus prodesse; nam contra legem Dei est quod volens, sciens et habens a Deo potenciam ad istud officium sit ab illo in aliquo Christi dominio prepeditus. 5 Ideo vendicantes tales iurisdicciones irracionales, cum nec ipsi predicant nec Dei ministros habiles acceptant, implicant quod locus sue iurisdiccione a Dei dominio in principatum dyaboli est exemptus. Fatui autem convicti super ignorancia scripture vel heresi debent ubilibet 10 excludi a predicacione. Ideo (ut videtur multis) talis introducta iurisdiccio sapit heresim et prevalenciam potestatis dyaboli; unde videtur mihi quod sacerdos zelans pro lege Domini cui negatur pro loco et tempore predicacio verbi Dei, debet usque ad passionem martyrii, 15 in casu quo non debet sibi conscius predicacioni vel hortacioni, in quocunque loco auditorium habere poterit, disserere verbum Dei. Sic enim Christus non solum in synagogis sed in castellis constancius predicabat. Locus enim non facit sanctum populum sed econtra. Nec in- 20 troducta est limitata iurisdiccio nisi propter lucrum de populo qui cesarie est subiectus.

3. Restriction
of effort to
their own cure.

Tercius error est quo multi ignari putant se non 25 debere predicare vel | benefacere populo qui a iurisdiccione sua excluditur. Nam sepe contingit quod predicator 25 populo alii amplius obligatur; ideo sicut lex caritatis et amoris obligat ad quemlibet diligendum, sic lex evangelizacionis obligat ad cuilibet qui plus prodesse quis sufficeret predicandum. Aliter enim foret personarum accepcio et proprietatis limitacio in ambitu caritatis. 30 Et forte si iste sentencie forent clarius execute, iurisdicciones multe moderne forent racionabiliter destruende. Nec dubito quin sancti apostoli quibus sunt limitate provincie gaudenter acceptarent adiutorium ab alio coapostolo ad populum fideliter edocendum; sed lucrum et 35 spoliacio simplicium est in causa quare acceptacio talis adiutorii hodie est contempta.

1. A in marg.: Secundus error: E in marg.: 2. Exangelizantes ex limitacione iurisdiccione. 5. DE: Christi domino. 11. E in marg.: Iurisdiccio introducta. 16. DE: non debet esse. 18. DE: asserere. 22. A: cessarie. 23. A in marg.: Tercius error: E in marg.: 3. ib. A: quod multi. 25, 26. DE: Nam sepe — obligatur deest. 26. E in marg.: Predicator obligatur cuilibet prodesse. 28. A: quis deest. 34. DE: acceptarunt. 35. E in marg.: Nota.

Et si queratur ad quantum gradum debet quis instare evangelizacioni et martyrii passioni, dicitur quoad primum quod, sicut homo apponeret omnes vires suas ad Deum diligendum, sic et apponeret vires suas ad Christum
5 predicandum; nec immisceret propositum laudis proprie nec intenderet novitatem aut vocatam subtilitatem sermoncinandi introducere sed pure cogitaret quomodo honorem Dei et utilitatem populi apcius posset promovere, capiendo exemplum a Christo qui (ut legitur Marci III°, 20)
10 instantissime predicavit, in tantum quod non vacavit illis comedere vel domi quiescere. Unde sic scribitur: *Cum audissent sui discipuli, exierunt tenere eum; dicebant enim quod in furorem versus est.* Nec licet evangelizanti famam auditorii nimis attendere vel curare,
15 quia predicet instanter et oculo simplici verbum, Dei et sive populus edificetur sive non, premium sibi restat, eciamsi solis lapidibus (sicut de Beda legitur) predicaret. Unde de Christo legitur (Marci III° ubi supra et sepe alibi) quomodo superiores iudei ut sacerdotes et pharisei
20 nitebantur continue interpretari ad deterius verba Christi. Quid ergo si apostate vel alii reprobi calumpniam posuerant sermonibus orthodoxis? Nam Marci (ubi supra) sic scribitur: *Et scribe qui ab Jerosolimis descenderant dicebant quoniam Belzebub habet et quia in principe de-*
25 *moniorum eicit demonia.* Quid ergo servo Christi et apostatis scandalizantibus et sinistre interpretantibus facta sua, cum ab eis non expectat laudem vel premium sed a Christo? Debet tamen cavere ne det occasionem ad sic loquendum et dolere quod apostate ex innata
30 malicia sic loquuntur.

Quantum ad secundam partem, de passione martyrii, certum videtur quod omnis fidelis debet laborare continue in causa et ministerio Dei sui et continue habere promptitudinem ad paciendum mortem pro causa fidei
35 et pro Domino cui fideliter ita servit, non debet tamen affectare martyrium vel non declinare mortis periculum, cum Christus et membra sua precipua sic fecerunt, sed in omnibus istis oportet servare caritatem continue

A man is bound to give all his strength to preaching.

He should face martyrdom, but not court it.

1. E in marg.: Questio. 4. E in marg.: ad 1. 6, 7. A: sermoniandi. 9. Codd.: Matth. III°. 10. A: illis twice. 12. Codd.: inquit sui. 13. AD: enim quod; ib. DE: conversus; ib. A: licet deest. 14. A: adiutorii. 17. A: de deest; ib. E: cum predicaret. 18. A: legitur deest. 22. A: posuerint. 23. A: ab deest. 24. AD: quia Belzebub. 25. DE: Et quid ergo. 31. E in marg.: 2. 35. A: pro dominio; ib. E in marg.: Fidelis discipulus debet esse continue apostolus ad paciendum pro suo domino. 38. DE: observare.

et in consilio ac relevacione Dei confidere. Et in primo nimis multi deficiunt, in secundo vero pauci presumpcione fatua iniuriuntur Christo et ecclesie et stolidè se extinguunt.

Other good
works should
accompany
preaching.

Sed quia non sufficit nuda predicacio nisi assit alia benefaccio, ideo sequitur in evangelio quod *Jesus circumibat 5 curans omnem languorem et omnem infirmitatem*. Curavit (inquam) omne genus languoris quoad dolorem corporis et anime et omne genus infirmitatis eciam incurabilis per naturam. Fecit autem Christus ista generaliter tam quoad locum quam quoad morbum ad ostendendum 10 universalitatem sui dominii et virtutis. Quod autem quidam sompniant Christum sic fecisse ad explorandum argucias phariseorum et scribarum qui imponebant sibi quod in virtute cuiusdam demonis hec fecisset, cum tamen demones habent tam loca quam virtutes limitata 15 in que possunt suas versucias exercere: istud nec approbo nec reprobò sed scio hoc fuisse possibile et factum (si sibi placuerit); sed scio sompnum esse temerarium et periculosum in quo false fingitur causa intencionis vel operis Salvatoris. 20

Christ's pity on
the multitude.

Videns autem turbas misertus est eis, quia erant vexati et iacentes sicut oves non habentes pastorem. In quo textu patet expressio miseracionis Domini quoad actum intrinsecum, sicut prius notificata est effectualiter per actum extrinsecum. Nec mirum quia (ut creditur) populus 25 secutus est Christum propter sanitatem habendam, propter doctrinam audiendam et propter fidem de Messia cognoscendam; licet autem quidam propter causas alias secuti sunt Dominum, iste tamen sufficiunt, ut piissimus Fol. 215^b Dominus misereatur plebis sue, potissime cum multum 30 erant vexati ex dormicione sub divo, labore corporeo et effectū utriusque cibarii; cum enim erant pasti ex phariseis qui licet erant tante docibiles, defecit tamen eis officium pastorale.

The harvest
and the
labourers.

Dixit, inquit, discipulis suis: Messis quidem multa, 35 operarii vero pauci; rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam. Ubi constat quod per messem maturatam intelligit genus fidelium, qui a Deo intrinsecus

5. A: Christus circumbat. 8. D: genus languoris eciam. 9. AD: Christum; ib. AD: tam deest. 10. A: quoad deest; ib. DE: quoad martyrium. 14. DE: hoc. 19. A: talem fingitur. 26. E in marg.: Populus Christum secutus est propter que. 30. A: Dominus deest; ib. A: plebi sue. 31. DE: sub duro. 32. E: in effectu; ib. D: et intrinsecus; ib. DE: cum non. 38. DE: quia a Deo.

5. Mathæi IX, 35.

22. ib. 36.

36. ib. 37, 38.

et evangelizantibus extrinsecus maturantur. *Ego*, inquit Apostolus, *plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit*. Isti autem sic maturati indigent ut ulterius in celeste horreum immittantur, sed operarii istius
 5 ministerii, hoc est, predicatores efficaces sunt valde pauci, ut patet ex malicia sacerdotum. Ideo cum omne donum perfectum desursum descendit a Trinitate que est pater luminum, Christi apostoli debent rogare ipsum qui est dominus huius messis ut mittat eos tamquam
 10 operarios in messem bene dispositam propter hoc ministerium tam largiflue premiandos.

How preachers
are sent.

Ex quo notatur quod *nulli predicabunt nisi mittantur* (ut dicitur ad Rom. X^o, 15). Si autem minister non mittitur a Christo ad istud officium, furtive ingreditur
 15 tamquam lupus. Et ex isto textu prelati cesarii blasphemie blaterant quod nisi ipsi licencient quantumcunque a Deo habiles non licet illis populo predicare. Et argumentum ad hoc est quod oportet quod mittantur a Deo ad illud officium; ergo oportet quod ab illis mittantur:
 20 que consequencia non haberet colorem nisi illi satrape forent. Sepe quidem contingit quod eorum vetacio nocet populo, cum expresse sint in capitulo phariseorum quos Christus (Luce XI°, 52) sic salutatur: *Ve vobis legisperitis, quia tulistis clavem sciencie, ipsi non introistis et ipsos*
 25 *qui introibant prohibuistis*. Auferunt autem prelati clavem sciencie, quando videntur ferre potestativam scienciam et tamen inpresenciarum Dei sciencie sunt expertes, et hinc ipsi nec pascunt oves verbis salubribus sed veneno, nec permittunt quod alii docti et missi a Deo hoc
 30 faciunt ex suo fastu et questu indubie moti ad hoc facinus perpetrandum. Nec video quomodo ecclesiasticus posset patencius prodere Deum suum, tum quia non pascit sed depascit gregem Domini, tum eciam quia servos quos Dominus habilitat atque mittit reprobatur et
 35 expellit.

Licet autem raro contingat sermocinantes fingere se mitti a Deo, cum hoc quod sint lupi heresim seminantes,

3. A: Ista maturata. 10. n. A: operarios — premiandos deest.
 13. E in marg.: Nullus predicet nisi mittatur. 14. DE: furtim ingreditur.
 17. E in marg.: Argumentum pro missione predicatorum. 18. A: mutantur.
 19. A: istud. 21. D in marg.: Deus. 22. D: in tempore.
 23. E in marg.: Salutacio phariseorum. 24. DE: qui tulistis; A: tulisti.
 25. E in marg.: Prelati auferunt clavem sciencie. Nota. 28. A: non pascunt.
 29. A: permittit. 30. DE: faciant; ib. A: ex quo.
 32, 33. A: tum — Domini deest. 33. A: tum et. 34. A: humilitat.

If tanat'es
make false
claims, the
sloth of prelates
is in fault.

hoc tamen contingit in minori parte et prelatorum desidia
est in causa. Si enim ecclesia generaliter foret instructa
in fide catholica per prelatos et quod quicumque con-
travenerit sue sentencie vel contrariam aut impertinentem
extraneam docuerit sit tamquam apostata fugiendus, 5
tunc totus populus abiceret talem hereticum nec accep-
taret suum venenum. Modo autem deficit in prelatis sana
doctrina per quam heresim talem populus subiectus
destrueret; sed secte novelle que verbis prurientibus et
prelatis applaudentibus sciunt populum spoliare sunt a 10
prelatis admissæ et alii viri evangelici a Deo edocti et
missi (ut plurimum) eiecti. Et in isto multiplicantur
tradiciones frivole Antichristi, ut non laboratur quod
populus sciat causam et legem Dei defendere, sed quo-
modo prelatus debet servum Dei et suum adversarium 15
statim extinguere.

Excessive value
set on prelates'
licenses.

Et patet secundo prelatorum cesariorum blasphemia
qui dogmatizant patenter quod eo ipso quo illi quem-
quam habilitant ad predicandum vel aliud ministerium
ecclesie faciendum, eo ipso est habilis quoad Deum; 20
sed tunc indubie forent Deus. Ideo docet evangelium
quod Christi discipuli rogent dominum messis, non
prelatum cesarium, ut mittat operarios ad metendum,
quia nisi ipse miserit tota alia missio ypocritica est
venenum. Et patet tercio quod Deus vult hominem 25
mereri orando pro illo quod ordinat sibi dari. Deus
enim ordinat suos discipulos ad spiritualiter seminan-
dum, et tamen vult quod orent ipsum et habeant ab
eo licenciam ad taliter operandum. Sed totum hoc patet
in materia de necessitate et contingencia futurorum. 30

*Fiunt autem predicate, dicentes quia appropinquavit
regnum celorum. Infirmos curate, mortuos suscite leprosos
mundate: gratis accepistis, gratis date.* In quo textu Magister
optimus docet missos suos quomodo debent secundum 35
formam quintuplicem ministrare, et primo quam formam
debent in sermonibus observare. Tota enim sententia
predicandi stat in isto quod regnum celorum, tam Christus

1. A: et deest. 3. 4. A: contraxerint. 6. 7. DE: acceptarent.
7. S. DE: sua doctrina. 8. A in marg.: 1. 9. A: discerneret.
11. DE: aliquando viri. 12. DE: missi sunt: ib. A: eiecti — multipli-
cantur deest. 13. Recte: quod non laboratur ut. 17. A in marg.: 2;
E in marg.: Prelatorum blasphemia. 18. DE: quod dogmatizant. 19. A:
humilitat. 20. A: humilis. 24. DE: ypocrisis. 25. A in marg.: 3.
26. 27. A: sibi — ordinat deest. 30. DE: de mandato. 33. DE: in cuius.

quam ecclesia, appropinquavit ad gradum beatitudinis
ultra hoc quod fecit antiquitus; et cum malignus apponit
maiores nisum ad impediendum, quando videt membra
Christi magis proficere, debet predicator predicare populo
5 quomodo assistente tanto adiutorio pro beatitudine in-
Fol. stantius laboraret et quomodo cautelis | dyaboli retar-
215^c dantibus resisteret. Et ista magistri materia est sufficiens
pro quibuscunque sermonibus populo predicandis.

Sed quia non sufficit benedicere nisi precedente bona
10 intencione et recto opere, ut patet de verbo triplici
Matthei VII°, 21, quod Christus implicat: *Non omnis*,
inquit, *qui dicit mihi Domine, Domine intrabit in regnum*
celorum sed qui facit voluntatem patris mei qui in celis est;
ideo subiungit Christus quatuor opera realia que predi-
15 cantes debent sermoni suo annectere: *Infirmos*, inquit,
curate; ubi post tres beneficencias adiungitur evangeli-
zanti quarto liberalitas et intencio predicandi. *Infirmos*,
inquit, *curate*; quod mandatum non oportet universaliter
intelligi, quia tunc paucos vel nullos hodie obligaret,
20 sed loquitur de infirmitate spirituali qua peccatores
mentaliter infirmantur. Cum ad illam infirmitatem et
eius curacionem Christus preponderat, manifestum est
quod eius curacionem prius intelligit atque mandat.

Iterum, si Christus hoc universaliter mandaret, daret
25 eque universaliter potenciam ad miracula faciendum;
quod manifestum est capere instanciam in sancto Apo-
stolo; ipse enim fuit eque sanctus, quando consuluit
Timotheo uti modico vino propter stomachum et contra
infirmitates suas uti medicamine naturali, sicut quando
30 patrem Publii miraculose sanavit a febribus. Quia ergo
universale tamquam prius particulari a natura primo inten-
ditur, ideo Christus hoc mandatum universale precepit
quod evangelizantes curent infirmos ad sensum expositum.

Sed quia *incipium omnis peccati superbia*, ideo secundo
35 subiungit quod *mundent leprosos*, quod debet omnino
verificari et intelligi de superbis. Omnis enim viator
citra Christum in aliquo tempore est superbus, ideo
oportet quod sua mundificacio incipiat a se ipso. Sicut
enim corporaliter leprosus in cute turget difformiter,

Good works
enjoined.

1. Healing the
sick,
i. e. the
spiritually
infirm.

2. Cleansing
lepers,
i. e. the proud.

1. DE: quam discipuli. 2. fecit antiquitus; ib. E in marg. corr.: fuit.
6. DE: labore. 6, 7. DE: retardantis. 13. A: qui in celis est deest.
16. A: curate etc. 19. E in marg.: Infirmos curate qualiter. 20. A: spirituales.
21. A: cum enim. 35. A: quod oportet; ib. E in marg.: Leprosi qui sunt.

fetet anhelitu et emittit vocem femineam raucam et acutam, sic est de spiritualiter leproso vel superbo; nam opera sua sensibilia vel superficialia facit, ut magis mundus appareat; que est magna difformitas apud Deum, er per consequens, habet famam fetentem ecclesie 5 triumphanti. Nam Exod V^o, 21 dicit Israel sancto Moysi et Aaron *fetere fecistis odorem nostrum coram Pharaone*. Sic est de superbis quibuslibet quoad Deum, quia Luce I^o, 51 scribitur: *Dispersit superbos mente cordis sui*. Et quantum ad vocem superbi, patet quod est pusilla- 10 nimis indignans, ut femina vel mutus aut raucus propter timorem temporalium que affectat.

3. Raising the dead, i. e. by preaching to those who are dead in sin.

Sed quia virtus consistit circa difficile, ideo Christus precipit evangelizanti terminum ultimum, dum mortuum spiritualiter per peccatum precipit ex frequencia pre- 15 dicacionis et sanctitate vite cum Dei gracia suscitare. Et quoad formam ac intencionem evangelizantium ipsis precipit *gratis dare*; et ista simonia in clericis et prelati qui emunt aut vendunt sacramenta, evangelizacionem et alia beneficia ecclesiastica inficit totum mundum et 20 facit quod illi qui videntur esse prelati ecclesie non habent potestatem huiusmodi qualem fingunt. Sed sicut menciuntur se servare spiritualiter has virtutes, sic menciuntur de pompa dominice potestatis. Non enim haberent illam nisi eam a Deo reciperent. sed Deus 25 eternaliter omnisciens providens in eis disposicionem continuam non dat eis potestatem huiusmodi quam si haberent nunquam gratis vel sine crimine uterentur. Christus enim nunquam communicat dona naturalia vel supernaturalia creature nisi ad profectum ecclesie; ideo 30 sompnians quod talis reprobis habet potestatem quam fingit doceret hodie efficaciter ex sensu, ratione probabili vel scriptura. Scio quidem quod Deus posset dare reprobis et de facto dedit huiusmodi multa bona, sed nec debemus credere nec supponere de dato prelato reprobo 35 quod sic fecit nisi aliquo trium modorum et specialiter ex opere doceatur. Sed finaliter Christus prophetando predicit apostolis suis periculum ex comitancia iniquorum et medicinam qua a periculo tali caverent et hostes suos finaliter superarent: *Ecce, inquit, ego mitto vos sicut* 40

4. E: mundo. 7. D: fetentes tacitis. 9. A: despexit. 16. DE: sanctitatis vita. 17. E: Ex quoad formam et. 18. E in marg.: Gratis dare. 19. DE: evangelizacionis. 25. DE: receperant. 26. A: in-disposicionem. 29. DE: que dat dona. 29, 30. DE: vel spiritualia. 34. DE: Sed non.

agnos inter lupos. Estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbe (cuius expositio patet alibi Sermone XXIII° huius et Sermone XXX° prime partis).

SERMO XXXIX.

5 *Elevatis Jesus oculis in discipulos suos dicebat: Beati pauperes spiritu, quoniam vestrum est regnum celorum.*
Luce VI°, 20.

Istud creditur esse evangelium de quo Matthei V^o, The comment on this text is in Sermon XXVII.
quia non repugnat quod ibidem datur complecius et

10 hic brevius, cum omnia que hic dicuntur in alio evangelio
Fol. confirmantur. Et potest sermo istius | evangelii aptari
215^d ad populum et martyribus applicari. Omnis enim causa,
martyrii merces et hortacio in evangelio isto includitur,
ymmo evangelium instar speculi indicat homini totam
15 faciem huius mundi, faciem sui ipsius secundum inter-
riorem hominem et exteriorem, ymmo faciem Dei sui,
eo quod quatuor sunt sensus scripture in cuius qualibet
parte relucet iste quatuor facies, si visio interioris
hominis illi parti speculi sit aptata. Notata ergo expo-
20 sitione dicta in Sermone XXVII° videlicet in die Omnium
Sanctorum potest materia huius sermonis secundum
congruenciam loci et temporis adaptari.

SERMO XL.

Cum persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam.
25 Matthei X^o, 23.

Hoc evangelium docet martyres quomodo debent
laborare in ecclesia militante. Christus enim conquestor
optimus docet suos milites per fugam et pacienciam
conquirere sibi regnum; nec hoc est vecordia sed summa
30 prudencia quam qui non didicerit detrudetur ad maxime
penalem pacienciam infernalem, quia (ut patet alibi)
summa medicinalis pro via est hominis paciencia et
summa penalis in tartaro, cum dampnati non possunt

Christ teaches
His soldiers to
flee from
persecution.

2. A: sicut deest. 3. A: Sermone III; ib. A: huius — partis deest;
ib. DE: Sermone II. Correx. Cf. Sermon. XXX. Prim. Pars, pag. 206.
5. A in marg.: Sermo XXXIX; D in marg.: XXXIX; ib. DE: dicebat ad
discipulos. 9. DE: quod idem. 11. A: aptari deest. 24. A in marg.:
Sermo XII (sic) XL; D in marg.: XL; ib. A: persequentur; ib. DE: civi-
tate una. 33. A: summe; ib. E in marg.: Probacio fuge; ib. DE: possent.

24. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 206.

quicquam facere ad laudem suam vel meritum, sed debent ex necessitate quicquid impositum fuerit eis pati. Docet ergo Christus, primo quod ad continuandum pugnam cum inimicis ecclesie, cum persequuntur eos in una civitate fugiant prudenter in aliam. Hoc enim 5 docet natura quod pars tam animati corporis quam inanimati cedat, dum detruditur forciori; et potest ex morali principio demonstrari; nam quicumque positus in adopcione libera duorum bonorum eligeret magis bona. Viator ergo positus in adopcione brevius paciendi 10 mortem in causa Dei minus promerendo vel diuturnius magis promerendo eligeret secundum, cum sit meritorie magis bonum. Et tercio confirmatur istud consilium ex Christi vita et opere consultivo qui sepe aufugit ab hostibus quousque habuit summam maturitatem temporis 15 sicut maturitatem summam continue habuit quoad mores.

The devil
incites men to
court
martyrdom.

Nec valent cavillationes dyaboli quibus sic arguit: Iam instat causa in qua possis secure pati martyrrium et per consequens acquirere tibi regnum, et dilacio est incerta, cum mora trahit periculum; ideo debes te 20 modo exponere moriendo.

Merit does not
consist in mere
suffering.

Hic dicitur quod non in nuda passione mortis vel pene consistit meritum, cum sceleratissimi taliter paciuntur, sed oportet causam et modum attendere, cum passio non sit per accidens meritoria aut demeritoria, 25 et in omni per accidens oportet per se rationem attendere. Oportet ergo omnem viantem precedente vita sua meritoria ad consilium divinum et impulsum attendere, quia remanet sibi libertas arbitrii et potestas secundum virtutem intrinsecus operandi (ut patet supra Ser- 30 mone XXXIII°). Ideo sicut vecordia est homini concurrentibus circumstanciis timere mortem serviliter, ita stulticia est homini deficientibus requisitis circumstanciis mori vel pati penaliter; ideo cum nesciat dyabolus docere circumstancias cum quibus debet homo mori 35 vel mortem fugere (et utrumque potest bene fieri), oportet ad magistrum superiorem recurrere. Nec timeret fidelis, quando haberet instinctum vel revelacionem ita facere

1. A: quicquid. 16. DE: brevius deest. 12. DE: magis deest.
11. DE: quid. 17. E in marg.: Obieccio contra fugam; ib. A in marg.: 1.
18. DE: nam instat; ib. DE: posses. 22. AE in marg.: Responsio.
23. 24. DE: ita paciuntur. 29. 30. A: remanet = supra deest; ib. E:
secundum veritatem. 32. A: timore. 31-36. E: pati = vel deest.
36. E: non fugere; non added; ib. E: posset. 37. E in marg.: Recur-
rendum est ad magistrum superiorem in occursum mortis.

nisi forte vel peccatum proprium vel vite macula sit in causa. Ideo si homines trepidant et perplectuntur in ista materia, sciant quod proprium peccatum istud causat. Unde sicut beati non dubitant de securitate sue beatitudinis, sic ducti spiritu Dei non dubitant de ydoneitate temporis paciendi.

Quod si dyabolus secundo sic arguit: Bona naturalia hominis sunt bona Dei et bona sue ecclesie plus prodesse quam particularis beatitudo, cum ergo non licet commutare bonum melius pro peiori, quia prima ratio que est Dominus omnium illud vetat, videtur quod non licet alicui subire martyrium, ubi posset naturam suam defendere vel servare. Accidens ergo est minus bonum substantia, et sic particularis beatitudo est minus bona quam substancialis natura. Et confirmatur ex hoc quod nulla creatura potest appetere se non esse, ergo non potest esse ratio ut homo velit racionabiliter se non esse.

Hic dicitur primo, supponendo secundum Augustinum III° De Libero Arbitrio, quod nec homo nec aliquid potest appetere se non esse, secundo suppono quod tota personalitas hominis conservatur in spiritu etiam a corpore separato, et tercio | suppono quod quantumcunque partes cuiuscunque corporis qualitercunque separate fuerint remanet eadem essentia, pars mundi et creatura Dei. Quibus suppositis dico dyabolo quod prima pars maioris est vera, sed secunda pars eius capit instanciam, cum particularis beatitudo prosit toti ecclesie et per consequens toti mundo; ymmo sicut multorum trahencium navem quilibet trahit illam, sic multorum prodesse ad bonum aliquod quodlibet eorum prodest ad idem secundum gradum ultimum quo est bonum. Ex quo patet quod nulla creatura potest prodesse ad magis bonum quam potest quilibet, eo quod quilibet potest prodesse ad maximum bonum creatum, verumtamen creatura ut est melior magis prodest; et sic non sequitur: Si aliquid prodest ad tantum bonum, tunc tante prodest, quia talis tantitas attendi debet penes

The devil urges the value of life.

Answer.

2. E: vel perplectuntur. 5, 6. DE: se ydoneitate terminis paciendum.
7. A in marg.: 2; E in marg.: Obieccio secunda. 11. E in marg.: Nota.
12. DE: potest. 13. E: Accidens enim. 15. E in marg.: Confirmacio.
18. A in marg.: Responsio, 1, 2, 3; E in marg.: Solucio. 20, 22. E:
supponendo. 22. DE: quod deest. 23. A: corporis deest; ib. DE: qua-
litercunque deest. 25. E in marg.: Solucio. 31. A: quoad. 32. E in
marg.: Correllarium. 37. E: tanto; ib. A: debet twice.

The martyr
does not lose
his life but
regains it more
perfectly.

quantitatem propriam talis boni. Conceditur ergo quod bonum nature sive substance talis martyrizandi est melius bonitate absoluta quam quodvis accidens et sic iuxta dicta Sermonem . . . quilibet martyr Christi appetit omnia bona nature sue et nulla appetit non esse. Et hinc Christus dicit animando suos ad martyrium: *Capilli*, inquit, *capitis vestri omnes numerati sunt*, quasi diceret si vultis habere illos modo perfectissimo sicut singulas partes vestras, nolite propter dolorem separationis momentanee timere subire martyrium. Ymmo iuxta suppositionem secundam et terciam illa materialis essentia quantumcunque divisa fuerit eidem persone hominis continue est servata. Sicut ergo agriculator proicit semen suum in terram lutosam, ut ipsum postmodum habeat magis fructiferum, sic fidelis viator partes corporis sui proicit ad contricionem et penam, ut fructificent sibi postmodum ad beatitudinem. Ideo secundum beatum Jacobum talium membrorum dyaboli infidelis vecordia est in causa; ideo dicit Christus Petro Matthei XIV°, 31. *Modice fidei quare dubitasti?* Et patet quod in confirmacione huius secundi argumenti verum concluditur.

The devil
argues from
suicide that
men desire
extinction.

Sed tercio instat dyabolus quod multi de facto appetunt se non esse, quia gratis occidunt se ipsos cultello, submersione, precipitacione et modis aliis. Sicut ergo volunt suam desicionem per remocionem de presenti, sic volunt suum convertibile quod est ipsos non esse postquam fuerant. Et confirmatur ex scriptura multiplici, nam Yob X^o, 18 scribitur: *Qui utinam consumptus essem ne oculus me videret*. Scarioth eciam tamquam magis bonum eligens sibi laqueo se suspendit, unde Christus confirmat quod *bonum erat illi, si natus non fuisset homo ille*.

Nothing can
desire not to be.

Hic dicitur iuxta doctrinam magni Augustini quod nichil potest appetere se non esse, quia omnis appetitus terminatur ad bonum vel apparens bonum, sed nulli rei potest esse bonum vel apparens bonum quod ipsa

3. AD: melior. 4. D: Sermonem sequitur lacuna: ib. E in marg.: Nota. 6. E: discipulos in marg. added. 13. DE: Sicut igitur: ib. E in marg.: Exemplum de semine. 15. DE: magis deest. 16. DE: fructificet. 19. E: dixit: ib. D: Matthei XVIII. 22. D in marg.: Utrum melius est non esse quam esse quandoque: E in marg.: Obiectum tercium. 23. DE: ipsos deest. 30. AD: eligens deest: ib. E in marg. add. 33. A in marg.: Responsio: E in marg.: Solucio: D in marg.: Nichil potest appetere se non esse. 35. 36. A: sed nulli = bonum deest. 36. E in marg.: Nichil potest appetere se non esse.

non sit, ergo non potest illud appetere; non (inquam)
potest esse alicui rei bonum quod ipsa non sit, quia
si hoc sit sibi bonum, tunc tam hoc est quam illa res
cui est sic bonum, et per consequens simul sunt ipsam
5 rem esse et ipsam non esse. Et per idem non potest
apparere sibi bonum, quia esto quod appareat sibi
bonum, tunc si est cum illa apparencia, tunc simul idem
est et non est; et si non est cum illa apparencia, cum
sit per se notum nichil simul esse et non esse, non
10 apparet alicui quod sit bonum sibi ipsum non esse.
Conceditur ergo in primo argumento quod multi gratis
occidunt se ipsos et tamen nullus eorum appetit vel
potest appetere se non esse; ymmo si maniacus homo
de se ipso asserit, Augustinus vere asserit quod mentitur.
15 Omnes enim tales appetunt se melius esse, quia a pena
quam sufferunt liberari, ideo appetitus terminatur ad
esse divinum quod ratione bonitatis sue anime appetunt.
Unde talibus quibus apparet esse bonum se ipsos occi-
dere apparet esse bonum quod sint occisi et per con-
20 sequens apparet illis esse bonum quod sint. Nam si
quomodolibet sit bonum alicui vel esse vel non esse,
bonum est ipsum esse, quia bonum est quod habeat
illud bonum. Sicut ergo primum principium est per se
notum intellectui, sic primum bonum est per se desi-
25 deratum appetitui.

Such a desire
involves a
contradiction.

What suicides
desire is a
better existence.

Quantum ad secundam logicam, dicitur quod nulli
volunt se non esse sive desinere, sed bene volunt se
desinere esse in corpore. Ideo subtilissime dicit Apo-
stolus: *Cupio dissolvi et esse cum Christo*. Non dicit:
30 Cupio non esse, sed cupio magis esse. In hoc tamen
est contentio inter logicos quod quidam asserunt hominem
eo ipso desinere quo moritur, et sic deficere vel non
esse hominis sumitur infinite vel positive pro quacunque
negacione particulari esse hominis, ut non esse in corpore
35 pro isto tempore est non esse. Aliis autem subtilioribus
videtur quod nemo desinit esse nec est non esse alicuius
hominis, cum cuiuslibet hominis qui fuit vel erit sit esse

Distinctions as
to not being.

1. DE: non in quantum. 3. DE: tam deest; ib. E: quod illa.
5, 6. A: et per — bonum deest. 11. E in marg.: De occidentibus se
ipsos. 17. A: omnia appetunt. 19, 20. E: occisi — quod sint deest.
20. A: quod sint deest. 21. DE: quocunque modo; ib. DE: alicui nichil.
22. DE: ipsum deest. 24, 25. D: desidatum. 26. E in marg.: 2.
33. DE: posito. 35. DE: est deest. 35. E in marg.: Nemo desinit esse.
35, 36. A: superioribus videtur. 36. E in marg.: Nota.

14. S. Aug. Opp. tom. VII, 20—23; IX, 653. 29 Philipp I, 23.

pro suo tempore | et sic mors non est desicio hominis^{Fol. 216^b}
 sed actuacionis corporis sui per animam; nec est illa
 desicio non esse illius actuacionis, quamvis ad illam
 consequitur illam actuacionem fuisse et postea non
 esse; non enim sequitur: Illa actuacio nunc non est, 5
 ergo non est, cum arguitur ab inferiori ad suum superius
 negacione preposita.

Job believed he
 should be in
 glory even
 though he had
 never been
 born.

Sed istam contencionem relinquo logicis, concedens
 quoad tercium cum beato Augustino quod Yob voluit
 fuisse non natus ex utero sed mortuus in utero et sic 10
 esse; si enim appetit fuisse consumptus et non potuisset
 fuisse consumptus nisi fuisset appetit fuisse. Et patet
 hoc ex textu multiplici. Videtur ergo beatum Yob credi-
 disse quod ex fide sua et predestinacione fuisset in
 gloria, licet nunquam fuisset natus ex utero, sed genitus 15
 in utero et occisus, quia ipse inter omnes philosophos
 fuit in duabus supposicionibus solucionis secunde firmius
 stabilitus. Ideo dicit Yob cap. XIX°, 27: Quod *Deum*
suum visurus est ipse et non alius. Scivit enim iste
 philosophus quod qualitercunque corpus suum in via 20
 attritum fuerit remanebit eadem persona et non alia
 in die novissimo suscitanda. Scivit eciam quod idem
 corpus in numero quantumcunque variatum fuerit vel
 discontinuatum redibit, cum eadem materialis essencia
 reintegrata fuerit, quia ydemptitas corporis numeralis 25
 vel substancie materialis non dependet ab ydemptitate
 numerali forme materialis vocate substancialis, cum sit
 modus accidentalis illi materiali essencie.

Only want of
 faith makes a
 christian fear
 death.

Et patet per modum epylogi quod non obstat nisi
 infidelitas quare christianus sic trepidat mortem pati. 30
 Servemus igitur caritatem ad quam simpliciter atten-
 damus, proicientes totam nostram sollicitudinem in ipsam
 et de mortis stimulis non curemus, quia assistente
 caritate mortificacio non nocebit; ideo dicit Apostolus
 post gloriosam mortem Christi ad passionem suos dis- 35
 cipulos confortantem, *ubi est mors victoria tua, ubi est*
mors stimulus tuus? I Cor. XV°, 55. Timor quidem mortis
 nulli debet incuti nisi racione peccati quod destruit
 caritatem.

2. A: corporis super. 3. DE: non esse deest. 4. A: conceditur.
 8. A: istam deest. 9. E in marg.: 3. 11. A: potuit. 13. E in marg.:
 Ut consumptus esset Job. 17. AD: secundo. 21. A: eadem deest.
 24. D: cum cum. 26. E in marg.: Nota. Ydemptitas numeralis, materialis.
 27. DE: quia cum. 31. A in marg.: Nota confortacionem. 38. DE: nullo.

Sed sequitur ex textu: *Amen dico vobis, non consummabitis civitates Israhel, donec veniat filius hominis.* Quod verbum videtur sane posse intelligi, notando quod Christus non solum dirigit sermonem istum ad illos discipulos
 5 sed ad quoscunque martyres aut confessores usque ad finale iudicium fideles ecclesie convertentes. Secundo videtur quod intelligit per civitates Israhel greges fidelium qui constituent civitatem magnam Jerusalem in die iudicii. Quilibet enim talis grex sicut et quelibet eius persona
 10 est civitas quam Christus inhabitat qui est Israhel, quia vir videns Deum et caput ecclesie.

Explanation of Christ's prophecy.

Tercio videtur quod Christus animat suos martyres ad dictum ministerium per hoc quod ipsum non erit finaliter consummatum, antequam ipse veniat potestative et realiter
 15 ad finale iudicium, quando omnes servi tales habebunt gaudendi materiam et omnes vecordes in isto ministerio habebunt materiam condolendi. Et iste videtur mihi esse sensus huius verbi evangelici tam priori conveniens quam sequenti quam eciam conformis modo usitato sepius in scriptura (ut patet Apoc. XXI°, 2: *Vidi civitatem sanctam Jerusalem*).

Sed ulterius Christus removel terrores qui timorem incuterent ad hoc ministerium consummandum: *Non est, inquit, discipulus super magistrum nec servus super dominum suum.* Et hec ratio daret fideli cuilibet plenam
 25 fidem ad paciendum martyrium si oportet, supponendo primo quod omnes tales ministri ecclesie sunt Christi discipuli atque servi. Sic enim vocarunt se apostoli servos domini Jesu Christi. Quo supposito fiat hec ratio. Nullus discipulus vel servus magistri vel domini tam
 30 prestantis et tam recte conversantis debet appetere esse superior tali magistro, sed omnes eius discipuli vel ministri pro tempore viacionis habent Christum suum magistrum istius condicionis; ergo non debent appetere esse ipso superiores, sed ipse usque ad mortem
 35 passus fuit tribulationes gravissimas excusso quocunque timore vetante; ergo eius discipuli singuli deberent se taliter habere. Nam in omni recta policia *sufficit discipulo*

Christ's example our encouragement.

2. A: Israhel deest. 2, 3. DE: quod verum. 3. AE in marg.: 1.
 6. AE in marg.: 2. 10. A: quam Jesus. 12. AE in marg.: 3. 14. D:
 regulariter. 15. A: secundum tales. 19. D: quod est conformis;
 E: quia est. 22. D: conservandum. 24. A: daret cuilibet fidem.
 25, 26. A: ad paciendum — oportet deest. 28. DE: servi; ib. AD:
 Christi deest. 29. DE: tam deest; ib. E in marg.: Racio pro littera.
 30. A: tam rationabiliter. 31. DE: cum magistro. 36. E: veritate ergo;
 ib. DE: singuli deest. 37. DE: recta deest.

1. Matthaei X, 23. 22. ib. 24.

et servo quod sit sicut magister eius vel dominus, quia cum superior rationabiliter et iuste acceptat et appetit talem statum, minister eius foret iniustus negando sibi debere competere talem statum. Si enim Christum secundum omnia opprobriorum genera exprobrarunt in 5 tantum quod eum *Belzebub* vocarunt quomodo eius discipuli pro suo nomine et propria beatitudine *non sic facerent?* Ne ergo timueritis | eos, ministerium ecclesie et vobis Fol. 216^c tam utile serviliter omittendo. In isto argumento Christi oportet quemcunque viantem in infidelitatem blasphemam 10 cadere vel conclusionem Christi de tali ministerio fidei concedere. Si enim dicit cum Egea quod Christus in tali passione fuit fatuus est blasphemus, si secundo dicit quod Christus sic debebat pati pro excellencia caritatis et non aliquod membrum suum, est insanus 15 hereticus. Quis enim recte consenciet quod magister purgacione vel salvacione in persona sua non indigens debuit ita pati, et tamen eius discipuli valde egentes et rei criminis non debuerant ita pati, cum fides sit quod non aliter sunt salvandi. Si tercio in verbis concedat 20 hec omnia et in opere non dat operam ad implendum, est dampnandus scismaticus et ingratus. Est (inquam) dampnandus ex verbis propriis, est secundo scismaticus, quia facit divisionem inter Christum qui est caput ecclesie et eius membra, ymmo imponit martyribus 25 Christi stulticiam, et est tercio ingrattissimus, cum dominus suus qui non indiguit pro eo tot et talia passus fuit; cum ipse nec dignatur ipsum sequi in moribus nec pro eius amore aut culpa propria quidquam pati.

Quantum ad confirmationem de Scarioth, certum 30 est quod ipse ex priori peccato dampnabili et infructuosa penitencia factus est stultus, dum laqueo se suspendit, ac si foret filius Caym qui post occisionem Abel dixit Gen. IV°, 13: *Maior est iniquitas mea quam ut veniam merear*. Et sic (ut credo) videbatur sibi melius pati 35 prius mortem quam cum hominibus tam dolorose et timide conversari. Et sic Christus asserens quod *bonum erat illi si natus non fuisset* loquitur indubie de nativitate ex utero que sola quoad nativitatem animalis proprie

3. DE: eius deest; ib. DE: venandus sibi. 11. A: conclusione.
19. DE: est quod. 20. A: sunt; ib. DE: Sed tercio. 22. A: ingratus
est. Est. 23. AD: et secundo. 30. E in marg.: De Scarioth. 31. A:
Gen. IV° deest. 35. A: merar. 36. AD: post mortem.

vocatur nativitas. Alia enim vocata nativitas in utero
 vocatur intranea productio anime cum corpore vivo
 sive persone incepicio; et plane patet fideli quod Christus
 non asseruit bonum fuisse Scarioth eum non fuisse, Christ does not
say it would
have been better
for Iscariot not
to have existed.
 5 cum tam subtilis logicus tam signanter asserit quod
 bonum erat illi si natus non fuisset. Si ergo bonum
 erat illi se non fuisse natum, tunc et ille fuisset; et
 fuisset aliquid sibi bonum. Ideo certum est quod
 sicut Yudas per accidens profuit ecclesie, sic profecit
 10 indirecte et per accidens sibi ipsi. Sed videtur ex hoc
 evangelio quod non fuisset dampnatus tam penaliter
 pena sensus vel dampni in casu quo fuisset occisus
 vel mortuus in utero matris sue, et cum multis videtur
 probabile quod tunc fuisset dampnatus, videtur illis
 15 quod modo sit gravius sic dampnatus. Nec debemus
 intelligere solum negative assumptum Christi, quando
 dicit quod si homo ille non fuisset natus, esset bonum
 illi, quia (ut instant logici) ex negativa tali non sequitur
 affirmativa. Sed doctor realissimus capit non sine causa
 20 subiecti constanciam quod bonum erat illi pro illo
 meditullio temporis pro quo fuit inclusus in utero: et
 similiter bonum erat illi ex Dei gracia consequenter,
 cum Deus misericorditer ipsum dampnat. Sed non eque
 bonum, si cum istis paribus non fuisset natus ex utero
 25 sed tamquam monstrum mortuus et ad statum hominis
 non attingens.

SERMO XLI.

Ponite in cordibus vestris non premeditari quemad-
modum respondeatis. Luce XXI°, 14.

30 Dictum est superius (Sermone XXXI°) quomodo hoc
 evangelium debet intelligi. Multi quidem retrahuntur a
 Christi ministerio et sua causa propter ignoranciam et
 diffidenciam responsionis provide defendendam; unde
 videtur michi quod philosophica sententia et disputatio
 35 sophistica introducta sed maxime lex Antichristi diffiniens
 quomodo quicunque sibi adversans etiam Christi disci-

Evil of
sophistical
disputations.

1. E in marg.: Nativitas duplex. 4. DE: asserit; ib. AD: eum deest.
 6. A: sic non fuisse natum. 6, 7. A: Si ergo — natum deest.
 11, 15. A: videtur — dampnatus deest. 15. E: sic deest. 16, 17. DE:
 Christi quod ly homo; ly verbum Bohemicum = si. E ad vocem ly in
 marg.: si. 23. DE: Sed cum eque. 28. A in marg.: Sermo XLI;
 D in marg.: XLI; E in marg.: De martyribus. 29. A: Luce XXXIII°.
 30. DE: XXXI° deest. 31. AD: retrahunt. 33. A: defendenda.

28. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 209.

pulus est dampnandus, omnia (inquam) talia abrenunciari debent a discipulo magistri compendiosissimi qui dabit sibi indubie *os et sapienciam* ad detegendum fidem in brevibus cui non poterunt resistere et contradicere. Ideo primo est verbum mentis ex illapsu Dei tamquam fides data a Domino supponendum, secundo est verbum oris cum prudencia proponendum et tercio est omnino verbum operis in caritate fervida exequendum.

Vain questions
need not
be answered.

Quando autem queruntur questiones impertinentes vel introducuntur vane difficultates, taceatur responsio, cum Christus omnisciens sic tacebat et servata constancia mentali adversarius confundetur et verificabitur hoc dictum Christi quod suis discipulis *non poterunt resistere vel contradicere omnes eorum adversarii*; resistere quidem in factis vel | contradicere in verbis.

Fol.
216^d

Resistance to
God's will.

Sed contra istud est dictum beati Stephani Act. VII°, 51 quod *iudei Spiritui Sancto restiterunt*, ergo multo evidencius tam iudei quam alii reprobi possunt resistere quibuslibet christianis. Sed equivocacio tollit istud obiectum: Aliquod enim est resistere quod est Dei bene placitum simpliciter impedire, et sic loquitur hoc evangelium, sed aliud est resistere quod est Dei preceptum sive consilium declinare, et sic loquitur beatus Stephanus. Quicumque ergo fuerit in caritate et membrum Christi sub eius auctoritate quicquam precipiens oportet quod illud impleatur vel quod ipse meritum aut equivalenciam consequatur et si vult aliquid quod Deo est beneplacitum adimplere, perficietur sine resistencia compossibili.

Christ's
prophecy
applied to the
existing church.

Et istud est solamen sufficiens servo Christi, cum predicendo difficultatem predicat Christus discipulis suis resistenciam summe gravem: *Trademini, inquit, a parentibus et fratribus et cognatis et amicis et morte afficient ex vobis*. Ista autem tradicio et peremptio licet quandoque fuerant execute ad literam, tamen videtur mihi quod generalius et pertinencius possent intelligi de confederacione spirituali secundum apparenciam huius mundi. Nam curati superiores vocantur parentes et curati

1, 2. DE: abbreviari. 3. A: detegendi. 4. Cod.: poterint.
5. DE: primum. 6. A: a Domino deest; ib. E in marg.: Triplex verbum.
10. A: introducuntur. 11, 12. DE: consciencia. 12. E in marg.: Impertinentes questiones.
13. DE: verbum Christi vel dictum Christi; ib. D in marg.: Quomodo discipulis Christi non possunt resistere omnes adversarii; ib. DE: poterint. 16. E in marg.: Obieccio. 19, 20. E: illud obiectum. 20. E in marg.: Responsio. 27. Cod.: Sic vult.
32. A: amicis mortem. 37. A: ut curati.

4. Lucae XXI, 15. 31. ib. 16.

inferiores vel ministri priorum vocantur fratres, cognati vero vocantur prelati vel clerici qui superioribus sunt subiecti. Et amici vocantur quicunque subditi qui fideliter debent contra Antichristum et eius discipulos suffragari. Nam in illis quatuor usque ad diem iudicii erit maius periculum.

Vocatur autem papa cesarius pater omnium christianorum beatissimus et sua ecclesia dicitur mater nostra; et patet ex eorum practica quomodo simplices traduntur per traditiones eorum in manus dyaboli. Nulli enim distancius sequuntur Christum in vita, et per consequens nulli sunt legi Christi magis contrarii et sic blasphemant in usurpacione nominis sanctissimi et aliarum denominationum quas ypocrite sibi attribuunt manifeste mendaciter. Cum autem tradunt simplices in traditiones Antichristi sive dyaboli, quid aliud faciunt quam quod parentes in homine tradunt suos filios spirituales in fauces dyaboli? quod est longe periculosius quam corporaliter ipsos occidere.

Fratres autem sunt episcopi et prelati cesarii quos episcopus Romanus nominat fratres suos et ipsi dimissa auctoritate legis Domini tradunt simplices nedum ad mortem vel ad carcerem corporalem ad mandatum sui principis sed excommunicant, interdiciunt et alias censuras seuerissimas imponunt subditis cruciando. Et finis huius tradicionis non est ut anima beatificetur et subditus secundum legem Domini corrigatur, sed ut pecunia colligatur.

Cognati vero, ut omnes religiosi vel presbyteri qui predictis consentiunt adiuvando sunt cognati, qui tradunt simplices in manus raptorum corporalium atque dyaboli, quando contempta sive postposita lege Dei astringunt ad leges hominum sibi contrarias vel ad minimum tardativas. Omnes enim predicti confederati false accipiunt sibi nomen, ut (sicut blasphemant) cum Deo in homine et per ypocrisim sunt de genere Antichristi, sic sunt dyabolici parentes, fratres, cognati et amici, ut sinistre cognati sunt falsi fratres, monachi atque canonici et breviter quicunque vocati religiosi

Parents = the Pope.

Brothers = the bishops.

Kinsfolk = priests and religious;

1. DE: inferiores vel sequitur lacuna; A addit: falsi ministri; ib. E in marg.: Parentes. 1. 2. A: fratres — vocantur deest. 6. A: erit deest. 8. E in marg.: Papa pater vocatur. 11. D: sequuntur; alia manu scriptum. 12. A: magis deest. 16. A: sunt diaboli. 17. DE: in honore. 20. E in marg.: Fratres. Nota. 23. DE: vel carcerem. 29. E in marg.: Cognati. 35. DE: sic blasphemant. 36. DE: in honore. 38. A: falsi monachi.

qui dissipant legem Dei ac ordinacionem Christi, leges novellas introducendo ac simplices ultra hoc quod ecclesie expedit spoliando.

Friends = the
secular arm.

Amici vero quarto vocantur seculare brachium tractum ad consensum priorum vel per ypocrisim vel per lucrum 5 vel per aliam carnalem amicitiam aut mundanam. Illi enim sunt qui contra christianos simplices et observatores legis Domini immediacius persecuntur.

Antichrist's
supporters
claim an
antiquity of
200 years.

Sed quia rari vel pauci sunt qui detegunt istam cautelam dyaboli, ideo Antichristus et amici sui excecant 10 papam per istam arguciam: Istis (inquiunt) ducentis annis, ymmo a tempore cuius non est memoria, stetit ecclesia in hac vita et fide quam docet Romana ecclesia, mater nostra; sacrilegum ergo et nimis hereticum foret a religione ista excidere. Et confirmatur ex hoc quod 15 plures et maiores prelati, quia omnes de confederacione ista quadruplici, in istud consenciant; evidencius ergo foret populum laicalem credere tot et tantis testibus quam uni vel paucis singularibus qui sunt manifeste de heresi et ignorancia diffamati. Sed rogemus dominum 20 Jesum Christum cum tota ecclesia triumphante | ut ^{Fol.} auferat istud velamen a cordibus laicorum, supponendo ^{217ⁿ} primo fidem conversacionis Christi que in evangelio est expressa. Et patet plane ex evangelio quod in ecclesia legitur cottidie quantum iste secte sunt vite et legi 25 Christi contrarie.

Et patet quod modica est evidencia cuicunque fideli si istis ducentis annis et amplius fuit cursus talis Antichristi cum sectis suis, ergo hereticum est isti cursui resistere vel sibi contradicere. Nam per tantum temporis 30 et amplius (ut dicitur Apoc. XX°, 7) *dyabolus est solutus*, ymmo si ista stulticia excecatur aliquos, iuxta ponant (rogo) evidenciam istam saracenicam clariorem: Istis quadringentis annis et amplius observata fuit Machometi 35 religio et plures persone graviore in fama et reputacione mundana observarunt sine repugnancia suam religionem; ergo non debet credi paucis et inferioribus qui ex sua stulticia hanc impugnant; color quidem evidencior foret in ista argucia quam priori. Et sicut nostre secte con-

The
Mohammedans
might claim one
of 400 years.

4. E in marg.: Amici. 5. DE: sensum; E add. con (sensum)
6. A: et pauci. 11. A: ipsum per; b: E in marg.: Argucia Antichristi
17. Ob: ista quarta. 22. E: auferat. 25. A: quantum deest. 27. A in
marg.: Obieccio. 30. A in marg.: Responsio. 33. DE in marg.: Ma-
hometus; A in marg.: Nota. 38. A: repugnant. 39. A in marg.:
Nota.

tendunt et confabulantur sine ratione quod ille habent
fidem religionem et habitum orthodoxum, Saraceni autem
observunt statum scismaticum et blasphemum, sic econtra
ipsi dicunt de nobis et rogant Deum quod ad fidem et
5 religionem suam catholicam convertamur. Cum igitur
illi sunt plures, potenciores et mundo graviores quam
nos qui tam ipsis quam Christi regulis adversantur
quomodo non debet potius credi illis quam nostris,
potissime cum simus viri secundum duplicem animum
10 infideliter et ypocritice vacillantes? Fingimus enim quod
sequimur Christum rectissime, et tamen scrutando legem
Christi manifestum est quod sumus sibi magis contrarii
proditores. Fundamentum autem aliud ad stabiliendum
fidem orthodoxam in isto bimembri devio nemo potest
15 ponere nisi scripturam evangelicam que est dominus
noster Jesus Christus. Ipse enim est liber scriptus intus
et foris quem debemus studere, legere et omnino in
moribus imitari. Et ista regula servata converteret
Saracenos et infideles alios, sed (quod est difficillimum
20 et foret plus miraculosum) falsos ypocritas nomine
christianos; sed oporteret tunc abicere omnia ista per-
ipsimata legum Antichristi et pure servare atque atten-
dere legem Christi. Sed multitudo sectarum abbreviat
et coartat tantum hanc legem quod solum attendimus
25 que in nostris contratis aut temporibus sunt servata.

Cum autem secundum Apostolum *verbum Domini non
est alligatum* extendamus fidem nostram credendo illud
quod tempore Christi fuit creditum a fidelibus ac
Spiritu Sancto doctum. Et sicut tempore et loco illorum
30 fidelium erat multus populus christianus, sic forte hodie
est in multis partibus terre habitabilis multus fidelis
populus longe reccior quam nos sumus. Ideo debemus
rogare Deum secundum illud Psalm XVIII°, 18: *Revela
oculos meos et considerabo mirabilia de lege tua*. Nam
35 per considerationem ad particularia et affectionem ad
bona propria caritas fere extinguitur et fides que debet
esse longa, lata et profunda nimium eclipsatur. Deus
ergo revelat oculos servi sui, quando virtutem intuitivam

The Saracens
are more
numerous and
important than
we are.

We should
believe as did
the first
Christians.

7. A: qui Christi. 9. A: cum sumus; ib. A in marg.: Nota.
10. DE: ypocrite. 13. A in marg.: Nota. 15. DE: scriptura evan-
gelica. 16. AD: noster deest. 22. A: sed et pure atque. 27. E:
obligatum; ib. DE: extenderemus. 33. DE: Dominum; ib. DE: Psalm XIV°.
37. E: et deest.

interioris hominis aperit, ne per dicta velamenta ec-
clipsetur, ita quod revelare sit contra velamenta dya-
bolica aperire. Habemus enim festucam in oculis ut
peccata et habemus temporalia ut mundi divicias tem-
porales ac mundiales concupiscencias oculos interiores 5
hominis nimis velancia, sic quod non sufficimus longe
et late videre, sicut suffecerunt fideles primitive ecclesie.
Et si dicimus quod tantum Deum diligimus ac pro
amore suo libencius martyrrium pateremur, indubie
nostra conversacio contradicit, quia nemo est in ecclesia, 10
quin poterit et debeat esse martyr. Si enim constanter
resistis adversariis legis Christi, habebis eciam usque ad
mortem plurimos inimicos. Sed tua infidelitas qua nescis
fidem discernere vel ipsa cognita tamquam fidelis de-
fendere facit te infideliter delicere; quod si totus po- 15
pulus sit conversus et fideliter diligat Jesum suum,
fidelis debet usque ad mortem laborare anxie pro robo-
ratione legis credite, et tunc indubie foret martyr. Sed
quis audet hodie vel constanter detegere vel potenter
resistere tradicionibus Antichristi? Veritas quidem est 20
quod tota cleri ecclesia debet carere dota | cione cesarea
et vivere pure ac parce de temporali elemosina secun-
dum quod congruit suo ministerio spirituali. Globi eciam
quibus conglutinantur secte tradicionis novelle debent
radicitus dissipari. Sed quis est de clero qui vel non 25
audet vel nimis remisse detegit istam fidelem senten-
ciam? Et quis est de brachio seculari qui nec foveat
consentanee nec agit nimis remisse ad istam ordina-
cionem Domini suscitandam, cum nec de brachio uno
nec altero vel sit persona quantumcunque debilis vel abiecta 30
que non possit iuvare oracione, facto vel merito ad
istam ordinacionem Christi pro sua ecclesia suscitandam?
Certum est ex fide quod antequam ista ordinacio fuerit
destructa radicitus, numquam militabit Christi ecclesia
sine velamine, perturbacione et Christi displicencia a 35
merito ad patriam tardativa. Quis enim non poterit vel
non consenciendo vel subsidium subtrahendo resistere
talibus Antichristis?

Sed replicatur contra istud communiter quod, licet
prelati fuerint peccatores, tamen ratione dignitatis re- 40

1. E: velamina. 3. DE: Habuimus. 15, 16. A: populus deest.
20. E in marg.: Veritas. 22. A: ac perfecte. 23. A: spiritali.
29. A: Deum suscitandam. 30. A: non altero vel sit. 32. A: susci-
tandam deest. 37. AD: non deest. 36. A in marg.: Obieccio; E in
marg.: Replica.

Opportunity of
martyrdom is
not wanting.

Fol.
217^b

manentis debet dari illis subsidium. Sic enim dictum est servos servire brachio seculari, licet infideles fuerint vel tyranni.

Distinction
between service
to secular lords
and to prelates.

Sed ista argucia sicut superior per locum a simiali
5 similitudine est cesarie introducta. Omnes enim apostoli,
sacerdotes vel presbiteri debent esse socii et non circa
maioritatem vel primatum ecclesie sancte contendere.
In seculari tamen brachio debet unus secundum legem
Dei altero esse superior quoad mundum (ut patet
10 Luce XXII°). Cum ergo sit ista Dei ordinacio, isti debet
fidelis subici et impugnare ordinacionem aliam Anti-
christi. Nam licet Constantinus imperator decrevit suum
episcopum atque clerum esse superiorem in mundana
gloria quam reliquos in privatis aliis provinciis et
15 licet Antichristus sequens in hoc errore ampliavit istam
heresim, tamen fidelis debet recognoscere fidem Christi
dictam ad Gal. II° quomodo Petrus, Jacobus et Johannes,
Paulus et Barnabas cum quibuscunque aliis fidelibus
Christi sacerdotibus debent esse socii et non magistri.
20 Primatus autem in seculari brachio a Christo multi-
pliciter approbatur. Ideo dicit Apostolus Romanorum
XIII, 2 *quod qui potestati resistit Dei ordinacioni resistit*.
Et evidencius qui resistit equalitati vel societati in
clericis Dei ordinacioni resistit. Ideo inveniatur simia sic
25 concludens in scriptura consilium vel preceptum tam
autenticum quod clerici deberent habere in officio suo
primatum super alios, sicut seculares domini debent
habere super suos subiectos; et tunc possunt exigere
rapinas de suis subditis, sicut exigit brachium seculare.
30 Sed constat ex fide scripture, cum non sit in ea con-
trarietas, quod nec possunt hoc ostendere nec sciunt.

Ideo ad complendum Dei ordinacionem debent fideles
et specialiter brachium seculare istis prelati resistere et
nichil nisi elemosine temporalis titulo eis dari; de hoc
35 enim fuerunt Christus et sui apostoli contentati. Primo
ergo debet ab eis auferri seculare dominium et dari
secularibus quos Christus ordinat occupare hoc mini-
sterium, consequenter autem debet ab eis auferri po-

The clergy
have a right
only to alms.

2. A: servos debere. 4. A in marg.: Responsio. 5. E: Omnes
eciam; et in margine. 12. A in marg.: Ordinacio Constantini. 19. A:
et deest. 20. A: autem deest; ib. E in marg.: Primatus secularis appro-
batur a Christo. 22. DE: ordinacioni resistit deest. 24. E in marg.:
Nota; ib. A: simia sic deest; E: simeia. 25, 26. A: tam acceptum.
28. DE: exigere sic. 29. DE: et brachium. 34. DE: De quo; E: quo
tantum. 35. D in marg.: Nota; A in marg.: 1. 38. A in marg.: 2.

The king is
God's vicar.

testas huiusmodi vendicata. Et patet rationis diversitas inter ordinacionem Christi in suo Apostolo I Timothei VI°, qua servi debent esse subditi suis temporalibus dominis, ne nomen Dei blasphemetur, et ordinacionem Antichristi cesarii qua legem ordinat quod populus subiectus suo 5 prelato dyabolico in temporalibus suffragetur. *Rex* enim secundum Augustinum *debet esse Dei vicarius*, sed episcopus humilis vicarius Jesu Christi, et sic prior debet immiscere potenciam instar Dei et secundus debet vivere secundum paupertatem et summam pacienciam 10 instar Christi. Nec credendum est quod aliquis fidelis subditus debet servire vel obedire suo fideli domino vel tyranno secundum rationem qua talis minister dyaboli, sed secundum rationem qua habet potestatem a Domino taliter regendi; et sic utrobique debet Christo et 15 domino servirī finaliter et humiliter obediri. Unde obediencia qua subditus obediret talibus insanis prelatis solet potencialiter vel prudenter suam insaniam declinare. Nam illam sentenciam evangelicam expetit implicite quelibet creatura. Illi autem qui fideliter constant in 20 ista sententia erunt odibiles omnibus qui carnem et mundum sapiunt tamquam apostate infideles, sed (ut supradictum est) remanet fideli securitas, cum *capillus de capite non peribit*. Nec restat maior violenta accio quam humilis paciencia censuras Antichristi et obprobria 25 ac persecuciones suorum membrorum fideliter tolerando.

SERMO XLII.

Descendens Jesus de monte stetit in loco campestri.
Luce VI°, 17.

Neglect of the
Gospel.

Cotidie legimus evangelium attes | tans conversacionem Fol.
Christi atque doctrinam et tamen eius sentenciam vel 217^a
ignoramus vel postponimus vel odimus. Multi enim legunt evangelium tamquam barbari et ignorant; multi autem cognoscunt eius superficiem et postponunt ipsam propter caritatis ignaviam, et multi tantum prolabantur 35

4. DE: domini. 6. E in marg.: Nota; A in marg.: Illud dicit doctor de Luce I^o Paralipomenon cap.^o XIII°. 7. E in marg.: Rex vicarius Dei, episcopus Christi. 9-11. A: et secundus Christi deest. 11. A: quod deest. 15. DE: regulandi. 16. A: servirī; ib. E in marg.: De obediencia nota. 21. DE: erant. 24. DE: Nec instat. 26. E: tolerando etc. 28. D in marg.: XLII; A in marg.: XIV (sic) XLII. 35. A: propter deest.

8. Aug. Epist. CLXXXV. Opp. tom. II, pag. 651. 24. Lucac XXI, 18. 27. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, 214-217.

in dyabolicam infidelitatem quod gratis ab eis cognitum reprobant et contempnunt. Debet autem notare incredulus quomodo *Jesus descendens de monte* sive de altitudine divina sive de contemplacione evangelica *stetit in loco campestri* vel basso in quo captata est sibi opportunitas secundum regulas active vite populum instruendi.

Fuit autem triplex *turba* que ipsum audierat, scilicet discipuli tamquam pedagogi subditos instructuri, secundo plebs iudaica de omni genere iudeorum, et tercio plebs gentilis que post conversionem ad fidem ecclesie fuerat instruenda; et ista tria genera non sacerdotes, scribe et pharisei devote audierant verbum Christi. Habuerunt autem plebs tam gentilium quam iudeorum evidenciam audiendi Christum ex hoc quod *a suis infirmitatibus sanabantur* sicut curiosi quandoque Christum audierant, ut vel ab eo subtilitates addiscerent vel eum caperent in sermone. Nimis autem rudes fuissent qui ipsum sequerentur pure propter cibarium corporale; unde in confirmacionem, induccionem et testificacionem legis Christi *qui vexabantur a spiritibus immundis sanabantur*, ubi patet miraculum Christi ac potestas super demonia, benefaciendi populo volicio graciosas, nam nec valuisset talis volicio sine potencia nec econtra; et hinc nimirum *omnis* predicta *turba querebat Christum tangere quia virtus de illo exibat et sanabat omnes* quos dignum fuit tunc et taliter esse sanatos, de quibus ex omni plebis genere erant quidam.

Christus autem (sicut sepe dictum est ex textu Matthei Vº, 3) *elevatis oculis suis in eius discipulos dixit eis: Beati pauperes spiritu, quoniam vestrum est regnum Dei,* ubi videtur sermonem specialiter ad discipulos dirigere sed omnes veros sequaces eorum includere. Et sic exclusi sunt egeni vulgares qui solum sunt pauperes violente; illi enim non sunt *pauperes spiritu*, sed dicti apostoli, non pharisei cesarii, qui nec sunt *pauperes spiritu* nec effectui, sunt beati hic arraliter et in beatitudine finaliter, *quoniam ipsorum est regnum Dei*, quia Christus super omnia bona sua ipsos constituit.

Three classes in Christ's audience.

4. DE: sicut de; ib. I: angelica. 7. E in marg.: Triplex turba Christum audivit; A in marg.: 1, 2, 3. 13. A: vocem plebs; E in marg.: plebs. 15. DE: quando Christum. 16. DE: ab ipso. 19. DE: inductivam et iustificacionem. 20. DE: patuit. 21. A: Christi deest. 22. A: volucio. 24. A: Jesum tangere. 25. DE: quo dignum; ib. DE: et deest. 26. A: omnium. 28. DE: discipulis. 29. A: regnum celorum. 32. E in marg.: Pauperes violente. 33. A: ducti. 35. DE: non sunt. 36. A: cum istorum est. 37. ipsa; E: eos.

19. Lucae VI, 18.

23. ib. 19.

29. ib. 20.

Secundo monendo ad penalem toleranciam corporalem dicit: *Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini*. Et tercio mitigando dolorem sensibilem sic subiungit: *Beati qui nunc fletis, quia ridebitis*. Omnis autem penalitas quam Christi discipulus patitur hic in via vel est mentalis, 5 corporalis vel sensualis; ideo istis tribus Dominus satisfecit. Illi ergo qui sic paciuntur sunt beati et non qui nude ex titulo cesario nunc ad contrarium disponuntur; plus enim credendum est Christi evangelio quam publicacioni patris vocati *beatissimi* sine titulo ex evan- 10 gelio fundato. Et (ut sepe expositum est) Christus declarans contrarietatem opinionis seculi et sue sentencie dicit quod *beati eritis, cum vos oderint homines et separaverint vos* a suis ecclesiis et comitivis per censuras antichristivas, et sic si fideles exprobrentur, vocentur 15 heretici vel aliter diffamentur et si tercio *nomen vite sue eicerint tamquam malum propter causam filii Dei* est duplici leticia gratulandum, scilicet *gaudendum mentaliter et exultandum facialiter*, quia talis in nullo sibi conscius debet ex fide evangelii esse certus quod 20 huiusmodi pseudoapostoli errant a iudicio veritatis, sic quod quicquid dixerint fideli exprobrative est supponendum falsum esse et eius contrarium acceptandum.

Excommunicacion by false prelates is so far an evidence of salvation.

Sic enim quem pseudoprelati excommunicant vel sentenciant esse dampnatum reputari debet a probabili 25 esse in sanctorum catalogo et salvatus, ita quod sicut menciuntur de se ipsis vocando se *patres sanctissimos* et habere a Christo supra alios excellenciam potestatis, sic ex titillacione eiusdem patris mendacii menciuntur publicando fideles esse excommunicatos vel alia damp- 30 natione culpabili apud Deum vel suam ecclesiam increpatos. Illud enim quod ipsi vocant famam ex suis publicacionibus vel scripturis est infamia et econtra. Fama enim hominis debet capi ex rectitudine vite sue conformiter ad scripturam et non ex publicacione bul- 35 larum falsarum Antichristi que communiter a falsidicis procurantur. Bulla enim talis nullum iustificat sed sepe tamquam scriptura | dyabolica veritati contraria damp- Fol. 217^d
nificat tam illos pro quibus sonare videtur quam et

7, 8. E: qui mundi. 11. DE: et deest. 15. A: si deest. 16. A: nomen nomen recte: vestrum; ib. E in marg.: Vestrum ut in Vulgate: et eiecerint nomen vestrum tamquam . . . 19. AD: faciliter. 29. DE: titulacione. 30. D: aliqua. 34. E in marg.: Fama hominis capitur. 37. E in marg.: Papalis bulla. 39. A: quam eciam prosit dum.

2. Lucae VI, 21.

13. ib. 22.

transmittentem. Christus enim diffidebatur a regulo quod sanaret filium suum propter defectum presencie corporalis (ut patet Johannis IV°), sed Antichristus mittit per patrias et precipit *nulli homini licere infringere suam paginam* 5 secundum quam dicitur iustificare suos benivolos quoad Deum et dampnare suos emulos, licet fuerint Deo valde accepti. Et sic indubie presumit implicite extollenciam super Christum, et per consequens, cum extollitur tam super eius humanitatem quam deitatem *extollitur super* 10 *omne quod vere dicitur Deus* (ut dicit Apostolus II^a Thess. II° 4). Numquid credimus quod virtus exivit a tali apostata delata per terras et maria et sanavit omnes, ut hoc evangelium testatur de Christo? Patet quod non, quia ipse et sibi proximi reciproce sese inficiunt multiplici 15 crimine spirituali et suum venenum diffundunt lacius per contratas in quibus false fingunt se habere super alios viventes a Domino vicariam potestatem. Sed quia non possunt talem virtutem ostendere, ideo fingunt virtutem aliam insensibilem mundo absconditam et 20 infundabilem de relevamine sui suffragii spiritualis. Debet enim papa et quicumque prelatus ecclesie instare pro fructuoso ac meritorio opere et non canones de sua excellencia scribere, sicut nec fecerunt Christus aut eius apostoli. Nec dubium quin in tali signo falso non exit 25 virtus sed viciu, cum sit tanta contrarietas inter ipsum et opera Jesu Christi.

Antichrist (the Pope) sets himself above Christ.

Nec est putandum quod virtus a Christo exiens sit accidens sine subiecto ab eius corpore evaporans, cum ipsemet sit spiritualiter non solum in situ quem occupat 30 nec solum in situ quo est sua corporalis presencia, sed etiam in omni situ quo tribuit humanitus donum suum. Et sic videtur esse humanitus ad omnem punctum ecclesie, non solum *ubi sunt duo vel tres congregati in nomine suo*, sed ubicumque in regno suo ostendit humanitus sue 35 magnitudinem potestatis. Et sic debet intelligi salvo iudicio meliori quod virtus de illo exibat causaliter et non quod per se movebatur localiter qualitas a corpore Christi ad homines sanatos. Nec video quomodo oportet (licet sit possibile) quod corpus subtile exibat a Christo, 40 ut fumalis evaporacio vel aliud sibi simile et virtutes

Omnipresence of Christ.

Nature of the virtue that went out of Him.

3. A: Johannis XIV°. 10. E in marg.: Virtus papalis. 12. E: et in anima sanavit. 27. D in marg.: Quomodo intelligitur virtus exibat de illo et sanabat omnes; E in marg.: Virtus exiens a Christo. 30. DE: corporalis essencia. 31. DE: bonum suum. 34. A: quicumque.

huiusmodi deferebat, sed exitus ille dedit emanacionem causalem, non mocionem localem, sicut Christus dicit quod exivit a patre et venit in mundum; non intelligendo distanciam localem, cum nec aliquid potest sic a patre recedere, sed exivit a patre per eternam generacionem 5 que consistit in causali originacione et venit in mundum per exinanicionem que consistit in benedicta incarnacione. Una autem est eterna sed alia temporalis.

For the prelacy
it is said that
one may be
rich yet poor
in spirit.

Circa hoc evangelium dubitatur quomodo omnes Christi discipuli debent principaliter esse pauperes spiritu, 10 et cum illa paupertas spiritus sit vera humilitas quam habet quicumque caret superbia, videtur quod papa, cardinales et omnes clerici possunt servare paupertatem spiritus et esse quantumcunque divites quoad mundum. Sic enim fecerant divites patriarche, et cum hoc sufficit 15 ad beatitudinem, eo quod Matthei V^o et Luce VI° dicitur quod *ipsorum est regnum celorum*, videtur quod hoc servato totum cleri ministerium caret calumpnia, cum nemo potest ipsos ex carencia humilitatis convincere, quia tunc forent summe superbi ut Lucifer, videtur quod 20 status eorum qui regunt ecclesiam sit satis laudabilis.

This is not true
of the clergy.

Hic dicitur quod paupertas spiritus (de qua ut supra loquitur evangelium) est vera humilitas, sed oportet discolum notare ulterius quod, cum virtutes et gracie sint connexe, oportet quemcunque clericum vere pauperem 25 spiritu esse pauperem quoad mundum, cum paupertate vero spiritus in persona vel brachio seculari non oportet esse talem concomitanciam virtutum, quia sic oporteret omnem secularem habere qualemcunque speciem virtutis quam habet aliquis clericus et econtra; et periret ordo 30 graduum in ecclesia.

Conceditur ergo quod oportet omnem clericum esse pauperem spiritu et esse pauperem quoad mundum. Pauperem dico, habendo parce de temporalibus quantum promovet ad suum ministerium et non ultra, carendo 35 eorum seculari dominio et quiescendo in usu simplici et dominio evangelico. Movet autem ad hoc virtutis

1. dedit; E correxit: dicit. 2. DE: Christus ostendit, 3. E in marg.: Exivit Christus a patre; ib. A: intelligo. 6. A: in causali deest. 9. AE in marg.: Dubium; D in marg.: Utrum status cleri potest esse pauper spiritu cum habitu diviciarum. 12. E in marg.: 1. 15. E in marg.: 2. 17. E in marg.: 3. 20. DE: qui hunc. 21. A: quo regunt; ib. DE: status laudabilis. 22. A in marg.: Responsio; E in marg.: Solucio; ib. DE: nunc supra. 28. A: sic oportet; ib. D in marg.: Nota subtillem rationem contra connexionem virtutum in laicis. 34. E in marg.: Pauper. Nota bene; ib. A: per se de.

principium dominus Jesus Christus qui indubie ad
 exemplandum paupertatem in clero fuit pro statu huius
 peregrinationis homo pauperrimus, testante Apostolo II
 Cor. VIII°, 9: *Christus, inquit, pro vobis egenus factus* Christ the
 5 *est, ut illius inopia vos divites essetis.* Nec dubium fidei poorest of men.
 10 quin paupertas Christi fuit laudabilis ex virtute, cum
 Fol. 218^a omnem vitam virtuosam quam | suscepit accepit in
 summo, ita quod nulla alia creatura potest ad illam
 attingere. Videtur quod fuit inter homines summe
 15 pauper, nam cum esse sic pauperem sit esse virtuosum,
 patet quod esse sic summe virtuosum sit esse sic summe
 pauperem et econtra. Quantum enim Christus habet de
 ratione istius paupertatis tantum habet de ratione istius
 virtutis et per consequens gradum ultimum possibilem
 20 in utroque. Ideo Apostolus signantissime dicit Christum
 non solum *pauperem sed egenum et inopem.* Inopia enim
 dicit simpliciter carenciam temporalium illo modo, scilicet
 quoad seculare dominium, licet Christus modo alio fuerat
 summe dives; et hinc dicit (Matthei VIII°, 20) quod *non*
 25 *habet taliter ubi caput suum reclinet.* Cum ergo secundum
 Apostolum *quicumque est anathema qui non diligit dominum*
Jesum Christum, patet quod quicumque clericus ordi-
 nationi Christi in isto contrarius est anathema. Idem
 enim est Christum diligere et ordinationi sue vel legi
 30 se gratis subicere. Et patet quod multi prelati cesarii
 sunt anathematici a Deo, quod est infinitum gravius
 quam excommunicacio, et forte ex isto thesauro suo
 infinito emanat tam voluntaria et improvida excommu-
 nicacio. Per hoc enim tamquam per malleum incuciant,
 35 stabiliunt et profundant se in excommunicacione quam
 a Christo prius receperant, et sic deficiente eis voce
 et habitu predicandi loco illius secundum artem dyaboli
 in excommunicacione ista tinniunt quousque se ipsos
 usque in finem consumpserint. Et patet solucio ad
 37 argumentum dyaboli; clerus enim post dotacionem men-
 titur se esse humilem, quia si foret cum suis paribus
 vere humilis, tunc sequeretur Christum in specie pau-
 pertatis quam ipse prius acceperat, sed illam reputat
 summe detestabilem et insanam.

Prelates
 pronounce
 excommunica-
 tions instead of
 sermons.

7. DE: viam virtuosam. 9. DE: summe deest. 11. A: summe deest.
 13. DE: tantum — istius deest. 27. DE: quam sua. 29. A: mallium.
 32. DE: in habitu. 33. AD: ipso. 36. DE: foret vere. 37. DE: quia
 sequeretur. 38. E in marg.: vyzpylnje verb. tsohech. i. e. prius.

The example of
the patriarchs
not binding.

Quoad secundum de patriarchis patet quod licet illi
figurarunt futuros prelatos ecclesie, etiam dominum
Jesum Christum, tamen non debet trahi in consequenciam
quod prelati nostri sint mundo sic divites. Christus
enim istam consequenciam non cognovit, et turpe est
Christum in isto relinquere et istos patriarchas de lege
veteri coniugatos et remotos ab introitu ad regnum in
illo quod sapit mundum tam differenter appetere.
Temptacio indubie est dyaboli sic sophisticare cum
illis quoad mundalia et in illis in quibus amarunt
Christum et sequebantur eum, cum sint bona spiritualia,
ipsos deserere. Dicitur quidem communiter quod pa-
triarche legis veteris tamquam patres rudis populi
acceperunt temporalia secundum rationem qua erant
arraliter ad bona patrie inductiva. Christus enim tamquam
pater prestancior plurium gencium exemplavit populum
suum in bonis virtutum et gracie, et clerici nostri precipue
debent propinquius ipsum sequi.

The habits of
the clergy are
a slander on
Christ.

Quoad tercium patet ex predicto loco evangelii et
toto cursu suo quod totum cleri ministerium est plenum
calumpnia, cum non sequitur Christum in moribus sed
pocius Antichristum. Christus enim aufugit iudicium
temporale, ut patet Luce XII°, ubi narratur quomodo
quidam voluit Christum dividere hereditatem inter ipsum
et fratrem suum, sed Christus renuit sub hac forma: 25
*Quis, inquit, constituit me iudicem aut divisorem inter
vos;* prelati autem nostri a summo usque ad infimum
dimittunt ministerium Christi circa talem divisionem
et magis reprobam instantissime laborantes. Nam particio
secularis domini est personis quibus congruit satis licita, 30
ut patet tam ex lege nova quam veteri, sed particio
vocati patrimonii crucifixi in pernicioso mendacio est
fundata, scilicet quod Christus in persona propria ipsum
patrimonium sic possedit, et mentiri super tanta persona
scandalizando et blasphemando videtur esse facinus 35
nimis grave, cura tamen salutis anime secundum legem
evangelii propter istud tam maledictum facinus est
dimissa. Et patet quod ista non sufficit clero ad beatitu-

1. E in marg.; 2. De patriarchis patet. 2. DE: figurant; ib. A: et dominum. 10. DE: in deest. 18. DE: sequi Christum. 19. E in marg.; 3. 20. A: suo deest. 24. DE: Christum deest. 35. DE: et deest; E: scandalizando blasphemando. 36. E in marg.: Patrimonium crucifixi fundatur in mendacio.

dinem, cum non sufficit ad sequelam Christi vel humilitatem.

Et istud simiale argumentum de secularibus dominis et patriarchis legis veteris est tam reprobum et tam turpe quod puderet quemcunque catholicum ipsum inter evidencias vel topicas nominare. Stat enim secularem dominum servare humilitatem que est paupertas, vivendo coniugate, pugnando cum hostibus ecclesie et dominando ac consumendo copiose de suo dominio, quia hoc spectat ad suum officium. Sed erubescat ypocrita astruens istud debere clero competere propter dictam similitudinem simialem. Clerus enim debet esse in vita superior, ad merendum beatitudinem habilior atque securior, quia Christo propinquior. Sed monstruosa deturpacio Antichristi facit totum contrarium. Deus ergo potest ipsos ex superbia luci | ferina convincere, quia licet lateant in suis latebris quoad tempus, tamen veniet dies, quando superbiam suam homo quem sic reprobant finaliter iudicabit.

The clergy should live a higher life than the laity.

Nec carent contagione tocus ecclesie militantis, cum de seculari brachio quidam eos foveant, nutriunt et defendunt, quidam servicium quod Deo debent ratione sui domini vecorditer pretermittunt et fere omnes quoad spirituale suffragium quod debent ecclesie Christi impendere, errando in fide, consenciendo illis in vita, spirituale suffragium subtrahunt, et sic dominium suum ac potestatem dimittunt, instruccionem suam in fide ac informacionem plebis in moribus impediunt et extinguunt, et breviter tota respublica ex ista radice infecta quoad Deum et homines maculatur.

The clergy infect the laity.

Et si obicitur quod omnes rectores eciam residentes sunt rei huius criminis dicitur, quod rectores debent expropriarie vitam pauperem vivere in communi et sic de alimentis et tegumentis corporis contentari. Nec laudo quod alludunt tantum legi veteri, exigendo oblationes et decimas, constituendo leges et exacciones huiusmodi ultra hoc quod fuit in lege veteri, quia occupacio circa exacciones huiusmodi diminuit de debito officio pastoralis. Non tamen video quin puro titulo elemosine date libere licet rectori elemosinas parochianorum recipere, non

Rectors have too much regard for their tithe.

3. A: argumentum deest. 5. A: quantumcunque. 12. DE: clerus autem. 20. A: Nec caret deest. 22. DE: quid debet servicium. 27. DE: aut potestatem; ib. E: diminuunt. 27, 28. D: aut instruccionem. 31. E in marg.: Obieccio de rectore spirituali. 39. DE: quia puro; E in marg. corr.: quin; ib. D: dato.

exigere et ipsis superhabundantibus ultra sui necessitatem pauperibus prudenter distribuere. Sed venenum latet in securitate et inordinata affectione, sic quod tucius atque perfectius mihi videtur fuisse quod totus clerus quantumcunque residens viveret de nudis elemosinis secularium vel labore, excluso titulo legis veteris de receptione decimarum; tunc enim viveret clerus pauperius, Christo et apostolis similis et laboraret in officio curati fructuosus.

SERMO XLIII.

10

Cum audieritis prelia et sediciones, nolite terreri.

Luce XXI°, 9,

Usurpation of
the clergy leads
to quarrels
among the laity.

Ista sententia reseratur sepe a Domino (ut patet Matthei XXIV° et Marci XIII°), et necesse est ut multiplicatis sic peccatis et specialiter in clero quod ista sic veniant; oportet enim totum genus humanum affici circa temporalia, dum hic vivit, et per consequens, cum Deus dat temporalia seculari brachio in mensura, oportet quod, illis subtractis a secularibus per clerum contrarie legi Dei, brachiumulare contendat indebite circa illa. Cum autem dyabolus pater istorum mendacium protegit ipsos per suam ypocrisim, dogmatizans quod quicumque quicquam ab eis abstulerit incurrit peccatum gravissimum quia sacrilegium, cum quo Deus non dispensat nisi fiat retributio superhabundans, necesse est quod fiat in seculari brachio preliorum contencio, cum ipsum per cautelas dyaboli sic artatur; ideo Christus dicit toti generi successivo suorum discipulorum: *Cum audieritis prelia quoad exteros et sediciones quoad intrinsecos, nolite terreri* a stabilitate fidei fugiendo; oportet enim *primum hec fieri sed nondum statim finis*. Nam peccata ad prelia ista necessitant et per consequens discrasia in tota ecclesia oportet necessario inde sequi, quia Iob IX°, 4 scribitur: *Quis restitit ei et pacem habuit?* Oportet enim totam universitatem creatam de Christi iniuria vindictam capere, verumptamen paulative, quia oportet vindictam correspondentem ad culpam

2. A: prudenter twice. 4. A: et perfectius. 7. DE: receptionibus. 8. E: suis similis. 9. E: fructuosius etc. 11. A in marg.: Sermo XV (sic) XLIII: B in marg.: XLIII: E in marg.: De martyribus. 13. A: In ista sententia. 17. DE: sic vivit. 20. Codd.: quod brachium. 32. DE: peccata priora.

11. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 218.

ipsam culpam gloriose et debite comitari; in fine autem oportet esse finale iudicium universale et penam ac premium generale.

Tunc dicebat illis particularius de septem plagis
 5 necessario peccatis exsurgentibus seu sequentibus: *Surget
 gens contra gentem et regnum adversus regnum et terre-
 motus magni per loca erunt et pestilencie et fames terro-
 resque de celo et signa magna erunt.* Nam ratione istarum
 sectarum necesse est gentem contra gentem exsurgere,
 10 ut patet de secta christiana et secta frivola Machometi.
 Et post hoc generale necesse est dyabolum particularius
 excitare unum regnum adversus aliud. Terre autem
 motus intelligunt quidam ad literam, sed videtur mihi,
 licet sepius fuerit terremotus, quod melius intelligitur
 15 hoc verbum de perturbacione et falsa collectuacione
 personarum terrestrium que sunt terra; et captant sibi
 locum demones in quibus possent terram talem movere
 iniquius. Et istud mendacium mundo absconditum per-
 turbat totam ecclesiam; et cum mundus iste in quo
 20 vivimus temperanciam capit ab influencia celesti secun-
 dum suam capacitatem et propter istas perturbaciones
 inproporcionatur celo secundum quod fuisset subducto
 hoc peccato in ecclesia primitiva, necesse est pestilencias
 generari, et per consequens, cum magna pars terre
 25 inculta erit propter sterilitatem et guerras et specialiter
 propter discolos in clero qui ex uno latere terras sibi
 appropriant et ex alio latere minuendo rempublicam
 non laborant, oportet famem succedere, et per conse-
 30 quens, cum celum | semper agit in passum secundum
 suam disposicionem, oportet sequi impressiones terrificas
 et signa insolita, cum celum invenerit impressiones
 subigneas taliter variatas. (De ista materia dictum est
 Sermone II° exponendo istud Luce XXI°, 25, 26 *Erunt
 signa in sole et luna.*) Sic enim error regiminis in pre-
 35 positis tam spiritualibus quam secularibus facit in loco
 nostre habitacionis hunc errorem.

The seven
wounds caused
by sin.

Fol.
218^c

1. A: ipsam culpam deest: ib. A: commutari. 2. A: finale deest.
 4. DE: illis. 5. A: seu sequentibus deest. 7, 8. A: et pestilencie —
 magna erunt deest. 12. E in marg.: Terremotus ad prepositum.
 14. DE: sepius deest. 15. A: collocacione. 16. E in marg.: Perturba-
 ciones in mundo unde. 16, 17. A: capta sibi loca. 18. A: iniquis.
 22. Codd.: celo celo. 33. DE: Luce XX°. 35. E: tam in. 36. E:
 habitabilis.

Persecutions
ordained by
God: and why.

Sed ante hec omnia, quia priusquam malicia nostre habitabilis maturetur, inimici Christi magis fervidi sed minus calidi incipient discipulis suis manus et persequentur, tradentes in synagogas et custodias, trahentes ad reges et presides propter nomen suum. Que quadrifaria persecutio patet in actibus apostolorum et aliis chronicis de Christi discipulis in ecclesia primitiva. Patet autem quomodo infideles zelantes pro lege iudaica iniecerunt manus in Christi discipulos et persecuti sunt eos tradentes suo generi in synagogas et carceres flagellandos, immo postea traxerunt Christi discipulos de gente iudaica ad gentiles principes, ut coram eis apcius crucientur. Et Deus disposuit hec omnia, ut sicut illi propter odium nominis Christi fecerunt hec omnia, sic ipsum nomen tam iudeis quam gentibus sollempnius et lacus publicetur, quia Deus ordinat machinationes per-versas ad iustum contrarium.

Continget autem vobis in testimonium supra has revelaciones propheticas quibus predico vobis periculum quod permanendo in meo servicio dabo vobis os et sapientiam que omnes adversarii vestri non poterunt impugnare (ut exponitur supra, Sermone XLI°). *Tradimini*, inquit, *a vestris consanguineis* et specialiter spiritualibus coniunctis confederacione cesarea (ut ibi exponitur).

Doubt whether
it is lawful to
resist prelates.
Reasons against
so doing.

Circa hoc evangelium dubitatur utrum licet laicis et inferioribus prelatis suis superioribus resistere et exacciones quas vendicant secundum tradiciones suas frivolas denegare, et videtur quod non, quia tunc nemo acciperet beneficium a prelato suo superiori sub condicione quod superior recipiat primos fructus.

Iterum, tunc nemo daret cardinali extrinseco vel intrinseco prelato pensionem vel fructum temporalium nisi ministret legitime conformiter legi Dei.

Et iterum, nemo obediret prelato mandanti excommunicare subditos nisi sciverit esse excommunicatos ex decreto domini Jesu Christi. Et sic foret utrobique inobediencia in ecclesia et contemptus excommunicacionis que est precipuus gladius ecclesie militantis.

1. D: quia — malicia deest. 3. A: persequentur. 4. DE: synagogis. 9. A: apostolos. 10. D: in suo. 14, 15. E: sicut ipsum. 16. E: ordinavit. 22. A: in sermone; DE: XXXV°. 24. A: cesaria. 25. AE in marg.: Dubium; ib. DE: et deest. 26. DE: suis deest; ib. DE: prelatis superioribus prelatis suis. 28. AE in marg.: 1. 29. A: reciperet. 31. AE in marg.: 2. 34. AE in marg.: 3. 36. A: sic deest.

1. Lucae XXI, 12.

18. ib. 13.

22. Matth. X, 21.

Hic videtur mihi salvo meliori iudicio dubium esse
verum, nam omnis christianus tenetur infinitum plus
obedire Christo quam prelato alteri iam viventi, in
tanto quod nemo tenetur parere homini nisi de quanto
5 sonat in obedienciam domini Jesu Christi, quia data
ratione discordi tenetur obedire dyabolo contra Christum.
Quando autem prelati precipiunt Christo conformiter,
obediatur eis de tanto secundum rationem qua obediens
obedit principalius Jesu Christo et aliter resistatur. Sic
10 enim dicit Apostolus ad Gal. II°, 12 tradens nobis
formam obediencie, quod *in facie restitit Petro, quia
reprehensibilis erat*. Quanto magis resisteretur prelato
hodierno plus patule oberranti? Ideo sepe vocavi illam
resistenciam obedienciam, et illam necesse est quem-
15 cunque fidelem addiscere.

Et patet veritas prime partis dubii, cum omnes
superiores petunt saltem implicite quod sonat in obe-
dienciam domino Jesu Christo. Si ergo Christus precipit
per impossibile ut inferior superiorem occidat, debet hoc
20 facere, quanto magis si ad commodum utriusque Christus
precipit talem obedienciam resistivam? Et ex eodem
videtur secundam partem dubii esse veram, quasi contra
legem Christi vendicat exactiones irrationabiles a sub-
iectis et allegat nude frivolas tradiciones aut voliciones
25 humanas, sciens quod hoc sit contra Dei beneplacitum,
et potens resistere debet viriliter denegare, quia causa
Dei est contra quam consenciens incideret in reatum.
Et ad argumentum simiale per locum a simili de negacione
tributi brachio seculari dictum est superius quod Dei
30 ordinacio est quod hoc brachium sic exigit ad susten-
tandum suam exactivam potenciam; ideo dicit Apostolus
ad Romanos XIII°, 2: *Qui contradicit tali potestati con-
tradicit Dei ordinacioni*; quo contra Deus ordinavit
sacerdotes suos esse pauperes et non uti huiusmodi
35 potestate; fovere eos et dare eis potestatem infundabilem
dyabolicam esset Dei ordinacioni resistere; talis enim
sacerdotalis exaccio sicut eius necessitas vel occupacio
prohibetur a Domino quoad genus, sed alia dominorum
secularium exaccio a Deo indicitur, et si una pars

Solution:
Obedience to
prelates is
limited by
obedience to
Christ.

Christ
commands
'resistive
obedience'.

1. A in marg.: Responsio: E in marg.: Solucio. 10. D: dicitur.
19, 20. DE: hoc sic; E: hoc fieri. 21. A: resistenciam. 22. A: veram
scilicet. 23. E: vendicant; ib. A: exactiones deest. 24. A: inde frivolas.
26. D: deberet. 28. A: ad deest. 31. D: exactionem. 36. DE: oportet
Dei. 39. DE: a Domino; ib. DE: una persona.

tiranniset, oportet servato genere quod subditus Deo obediat et in maiori parte generi secularium dominorum.

Payment of
first fruits is
simony.

Quoad primum argumentum illius dubii principalis videtur mihi quod non est indubie concedendum, cum sub ea condicione reci | piens etiam a papa beneficium Fol. 218^v incurreret utrimque symoniam, cum nec refert, sive condicio sit implicita sive explicita (ut patet in materia De Symonia). Et si non primo explicetur condicio, sed postmodum quodam generali involucro annectatur, licet proviso, ymmo debet antequam condicionem talem im- 10 plevit etiam datum beneficium refutare, quia consensciens tali sibi tam libere exaccioni primorum fructuum consentit dampnabili simonie. Nec sunt audiendi infideles qui blaterant quod papa non potest committere symoniam, tum quia peccare potest facillime, tum etiam 15 quia peccatum ex tanta gravitate pretensa fit gravius.

No pension
should be paid
to a cardinal
who does not
serve his cure.

Quoad secundum videtur mihi vel quod talis prelatus debet ministrare legitime secundum noticiam subditi vel saltem habebit probabilem evidenciam ex conversacione prelati sui quod sic facit. Et sic videtur mihi quod 20 cardinale exigente tale tributum a suo beneficio sine recompensa ministerii debiti pro eodem, cum subtraccio ministerii sui sit mundo patula et indisposicio ex occupatione peregrina ut lex Domini vindicata, debet sibi negari constanter pensio temporalis, ut verbi gracia si 25 cardinalis ex collacione pape habet archidiaconatum in Anglia et nec per se nec per procuratorem in illo archidiaconatu visitat sicut debet, prelati inferiores debent procuracionem sibi negare, profitentes quod si faciat formaliter ministerium sibi debitum ad solucionem pro- 30 curacionis huiusmodi sunt parati. Per idem enim mortuus vel laycus in nomine suo vel bestie posset procuracionem talem exigere. Et si ad ultimum negans hec taliter cardinali sit excommunicatus, a beneficio suo privatus vel quomodocunque aliter tribulatus, videtur mihi quod 35 gratanter pateretur omnia talia et maiora, quia dampnabilis foret, si talium pena vel dispendium ipsum traheret ad consensum.

3. AE in marg.: Ad primum. 4. DE: non deest. 6. A: nec deest. 8. DE: non post explicetur. 12. DE: sibi causa; A: libero. Codd.: consensciens in. 17. AE in marg.: Ad secundum. 22. D in marg.: Stipendia recipiens ab ecclesia sine labore. 31. A: parati deest. 32. D: bestia. 33. D in marg.: Excommunicacionem debet homo pati humiliter.

Nec contendo vel sollicitor circa remedia a censura vel pena huiusmodi tardativa cum tota massa sit frivola; et certum sit fideli quod nec excommunicacio nec alia censura quoad divinum iudicium in casu tali caritativo
 5 persecuto stante constancia sit nociva. Debet tamen dolere de profundacione excommunicacionis proprie huiusmodi inimici; et fideles parochiani debent non obstante excommunicacione prelati huiusmodi a suo curato recipere ministerium evangelizandi, sacramenta
 10 ministrandi et alia officia sacerdotalia, cum debet constare eis quod cardinalis vel alius prelatus reprobis non officit nisi primo et principaliter sibi ipsi, debent ipsum etiam alium curatum expellere nisi forsitan priorem noverint criminosum, et per idem debent necessario
 15 temporalia ad suum officium sibi tribuere, et posito quod sciverint ipsum vecorditer dare elemosinas suas dyabolo, debent ab utroque ipsas subtrahere et nullas excommunicaciones suas frivolas formidare. Et in ista fidei constancia debet totus populus subditus et totus sacerdotum cuneus
 20 firmiter simul stare; et ista sententia explicata subditis et docta illis concorditer ipsam defendere destrueret multas versucias Antichristi.

Quoad tercium argumentum videtur mihi (ut sepe alias) quod concluditur conclusio concedenda. Nemo
 25 enim debent confidere in tali prelato quod processus suus contra subiectum sit legitimus vel quod subditus sit excommunicatus a Deo. Habemus quidem satis multos articulos fidei, et si non, habeamus tales zelos frivolos qui propter avariciam vel fastum super subditos sunt
 30 inventi. Cum ergo nec ex fide nec aliunde debemus credere tales processus, fatuus foret qui se subiceret periculo in excommunicacione sui proximi pro causa in qua tantum dubitat vel evidencia probabili reputat minus iustam. Securus quidem debet esse subditus antequam
 35 ad excommunicacionem huiusmodi se exponat, cum scit quod in die iudicii prelatus ipso superior non sufficiet suam ignoranciam vel cecitatem propriam excusare. Unde ergo evidencia quod credatur tali prelato in tam periculoso sibi ambiguo tamquam domino Jesu
 40 Christo. Potest autem sacerdos inferior dicere parochianis

Parishioners should uphold their curate if he is wrongly excommunicated.

Excommunication is invalid without God's sanction.

7. D: modi deest. 11, 12. A: prelatus reprobet nisi officit et primo. 12. DE: ipsum deest. 16. DE: eum vecorditer. 17. A: ipsa. 18. D: Et in. 23. AE in marg.: Ad tercium. 24. A: quibus concedenda. 35. D: se deest. 36. A: prelato. 37. A: cecitatem twice. 39. DE: in deest.

How a curate
should publish
the bishop's ex-
communication.

quod talis prelatus dicit se excommunicare talem sub-
ditum, ideo caveat sibi in consciencia sua quod de
illo sibi imposito non sit reus et detegat virtutem
excommunicationis, ne simplices de ipsa trepident, ubi
non est racionabiliter trepidandum. Et patet quod docta
ista scola generaliter a multis cresceret obediencia
domino Jesu Christo, et per consequens toti ecclesie,
licet vocata obediencia ex Antichristi fraudulencia in-
troduta decrescat ad libertatem ecclesie sicut primo,
et sic ebetatus foret fictus gladius vel ictus fulminis 10
quo Antichristus simulat se ferire. Et sic capta foret
tuba predicationis secundum vocem turturis sicut primo
et | infundabilis excommunicacio vel ictus fulminis foret Fol.
omnimode separatus. Apostoli enim ut Petrus et Paulus 219^a
nescierunt excommunicare aliquem propter pecuniam 15
sed solum quando eis revelatum fuerat quod ad pro-
fectum excommunicate rei sive ecclesie tradiderunt talem
satane vel excommunicarunt gradu alio quem esse con-
gruum ecclesie ex revelacione Domini cognoverunt.

SERMO XLIV.

20

Attendite a fermento phariseorum quod est ypocrisis.
Luce XII°, 1.

'Leaven' is the
sin of hypocrisy,

Hoc evangelium ut priora hortatur ad prudenter
paciendum martyrium. Sed quia phariseorum duplicitas
inter omnes cautelas dyaboli magis ebetat mentes 25
fidelium, ne via simplici in lege Domini gradientur,
ideo premitit Christus ypocrisim precavendam. *Atten-*
dite, inquit, *a fermento phariseorum quod est ypocrisis.*
Quamvis autem fermentum possit vocari mistice quod-
cunque peccatum, ut patet I Cor. V^o, 7: *Expurgate vetus 30*
fermentum, tamen autonomatice et secundum quandam
excellenciam potest fermentum dici peccatum ypocrisis;
ideo Christus docet istud esse specialiter precavendum.
Fermentum enim ad literam est pasta antiqua ex sale
et farine putrefaccione cum accione nature insipide 35
acerbata, et ponitur communiter in massa recenti, ut
faciat totam plusapidam. Mistice autem hoc fermentum

1. DE: debet sic excommunicare. 3. A: non fit. 13. A: excommunica.
14. A: seporatus (soporatus?). 17. A: excommunicati. 21. A in marg.:
Sermo XVI (sic) XLIV; D in marg.: XLIV; E in marg.: De martyribus.
25. A: magis habitat. 29. D: posset. 33. DE: illud. 34. A: enim
deest; ib. E in marg.: Fermentum. 37. A: totum plusapidum.

21. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 222—226.

est inveteratum peccatum ex pretensione sapientie et
 accione nature in mentibus hominum simulatum, quod
 pharisei et nostri religiosi ponderant nimis multum;
 habent enim antiqua peccata tam dyaboli quam carnis
 5 et mundi, nec sunt illa peccata pista in fumo penitencie
 vel igne caritatis sed glutinosa ut viscus, insipida atque
 cruda, et tum spargunt salem sapientie ac si antiqua
 sanctitas servaretur. Religiosi autem nostri temporis
 commiscent cum lege Christi constante noviter ex pura
 10 aqua sapientie et similia grani frumenti fermentum hoc
 vetus et contendunt totum aggregatum esse ex sua com-
 mixtione plus sapidum et perfectum; pharisei autem
 nostri ex simulacione huius duplicitatis vulpine non
 paciuntur martyrium ut simplices in ecclesia primitiva,
 15 quia imminente persecucione simulant in vita quasi
 sancta splendenciam rutilantem et communicando cum
 reprobis ostendunt suam antiquam maliciam qua similes
 sunt perversis, et ex illa commixtione cum bonis et
 reprobis aufugiunt insultacionem malorum et viciant
 20 sanctitatem bonorum, et sic secundum prophetiam
 Johannis Apoc. III°, 16 *nec sunt calidi nec frigidi sed
 tepidi ex ore Altissimi evomendi.*

which our
 religious mix
 with the pure
 law of Christ.

Sed cum oculi Domini infinitum plus lucidiores sunt
 sole, patet quod oportet eos quantumcunque absconditas
 25 ypocritarum latebras radicitus revelare; ideo sequitur
 in textu: *Nichil opertum quod non reveletur neque
 absconditum quod non sciatur.* Opertum quidem est pec-
 catum quando per artem simulacionis dyaboli est sub-
 tectum, et revelatum quando velamen ypocrisis est
 30 ablatum. Sed cum absconsio sit generalior et minus
 callida, adiungit Christus absconsioni tali scienciam.
 Omnes enim iste cautele saltem in finali iudicio erunt
 note, quoniam *veritas evangelica quam apostoli Christi
 hucusque latenter dixerant* tamquam *in tenebris* clarescente
 35 martyrio et caritate diffundenda per Christum in ecclesia
dicetur in lumine, quia clare et publice coram tota
 ecclesia, simulacione ypocritica effugata, et veritas evan-
 gelica auriculariter locuta propter timorem perdicionis

God perceives
 their sin and
 will reveal it.

3. DE: viri religiosi. 5. A: pista deest. 9. A: constanter; ib. E in
 marg.: Pharisei nostri commiscent suum fermentum cum lege Christi.
 10. A: similia. 15. DE: qui imminente; ib. E in marg.: Modernorum
 phariseorum commixcio. 16. DE: splendencia. 18. A: illa deest.
 23. DE: non sunt. 28, 29. DE: subiectum. 33. E: quandoq veritas.

voluptuose sensualitatis excussis latebris istis cardinalibus *predicabitur publice super tecta*. Patet totum istud ex actibus apostolorum post ascensionem Domini et in toto cursu martyrum inclusive: et ista declaracio particularis facta per lumen Christum et eius membra 5 prenosticat universalem declaracionem futuram in die iudicii. Sed heu rutilancia huius luminis cum scintillis suis prioribus nunc hic occidit vel non lucet, quia emispermium nostrum est plenum fumo superbie, exalacione terrestri avaricie et nubium carnalium tempestate vel densitate; 10 ideo sol iusticie non illuminat nostram habitabilem sicut primo, nam ista tria peccatorum genera nimis obstant.

The light of
Christ made
dim by sin.

We need not
fear earthly
persecutors.

Et cum ex dictis Christi et superius declaratis ista vulpina vecordia et timor servilis debet excuti, ideo Christus subiungit: *Dico autem vobis amicis meis: Ne* 15 *terreamini ab hiis qui occidunt corpus et post hec non habent amplius quid faciant*. Idem enim foret de illis terreri et de umbra ex fantasia instabili secundum gigantem vel immensum demonium sompnata; nam tales hostes corporis non possunt plus nocere amico 20 Christi in | virtute constanti quam talia ymaginata nocent dispositis in cerebro et virtutibus cum spiritibus sensitivis. Nam iuxta fidem homo interior est incorruptibilis quem tales satellites non possunt occidere, et ipse habet intrinsecus secundum rationes spiritualiter seminales 25 omnia membra corporis usque ad diem iudicii reservata, et tunc propter persecucionem gloriosius prodient in effectum. Quis (ergo) sapiens timeret occultacionem tam gloriosam thesauri tam salubriter et cum tanto cremento fervoris occultati? Deus autem ex vehemencia sui dominii 30 est timendus; ipse enim habet potestatem super perpetuitate corporis et anime tam ad eternam gloriam premiandum quam ad penam perpetuam cruciandum. Ideo cum omnis timor referri debet ad ipsum, sic quod non est validus nisi de quanto ille ipsum terminat et 35 acceptat, patet quod omnis christianus debet singulariter

but only God.

Fol.
210^b

1. A: excessus; ib. DE: carnalibus. 6. A: declaracionem et figuram in die. 7. A: rutilantur; ib. DE: sine scintillis. 8. A: nec hic; ib. A: quod non. 9. A: sit plenum. 10. A: tempestate vel deest; ib. E in marg.: Tria peccata mundi. 14. DE: timoris. 16. A: post hoc. 17. A: enim deest. 19. A: vel mensum; ib. D: sompnati; E: sompnari. 22. DE: in deest. 23. D: incorporalis; E: correxit; incorruptibilis. 24. E in marg.: Nota. 25. A: rationes twice. 28. A: tam deest. 30. DE: fenoris; ib. AD: occultato. 32, 33. A: eterna gloria.... pena perpetua. 34. A: quod Deus est. 35. A: de quo ipse illum.

hunc timere; nam cum tali timore non est Dei adversarius formidandus, cum *quinque passeress qui asse duplici preciantur* signantes universitatem creaturarum minutarum servantur a Deo, sic quod *nullus ex illis cadit in oblivionem* vel parvipensionem Dei quin ipsum regulat plene secundum nature sue exigenciam; multo magis duplicem naturam hominis conservat Deus quem ex fide evangelii tantum curat. *Nam omnes capilli capitis* predestinatorum sunt ad gloriam *numerati*. Cum ergo ex fide Christi discipuli sunt multis passeribus pluris precii, patet quod timor et defectus fidei faceret hos timere. Quid ergo timeret fidelis Christum aut veritatem fidei coram quibuscunque hostibus confiteri, cum *Christus confitebitur coram patre* talem esse suum militem strenuum in eterna beatitudine coronandum? Consideret itaque fidelis si talis confessio Christi fuerit sibi presens quam gaudenter et confidenter ipsam acciperet penam quamlibet paciendo et consideret quod ex alio latere propter elongacionem veritatis credite ab hoc instanti quam ipsam non credit vel quam exiliter ipsam credit et tunc potest convincere ex ratione fidei si Christo fidelis fuerit vel eciam infidelis. *Qui autem* vecorditer Christum vel veritatem fidei *negaverit coram hominibus in presenciam omnium angelorum* in die finalis iudicii *repelletur*; et eadem est consideracio de taci-
turnitate vecordi que equivalet consensui. Quam magna ergo foret confusio pro Christi milite tunc negari? Instant enim mundani, hii pro beneficiis, hii pro prediis, hii pro mercimoniis et hii pro confederationibus aut magisteriis acquirendis. Sed qui non torpent pro acquirendo beneficio beatitudinis in ecclesia triumphante, pro hereditate regni celestis perpetuo possidenda, pro mercede copiosissima et durabilissima modico temporali precio commutanda et pro confederacione cum Deo et cunctis angelis ac magisterio Trinitatis insolubiliter acquirenda? indubie quomodocunque dixerimus defectus fidei est in causa. Aliter enim moveret intellectus cum eque vel plus credito voluntatem humanam, ut inclinaret membra ad dandum operam pro fine quem magis desiderant

This will test
our faith in
Christ.

Our torpor in
trying to gain
heaven.

1, 2. D: adversario; E correxit: adversarius. 4. A: et nullus; ib. DE: cadit deest. 5. A: Dei deest. 7, 8. A: Deus — omnes deest. 11. E in marg.: Fidelis non debet timere nisi Deum. 17. A: ipsum. 18. DE: quod deest. 20. DE: et sic. 21. DE: eciam deest. 22, 23. D: coram omnibus. 25. A: que. 27. E in marg.: Studium mundanorum. 29. DE: torpet. 31. Codd.: acquirendo. 35. DE: diximus. 37. A: ut deest. 38. A: desiderat.

2, 3, 8. Lucae XII, 6, 7. 13. 22. ib. 8, 9.

acquirendo. Sic enim secundum naturales ex proporcione numerali, sicut magis appetibile magis amatur, sic plus pro eius habicione plenaria laboratur. Si enim dictus quaternarius temporalium ex sua presencia vel propinquitate plus movet intellectum et affectum viantis 5 quam alius quaternarius fidei sic distantis, quis dubitat quin talis sic motus sit infidelis vel saltem in fide titubans, cum eius operacio ac persecucio hoc ostendunt? Et hec ratio quare apostoli et eis similes talia bona temporalia non curarunt. 10

Hypocrisy
accompanies all
other sins.

Circa hoc evangelium dubitatur utrum ypocrisis tamquam peccatum precipuum quodcunque peccatum aliud comitetur, et videtur quod sic, primo quia peccata singula sunt connexa. Hoc ergo peccatum tam notabile habet connexionem et per consequens comitanciam cum 15 quocunque alio.

Item, peccatum ypocrisis non est nisi duplicitas peccatoris in simulacione sanctitatis; sed ista ratio comitatur quodcunque aliud peccatum mortale, quia ypocrisis. Omnis enim homo ex trinitate anime scilicet 20 memoria, ratione et voluntate naturaliter dicit quod sit factus; cum ergo omnis peccator dicit peccato suo contrarium, videtur quod omnis peccator sit ut sic ypocrita.

We will not
admit our sin.

Item, omnis peccator dicet cuilibet rei tam creatori 25 quam creature quod non sit dampnandus, et per consequens quod non peccet mortaliter. Cum ergo in hoc simulat ex parte sui sanctitatem et Deo notorium falsitatem, videtur quod sit Deo ypocrita. Sic enim Caym excusavit se ab homicidio, ex hoc quod non limitabatur 30 sibi custodia fratris sui; sic etiam Adam retorquet peccatum suum in Deum. *Mulier*, inquit, *quam dedisti mihi sociam* decepit me; et sic femina excusavit se per serpentem, ymmo sic omnis dyabolus excusat se nedum quod | non sit dampnabilis sed etiam quod non peccat. Fol. 219^c

2. E: naturali sicut; ib. E in marg.: maius appetibile plus movet; ib. A: magis enim. 5. DE: propinquioritate. 8. A: eis operacio.
9. A: eius similes. 11. AE in marg.: Dubium. 13. E: concomitetur;
ib. AE in marg.: r. 14. E: tamquam notabile; ib. D in marg.: Omnis
criminosus est ypocrita. 17. AE in marg.: 2. 19. DE: concomitatur.
19, 20. A: ergo ypocrisis. 21. D: dicitur. 21, 22. A: quod sit — dicit
deest. 22. factus; E: add. ad ymaginem Dei. 23—25. A: sit — dicit
deest. 25. A: deberet cuilibet. 27, 28. A: ergo sillat (?). 35. DE:
non deest; ib. D: quod deest.

Quis ergo menciens Deo in peccando non mentiretur sibi antequam perpetuo dampnaretur?

In oppositum videtur quod ypocrisis sit speciale peccatum singulariter concomitans mendaces et duplices peccatores. Aliter enim indifferenter omnes peccatores dicerentur ypocrite, cum tamen aliqui dicant quod sunt peccatores maiores quam sunt simpliciter quoad Deum. Quomodo ergo tales in se simulant sanctitatem? Hic dicitur quod omnis criminosus est ypocrita et econtra.
 10 Et pro solucione ac declaracione materie notandum quod multiplex est diccio, scilicet realis vel sermocinalis, explicita vel implicita, secundum excellenciam sensibilem vel secundum implicacionem insensibilem. Isto premissa conceditur primum assumptum et negatur consequencia
 15 quod exinde non sit omnis ypocrita criminosus vel econtra, et sic omnis peccator est *vir duplex animo et inconstans* (ut dicit beatus Jacobus), quia dicit Deo naturaliter quod sibi seruiat sine culpa et cum hoc dicit dyabolo quod sibi seruiat per peccatum; et sic
 20 omnes peccatores sunt secundum aliquem gradum ypocrite, licet ypocrisis in ostensione signorum sensibilibum propter simulacionem sanctitatis et operatione indebita culparum servilium magis exprimitur. Et sic, sicut omnis pusillanimis est superbus, sic omnis pompans se esse
 25 sceleratissimum est ypocrita, quia dicit ad minimum naturaliter quod sit sanctus et dicit in verbis implicate quod in moribus sit perversus.

Sed quia maior ypocrisis est in ostensione signorum sensibilibum, ut in veteratis phariseis legis veteris et in
 30 parvulis phariseis vulpinis tempore legis Christi, ideo de illis paululum est dicendum. Et primo videtur quod in capcione habitus sui sensibilis tam differenter et constanter ab aliis peccant ypocrisi in ingressu; possent enim tam sancte, tam iuste et tam meritorie vivere
 35 sine tali habitu vel signo sensibili, ut modo faciunt. Cum ergo talis vita foret occulciore et per consequens mundo celaciore et absconsiore, videtur quod

Even men who boast of sin are hypocrites.

Hypocrisy is ostentation of outward signs.

1. A: ergo deest. 3. A in marg.: In oppositum; E: Ad oppositum. 1. 8. DE: quoad se; ib. A in marg.: Responsio; E in marg.: Solucio. 10. E in marg.: Nota. Diccio est multiplex. 11. DE: realis et. 14. A: negetur; ib. A in marg.: 1. 20. DE: aliquam gratiam; E correxit: aliquam racionem. 23. E in marg.: Nota. 30. perversis corr. E e parvulis. 32. D in marg.: Monachi ypocrite. 35. E in marg.: Contra modernos ypocritas in habitu. 37. A: Christo absconsior.

pocius celarent hanc sanctitatem et non sic mundo in signo sensibili proclamarent; sic enim docet Christus Matthei VI°. 2—4: *Cum facis elemosinam noli ante te tuba canere, sicut ypocrite faciunt in synagogis et vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Te autem faciente elemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua, ut sit elemosina tua in abscondito et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi.* Ex quo patet, cum tota via viantis debet esse elemosinaria et Deo abscondita, quod tota religio privata sit ypocrisi maculata. Sacerdotes namque multi nec querunt latitudinem corone vel alia signa sensibilia propter apparenciam sanctitatis, cum illa signa nunc zelant nunc parvipendunt et nunc destruunt; sic fratres non faciunt generaliter nec alii ordinum privatorum. Nec contradico quod multi de sacerdotibus secularibus et sectis specialibus inter nos seculares sint ypocrisi maculati. Ideo foret nobis expediens quod non essemus tantum cum istis signis sensibilibus coniugati. Sapimus quidem condicionem pharisaicam plus ponderantes signa quam virtutes, cum tamen debemus cognoscere quod nec ipsa nec opera sunt apud virtuosum laudabilia nisi de quanto disponunt vel promovent ad virtutes. Si ergo religiosus privatus potest absconsius, facilius et securius sine talibus signis sensibilibus sanctitatem suam declamantibus vivere virtuose, que demencia ypocritica ipsum seduceret vivere tam dispariter a Christo et suis apostolis tam infundabiliter et pharisaice?

Ideo Christus Matthei XXIII°. 2 increpat istas sectas sub Ve octuplici sic ordiens: *Super cathedram Moysi sederunt scribe et pharisei. Omnia ergo quecunque dixerint vobis servate et facite, secundum opera vero eorum nolite facere.* Nam nostri pharisei nedum fingunt quod occupant sedem Moysi sed sedem et vitam domini Jesu Christi, et licet a vita sua sint tam notorie disparati, fingunt tamen quod per traditiones suas atque pictacias excedunt in sanctitate vitam apostolicam et sic Christi. Et ita Christus non diceret de illis eis propter amplitudinem duplicitatis mendacis: *Omnia quecunque dixerint vobis servate et facite,* cum adinvencionibus suis superbis a

We should
care more for
virtue than for
externals.

3. Codd.: Matthei V^o; ib. A: elemosinas. 8. A: in deest. 9. DE: patet quod. 14. A: Sicut fratres. 16. DE: contradico quin. 17. DE: spiritualibus. 21. A: absconsus. 26. A: declinantibus. 29. A: XXI°; D: XXII°. 32. A: Et facite deest. 33. A: et occupant. 36. A: per deest; ib. A: putacias.

lege Dei nimis exorbitant et illas dicunt et docent instancius ac vigilantius prosequuntur, ideo Christus de ipsis diceret quod nec omnia que dicunt facite, nec secundum opera eorum velitis facere, quia nostri pharisei
 5 nec sic dicunt nec faciunt, sed modo phariseorum veterum *alligant onera gravia et importabilia et imponunt*
 Fol. 219^a *in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere.* | Patet idem de nostris phariseis tam in predicationibus quam in confessionibus quam etiam in privatis iudiciis.
 10 Talia enim alligant humeris interioris hominis, cum secundum forciores virtutes astringunt subditos ut perpetuo vel magno tempore sibi placito hec observent. Digito autem suo, hoc est, parva potencia operativa, licet gravius peccent et magis indigeant, nolunt pro quantumcunque
 15 parvo tempore vel libere hec movere. *Omnia ergo opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus*, quia ypocrisis que est simulacio sanctitatis in apparencia maioritatis quoad homines est utriusque secte pharisaice principium sic peccandi.

Dilatant enim phylacteria sua et magnificant fimbrias.

20 Est autem phylacterium ad literam membrana sinistro brachio copulata, et ut literis grossioribus scribatur in ea decalogus, est paululum dilatata, et ut religio sanctitatis in eis appareat, faciunt suas fimbrias esse magnas, ac si affectio eorum quoad temporalia vel bona extrinseca
 25 sit celata. Numquid credimus nostros phariseos sic facere? Habent enim cartulas dilatatas nedum de religione vel ordine nec solum de suis adinventionibus quibus onerant et seducunt ecclesiam sed de literis fraternitatum spirituale suffragium suum testantibus, et
 30 omnis ista triplicitas non solum non est decalogus vel evangelium sed plurimum mendacium simulatum. *Amant enim primos recubitus in cenis et primas cathedras in synagogis et salutaciones in foro et vocari ab hominibus Raby.* Numquid credimus phariseos nostros istam qua-
 35 duplitem deordinationem appetere, cum in prandiis sive conviviis saltem privatis in quibus possunt tamquam cenis suam ypocrisim simulare amant recubitus singulares

Charters and letters of fraternity worse than phylacteries.

1. DE: et istis. 2. A: prosequuntur. 4. E in marg.: Nota.
 5. DE: secundum morem. 6. E in marg.: De alligancia onerum. 8. A: idem deest. 9. DE: quam confessionibus. 12. DE: hoc. 13. DE: suo deest. 14. A: nolunt quod. 15. DE: hoc. 16. DE: fymbaris.
 20. A: Est enim; ib. E in marg.: Phylacterium quid signat. Recte: phylacterium.
 25. D in marg.: Notandum. 26. A: dilatas. 28, 29. DE: literis super multum.
 29. A: suum deest. 30. A: privatis deest. 37. A: singularis deest.

Further
likeness of
priars to
Pharisees.

vel principales, cum frater qui est de secta recentissima et mundo abiectissima non contentatur nisi commensalis fuerit domino principali. In synagogis autem sive ecclesiis amant primas cathedras, cum dicunt religiones suas esse apud triumphantem ecclesiam magis dignas. Tercio appetunt in conventiculis honorificencius saluari, et quarto ut vocentur magistri zelant per media symoniaca hec palliari. Omnia autem ista declarat Christus esse condicioni suorum contraria; et tamen ista sunt a nostris sectis pharisaicis avidius prosecuta.

10

SERMO XLV.

Sedente Jesu super montem Oliveti accesserunt discipuli secreto dicentes. Matthei XXIV°, 3.

The destruction
of the Temple.

Hoc evangelium enucleat martyribus materiam paciendi. Dicitur quidem quod discipuli Christi audientes prius ab eo templi destruccionem, quia ostendentes sibi edificaciones templi sedenti ex eius opposito in monte Oliveti ab ipso audierant: Amen dico vobis non relinquetur hic lapis super lapidem qui non destruat; quod verificatum est post destruccionem templi per Titum et Vespasianum. Licet autem credatur aliquem acervum lapidum remanere post templi destruccionem, quia tamen artificiale fuit totum, totum illud erat tamquam mixtum imperfectum ante diem iudicii dissolvendum, et sic verum dicit Christus per omnia quod nec relinquitur pars huius templi etiam constantissima ut lapides que non pro suo tempore destruat. Et patet quod Christus parvipendebat hanc fabricam quam apostoli tam magnifice laudandam innuerent. Christus enim appreciatur turrin virtutum, cum permittat et ordinat illas acquirere regnum Dei (ut patet Luce XIV°, 28); quid ergo Christo de lapidibus imperfeccioribus ista turri? Et patet quam frustra et inordinate laboratur circa basilicas sumptuosas, cum Christus plus appreciatur et diligit virtutem minimam quam has omnes. Non igitur

1. A: vel deest. 2. DE: et mundo abiectissima deest. 7, 8. A: symoniaca pilliari. 12. AD in marg.: XLV. 21. Aliquot verba excidisse videntur; ib. A: Vespasianum; E: Vespasianum. 23. A: fuit totum, illud. 25. A: dicit twice. 32. DE: Christus. 33. A: laborant. 35. DE: Non ergo.

12. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 225—230.
16. Vulgate: *Et accesserunt discipuli eius, ut ostenderent ei edificaciones templi.* 18. Matthaei XXIV, 2.

videtur finis alius circa has magnas structuras tam sollicitè occupari, nisi ut occupatus voluntati et ordinationi Dei esse contrarius ostendatur. Quod enim Deus plus diligit, talis minus diligit et econtra. Quanta ergo est conformitas voluntatum.

Sedente itaque Jesu super montem Oliveti accesserunt ad eum discipuli eius secreto (vel quia Christus voluit illam collocutionem esse Iudeis absconditam vel quia Christus absentibus indignis secrete quiescere vel propter
 10 *aliam similem causam nobis incognitam*) *dicentes quando hec erunt*, scilicet quod *non relinquetur lapis super lapidem*, ut dixisti. Numquid hoc erit signum immedia-
 Fol. 220^a tum adventus tui ad finale iudicium | et consummacionis seculi vel secundum quem ordinem temporis ista fient?
 15 Sed Christus tacens hec particularia remota tamquam secreta et saluti eorum impertinencia inculcat fidem atque periculum de sibi propinrioribus et plus necessariis ad salutem: *Videte*, inquit, *ne quis vos seducat*, quasi diceret: Ante diem iudicii et consummacionem
 20 seculi erunt in ecclesia perturbacionum pericula, quod pertinencius vobis est cognoscere; cum noticia de die iudicii sit abscondita cuilibet creature (ut patet sermone . . .).

Christ would not reveal the day of judgement.

Necesse est itaque nobis cavere seduccionis periculum,
 25 cum *multi venturi sint in ecclesia* quorum quilibet heretice asseret *se esse Christum*, et per consequens, circa ductionem per caput ecclesie in fide et moribus aberrabunt, quod est maxime fidelibus precavendum. Quamvis autem istud quidam verificent de Symone mago
 30 fingente se esse Messiam (ut patet Act. VIII°), et quidam quod ante capcionem Jerusalem multi se finxerant esse Christos, videtur tamen mihi quod pertinencius textui et eventui potest illud intelligi de pseudopapis futuris in ecclesia, quia quilibet eorum fingit se esse
 35 Christum longe aliter quam Baptista est Helias, quia vivendo Christo quantumcunque contrarie dicit se habere a Christo potestatem dispensandi thesaurum spiritualem ecclesie per indulgencias et alias ficticias, ultra hoc

Christ's warning against false popes.

3. DE: Quid enim. 4. E: ille minus. 6. A: supra. 9. E: indigens. 11. DE: et quod; ib. A: lapis deest. 14. A: fuit fient.
 18. DE: ne omnes; ib. D: seducamini; E: seducant. 21. D: est nobis.
 26. DE: asserit. 29. A: musitent de. 31. DE: finxerunt; ib. D in marg.: Pseudopapa; E in marg.: fingentes se Christum. 32. DE: quod deest.

6. Matth. XXIV, 3. 18. ib. 4. 23. Cf. Serm. Prim. Part. Serm. V, vol. I, pag. 35. 25. Matth. XXIV, 5.

The pope's
unfounded
claims.

quod Christus potuit, nec consulit Christum vel eius legem ad illam ficticiam declarandam. Ideo cum iste Christus tam multos seducit tam periculose faciens ecclesiam aberrare, videtur quod Christus istud tam magnum periculum non taceret. Omnes autem isti pseudopape veniunt in nomine Christi, dicentes se esse immediatos eius vicarios, sic quod infinitum plus possunt de dispensacione quoad spiritualia quam alius christianus, cum se habent ad alios episcopos sicut Christus se habet ad suos apostolos. Nec hoc vendicant ex conversacionis similitudine vel evangelica Christi concessione, eo quod nec fundant quod Petrus tantum potuit nec quod sunt vicarii sancti Petri, sed fundamentum tacitum stat in dominacione cesarea et concessione quadam frivola Constantina; et ista seduccio facit multos non ad legem vel conversacionem Christi attendere sed ad diffinicionem huius pape et sue curie.

Christ's words
addressed to all
the faithful.

Totum ergo genus successivum fidelium debet istud periculum precavere. Christus autem more suo alloquitur hoc genus successivum cuius una pars fuerunt apostoli et alia totum genus fidelium futurum usque ad finem seculi futurum. Sic enim Antichristus necessitat concedere quod Christus sepe concedens singularibus personis dans potestatem, virtutem et doctrinam ipsum et sectam suam intellegit. Multo ergo evidencius intellegit Christus genus fidelium sequens ipsum in moribus: *Audituri enim estis prelia et opiniones preliorum*, quod magis verificatum est de genere fidelium post dotacionem Romane ecclesie. Extunc quidem (ut dictum est) necessitata fuit hec pars occidua preliari circa dominia que Christus secularibus limitavit; et non solum hoc sed papis irreligiose aspirantibus ad papatus non propter meritum in regimine ecclesie instar Christi sed propterulare dominium sepe contingit plures prefici; et quibusdam opinantibus unum habere iusticiam, quibusdam autem reliquum, seminate sunt opiniones preliorum varie, quibusdam autem recte opinantibus quod nullus papa vel clericus debet pro possessione temporalium sic bellare sed affirmantibus ratione multiplici quod omnia prelia militantis ecclesie debent ad destruccionem

Wars caused
by the popes.

4, 5. DE: illud magnum. 5. DE: Omnes enim. 7. DE: immediatos Christi vicarios eius, sicut. 11. DE: vel ex; ib. A: Christi twice. 13. DE: vicarius. 20. A: nona (nova?). 21. D: futurum deest. 22. E: futurorum. 30. D: debet.

Various opinions as to what the popes have deserved.

Antichristorum huiusmodi regirari, quibusdam asserentibus quod corporaliter debent occidi et quibusdam quod ablatis ab eis temporalibus debent vivi ad penitentiam reservari: michi autem videtur quod debent excludi a
5 temporalibus cum quibus sic fuerunt tantum perturbantes se ipsos atque ecclesiam et non occidi invasione crudeli. Alii autem opinantur ipsos esse incarcerationis nisi velint vivere pauperrime instar Christi; alii autem opinantur ipsos post notam obstinaciam ab ecclesia
10 omnium fidelium relegandos, sed alii Antichristi discipuli opinantur quod pro restitutione sui domini sit severius preliandum et antequam conquisierint totam habitabilem non sistendum. Et sic (ut dicit evangelium) *sunt opiniones varie preliorum*, quorum omnium causa est
15 fastus et questus Antichristi viventis et asserentis tam difformiter a sequela Christi in moribus quod sit Christus ymmo se extollentis in pluribus supra Christum.

We must not be troubled or lose patience.

Sed *videte* in toto cursu huius periculi *ne turbenini* cadentes a constancia fidei aut ab evangelizatione aut
20 paciencia Jesu Christi, sed permittite Antichristum tribulare fideles, concutere ecclesiam et seminare suas hereses, cum modestia tamen evangelice resistendo. *Oportet enim hec fieri sed nondum statim finis* consummacionis seculi, nam (ut verisimiliter creditur) non continuabitur
25 hec summa infidelitas usque ad diem iudicii, nam (ut dictum est Sermone XLIII°) *consurget gens contra*
Fol. 220^b *gentem et regnum | adversus regnum et erunt pestilencie et fames et terremotus per loca: hec autem omnia incia sunt dolorum*, quia dampnacionis perpetue perfidorum.
30 Et si in ista contrariacione ab ordinacione Christi non consummabitur Antichristi malicia, cum relinquet post se sectas, leges iniquas et errores in populo radicanos, ex quibus hec omnia pullulabunt, *tunc autem tradentur*
genus fidelium et specialiter patres spirituales ac sua
35 cognacio (ut exponitur Sermone XLIII°).

Tradetur autem genus fidelium in tribulacione multiplici in qua parcialiter occidetur, et propter fervorem legis Christi ab omnibus gentibus, hoc est, viventibus

1. E: Antichristiorum. 4. A: Quid autem; ib. E in marg.: Opinio doctoris. 5. A: furent. 12. DE: seivius preliandum; ib. E: conquisierunt. 14. A: quarum; ib. codd.: causa deest. 15. DE: venientis. 18. DE: in tanto. 19. A: adentes. 22. DE: resistendum. 26. DE: sermo LV°; A: XLI°. Correx. Vide supra pag. 309. 27. A: in regnum. 32. A: in proximo. 33. A: Tunc enim. 35. A: XLII°; DE: LV°. 37. A: obietur.

17. Matth. XXIV, 6. 26. ib. 7, 8. 36. ib. 9.

paganice sive gentiliter odietur. Et in ista concertacione dyabolica scandalizabuntur multi, quia reputabuntur ab adversariis heretici, scismatici et blasphemii; quando enim discordabunt a scola et via Antichristi, eius discipuli scandalizabunt ut infideles taliter discordantes; 5 deficiente quidem eis auctoritate scripture non superest ipsis nisi servos Christi per traditiones et scandala, per contenciones et impropria, per tribulaciones et homicidia infestare.

How the love
of many shall
wax cold.

Multi autem pseudoprophete surgent de sectis novellis et 10
seducent multos tam clericos quam eciam seculares, cum contra caritatem zelabunt ad magnificandum sectam suam propriam et odient quoscunque qui sue sentencie adversantur. Et quoniam habundavit iniquitas in toto genere viatorum, *refrigescet caritas multorum.* Modus scripture 15 est intelligere per caritatem et terminos consimiles frequentius concretive. Sic enim loquitur Apostolus I. Cor. XIII°, describendo sedecim condiciones caritatis. Caritas ergo viantium que secundum prophetiam Domini refrigescet est subiectum vel potencia virtutis caritatis et 20 virtutum similium subiectiva, ista enim potencia refrigescit quando deserendo legem et vitam Christi ars deseritur secundum quam calefieret talis potencia caritatis ardore. Et necesse est quod extinctis scintillis prioribus et continuatis istis Antichristi erroribus caritas refrigescat, 25 sed quomodocunque sit de istis tribulacionibus Antichristi, oportet fideles aliquos semper stare. Et gaudium et consolacio est dictum Christi quod *qui perseveraverit usque in finem* in sinceritate fidei *hic salvus erit.* Oportet enim a fine viacionis sive laudabili sive culpabili laudem 30 tocus vite vel vituperium mensurari. Sic enim secundum philosophos motus nominatur a termino ad quem, licet totus motus medius sit in termino alieno, ut quando transitur ad albedinem denominatione finali vocatur albefaccio, licet tota media denominacio sit 35 nigredo; sic est de vita viantis: si in fine sit conversus ad Dominum, in beatitudine perpetua salvabitur, licet tota viacio media sit perversa. Oportet tamen moderare spem in fide ista, ne propter confidenciam huius fidei

Danger of
trusting to a
late repentance.

2. E: et ab. 4. DE: cuius. 7. A: per detracciones et. 13. D: odient quousque. 15. DE: in scripturis. 16. A: ergo deest. 23. DE: ardoris. 28. E: ac consolacio. 31. E in marg.: Fine mensurantur media. 32. D in marg.: Nota. 36. AD: est deest.

10. Matthaei XXIV, 11. 14. ib. 12. 28. ib. 13.

viator ad vivendum perperam sit securus, quia raro vel numquam contingit quod viator sit extra caritatem fere usque ad mortem, sic agens perperam faciat bonum finem, sicut econtra raro vel nunquam contingit quod fere usque ad mortem continuans in vita laudabili finiet mala morte. Medium quidem ad finem necessitat. Ideo si vis habere finem perseverancie virtutis, exercita te longe prius in vita et operibus caritatis. Sicut enim homo potest mereri beatitudinem vel demereri dampnationem, sic potest propinquius mereri vel demereri finem talem.

Debes ergo notare quomodo difficultaris ex mala consuetudine antiquata, ideo sicut est consilium Christi ab omnibus acceptandum quod propositis duobus inque bonis, eque facilibus est bonum melius eligendum, sic est mandatum Christi propositis bono, securo, et facili, malo periculoso atque difficili. Primum debet acceptari et secundum renui, ne devians in fine pessimo seducatur. Cum ergo vita caritatis sit facilis et segura, vita vero vicii sit difficilis et periculosa, quilibet viator priorem eligeret et secundam negligeret, ne forte morte pessima involvatur. Quis enim scit quanta mala consuetudo ad illam necessitat? unde si cavet infirmitatis corporalis periculum, ne mors corporis exinde sequatur, quanto magis debet cavere infirmitatis spiritualis periculum, ne mors secunda que est infinitum periculosior consequetur? Sicut enim virga obliquata rectificari posset faciliter, sed cum fuerit indurata in arborem non posset ex quantacunque consuetudine ad priorem rectitudinem habitualiter obliquari, sic est de virtutibus et viciis sciendum.

Omnis enim mala consuetudo debet tamquam venenum pestiferum abhorreri sed specialiter in gradu triplici: primo dum quicumque est inveteratus dierum malorum, mala autem consuetudo in criminibus cicuius induratur, consulat itaque inveteratus scripturam sacram, si sua consuetudo fuerit ex integro Deo placens; si non, festinet continue ipsam ad rectitudinem revocare. Si sic, adiciat instanter operam, ut consuetudo laudabilis roboretur.

Strength of bad habit.

Three degrees of danger:
1. personal habit;

4. DE: simul sicut. 6. E: necessitant. 8. A: in operibus. 10. A: sicut. 11. DE: difficultatis; ib. E in marg.: Nota. 12. DE: sic est. 13. A: bonis eque deest. 15. A: securo twice. 15. 16. Codd.: facili et. 16. DE: malo deest; A: malo periculo atque difficibili. 18. DE: in caritate; ib. E in marg.: Vita caritatis. 19. A: vero deest. 20. E in marg.: Vita vicii. 31. E in marg.: De mala consuetudine. 34. A: autem deest; ib. A: in talibus. 35. A: sanctam.

2. Habit
belonging to
high station:

Secundus gradus periculose consuetudinis est in superioribus ut prelati: ipsi enim habent plura ad roboracionem sue antike consuetudinis inductiva; ideo antiquati statuunt suam consuetudinem tamquam legem et sic in errore iacet maius periculum. 5

3. Habit of
corporations.

Tercius gradus et periculosissimus consuetudinis erronee est consuetudo ficta persone ex pluribus aggregate. Sic enim tota secta elicit consuetudinem que errori substrata est eo periculosior quo ex pluribus fautoribus, ex maiori antiquitate et inconvincibilitate erroris est 10 insuperacior. Ad convincendum ergo errorem consuetudinis talis secte oportet ad Christum qui est principium consuetudinis virtuose currere et iuxtaposita sua consuetudine contrariam confundere et percepta induratione personam aggregatam huiusmodi vel saltem eius organa 15 dissipare.

Great and
costly buildings
not sanctioned
by Christ,

Circa hoc evangelium dubitatur de modo constructionis basilicarum tam fratrum quam omnium clericorum. Et videtur ex principio huius evangelii quod Christus reprobatur ipsas tam opere quam sermone; cum 20 enim non sunt per se virtuose, quia existencia extra animam, videtur quod non sapiunt virtutem nisi de quanto facilitant ad virtutem; si autem ad illam facilitant, hoc est propter honestatem loci in quo incolentes orare devocius delectantur; sed que ratio ad illud, 25 cum locus carceris fuit a Christi martyribus oracionibus devocioribus decoratus? Baptista fuit in heremo ad maiorem contemplandi celsitudinem elevatus, ymmo Christus et patres tam legis nove quam veteris sub divo effuderunt devocius preces suas. Quando enim Christus 30 pernoctavit in oracione, non fuit inclusus in templo, nec patriarche orantes devocius constituerunt sibi basilicas, sed scientes Deum ubique esse tripliciter aptarunt sibi loca in quibus mens eorum plus mundialibus sit distracta. Basilicarum autem constructio inducit oppositum, 35 consumit cum nimia sollicitudine bona ecclesie et inducit errores multiplices; propter caracteres et signa inventa humanitus locus huiusmodi foret sanctus, et toto rimato basilice tales sapiunt fastum et questum ac

1. E in marg.; 2. Consuetudo laudabilis debet roborari. 2. D: inferioribus; E: correxerit. 6. E in marg.; 3. 9. DE: est et. 10. A: et ex. 11. A: insuperacio. 11. 12. A: erroris consuetudinem. 13. DE: virtualis. 14. DE: precepta. 17. AE in marg.; Dubium; D in marg.: Basilicarum constructio. 24. A: loci enim. 35. D: inducit; sequitur lacuna; E: inducit in spolia et. 37. DE: quod propter.

nimiam multitudinem viciorum. Quid rogo sollicitari debet ecclesia circa formas basilicarum fratrum, circa formam claustrum sui cum ligno in medio eius insito, circa formam refectorii sui ac dormitorii sui cum aliis
 5 multis pharisaice introductis, cum certum sit quod non ista signa que querit generacio adultera sed mens mundata a crimine, persona exercitata pro Christo in meritoria passione et spiritus elevatus ad Deum in humili devocione denominat locum sanctum? Locus
 10 enim cum sit quantitas non est secundum philosophos de genere activorum, et artificiositas cum trahit ad mundum et distrahit a statu levi quem homo servaret tempore innocentie et tempore beatitudinis observabit, non iuvat ad meritum nisi forte per accidens, sicut in-
 15 cidencia in maius peccatum facit per accidens predestinatum meritorius operari. Patet ista sententia secundo Mach.

not useful to
the Church.

Quid (rogo) nobis de quatuor parietibus claustrum, ne religiosi nostri sint in locis vel negociis secularibus
 20 dissoluti, quod artentur velato mundo solum celestibus inhiare et quod observent silentium ac nutus innumera- biles in quibus fingunt religionem suam consistere, cum habent oculos linxinos secundum quos ultra parietes in seculo non in celestibus conversantur? In cuius signum
 25 est tedium superioribus de istis ordinibus in claustro vivere et dissolutis eorum evagantibus nemo fit secularior, ad machinandum questum mundi profundior vel taciturnitate aut moribus dissolucior. Nec dubium quin in claustro quesierant istos fructus. Si ergo sunt tantum
 30 maturati ut fingunt, quare non extra claustrum edificant fratres suos? Quando enim percipiunt lucrum, fastum aut delectabilem vitam in mundo, respuunt claustrum suum et alias ceremonias sue religionis et lecius in seculo conversantur. Quod non facile crederetur, si
 35 forent sine claustro tamquam pisces sine aqua vel apostate sine regula tam felices.

Nec valet obiectus eorum de sollempni edificatione templi Salomonis, primo quia licet Salomon in isto figuram fecerit, tamen pro modo excessivo graviter

3. D: cuius infinito; E: cuius infixo. 11. A: transit. 14. DE: nam iuvat. 18. A: quid ergo. 19. A: sunt. 21. A: nutus. 22. DE: fingant. 24. A: conversantibus. 30. A: edificavit. 33. DE: aliquas. 36. Codd.: felice. 38. A: primo licet in isto; ib. E in marg.: Quod Salomon pro modo excessivo graviter peccavit.

peccavit: in cuius signum ipsum templum cito et crebrius est destructum.

Item, isti licet religionem novam constituent, tamen ad dignitatem regis Solomonis non possunt contingere, et tamen si omnes sue basilice forent in locum unum 5 ut in Jerusalem conglobate, excederent structuram tanti regis.

Christ's
example better
than Solomon's.

Item, cum Salomon multipliciter peccabilis fuit, figura tantum distans a Christo qui fuit impeccabilis atque propinquior, mirum videtur quod transultant pro exem- 10 plo a Christo quem est tam facile et tam necessarium imitari ad regnum talem de lege veteri a quo oportet eos adeo difformari.

Sicut ergo sanctitas | vestium vel alie observancie 220^d istorum ordinum seducunt populum et se ipsos, sic 15 sanctitas suorum locorum atque domorum spoliatur populum atque fraudatur.

SERMO XLVI.

Nolite arbitrari quia venerim pacem mittere in terram.
Matthei X^o, 34. 20

What peace
Christ came to
bring.

Hoc evangelium dirigit amorem hominis et specialiter martyris ad Deum direccius diligendum. *Nolite*, inquit, *arbitrari quia venerim mittere pacem in terram*, ubi certum est fideli quod loquitur de pace que est confederacio corporalis vel mundana, quia aliam pacem que 25 est inter Deum et hominem, inter hominem et hominem ac inter hominem et suum spiritum venit Christus mittere et servare. Sed in isto verbo tollit Christus infidelem arguciam multorum, qui respuunt in causa sua contendere. Melius est (inquiunt) pacienter tollerare 30 quietem ecclesie quam ad maiorem eius perturbacionem contendere; et in ista vecordia sopuit martyrium, introduxit in ecclesiam torporem dyabolicum et induxit sompnum porcinum. Ubi (queso) sunt modo Christi pugiles qui usque ad mortem contra eius adversarios 35 decertarent? Omnes dicunt quod pax, eciam cum hostibus,

Not that of
conniving at
evil.

17. E: fraudat etc. 19. A in marg.: XLVI; E in marg.: De martyribus sermo; ib. D: quod veni; A: quia veni. 23. A: veni; ib. D in marg.: Pax; E in marg.: De pace. 25. A: carnalis vel. 28. A: et servare deest. 32. E: sopivit; ib. E in marg.: Sopor. is, ivi, itum, id est, facere dormire, sedare, extinguere, terminare, facere quiescere. 34. A: vigiles Christi; D: veri Christi.

19. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 231-234.

est tanta mentis tranquillitas quod omnes paterentur
eciam Christi iniurias pro illa pace quicquid possidenda.
Sed fidelis debet cognoscere quod ista pax est mera
discordia, quia a servicio Dei vecors decedencia. Numquid
5 credimus in conversacione Christi aut lege pacem huius-
modi nos fundare? Nam Matthei IV° Christus passus
est dupliciter iniurias sue humanitatis, sed vice tertia
quando dyabolus quesivit se coli latria acute respondit:
Vade satana; et Matthei X^o, 34 testatur quod *non venit hanc*
10 *pacem in terram mittere sed gladium*, hoc est, pugnandi
cum Christi adversario exercitium animosum. Unde tertio
in passione sua usque ad mortem certavit cum ipse
dyabolo; miro tamen modo oportet omnes Christi milites
paciencie arma induere et more sui paciendo vincere.
15 Quamvis autem Christus dicat Matthei V^o, 25: *Esto*
consensuens adversario tuo cito, dum es in via cum illo,
iste tamen consensus intelligitur adversario impium
superante. Omnis enim Christi proditor est adversarius
legis sue et prophetarum, sed Christus dans formam
20 consensus salvat semper dominium et superanciam legis
sue et vult istum consensum cito fieri dum hic viat,
quia certum est quod post hanc viam non fiet concordia,
cum homo sit extra statum merendi, et lex Christi
adversans statim tradens decedentem dampnatum tor-
25 toribus. Non potest autem intelligi iste adversarius esse
dyabolus, cum nemo debet dyabolo consentire, nec
potest intelligi quicumque homo adversans alteri, cum
sepe adversans talis sit in parte iniusta tamquam dya-
bolus. Oportet ergo quod ista locutio dirigatur iniusto
30 vianti cuius adversarius est lex Christi; *illa enim tradet*
te iudici et iudex tortoribus, si in via non consenseris
parti sue. Oportet ergo legem Dei invincibilem ubilibet
superare.

Et istud cognoscerent querentes porcine vel proditorie
35 pacem mundi, nam sicut subditus foret proditor regi
vel suo domino temporali qui consentiret suo adversario
in domini sui iniuriam, sic evidencius foret proditor

We are not to
agree with the
wicked.

3. E: vera vel mera. 4. A: desidencia. 6. DE: modi deest; ib. DE:
non fundari. 8. quesivit; A ex errore scribentis: que sunt. 9. A: eciam
Matthei. 10. D in marg.: Gladius. 11. E in marg.: Milites Christi debent
paciencie arma induere. 13. A: sed omnes. 16. A: in adversario; ib. DE:
cito deest. 17. AD: intelligitur adversario impii; ib. E in marg.: Pax est
discordia. 23. DE: homo deest. 25. DE: esse deest. 26. E in marg.:
Lex est adversarius hominis iniusti. 34. A: vel proditorie deest.
35. E in marg.: Exemplum.

9. Matthaei IV, 10.

Dei sui, qui consentiret eius adversario vel peccato. Et loquor de consensu, ut dicit taciturnitatem vel omissionem culpabilem in causa iusticie.

Culpable
silence.

Nec caret aliquis homo potestate quin posset in causa huiusmodi adiuvere vel non reclamare et compati⁵ vel mereri; et sic istam pacem taciturnitatis culpabilem non venit Christus mittere sed ad repugnanciam in causa iusticie excitare. Qui enim non pugnat etiam cum se ipso in casu quo fuerit adversarius Dei sui, non diligit Deum super omnia, sed iacet in sorde¹⁰ criminis tamquam porcus.

How Christ
sets a man
against his
father and
mother.

Venit Christus separare hominem adversus patrem suum; quod potest intelligi de patre carnali iniusto, de patre spirituali Antichristo et de ipso dyabolo. Omnes enim isti secundum rationem qua sunt Deo contrarii sunt a¹⁵ fidelibus adversandi ex virtute primi mandati decalogi. Et eodem modo sciendum est de filia ecclesie malignantium et matris carnalis, dum fuerit per peccatum contraria Deo suo.

Et sic intelligendum est de quacunque confederacione²⁰ carnali vel legali qualem intelligit inter nurum que est soror mariti et socrum que est soror uxoris. Nam sicut in confederacione carnali stat istos tres amicos domesticos esse amplius inimicos, quia consilio Christi magis contrarios, sic est de tribus hostibus spiritualibus regularius²⁵ qui moribus et legi Domini amplius adversantur. Nam concupiscencia carnis, concupiscencia oculorum et superbia vite sunt homini superato peccato nimis inimici domestici (ut I^a Johannis II°). Qui ergo preponderat suos domesticos ultra Christi consilia inimicatur toti³⁰ mundo, quia Deo, dictis amicis | carnalibus ac etiam^{Fol. 221^a} sibi ipsi.

Love of Christ
should surpass
all other love.

Unde Christus explanat hoc particularius de amore: *Qui, inquit, amat patrem aut matrem plus quam me non est me dignus.* Cum enim Christus sit simul Deus³⁵ et homo, duplici ratione confederandus cuilibet creature, patet quod plus amans patrem et matrem quam Christum secundum naturam humanam vel divinam non est dignus

1. E in marg.: Consensus. 4. D: qui posset. 5. A: enim possit reclamare. 12. DE: Venit ergo. 13. DE: patre corporali; ib. D in marg.: Pater multiplex. 21. A: qualis intelligitur inter virum qui est frater. 22. E: uxor mariti; ib. E: mater uxoris. 27. A: carnis concupiscencia deest. 28. AD: inimici deest. E addit. 29. A: domestici patet. 30. A: inimicant. 31. DE: corporalibus. 31. DE: aut patrem. 35. A: Cum ergo.

12. Matthaei X, 35. 31. ib. 37.

habere Christum misericorditer humanitus redimentem
nec Christum divinitus premiantem. Et eadem conside-
ratio est de amante suam sobolem plus quam Christum.
Et iste regule ad amicitias extraordinarias limitate
5 concluderent per locum a maiori quanta est irregularitas
in confederatione sectarum; plus enim amant suas
privatas regulas vel commoda sua personalia quam
regulam Christi et profectum totius ecclesie et per
consequens plus quam Christum.

- 10 *Et qui non accipit crucem suam et sequitur me non
est me dignus*, hoc est, quicumque non accipit voluntariam
tolleranciam pene, cruciando carnem cum viciis et
concupiscenciis (ut dicit Apostolus ad Gal. VI°) et cum
hoc sequitur Christum ducem ac obiectum fidei, non
15 est ipso dignus secundum predictam duplicem rationem.

- Qui, inquit, invenit animam suam perdet eam, et qui
perdiderit animam suam propter me inveniet eam.* Ille
autem invenit animam suam qui querit modo sollicitè
ut hic vivat; quia cum anima sit vita hominis et inveniens
20 querit sollicitè, patet quod ille invenit animam suam,
qui querit modo sollicitè, ut vita propria vivat in terris;
quod facit quicumque qui plus diligit ut vivat vitam
voluptuosam ad suum commodum personale quam ut
vivat ad honorem Dei et utilitatem ecclesie. Talis enim
25 non *vivit Deo* secundum Apostolum ad Rom. VI°. Ille
autem perdit animam suam propter amorem Christi
qui vitam suam abbreviat quantum ad conversationem
suam mundanam propter amorem quem habet ad
Christum et suam ecclesiam. Cum enim res commu-
30 nissime sint maxime diligende quia optime, patet quod
qui preponderanter ipsas diligit, diligit ordinate. Ideo
dicit Veritas quod *qui perdiderit animam suam propter
ipsum* in reputatione mundana *inveniet eam* inter res
communes beatam in patria.

- 35 Nec caret ista sententia Christi sufficienti providentia
pro temporalibus hic in via, quia *qui eius discipulos
recipit Christum recipit et qui Christum recipit, recipit
patrem suum*, non quod quilibet Christi discipulus sit

Finding and
losing one's
life.

1. A: redeuntem. 6, 7. E: suos privatos. 10. E in marg.: Secte
private plus amant suam quam Christi regulam. 13. DE: ad deest.
13, 14. DE: et cum hoc deest. 14. DE: fidei deest. 18. A: nimis solli-
cite; ib. E in marg.: animam invenit. 20. D: animam animam; ib. A:
et inveniens twice. 20. A: querat. 20, 21. A: sollicitè — modo deest.
30. A: sunt. 33. A: ipsam. 36. A: temporibus. 37. DE: ipsum recipit.

10. Matth. X, 38. 16. ib. 39. 25. Rom. VI, 10. 36. Matth. X, 40.

Every member
of Christ is in
a manner
Christ.

personaliter ipse Christus, sicut nec Christus est personaliter Deus pater, sed sicut recipiens personam hominis consequenter recipit eius membra, sic qui Christum recipit sive persequitur, consequenter recipit vel persequitur eius membra. Unde Act. IX°, 4 Veritas 5 dicit Paulo: *Saule, Saule, quid me persequeris?* Unde (ut volunt quidam) sicut anima actuans quamcunque partem humani corporis per se possibilem ipsam denominat formaliter esse ipsum hominem, sic est de Christo et corpore suo mistico quod est ecclesia. Ipse enim 10 quodammodo denominat quodcunque membrum ecclesie esse Christum et quamvis Christus et pater suus non sit eadem persona sed eadem substantia, tamen impossibile est quemquam per gratiam Christum recipere nisi eo ipso recipiat Trinitatem. Et patet ex divina 15 sapiencia et ex divina benevolencia quod necesse est membrum Christi in temporalibus quantum expedit adiuvari. Si enim non potest in bonis pocioribus membris suis deficere, quomodo deficeret in bonis minoribus? Nec caret servus Christi benefaciens retributione mer- 20 cedis, quia *qui recipit prophetam in nomine prophete mercedem prophete accipiet*. Multi enim recipiunt prophetas sub ratione vel nomine discipulorum; ideo cum intencio recta vel obliqua debeat hominem iudicare, patet quam prudenter Christus inculcat activum debere pro- 25 phetam in nomine vel ratione prophete recipere. Et secundum istum colorem quodammodo excusantur qui recipiunt apostatas credendo ipsos esse Christi discipulos, quamvis examinacionis desidia possit ipsos facere culpa dignos, et sic de recepcione iusti sub ratione qua iustus. 30

Reward of true
alms.

Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aque frigide tantum in nomine discipuli: Amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Ex quo catholici satis eliciunt quod quicumque viator alicui Christi discipulo secundum rationem debitam dederit quantumcunque parvam ele- 35 mosynam corporalem si non ponat obicem, recipiet beatitudinem pro mercede. Non enim pertinet summum logicum intelligere negativam si non affirmative pro mercede perpetua. Non enim decet tam magnificum

1. D in marg.: Qui recipit Christi discipulum necesse est ut recipiat Christum et totam Trinitatem. 4. DE: vel persequitur; ib. DE: consequenter deest. 6. D in marg.: Nota. 9. DE: non ipsum. 13. D: sed eam. 16. A: sapiencia -- divina deest. 19. D: bonis moribus. 26. A: retribuere. 28. A: discolorum.

cum retributione parva temporali servum premiare.
servum qui tam grate recipit membrum suum.

Circa hoc evangelium dubitatur utrum eo ipso quo
Fol. quis alicui vianti elemosinam tribuerit promeretur, et
221^b videtur | quod non, quia posset propter vanam gloriam,
propter intencionem iniustam et in peccato mortali
indigno tribuere, in quo casu non beatitudinem meretur,
ergo dubium falsum.

In isto dubio non dubium quin sit falsum, cum
10 Scarioth qui portavit loculos potuit dedisse egenis
elemosinam corporalem, cum hoc quod fuisset prescitus,
simulans ypocritice sanctitatem, et sic fuisset ex collatione
talis elemosine peioratus. Et sic est de religiosis nostris
qui propter apparenciam sanctitatis observant ritus suos,
15 sepe celebrant et faciunt multa bona de genere plus
quam propter devocionem sinceram in anima quoad
Deum. Patet prima pars istius Matthei V^o, et secunda
pars patet ex dicto Christi Matthei XXV°, ubi virgines
fatue propter defectum olei devocionis recte fuerant
20 condempnate. Contingit ergo esse errorem in talibus
elemosinis propter duo, scilicet propter errorem ele-
mosinantis et propter errorem elemosinati quem ele-
mosinans debet cognoscere extinguere non fovere.

Et quantum ad Christi dictum duplex in hoc evangelio
25 patet quod loquitur expresse de propheta, de iusto et
de Christi discipulo sub ratione qua talis; ubi omnis
apostata est exclusus. Sed tota difficultas stat quomodo
contingit predestinatum elemosinare Antichristum et in
ecclesia discolum, cum hoc quod elemosinans mereatur.
30 Nec dubium quin hoc contingit, cum tante sunt sophi-
sticaciones dyaboli et membrorum suorum per ypocrisim
quod vix aliquis viator sufficit discernere iustum ab
ypocrita, sicut nescit discernere predestinatum ad gloriam
a prescito. Sed in isto videtur mihi quod nullus cor-
35 poraliter elemosinans debet elemosinare confratrem, dum
oportet credere quod devians a lege Domini servit dya-
bolo, nisi forte in ultima necessitate sit positus sub spe

False motives
vitiare alms.

3. A in marg.: Dubium; E in marg.: Dubitacio. 4. E: elemosinam
corporalem; ib. DE: tribuit; ib. D in marg.: Elemosina. 5. D: propter
communicationem; E: propter adquisicionem. 7. DE: indigne. 9. AE in
marg.: Responso. 12. DE: colleccione. 20. A: ergo — errorem deest;
E: ergo omne; ib. E in marg.: Error in elemosina unde. 22. A: ele-
mosinam. 23. DE: cognoscens. 24. A: triplex; E: extinct. in cod.
25, 26. A: et Christi. 26. E: ubi deest. 32, 33. DE: iustum — dis-
cernere deest. 35. E in marg.: Elemosina cui et quando debet dari.
37. DE: sub specie.

correcceionis et conversionis ad Dominum. quante exigit vite necessitas conservande. Ideo ministracio spiritualis elemosine est segura sed ministracio corporalis elemosine sepius est perplexa. Et hinc Christus, apostoli et alii viri evangelici talem corporalem elemosinam renuerunt 5 (ut patet Act. IV° et VII°).

Contingit autem Christi discipulum meritorie fidem ecclesie seminare, id est, Antichristo refuge, cum hoc quod intencio sit sancta, quia ut sic non nutrit eum contra Christum, sicut faceret per elemosinam cor- 10 poralem. Ex quo videtur sequi quod nemo tribueret istis privatis ordinibus, ut possessionatis et fratribus elemosinam corporalem, nisi forte videndo ultimam necessitatem eorum moderate eis tribuat elemosinam personalem. Patet sic, quia tribuens eis elemosinam 15 corporalem sub ratione qua talis privati ordinis intendit quod appetit quod talis religio conservetur. Cum ergo religionis illius servacio sit legis et ordinacionis Christi destructio vel diminutio, videtur quod sub ea ratione sic elemosinans saltem implicite intendit hoc; consequens 20 non caret excusacione ignorancie elemosinancium in hoc casu, quia multo remociora a mandatis decalogi debent in lege Christi cognoscere. Supposito ergo quod sit notorium quod tales private secte religionem ac legem Christi diminuant, patet quod sic eas elemosi- 25 nantes adversarios legis Christi nutriunt et defendunt. Sed que foret elemosina quoad istud, cum hoc Christo displicet et ecclesie sancte nocet? Si ergo nemo debet dampnificare se ipsum sive ecclesiam, patet quod nemo debet defendere sic talem sectam. Aliter enim liceret 30 homini in casu agendo meritorie destruere ecclesiam matrem suam et diminuere religionem ac legem Christi vel rempublicam in suis policiis disrumpere. Et hoc foret argumentum quoad hominem politicum.

Prima pars sic deducitur: Certum videtur quod 35 istarum sectarum induccio et continuacio vel de facto destruit multas particulares ecclesias vel saltem hoc contingit; esto ergo quod una communitas successive continuet antecedens, et patet quod illa communitas et quelibet eius pars facit saltem parcialiter hoc consequens 40

8. E. in marg.: Privatis ordinibus non est elemosinandum. 11. A: Et quo. 15. A: patet quod quia. 23. DE: Christi deest. 27. A: Christo deest. 32. E. in marg.: 1. 2. 3. 32. E. in marg.: Deductio prima. 39. A: continet.

quod petitur evenire, et cum per adversarium tota ista
communitas in hoc facit meritorie et licenter, sequitur
prima pars. Notum quidem est quod ecclesiarum appro-
priaciones et fratrum novelle inserciones nedum destruunt
5 multas basilicas et elemosinas secundum ordinem primi-
tivum sed multas animas seducunt que aliter forent
sancte, cum novellas observancias introducunt ut fidem et
antiquam Christi religionem vel sopiunt vel enervant.

Friars injure
parish
churches.

Secunda autem pars patet ex consideratione ista:
10 Cum Christi religio et legis sue attentio sit propter
istas novitates plurimum diminuta, quia si tota occupacio
istorum novorum generum collecta fuerit pure ad nos-
cendum, servandum et declarandum legem et religionem
Christi, quis dubitat quin stantibus aliis paribus lex
15 Christi et sua religio foret de tanto extensius observata?

Their novelties
divert men
from Christ's
laws.

Fol.
221^e Et quoad terciam partem patet multipliciter quomodo
antequam iste secte introducte sunt debuit esse proportio
inter tres partes ecclesie militantis, scilicet inter clericos,
dominos et vulgares; cum ergo ad religiones privatas tanta
communitas est abstracta, patet | quod oportet illam pro-
porcionem quoad istorum tercium deficere et specialiter in
laborantibus, ut agricultoribus, in pastoribus et artificibus.
Nec dubium quin necesse sit, istis sectis tantum spoliantibus
a republica de mundi diviciis, ut communitas deficiat in
25 solvendo clero et dominis secundum ordinem primitivum;
et forte oportet quod iste due partes in penam peccati
omissionis sic temporaliter sint punite. Magnum ergo
robur habet observancia limitum legis Christi.

Excessive
number of
clergy
impoverishes
the state.

Sed replicatur communiter quod Christus multa fecit
30 et dixit occasione quorum multa mala evenerant (ut
patet Matthei XV°). Quid ergo istis ordinibus vel suis
elemosinantibus, licet ab illis occasionaliter eveniant
multa mala? Nam iuxta illam stulticiam secundum
argumentum Augustini nullus artifex faceret quodvis
35 opus. Sed ad pauca de lege Dei respicientes de levi
tales argucias pronunciant. Certum quidem est quod
Christus multa fecit occasione quorum (sed male accepta)
multi fuerant peiorati, quia aliter non diceret (Joh. XV°, 22):
Si non venissem et locutus eis non fuisset, peccatum

It is a false
argument that
Christ was the
occasion of evil.

5, 6. A: primitivum deest. 6, 7. A: animas — cum deest. 8. D:
sopniunt; E: sapiunt. 9. A: Quarta autem; ib. E in marg.: 2.
14. DE: dubitat circumstantibus. 16. E in marg.: 3. 21. A: istorum
trium. 22. A: laboratoribus. 27. A: sunt. 28. A: legitimum;
DE: legis deest. 29. E in marg.: Replicacio in oppositum. 30. A:
multa venerant. 31. D: Quid est istis; E: ex istis. 37. E: est male.
38. A: peioravi; ib. D in cod.: dixit.

non haberent. Hoc tamen credendum est quod, sicut Christus non dedit occasionem homini ad peccandum, sic non fecit vel dixit aliquid occasione cuius malum evenerat, quin directe occasione data exinde venerat magis bonum. Cum ergo debemus nos tenere in limitibus legis et ordinacionis Christi, que ergo presumpcio dyabolica est tantum supergredi. Numquid sumus omniscientes ut Christus, quod scimus magis bonum quam malum appropriate de nostris excessibus provenire? Revera non plus scimus istud quam membra dyaboli sciunt ex quolibet peccato quod faciunt contingere maius bonum, sed Antichristus superaddidit Christum in talibus, cum *extollitur super omne quod dicitur Deus.*

Alms not to be given indiscriminately.

Et quantum ad elemosinantes introducitur error nimis communiter quod quibuscunque dederint elemosinas corporales, sic tamen quod pro Christo, sufficit, cum necessitantur ignorare indigenciam egenorum.

Contra hanc heresim contendunt mendici sibi ipsis contrarii uno dicente quod elemosyna data non alteri sed sibi ante omnia debet dari, altero autem tamquam meretrice coram Salomone III°, Reg. III° pro personali commodo contendente, sed relictis mendicantibus validis non dubium quin visitacio Christi ad infirmitates viancium docet qui homines sunt per elemosinas huiusmodi relevandi (ut patet ex fide Luce XIV°). Sed quia in talibus contingit esse sophistas ultra mensuram de elemosinis ecclesie congregantes, ideo necesse est habere discrecionem quod modo pluvie sunt elemosine loco et tempori aptande. Et validitas clamoris in communitatibus sepe diiudicat quod dyabolica sophisticacio substernitur. Dimissis ergo istis elemosinis ambiguis vel suspectis satis est christiano elemosine certe intendere.

Even spiritual alms must be given wisely.

Et si obicitur quod contingit abuti elemosina spiritali, cum Matthei VII, 6 dicat Christus: *Nolite sanctum dare canibus nec ponere margaritas ante porcos*, concedi debet conclusio, cum sciencia non virtute morali contingit abuti; ideo quantumcunque sancta fuerit sententia, debet homo attendere ad locum, ad tempus et ad personas quibus seminat verbum Dei, et sicut non facit elemosinam in nomine Christi nisi ipsam fecerit sa-

1. DE: concedendum. 6. A: ergo deest. 7. DE: nec sumus . . . sicut. 8. A: que scimus; ib. A: maius bonum. 9. A: pervenire. 11. D: magis. 17. A: necessitatur. 18. E in marg.: Contencio Mendicancium. 23. DE: infirmos. 27. A: quod non. 31. A: contendere. 33. DE: dicitur. 35, 36. A: continet.

13. I. Thess. II, 4.

pienter, cum Christus sapiencia Dei patris, sic non predicat vel dat spiritualem elemosynam in nomine Christi nisi ipsam fecerit sapienter; et ideo ratio: interdicens est elemosina quoad mendicos validos et 5 quoad alios cum prudencia moderanda.

SERMO XLVII.

Egressus Jesus de templo ibat. Et accesserunt ad eum discipuli eius, ut ostenderent ei edificaciones templi. Matthei XXIV°, 1.

10 Hoc evangelium ut priora docet formam secundum quam debent martyres cum membris dyaboli concertare. Et potest notari mystice quomodo egressus Jesu de templo signat spiritualiter egressum membrorum a sancta ecclesia secundum presentem iniusticiam, secundo quo- 15 modo sancti spiritus assistunt predestinatis, ostendentes illis defectus ecclesie (ut patuit de Evangelista in Apocalypsi). Nec est repugnancia quod discipuli ostenderunt Christo edificaciones inordinatas templi quoad noticiam sensualem, et cum ipse ostendit eis rationem huius 20 deordinacionis quoad noticiam sapiencialem et sensus residui huius evangelii, patet Sermone XXXIX° huius.

Circa hoc evangelium dubitatur quomodo licet ad tales sumptuosas fabricas mendicare. Et patet ex dictis quomodo elemosina ad talia debet propter probabilem 25 suspicionem simpliciter denegari; melius quidem esset quod non forent tales fabrice. Que ergo elemosina ad illas infundabiliter construendum? Sed circa hoc evangelium est notandum quod septem genera validorum mendicantium sunt fine detestande spoliaciones men- 30 dicantium validorum; prima est sive religiosorum mendicantium ut fratres, sive possessionatorum ut monachi aut canonici, sive secularium clericorum qui principaliter 35 predicant | propter questum vel fingunt indigencias suas elemosine ad conscribendas fabricas vel fundandum 121^a Fol. 121^a alias novitates. Omnes enim illi sed primus gradus precipue sunt fugiendi apostate, cum notum sit fideli

Seven sorts of sturdy beggars:

1. Friars and other clergy.

1-3. DE: cum Christus — sapienter deest. 7. A in marg.: XLVII. D in marg. sup.: XLVII. 14. A: iusticiam. 19, 20. A: sensualem — noticiam deest. 21. A: XXXIX° huius deest. 22. A in marg.: Dubium. 27. D in marg.: Validi mendicantes. 28. DE in marg.: Septem genera validorum mendicantium; A in marg.: Nota septem gradus validorum mendicantium. 1. 29. A: fine deest. 30-32. E in marg.: 1, 2, 3, 4. 35. A: suas deest. 35. DE: aliquas.

7. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 235-239.

Sin of the
clergy the cause
of successive
new orders.

which should
all be
suppressed
except the
resident
curates.

Different kinds
of beggars:
1. Friars, who
are the worst
of all.

quod sic predicans sit hereticus excommunicatus et proditor Dei ac sue ecclesie. Deus enim mandat Matthei X^o, 8: *Gratis accepistis, gratis date*; et tamen isti apostate non verentur mercacione sophistica plebem decipere. Veritas quidem est quod propter peccatum 5 utriusque partis ecclesie est talis sophisticacio dyaboli introducta. Nam primo quando magis florebat evangelizacio, sufficebat paucus numerus apostolorum qui patrias evangelizando circuibant; secundo introductus est satis laudabiliter residens numerus curatorum qui 10 subditis satis debite predicabant; tercio introducta est secundum ordinationem cesaream presidencia episcoporum, quarto adinventata est secundum artem dyaboli fraus archidiaconorum; quinto ociantibus curatis secundi ordinis et contempnentibus evangelium introducta est 15 vicaria parochialium presbiterorum, et ultimo secundum numerum ordinum primi apostate adiectus est numerus quatuor fratrum qui omnes mendicant tacite vel aperte.

Sed cum unus istorum ordinum ad evangelizacionem sufficeret, videtur quod multiplicacio eorum ad spoliandam 20 ecclesiam sit a fidelibus subtrahenda. Rectificari quidem debet status residencium curatorum et subtrahi totum residuum, cum in quolibet istorum septem graduum multiplicantur cautele et fraudes dyaboli et nichil est per se ad profectum ecclesie innovatum; loquendo 25 autem de mendicantibus validis quoad suffragia corporalia et momentanea, videtur quod fratres sunt maxime detestandi, cum debent predicare libere sine mendicacione temporalium tacita vel expressa. Unde nec Symon magus nec alius Gyezita committit patencius vel gravius 30 symoniam quam tales faciunt; quod patet ex fructibus predicacionum, conversacionum et edificacionum quas gignunt in ecclesia militante. Ad convincendum autem quod fratres sic faciunt principalius propter questum narraui septem signa (Sermone VIII° secunde partis) ex 35 quibus ista fraus satis convincitur. Unde ad simulandum

3. A: tamen deest. 8. DE: apostolicorum. 9. A: evangelice. 11. A: satis deest. 12. A: ordinationem deest. 12, 13. D: presidencia ipsorum. 18. DE: ordinum deest; ib. E in marg.: Introductio graduum spiritualium in ecclesiam. 19. DE: evangelizancium. 21. E in marg.: Curati rectificandi. 27. A in marg.: 1. 28, 29. vendicacione. 29. DE: Unde cum. 34. A: sic deest; ib. D in marg.: Multa genera validorum mendicancium reprobantur. 35. DE: sermone III°; ib. DE: secunde partis deest; ib. D: ex deest; ib. A in marg.: S. VIII° 2° partis et in marg.

26. There is a passage about beggars in Piers Plowman, pass. I, lin. 40 et seq. 35. Cf. supra pag. 57—59.

simplicitatem sui operis tacent evangelium vel verbum Domini et ad fabulas convertuntur. Certum quidem videtur quod reprobi adulterantes verbum Domini cum intentione huiusmodi plus peccarent. Sed patet quod
5 est multiplicacio in peccato, cum fraus de frivolis loco evangelii in primis committitur, secundo rapina collacionis de substantia pauperum tamquam debitum finaliter intentum annectitur et tercio sic raptum ad decipiendum ecclesiam frivolis multis consumitur.

10 Secundo specialiter detestanda est spoliacio Romipetarum qui, postquam symoniace hunc mundum visitaverint vel visitacionem eius pretenderint, simulant indignitatem suam ac sanctitatem a simplici populo, clamorose et valide mendicantes; et rumores mendaces ac fraudis
15 sanctitatis ficticie sunt illis media ad taliter mendicandum, et tamen cum sufficerent ex valitudine corporis et ocio a labore magis fructifero laborare, certum est quod ratio contra mendicacionem validam eos dampnat.

Tercium genus mendicancium validorum est multitudo
20 simulancium se peregrinare ad loca sancta et propter fictam causam inopie ad tam sanctum finem relevamine temporalium se egere; sed cum Deus sit immensus et ubique exaudiens preces humilium nec locus est pertinens nisi de quanto ipsum inhabitans est devotus, patet
25 quod hortandus foret peregrinus huiusmodi, ut incolat illam contratam in qua possit de labore proprio meritorius habitare; quod si fingat quod votum ad illud necessitat, tollatur voti stulticia et secundum legem Christi exercitet Dei donum. Meritorium quidem est de labore proprio
30 vivere ut fidelis, et aufugere huiusmodi duplices discolias.

Quartum genus mendicancium validorum est robusti
circuientes per patrias fingentes se laborare in bellis approbatis per regna et incarcerationis fuisse casualiter vel in aliud infortunium incidisse; et ideo necesse habent

2. Pilgrims to Rome.

3. Those who ask money to go on pilgrimage.

4. Old soldiers.

6, 7. DE: colleccionis. 10. A: Secunda specialiter; ib. AD in marg.: Secundum; ib. A: specialiter deest; ib. DE: spoliacio deest. 11. DE: symoniace deest; ib. E in marg.: Romipete detestandi. 14. A: minores mendaces. 17. AD: laboris certum. 19. DE in marg.: 3; A in marg.: Tercium genus; E in marg.: Peregrini. 21. DE: tantum factum; ib. A: et relevamine. 25. DE: hortandus est. 30. DE: fideles; ib. A: discolias. 31. ADE in marg.: 4. 32. E: laborasse.

10. In Piers Plowman (B. IV, 128) one of the conditions of Reason's Utopia is —

„And alle Rome-renneris for robberis of byzonde,
Bere no silver over see.”

Cf. E.W. of Wyclif, ed. Matthew, pag. 494/5.

quod, usque pervenerint ad patriam suam in qua sunt satis divites, sic mendicent.

5. Broken
down clergy.

Quintum genus validorum mendicancium est multitudo discolorancium clericorum qui fingunt se laudabiliter stetisse in studiis vel aliis occupacionibus edificatoriis 5 et necessariis ecclesie sed propter inopiam defecisse; talibus (inquiunt) est elemosinancium subvenire. Sed certum est quod supposita narratione eorum quam sepe fieri contingit mendaciter non docetur, sed sepe probabiliter suspicatur prodesse ecclesie non esse tot et 10 tales clericos, sed ex divina | providencia illos sufficere Fol. regnis et populo qui possunt a suis parentibus relevari. 222^a Tales ergo discoli sunt suspecti.

6. Sham
cripples.

Sextum genus mendicancium validorum est trutanni qui se simulant impotentes et tamen subducta simula- 15 cione falsa forent satis validi ad sibi necessaria laboricio acquirendum. Unde secundum talem artem sciunt quidam se simulare infirmos horridos secundum herbas et medicamina trutannorum. Cum itaque in istis et sibi similibus laborant tot sophisticationes dyaboli et secundum principia fidei preeliegendum est bonum securius, 20 videtur quod omnis homo, cum habet tantum finitum de temporalibus ministrandum, non debet impertiri talibus, antequam egenis de quibus fuerit securus sit plenarie ministratum, et forsitan supersederetur a relevamine talium discolorum. Sepe quidem contingit quod fideles operarios foret meritorius quam tales discolos 25 relevare, et istud principium relevaret quoad corporales elemosynas totum mundum. Quomodo (queso) tribueret dives seculi tot temporalia fratribus et aliis mendicantibus 30 infundabiliter introductis, quando sunt tot incarcerati Christi secundum naturalem impotenciam tantum temporali elemosina indigentes? Ipsi enim non consumerent elemosinas ecclesie tam monstrose et contrarie legi Christi.

7. Pardoners.

Septimum genus validorum mendicancium sunt que- 35 stores qui ut mendicantes primi fingunt se benefacere populo quem seducunt. Dicunt enim quod virtute bullarum papalium reddunt cuique tribuenti obolum innumerabiles annos indulgentie in purgatorio et pro parvo momentaneo temporali infinitum plus retribuere 40

1. DE: quod deest. 3. AD in marg.: 5; ib. A: est deest. 7. DE: elemosinarium. 12. DE: sublevare vel relegari (E: relevari). 13. A: ergo deest; ib. E: sunt deest. 14. ADE in marg.: 6. 20. 21. A: secundum presencia. 24. D: est; E: erit securus. 28. DE: et istud — relevaret deest. 31. D: mercati correxit in incarcerati. 35. ADE in marg.: Septimum; E in marg.: Indulgentie. 40. E in marg.: Nota.

de suffragio spirituali. Et idem fingitur de literis frater-
nitatum concessis a fratribus; sed istorum omnium illusio-
nem propria stulticia elemosinancium est in causa. Nam
supposito quod litera talis sine falsa ficticia descendat a
5 papa vel episcopo (quod raro evenit), ymmo posito quod
portet papam vel episcopum in manibus, querat elemosi-
nans quomodo posset de tot indulgenciis vel spiritualibus
suffragiis esse certus. Nec dubium quin Antichristus
cum cunctis suis complicitibus nec scit nec sufficit cer-
10 ciorare de capacitate vel dignitate elemosinantis, ut
recipiat tantum bonum. Cum ergo non debet expendi
pecunia in ficticia frivola et incerta, videtur quod non
debet dari talibus pecunia nisi forte de indulgenciis tot
et tanto suffragio fecerint firmam fidem; sed quomodo
15 hoc facerent, cum statum elemosinantis ignorant si pre-
destinatus fuerit vel prescitus? Ignorant eciam quomodo
peccatum veniale distinctum fuerit a mortali. Et igno-
rant tercio si cuncta mortalia que elemosinantes com-
miserant sint dimissa. Dicat ergo elemosinans tali dis-
20 colo: Libenter ista et plura tibi tribuerem, si de tanto
suffragio me volueris securare, sed scio quod posita in
me capacitate tantum a Christo reciperem subductis tuis
fabulis, et eo copiosius quo tuis fraudibus nolueris consen-
tire, et sic lumen fidei detectum per rectores simplicibus
25 faciliter excuteret, ne simplices sui per mendicantes huius-
modi sint seducti. Et sic omissio prelatorum et rapine
participium est in causa quare subditi taliter seducuntur.

Their bulls
commonly
forged and
always useless.

Infinite sunt alie species mendicancium validorum, ut
harloti, Robertini, ministralli et ioculatores cum ceteris
30 qui quia eorum fraudulencia patencius est percepta, et
informacio curati a dacione talium plene sufficeret, non
sunt particularius declarandi. Ille enim per curatum
suum debiliter est instructus qui propter famam seculi,
propter pudorem mundi aut propter similitudinem
35 errantis proximi talibus sua temporalia contra legem
Domini stulte donat. Convincit enim se plus amare hec

Other sorts of
sturdy beggars.

7. DE: quomodo posset deest. 8. E in marg.: Nota. 14. A: fecerunt.
18, 19. A: omiserant sunt. 21. DE: et scio; ib. A: supposita. 23. DE: et
deest. 24. AD: recciores. 26. A: modi deest. 29. DE: harlati . . . mini-
stralli. 30. DE: qui deest. 34. A: similitudinis. 35. DE: errantis deest.

29. In Rolls of Parliament vol. III, 332 b. there is a petition
'des Fortz Begers' in which complaint is made that 'plusours fortz
Ribauds mendinent et ne vuillent labourer. The King replies 'Soit
l'Estatut de Wyncestre et la declaration d'ycelle et les autres
estatuts de Roberdesmen etc. sur ce faitz tenuz et gardez. (Matthew).

frivola quam dominum Jesum Christum. Intellego autem mendicantes validos sanos corpore qui mendicacioni temporalium preter auctoritatem Domini pro se instant, per hoc quod sunt sani corpore excluduntur infirmati a Domino; per hoc autem quod instant mendicacioni 5 temporalium excluduntur mendici Dei qui necessitantur in qualibet oracione dominica mendicare; bona autem spiritualia petunt instanter a Domino et per hoc quod instant pro se et non pro aliis egenis extra se ipsos excluduntur divites qui caritative instant pro pauperibus 10 relevandis. Sic enim peciit Paulus apostolus pro sanctis Jerusalem, non pro sua egencia relevanda (ut patet I. Cor. ultimo). Et per hoc quod preter auctoritatem Domini mendicatur, includantur fratres et alii non necessitati mendicare pro suis collegiis, cum labore 15 magis laudabili poterunt se magis iuvare.

Christ and His
disciples
begged
innuitively.

Et hec ratio quare Christus et apostoli non expresse mendicarunt ab homine sed innuitive ac insinuatue Fol. 212^b non | autem expressione vocali dixerunt proximis suam egenciam. Et ista propter urbanam racionabilitatem non 20 vocatur mendicacio communiter. Cum autem ista clamorosa mendicacio sit communiter contra legem nature et validus in corpore possit aliunde melius occupari nec non et dat occasionem ut pro rapina subdola proximus molestetur, ideo Christus et sui apostoli non taliter 25 mendicarunt. Unde Matthei XXI° quando Christus eiecit vendentes et ementes de templo, dicunt sancti probabiliter quod propter invidiam sacerdotum Jerosolomite non dederunt sibi cibaria et hinc prope noctem peciit Bethaniam et veniens mane in crastino ad Jerusalem 30 esurivit et in figuram malediccionis sacerdotum ficui maledixit. Si ergo Christus in tanta esurie non sic mendicavit, que auctoritas fratribus ingurgitatis et super simplices a quibus mendicant superhabundantibus taliter mendicare? Et hinc Act. XX° Apostolus confitetur 35 suum laborem et negat mendicacionem, cum vixit de labore manuum, quando levi occasione hoc oportuit (ut patet Act. XVIII°), ne alicui populo foret gravis. Que ergo auctoritas foret fratribus, ut multa millia librarum per mendicacionem talem consumant de regnis? 40

1. E: dominum nostrum; ib. E in marg: Mendicantes validi. 6. A: se deest. 11. A: peciit deest; ib. DE: Paulus deest. 16. A: magis deest. 18. A: mendicare. 19. DE: suis. 21, 22. A: clamosa. 23, 24. DE: nec non etiam. 24. A: proximo. 29. A: cibarium; ib. et deest. 37. DE: hec.

Numquid sunt ut sic tam dominis quam simplicibus suis tenentibus onerosi? Et patet cum in Christo non sunt *est et non*, quod fratres non ex auctoritate Domini sic mendicant et per idem non ex auctoritate Domini taliter conglobantur. Et patet quante est valida fratrum mendicatio detestanda; et per idem mendicationes alie et fraternitates ac societates novelle que ab ista voragine exemplantur, in tantum quod superiores domini captant sibi circa collum vel brachia, ut fecit fatuitas legis veteris
10 perishelides vel alia ornamenta.

Nec dubium quin secte novitates huiusmodi introducunt, nec sunt evidencie fratrum de mendicatione digne memoria. Nam Joh. IV° fingunt Dominum mendicare quando super fontem precepit Samaritane sibi dare
15 bibere. I Cor. ultimo videtur Apostolum pro sanctis Jerusalem mendicasse et Luce XVI° ex mendicatione Lazarus commendatur. Unde Matthei XXV° dixit Christus quod esurivit et secundum formam qua in membris suis accepit elemosinam sibi dederant manducare. Que
20 (inquiunt) est dissonancia taliter mendicare, cum ex tanta auctoritate processerit? Sed patet ex dictis quod est simile ac si insanus argueret quod licet se ipsum occidere, quia Christus summe meritorie se occidit; cum enim Christus sit Deus, patet quod oportet concedere
25 ipsum facere omne opus, et per consequens sicut occidit, vivere facit, percutit et sanat, sic se ipsum occiderat. Sed notet hereticus plenam similitudinem et congruentiam et faciat quantum potest similiter; particularis autem solucio istorum patet diffuse alibi.

Friars try to justify their begging in vain.

30

SERMO XLVIII.

Dixit Jesus turbis Judeorum et principibus sacerdotum.
Luce XI°, 29.

Hoc evangelium ut priora docet quomodo usque ad martyrium sunt inimici ecclesie arguendi. Sunt enim
35 duo genera a principio mundi usque ad finem contraria: primum genus electorum ab Adam incipiens et descendens

2. DE: suis tenentibus deest. quanto; E correxit: quomodo.
17. D: Lazari; E correxit.
Nota. 24. DE: concedere deest.

5. DE: sic conglobantur; ib. D: 11. D in marg.: Utrum Christus aut apostolus mendicavit. 23. E in marg.: 31. A in marg.: XLVII; D in marg. man. recent. (false); XLVII. 36. E in marg.: Genus electorum.

10. Num. XXXI, 50. Is. III, 20. 31. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 239—242. 32. Vulgate: *Turbis autem concurrentibus coepit dicere.*

Christ's words
addressed to
the reprobate.

per Abel et cunctos electos usque ad sanctum novissimum ante diem iudicii militantem, secundum genus reproborum a Caym incipiens et transiens per alios reprobos usque ad prescitum novissimum et illis Christus dirigit hunc sermonem. Illi autem erant mixti principes sacerdotum, 5 pharisei et alius populus iudeorum. *Ve, inquit, vobis qui edificatis monumenta prophetarum, patres autem vestri occiderunt illos, profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum, quoniam quidem ipsi eos occiderunt, vos autem edificatis eorum sepulcra.* Constat 10

Their various
senses.

ex evangelio Matthei XXIII°, 29 et isto Luce quomodo ad literam ista generacio cui Christus dixerat hos sermones edificavit sepulcra iustorum et prophetarum quos patres eorum occiderunt. Et iterum quod hec generacio erat de cognacione Caym reprobata, cum in 15 persecucionem et mortem Christi ypocritice consenserunt. Et sic Christus onerans verba sua sensu multiplici dicit quod *edificant monumenta prophetarum*. Cum enim opera virtuosa sint mystice sepulcra hominum, monumenta mortuorum possunt dici mystice opera ypocritica que 20 apparent bona esse de genere virtutum, licet sunt intrinsecus mortua quoad mores et ypocrisi fetencia; et talia sepulcra mortuorum ista generacio reprobata palliavit. Sed cum patres vestri illos occiderant, vos autem trahitis in eodem iugo ypocrisis, manifeste patet 25 quod ex ypocrisi et vestre generacionis malicia eorum operibus consentitis; et cum more ypocritarum fingitis vobis dampnabiliter si fuissetis cum illis prophetis et iustis contemporanei, non eorum occisionibus consentiretis, sed eorum sanctam sententiam probaretis, et 30 cum edificatis sepulcra dictorum iustorum ac approbatis in verbis eorum vitas ac sentencias et machinamini ad intra deterius, quia occisionem Christi, manifestum est quod consentitis eorum operibus. Fol. 222°

Et patet causalis Christi de imitatione consentanea 35 precedencium reproborum, quoniam ipsi mystice sic edificant eorum sepulcra ad sensum expositum. Ideo omnino sunt imitationis filii generacionis predictae et

3. E in marg.: reproborum. 5. E: mixtim. 13. DE: edificatis.
18. A: enim deest. 20. DE: mystice deest; ib. E in marg.: Monumenta
mystice. 21. DE: et de genere. 26. E: et testimonio generacionis
malicie eorum et. 28. A: dampnatis. 29, 30. AD: consencieretis.
32. DE: vitas eorum vitas atque.

possibiliter eciam filii in natura. Tota enim generacio
reprobatorum terminat finaliter suam maliciam ad occi-
sionem Christi et membrorum suorum, cum pater
eorum dyabolus hoc principaliter intendebat; ideo dicit
5 Christus Matthei XXIII°, 32 loquens yronice: *Et vos*
implete mensuram patrum vestrorum, ac si diceret
propheticæ generacioni huic reprobe: Vos estis a diabolo
instigati ad implendum summum gradum malicie in
occisione Christi ad quem omnes patres generacionis
10 vestre perperam disponebant; tunc enim mensura vasis
ire usque ad summum impletur. Totam autem istam
sententiam Christus exponit expressius, cum sic dicit:
Propterea et sapiencia Dei dixit: Mittam ad vos prophetas
et apostolos, cum sit auctor utriusque testamenti, quia
15 personaliter verbum Dei; *et ex illis occident et perse-*
quentur, ut inquiratur sanguis omnium prophetarum qui
effusus est a constitutione mundi a generatione ista a
sanguine Abel usque ad sanguinem Zacharie qui periit
inter altare et edem. Ita dico vobis requiretur ab hac
20 *generatione.* (Istius autem textus sensus exponitur Ser-
mone II° huius partis in declarando textum Matthei XXIII°,
ideo queras ibi.)

The malice of
the reprobate
found its end
in the death of
Christ.

Nec est credendum quod ista huius generacionis
perverse persecucio cessavit in morte Christi, sed durabit
25 usque ad diem iudicii, cum usque illuc erit generacio
adultera signa querens, et (ut quidam reputant) hec
generacio adultera stat maxime in generatione sectarum
infundabiliter adinventata. Et hinc Christus dicit com-
muniter alloquens phariseos *Ve vobis*, sicut ex Christi
30 imitatione tenentur fideles dicere nostris religiosi privati
ordinis, cum sint nobis pharisei eiusdem generis. Sicut
enim tempore Christi dicti pharisei contra Christum et
membra sua coniuncta falsa ypocritice palliarunt, sic
diebus nostris istarum sectarum generacio plus ypocritice
35 subtrahit a lege Domini et plus subdole persequitur
membra Christi; ideo videtur multis quod fideles fre-
quencius generacionem istam *Ve* unico salarent.

but did not
cease then.

1. DE: possibilis et filii. 3. E in marg.: Reprobi terminant occi-
sionem. 4, 5. A: ideo — vos deest. 10, 11. A: vasis ire deest. 14. Codd.:
cum sint (fuit?). 20, 21. A: Sermone secundo huius partis et in margine.
21. DE: prime partis. 22. DE: ideo queras ibi deest. 25. DE: usque in.
32. DE: eontra. 37. A: ve evangelico; E: re unica; ib. DE: salutarunt.

13. Matth. XXIII, 34. 15. Lucae XI, 50, 51. 21. Vide
supra pag. 7—14.

The key of
knowledge.

Sed quia ista generacio habet gradus multiplices et
perversum ordinem in suis partibus, ideo Christus a
perversione incipiens: *Ve*, inquit, *vobis legisperitis qui*
tulistis clavem sciencie, ipsi non introistis et eos qui
introibant prohibuistis. Ubi non dubium quod evangelium 5
intelligit per clavem sciencie scienciam apertivam legis
Domini per quam compendiose et breviter viator ac-
quiret regnum Dei. Quamvis autem Johannes XXII et
ceteri generacionis sue contendant quod hec clavis sit
potestas iudiciaria illis pro iurisdiccione sua singulariter 10
reservata, quia tamen non fundatur sed probabiliter de
potestate luciferina presumpta suspicatur, ideo eadem
facilitate contempnitur qua probatur. Nam fides evangelii
vocat illam clavem scienciam, sed quo sensu pertinen-
ciori quam intransitive intelligendo clavem que sit 15
sciencia, reserans viam ad patriam per dyabolum ob-
scuratam. Illam autem clavem obnubilarunt legisperiti
tempore Christi per adinvenciones suas legi immaculate
Domini conglobatas. Sed in lege gracie dicti legisperiti
et pharisei adiungunt ficticias ampliores, sicut patet de 20
iure canonico pictato cum lege politica, de statutis
papalibus et de regulis ordinum privatorum.

The key is the
knowledge of
the way to
heaven.

Man's laws put
in place of
God's.

Nec dubito quin in isto triplici vinculo dyabolico
lex Dei nimis ab ecclesia est ablata. Ex hoc enim
ignorant plurimi viam Domini per quam fidelis com- 25
pendiose ad patriam graderetur, cum sicut dicunt: *Ecce*
hic et ecce illic est caput ecclesie, ita dicunt huius
generacionis filii quod in ordine meo oportet hominem
salutem consequi; alius autem quod non, sed in meo
ordine oportet viantem compendiosius et excellencius 30
venire ad patriam et in omnibus istis postponitur et
contempnitur simplex religio christiana. Ideo vere dicit
evangelium quod hec generacio non introivit ad viam
patrie secundum regulas legis Dei nec ex tradicionibus
suis pompam suam indicantibus permittit simplices 35
introire. Si autem queratur ordo huius generacionis
adultere ex quo processit, dicunt quidam quod *radix*
eius secundum Apostolum I^a Thim. VI°, 10 *est cupiditas*

3. E in marg.: De clave. 4. DE: ipsi enim. 6. A: intelligit deest;
ib. A: sciencie sanctam; ib. E in marg.: Clavis quid. 14. A: sciencie.
16, 17. DE: obscuratum. 19. DE: conglobatos. 20. DE: pictacias
ampliores. 21. A: putato. 23. A: Nec dubium. 24. A: Dei deest;
ib. A: nimium. 26. AD: cum sic. 28. A: in deest. 35. DE: pompam
scienciam. 36. E in marg.: Origo generacionis adultere.

3. Lucae XI. 52.

8. Cf. Arnold I, 241.

terrenorum. Nam generacio perversa in clero propter cupidinem honoris temporalis atque domini deseruit legem Christi et multiplicans sibi leges antichristivas, per quas desiderium suum perversum defenderet, destituit
 5 legem Christi et originans sectas novellas que pro parte sua vivaciter loquerentur, habet multitudinem pictatam ex ordinibus nimis disparibus, ita quod totum non
 Fol. possit dici vere et proprie secta Christi. Et hec ratio
 222^a quare secte quas vocamus paganicas nostras | fallacias
 10 reliquerunt. Iste autem secte novelle iuvant stipitem suam reciproce et eontra. Sed certum est quod hoc adiutorium est impedimentum ab ingressu ad patriam tardativum.

Quamvis autem Christus tam crebro dicat in evangelio istam sententiam et eventus rei publice ipsam clamet,
 15 tamen sic obscurantur legentes ipsam indies quod ad noticiam et profectum ecclesie non venit; cuius perturbans vetacio per Antichristum et sectam suam indicatur. Sic enim lex extranea a lege Domini studeri mandatur, scriptura sacra a membris dyaboli heretica
 20 et falsissima defamatur et catholicacio cuiuscunque scripture a primo nido heresis expectatur; que omnia si sint vera (ut dicitur) quis dubitat quin ecclesia malignancium a maligno spiritu agitur? Verumtamen protestor quod non est intencionis mee iuridice hoc
 25 probare, sed iudicet ecclesia si sint vera, et ego hanc condicionem supponens tamquam possibilem constanter assero quod sunt mala, et sub eadem condicione assero quod si sint vera, Spiritus Sanctus ordinavit per istam scripturam ista intelligi et ab ecclesia precaveri. Et
 30 (sicut quidam asserunt) Antichristus tollit clavem sciencie instituendo per membra sua stultam logicam, ex qua concludit legem Domini esse deformem et ab omnibus fidelibus respuendam, sic quod oportet ad decretum suum in isto concurrere. Sed cum ipse vagans in mundi-
 35 alibus non ad studium scripture attenderit, committit fratribus et aliis apostatis qui ypocritice simulant se habere scienciam Dei super christianos singulos, ut vice et auctoritate sua iudicent in hac parte. Ad tantum (inquiunt) infatuatur ista generacio quod nescit secundum
 40 omnes partes suas quid sit sacramentum altaris vel id

Evil wrought
 by this false
 law.

3. A: christianas. 6. A: putam; E: pictatim. 17. A: suam deest.
 17, 18. AE: indicitur. 18. E in marg.: Nota. 21. A: primo modo.
 23. D in marg.: Protestacio; E in marg.: Protestacio doctoris. 25. DE:
 fuerit vera et ego hic. 30. E in marg.: Antichristus tulit clavem sciencie.
 31. A: et stultam. 33. DE: ad deest. 38. A: vite auctoritate.

Heresies on the Eucharist. quod sacerdos consecrat ad altare, sed relictis scriptura et sanctis doctoribus ac decreto antiquo Romane ecclesie in Berengario tamquam stultis dicit unus quod est quantitas et alius quod est qualitas et tercius quod est nichil. 5

Unde sequitur in textu evangelii: *Cum autem Jesus hoc diceret ad eos, ceperunt pharisei et legisperiti graviter insistere et os eius opprimere de multis, insidiantes ei et querentes aliquid capere ab ore eius, ut accusarunt illum.* Nec dubium quin generacio ista perversa proporcionaliter 10 facit usque hodie membris Christi, sed cum sufficit discipulo ut sit sicut magister eius, satis est fidelibus quod dicant et zelent generaliter pro lege ac ordinatione Christi ac leges et ordinationes alias impugnent quantum sufficiunt, legem autem que dicitur a fidelibus multis 15 iam currere constanter affirmant esse contrariam veritate supposita legi Christi.

The keys of the Church.

Circa hoc evangelium dubitatur de quiditate clavium ecclesie, de earum participacione et cur in hoc evangelio nominatur singulariter sub nomine clavis sciencie, sed 20 Matth. XVI° nominantur pluraliter claves regni.

These are
1. the knowledge
of Scripture;

2. true theology.

Quoad primum patet (ut dictum est) quod clavis hic expressa est noticia evangelica scripturarum et aliam clavem oportet ad istam consequi quod sit data vianti 25 postestas ad regulandum ecclesiam secundum istam scienciam. Ista autem clavis non est mathematica nec sciencia naturalis vel logica, quamvis omnes tales sciencie isti clavi debeant ancillare, sed est sciencia theologica vel scripture, docens per quam viam homo debet brevis et Deo placencius ad patriam properare. Quia autem 30 alia clavis ad istam consequitur sicut passio ad subiectum, ideo ista singulariter sub nomine sciencie hic notatur.

Sed Matthei XVI° dicitur pluraliter quod oportet simul has duas currere in quocunque Christi vicario; nec est alia clavis pertinens prelato ecclesie preter has duas 35

4. A: et deest. 6. E in marg.: Sentencia modernorum de sacramento. 6, 7. A: Christus diceret ad illos. 8. DE: resistere ei. 9. A: aliud; ib. A: ex (recte: de) ore. 10. E in marg.: De quiditate clavium. 15. A: legemque autem. 18. E in marg.: Dubium; DE in marg.: Clavis. 20. A: sed deest. 21. DE: nominatur pluraliter. 24. DE: ut sit; ib. D in marg.: In marg. sup.: Prima clavis est noticia evangelica scripturarum, secunda potestas a Deo data vianti ad regulandum ecclesiam secundum scienciam predictam. 28. A: debent; ib. DE: ancillari; ib. E in marg.: Noticia, potestas, nota, clavis. 32. DE: huius nominatur. 33. A: quia oportet; ib. E in marg.: Solucio tercie partis.

1, 2. Decreti tercia pars, De Cons. dist. II, cap. XI. II. 6—9. Lucae XI, 53, 54.

rationabiliter nominanda. Sufficit enim Christi vicario quod habeat istas duas sed non obstat quod iste due claves habeant multas partes et quod clavis in scriptura accipiat equivoce, nec est magna difficultas apud
5 rectos logicos de istarum clavium quiditate, cum sint qualitates supernaturales date homini ad prodessendum ecclesie ac eciam sibi ipsi.

Nec valent obiectus quos Antichristus replicat contra istud. Arguit enim: Si iste claves sint sciencie, cum
10 contingit hominem naturaliter sive supernaturaliter acquirere talem scienciam, contingit ipsum acquirere taliter istas claves et per consequens pereunte lege institutionis papalis contingeret quantumcunque simplicem et incognitum esse papam.

15 Item, cum stat sciencia cum peccato et infidelitate, sequitur quod contingit laicum et infidelem esse papam papa electo ignorante istam scienciam et per consequens non habente huiusmodi potestatem et periret omnis iurisdictionalis potestas hodie sompniata.

20 Item, cum contingit omnes tales sciencias esse communicatas multis suppositis, videtur quod omnes tales
Fol. 223^a potestates possunt | multiplicari in multis suppositis et sic pape, vel aliter talis sciencia non sufficit ad papatum vel aliter clavis potestatis huiusmodi non sequitur ad clavem
25 sciencie, sicut passio ad subiectum, et sic periret legum humanarum institutio de papatu et eius ordine utrobique.

Sed respondendo ad istud oportet supponere ex metaphysica et logica quod clavis ista sciencie sit noticia particularis et practica a Deo singulariter donata, ita
30 quod clavis sciencie sit hanc personam regimen ecclesie secundum Deum in singulari cognoscere.

Et patet quoad primum quod concedi debet conclusio. Si enim quis mereatur ut habeat istas claves, Deus non obstante eleccione humana tribuat illas sibi, nec
35 humana electio regulariter Deum necessitat ut illam scienciam electo ab homine tribuat, et tunc indubie non habet electus ab homine istas claves. Duo tamen sunt ex quibus ostenditur talis noticia dari homini;

Objections:
This doctrine
would destroy
the papacy.

Reply:

God gives the
keys to those
who are fit to
use them.

4. A: non est. 5. E in marg.: Claves sunt qualitates supernaturales.
10. A: sive supernaturaliter deest; ib. E in marg.: Obieccio. 13. A: contingere. 14-15. D: esse papam — infidelem deest. 17. D: et per potestatem i. m. additum. 19. DE: que hodie sompniatur. 21. D: videtur suppositis i. m. additum. 22, 23. DE: et sic pape deest. 24. D: potestatus. 27. A: Sic respondendo; ib. E in marg.: Responsio. Clavis sciencie. 30. DE: regnum ecclesie. 33. A: si autem. 36. DE: electo deest. 37. DE: et tamen.

primum est quod exequatur in practica quoad se ipsum et alios conformiter legi Christi et secundum quod non pompet vel iactet de sua excellencia, cum ista eminencia non sit evangelica sed mundana.

It is not necessary that a pope should be known or even conscious of his office.

Quoad secundum obiectum dicitur supponendo papam 5 esse in lege Domini eminentissimum viatorem quod falsum assumitur, cum fidelis et apud Deum approbaciore in virtute scit se ipsum esse excellenciozem in ista noticia quam scit abiectior vel virtute tardior de se ipso. Et sic quamvis Deus et angeli sciant de dato papa 10 quod ipse sit ad regimen istud apciore, hoc tamen nesciunt de se ipsis, et per consequens, cum hec clavis sciencie sit noticia singularis et practica, non habet in se subjective istam scienciam. Et patet quomodo secundum rectam logicam hec clavis sit hominem cognoscere 15 sic se regere ecclesiam militantem, de quo non est pompendum vel sine revelacione facta homini presumendum, sed (ut communiter scitur) confusa sciencia et particularis dubitatur; et hoc Deus ordinavit, ne homines pompent de suo primatu, superbiant vel con- 20 tendant. Et patet quod sepe secundum leges humanas persona eligitur et tamquam summus pontifex militantis ecclesie approbatur et tamen nec pontifex nec membrum ecclesie ordinatur; nec ex hoc sequitur intollerabilis confusio viatorum, cum quicumque per se Christum 25 dilexerit ipso ignorante cuiuscunque alterius pape eminenciam est de numero salvandorum. Nec est dolendum, licet omnis iurisdiccionalis potestas inventa ab homine destruat, quia sine talibus melius ac meritorius viaret ecclesia. Tales enim potestates iurisdiccionales ex or- 30 dinacione humana pretense mendaciter confundunt ecclesiam.

No need of a pope.

Quantum ad tercium patet alibi quod sancti episcopi regulariter vocati sunt pape in ecclesia primitiva, et sic non video quin quicumque sancti presbiteri sicut et 35 laici possunt vocari pape sanctissimi. Sed intelligendo papam singulariter, ut dicit supereminentem super cunctos alios viatores non video quomodo oportet quemquam viantem de papatu cuiuscunque in singulari cognoscere,

1. E in marg.: Noticia clavis ex duobus ostenditur. 5. E in marg.: Ad secundum. 7. A: approbacionem. 11. A: ad regnum. 13. DE: sciencie deest; ib. E: habent. 14. A: iam scienciam. 15. A: clavis deest. 19. A: particulariter. 23. A: pontifex deest. 29. A: sine deest; ib. E in marg.: De potestate iurisdiccionali. 31. D: pretenso. 33. D in marg.: Papa; E in marg.: Ad 3; Nota; ib. A: qui sancti.

et non plus sequitur nisi vera conclusio quod multe tradiciones humane sunt frivole et fallaces.

Et patet quam vanum est de nostris papatibus fideles contendere, cum multi eorum de possibili sunt ydiote
5 maximi et ignari nec habentes scienciam nec potestatem ad regendum ecclesiam, sed illam contingit inesse laicis, licet non sit circa illud vianibus contendendum. Omnes enim christiani debent esse fratres et socii solum sic curantes caput ecclesie (quod est ipsis per se sufficiens)
10 dominum Jesum Christum.

Et patet quoad secundam partem dubii quod quicunque ex gracia Dei magis participat virtuosio regimine ecclesie militantis magis papatu participat, quod est impertinens
15 electioni humane ad distribuendum spolia symoniaca vocatorum ecclesie ministrorum.

Man's election of no importance.

Quoad terciam partem dubii patet ex dictis solucio: Deus enim non curat in testimonio sue sapiencie in nomine clavis abscondere apostatarum ficticias quibus ipsi potestates infundabiles sompniant. Non enim
20 plus sequitur ex termino clavium quod talis reputatus ab homine habeat celestem clavium potestatem quam si sibi imponeretur quod habeat claves abissi summe in propria potestate. Nec credi debet ex isto quod omnis moralis virtus sit sciencia, quamvis secundum
25 philosophos omnem virtutem moralem particularis prudentia comitetur.

SERMO XLIX.

Egrediente Jesu de templo ait illi unus ex discipulis suis. Marci XIII°, 1.

30 Exposicio istius evangelii dicta est Sermone XLI° et multis aliis; sed colligendo sentenciam de officio martyrum, notandum quod ecclesia catholica habet tres

3, 4. A: est de — cum deest. 5. A: maxime. 6. D: esse in laicis. 7. A: vianibus deest. 9. A: sufficientes. 12. A: virtuose; ib. E in marg.: Nota. De clavium participacione. 15. A: esse ministrorum. 16. E in marg.: Cur nominatur singulariter clavis sciencie. 18, 19. A: quibus sibi . . . sompniarent. 18. E: quas. 24, 25. A: secundum plures. 28. AD in marg.: XLIX. 30. DE: sermone XXXV°.

28. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold I, pag. 243—248.
30. Cf. supra pag. 293.

partes, scilicet triumphancium, dormiencium et militancium. Ideo in solempnitate Dedicacionis ecclesie dicit sequencia:

*Rex Salomon fecit templum
Cuius instar et exemplum
Christus et ecclesia.*

5

Et sequitur:

*Sed tres partes sunt in templo
Trinitatis sub exemplo:
Ymma, summa, media.*

10

The gospel laws are made for the Church militant.

Quoad ecclesiam vero triumphantem et dormientem non oportet evangelium leges spissim statuere sed totum periculum et doctrina est circa regimen ecclesie militantis. Ipsi enim tamquam pueri errabiles possunt faciliter ascendere ad ecclesiam triumphantem vel descendere ad 15 infernum; ideo cura doctrine evangelice est ipsos instruere. Constat autem ex fide scripture quod ista militans ecclesia vocatur domus Domini et milites secundum diversos gradus vocantur Dei famuli et huius domus ministri. Prudencia autem in officio horum servorum est 20 spissim in evangelio seminata et stulticia discolorum in ecclesia ista superflue pendencium est multipliciter reprobata.

Fol. 223^b

Three classes of servants in the Church.

Oportet autem in domo ista habere tres maneries ministrorum reciproce se iuvancium, ut clericos qui 25 debent esse supremi et Deo dignissimi sed non ad honores vel lucra mundana attendere sed totam spem retribucionis future expectare in ecclesia triumphante. Secunda pars media debet esse milites et domini seculares; tertia pars infima et defendens domum tam- 30 quam solum debet esse communitas vulgarium, ut pastores agricultores et alii artifices. Et de omnibus istis tribus partibus contingit esse martyres et gloriosos in ecclesia triumphante. Cum enim Deus non sit acceptor personarum sed dans gratiam quibuscunque gloriose 35 certantibus, patet quod quicumque de aliquo istorum trium statuum meritorius agonizaverit est apud Dominum plus acceptus.

1. DE: scilicet deest. 1. 2. A: triumphancium et militancium dormiencium. 2. E in marg.: Tres partes ecclesie. 6. A: Christus in. 11. A: et deest. 13. DE: prelium et doctrina. 18. E: et militantes. 19. E in marg.: Domus Domini et eius ministri. 23. DE: roborata. 24. E in marg.: Prima pars ecclesie. 29. E in marg.: 2. 30. E in marg.: 3. 33. A: partibus deest. 37. D: apud Deum.

4. Cf. De Ecclesia, pag. 97.

Debet autem movere quemcunque catholicum spem sui adiutorii in Deum suspendere. Nam eo ipso quo quis a proximo habet adiutorium laudabile, origo illius adiutorii principaliter est in Deo. Et ideo scriptura 5 dampnat eos qui inordinate ponunt spem suam in homine; et multo evidencius eos qui inordinate sperant in caducis temporalibus. *Maledictus*, inquit propheta, *qui ponit spem suam in homine et ponit carnem brachium suum* Jeremie XVII°, 5. Sed adiutorium propinquius in 10 viante est donum bonorum naturalium, ut quando amici infirmi assistunt dolentes et iuvare insufficientes natura sua intrinseca quam Deus dat sepe perficit sanitatem. Nec valet medicina medici quicquam perficere, nisi natura principalius per medicinam perfecerit 15 opus suum, ut patet in mortuis et inanimatis in quibus medicina non sufficit facere sanitatem. Sed tercio deficiente natura ut oportet in mortis articulo non restat nisi ad Dei adiutorium singulariter recurrendum. Ipse enim hunc protegit a cunctis hostibus servum 20 suum, secundo acceptat ipsum in tremendo iudicio de manu diaboli et tercio premiat eum post finale iudicium mercede ineffabili. Benedicta itaque sit protectio Dei celi. Ista itaque contemplacio movit martyres et moveret usque hodie fideles ad defendendum usque ad 25 mortem viriliter causam Dei.

Nec video quin excecatur luciferina stulticia negando hoc bellum, cum agriculatores certe sperant profectum fructus sue culture, et hinc laborant secundum artem suam assidue. Immo avari sperantes inaniter fructum 30 thesauri sui servati congregant pecunias, arconios et alia temporalia quousque putrefactibiliter sint consumpta. Sed relictis istis milites fideles Christi sub spe retributionis proprie decertarunt. Quis ergo fidelis habens scintillam fidei non in isto certamine laboraret, cum debet esse 35 securus ex fide quod premium centuplum securissime in manu Christi reponeret? Nec dubium (ut sepe dicitur) quin remaneret fidelibus materia decertandi, quia

Our hope
should be in
God.

We should fight
the good fight.

3. E in marg.: Triplex adiutorium. 1. A proximo. 7. E in marg.: Spem suam in homine inordinate ponentes dampnantur. Spem suam in homine ponentes maledicti. 9. D: Jeremie VII; E: deest. 10. E in marg.: 2: A naturali dono. 13—16. DE: Nec valet — sanitatem deest. 16. E in marg.: 3: A solo Deo. 18. E: recurrendum singulariter ad Dei adiutorium. 20. A: suum deest. 21. E: et deest. 23, 24. DE: et movet. 27. E: profectum. 30. E: artomis; AD: artomos; arconius sec. Du Cangium locus, ubi fenum congeritur et asservatur. 36. E: reponens; ib. E in marg.: De materia paciendi. 36, 37. DE: quin sepe dicitur.

dicant eciam ypocritis veritatem fidei et non carebunt
persecucionem et morte et ad minimum scandalis et de-
traccionibus que equivalent martyrio in humiliter paciente.

Bad servants
must be
corrected.

Cum autem in domo Domini ociantur quidam ministri
illegitime introducti, hilarando consumunt bona ecclesie 5
quidam servi subdoli et dominantur infundabiliter qui
debent ecclesiam Christi regere, patet quod acute cor-
ripiendo hos servos triplices qui in absencia Christi
proditorie confundunt ecclesiam non defecisset fidei
Domini materia paciendi. Nec video quomodo aliquod 10
membrum ecclesie foret pro sua viacione expers istius
martyrii, cum ad sacerdotem quemcunque directe per-
tinet leges familie istius domus defendere racione, ad
milites directe pertinet armis et corporali labore susti-
nere, et ad vulgares pertinet istam fovere et (si oportet) 15
pro subtraccione fomenti suorum proditorum mori gratis
fideliter. Omnes enim fideles pro rectificacione ecclesie de-
certarent et specialiter quoad istas tres personas reprobas,
ut usque ad mortem reclamando contra ipsos rectores et
presbyteros qui dimittunt primitivum officium, specialiter 20
vitam pauperem dimittendo et predicacionem evangelicam
omittendo.

Friars and
other religious
are idlers in
the Church.

Secundum genus vacancium in domo ecclesie sunt
religiosi infundabiliter introducti et specialiter mendici
ut fratres et alii qui tamquam hilleratores falsi et |
avidus salutant in hospiciis propriis membra ecclesie et
rapiunt quadam ficta facesia bona ecclesie de talibus
hospitibus salutatis; et illi indubie sunt militanti ecclesie
onerosi, quia ab istis tribus partibus capiunt annuatim
multas pecunias; nec dubium quin ad onus clericorum, 30
ad onus militum et precipue ad onus pauperum tenen-
cium; ideo quidam comparant eos nedum fictis hillera-
toribus cibarium peregrinorum consumentibus sed satane
simiis que quodcunque viderint placere potentibus
simulant simialiter, ut reportent ab eis commodum 35
temporale et gustu subtilissimo de minutis bonis dis-
cernunt quid eis proderit ad hanc vitam. Et iterum
quod alii sancti faciunt ad Dei laudem et ecclesie utili-

Fol.
223^e

1. AD: et deest. 5. AD: legitime. 13, 14. E in marg.:

ad sacerdotes
ad milites
ad vulgares } pertinet.

14, 15. A: robore sustinere. 23. E in marg.: Fratres mendicantes onerosi
tribus partibus ecclesie. 25. A: hillatores. 28. DE: salutaris. 29. A:
tribus tribus. 32. A: fictis deest. 32, 33. A: hillaribus. 35, 36. A:
ut — subtilissimo deest.

tatem isti cachinando faciunt ypocritice ad lucrum sui et strangulacionem.

Contra hos simias debet fidelis dure certare, cum sint pharisei et spuria vitulamina cautelis dyaboli
5 introducta. Unde pharisei possessionati, cum cautelis eorum magis percipiunt, non permittunt quod hii penetrantes domos et hillerantes hospites usque ad consumptionem domos suas privatas penetrant, sed solitarii in domo vaga satis paupere includantur, quia
10 (ut inquit prudentes) prius ad abbatis tabulam ordinem illum de irreligiosis superfluitatibus defamabant et forte a penetracione huiusmodi ultra minstrallos immediati raptoribus non cessabunt, antequam ecclesia cautelas catholicas contra hilleratores tales circuientes per patrias
15 ordinaret. Unde spoliaciones tales per contenciones et pugnas vendicant tamquam leges. Temptet ergo fidelis negando istis canibus qui circueunt civitatem spoliacionem vel saturitatem huiusmodi et videbit quod sic in facie murmurabunt. Et videtur quod de lege Domini fideles
20 debeant sic temptare, cum iuxta morale principium elemosinans debet magis egentibus et captivis Domini cicius impertiri; et isto principio servato nunquam debet talibus apostatis tam laute et copiose de temporalibus provideri. Nec solum cum cautelis mendicorum
25 Antichristi oneratur ecclesia Christi sed antiquius et patencius cum possessionatis phariseis, ut monachis, canonicis et eis similibus. Officium enim eorum fuit in suo primo introitu parce et penaliter plangere peccata populi cum Baptista. Sed modo bucce pingues et rubeae,
30 crassitudo ventris et tocius corporis contradicunt, ymmo vendicant tamquam iure hereditario quod super villas et patrias super comites dominantur. Unde dicunt quidam quod venter talium est specialis coquina dyaboli. Nam isti apostate et ydolatre amant ventres suos et
35 pudenda eorum intrinseca tamquam domini, cum sunt de capitulo eorum quorum Deus venter est. Quid ergo foret venter eorum nisi coquina dyaboli in qua prandium

Possessioner's precautions against the friars.

Monks and canons are also a burden to the Church.

3. E in marg.: Satane simice (!). 4. DE: qui cautelis (E: cautela).
6. A: quod hii twice. 7. A: usque deest. 7, 8. DE: consumacionem.
8. A: penetrent. 10. A: ut abbatis. 11. DE: religiosus. 13. A: ecclesia deest. 14. A: hillatores. 16. A: legem leges. 17. DE: notando istis; ib. A: circuerunt. 18. A: vel securitatem. 19. A: Et videbit.
25. DE: Antichristi deest; ib. A: Christi deest. 29. A: pingues et rubei; ib. A in marg.: De vita monachorum; E in marg.: Habitudo ociancium.
31. E: in re hereditaria. 32. Comitatus (?). 33. E in marg.: Venter pinguis monachi est coquina dyaboli. 35. DE: cum sint.

suum ac membrorum suorum tam sedule coquitur et
 paratur? In cuius signum dicitur multas abbacias edi-
 ficare sibi coquinas latas et sumptuosas eciam supra
 reges. Et ad figurandum conquestus suos atque dominia
 supra dominos seculares multe abbacie constituunt sibi 5
 portas sumptuosas cum propugnaculis tamquam castra,
 et in omnibus istis misere spoliatur simplex ecclesia.
 Sed preter istos phariseos possessionatos et mendicantes
 illegitime introductos est dare regem blasphemum supra
 omnes alios quem quidam nominant Antichristum. Ipse 10
 enim cum membris suis vendicat in absencia Christi
 regulare ecclesiam et ordinare illis ad votum officia,
 contraria ministerio quod Trinitas ordinavit. Nec video
 quomodo posset esse blasphemior luciferina superbia.
 Cum enim ex fide evangelii Christus sit cum suis usque 15
 ad diem consummacionis seculi in ecclesia militante,
 patet quod iste Antichristus in Christi presencia et domo
 propria statuit ministros et ordines Christo contrarios
 per quos Christi populus et sua ordinacio despectibiliter
 destruuntur. Quis ergo fidelis de domo Domini non 20
 ferret graviter tantum despectum et tam patulum in
 presencia Dei sui? Revera non foret fidelis famulus
 Domino temporali qui applauderet inimicis tam despec-
 tibiliter illudentibus domino suo in presencia propria
 et adversancia regimini domus sue. Sic autem Deus 25
 iustus, fortis et paciens irascitur tota die, et tam pauci
 vel nulli sunt qui audent contra Christum exponere
 partes suas. Ubi ergo sunt martyres Christi milites qui
 contra hostes forciores corditer decertarent? Omnes
 enim dicte subversiones introducte sunt ex ypocrisi 30
 secularium dominorum. Diabolus enim dictavit illis quod
 sit summa elemosina sic ditare et venerari devociore
 de Christi ecclesia. Et per istam ypocrisim et cautelam
 dyaboli introducte sunt paulative adversancie et de-
 ordinationes contrarie legi Christi; et ad tantum in- 35
 fatuavit dyabo | lus seculares dominos visco suo quod

Great kitchens
in monasteries.

The Pope rules
the Church as
if Christ were
absent.

Christ's
soldiers should
oppose him.

Fol.
223^d

5. DE: sibi deest. 8. D in marg.: Papa summus Antichristus; E in
 marg.: Rex blasphemus. 9, 10. DE: supra omnes illos. 12. D: ad
 voluntatem. 14. AD: esset. 15. A: enim deest. 17. A: et deest.
 20. A: ergo deest. 27. A: audient. 29. AD: decertarunt. 29, 30. A:
 Omnes tamen. 29. E in marg.: Subversiones introducte quomodo.
 31. DE: dictavit eis.

3. Cf. S. E. W. p. 15 and 494 "The great stone kitchen at Glaston-
 bury was built in the 14th century. The great gateways at Battle
 and Bury St. Edmunds are also of the 14th century." (Matthew.)
 15. Matth. XXVIII, 20. 25, 26. Psalm. VII, 12.

etsi ad horam percipiunt verbum Dei, statim occupacio
mundi quam requirit sua superbia et rapina volucrum
celi de suis cordibus tollunt verbum (ut dicit Dominus
Luce VIII°, 12). Diaboli enim propter superioritatem nature
5 in loco alto geniti, propter invidiam et iram sue colere
et propter agilitatem et motus celeritatem in nequicia
vie sue vocantur a Christo *volucres* celi; cum ergo non
sit nobis colluctuacio adversus carnem et sanguinem
sed adversus potestates et principatus tenebrarum harum
10 et adversus huius mundi rectores qui sunt huiusmodi
Antichristi, patet quod omnes fideles darent operam ad
pugnandum spiritualiter in hoc contra dyabolum et
predictos homines eius membra. Sed pugnam intelligo
gladium spiritus (quod est verbum Dei usque ad mortem
15 constancius predicando) et alias sex armaturas spirituales
quas explicat Apostolus in suo evangelio. Et sic posset
esse fidelis martyr gloriosus et egregius miles Christi.

Christ calls the
devils birds of
the heaven.

Quamvis autem de predictis sectis contingit aliquos
esse bonos, quia devote ordinacionem Christi et suum
20 evangelium pure intendere et ritus introductos in fine
deserere, quia tamen sunt rari tales et spissim alii, ideo
de aliis intelligitur noster sermo. Que enim secta tam
presens non declinat a sanctitate observancie primitive?
Nam cautela dyaboli est per declinacionem modicam a
25 lege Domini introducere ampliorem; ideo ecclesia debet
acute dicere istis sectis quod respiciunt sedule et ser-
vent attente suas observancias primitivas. Modica
enim declinacio a lege dominica seu evangelica per
tradiciones novellas fuit insensibilis non ponens in
30 numerum cum antiquo ordine christiano sed varietas
crescens per processum temporis ex cautela dyaboli
finxit novum ordinem sanciore; et in isto periculo
sumus nos seculares presbyteri per attendenciam pre-
ponderantem nostrorum rituum et per regulas abbatis ac
35 ministri dyaboli quem quidam vocant Romanum pontificem.

Some good
friars and
monks by
exception.

Nec dubium quin ex eadem radice qua filii dyaboli
sunt primatus et observancie pape et cardinalium in-
troducunt; nam de lege evangelii cuncti sacerdotes
Christi debent esse socii et habere Christum immediate

Gradual
declension to
evil.

1. DE: horam verbum Dei audiunt. 2. E: volucres; ib. E in marg.:
Quare diaboli vocantur volucres celi. 5. A: iram suam; ib. E: colore.
10. AD: huius deest; ib. A: rectores deest. 12. E: specialiter in hoc.
13. DE: huius membra. 16. A: apostolus deest. 17. A: egregi.
20. D in marg.: Dobry mnych, id est: bonus monachus. 26. DE: caute
dicere. 28. A: seu evangelica deest. 32. DE: superiorem; ib. D in
marg.: Presbyter secularis.

secundum regulam evangelii caput suum. Sed simialis similitudo ex ordinacione cesarea, dimissio legis evangelii et fastus regis superbie istum ordinem introduxit, et ad tantum ac tam diu discrasata est ecclesia quod reputaretur hereticus qui auderet in istam consuetudinem 5 rebellare. Et patet materia paciendi martyrium propter ordinacionem et continuacionem observancie legis Christi.

SERMO L.

Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. Matthei XXIV°, 42. 10

The duty of watching.

Expedito superficialiter de sententia evangelica instruyente apostolos et martyres superest declarare sententiam instruentem confessores. Quamvis enim omnes iste sentencie sint instructive cuiuslibet christiani, tamen sentencie partis superiorum ecclesie sive dignorum eius 15 membrorum sint specialius instructive. Hoc ergo evangelium pertinet ad confessores et quoslibet christianos. Precipit ergo Christus christianos quoslibet continue vigilare. Et subdit causam, quia in adventu ad iudicium oportet salvandos singulos *vigilare*. Et ille adventus 20 generaliter a viantribus ignoratur.

Causes of sleep.

Loquitur autem hoc evangelium de vigilia interioris hominis que est precavencia a peccato, sicut sompnus suus est quiescencia in peccato. Est enim secundum naturales talis ordo causandi sompnium a stomacho et 25 partibus subiectis cerebro; transmittuntur fumi ad cerebrum obnubilantes spiritus animales et per consequens obtundentes interius virtutes sensitivas et opturatis meatibus ad organa particularium sensuum illi sensus generaliter sunt ligati. Quamvis enim tactus et auditus 30 in parte sompniantie sentiunt, tamen ipsi et visus precipue in sompnis a vivacitate sensuacionis generaliter

1. A: Et simialis. 4. DE: et tam; ib. A: discrasata. 5. DE: qui auderet deest. 9. A in marg.: Sermo L; D in marg.: XLIX; E in marg.: Evangelium de Confessoribus primum. 13. A: enim deest. 14, 15. A: sint — partis deest. 15. A: superbiorum; DE: partis superiorum parcium. 15, 16. DE: ecclesie sunt digniores eius membrorum specialius. 16. A: sint. 23. A: sicut deest; ib. D in marg.: Quid est vigilare; E in marg.: Vide vigiliam interioris hominis. 24. A: Et enim. 25. E in marg.: Causa somni. 28. A: et opturatis deest. 29. A: illius sensus; E: Ille. 31. A: in sompniantie; ib. A: cum ipsis. 32. E: et a; ib. DE: sensualitatis.

9. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 248—252.

26. Cf. De Civili Dominio, pag. 114 seq.

precluduntur. Sensus autem interior et ymaginatio maxime tunc in parte sentiunt; verumptamen omnium interiorum sensuum vivacitas propter sompnum letiferum est sopita. Et hinc naturales eliciunt media cum
5 experimentalis noticia qui cibi et potus cum aliis circumstantiis sunt ad sompnum huiusmodi inductiva, ut allium et potus fortis et novus cum ceteris complexionis huiusmodi que propter viscositatem et fortitudinem humiditatis tardius digeruntur.

10 Vigilia autem naturalis est solutio istorum particularium sensuum non privative opposita sed contraria
Fol. 224^a sompno dicto. | De incepcone autem sompni et vigilie cum aliis difficultatibus naturalibus relinquo philosophis pertractandum. Satis quidem est quod sicut in exteriori
15 homine sunt sompnus et vigilia naturales, sic in interiore homine sunt sompnus et vigilia spirituales, sic quod spiritualis sompnus sit ligacio sensuum interioris hominis difformiter rationi, et spiritualis vigilia sit attendens interioris hominis conformiter rationi: sic proporcionat
20 liter de naturali sompno et vigilia est dicendum. Et patet racionabilitas precepti Christi quomodo viantes singuli debeant vigilare.

Spiritual sleep and waking.

Tria autem sunt ex Dei providencia nobis incognita, scilicet gracia nostre predestinacionis, dies generalis
25 examinacionis et tercio hora mortis; ideo dicit Christus quod *tam nescimus diem iudicii quam etiam horam mortis*. Et oportet quod in utroque istorum Christus veniat ad finaliter iudicandum. Nam in hora mortis diffinivit particulariter homini quomodo pro suo perpetuo se
30 habebit et in die iudicii diffinivit generaliter quibuscunque. Cum ergo tam periculosum sit utrumque iudicium, patet quam necessarium est viantibus continue vigilare; nam in quocunque statu viator capitur hora mortis, in proporcionabili statu presentabitur in die finalis
35 iudicii; et subtiliter nominatur unum meditullium temporis hora mortis et aliud dies finalis iudicii, quia sicut dies excedit horam, sic ultimati iudicii generalitas superat

Three things unknown to us:

1. Our predestination,
2. The day of judgment,
3. The day of death.

1. A: ymaginaria. 3. A: vivacita; ib. A: sompnum luciferinum.
5. E in marg.: Cibi et potus pro somno. 7. A: et deest. 9. D: diriguntur. 10. E in marg.: Vigilia. 13. DE: aliis diffinicionibus. 14. E in marg.: Nota. 16. A: spiritales; ib. E in marg.: Somnus spiritualis. 16, 17. A: sic quod spiritualis deest. 18. DE: deformiter; ib. A: accidencia. 19. A: sicut. 20. E in marg.: Vigilia. 23. D in marg.: Notabile bonum; ib. E in marg.: Nota quod tria sunt nobis ex Dei providencia incognita. 25. A: exanimis. 28. DE: diffinit. 31. D: est. 37. E: sic dies generalis ultimati iudicii superat.

particulare iudicium. Sed universalis noticia omnium horum trium que sunt nobis in particulari incognita est nobis certissima propter spem ad beatitudinem nutriendam.

The thief we
must watch
against.

Manuducit autem Christus servos suos ad hoc mandatum invincibiliter per exemplum. *Illud, inquit, scitote quoniam, si sciret pater familias qua hora fur veniret, vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam.* Mistice autem hic paterfamilias est persona cuiuslibet viatoris, cuius domus sunt membra cum sensibus tamquam familia, thesauri autem abscondi in ista familia sunt virtutes. Fur est triplex inimicus spiritualis hominis et specialiter dyabolus qui temptationi insistit attentius hora mortis; perfossio vero domus est prostratio potenciarum anime per peccatum secundum membra humana que instar domus animam protegent atque iuvant. Fenestre autem istius domus sunt sensus corporei et eorum introitus; ideo servandus est secundum consilium propheticum eorum introitus, ne mors intret. Si ergo pro thesauro corporali viator vigilaret attentius et non sineret perfodi domum suam, multo magis in domo spirituali pro redemptione perpetua spirituales vigilarent attentius et non sinerent a dyabolo perfodi domos suas. Cum itaque sompnus sit ligacio sensuum in peccato et vigilia eorum solucio in virtute, patet quam attente spiritualis homo excusso sompno in virtutibus vigilaret. *Ideoque et vos cuncti fideles estote parati continue, quia nescitis qua hora Christus veniet* ad arraliter iudicandum. Et differt ista vicissitudo in spirituali homine et in homine naturali, quia secundum philosophos necesse est ut homo alternet nunc sompno nunc vigilia ad naturales potencias relevandum. Sed in homine spirituali expedit ut excluso sompno spirituali pro perpetuo spiritualiter vigilia in sensibus incorruptibilibus conservetur.

Quia autem regimen huius domus est multiplex, ideo Christus istam multiplicitem innuens incipit a priori. Prima autem dispensacio domus est spiritualis ordinacio

1. DE: Sed vel noticia. 2, 3. D: incognita — nobis deest. 9. E in marg.: Mistice paterfamilias. 10. E: viatoris ecclesie. 12. D: est autem; ib. A: triplex deest; ib. E in marg.: Fur. 13. DE: assistit. 14, 15. D: penarum anime; E: personarum. 17. E in marg.: Fenestre. 22. A: pro direccione; E: direpcione; ib. A: spiritualis vigilaret. 24. A: Dum itaque; D: Cumque itaque. 25. DE: virtutem. 28. DE: ad deest; arraliter; AE: hab. lacunam. 33, 34. D: spirituali pro perpetuo spiritualis. 37. E in marg.: Dispensacio triplex. 1.

6. Matthaei XXIV, 43.

27. ib. 44.

communitatis hominum ad Deum quod pertinet ad prelatum, secunda est corporalis ordinatio familie particularis ad suum dominum secularem et tertia est personalis ordinatio boni usus carismatum ad beatitudinem persone huiusmodi acquirendum; et talis personalis dispensatio pertinet ad omnes. *Quis putas, inquit, fidelis est servus et prudens quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore.* Omnes enim hii tres dispensatores sed precipue primus et ultimus
 10 tenentur pro loco et tempore dare cibarium servis suis. Cum enim primus sit pastor gregis ovium Domini, patet ex fide evangelii (Johannis ultimo) quomodo tenetur spiritualiter pascere illas oves. Debet autem quilibet talis dispensator esse fidelis servus et prudens,
 15 fidelis ut det doctrinam fidei, non fabulaciones apocriphas et multo evidencius non infideles vel mendaces fabulas ovibus Dei sui. Et debet secundo esse prudens, ut pro loco et tempore prudenter distribuatur secundum exigenciam ovium pastum istum.
 20 Et signanter dicitur quod Dominus *servum talem constituit*, quia quemcunque Antichristus, non Christus
 Fol. 224^b super populum | subiectum statuerit, non est fidelis servus et prudens sed condicionis opposite, cum decimas et pecunias avare congregat et celestem thesaurum ovibus
 25 Christi non prudenter distribuit. Et prior thesaurus quem congregat trahit avarum precipitem ad infernum, et secundus thesaurus quem prudenter tribueret tam se quam subditos suos exaltaret ad patriam. In finali autem iudicio Deus premiabit taliter facientes et instar
 30 aliorum bonorum ipsum constituet super omnia bona sua. Si enim in via *iustorum sunt omnia*, per idem in patria iuste possident omnia bona Dei. Qui enim sic habet Deum quomodo non possideret omnia bona sua, et cum sit duarum naturarum utraque, quomodo non
 35 foret secundum inferiorem naturam super ipsummet hominem constitutus? Non igitur est aliquod genus creature quin super ipsum dominatur quilibet beatus secundum partem eius aliquam subiectivam.

Faithful servants are those of Christ's appointment.

2. E in marg.: 2. 3. E in marg.: 3. 4. A: persona vel. 5. A: modi deest. 10. A: pro longo. 10-18. E: dare cibarium — tempore deest. 11. A: omnium. 17. DE: domini. 20. DE: Deus; ib. E in marg.: Nota. 22. D: populum statuit. 23. E in marg.:

Constitutus } a Christo
 } ab Antichristo.

32. E in marg.: Notabile. 36. DE: Nonne ergo.

6. Matthaei XXIV, 45. 21. ib. 47.

The wicked
servant;

most like
perverse
prelates.

Sed durum est verbum quod sequitur: *Si autem dixerit malus servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire; et ceperit percutere servos suos, manducet autem et bibat cum ebriosis: veniet dominus servi illius in die qua non sperat et hora qua ignorat* 5 *et dividet eum, partemque eius ponet cum ypocritis, ubi erit fletus et stridor dencium.* Ubi notum est quod licet verbum istud aptari possit ad quoscunque dampnandos et ad illos specialiter qui populo male presunt, specialiter tamen aptari debet ad perversos prelatos; ipsi enim 10 vel ignorant vel non considerant horam mortis vel diem finalis iudicii vel spem suam confidendo de tardacione huius temporis nimis laxant. Sic enim dicunt infideles prosperati in seculo quod per tantum tempus expectavimus et venerunt nobis prospera, sicut et patribus 15 nostris prioribus, superfluit ergo de minis talis temporis formidare. Ideo dicit sententia evangelii quod si talis dispensator nimis confidit de prorogacione mortis vel diei iudicii vel non credit ista sed austere tyrannizat vel collidendo membra et vires naturales 20 que conservirent secum Deo vel communitatem super quam dominatur aut ponitur, vel tercio si prelatus conquassat virtutes subditorum opprimendo iustos et fovendo peccatores: talis, inquam, manducat cum ebriis eo quod communicat socialiter cum sopitis in actibus 25 mundialibus atque carnis contrariis caritati. Sic enim manducant multi prelati cum ebriis, ymmo ipsi licet videantur vigiles, habent tamen sensus intrinsecos quoad rationem sompniantes velut ebrii dormientes, et hii propter preeminenciam super subditos vocant singulaliter suum dominum sic morantem. Deus autem veniet sibi in mortis articulo insperate et partem per se punibilem, id est animam, ponet cum ypocritis qui sunt precipue viri nominetenus ecclesiastici et prelati. Nec est pena talium levis sed gravissima tam quoad 35 penam dampni quam sensus quod notatur per fletum et stridorem dencium (ut sepe exposui). Tales enim (ut patet sermone proximo) sunt precipuus Antichristus.

3. DE: nimis venire; ib. A: cepit. 5. A: qua non. 12. A: confitendo. 13. E in marg.: Nota. 14. DE: quod deest; ib. A: per deest; ib. A: temporis. 16. A: prioribus deest. 17, 18. A: Ideo — nimis deest. 20. DE: colligendo. 21. A: secum deest; ib. DE: comitative. 22, 23. A: conquassat. 28. D: habent tantum. 29. D: sopientes velut; E: sopitos vel. 34. DE: precipui.

Circa hoc evangelium dubitatur, utrum omnes prelati vel curati pro cunctis suis subditis respondebunt, et videtur quod sic, quia mandatum fides et lex Domini mandat ut quilibet diligat et per consequens ut proficiat proximo suo; et per idem est debitor cuicunque; ergo multo magis prelatus vel curatus est debitor illis ovibus quibus ex duplici vinculo alligatur; nec minus obligatur eis propter hoc quod copiosius in temporalibus ut decimis et oblacionibus taxat illos. Sic enim
 10 Apostolus ad Romanos I^o, cap. 14 confitetur: *Grecis ac Barbaris, sapientibus et insipientibus, debitor sum.* Et confirmatur ex verbis Domini ad Ezechielem prophetam: *Si, inquit, dicente me ad impium: Morte morieris et non annuntiaveris ei, ipse in iniquitate sua morietur, verum*
 15 *tamen animam suam de manu tua requiram.* Patet hec sententia Ezechielis III° et XVIII° capitulis. Confirmari autem potest per rationem et locum a maiori. Si enim pastor vel quis serviens terreno domino in defectu suo perdat ovem vel terrenam substantiam pro qua illi
 20 domino obligatur, perdendo illam substantiam, tenetur dare equivalens, ergo multo magis plus obligatus superiori domino plus invincibili ratione. Sed sic est de prelati ecclesie quoad subditos et Christum, ergo conclusio. Nec solum rectores sed episcopi precipue
 25 taliter obligantur. Unde errant qui credunt quod episcopus dans curam rectoribus ut respondeant pro ipso in die iudicii se ipsum eximit ab hac cura, tunc enim desineret esse episcopus talis loci; ideo multi prelati secundum gradus dispares super eodem populo gerunt
 30 onus.
 Fol. 224° In isto dubio fideliter | debet credi quod non solum curati secundum leges humanas sed quicunque viantes secundum gradus dispares de quibuscunque proximis onerantur; nam aliter forent in capitulo Caym Genesis IV°, 9 dicentis: *Numquid custos fratris mei ego sum?* Unde quicunque meritorie viventes prosunt cuilibet christiano, de vinculo autem obligacionis vel cure humanitus superaddite per leges ecclesie nescio fundare quod

A prelate is responsible for all his subjects.

We are all responsible for our neighbours.

1. D in marg.: Dubitatur; E in marg.: Questio. 6. DE: multo deest. 7, 8. DE: nec minus obligatur deest. 14. A: ipse deest. 18. A: domino deest. 20. A: terreno domino. 23. E in marg.: Nota de prelati ecclesie. 27. A: exuit. 28. A: episcopos. 31. D in marg.: Responsio. 34. E in marg.: Non solum curati sed omnis curare debet de proximis.

sapit prudenciam quin lex Christi primitiva foret per se utilior tam partibus obligatis altrinsecus quam toti ecclesie militanti, nec scio convincere quin sicut apostoli obligati sunt hoc onere simplici, sic et presbiteri quos ipsi in locis diversis statuerant. Nondum enim surrepsit tradicio legis veteris quod curati tantum debet recipere de decimis et oblacionibus subditorum sed secundum regulam Apostoli de alimentis et tegumentis corporis contentari.

A curate not
always
punishable
because one of
his flock
perishes.

Sed relicta ista materia aliis personis et tempori notandum quod non eo ipso quod subditus perit sub regimine curati, subibit ipse curatus penam consimilem, quia sic Christus dampnaretur per Scarioth et vix aliquis curatus evaderet non dampnatus. Ideo pensandum est quantum curatus obligatur ex lege Domini ad pro-
dessendum subditis et pro tanta obligatione strictissime Domino respondebit. Si autem hic in hoc peccaverit et non satisfecerit, erit indubie perpetuo condemnatus. Sed quia ista sententia est prelatiis odibilis, ideo nec tractatur lex Dei de quantitate sue obligationis nec de
satisfaccione sue omissionis, et tamen utrumque foret necessarium tam subditis quam illis; nec caret laicis cura huiusmodi, cum temporalis dominus de lege et ratione sui domini sit dupliciter obligatus. Cui ergo Deus donat plura et maiora carismata videtur amplius
obligari. Ex quo concludunt quidam quod humana obligacio vel est superflua vel, cum onustat obligatum sine fructu meriti, foret stulta.

Endowment
increases
responsibility.

Sed circa obligationis crementum ex dotacione contendunt scolastici (ut quibusdam videtur) quod dotatus et prudenter expendens elemosinas nec aliunde subtrahens de spirituali suffragio meretur amplius non dotato, quia recipiendo illas elemosinas exonerat laicum et prudencius bona ecclesie impertitur; nec aliunde subtrahit de spirituali debito; ergo amplius promeretur. Et
possibilitas antecedentis ex hoc videtur probabilis quod

1. DE: Christi deest. 3. DE: quare sicut. 4, 5. DE: quod ipsi.
6. A: et curati debent. 6, 7. E in marg.: Nota. 7. A: et secundum;
ib. D in marg.: Quod non semper curatus debet respondere pro subditis,
si dampnantur sub eius regimine. 15. E in marg.: Pensa hic. 19. A:
quia sententia prelatiis. 22. DE: laicus. 24. E in marg.: Conclusio.
25. DE: dotat. 28. DE: et stulta. 30. E in marg.: Raciocinatur (Ro?)
pro dotatorum habilitacione. 34. D in marg.: Utrum dotatus virtuose
expendens bona ecclesie et aliunde se non expediens plus meretur quam
si foret non dotatus. 36. E: quia.

receptio dotacionis multos habilitat ad spiritualiter pro-
 dendum. Capto ergo prelato quem magis quam ipse
 habilitaret ceteris paribus non dotatus, videtur quod
 ipso prudenter distribuyente bona pauperum ex dotacione
 5 amplius promeretur. Nec est verisimile quin sit possi-
 bile prelatum ex tali dotacione plus habilitari ad spiri-
 tualiter et amplius promerendum, quia aliter dampnarentur
 sancti singuli qui dotacionem huiusmodi receperunt,
 vel aliter hic satisfacerent, quod non foret possibile
 10 nisi ablatum restituerent; et cum hoc debet esse cog-
 nitum omnibus nostris curatis dotatis, videtur quod
 nec dotacionem ampliorem reciperent nec in antiqua
 dotacione tantum profectui suo contraria diucius re-
 manerent. Nullus enim memor salutis anime staret in
 15 statu quem sciret dampnacionem suam inducere nisi
 satisfaccio intervenerit, relinquendo statum in quo sciret
 se magis proficere et acceptaret statum tantum legi
 Dei contrarium quem debet credere sic obesse.

In isto videtur mihi supponendum a catholico quod
 20 prelati sine dotacione huiusmodi plus prodesset, quia
 aliter hoc negans blasphemaret in Spiritum Sanctum et
 scandalizaret apostolos. Nam Act. VI°, 2 legitur quod
 post missionem Spiritus Sancti ex eodem Spiritu sic fuit
 ab apostolis diffinitum: *Non est equum nos derelinquere*
 25 *verbum Dei et ministrare mensis*, ideo pro isto officio
 ex eodem spiritu elegerunt septem dyaconos. Nec videtur
 possibile quod prelati prudenter subeat per se vel per
 alium curam partitionis corporalis elemosine nisi in bono
 spirituali quod debet habere fuerit amplius minoratus.
 30 Aliter enim Christus qui servavit statum maxime meri-
 torum viacionis, servasset perfectissime ista simul.
 Sicut ergo civile dominium capit peccatum ad minimum
 veniale, sic videtur de ista dotacione ecclesie. Nec con-
 tendo quin a culpa ista finaliter liberabuntur, sed scio
 35 quod foret securius tempestive dotacionem istam ex-
 cutere. Et sic videtur multis quod dotacio nullum pre-
 latum vel fidelem habilitat nisi forte per accidens in-
 directe vel occasionaliter ut peccatum. Sic enim habilitavit
 Petrum esse capitaneum militantis ecclesie post Christum
 40 quod tantum in presencia Christi peccaverat. Et ita

Prelates do-
 more good if
 unendowed.

1. D: receptor; ib. A: habilitaretur. 1. 2. DE: ad spiritualiter —
 quem magis deest. 5. DE: quare sit. 19. E in marg.: Responsio. Nota
 bene. 20. E: prodest. 24. D: est enim; ib. E in marg.: De apostolis.
 30. E in marg.: De Christo. 34. Codd.: quia. 38. E: habilitat.

habilitantur multi et capiunt a Deo ex nova gracia ampliora carismata quam habent a suis parentibus copiam bonorum fortune, cum ipsis iam noscentibus scripturam sacram subtiliter ad illuminacionem ecclesie et proprium profectum; forent aliter rudes | agricolae^{Fol. 224^d} vel pastores. Et patet posterius solucio ad alia argumenta que sequuntur.

SERMO LI.

Videte, vigilate et orate. Marci XIII°, 33.

Take heed what is written: watch against guilt: pray for God's help. Expositio huius evangelii patet in parte sermone 10 proximo. Tria autem sunt ad que attenderet quilibet fidelis sed prelatus precipue; primo (inquam) ad legem Dei diligenter attenderet, quod notatur in primo verbo, scilicet *Videte*; secundo a reatu proprio primo et precipue precaveret, quod notatur in secundo verbo 15 *Vigilate*; et tercio declinando ocium divinum adiutorium exoraret, quod notatur in verbo tercio *Orate*. Et hinc cecitas visionis scripture est in prelato vel clerico ministrante ecclesie primo et precipue contemnenda, dormicio porcina in crimine est in ipso maxime dete- 20 standa, et ociositas sed precipue ab oracione pro se et subditis est diligentissime fugienda, quia (ut dictum est sermone proximo) debet curare de vita et operibus subiectorum. Omnia autem ista tria debent esse continua, cum viator nescit quando instat tempus oportunius vel 25 periculosius ad ista tria per ordinem attendendum. Ideo dicit Christus: *Nescitis quando tempus sit*.

Inducit autem Christus istam vigilanciam in exemplo, cum Christus sit caput ecclesie qui in ascensione quoad carnem ivit peregre et commisit curam custodie sue 30 ecclesie fidelibus superstitibus quos reliquit sed precipue ianitori; a papa quidem usque ad curatum infimum omnes debent esse in ordine ianitores et curare precipue, ne per ostium ecclesie quam debent regere hostes

2. DE: quod habent. 7. D: que sequuntur deest. 9. A in marg.: Sermo LI; D in marg.: I.; E in marg.: Evangelium de Confessoribus secundum sequitur. 11. A: quem. 11-13. E: quilibet — attenderet deest. 13. DE: diligenter deest. 14. A: scilicet deest; ib. A: primo deest. 17. E in marg.:

Cecitas
dormicio
ocium } fugienda.

19. DE: precipue contemnenda. 25. A: oportunus. 26. A: tria deest.

9. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 261-266.

intrent, sed amicos prodescentes ecclesie ad intrandum
alliciant; et in isto officio debent quicumque fideles
quoad personas proprias vigilare et eo specialius quo
superior curatus tamquam Antichristus membra dyaboli
5 introducit. Valve autem huius ianue debent per doctrinam
et repagula scripture diligencius obserari. Et ideo videtur
multis quod prelati superioribus ab officio prodesse
singularibus parochiis notorie ociantibus debent bona
pauperum denegari. Ipsi enim ex omissione officii et
10 petitione cupida salarii indebiti se reddunt inhabiles
ad retributionem temporalem pauperum acceptandam.
Et confirmari potest exemplo; nam, secundum leges
hominum quas non licet in hac parte dampnare, qui-
cunque debet alteri proximo quodcunque debitum non
15 ab illo liberatur nisi vel capitali domino vel eius pro-
curatori legitimo solvat illud. Cum ergo quilibet curatus
ecclesie sit debitor Christo eius capiti, ut quicquid de
illo acceperit reddat patulam rationem, videtur quod
non satisfaciatur pro Christi debito quantum ad super-
20 excrescenciam bonorum temporalium super illa que
sunt sibi necessaria nisi Christo ipsa reddiderit vel
eius procuratori legitimo. Non ergo excusabitur in finali
iudicio nisi dederit excrescenciam procuratori Christi
legitimo, et per consequens illi quem Christus ad eius
25 vicissitudinem acceptaret.

Neglectum
prelates should
not be paid.

Ex quibus cum predictis colligitur quod quilibet
curatus secundarius habens superhabundanciam tempo-
ralium debet cognoscere quod papa, episcopus, archi-
diaconus vel quilibet prelatus superior sit verus procurator
30 Christi ad recipiendum sua temporalia, antequam bona
pauperum sibi contribuat. Constat quidem ex lege Dei
et lege papali quod omnia bona clericalis ecclesie
debent esse de iure bona pauperum, ut patet XVI° q. c.
Quoniam quidquid et de Donacionibus capitulo *Fraternitatem*.
35 Cum ergo tales qui subtrahunt illegitime ministerium
suum sibi debitum secundum legem Dei vel sunt ex

Such are not
Christ's
proctors to
administer the
goods of the
poor.

5. E in marg.: Valve. 6. DE: observari. 9. DE: denegare.
10. A: cesarii. 11. A: acceptandum. 14. DE: alteri deest. 16. DE:
legitime. 19. A: satisfaciatur. 21. E: sunt necessaria deest. 22. A: pro-
curari. 28. E: si papa; A: quod propter. 31. E in marg.: Bona
ecclesie sunt bona pauperum. 33. A: capitulo con. r. c. 34. E in
marg.: Pensa hic. 36. A: sibi deest; ib. A: ex deest.

33. Decr. sec. pars, causa XVI, q. II, cap. LXVIII. 34. De-
cretal. Greg. IX, lib. III, tit. XXIV, cap. II.

cautela dyaboli in ecclesiam introducti vel non sunt Christus nec procuratores eius legitimi, videtur quod bona pauperum non debeant illis dari; si enim dans procuratori creditoris temporale debitum vite eius propter certitudinem exigit acquitanciam laudabilem, ut indempnis 5 salvetur, quanto magis dans pretenso procuratori Christi debitum, habendo ipsum suspectum et perversitate vite et subtraccione ministerii, debet ab eo requirere acquitanciam sufficientem pro die iudicii; quam cum nemo dare sufficiat, videtur quod a dacione huiusmodi vicaria 10 se servabit. Cum autem leges papales vel seculi non sufficient in die iudicii debitorem Domini liberare, videtur quod in omnibus talibus tradicionibus non confidet.

Why some
dare not accept
a fat benefice.

Et hec ratio quare electus vel curatus ex bonis 15 pauperum superexcrecentibus sepius est perplexus. Illa etiam est causa quare multi non audent recipere beneficium curatorum et pingue, vel ipso accepto extra-
marinis prelatis aut | prelatis convenientibus ex in-
habilitate vite aut subtraccione ministerii procuracionem 20 de bonis pauperum elargiri. Nec est facile quin dando talibus procuracionem de bonis pauperum peccato suo consenciant et obligantur de tanto Christo reddere rationem, et prope est ista perplexitas dando improvide temporales elemosinas seu corporales de quibuslibet 25 bonis Dei.

Fol.
225^a

The four times
of the day.

Sunt autem quatuor hore etatis hominis et etatis seculi quas oportet viantem diligencius annotare, scilicet sero, medium noctis, gallicantus et mane. Vocatur autem sero quoad etatem mundi initium viacionis ecclesie, 30 quia iuxta modum loquendi Hebreorum (Gen. 1°) inchoatur dies a vespere, secunda hora in medio noctis vocatur medium etatis seculi, sed tertia hora in qua gallus cecinit vocatur tempus legis gracie in quo Christus gallus precipuus cecinit legem suam, quarta autem hora 35 vocatur tempus in fine seculi in quo Kalende diei iudicii elucescunt.

2. A: procuraciones. 3. E in marg.: Nota. 4, 5. DE: per certitudinem. 10. A: modi deest. 12. D: donum liberare; E: Deo liberare. 16. E in marg.: Quare aliqui non accipiunt pingue beneficium; D in marg.: Wen czyzozemczy, id est, Apage alienigena. 18. Codd.: curatum. 21, 22. A: elargiri — pauperum deest. 25. A: corporales elemosinas; ib. A: seu corporales deest. 26. DE: Domini. 27. E in marg.: Quod quatuor sunt hore etatis hominis. 29. E in marg.: Sero prima hora. 31. DE: Hebreum. 22. E in marg.: 2. 33. E in marg.: 3. 35. E in marg.: 4. 36. DE: est tempus.

Through all
these we
should watch.

Quidam autem dividunt totum tempus usque ad diem iudicii in quatuor quadras quas evangelium vocat horas, et quidam dividunt cuiuscunque viatoris periodum in quatuor quadras quas evangelium eciam vocat horas. 5 Que itaque est periodus viatoris; que vero habet infanciam, puericiam, iuventutem et senectutem in quarum qualibet est nobis ambiguum an pro consummato computo veniat Jesus noster. Debemus ergo continue in etate qualibet vigilare ne Christus (cum repente venerit) nos 10 inveniatur in crimine dormientes. Quomocunque autem illi sompniatur de quindecim signis ante diem iudicii, evangelium tamen dicit Matthei XXIV°, 37, 39: *Sicut autem fuit in diebus Noe, ita erit et adventus filii hominis; sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes et* 15 *bibentes, nubentes et nuptui tradentes usque in eum diem in quo intravit in archam Noe et non cognoverunt donec venit diluvium et tulit omnes, ita erit adventus filii hominis.* Quod dictum Christi videtur non esse ad propositum nisi finale iudicium inopinate venerit et repente. *De* 20 *die autem illa et hora* (dicit evangelium Matthei XXIV°, 36) *nemo scit neque angeli celorum sed solus Pater* et Marci XIII°, 32 dicit Christus: *De die autem illa vel hora nemo scit neque angeli in celo neque Filius nisi Pater.* Melius autem est dicto evangelio credere quam apo- 25 criphis codicibus, sompniatis deliramentis fantasticis Hebreorum.

Dictum est autem superius sermone . . . quomodo textus isti evangelici debent intelligi. Sed quia istud mandatum de vigilancia obligat generaliter singulos 30 viatores, ideo Christus limitat ad quos dirigitur. *Quod, inquit, vobis dico, omnibus dico: Vigilate.* Ex quo textu patet quod, licet Christus privatis discipulis moralitatem mandaverit, intelligit tamen quod viantes quoscunque ipsa ligat. Aliter enim posset adversarius scripture 35 fingere quod omne mandatum vel preceptum evangelicum solum Christi discipulos obligavit et periret lex tota Christi.

1. A: tempus deest; ib. A: ad deest. 5. DE: que non habet. 7. A: consummato composito; DE: compoto. 8. E in marg.: Nota quod debemus continue vigilare. 9. A: nec Christus. 12, 13. DE: Sicut enim. 13. A: et deest. 16. A: introivit. 22. DE: Christus deest. 22, 23. DE: et hora. 24, 25. A: ypocrisis codicibus. 25. A: de diliramentis. 27. Sermone; sequitur lacuna in codd. A et D. 28. DE: textus iste evangelii debet. 33. DE: quoslibet. 34. A: enim deest.

27. Cf. supra Serm. L.

Occupations
absolutely
retard spiritual
work.

Quantum ad argumenta dimissa in sermone proximo est notandum quod cum spiritualis elemosina sit potior corporali ac homo ex simplicitate sui sensus occupatus singulariter circa sensibilia a spiritualibus eo ipso distrahatur, quod quantumcunque leviter quis occupatus fuerit circa elemosinas corporales a spirituali bono quod prelatus debet facere retardatur. Sed ocium ab exercicio spirituali quod habuerunt apostoli et debet inesse nobis clericis facit quod errando putamus exercitium circa temporalia nobis proficere. Si enim essemus pro tempore occupationis huiusmodi secundum sufficienciam nostram circa spiritualia occupati (quod foret nobis facilius et delectabilius), quis dubitat quin plus nobis et ecclesie mereremur? Et patet negacio minoris in argumento facto superius; quod si obicitur quantumcunque sanctum vacare interdum ab oracione et contemplacione et per idem ab aliquo officio spirituali, sicut fuit de Evangelista (ut notatur in cronicis), quare ergo non liceret homini circa temporalia se occupare interdum ad recreandum suos sensus et spiritus, ut post vigilancius contempletur?

Hic dicitur quod refocillacio est interdum necessaria, sed illa que nude confortat hominem et non ad mundanam sollicitudinem introducit. Ipsa enim a spirituali confortacione abstrahit et ad mundi voraginem viscose allicit. Non ergo est color si clericus prudencius quam iste laicus sciret opus tale mundanum perficere, ideo debet officium clericale postponere et alleviare laycum de tali mundano officio in quo foret layco magis prudens. Sic enim deberet in casu totum suum ministerium spirituale deserere et officio laycali intendere. Sed ulterius concedi potest istius possibilitas quod receptio dotacionis multos habilitat ad plus spiritualiter ecclesie prodessendum. Sed talis est habilitas indirecta, sicut peccatum quandoque occasionaliter prodest multis.

Fol.
225^b
35

Some priests
would be better
as laymen.

Et si obicitur quod si iuxta istam viam vita activa nunquam foret meritoria saltem clericis, et directe negant quidam consequenciam, cum dotacio super-

1. DE: in deest. 2. E in marg.: Spiritualis elemosyna potior corporali; ib. A: potencior. 3. A: ex infinitate. 5. A: distrahitur. 8. A: speciali; ib. A: quod deest. 9. A: ex errando. 11. A: modi deest. 14. A: mererentur; ib. DE: negacio in istis. 15. E in marg.: Obieccio. 17. A: alio officio spiritali. 22. E in marg.: Solucio. 25. A: subtrahit. 27. A: perficere deest; ib. E in marg.: Clericus laici officio non debet intendere. 32. DE: concedi debet; ib. E in marg.: Nota. 33. A: dotacionis. 36. A: si deest; ib. E in marg.: Obiectum.

addens civilitatem perpetuam sapiat plus veneni. Et ulterius videtur quod sicut prelati multi forent plus habiles ut uxorarentur vel forent domini civiles aut guerratores vel in alio laycali officio quam ut sint Christi clerici, tamen
5 clericale officium non debet propterea deturpari. Per idem enim liceret prelato quodcunque laycale officium occupare, ut nedum foret licite agricultor vel latrine purgator sed iudicator ad mortem pius suspensor; talia enim contingeret fieri meritorie multis facilius quam seculariter dominari.
10 Non ergo sequitur esse licitum clericum transire ab expropriatione ad dotacionem ipso manente clerico, licet dotacio in casu plus sibi prodesset ipso manente laico. Sic enim secundum evangelium Matthei XXIII°, 6 *foret expediens* multis prelati*s quod suspensa mola asinaria*
15 *circa collum suum demergatur in profundum maris*. Numquid credimus hoc esse prelati*s propterea ordinandum?*

Sed ulterius ad difficultatem maximam de sanctis qui dotacionem acceperant dicunt quidam quod non est expresse articulus fidei quod receptores huiusmodi
20 erant sancti; alii autem dicunt quod satisfecerunt merendo et conterendo in fine nobis abscondito et in pena peccati ecclesie de brachio seculari est quod talium dolor sive contritio ecclesie est celata. Quis enim cognoscit statum exitus viatoris? Tercii vero dicunt quod sancti receperunt
25 istas elemosinas secundum rationem simplicis elemosine temporalis et non secundum rationem dotacionis perpetue ut talibus dominantur. In cuius signum vixerunt nostris clericis valde dispariter et venenum quod nostri adiciunt totaliter abhorrebant. Et sic secundum dispa-
30 rationes dispariter satisfecerant Christo et ecclesie militanti. Nam secunda responsio dicit quod satisfecerunt et restituerunt Christo et sue ecclesie pro illo meditullio temporis quo in mortis articulo sunt contriti; sed tertia responsio dicit quod cum nunquam dominati fuerint
35 civiliter sed usi istis temporalibus tamquam elemosina temporali, non plus egebant restitutione ablati quam alii elemosinarii qui pro usu congruo tales elemosinas receperunt, cum decretum Augustini de restitutione

Saints who
accepted
endowment.

1. E in marg.: Responsio. 4. A: tamen laycale. 5. DE: nedum propterea. 6. E: licet. 8. DE: contingerent super. 14. E in marg.: Nota. De dotacione. 18. A: receperant. 19. A: sed receptores. 20. E in marg.: Quomodo sancti restituerunt dotacionem aut satisfecerunt. Nota. 26. DE: temporaliter. 29, 30. A: dispa*res* responsiones. 34. DE: fuerunt. 36. A: restitutione ablati deest.

ablati videtur loqui de iniuste ablato et restitutione ad minimum facienda ecclesie.

Sed quantum ad difficultatem ultimo gravatam de nostris dotatis clericis cum noscunt vel debent noscere dotacionis sue gravedinem, quia peccant graviter, quod 5 nituntur partem suam usque ad mortem defendere, ego non video tergiversacionem a conclusione de illis qui sic faciunt vel de secularibus dominis, de fratribus vel quibuscunque aliis qui aliquo sex modorum consensus illis consensciunt. Et idem est argumentum atque 10 iudicium de defensione et consensu ordinum privatorum. Unde beati qui cognoscunt statum mortuorum sciunt quam spissim mendacia de sanctitate eorum eciam in canonisacionibus sunt commissa.

Evils of
government by
priests.

Unde considerando rationem peccati in dominacione 15 civili brachii secularis patet luce clarius quod dominacio talis in clericis habet longe plus de ratione peccati; ideo (ut sepe dixi) clerici non dominantur civiliter sed dampnabiliter. Una quidem ratio quare cursus domina-
cionis civilis sapit peccatum est ista: secundum leges 20 hominum heres taliter dominantis possidebit eandem hereditatem quantumcunque fuerit culpabilis quoad Deum. Sed in secularibus habet ista vena peccati aliquando remedium, ut mortibus, conquestibus vel aliis mediis per que Deus in secularibus alternat dominia. 25 In clericis autem ut religiosis possessionatis, licet sint continue deteriores, est ista culpa per media Antichristi perpetuata. Non enim moritur vel extinguitur hoc genus possessionatorum sicut extinguitur cognatio naturalis.

Clerical owners
ack patriotism.

Secunda causa quare civile dominium sapit peccatum 30 est propter hoc quod dominantes civiliter sepe subtrahunt ab officio quod debent Deo et sue ecclesie, possessionati autem clerici et religiosi a tali ministerio amplius ociantur; nam neque pugnant ut milites pro patria in qua dotacionem suscipiunt neque provincias 35 alienas nobis inimicas invadunt neque sollicite pro pacificatione provincie sue laborant. Sed quicquid

1. A: de iuste. 4. A: cognoscere. 5. A: quod peccant. 8. A: vel secularibus. 11. A: de deest. 12. E in marg.: De consencientibus dotacioni. 19. E: quidem causa; ib. D in marg.: Ponuntur quinque rationes quod dominacio civilis in clericis habet longe plus de ratione peccati et sunt debiles (!); E in marg.: Dominacio civilis cur sapit peccatum; A in marg.: Nota rationem triplicem quare civilis dominacio sapit peccatum. 19. 26, 27. DE: sint cotidie. 27, 28. DE: est ista culpa perpetua; A: perpetua extinct. 28. DE: perpetuata deest. 30. A in marg.: 2; E in marg.: Secunda causa; D in marg. inf.: Homo quidam. 34. E in marg.: Nota ponderose hanc materiam. 37. A: sue deest.

eis lucrum sonuerit, accipiunt avidius brachio seculari et a quocunque quod in laborem vel sollicitudinem suam sonuerit supersedent. Sed quod ocium foret magis dampnabile, tantum enim vel amplius ante dotacionem
5 erant in spiritualibus obligati. Antichristus quidem fingit quod nec foret subditus brachio seculari nec laboribus vel expensis exponeret se vel sua pro patria, sed ex libertate dyabolica acciperet lucrum sapiens non laborem.

Tercia causa quare civile dominium sapit peccatum
10 est ista: Ipsum enim innata cupidine pro acquirendo ac defendendo temporali dominio eciam implicando falsitates particulares exponit labores et sumptus nimis
Fol. 225^e superfluos de bonis ecclesie. Sed numquid | ecclesiastici nostri dotati in hoc crimine laborant? Amplius clamat
15 cotidiana experientia quod ex cautelis sollicitis et sumptibus immoderatis non prevalent contra clerum possessionatum seculares simplices nec eciam ipsi reges. Si enim sollicitudo humana habundans pecunia vel informacio falsa possit iura humana subvertere, in causa
20 tali eciam possessionati religiosi in nullo deficerent. Sicut es quod in natura sua est frigidum postquam incanduit plus ardescit, sic cupiditas clericorum qui debent plus quoad mundana frigescere postquam innaturaliter magis canduerit ex igne dyaboli magis seu
25 plus ardescit.

Litigiousness of the clergy.

Quarta causa est sollicitudo seculariter dominancium circa sua temporalia affectu divinorum postposito. Sed quis circa talia temporalia est magis sollicitus quam religiosi possessionati? Ubi enim est maior cupido,
30 sollicitudo amplior exercetur, et cum primitiva obligacio ordinis ac votum voluntarium ultra seculares sonat in voluntariam paupertatem, patet quanti isti religiosi ultra seculares eciam perversos degenerant. Si enim distraccio a contemplacione et consideracione celestium in secularibus est culpanda, quanto magis in nostris clericis et
35 religiosis possessionatis qui ad istud tenentur amplius ex ordinacione divina et obligacione voluntaria primitiva?

Excessive care for worldly things.

2. DE: quando laborem. 6. A: seculari deest. 9. A in marg.: 3; E in marg.: Tercia causa. 10. A: innata cupidine deest. 15. A: et non ex. 19, 20. A: causa cleri; ib. DE: religiosi; ib. A: deficeret. 21. A: Sicut enim; ib. E in marg.: Exemplum de ere. 21, 22. A: postquam maduit. 24. A: magis caderint; ib. A: magis seu deest. 26. A in marg.: 4; E in marg.: quarta causa. 27. A: affectum dominorum. 28. DE: secularia est. 31. DE: aut voluntarium. 32. A: pauperiem; ib. DE: quia isti. 33. DE: et perversos.

Quinta causa est, scilicet si secularis dominacio propter hoc quod sapit superbiam, invidiam, avariciam et multa animarum pericula tamquam disgredeus a statu innocentie in secularibus est cavenda, quanto magis in clericis et specialiter in religiosis nostris qui omnino 5 ad oppositum sunt professi. Habitus enim et religio ipsorum non solum est mendax sed mendacium in abstracto. Et licet ista sententia evangelica sepe dicta sit cum appendiciis brachio seculari, dyabolus tamen venit et tollit verbum de suis cordibus, quia necesse est (si 10 Deus voluerit) quod ad maiorem profectum ecclesia amplius insordescat.

SERMO LII.

Vos estis sal terre, vos estis lux mundi. Matthei V°, 13.

Properties of
salt.

Hoc evangelium docet in exemplo quadruplici stante 15 sicut tetragonus sine vituperio quales debent esse episcopi et prelati. Primo (inquam) dicit eis Veritas: *Vos estis sal terre*, hoc est, debetis ex condicione vestri officii habere proprietatem salis ad terrenos homines conver-
tendos. Sal enim secundum naturales est lapis ex arena 20 et aqua cum ardore solis aut ignis et flatu venti compactus et habet proprietates multiplices. Nam iuxta regulam Aristotelis IV° Meteororum dissolvitur a frigido et humido, eo quod coagulatur a calido et sicco. Sal eciam terram sterilem facit, cibos condit, carnes exsiccat 25 et a putrefeccione fetoris et verme preservat. Et preter has proprietates quinque habet alias infinitas.

Corresponding
gifts in good
prelates.

Correspondenter ad primum prelati boni taliter generantur hii qui quodammodo erant arena terrestres atque instabiles iuxta parabolam Christi de domo fundata 30 super arenam Matthei VII°, 26 aqua baptismatis et

1. A in marg.: 5; E in marg.: Quinta causa; ib. AE: est scilicet deest; ib. D: si deest. 5. A: eciam specialiter religiosi. 13. A in marg.: Sermo LII: D in marg.: I.I; E in marg.: Evangelium de Confessoribus sequitur tercium. 14. A: *vos estis lux mundi* deest. 16. A: sicut esse; ib. tetragonus cf. De Civili Dominio I, pag. 54, ubi perperam: tetragonus sive vitupero. 20. D in marg.: convertendos; in marg.: condiendos; E in marg.: Sal quid signat. 23. A: Methiororum; E: Meth., recte *Μετῳρολογικῶν*; A in marg.: 1. 24. A in marg.: 2. 29. DE: qui quondam; ib. E in marg.: Generacio prelatorum mystica. 30. A: instabilis.

14. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 266—271. Cf. Johannis Hus Opp., tom. II, fol. XLIV^a—XLVI^b. Cf. Introd. in Prim. Part. Sermonem, pag. XXV. 23. Aristoteles, Meteorologicorum, IV, 10.

ardore ignis divini ac flatu Spiritus Sancti companguntur et super nivem ab opacitate peccati dealbantur. Unde natura aquea in eis incorporata significat sapienciam incretam; quod Beda dicit per illud (IV Reg. II°) mystice
 5 figuratum quando aque sanate sunt ex immissione salis in vas positum ad aquarum exitum, sic quod sal est Christi divinitas, vas eius humanitas, salis impositio est Christi incarnacio, posicio in extremo aque est tribulacionis consummacio. Aque mundacio est populi sancti-
 10 ficacio; unde quia in oblacione requiritur aqua devocionis et fervor caritatis, ideo precipitur (Leviticus II°) in omni sacrificio sal offerri. Unde quia oportet omnem humanam scienciam sapiencia regulari, ideo precipit Apostolus Col. IV°, 6 quod *sermo vester sit sale conditus*.
 15 Alie autem quatuor proprietates mystice debent prelati competere, cum ad hoc a puro sale, id est, Christo coagulantur, sic sapide ut terrenis inhiantes faciant sterilesce quoad secularia desideria radice corrosa sale desiderii celestis iuxta illud (Titi II°, 11): *Apparuit*
 20 *benignitas Christi erudiens nos, ut abnegantes impietatem et secularia desideria sobrie, iuste et pie vivamus in hoc seculo*. Nam sal sapiencie ruditates vetustas peccati radicitus eradicat, et de tanto secularia desideria sterilesunt. Sic enim debent prelati inutiles plantas affectionum
 25 evellere et sinceras virtutes inserere iuxta illud Jeremie I^o, 10: *Ecce constitui te super gentes et regna, ut evellas*. Et tercio omnem doctrinam spiritualem que est cibus spiritualis spe premii celestis sapidam reddit iuxta illud (Psalms XVIII°, 9): *Iusticie Domini recte*
 30 *letificantes corda*. Quarto carnem a lubricitate luxurie constringit iuxta illud (Matthei XIX°, 12): *Sunt eunuchi*
 Fol. 225^a *qui se ipsos castrarunt propter regnum celorum*. | Et sic quinto a peccati putrefeccione, a defamacionis fetore et corrode verbe consciencie preservat subditos
 35 quibus sapienciam claram que non marcescit mensuraliter subministrat.

Other properties of salt and their mystical significance.

1. DE: ardoris. 2. A: ac opacitatem. 5. DE: cum aque. 6. E: sal sit; ib. E in marg.: Misticacio sanacionis aque per sal. 13. D: sapienciam. 17. D: coagulatur; ib. E in marg.: Sal terram facit sterilem. Misticacio; ib. E: a terrenis viantes; ib. Hus loc. cit.: ut homines terrenis. 18. DE: cerosa. 19. A: Titum. 22. E: vetustatis. 25. A: et deest. 27. DE: evellas etc.; ib. D: secundo; ib. DE: spiritualem deest. 28. E in marg.: Sal cibos condit. 30. E in marg.: Carnes exsiccat.

Have our
prelates these
gifts?

Iudicet ergo ecclesia, utrum iste quinque proprietates vel earum opposita prelatis nostris conveniant, quia si, certum est ex fide evangelii quod nisi sint sal ad sensum expositum non sunt Christi discipuli sed habentes condicionem contrariam sunt discipuli Antichristi. Quod si sal liquescendo evanuerit frigore terrene cupiditatis, quia exinde *refrigescet caritas multorum* (Matthei XXIV°, 12) vel humore carnalis lubricitatis que vetat visionem sapientie (ad Hebreos XII°, 14: *Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam sine qua nemo videbit Deum*) 10 erit extra naturam salis ad officium illud inutile, cum perdentur condiciones salis alie consequenter. Ideo dicit Jeronymus quod prelatus infatuatus cupiditate temporalium, ut aqua effluit, timore perdicionis eorundem succumbit et errore legis Dei a gradu salis se ipsum 15 deicit. Quod si contigerit in prelatis, in quo fiet subditorum emendacio, non restat in quo nisi in Christo populus salietur; nam tunc oportet converti populum, cum subditi mali peccata sibi accumulunt et prelati nec a se ipsis nec a subditis peccata evacuant sed 20 potius tam in se ipsis quam populo purgacionem impediunt et peccata indurant; quia Eccles. XII°, 13 scribitur: *Quis miserebitur incantatori a serpente percusso?* Et hec ratio quare secundum beatum Gregorium prelatus perversus est incorrigibilior inter omnes. 25

Their sins are
the cause of the
devil's power.

Radicalis itaque causa regnacionis dyaboli super gentes est peccatum prelatorum ecclesie. Deficit enim tunc inter Deum et populum mediator, pro peccato populi satisfactor et ignorancium informator, cum nullus laycus erit sacerdote sic perverso omni genere peccati 30 profundius involutus. Ideo dicunt quidam quod tunc non mediant inter Deum et hominem seu populum sed inter dyabolum et plebem suam ad ipsam peccato multiplici ministralliter venenandum. Tale (inquam) sal infatuatum per aspectum retro ad temporalia versum 35 est in statuam salis, que non est sal vivum, terrenis

1. DE: utrum istorum. 2. DE: vel eorum. 3. DE: si deest. 4. A: erit deest; ib. A: et salis. 5. E in marg.: Nota. 6. DE: mala. 7. A: nec a deest. 8. DE: XIII° scribitur. 9. Codd.: merebitur. Correx. 10. E in marg.: Causa radicalis quare dyabolus regnat super gentes. 11. E in marg.: Nota. 12. A: satisfaccior. 13. A: quidam deest. 14. DE: mediat; ib. A: hominem seu deest. 15. D: instrumentaliter veniant; ib. E in marg.: Nota.

16. In Commentario in Mattheum hic locus non habetur. 17. S. Gregorii Opp., tom. I, pag. 1585 (?).

hominibus sapidum vel proprietatum aliarum sed fatuum
 simulacrum (ut dicitur de uxore Loth Genesis XIX°).
 Et hinc dicit Christus: *Mementote uxoris Loth*. Sed
 alii versi sunt in amaram voraginem peccatorum
 5 carnalium, quia Ecclesiastici . . . Qui olim erant *vallis*
silvestris per fructificationem et virorem operis virtuosi
 iam sunt *mare salis* Gen. XIV°, 3. Illi enim amaricant
 et non sapos faciunt conversantes. Ex peccato itaque
 mundi et carnis adiuncto peccato dyaboli, scilicet superbia,
 10 invidia et ira liquescit vel induratur sal infatuatum et
 fit inutile ad officium eius primarium. Sed tercio cum
 non sit possibile aliquid esse simpliciter frustratorium
 in natura, patet quod sal sic infatuatum valet ad aliquid.
 Deus enim non sinit peccatum esse nisi ex gracios
 15 ordinatione faciat illud proficere, multo magis naturas
 peccato subditas. *Valet ergo sal infatuatum* secundum
 fidem evangelii ad istum bifamem binarium, id est, *ut*
mittatur foras et conculcetur ab hominibus. Meritorium
 quidem foret caritative expellere tales prelatos fatuos a
 20 temporalium dignitate, cum ipsa illos infatuant et populum
 subiectum contaminant. Et lex Dei et lex nature docent
 tales expellere, ne ultra conversantes contaminent et
 faculas quibus comburuntur atque liquescunt, caritative
 subtrahere. Nec valent leges Antichristi isti legi contrarie.
 25 Sed secundo valent isti prelati fatui et resistentes
 isti expulsionis salubri ut vel obiective vel materialiter
 ab hominibus conculcentur. Sed non consencio quod sic
 conculcentur improvide in personis propriis sed arcentur
 in casu eciam violente ad separacionem a bonis ecclesie
 30 vel proscripcionem salvis naturis, ut sic facti spirituales
 ante se respiciant legem Dei. Nam Osee IV°, 6 scribitur:
Quia tu scienciam repulisti, repellam te, ne sacerdocio
fungaris mihi. Et Apocalypsis ultimo: *Foris canes et*
venefici. Quamvis enim tales sapientes sint, ut malefaciant,
 35 tamen (ut Osee X^o dicitur) non est veritas, non est

Wicked
 prelates should
 be expelled
 from their
 office.

3. D in marg.: In marg. inf.: Mementote uxoris. 5. D: Eccl. sequitur
 lacuna. 8. A: efficiunt. 11. E in marg.: Nota quod impossibile est
 aliquid esse simpliciter frustratorium in natura. 13. A: sic deest. 17. A:
 istud bifame. 19. DE: caritative deest. 20. A: infatuat. 21. A: con-
 tinuat; E: contaminat; ib. E in marg.: Quomodo prelati fatui mittuntur
 foras. 22. DE: contaminet. 25. E in marg.: Quomodo prelati fatui
 conculcantur. 26. Codd.: ut deest. 27. A: quod deest. 29. DE:
 violante. 33. A: fingaris.

3. Lucae XVII, 32: *Memores estote uxoris Lot*. 7. Vulg.:
Omnes hi convenerunt in vallem silvestrem, quae nunc est mare
salis. 33. Apoc. XXII, 15.

misericordia, non est sciencia Dei in terra, hoc est, in tali anima affectionibus terrestribus occupata, quia (ut dicit Jacobus cap. III°, 15) *sapiencia talium est terrena animalis et dyabolica*. Valet itaque sal infatuatum exequentibus divinam iusticiam ad premiacionem, valet 5 secundo sic omisso et conculcato ad correccionem, valet tercio ipsum sequentibus ad preconizacionem et valet quarto subditis | quibus iniuriatur ad expurga-^{Fol. 226^a}cionem.

Conculcatur autem tale sal infatuatum ab hominibus 10 mundanis dupliciter, scilicet corporaliter et spiritualiter; corporaliter autem dum caritative ab iniuriatis peccatum suum abhominantibus cruciatur. Spiritualiter vero dum meritorie conteritur vel in penam peccati commissi de amissione temporalis perditionis contristatur. Et patet prima 15 parabola de sale.

Properties of light.

Secundo principaliter Christus alloquitur apostolos et prelatos. *Vos, inquit, estis lux mundi*, hoc est, debetis secundum proprietates lucis naturalis mysticas mundanos homines divina sciencia illustrare. Supposita autem qui- 20 ditate, distincione et equivocacione lucis patet naturalibus quod sunt quatuor proprietates lucem visibilem consequentes. Prima quod inter qualitates corporales est spiritualissima, quod patet ex quinque condicionibus, primo quia appropriatur per quandam excellenciam 25 subtilissimo corpori, id est, celo, et secundo per consequens locatur loco dignissimo, tercio ratione sue spiritualitatis communicatur secundum eius principium situi punctali; quod principium punctale sufficeret ubilibet radiare. Quarto patet eius spiritualitas ex hoc quod fundata in 30 suo fonte non proportionaliter movetur ad motum materie deferentis, ut patet de radiis solaribus flante vento. Et quinto ex hoc quod nichil deperdit de substantia vel virtute subiecti per speciei multiplicacionem. Christiani autem et specialiter ecclesiastici ut filii lucis 35 imitatorii spiritualiter ambulant secundum doctrinam Apostoli (ad Ephesos V^o) habentes corpus Christi mysticum

1. It is the most spiritual of all bodies.

2. DE: anima scilicet. 3. A: III° cap. deest. 4. A: sic infatatum. 7. D in marg.: Quomodo sacerdotes sal infatuatum sunt conculcandi: ib. A: precanipsacionem. 10. A: fatuum; D: fatuatum; E: in addidit: ib. E in marg.: Dupliciter sal fatuatum ab hominibus mundanis conculcatur. 14. A: de deest. 17. E in marg.: Secundo Christus principaliter alloquitur apostolos et prelatos. 19. DE: materialis. 22. A: visibiliter. 23. DE: quod est; ib. E in marg.: Prima proprietates lucis est hec. Notare debes valde bene materiam presentem. 25-33. E in marg.: 1, 2, 3, 4, 5. 31. DE: proporcionabiliter. 33. DE: non deperdit. 35. E in marg.: Fideles habent proprietates lucis. 37. A: consequentes.

quod est omnium subtilissimum (ut patet Eph. IV°),
et habentes conversacionem suam in celis, sapientes que
sursum sunt et non que super terram (ut docet Apostolus
Col. III°, 2 et Heb. II°: *Que sursum sunt et non que*
5 *super terram* etc.). Sunt etiam de minimo temporali
contenti secundum consilium Apostoli I^o ad Tim. VI°, 8:
Habentes alimenta. Fundati etiam in Christo non cessarent
a suis operacionibus spiritualibus pro turbine improprietii
vel voce quomodolibet infestante, quia secundum Lin-
10 colniensem quam monstruosum esset astrum moveri ad
motum turbine sublunaris, tam monstruosum est in
ecclesia militante prelatum turbare extra tramitem rationis
pro motu vertiginoso subditi inquieti. Et ideo Salvator
excludit Johannem *datum in lucem gentium* (Isaie XLIX°, 6)
15 *ab arundine ventorum impulsibus agitata* (Matthei XI°, 7).
Et ultimo spirituales diffundendo sapienciam ipsam non
minuunt, cum distributa suscipit incrementum et avaros
tamquam dedignata reddit posteriores, quia *clara est et*
que non marcescit (Sap. VI°, cap. 13). Et sic *licet is qui*
20 *foris est noster homo corrumpitur, tamen is qui intus*
est renovatur de die in diem (II^a Cor. IV°, 16).

Ista ergo quintuplex lucis proprietas dicit complete
cuilibet christiano quomodo viveret quoad Deum, quoad
se ipsum et quoad proximum et quoad mundum et
25 quoad dyabolum, quousque fuerit *deposicio huius taber-*
naculi. Debet enim christianus inniti supremo corpori
Christo quod est neutrum in personarum acceptione, et
tunc non est possibile quod turbines temptancium
confundant persecutos, si more lucis reflectant cum
30 splendore exempli et ardore caritatis causam eorum
in suum principium, quia conclusio Apostoli est (ad
Rom. VIII°, 28) quod *timentibus Deum omnia cooperantur*
in bonum. Quis ergo nos separabit a caritate Christi
qui est lux mundi (Johannis VIII°, 12)? An persecutio
35 an fames, et sic de ceteris que enumerat Apostolus ad
Romanos ubi supra? Recolat ergo viator de hac natura
lucis et contra quodcunque resistens recto incessu
reflectat ardorem versus suum principium. Sic enim

Corresponding
qualities in the
Christian.

4. A: Phil. III°. 4, 5. A: sunt — terram deest. 6. DE: ad deest.
7. DE: alimenta etc. 16. D: disseminando; E: dispargendo. 19—21. A:
Et sic — Cor. IV° deest. 22. E in marg.: Nota. 24. DE: ipsum quoad.
25, 26. DE: de ipso fuerit hoc (E: huiusmodi) tabernaculum. 27. A:
Christo deest. 34. A: Rom. VIII°. 35. A: numerat. 37. A: incessui.

carbones ignis congeret super caput eciam inimici instar Christi (ut docet Sapiens Proverb. XXV°, 22).

Light is the
most universal
in its operation
of all material
forms.

Secunda lucis proprietas consequens ad priorem est in operatione sua universalissima inter omnes formas materiales. quod patet ex multiplicitate operacionum, 5 ex eius extensione quoad situm et eius duracione quoad evum. Habet enim naturam producendi quodcunque materiale sublunare secundum capacitatem materie, ut hic generat hominem et (secundo Phisicorum) ibi bestiam aut quodcunque vivum secundum variacionem 10 seminis quod vivificat, fovet et iuvat, hic dissolvit glaciem, ibi constringit lutum, hic causat iridem, ibi halonem, et (ut breviter dicatur) non est effectum dare naturalem alicuius generis corporalem ad quem non habet efficaciam producendi et productum in esse conservandi. 15 Nam illustrando duplicem spiritum animalis vitam eius continuat, ut patet in libro fontis vite, ymmo secundum Albumazar libro De Judiciis Astrorum allegante Ypocratem: *Nisi stellarum lux de nocte subtiliaret densitatem aeris, destrueret omne vivum.* Et quoad situs extensionem 20 dicunt philosophi quod a summo celo empyreo usque ad mundi medium est diffusa. Patet eius efficacia in motu maris, in generatione lapidum et mineralium, in terre visceribus, et sic vis eius licet nobis insensibilis 25 pertingit ubique.

Fol.
226^b
25

Ex quo patet quod non est possibile alicubi esse puram tenebram, quia tunc alicubi esset materia informis quod non est intelligibile. Et quoad universitatem temporis patet quod lux est creatura prime diei (Genesis I^o) et in eius fortificatione terminabitur mundi perfectio, 30 cum Ysaie XXX°, 26 dicitur quod *post diem iudicii lux lune erit ut lex solis*; et certum est quod interim non deficiet tum propter mundi indigenciam, tum propter contrarii carenciam. Correspondenter spirituales in ecclesia omnibus debitores sunt, ut merendo proficiant 35 (Rom. I^o, 14: *Sapientibus et insipientibus debitor sum*). Sed (ut dicitur Rom. VIII°, 12) *non carni ut secundum carnem vivamus* sed spiritualiter debemus omni creature

3. E in marg.: Secunda proprietas lucis. 4. DE: comparacione sua.
9. DE: ut homo; ib. DE: et sol ex II°. 12. E in marg.: halon.
11. 15. A: efficacione. 16. DE: triplicem speciem naturalem. 17. A:
ut patet deest. 19. E in marg.: Albumasar. Rectius: Abunazar, i. e.
Abu Nasr Alfarabi. 20. A: Ex quoad. 23. A: mari. 29. DE:
prima creatura Dei. 31. DE: Ysaie XXXIV; A: III°. 35. DE: omnes.
36. DE: eciam debitor.

St. Paul's
varied
activities.

proficere instar Apostoli qui de se ipso dicit (I^a Cor. IX°, 22): *Omnibus omnia factus sum*. Fuit enim tunc medicus Thimotheo (1 Thimothei V^o) *modico vino utere propter stomachum*, nunc nauta (Act. XXVII°), nunc operarius manualis (Act. XVII°), nunc poleticus appellando Cesarem (Act. XXIV°), nunc philosophus disputando cum Atheniensibus (Act. XVII°), nunc predicator (Act. XIII°), nunc miraculorum factor (Act. XIII°), nunc indigentium procurator (I Cor. XVI°), nunc propheta (Act. XXVII°),
10 et sic generaliter omnibus lucrificavit (ut I Cor. IX°, 22: *Omnibus omnia factus sum*). Et porporcionaliter debemus et specialiter prelati omni creature cooperari iuvando merito sancte vite, quia deficiente huiusmodi communione iniuriamur cuilibet creature, subtrahendo debitum.

15 Et quoad extensionem situs, cum homo interior sit ubicunque afficitur, patet quod perfectus in quodammodo caritate est ubique, quia ambulando in via dileccionis oportet quod affectio se extendat ad omnes. Nam Psalmo CXVIII^o, 96: *Latum mandatum tuum nimis*. Deus
20 enim precipit amicos a dextris et inimicos a sinistris diligere Matthaei V^o. Et certum est quod debemus Deum diligere et in eo singulas creaturas sed amplius celestia; et sic exponitur illud Apostoli (Philippi III°, 20): *Nostra autem conversatio in celis est*. Anima enim verius est
25 ubi afficitur quam ubi actuatur sine actuati affectione, et tunc comprehendemus cum omnibus sanctis.

Et quoad durabilitatem: Ecce *caritas nunquam excidit* (I Cor. XIII°, 8). Unde sicut claudit contradiccionem creaturam aliquam esse sine lumine, sic et hominem
30 esse gratum sine caritate, ut patet ibidem: *Si linguis hominum* etc. Nec est possibile creaturam esse nisi de quanto habet esse a lumine dileccionis lucis prime, ut quosdam diligit ad beatitudinem et quosdam ad punicionem misericordem.

35 Considerent ergo prelati nostri si sic sunt lux in domino; dicit enim Apostolus (ad Ephes. V^o, 8): *Fuistis aliquando tenebre*, quia inter vos et quoad Deum divisi,

I. D in marg.: Ista que dicuntur de Paulo contradicunt quinque rationibus de civili dominio in precedenti sermone dictis. 5. DE: nunc autem. 7. A: Act. XXXVII°; ib. A: Act. XIX°. 11. AD: Omnia omnibus deest. 13. A: sancti. 16. E in marg.: Quoad extensionem situs. 20. A: a sinistris deest. 23. DE: Phil. II°. 26. A: apprehendemus; ib. A: sanctis etc. 27. E: ecclesia caritas. 29. DE: aliquam deest. 36. A: V^o deest.

sed nunc in luce prima singulariter uniti, quod si non sunt sic lux singulariter aut moveatur obstaculum et lux prima que est summa unitas secundum legem evangelicam illustrabit, quia lux prima sine acceptione persone semper et ubique agit secundum capacitatem 5 materie, sic enim in penam peccati prioris lux prima indurat cor Pharaonis et dissolvit ut glaciem animos lubricorum. Et breviter non est possibile aliquam proprietatem philosophicam inesse materiali lumini quin proporcionabilis insit principalius prime luci. Unde 10 congruencius est philosophis secundum habitudinem primam lucem et libros theologicos philosophiam suam addiscere quam nude et imperfecte in philosophorum codicibus et consideratione nuda sue essencie et non cause prime sine qua nichil perfecte cognoscitur. Et 15 secundum istam considerationem dicit Augustinus quod *quelibet veritas philosophica includitur in scriptura.*

SERMO LIII.

Vos estis lux mundi. Matthei V^o, 14.

Properties of
light continued.

Quando fui iunior et in delectacione vaga magis 20 sollicitus collegi diffuse proprietates lucis ex codicibus perspective et alias veritates mathematicas quas secundum considerationem ad finem moralem concepì in scriptura intelligi. Debet ergo perfectus philosophus libros naturales de luce legere et se huic doctrine 25 evangelice conformare. Supersunt autem due proprietates alie lucis in quibus possumus cognoscere quomodo secundum intencionem prime lucis possumus aptari per gratiam, ut simus lux mundi. Tercia autem proprietas lucis est quod in omni accione eius est ordinatissima; 30 quod patet ex duodecim: primo ex accionis indifferencia, cum in omni capaci medio quantum potest sine differencia se diffundit, secundo ex accionis celeritate, cum subito ex eius spiritualitate se multiplicat ab oriente

3. Light is most
regular in all its
action.

2. A: ammoveatur; E: ante removeatur. 4-6. A: sine — prima deest. 10. E: proporcionalis. 11. A: beatitudinem ad. 19. A in marg.: Sermo LIII; D in marg.: LII; E in marg.: Sequitur ad idem evangelium subsequens digestio. 20. E: fui minor et in dilectione. 27, 28. A: cognoscere — possumus deest. 28. E in marg.: Due proprietates lucis. 29. E in marg.: Tercia proprietas lucis. 31. D in marg.: Duodecim proprietates lucis hic ponuntur; ib. E in marg.: 1. 33. E in marg.: 2.

17. S. Aug. Opp. tom. VIII, pag. 254. Cf. Trial., pagg. 64, 240, 379. 24. Cf. Wyclif's Opus Evang. lib. I, cap. XXV.

in occidens (ut dicitur secundo De Anima tercio) in hoc quorsumcunque secundum lineas radiosas rectissimas subducto obstaculo sperice se diffundit (ut probatur secundo Vitulonis I). Quarto in hoc quod impedi-
 5 opaco penetracionem luminis secundum angulum reflexionis equalem angulo incidencie regulariter se reflectit (ut demonstratur V Vitulonis XX). Quinto ex hoc quod retro opacum secundum tres differencias regulariter causat umbras (ut patet secundo Vitulonis). Sexto ex
 Fol. 226^c hoc quod a quolibet puncto | luminis illuminabili directe opposito diffunditur ad illuminale radius luminosus unica tantum linea perpendiculariter incidente (patet ex secundo Vitulonis secundo). Septimo ex hoc quod omne umbrosum plus illuminatur circa radium sibi perpendi-
 15 culariter incidentem et a puncto propinquiore forcius, licet situi distanciori incidunt plures radii a pluribus punctis corporis luminosi (patet illud secundo Vitulonis XXI et duobus sequentibus). Octavo ex hoc quod omne luminosum, cum continue eque multum effundit
 20 de lumine in minori spacio circumclusum ipsum, forcius illuminat quam spacium maius illo (patet secundo Vitulonis XXIV). Nono ex hoc quod radii ab uno puncto luminis precedentes secundum linearum longitudinem ad eque distanciam plus accendunt (patet
 25 secundo Vitulonis XXXV). Et hinc decimo patet quod omne lumen per foramina angularia incidens rotundatur, et ex sexto sequitur undecimo quod radius luminis per foramen super subiectum solidum incidentis erit perimetro in solido super perimetrum foraminis eripiatum
 30 (patet prima istarum legum II° Vitulonis XXXIX et posterior patet eodem libro XXVI). Duodecimo in hoc quod radio perpendiculari omne corpus dyaphanum penetrante radius oblique incidens in medio secundi

Instances of this regularity.

3. A: sperice deest; ib. E in marg.: 3. 4. E in marg.: 4. 7. E in marg.: 5. 9. E in marg.: 6. 12. DE: unica cum; ib. A: ex x; D: ex 20. 13. Codd.: secundo secundi Vitulonis; AE in marg.: 7. 17, 18. A: Vitulonis XXI; E: Vitulonis 2. 18. AE in marg.: 8. 20. A: ex lumine. 22. AE in marg.: 9; ib. A: XXVIII°. 23. A: lumina. 25. AE in marg.: 10. 26. E: per foratum. 27, 28. A: sexto — solidum deest. 28. E: umbram solidi; ib. D: incidens. 29. A: solide; ib. A: ampliatur. 30. E in marg.: 11. 31. DE: XXXVI°; ib. A: Duodecimo deest; ib. E in marg.: 12. 32. A: diaphonum.

4. De Vitelone Thuringensi cf. M. Curtze in „Bulletino di Bibliografia e di Storia delle scienze matematiche e fisiche Roma 1870, IV, 49—77. Vitelo (Witelo) autor saeculi XIII. scripsit Perspectivae libros decem.

dyaphani densioris refringitur ad perpendicularem directe super secundi dyaphani superficiem et in medio secundi dyaphani rarioris refringitur ab eodem (patet secundo Vitulonis XLVII). Et patent iste tres leges experientia satis certa; quotlibet sunt regule lucis ordinatissime per 5 quas ut libros splendidos docemur quomodo ascendemus moraliter in contemplacionem perspicuam lucis prime.

Spiritual application of these qualities.
1. We must do good to all.

2. and that not slothfully.

3. Charity must radiate in all directions and return upon ourselves.

4. It must take the form of loving punishment with the wicked.

Simus itaque more lucis prompti (quantum in nobis est), ut omnibus beneficiamus, ut docet Apostolus (ad Romanos XIII°, 18 *Si fieri potest quod ex nobis est*) instar 10 patris celestis *qui solem suum facit oriri* (Matthei V^o, 45). Simus secundo *sollicitudine non pigri* (Rom. XII°, 11) sed *caritatem continuam habentes* (Col. III°, 14). Diffundamus tercio radios caritatis sine personarum accep- cione ordinata et recta intencione ad Deum super nos 15 et amicos a dextris inimicos a sinistris ad patrem ante mortuos et illos futuros retro gentes ad mortuos in purgatorio sub nobis detrusos et precipue ac centraliter ad nos ipsos, *ut sic possimus comprehendere que sit longitudo et latitudo* (ut dicit Apostolus). Quarto pec- 20 catore per opacitatem peccati ponente obicem caritati secundum mensuram qua diligimus naturam repellentem radium caritatis reflectimus in Deum radium amoris nature de caritativa punicione, servata utrobique paritate amoris nature. Sic enim Deus infundit gratiam pre- 25 venientem in peccatores velut radium incidentem, quod si in vacuum gratiam Dei recipiant per curvitatem peccati, reiciendo redit radius gracie punicionis. Et par est amor Dei utrobique quoad naturam, sicut et parificatur pena quodammodo ad culpam. Angulus 30 autem medius inter angulum contingencie et angulum reflexionis est obliquitas peccati quod Deus semper punit ad regulam. Et utinam istam legem attenderent iudices qui per censuras ecclesiasticas puniunt delin- quentes. Tunc enim radium caritative punicionis reflec- 35 terent proportionaliter ad culpam in Deum et non tam inproporcionabiliter curvarent ad sensum.

1, 2. A: diaphonum. 1. AE: refrangitur; ib. AD: ducta. 2. DE: superficiem rarioris. 3. E: refrangitur. 8. A: sumus. 9. E in marg.: Applicacio proprietatum lucis ad moralitates. 10. E in marg.: 1; ib. DE: Rom. V^o. 12. E in marg.: 2. 14. E in marg.: 3. 20. DE: latitudo deest; ib. E in marg.: 4. 24. A: parciate. 25. AD: infundavit. 26. A: quia. 28. A: gracie; ib. E in marg.: Graciam infundendo et puniendo utrobique amor Dei par. 36, 37. DE: proporcionabiliter. 37. DE: inproporcionabiliter.

Quinto subtrahamus beneficienciam temporalem a
 tetrīs peccatoribus, non fovendo eos vite necessariis
 vel favore. Umbra enim est bonorum huiusmodi ipsis
 naturaliter posteriorum subtraccio et variatur secundum
 5 triplex genus peccati, de quo 1^a Joh. II°, 16: *Omne
 quod est in mundo aut est etc.* Sexto debemus omne
 donum Dei quantumlibet parvum ad utilitatem proxi-
 morum convertere servata tamen semper intencionis
 rectitudine, quia *si oculus tuus fuerit simplex etc.*
 10 (Matthei VI°, 22). Radius perpendicularis ubilibet pene-
 trans irrefracte est intencio qua Deus ad minimum
 confuse intenditur sub ratione boni quia bonum est quod
 omnia appetunt (Ethicorum I^o). Septimo quanto vicinius
 appetimus aliquid in ordine ad summum bonum est
 15 appetitus luminosior, licet bona ab ipso prius elongata
 sint remisse secundum plurem rationem creatam appe-
 titibilia. Octavo debemus colligere vim amandi et ipsam
 non eque primo sine subordinatione dispergere inter
 multa, quia unum necessario est amandum, quod
 20 amatur sincerius quo vicinius cum paucioribus mediis
 separatis. Nono debemus omnes radios amoris a virtute
 indivisibili procedentes unire in Deum qui est centrum
 tocus boni diligibilis (ut patet De Divinis Nominibus
 cap. V^o) et equo libramine dum claudicatur tendere
 25 ad circulum intelligibilem infinitum, cuius centrum est
 ubique et circumferencia nusquam. Nulla quidem crea-
 tura debet diligi nisi secundum rationem qua prima
 natura in ipsa summe diligitur. Et hinc X^o oportet
 30 226^a quod omnis radius amoris sicut incipit | a bono analogo
 et artatur in bono particulari creato, sic circulariter
 redibit in Deum largius diligendum. Et ista ampliatio
 radii amoris docet undecimo Deum esse pre ceteris
 amplius diligendum. Duodecimo docemur radium amoris
 ad bonum simpliciter et ad nullam creaturam reflectere,
 35 cum quolibet habet tenebram sive potenciam contra

5. We must withdraw earthly benefits from the perverse.

6. We must use all God's gifts for the good of our neighbours.

7. We must desire most the highest gifts.

8. We must keep the power of loving under control,

9. and concentrate it in God.

10. All love must increase our love for God,

11. who is to be loved above all else.

12. Our love must be directed to goodness, not to creatures.

1. E in marg.: 5. 3. A: vel sanare. 4. DE: temporis. 6. E in marg.: 6. 12. DE: qua bonum. 13. E: quantum; ib. AD: vicinus; ib. E in marg.: 7. 17. E in marg.: 8. 18. A: ordinacione. 20. A: vincimus. 21. E in marg.: 9. 23. A: tocus generis boni; D: tocus doni. 24. A: cluditur. 27. A: diligencius; ib. E: secundum deest; ib. racione; ib. A: qua potest. 28. DE: ipso; ib. E in marg.: 10. 32. E in marg.: 11. 33. E in marg.: 12. 35. A: quilibet.

13. Aristoteles, Eth. Nicom. I.: bonum aliquod appetere videtur, idcirco pulchre veteres id esse bonum pronunciarunt quod omnia appetunt. 23, 24. Dionysius Areopag. De Div. Nom., cap. V.

Rays direct,
refracted,
reflected.
Meaning of
refracted.

actum sed irrefracte per totam universitatem creatam usque ad lucem primam regulariter penetrare. Ad tantum enim illuminat lux vera omnem hominem venientem in hunc mundum quod, sicut cognoscit bonum primum in suo analogo, sic necessario amat et appetit ipsum 5 idem sed inordinate, cum oblique spargit radium amoris ad creaturas que sunt tenebre finaliter terminatum et tam hoc exemplum quam hoc exemplatum est una de secrecioribus et mirabilioribus nature legibus. Sed pro duabus partibus sequentibus legis nature est notandum quod secundum doctrinam perspectivorum aliquis est radius rectus, alius refractus et alius reflexus; et secundum hoc sunt tria genera visionis. Radius refractus dicitur quando declinat a rectitudine propter variationem gradus dyaphani sed penetrat dyaphanum 15 distancius, ut patet de specie denarii in disco superfusa aqua de specie astri apparentis mane vel vespere per vaporem et generaliter quandocunque ex vaporacione medii ampliatur angulus pyramidis radialis. Sic enim secundum Lyncolniensem ex variacione medii 20 contingit quantumlibet parvum quantumlibet magnum in quantalibet distancia apparere.

Three
corresponding
rays of love.

Correspondenter est dare tres maneries radiorum amoris: aliquis enim est radius rectus, sicut habencium oculos simplices, reddentes totum corpus interioris hominis 25 lucidum (ut dicitur Matthei VI°, 22). Alius est autem radius obliquatus a rectitudine quo putatur quantumlibet parvum bonum per involucionem inordinatam in tetrīs temporalibus esse quantumlibet magnum bonum, ut patet de avaris et gulosis constituentibus temporalia 30 Deum suum. Sed adhuc cum difficultate penetrant ad Deum confuse et defectibiliter finaliter diligendum, et licet omnes oportet purgari per ignem (ut docet Apostolus I Cor. III°, 12: *Si quis superedificat lignum, fenum aut stipulam* etc.), illi autem qui per radium 35 affectionis non penetrant ista tetra terrestria, sed ibi sistunt finaliter eciam secundum radium perpendicularem,

9. DE: mirabilibus. 10. A: legis duodecime. 12. D: refractus alius. 13. E in marg.: Radius rectus, refractus, reflexus. Refractus. 18. 19. A: ex variacione. 19. A: pyramidia. 21. A: parvum quantumlibet deest. 23. D in marg.: Tria genera visionis sunt triplex gradus dileccionis; ib. E in marg.: Radius amoris rectus. 27. E in marg.: Obliquatus. 28, 29. DE: in ceteris. 33. A: licet deest; ib. A: hos oportet. 35. A: et stipulam. 37. DE: eciam deest.

hii (inquam) sunt de genere dampnandorum, eo quod oportet eos carere visione et amore lucis abscondite, et de tali genere visionis reflexe videtur Jacobus loqui in capitulo primo 23: *Si quis auditor est verbi et non*
5 factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis sue in speculo. Nam quoad opus reflectit amorem tamquam ad pollutum speculum temporalium et non directe penetrat quoad Deum, sicut cum facit vivens secundum legem perfecte libertatis, cum Deus sit amator operis.
 10 Sicut enim Deus secundum legem suam ordinat quod radius amoris intellectus humani totam universitatem creatam penetret et non sistat antequam cum luce inaccessiblei sit coniunctus, sic ordinat quod deficientes ab ista lege finaliter perpetuo sint dampnati. Docemur
 15 itaque per legem reflexionis duplicis radorum inniti Deo qui est perpendicularis radius, dum impugnatur per resistenciam adversancium peccatorum, quia Jeremie XVII°, 5: *Maledictus qui confidit in homine*; et a tali plus resistente debemus plus elongari minus communi-
 20 cando in bonis temporalibus; econtra autem de homine minus opaco peccatis; sibi enim debemus plus comunicando bona diffundere, quia a Deo luce prima docemur unumquemque secundum eius bonitatem diligere. Et breviter ab istis libris naturalibus possumus artem
 25 amandi addiscere sine cuius practice noticia non est possibile aliquem salvum esse. Si enim amore recto finaliter in Deum tenderit erit salvus, si autem amore obliquo refractus fuerit finaliter a creatura oportet eum ab illis angulis in purgatorio expurgari. Ideo cum *sim-*
 30 *plex* sit dictum ethimologice *sine plica*, omnis autem angulus plicam implicat, subtilissime commendat prima lux oculum simplicem viatoris. Sed qui secundum visionem terciam reflectunt radios amoris ad creata, cum habeant visionem dampnabilem in speculo, indubie
 35 sunt dampnati. Sunt enim contra regulas caritatis se ipsos amantes, ut dicit Apostolus.

Quarta proprietas lucis est quod instinctu naturali est homini inter qualitates gratissima. Quod patet ex

Light is most pleasant to man.

3. DE: reflexe deest; ib. E in marg.: Radius amoris reflexi. 7. A: politum. 8. A: penetrant. 10. E: ordinavit. 11. A: radium; ib. E in marg.: Ordinacio Dei de amore humano. 11. A: in ista lege; ib. DE: facit finaliter. 19, 20. A: in in comunicando. 21. A: Si enim. 27. DE: est salvus; ib. E in marg.: Nota de purgatorio. 29. A: angelis. 30. A: omnis non. 35. A: dampnandi. 38. E in marg.: Lux est homini gratissima; D in marg.: Quare iuvenes iocundi, senes tristes.

Unknow-
some-ness of
darkness.

tribus: primo in anima que naturaliter delectatur
actuare subiectum plenum lucidis spiritibus; quibus
siccatis in senio non est hilaris sed timida propter
horrorem terrestris opaci; unde nedum homines sed et
pecudes ut simie horrent in tenebris et aeris lumine 5
serenato naturaliter iocundantur. Unde secundum regulas
medicorum aura pestilencialis est, quando videtur pluere
et non | pluit, eo quod tunc est regio opacis terrestribus
occupata et per consequens ab irradiatione celestis
luminis tamquam aer in puteo prepedita, homines autem 10
propter generacionem bonorum spirituum a mundo
cibario productorum recreantur in viribus membrorum,
exhilarantur in affectibus voluntatum et generaliter
fortificantur in omnibus viribus animorum. Ex efficacia
eciam luminis in tribus proprietatibus superioribus 15
declaratis satis claret ratio. Unde lux inter qualitates
corporeas debet esse gratissima, unde naturales dicunt
pro regula quod melancolicus est naturaliter timidus
atque malivulus, quia melancolia que inter omnes com-
plexiones plus habet opacitatis inseparabiliter gerit secum 20
timorem. Sed tercio specialiter patet per hoc quod omnes
homines naturaliter scire desiderant (ex primo Meta-
physice), sed lux inter qualitates est maxime manifesta-
tiva, quia ad Ephesos V^o, 13, scribit Apostolus: *Omne
autem quod manifestatur lumen est*; ideo ratione doctrine 25
luci afficimur; unde non mirum de dicto Thobie V^o
cap., 12: *Quale gaudium mihi erit qui in tenebris sedeo
et lumen celi non video*. Lumen enim oculorum quod
est sensuum subtilissimum non procedit in actum nisi
celesti lumine fuerit superfusum. 30

Pleasantness of
the light of
wisdom.

Correspondenter lumen sapientie qua Deus diligitur
est cuilibet sani iudicii gratissimum, cum enim facit
heroicum celestia sapientem *que sursum sunt querere*
(ut dicit Apostolus Col. III°, 1). Cum autem Deus sit
anima creati spiritus per lumen gracie de quanto ipsum 35
vivificat, sicut ipse spiritus est anima corporis causando
vitam nature, patet quod increata sapientia cuius delicie

3. E: sed divisa super. 4. DE: et deest. 5. A: perhorrent.
6. E in marg.: Aura pestilencialis. 9. E: occupatur. 10. A: autem
deest. 12. A: recreant. 13. E in marg.: Reacreacio (!) hominis.
16. A: lux in. 17. DE: Unde tales; ib. D in marg.: Regula melancoli-
corum; E in marg.: Nota de melancolia. 19. DE: melancolicus qui.
21. AD: timorem deest. 22. A: natura. 22, 23. D: primo medico;
AE: meta^o. 23, 24. DE: manifestiva. 26. Codd.: Tob. IV°. Correx-
i. 29. DE: sensibulum. 32. A: enim deest. 33. A: eroicum. 34. E in
marg.: Heroicus. Deus est anima creati.

sunt esse cum filiis hominum manet sic solum cum homine spiritualiter lucido, *quia in malivolam animam non introibit sapiencia nec habitabit in corpore subdito peccatis* Sap. I^o, 4; quod Apostolus sub interrogacione
 5 exponit alludens dicto sensui mistico: *Que, inquit, comunicacio Christi ad Belial aut lucis ad tenebras* (II. Cor. VI°, 14)? Non ergo inhabitat sapiencia increata que est lux vera in quoquam per gratiam nisi supernaturaliter illuminet vires anime sibi subditas que
 10 respectu irradiacionis supercelestis vocantur tenebre; unde Psalmista signanter orat Psalmo XVII°, 29: *Domine Deus meus illumina tenebras meus*. Unde non solum Deus abhorret tenebras peccatorum sed fidelis qui ex Deo est abhorret naturaliter ipsum subiectum natura
 15 sibi simile, quando horrendis criminibus est turpatum. Et inde dicit Salvator Matthei V^o, 16: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona*. Habeamus ergo tres spiritus lucidos, animalem in capite celestia sapiendo, vitalem in corde articulos fidei creando, cum iustus ex fide vivit, et naturalem in epate spe spiritualibus inherendo.

Et tunc indubie copulatur nobiscum Deus per gratiam quem philosophi vocarunt animam mundi, et tunc non offendemus ut *ambulantes in tenebris* (sicut docet Sal-
 25 vator Joh. XII°, 35), et tunc habituati hiis tribus luminibus theologicis ibimus gaudentes eciam in tribulacionibus et persecucionibus corporis persecuti secundum doctrinam Apostoli (ad Ephesos V^o, 9): *Fructus lucis est etc.*, et (Jacobi I^o, 2): *Omne gaudium existimate*, et (Act.V^o, 41):
 30 *Ibant apostoli gaudentes etc.* Solum enim sic lucidi et non obscuritate peccati tenebrati sunt in causa Dei cordati, quando singuli alii sunt serviliter timorosi. Sic autem aura pestilencialis anime non nocebit; quando ergo peccator tenebratur peccatis et Deus non stillat
 35 super eum punicionis pluviam, est signum evidens pestilencie gehennalis ad quam differtur tribulacio. Mundus vero cibus anime sunt virtutes et eorum opera cuius cibi fructus est beatitudo. Ad Ephesos V^o, 9

It is bad for the sinner to be left unpunished.

3. DE: intrabit. 10. DE: supercelestes. 14. E in marg.: Vires anime tenebre. 16. DE: Et idem dicit. 18. A: Habemus igitur; ib. E in marg.: Habeamus tres spiritus lucidos: animalem, vitalem, naturalem. 21. DE: spiritibus. 22. E in marg.: Deus copulatur homini per quid. 23. A: non deest. 25. A: tribus deest. 28. Codd.: Fructus lucis. Correx. 29. A: Omne — existimate deest. 30. DE: lucide. 35. A: non est. 37. E in marg.: Cibus anime.

scribitur: *Fructus autem lucis est in omni bonitate et iusticia et sanctitate*; fructus autem finalis in patria patet Apoc. ultimo.

Econtra autem de fructu *turpitudinis, stultiloqui aut scurrilitatis que ad rem non pertinet* (ut ibidem⁵ dicitur) quia indubie *corrumpunt bonos mores colloquia prava* (ut dicitur I Cor. XV°, 33). Cibus igitur qui permanet in vitam eternam et generat bonos spiritus faciens animosos est bona opera et virtutes digeste in via ut stomacho, in purgatorio ut epate,¹⁰ et in finali iudicio ut corde. Nam post erunt spiritus gaudii copulati beatifice in solidis membris ecclesie.

Correspondence
in the gifts of
mind and body

Et cum quatuor dotes corporis habebunt quatuor dotes anime sibi correlarias quibus elevabitur intellectus ad summum speculum perpetuo intuendum, non mirum¹⁵ si affeccio proportionaliter immutetur. Sunt enim tres particulares digestiones verbi Dei in spirituali homine quarum prima incipiens in ore, id est in capacitate sensitiva extrinseca, completur in ymaginativa ut stomacho, secunda perficitur in memoria ut epate |, et tertia in^{Fol. 227^b} corde, intellectu scilicet et voluntate, quando transmittit membratim sententiam Dei ad totum corpus operum nutriendum, et sic in effectum premii opera parcium ecclesie sequuntur regulas Apocalypsis XIV°. Consideret ergo quilibet christianus si habeat istas proprietates²⁵ lucis mysticas, sed precipue prelatatus ecclesie, quia si non habeat est indubie vasallus perpetuus principis tenebrarum.

SERMO LIV.

Non potest civitas abscondi supra montem posita. 30
Matthei V^o, 14.

Christ's
comparisons of
apostles and
prelates.

Duo sunt quibus Christus comparat suos apostolos et prelatos, scilicet civitas et lucerna; et sicut in duobus comparatis ex naturali philosophia scilicet in sale et luce sunt puncta philosophica naturalia contemplata,³⁵

1. 5. DE: stultiloquium aut scurrilitas. 6. DE: bonos deest.
7. DE: ergo. 8. A: nutritur. 9. E in marg.: Tres digestiones
spirituales. 18. A: id est deest. 21. A: quod transmittit. 24. A:
sequuntur illas. 26. D in marg.: gman, ut videtur verb. Bohem. (ginan?).
30. A in marg.: Sermo LIV; D in marg.: LIII. 33. E in marg.: Civitas
ad propositum quid est.

sic in duobus sequentibus potest philosophia, politica
et moralis per ordinem contemplari. Dicit ergo primo ^{1.} The city set
apostolis et per consequens quibuscunque eorum vicariis, on a hill.
sive Romano pontifici sive aliis, quod *non potest civitas*
⁵ *abscondi supra montem posita*. Ista autem civitas debet
esse quicunque prelatus ecclesie in quo debent esse
quecunque artificialia et habitabilia ad beatitudinem
hominis requisita. Sed oportet omnino quod *ista civitas*
sit supra montem posita, quia super Christum qui est ^{The hill is}
¹⁰ mons altissimus situata fundaliter et erecta. Nam Christ.
Isaie II° dicitur: *Erit in novissimis diebus preparatus*
mons domus Domini in vertice moncium et elevabitur
super colles et fluent ad eum omnes gentes. Omnes ergo
prelati qui legitime gerunt vicariam Christi fundantur
¹⁵ primo et principaliter in hoc monte et per consequens
ex patencia operacionis lucide non a fidelibus abscon-
duntur.

Debet autem talis civitas secure murari, ut contra
insidias hostiles tam quoad se quam quoad thesaurum
²⁰ quem continet sit segura, et miro modo mons in quo
fundabitur debet esse *murus et antemurale* ac ostium
civitatis. Debet autem hec civitas more Pauli esse omnia
omnibus egentibus ac tutela (ut supra exponitur ser-
mone LII°). Quamvis autem secundum Apostolum *non*
²⁵ *habemus hic manentem civitatem sed futuram inquirimus*,
oportet tamen ecclesiam tam militantem quam trium-
phantem que est Jerusalem edificari ut civitas, sic quod
hoc regnum celorum constet ex prelatiis ut civitatibus, ex
dominis secularibus tamquam castris et ex popularibus
³⁰ tamquam oppidis. *Est autem* (secundum Augustinum XV°
De Civitate Dei) *civitas hominum multitudo aliquo societatis*
vinculo colligata; et illo modo sumitur civitas Luce
XIX°, 41: *Videns Jesus civitatem flevit super illam*,
dicens *quia si cognovisses et tu*; nam domus vel muri
³⁵ (licet sepe vocentur civitas) nec plorant nec informan-
tur humanis passionibus nec peccant. Et sic duplex

1. D: potest deest. 6. A: ecclesie deest. 7. DE: habitacula.
10. E: et deest. 12. A: et deest. 13. DE: omnes colles. 18. A:
secure deest. 19. E: quam ad. 21. A: muris; ib. DE: antimurale.
23. D: communis in marg. 23, 24. DE: sermone XLVI. 27, 28. DE:
sit quod hec. 31. DE in marg.: Quid est civitas. 34. A: tu, non.
36. A: humanis possessionibus neque peccant; D: humanis vocibus pas-
sionibus.

21. Is. XXVI, 1. 24. Hebr. XIII, 14. 30. Cf. Aug. Opp.
tom. VII, pag. 379 seqq.

The city of
God and the
city of the
devil.

est civitas, scilicet Dei atque dyaboli. Civitas autem Dei est illa que supra tangitur; civitas autem dyaboli est multitudo condicionis opposite in loco valloso et lutoso generaliter situata. Et patet evidencius qui prelati sunt Christo civitas et qui dyabolo. Illi enim qui Christo sunt civitas non sunt tutelis temporalium mundane circumdati sed in suffragio spirituali fidelibus cunctis patuli. Non enim vallantur castris suis materialibus, sic quod pauperes et egeni non possunt ad ipsos habere refugium, cum tales communiter carent spirituali suffragio et sint ut plurimum civitates dyaboli. Christus enim prohibuit suos apostolos huiusmodi civitates, cum Matthei VIII°, 20 dicat de se ipso qui est summa civitas exemplaris: *Vulpes foveas habent et volucres celi nidos, filius autem hominis non habet ubi caput suum* reclinet. Unde copia castrorum materialium ac possessionum mundalium indicat nostros episcopos dormitantes in tenebris non esse evangelicam civitatem. Et idem indicant habitaciones religiosorum, ut possessionatorum et fratrum. Civitas autem hec spiritualis continet in se copiam salis et thesauri celestis cum quo cives possunt spiritualiter in via ad patriam enutrir.

Virtues of salt.

Sal enim secundum Isidorum XVI° Ethymologicarum 2° cap. est maxime necessarium ad cibarii condimentum in tantum quod oves et boves inmixtum pabulo provocat ad edendum et per consequens ipsas impingat; unde columbe affectant lapidem salis in columbari, cum calliditate et siccitate stomachum iuvat et digestionem confortat. Est enim calide nature et sicce, unde secundum Avicennam habet virtutem dissolvendi, mundi- ficandi et consumendi, et hinc valet contra ventuositates, contra humores extraneos ventrem mollificando, et sic valet contra humores venenosos et sanat vulnera et ulcera cum melle, sicut cum aqua rosea et camfora delet maculas faciei. Et cum proportionalia debet pre-

1. DE: et dyaboli. 1, 2. DE: autem . . . illa deest. 3. E in marg.: Civitas dyaboli. 8. E in marg.: Christi civitas prelati. 9. DE: non deest. 10, 11. E: mundano suffragio. 12. civitates scil. possidere. 14. DE: foveas habent; ib. D: celi deest; E: addit. 16, 17. DE: ac mundalium deest. 17. E: indicant. 21. E in marg.: Civitas spiritualis continet. 23. E in marg.: Sal; D in marg.: Sal quas habet ex natura sua utilitates et cuius est compositionis. 25. A: et pecudes. 26. A: ad eandem. 27. E in marg.: Nota. 30, 31. DE: habet naturam mundi- ficandi. 33. A: venenosos deest. 34. A: sicut cum. 35. E: pro- portionalia.

latus communitati facere, patet quam necessarium est
sibi sal sapientie. Cum ergo secundum fidem scripture
Matthæi V^o, 13, 14, 15, debemus esse sal spirituale et
Fol. 227^e lux in domino, civitas et | lucerna, patet quante de-
5 generamus et mandatis Christi contradicimus, dum
effusi sumus sicut aqua ex instabilitate qua adeo recedi-
mus innitentes deo alieno, quia *ponentes carnem*
brachium nostrum contra Dei mandatum (Jeremie XVII°, 5)
et deserendo vitam apostolicam constituimus civitates
10 dyaboli regnantes ad tempus propter peccata nostra et
populi. Quare ergo cum simus sal voluntarium ex officio,
globus tenebre per peccatum et civitas dyaboli negligendo
celeste officium, et sic iniuriando Deo, nobis et populo
non pugnaret cum Deo contra nos orbis terrarum
15 finaliter? et cum viri apostolici debent esse *lucerna*
accensa, patet quod *non debent poni sub modio sed super*
candelabrum, ut ingredienti domum ecclesie videant
sua bona opera et quomodo fugiendo a peccatorum
tenebris debent ad patriam transmeare. Idem enim est
20 poni sub modio et esse civitatem dyaboli, et idem poni
super candelabrum et in vertice moncium (qui est
Christus) ad illuminandum ecclesiam suam.

Est autem lucerna instrumentum contentivum luminis ^{2nd comparison:}
ex lignis et dyaphanis corporibus carneis integratum, ^{The lantern.}
25 unde Baptista, quia non ex se habuit lucem huiusmodi,
negatur esse lux (Joh. I), sed (ut dicit Christus Johannis
V^o, 55) *erat lucerna ardens et lucens*; nam secundum
materiam substantiam fuit ardens et secundum suam
spiritualem substantiam tamquam dyaphanum carneum
30 fuit lucens; lucerna autem fovetur oleo misericordie
spiritualis spiritualiter; que prelati debet competere.

Sed tria sunt per que extinguitur lux lucerne, scilicet
ventus superbie, aqua carnalis concupiscencie et fumus
curiositatis mundane. Debent autem quicumque christiani,
35 sed prelati precipue cavere hec tria, ne lumen lucerne
sue extinguant; primo ventum superbie, includendo se
cavo humilitatis cum Baptista et considerando humiliter
quod nihil boni habent nisi quod a Deo acceperant et

How its light
may be
extinguished,
1. by the wind
of pride.

7. DE: deo deest. 10. D: per peccata in cod. corr. in m.;
ib. DE: nostri. 11. Hic locus corrupt. esse videtur; ib. DE: ergo non
sumus. 14. DE: pugnarent. 17. E: et videant. 18. A: opera deest.
19. DE: patrias. 22. DE: exigi. 23. E in marg.: Lucerna. 24. A:
diaphonis corporibus carneis. 25. E: habent. 26, 27. A: Joh. V^o
deest. 27—30. A: nam — lucens deest. 33. DE: corporalis; ib. E in
marg.: Lucerna extinguitur per tria. 35. DE: prelati vero. 36. E in
marg.: Ventus superbie.

per consequens pro quo debent primo et principaliter reddere grates Deo. Unde Joh. I^o, 14 legitur quomodo in Baptista impegit fortissime temptacio venti superbie. quando missis ad eum sacerdotibus et levitis, ut interrogarent eum: *Tu quis es*, cupiens honores mundanos⁵ potuit reputari Christus, Helias vel alius prophetarum, sed constantissime repulit hos impulsus, cum omnia ista vere ac humiliter de se negaverat et *se esse vocem clamantis in deserto* confessus fuerat, sicut Isaie XL°, 3 prophetatur. Quid ergo inconstancius aut debilius vocis¹⁰ manencia? Et sic indubie quantumcunque sanctitate vel sciencia quis accensus fuerit, debet se confiteri humiliter vocem verbi.

2. by the smoke
of self-
satisfaction.

Secunda pestis que est fumus quo lucerna nostra extinguitur est curiositas sive sciendi sive seculariter dominandi;¹⁵ unde sicut fumo extinguitur lucerna, cum non habet spiraculum sed revertitur fumus proprius super ipsam, sic quando delectacio excellencie proprie super ipsam excellenciam inordinate reflectitur, est sicut fumus super lucernam inordinate reflexus ipsam extinguens. Si autem²⁰ ipsa delectacio excellencie proprie habens spiraculum in Deum caritative intenderet a quo lucerna ipsa accenditur, inflammaretur talis delectacio caritate, cum caritas *non querens que sua sunt* plus a superiori lumine illustratur. Sic enim inflammatur fumus inferio-²⁵ ris candelee de igne candelee superioris, dum ad ipsam aspirat libere et directe. Sic revera lucerna nostra copiosius illustratur, dum totam laudem nostram in Deum convertimus et fumus secularis dominii supra Christum extinguit indubie et suffocat lucem et ignem³⁰ caritatis et gracie clericorum.

3. by the
water of
concupiscence.

Tercia pestis que est aqua carnalis concupiscencie debet per subtractionem fomenti sagaciter effugari. Unde contra hanc pestem ne super Baptistam inundaret et lumen sue lucerne extingueretur, fecit sibi vestes ad³⁵ carnis asperitatem *de pilis camelorum et zona pellicea circa lumbos eius* et cetera laudabilia que evangelium memoratur. Et sic cultus asperitate, ieiunio et heremi inhabitacione repressit carnis illecebras. Sed numquid religiosi nostri qui fatentur se esse Baptiste discipulos⁴⁰

1. A: debet. 3. DE: recte, sine deest. 6. A: Ysrie X^o; DF: IV°.
10. DE: caritas; ib. E. 16. A: inordinate deest. 25. DE: caritatis.
27. A: aspirat twice. 32. A: est deest; ib. E in marg.: Aqua. 40. A:
nostri deest; ib. E in marg.: Religiosi reputati discipuli Baptiste.

ipsum in ista vite strictitudine consecuntur? Revera non solum conversacionis contrarie libido sed eciam carencia fructus Baptistam consequentis patule contradicunt. Ideo Christus et Baptista cum suis discipulis iudices
 5 nostri erunt. Utrobique quidem ordinacio et exemplacio Christi subvertitur et sicut fratres et possessionati non sequuntur Baptistam in cultu heremi et temporalium parcite, sic prelati et specialiter primi pastoris discipuli adversantur sibi in cure pastoralis deserzione et
 10 conversacionis Christi reliccione. Modius enim qui est anime eorum capacitas est subversus, quia vel a consideratione celesti vacans, sic quod quicquid in ore suo superiori ponitur, statim ad fundum labitur et tam
 Fol. 227^d quam positum in vacuo non residet vel gustatur | nisi
 15 forte terrenum fuerit vel mundanum; aut aliter subvertitur iste modius, sic quod ubi capacitas dyaphana erigeretur versus superius et fundus staret inferius sustentans modium, nostri clerici habent cautelas suas atque prudenciam circa temporalia que sunt versus
 20 superius. Et si aliquam scintillam lucis celestis habuerint, per affectionem ad temporalia sua opprimitur et boni spiritualis splendor occultatur. Et ista subversio modii prelatorum confundit ecclesiam. Christus enim dicit quod lux prelatorum debet lucere versus superius et
 25 non tamquam pingue fluidum dependens versus inferius se ipsum extinguere; nam primo modo glorificari debet pater celestis ex ascendente lucencia, sed secundo modo per tenebracionem magnificari dyabolus.

Nolite, inquit Christus, putare quod veni solvere legem
 30 *Mosaycam aut prophetas, sed potius veni tam legem Mosaicam quam scripturas propheticas adimplere.* Lex quidem Mosaica quoad moralitatem suam per Dominum declaratur et quoad sua legalia ac iudicialia figuris cessantibus moraliter explanatur. Et ita sicut aere
 35 evacuato a modio et subintrante fructu salutifero non inanitur modius sed potius adimpletur, ita est de lege Mosaica sciendum; et cum omnes prophete legis veteris adventum Christi ac eius opera cecinerunt, patet quod adimplendo verba eorum non solvit suam senten-

Christ's
fulfilment of
the law.

3. DE: consequenter. 6. DE: ut sicut. 8. DE: et deest. 10. E in marg.: Modius. 19. A: sunt eius; E: sunt bis. 20. DE: celestis deest; ib. E in marg.: Cleri prudencia. 21. DE: opprimuntur. 22. DE: et ita. 26. DE: gloriari. 27. DE: accendente lucerna. 28. DE: magnificare. 29. A: non veni. 31. E in marg.: Mosayca lex per Dominum declaratur. 33. DE: atque iudicia.

Fulfillment
implies
termination.

ciam sed implevit. Oportet enim quod cuncta ceremonialia legis veteris in natura propria habeant tempus suum et ipsis in natura sua cessantibus et melioribus debito ordine succedentibus non sunt soluta quoad naturam propriam sed modo debito terminata. Unde 5 si contra ordinacionem Christi cessarent prius aut continuarentur posterius, tunc lex Mosaica foret soluta et propter discrepantiam ab eterna lege volicionis Domini non impleta. Et cum lex sit substancialia ut modius, ceremonie autem eius legalia sint accidentalialia, ut aer 10 inclusus, non propter hoc lex ista solvitur quod talis accidentalialis circumstantia variatur, ideo dicit Christus: *Donec transeat celum et terra, yota unum aut unus apex non preteribit a lege, donec omnia fiant.* Ubi notandum quod Christus non intelligit per yota et apicem caracteres 15 literarum, quia tunc foret nimis verbalis philosophus, sed per yota quod est minima literarum intelligit quodcunque mandatum quantumcunque parvum decalogi. Mandatum dico veritatem quam Deus mandat fidelibus observari. Et per apicem intelligit ceremoniam sive 20 iudicium quod Deus decrevit preceptis decalogi supraponi. Tunc enim preterirent a lege, si non pro suo tempore sint adiuncte, ut operacio viatoris debita non ipsum preterit, si suo tempore hanc adimplet; illam enim prius habet in intencione, secundo in effectuali 25 operacione et tercio in fructuali complecione. Et proportionaliter est de yota legis et apice sciendum. Sicut enim Deus ordinavit quamcunque partem motus celi tempore suo succedere ut quies perpetua celestis corporis habeatur, sic ordinavit decursum moralium, 30 iudicialium et cerimonialium in tempore suo pro viacione generis humani succedere, ut quies perpetua triumphantis ecclesie habeatur. Et ita sicut Deus prediligit ante corpus celeste illam ecclesiam, ita prediligit cursum legis que est medium ad eandem. 35

Need of keeping
the command-
ments.

Sed quia necesse est omnia contingencia suo tempore evenire, ideo excludit Christus errorem qui ex isto posset accipi et includit quam necessarium est homini

1, 2. E: armonia legis. 9. A: modus. 10. DE: aut legalia.
12. DE: ideo ut. 13. A: quod donec. 15. A: caracteres. 16, 17. A:
quia — literarum deest. 19. E in marg.: per yota quid intelligitur.
20, 21. DE: vel iudicium. 21. E in marg.: Apex. 22. DE: autem
preterient. 22—24. E: a lege — preterit deest. 24. E: pro suo;
ib. A: adimplevit; E: adimplentur. 28—30. E: quamcunque — ordi-
navit deest. 28. D: quantumcunque. 30. D: corporis deest. 34. DE:
ante carus; ib. DE: celestem.

quem Deus ad hoc ordinaverit implere totam sententiam legis sue: *Qui, inquit, solverit unum de mandatis istis minimis et docuerit sic homines minimus vocabitur in regno celorum; qui autem fecerit sic et docuerit hic* 5 *magnus vocabitur in regno celorum.* Pro isto textu sunt multa notanda, primo quod per regnum celorum Christus intelligit suam ecclesiam que est finis tocius vicissitudinis cursus legis, secundo notandum quod aliud est esse in ecclesia, et aliud esse de ecclesia, cum in ec- 10 clesia sint tam membra Christi quam membra dyaboli. sed de ecclesia sunt solum predestinati qui post iudicium sunt realiter membra Christi. Tercio notandum quod Christus loquitur de vocacione sui vel ecclesie triumphantis, quia modicum curat de vocacione stolida 15 heretici hic errantis. Si enim Antichristus vocat se aut suos complices maximos in regno celorum aut patres beatissimos quid hoc ad Dominum veritatis? Quarto videtur quod vocacio minimi in regno celorum est vocacio presciti, iusti tamen secundum presentem ius- 20 sticiam, et vocacio magni in regno celorum est vocacio predestinati ad gloriam. Potest ergo textus predictus | Fol. 228^a sic particulatim intelligi: Qui solverit unum de mandatis istis minimis, sive intelligantur per mandata ista minima septem mandata secunde tabule sive Christi consilia (ut 25 videtur Crisostomo) non est cura. Solvit autem hec vel illa, quando ipse in persona sua licet obligatus sit ad illa, non implet vel non saltem finaliter illa implet; tunc enim eorum implecio non ligat eum ad beatitudinem possidendam. Qui autem sic solverit hec mandata 30 et bene ac recte docuerit secundum presentem iusticiam minimus vocabitur in ecclesia militante a Deo et tota ecclesia triumphante, ut patet ex suppositione tertia et quarta. Sed qui fecerit consummate ista mandata sive consilia, hic magnus vocabitur in regno celorum, quia 35 magnus iudicatur a Deo esse in ecclesia militante et magnus iudicabitur esse in ecclesia triumphante. Ipse enim est tam in ecclesia quam de ecclesia. Scribe

Difference
between 'in the
Church' and
'of the Church'.

9. DE: et deest; ib. A: aliud esse. 10. E in marg.: Aliud est esse in ecclesia et aliud de. 15. A: sic errantis. 22. A: particulatum. 23. DE: intelligatur. 25. DE: Solum autem. 26. DE: quando per se in; ib. A: licet tempus. 30. DE: aut recte. 35. E: iudicabitur. 36. E: Iste. 37. A: quam eciam de ipsa.

10. Cf. De Ecclesia, pag. 89. 25. Chrysostomi Opus Imp. in Matthaeum Hom. X. (Ed. Parisina altera, pag. 794).

autem et pharisei de quibus Matthei XXIII°, licet bona dixerint, tamen male, quia secundum presentem iniusticiam, ideo non coincidunt cum altero istorum duorum membrorum, sed ponunt in tertium membrum ypocriticum quod est signum in quo magi Pharaonis defecerant. Et patet ex istis quatuor comparacionibus quibus in hoc evangelio Christus comparat apostolos atque prelatos ecclesie quante timerent vitam in qua dicitur ipsos esse et quante niterentur secundum istas quatuor similitudines esse quales Christus asserit ipsos esse 10 debere sub pena dampnationis perpetue.

SERMO LV.

Nemo accendit lucernam et in abscondito ponit neque sub modio. Luce XI°, 33.

Hoc evangelium docet quomodo quicunque confessor 15 vel christianus debet dirigi quoad Deum. Notata autem quiditate lucerne predicta notari debet posterius qualiter et quot modis lucerna accipitur in scriptura. Quandoque enim accipitur materialiter pro subiecto et quandoque formaliter pro luce que in subiecto tegitur. 20 Unde secundum Gregorium lucerna dicitur ethimologice quasi lux in testa, et sic quilibet homo potest dici lucerna, sicut et sua anima et quodcunque donum Dei vel naturale vel supernaturale. Omnem enim hominem interiore vel exteriorem Deus aliquo modo accendit, 25 ideo omnis homo sicut et omnis creatura debet magnificenciam Dei ostendere. Cum autem omnis homo ponitur adeo in ecclesia, ut prosit suis partibus quibuscunque, patet quod non est sapientis lucernam talem accendere et in abscondito accensam consumere. Unde 30 spiritualiter avari qui bona Dei non tribuunt ad usuram, videnter mihi in Dominum blasphemare, ut (velint nolint) oportet ipsos concedere quod quicquid boni habent ad finem laudabilem a Deo receperant, et per consequens cum in Deo non sit stulticia quandocunque 35

God's gifts
should be
displayed.

1. DE: bonum. 2. A: quia deest. 3. A: istorum deest. 4. DE: quantum. 13. A in marg.: Sermo LV: D in marg.: LIV. 14. A: modio etc. 16. A: Nota. 18. D in marg.:
Lucerna { materialiter
 formaliter;
ib. E in marg.: Lucerna in scriptura equivocatur. 23. DE: donum deest.
24, 25. A: naturale — vel deest. 31. E in marg.: Non dantes bona Dei
ad usuram blasphemant.

perverso fine abutuntur donis Dei, a proposito suo degenerant, et tamen dicunt multis modis implicitis quod Deus omnem finem suum intendit et consulit. Patet quod faciendo fine fatuo Deum (quantum in ipsis est) stultificant, 5 quod est blasphemia manifesta sapientie prime imponere.

Et patet quam spissim prelati ecclesie qui debent Christum qui est sapientia Dei patris laudare, precipue blasphemant in eum continue, quia quicquid aut quomodolibet fecerint dicunt implicate quod illud procedit 10 a fonte ordinationis sue. Quis enim nostrum est tam deses quin defendendo suum modum vivendi dicat quod est licitus ac laudabilis? Ex quo manifeste convincitur quod procedit fontaliter a sapientia supradicta; ille autem qui negat se regulari a dicta Sapientia, sed defendit 15 quod ex voluntate et intencione propria licite ita facit, magnificat se supra Deum quam Lucifer, et sic blasphematur in totam Trinitatem. Et patet secundum utramque viam blasfemia.

Dicit ergo Christus quod fatuum foret lucernam accendere et non ad profectum ecclesie illam ponere vel 20 sub modio occultare. Sed sicut candelabrum est instrumentum candeles suppositum, ut patencius elucescat, sic status in quo quis ponitur vel donum Dei datum quodcunque homini ad prodessendum ecclesie est candelabrum in quo illuminatus a Christo ad fructificationem ecclesie debet poni. Unde septem dona Spiritus Sancti vocantur septem candelabra aurea ad sensum mysticum. Et patet iuxta priorem sententiam quomodo episcopi sunt ydolatre et blasphemii qui tegunt caput cum mitris 30 splendidis et sumptuosis sed lucem spiritualis noticie pro qua edificaretur ecclesia nec indicant nec requirunt. Ipsi enim ponunt lucernam ad minimum naturalem sub modio, hoc est, terrenis et temporalibus donum spirituale quod Deus eis dederit occupatur. Et sic lucidius donum 35 Dei talibus velamentis tegitur, ne secundum ordinationem Dei prosit ecclesie. Prelati ergo et quicunque qui in ecclesia accipiunt copiosius spiritualia bona Dei, ideo sic accipiunt, ut plus tenebrati qui ingrediuntur ecclesiam videant in conversacione et doctrina eorum 40 lumina legis Dei. Nam Prov. VI°, 23 scribitur *mandatum*,

It is blasphemy
alike to say
Christ sanctions
wrong, or to
deny obedience
to him.

Prelates should
show forth the
light of God's
law.

6. E in marg.: spissim. 7. A: precipue deest. 8, 9. DE: et quomodolibet. 12. A: atque laudabilis; ib. E in marg.: Deses, piger vel remissus. 22. DE: superposito; ib. E in marg.: Candelabrum quid sit. 27. DE: septem deest. 28. E in marg.: Nota. 31. DE: non indicant.

lucerna, et lex lux; | prelati ergo precipue debent ferre lucernas ardentis in manibus. Fol. 228^b

Sed quamvis prelati ecclesie debent esse oculus eius corporis et in viam legis Dei ipsam dirigere, Christus tamen more suo compendiosissimo onerat doctrinam suam multiformi sententia, dum sic dicit: *Lucerna corporis tui est oculus tuus.* Nam omnis homo sive exterior sive interior habet vim mentis secundum quam sufficit bonum intendere et cuncta sua opera debite regulare.

The eye of the mind.

Et tam ista vis quam eius accio vocatur hic oculus, quia sicut oculus materialis est organum vie hominis directivum et tam conveniens homini quam disconveniens distancius et propius perspectivum, sic et illa vis intencionalis quoad interiorum hominem est longe plus necessaria quam virtus vel oculus corporalis; ideo dicit evangelium quod *lucerna corporis tui est oculus tuus.* Nam ista vis mentis actum intencionis continet, ut lucerna continet lucem suam. Et per illam lucernam debet homo tam intrinsecus quam extrinsecus regulari.

The eye is simple when it looks direct to God.

Sed patet ex dictis quod inter omnes proprietates primo necessaria est oculi simplicitas, hoc est, quod intencio sine plica vel angulo tendat in Deum directe superius, sic quod quicquid fecerimus honorem et voluntatem Dei principaliter intendamus. Quando autem videmus speculariter reflexe vel refracte visibile, necessario circa aliquam eius circumstantiam oberamus, ut declarat Perspectivus de octo circumstantiis satis clare. Quis ergo videret quicquam in speculo qui non erraret circa intuitum quoad istum? Et cum necessarium est nobis viantibus locum nostrum et cuiuslibet creati cognoscere, ideo Genesis III°, 9 a Deo queritur *Adam ubi est?* Quis enim de se sentiret humiliter vel iudicaret de creaturis circumstantibus recte ac subtiliter et Deum discerneret supra omnia honorandum nisi vere cognosceret loca sua? Quando ergo est simplicitas in intencione predicta, totum corpus operum et actus tam intrinseci quam extrinseci (et si sint mali de genere) erunt lucidi quoad mores. Ideo dicit Christus subtiliter: *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit.* Et econtra

7. DE: ideo omnis. 10. A: sic vocatur oculus; ib. E in marg.: Per quid homo regulet sua opera. Nota. 13. A: et propius deest. 20. A: inter deest. 22. A: tendit tendat; ib. E in marg.: Oculi simplici- 27. AD: perspectivis. 28. A: ergo deest. 34. DE: preter omnia. 35. A: est deest. 37. A: extrinseci deest.

16. Matthaei VI, 22. 38. ib.

arguit Christus, non approbans generaliter argumentum a contrario antecedentis (ut patet Matthei V^o, 43: *Diliges amicum tuum et odio habebis inimicum tuum*): Si, inquit, nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum
 5 erit. Unde primo docemur ex nominatione oculi simplicis et nequam quod Christus aliud intelligit quam oculum corporalem. Oculus ille quidem est valde compositus, ut dicunt philosophi, ex decem partibus naturarum disparium integratus. Et cum oculus sit rotundus
 10 secundum nervos fortissimos in sua orbita regulariter convolutus, non diceretur nequam sive perversus a Dei sapientia, si ipsum primo intenderet; ideo secundum Crisostomum si loqueretur de oculo corporali, vocaret eum sanum aut infirmum et non simplicem aut nequam.
 15 Unde Augustinus Super Evangelia dicit quod Christus quodcunque opus procedens a membro vocat nomine illius membri, quia scriptura sacra predicationem secundum causam sepe approbat et intendit.

Secundo notandum ulterius quod, sicut caritas lucidat
 20 omnia opera subiecti caritatis, sic nequicia vel peccatum inficit omnia opera etiam bona de genere subiecti habentis intencionem sic nequam. Et patet consequentia Christi dicentis: *Si oculus tuus predictus nequam fuerit, totum corpus operum sequencium redditur tene-*
 25 *brosus*; et patet quam regulariter tenebrosa est vita omnium qui mundum sapiunt; vix enim aliquis est mundanus quin famam, laudem vel temporalia sibi inutiliter appetit et intendit; et sic duplicitas oculi nimis multos inficit. Nec video quin post tempus gracie
 30 omnes fundantes sectas illas novellas cum fabricis ac novitatibus aliis ista duplicitate oculi sunt infecti. Omnes enim tales vel intendunt famam seculi et bona propria saltem secundarie et de communi cursu principaliter. Si enim quis vult facere elemosinam et laborat anxius
 35 ut ipsa sit perpetua, quero ab illo si rationabilius

As charity makes all things full of light, so sin infects all the sinner's works.

1. DE: arguit Christus arguit. 5. A: Unde primo deest. 8. A: pharisei. 16. DE: ubicunque opus; ib. A: vacat; ib. E in marg.: Regula. 19. A in marg.: 2. 21, 22. DE: subiecti — intencionem deest. 23. DE: tuus deest. 24. E in marg.: Oculum simplicem inficiencia. Nota. 27. A: mundanis. 29. DE: prius tempus. 30. DE: simplices sectas; ib. D: fabriciis. 33. A: saltem contrarie.

4. Matthei VI, 23. 13. Chrysostomi Opus Imp. in Matth. Hom. XII, l. c., pag. 799. 15. Cf. Augustini Quaest. Ev. libr. II. Opp. tom. III, p. II, pag. 241: Verbum autem non solum id quod per verbum declaratur sed etiam se ipsum declarat.

Perpetual alms
infected with
sin.

et factis Christi similis foret dare instar pluvie ele-
mosinam temporalem. Nec dubium quin elemosina se-
cunda foret sapientie divine plus placida. Ipsa enim
posset perpetuare quotquot elemosinas sibi placuerit
sed non fecit. Cum ergo oculo simplicissimo fecit omnia 5
facta sua, patet ex fide quod fecit rectissimum et dimisit
iniquum. Cum ergo possibilitas talis duplicis elemosine
sit in libera potestate elemosinantis mundane et secun-
dum elemosinam perpetuam magis dissimilem plus eli-
git et aliam temporalem secundum doctrinam Christi 10
(Luce XIV°) licet plus facilem dimittit, manifestum est
quod fama seculi vel error ignorancie est in causa; et
ultra colligitur quod preponderancius hoc facit propter
nomen et honorem proprium quam propter honorem
Domini acquirendum; quod si faciat quis dubitat quin 15
totum | corpus operum, ymmo tota generacionis operis Fol.
successio sit perversa? Et ex ista consideracione patet 228^c
quod nulla generacionis posteritas continuaret perpetuam
elemosinam quam suum principium stolidè fundavit,
quia manifeste ostenderet suum consensum ad errorem 20
predictum et laudem nominis sue generacionis prepone-
ret rationi.

They trouble
the Church.

Et hec est causa quare ecclesia iam militans tam
spissim et patule est perplexa. Quilibet enim fidelis
heres errores antiquos sui generis secundum legem 25
Domini emendaret. Nequicia ergo oculi est generalius
predicanda et a tota ecclesia precavenda. Et sic ex
principiis fidei executis fideliter Christi ordinacio de-
structis istis novitatibus respiraret. Quis, inquam, habens
oculum simplicem non intenderet illam ordinationem 30
plus facilem et dimitteret ordinationem propriam magis
difficilem atque erroneam? Indubie quilibet potens
laboraret ad hoc nisi erroris induracio sit in causa. Sed
que in hoc excusacio contra Christum? Unde sequitur
in evangelio: *Vide ergo ne lumen quod in te est tenebre* 35
sint. Christus enim (ut sepe dictum est) tamquam primus
philosophus, quia prima sapientia in abstracto, vocat
subiectum accidencia que informant, quia secundum
legem suam nullum tale accidens poterit per se esse.

1. A: quod daret. 2. E in marg.: Elemosina quomodo danda.
3. Codd.: ipsam. 8, 9. AD: Et secunda. 12. A: fama simili.
16. A: totum totum. 19. A: sic fundarunt; ib. E in marg.: Perpetua
elemosina non est continuanda. 23. DE: occasio iam. 27, 28. E: istis
principiis. 30. DE: ita intenderet. 34. E: hoc rationis.

Et hinc dicit Augustinus super illo Psalmi LXVIII°, 3:
Non est substantia quod omnis creatura est substantia,
 licet heretici errantes in materia sacramenti Eukaristie
 dicant oppositum. Lumen ergo naturale sine substantia
 5 anime sive potencia est tenebre, dum fuerit multis erro-
 ribus involutum, et cum Deus gratis dat naturam que
 (quantum in se est) est lumen mundum, nisi occasione
 culpabili fuerit tenebratum, patet quanto culpandi sunt
 qui lumen opificis tanti continue presentis suis operibus
 10 inficiunt. Et omnino reprobandi sunt hii infidelissimi,
 in Deum omnium blasphemantes quod ex stulticia vel
 vana laude seculi sunt ordinationem Domini pervertentes.

Et sequitur in textu: *Si autem corpus tuum lucidum*
fuerit non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum
 15 *totum; et sicut lucerna fulguris illuminabit te.* Ubi dili-
 genter notandum quod tota congeries operationum vel
 operum naturalium vel moralium cum suis rationibus
 vocatur corpus secundum logicam Salvatoris. Sicut enim
 dicit Apostolus quod tota ecclesia quantumcunque dis-
 20 persa sit unum corpus et sic non est fas credere quin
 verbum Christi habet scintillam multiplicem rationis.
 Non enim arguit Christus ab eodem ad idem, dum sic
 arguit: *Si totum corpus tuum lucidum fuerit non habens*
aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum. Multis
 25 quidem ignaris videtur quod geminatur superflue, cum
 si totum corpus sit lucidum, est lucidum totum, et si non
 habet aliquam partem tenebrarum et cum hoc sic est
 iterum lucidum totum. Quid ergo (inquiunt) prodest talis
 geminatio eiusdem superflua?

30 Sed notanda iuxta dicta multiplicitas rationum, et
 patet tunc quod in prima consequentia Christus intelli-
 gitur totum corpus lucidum, multitudo operum secun-
 dum rationem bonitatis naturalis, ut docetur de modo
 bonitatis moralis et naturalis, cum moralis superadditur
 35 naturali. Ideo signanter dicit Christus quod *corpus operum*
si totum lucidum fuerit erit lucidum totum, ac si diceret:

Christ's saying
 not tautological.

Two kinds of
 light (goodness)
 nature and
 moral.

1. A in marg.: Nota secundum Augustinum quod omnis creatura est substantia. 4. E in marg.: Lumen. 7, 8. DE: accione culpabili.
 10. Codd.: dii. 17. A: operum deest. 22, 23. E: ad idem — arguit deest; ib. A: ab eodem — arguit deest. 23. A: erit. 23, 24. A: non habens — lucidum deest. 24. D in marg.: Nota bene. 30. D in marg.: Nota subtilem instanciam an verba Christi continent superfluitatem.
 31. A: quod deest. 32. E in marg.: Corpus lucidum totum. 33. DE: et docetur. 35. A: naturali deest. 35, 36. A: Ideo — lucidum deest.

Si totum corpus operum habuerit lucenciam bonitatis naturalis et non habuerit tenebram moralem superad-
ditam, erit lucidum totum, quia totum bonitate morali
illuminatum. Et patet quod non geminatur inutiliter
idem simpliciter ex eodem, cum aliud sit corpus operum 5
esse lucidum bonitate naturali et aliud ipsum esse
lucidum bonitate morali, cum primum possit esse sine
secundo. Et hinc tam communiter dicitur opus eciam
bonum de genere esse multipliciter viciosum, hoc ergo
docetur implicite in verbis Domini. 10

Man's will must
be right in all
his actions.

Secundo docetur quod moralis bonitas illuminat
bonitatem naturalem tamquam ipsa superior, non econ-
tra. Et iterum docetur quod non sufficit hominem
habere intencionem penes se rectam moraliter in una
operacione et in alia a rectitudine obliquari. Oportet 15
enim totam congeriem operacionum vel operum carere
quibuscunque tenebris bonitatum moralium. Et ideo
secundum istam formam verborum inculcat Christus
istam sentenciam: Si totum corpus operum lucidum
fuerit bonitate vel lucencia naturali, et cum hoc non 20
habuerit aliquam partem tenebrarum moralium, erit
lucidum totum, quia secundum duplicem rationem
scilicet naturalem et moralem; et cum accidens in-
tellectum formaliter non potest esse nisi subiectum
suum denominet, ideo addit Christus quod, si ista fuerint, 25
tunc congeries operum sicut lucerna fulguris illumina-
bit te.

Est autem lux secunda solis lumen, dum incorporatur
in medio dyaphano, sed cum reflexum fuerit ad corpus
politum et splendidum, tunc fulgur dicitur. Rectitudo 30
ergo intencionis quoad mores polit totum corpus operum
et facit omnes partes eius splendere in moribus, et
tunc est homo ille in lucerna fulguris.

Duties of
prelates and
kings.

Circa hoc evangelium dubitatur quomodo prelati
debent illustrare reges et | populum et quomodo reges
et principes debent fulcire suos subditos; nec dubium
quin hoc sit debitum de lege Domini. Sed tota diffi-
cultas est penes quid lucencia talis vel bonitas debet
capi. Nam quantumcunque magni heretici, apostate vel

Fol.
228^a

11. E in marg.: Nota. 12. A: tamquam — superior deest. 13. A:
Et certum videtur. 14. A: penes se deest. 15. DE: leni alia.
16. DE: operacionem. 25. A: suum deveniet; ib. DE: Christus deest.
28. A: vel lumen; ib. E in marg.: Lumen. 29. E in marg.: Fulgur.
31. A: petit. 33. DE in marg.: Rectitudo intencionis. 34. AE in marg.:
Dubium; D in marg.: Dubitatur. 36. A: subiectos.

tyranni dicunt quod opus suum sit bonum et lucidum, cum tamen omnes tales sint ypocrite; ideo certum est quod non primo et per se capitur illa lucencia penes humanum iudicium sed secundum divinum et sententiam legis sue. Et hinc quoad primum dicitur Isaie V^o, 20: *Ve vobis qui dicitis bonum malum et malum bonum, ponentes tenebras lucem et lucem tenebras*. Unde in isto ve sunt omnes prelati vel principes aberrantes; ideo non debet credi verbis suis vel operibus nisi de quanto ipsa fulcierint legem Dei.

Et patet quomodo reges et regna debent fundacionem scripture expetere de prelatiis et aliter propter timorem offendendi in Deum tam verbis suis quam operibus dissentire. Et utinam regnum Anglie attenderet et servaret istam sententiam; tunc enim non foret depauperatum regnum per ambos ypocritas sicut modo. Cum enim bona ecclesie sint bona pauperum, restat quod bona ecclesie Anglicane nostri regni sint bona pauperum. Aliter enim non forent nostri ecclesiastici pauperes et per consequens non bona ecclesie occupantes. Debent enim esse pauperes voluntarii et totum residuum bonorum si affuerit pauperibus humiliter impartiri. Sed quibus si non pauperibus regni nostri? Ex istis patet quod, sive transmarini clerici ut papa et cardinales, sive clerici nostri intrinseci in isto defecerint a lege Domini, sunt regis et suorum pauperum proditores, quod (ut alia omittam) patet in cardinalibus beneficiatis rectoriis, archidiaconatibus vel alia ecclesiastica dignitate. Nam cum ista sint bona pauperum regni, patet quod eorum spoliatio est pauperum nostrorum rapax destructio, cum ad regem et regnum pertinet legios suos a raptoribus et specialiter blasphemis in Deum defendere, patet quod ad ipsos pertinet raptores tales ab istis spoliis prohibere; quod eo facerent attentius quo illud ad commodum suum facere possent facilius. Unde quicumque clericus vel episcopus vel

Kings should try prelates by scripture.

Foreign cardinals etc. rob the poor of England.

4. A: secundum deest. 6. A: vobis deest. 8. A: oberrantes.
10. A: fulcierint; E corr.: lege. 14. DE: regnum Bohemie; ib. D in marg.: Bohemia. 15. DE: enim deest. 16. A: et per. 18. DE: ecclesie Pragensis. 20. E in marg.: Bona ecclesie sunt pauperum. 24. E in marg.: Correlarium. 25, 26. A: differunt. 26. DE: regis, regni.
27. A: parvi in. 28. DE: rectoribus; ib. ADE: archidiaconibus. Correx. 29. D: Non tamen ista; E: Et cum; ib. D: sunt bona. 36. DE: clericus vel deest; ib. A: vel.

regni nostri clericus oppositum procuraverit sive defenderit debet notari tamquam hereticus et proditor regni nostri. Nec sunt pauperes vel pauci clerici cum adiutorio populi tantum in ista materia impotentes quin cum instanti clamore et petitione divini adiutorii possent aliquantulum contra dyabolum prevalere. Et tenentur ad hoc eo striccius quod rex cum magnatibus secundum hoc in fide decipitur et regnum in substancia et populo peioratur.

Some
Englishmen on
promotion
refuse
procurations to
cardinals
holding
archdeaconsries.

Et istud movet quosdam promotos ecclesie Anglicane negare cardinalibus procuracionem archidiaconalem, licet officium illud nominatenus vendicent non in fructu operis sed profectu spoliacionis. Dicunt enim quod volunt libenter parere pape et cardinalibus exhibendo quod exigunt, si sua peticio consona sit scripture. Et cum sit scriptura per se sufficiens ac inerrabilis, isti autem possunt errare facilliter et errores de facto seminant, nullus fidelis Anglicus debet predictis prelati amplius quam se in scriptura fundaverint consentire.

Appeal should
be made to the
King.

Sed constat ex fide scripture et rationis conformitate quod non possunt ex scriptura fundare rapinas tales pauperum Anglicorum. Ideo ve illi qui consentit istis raptoribus in hac parte; ideo promoti nostri intrinseci ab istis iniuriis, excommunicacionibus et censuris istis frivolis appellant ad nostrum cesarem. Sic enim appellavit Paulus Act. XXV° ad imperatorem Romanorum relictis tam doctoribus legis veteris quam Petro papa Christi ecclesie propinquius assistente. Nec dubium fideli ex fide scripture quod nunquam fuit tam autentica appellacio facta Romano episcopo vel prelato cesario. Cum ergo gentiles milites eciam infideles ex procuracione Apostoli appellacionem istam fuerant suo iuvamine prosecuti, quanto magis fideles milites regni nostri debent pro defensione legis divine et iure ac adiutorio regni nostri appellaciones tales defendere et iuvare? Appellacionem autem talem scimus nullum prelatum cesarium vel eius procuratorem sufficere improbare.

1. DE: regis; ib. A: clericus deest. 5. DE: quin deest. 6. DE: possint; ib. A: aliter. 12. A: instructu. 13. A: perfectum. 20. DE: scripture rationis et conformitate. 22. A: istis deest. 24. A: istis deest. 26. A: imperium. 27. DE: sacerdotibus legis. 29. A: ex fide deest; ib. A: tam deest. 30. DE: Romano pontifici. 31. DE: iuris.

SERMO LVI.

Sint lumbi vestri precincti et lucerne ardentes in manibus vestris. Luce XII°, 35.

Hoc evangelium excitat et informat viatores singulos
 5 sed precipue prelatos ecclesie ad merendum. Supposito
 autem quod tota personalitas hominis servatur in spiritu,
 per lumbos potest intelligi carnalis natura que spiritui
 Fol. 229^a copulatur, et possunt dici duo lumbi propter hoc |
 quod ordinantur passive servire spiritui et active mereri
 10 opere corporali. Sic enim dicit Apostolus Christum
 secundum naturam minutam corpoream fuisse *in lumbis*
 Abrahe. Illos autem lumbos precingimus, quando carnem
 nostram ad serviendum spiritui et faciendum opera
 meritoria coartamus. Taliter enim precinctus est paracior
 15 ad currendum in stadio presentis peregrinationis, ut
 viator celeste bravium celerius comprehendat, ut loquitur
 Apostolus (I^a Cor. IX°, 24): *Sic, inquit, currite, ut*
comprehendatis. Et quamvis in ista succinzione debent
 omnia crimina precaveri, tamen specialiter et directe
 20 crapula et luxuria, quia ipsa gravant et tardant viantem
 ad Dominum meritorie imitandum. Unde Luce XXI°, 34
 dicit Veritas: *Attendite vobis ne forte graventur corda*
vestra in crapula et ebrietate et curis huius vite et super-
veniat in vos dies iudicii repentina. Cuncti quidem fideles
 25 sed precipue prelati debent cavere a gula signata per
 crapulam, et a luxuria signata per ebrietatem (ad
 Ephesos V^o, 18 scribitur: *Nolite inebriari vino in quo est*
luxuria), et ab avaricia signata per curas huius seculi;
 nam per ista tria et per tertium precipue prelatus a
 30 suo officio pastoralis indisponitur.

Ille ergo habet lumbos precinctos qui habet carnem
 paratam prompte servituti anime, evacuato toto carnali
 et extincta tota sollicitudine qua corpus a servicio
 anime est tardatum. Tales enim possunt in aquis tribu-
 35 lacionum et affectionum carnalium secure currere; sed
 quia viacio nostra est in nocte, ideo oportet quod
 lucernas ardentes teneamus in manibus, ne erremus.

‘Girding the
 loins’ is making
 the flesh serve
 the spirit.

We should
 beware most of
 gluttony, luxury
 and avarice.

1. A in marg.: Sermo LVI; D in marg.: LV. 2. D: Sunt lumbi.
 7. DE: corporalis. 11. E: corpoream deest. 19. A: que omnia.
 21. A: meritorie deest. 23. DE: in deest. 28. A: signa. 32, 33. D:
 toto a corporali et extincta. 34. A: anime promptius deserviret.
 37. DE: ardentes deest; ib. A: teneamus deest.

1. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 275. 10. Cf.
 Hebr. VII, 10. Gal. III, 17.

Burning lights
are works of
charity.

Patet autem ex dictis quod lucerne ardentes sunt opera caritatis luce divine sapiencie informata. Quando ergo parati sumus ad faciendum talia opera, tunc lucernas ardentes tenemus in manibus et movetur homo racionabiliter ad hanc vitam, per hoc quod debemus esse
similes hominibus expectantibus dominum suum, quando revertatur a nupciis.

Spiritual
marriages:
1. Christ with
His flesh.
2. Christ with
His Church.
3. Final entry
of the blessed
into heaven.

Tres autem sunt nupcie maxime spirituales, prime quando Christi deitas ypostatice coniungitur sue carni, secunde quando persona verbi copulatur sue ecclesie
tamquam sponse; et utraque istarum fuit quodammodo tamquam in thalamo in utero virginis Marie. Sed tercię nupcie licet sint finales et complete post diem iudicii, quia introitus universalis ecclesie in lectum perpetuum sponsi sui, sunt collectio bonorum in patria successiva.¹⁵

With the
individual soul.

Particulares autem nupcie sunt, quandocunque Christus alicui anime per gratiam noviter copulatur. Potest autem dici Christus sedere *in nupciis*, quando cum aliqua parte ecclesie quicquid copulatur, et tunc *reverti* a nupciis, quando ab una parte ad aliam secundum mobilitatem prime sapiencie graciosius variatur. Sic enim revertitur Christus a terciis nupciis, quando a copulatione cum civibus celestibus gracie visitat viatorem, et ita sicut descendit in uterum virginis per incarnationem, sic reversus est a nupciis angelorum, cum secundum aliquam rationem positivam aut privativam desiit tunc esse cum angelis, et de tanto reversus est ab illis nupciis, et ita quandocunque trahit viantem ad beatitudinem, revertitur ad terram, deserens secundum talem rationem priores nupcias, et per consequens,³⁰ quandocunque predestinatus moritur, Christus ad vallem lacrimarum revertitur. Verumptamen sicut Christus non descendit corporaliter vel movebatur proprie ad locum incarnationis, sic quando revertitur a nupciis angelorum, nec illos deserit nec proprie ad terram movetur localiter,³⁵ sed satis est quod tam in celo quam in terra variet rationem sue existencie. Et patet quam attentı debemus

8. A: Tres enim; ib. D in marg.: Nupcie triplices spirituales; E in marg.: Triplices nupcie. 1. 8, 9. A: primo quod; ib. Christi deest. 8. E: scilicet prime. 9. A: divinitas; ib. E: corpori. 10. A: secunda; E: secundo. 13. DE: sint deest. 14. A: perpetuum deest. 15. D: sunt omnium; ib. codd.: cum collectio; ib. D: successura. 16. DE: quando. 17. DE: noviter deest. 18—20. E: cum aliqua — quando deest. 19. A: attentius. 30. A: rationem deest; ib. A: priorem. 35. A: non illos.

esse ad expectandum humiliter et parate adventum Christi, quo trahit nos in articulo mortis ad patriam et revertitur a nupciis celestibus, sicut perante sepius alternavit. Et secundum talem varietatem rationis videtur
5 dictum Sapientis intelligi quod *omnibus mobilibus mobilior est sapiencia*. Si enim summus Dominus copulatus in nupciis gaudiosus dignaretur successive redire ad stadium et assumere sibi ad tales gaudiosas nuptias quosunque paratos invenerit, quis stans in stadio non instanter
10 disponderet se ad acceptionem huius et expectaret illum summum Dominum gaudiose?

Venit autem Christus et pulsatur ad ostia viatorum, quandocunque data illis gracia predestinacionis dat illis signa prenostica mortis sue, ita quod pulsare ad ianuam
15 sit reserare mortis articulum prope esse, quasi diceret para te, quia prope est hora in qua te accipiam ad celestes nuptias. Ille autem confestim aperit Christo ostium qui parate dat sibi totum cor interioris hominis diligendo et acceptat divinam sententiam gratulando.
20 Sic enim fecit Paulus *cupiens dissolvi et esse cum Christo*. Nec ex hoc sequitur quod quilibet si pulsatur ad eius ostium habet | revelacionem de eius beatitudine consequenda, quia talis pulsacio est locucio confusa. Sed
25 hoc est fideli credibile quod clariori sono pulsatur ad ostium predestinati et omnino finaliter sed obscuriori sono ad ostium presciti. Quidam autem in tali pulsacione dormiunt in peccato, sed *beati sunt servi illi quos cum venerit Dominus invenerit virtutibus vigilantes*. Illi enim indubie suo tempore sunt beati, et de tali pulsacione
30 amabili potest verificari illud dictum ecclesie Cantorum V^o, 2: *Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea*. Sed prescitus non tunc vigilat et per consequens in peccato dormiens non tunc audit.

35 Amen, inquit, dico vobis quod *precinet se et faciet illos discumbere et transiens ministrabit illis*. Christus vero precinet se ipsum in patria, quando ostendet se paratissimum ad gloriam conferendam, et faciet electos

Christ knocks when he warns us of death.

Christ makes His servants sit down to meat when He receives them into glory.

4. A: Nam secundum. 8. A: et assidue. 9. D: imbuerit quis. 10. D: huiusmodi. 13, 14. A: predestinacionis — signa deest. 14. E in marg.: Christus pulsatur ad ostium. 16. DE: para te et. 37. A: ostendit.

5, 6. Sap. VII, 24. 20. Phil. I, 23. Vulgate: *desiderium habens dissolvi et esse cum Christo*. 27. Lucae XII, 37. 35. ib.

discumbere, quando limitat eis perpetuas mansiones; sed transiens ministrat fidelibus introductis, quando dat eis in facto beatitudinem sempiternam. Et quamvis hec tria distinguantur ratione multiplici, non tamen se habent in tardacione vel vicissitudine successiva. 5

Et si venerit in secunda vigilia et si in tertia vigilia venerit et ita invenerit, beati sunt servi illi. Quamvis autem sunt quatuor etates hominis (ut patet in Sermone XV°), tamen tota periodus salvandorum notata per vigiliis dividitur in tres partes, ita quod quarta etas sompno vel in consideratione celestium deputetur. Si ergo Trinitas sic pulsaverit in istis vigiliis et in omnibus illis servos suos invenerit taliter vigilantes, necesse est quod summo opere sint beati.

We have to watch not only for the Lord, but against the thief.

Sed quia non solum oportet ad receptionem Domini boni attendere, sed insidiationem furis diligencius precavere, ideo subdit evangelium: *Hoc autem scitote quoniam, si sciret pater familias qua hora fur veniret, vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam.* Quilibet autem viator secundum animum est paterfamilias, cum rationi debet familia sensuum et aliarum potenciarum anime subservire. Dyabolus autem est fur insidians instans pro dampnacione hominis, et precipue quando Deus pulsat instancius ad ostium viatoris. Cum ergo omnis viator habet furem talem vel hostem, eciam ipse Christus, necesse est de suis insidiis precavere. 25 Est autem cautela dyaboli a fossione domus patrisfamilias inchoare. Est autem domus in qua homo interior cum tota sua familia habitat corpus suum quod propter fragilitatem et exclusionem extra patriam Petrus vocat tabernaculum. Scio, inquit, *quod velox est depositio tabernaculi mei* (II^a Petri I^o, 14). A dyabolo autem domus ista diffoditur, quando separata caritate ab operibus evacuatis eciam operibus bonis de genere in vita vacuitas indicatur. Cum ergo tantus thesaurus in domo ista includitur et tantum periculum in perforacione domus ostenditur, quia eterna dampnacio, patet ex ratione cum quanta instancia quilibet vians paterfamilias vigilaret. Non enim potest hic latro domum istam per- 35

6. vigilia; DE: add. noctis. 8. DE: in deest; ib. AE: XV° deest. In Serm. XV° hic locus non habetur. 11. A: Sic ergo. 18. A: vigilaret deest. 20. E in marg.: Paterfamilias. 21. A: autem deest; ib. E marg.: fur. 26. E: effusione. 26, 27. A: patris — domus deest. 27. E in marg.: Domus. 31. DE: I^o deest; ib. E in marg.: Domus perditur.

5. Lucae XII, 38.

16. Lucae XII, 39.

fodere, nisi dictus paterfamilias ad hoc consenserit quoad se ipsum stolidè et proditorie quoad Deum, cum thesaurum Dei inclusum in suo thabernaculo gratis perdit. Et si quilibet viator quoad personam propriam
5 debet cavere istud periculum, quanto magis prelatus et curatus qui est paterfamilias pluris familie et pastor tot ovium. Sed quia adventus Christi pro mortis articulo et per consequens insultatio dyaboli est incerta, necesse habet viator quilibet esse paratus continue; ideo dicit
10 Christus: *Et vos estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet.* Continuitas enim talis paracionis est causa, quare hora mortis viantibus est incerta.

Circa hoc evangelium consequenter ad dubium proximum dubitatur si reges et domini debent ex lege
15 evangelii quoad naturas personarum corporeas ac suas temporales divicias legios et tenentes suos defendere contra hostes; et videtur quod sic, quia primo (ut patet ex principiis fidei per se notis) debent ipsos in caritate diligere, sed cum secundum Gregorium *caritas operatur*
20 *magna* si est, ergo debent eis signa caritatis ostendere. Sed nullum pertinencius quam defensiones predictas, ergo conclusio. Deus enim dat appropriate singulis creaturis suffragium spirituale, ideo non oportet ab isto brachio huiusmodi suffragium expectare; aliquod autem bonum
25 oportet ipsos subditis suis reddere, quia aliter dominarentur omnino superflue sine causa et per consequens sine Deo.

Item, secundum legem Dei reges et temporales domini tenentur opera corporalis misericordie suis tenentibus ac subditis specialiter exhibere; sed precipuum
30 opus misericordie est iniuriatos taliter relevare. Ergo brachium seculare ad hoc specialiter obligatur. Et hinc Isaie primo capitulo dicit Dominus: *Subvenite*
Fol. 229^c *oppresso, iudicate pu | pillo, defendite viduam.* Quando autem sic iniuriatur subditis sunt oppressi, et quando
35 carent defensione aliqua sunt pupilli, et quando sic carent defensione Dei et hominum viduantur, quia ecclesia pauperum conversans in terris vocatur vidua

Kings are bound to defend their subjects against enemies.

3. DE: in deest. 6. D: plurime; E: patris. 13. DE in marg.: Dubium; D in marg.: Defendere subditos tenentur seculares. 17. E in marg.: Probacio prima. 24, 25. E: aut aliud bonum. 27. E in marg.: 2. 35, 36. A: aliqua — defensione deest.

10. Lucae XII, 40. 19. S. Gregorii Hom. I. II. Hom. V. Cf. et Reg. Ep., lib. V; Ep. LIII, lib. VI; Ep. LXIV, lib. XIV; Ep. XVII (Opp. I, 1278). 32. Is. I, 17.

in scriptura. Si ergo de lege Dei tenentur sic iuvare oppressos quantumcunque extraneos, patet quod ex lege Dei duplici tenentur iuvare suos domesticos sibi fideliter servientes. Unde certum est quod impossibile est ut regibus et dominis temporalibus in dominacione sua desit prosperitas, nisi propter profectum talis misericordie corporalis. Ideo dicit Deus per prophetam: *Venite et arguite me*, quasi diceret: Si completis ista opera misericordie, arguite me, si prosperitas vobis desit.

Such defence is
the office to
which Christ
appoints them.

Item, ex vi precepti et doctrine Christi patet reges et seculares dominos ad hoc debitum obligari; tenentur enim preceptum Christi in officio ad quod ipsos elegerit adimplere, sed hoc precipue est illud officium, ergo conclusio. Nam in evangelio Apostoli ad Rom. XIII°, 4 Christus sic loquitur: *Non sine causa gladium portat, Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum facit.* Et idem dicit in evangelio I^a Petri II°: *Subiecti, inquit, estote sive regi quasi precellenti, sive ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum;* ubi manifestum est Deum assignare regibus officium proprium de malefactoribus vindicandi. Aliter enim sine causa redderent subditi hiis dominis ex mandato Dei reverencias, servicia et tributa. Unde Christus exemplans temporalibus dominis istud officium ascendit Jerusalem super iumentum ut dominus; in hoc enim ostendit precipue se esse regem. Tunc enim tam ex testimonio scripture quam clamore populi rex voluit appellari. Et breviter quicquid in hoc facto fecerit mittendo pro asina vel fugando proditores Dei potestative de templo sonat in Christi dominium. Nec phas est fideli discredere quin Christus in hoc facto exemplariter instruit dominos seculares.

How the office
is to be
executed.

Supposita autem hac fide predicanda dominis de Dei servicio videndum foret illis de ordine serviendi, et cum omnia opera sua in caritate debent fieri, *caritas* autem *ordinatur ex lege Dei* in sua ecclesia (ut patet

1. D in marg. inf.: Hoc contra multos qui census a subditis extorquent et defendere eos nec volunt nec valent. 3. DE: Dei deest. 4, 5. A: est in regibus. 5. D in marg.: principibus temp., principibus transcript. dominis. 7. DE: Dominus. 10. E in marg.: 3. 12. DE: in deest. 17. A: evangelio Petri I^o, Petri II°; ib. E: subditi. 18. DE: tamquam precellenti. 21. A: officium ipsum. 22. DE: hii. 23. E in marg.: Christus dominis exemplavit officium. 26. E: ostendit deest. 29. DE: asino. 34. D in marg.: Ordo serviendi dominorum.

7. Is. I, 18. 17. I Petri II, 13, 14. 35, 36. Vulg.: *Ordinavit in me caritatem.*

Canticorum II°, 4), videndum foret quo ordine reges et domini debent operari. Nec dubium quin ex fide legis Dei in ista trinitate debeant se servare, primo quod observent caritatem per anime spiritualem mundiciam in se ipsis. Ideo dicit Sapiens Eccli. cap. XXX°, 24: *Miserere anime tue placens Deo*, ac si diceret omnibus: omnis ordinata caritas humana incipit se a ipsa. Secundo quod caritas dominorum talium se extendat ad suos extrinsecos, ut regum ad suos legios et aliorum inferiorum dominorum ad suos domesticos. Quomodo (rogo) sunt viscera misericordie in tali domino qui audiens vel audire debens suos legios sive domesticos per Antichristum pati, et tamen dissimulando subticere, ubi posset ipsis facillime subvenire? Nam quomodocunque in hiis finxerint, dampnanda duplicitas est in illis. Clamant enim clerici, populus ac pauperes quomodo per Romanum pontificem et cardinales suum duplex subsidium furtive distrahitur, et tamen illi quorum interest et possent faciliter simulant et non iuvant. Numquid credimus tales eciam hostes extrinsecos prosperandos? Idem enim est illis sic facere et fovere hostes domesticos ad sui destructionem et contra hostes extrinsecos indebite debellare. Quis enim vindicando de hostibus primo irrueret in suos domesticos et antequam hostes distantes invaderet hostes sibi resistentes in facie in sua rabie tolleraret? Nam Matthæi X^o, 36 scribitur: *Inimici hominis domestici eius*. Primo ergo debent reges destruere inimicos suos domesticos infra regnum et posterius si oportet invadere suos externos inimicos. Quomodo ergo non sunt inimici regibus et regnis qui sunt procuratores dyaboli ad bona regni Antichristo et membris eius latrocinii dyabolice spoliandum, ymmo quod in perdicionem maiorem sonuerit tacite regem constituunt, ut sit contra legios suos proprios dyaboli procurator, sed forte seducendo regem prius consensum eius impetrant, quod talis dyabolus hec temporalia regi donaverat, sed ad magnificenciam regis pertinet sibi tribuere hec et plura; et sic per inimicos domesticos rex et regnum in rete dyaboli insolubiliter implicantur.

They must keep charity

1. to themselves by spiritual purity

2. to their subjects,

protecting them from the exactions of Rome,

2. DE: vel domini. 6. A: diceretur; ib. E in marg.: Seculares domini cum tenentur habere. 9. D in marg. inf.: Domine Deus agnus nebeskeho (coelestis). 11. D: misericordie deest. 13. DE: et deest; ib. E: tam; ib. AE: subticere deest. 14. D: quemcunque; E: quecunque; ib. DE: finxerit. 20. A: prosperandos deest. 23. A: irruerit. 24. A: distantes — sibi deest; E: sibi deest. 25. A: in sua deest. 31. DE: regis Antichristi; ib. DE: latrocinio diabolico. 32. DE: perdicionem.

Audiant ergo pauperes secundum legem evangelii appellantes et reddant illis speciale suffragium secundum quod rex et regnum possunt tam in temporalibus quam spiritualibus suffragari. Sed omnino culpandi sunt confessores et consiliarii qui occultando regis officium proditorie ista tacent. O quam felix foret regnum Anglie, si foret prudenter ab istis proditoribus expurgatum, tunc enim posset prospere secundum legem Domini militare.

3. with
foreigners, who
are to be fought
with only if
necessary.

Quoad tercium gradum caritatis servandum exteris patet quod regnum nostrum debet ipsos tamquam miciores inimicos diligere, sed emendo pacem ac diligendo naturas nisi necessitas coegerit, pro temporalibus non pugnare. Et quicumque consiliarii in oppositum huius consenserint sunt convincendi faciliter a vidente inconveniencia que sequuntur. Fol. 229^d

SERMO LVII.

Misit Jesus duodecim apostolos precipiens eis et dicens: In viam gentium ne abieritis. Matthei X^o, 5.

Man should
first love those
of his
household.

Ordo autem caritatis exigit quod homo primo in ordine diligat suos domesticos. Per hoc enim indicat quod est imitatorius sequax Christi. Deus non potest hic se et bona sua adintra ordinate diligere et quoad extra plus diligit bona ut sunt magis domestica, hoc est, ut subducta obice plus de bonitate sua participant; ideo dicit Apostolus (1. Tim. V^o, 8): *Qui suorum et maxime domesticorum curam non habet fidem negavit et est infideli deterior.* Et propter istam rationem Christus mittendo suos apostolos ad predicandum populo inculcat istum ordinem diligendi. Nemo quidem debet cuiquam predicare nisi presupposito sibi ordine dileccionis caritative: *In viam, inquit, gentium ne abieritis et civitates Samaritanorum ne intraveritis;* ubi patet quod Christus limitavit apostolis auditorium de Iudea, cum ipsa fuit

1. E in marg.: Pauperes regem appellantes. 5. E in marg.: Confessores culpandi. 8. A: legem deest. 19. A in marg.: Sermo LVII; D in marg. sup.: LVI. In red ink LVII; D in marg.: De Apostolis. Engl. Serm. rect.: The gospel on festis of many Confessours. 20. E in marg.: Ordo dileccionis. 22. E: sequere. 22-24. E corrigit: Deus enim primo se et bona . . . diligit. 25. DE: et deest. 33. DE: Christus primo.

et capax verbi et Christo propinquior in natura; ideo
 secundum ordinem caritatis oporteret ab ipsa incipere.
 Sed fecibus postmodum oberrantibus et infidelitatem
 suam induratam clamantibus fuit Samarie et gentibus
 5 postmodum predicandum. Quamvis autem Samaria fuit
 in terra promissionis, tamen gentiles ipsam inhabita-
 verant (ut patet IV Reg. XVII°). Judeis itaque quibus
 specialiter facta fuit promissio fuit principaliter predi-
 candum. Sed post Christi resurrectionem conversis
 10 Judeis capacibus et ceteris obstinatis predicandum erat
 gentibus (ut patet Act. XIII°). Et utinam regnum nostrum
 attenderet ad istum ordinem caritatis. Tunc enim instar
 Christi castigantis quos diligit primo suos domesticos
 Dei et sui proditores et emulos castigaret. Nec con-
 15 sancio nimis severe castigationi ad mortem sed casti-
 gacioni per subtractionem temporalium, per exilium
 vel per misericordem penam aliam temporalem. Apo-
 stoli autem debent precipue pulverem pedum suorum
 in inimicos Christi et sue ecclesie excutere (ut docet
 20 Christus Luce X^o), et de facto apostoli practizarunt
 (ut patet Act. XIII°). Cum autem pes predicantis sit
 sua affeccio et pulvis pedis sit sua temporalium adia-
 cencia mundo instabilis, patet quod pulveris excussio
 est in figura temporalium evangelizanti remocio.
 25 Sed quomodo fratres et evangelizantes moderni hoc in
 re vel figura observant, cum nec laborant ad contri-
 cionem pulveris collecti in pedibus predicando nec
 temporalia populi cui predicant a se excuciant, sed
 pocius spoliant symoniace mendicando? Precipit ergo
 30 Christus quod sui discipuli *pocius vadant ad oves que*
perierunt domus Israhel. Et in hoc nostri predicatorum
 precipue sunt culpandi, quia nec vadunt ad fideles
 capaces, qui pocius indigent verbo Dei nec exhortacionem
 in Domino eis denunciant, sed locum et formam in
 35 predicacionibus sibi captant, que plus lucrum et famam
 eis inferant. Nec dubium quin ex hoc excommunicantur
 a Deo, quia Jeremie XLVIII°, 10 scribitur: *Maledictus*
qui facit opus Domini fraudulenter. In hoc ergo repor-
 tarent tam laudem quam lucrum a Deo et sua ecclesia,

Our modern
 preachers
 neglect their
 duty.

14. DE: Dei deest; ib. E in marg.: Domestici castigandi; ib. DE: et
 deest. 15. A: nimis fovere. 19. A: et inimicos Christi et sui; ib. D in
 marg.: Excutite pulverem de pedibus vestris. 21. A: XIII° deest;
 cf. Act. XIII°, 51. 24. A: reunicio. 25. D in marg.: Mnych (id est,
 monachus); ib. D: hec. 36. A: excommunicaretur. 38. D: negligenter
 extinct. in marg. correxit fraudulenter.

They should
denounce the
faults of the
clergy.

quia clamarent instanter contra vitas et doctrinas erroneas clericorum et alternarent acuendo ad servicia debita secularium dominorum. Sed in isto quidam propter timorem offensionis et quidam propter amorem adulationis nimium obmutescunt, et tamen (ut patet in sermone proximo), cum sit doctrina evangelica et prosperitati ecclesie tam necessaria, instanter et acute secularibus dominis diceretur. Et consequenter posset dici catholice istis dominis qui consenciant iniuriis factis regni pauperibus, toti regno et regi in hoc, quod sic permittunt contra ordinationem Dei et eius fidem (Luce XIV°) tot vel aliqua regni temporalia secundum dominaciones civiles esse in manibus clericorum. Non dubium quin in hoc iniuriatur toti regno Anglie et exuberat talis iniuria in totam habitabilem ecclesie militantis. Sed quis est qui audet propter Antichristum et suos complices tantam iniuriam Dei et hominum impugnare? Ecclesiastici ergo et fratres precipue sunt ex ista taciturnitate falsissimi, ymmo Dei et ecclesie proditores, quia non dubium quin isti rapine maledicte consenciant multis modis. |

Fol.
230^a

Different
meanings in
Scripture of
'the Kingdom
of Heaven'.

Euntes, inquit Christus, predicate, dicentes quia appropinquavit regnum celorum. Docto quibus apostoli predicarent, docet Christus in hoc evangelio consequenter quid et qualiter predicarent. Dicunt enim multi communiter quod regnum celorum sex modis accipitur in scriptura: primo pro ecclesia militante, ut Matthei V^o, 19: *Qui autem solverit unum de mandatis istis minimis et docuerit sic homines minimus vocabitur in regno celorum.* Secundo accipitur pro ecclesia triumphante, ut Matthei V^o, 3: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum.* Tercio accipitur pro plena ecclesia vel illo quo Christus regnat formaliter, ut Matthei VI°, 10: *Adveniat regnum tuum.* Quarto pro illo quo effective regnat ecclesia, ut hic adventus Christi dicitur regnum celorum. Quinto accipitur pro lege Mosaica, ut Matthei XXI°, 43: *Auferetur a vobis regnum Dei.* Sexto accipitur pro lege evangelica, ut Matthei XIII°, 52: *Omnis scribe doctus in regno celorum.*

1. A: quod clamarent. 3. A: quid. 5. DE: in deest. 8. E in marg.: Ex dominio cleri iniuria multiplicatur. 9. A: dominis quod. 10. DE: regimini pauperum. 12. A: secundum deest. 14. DE: in deest. 15. A: in deest. 22. DE: appropinquabit. 23. DE: Dato. 24. A: docent. 26. AE in marg.: Regnum Dei (E: celorum) sex modis accipitur in scriptura. 28-37. E in marg.: 1-6. 34. AD: affective. 36. Codd.: Matth. XII°.

Sed aliis videtur quod regnum celorum solum tripliciter sumitur in scriptura, primo materialiter pro subiecto vel subiectis super quibus Christus regnat, et sic accipitur nunc pro militante ecclesia, nunc pro triumphante et nunc mixtim, que vocatur ecclesia catholica vel communis; secundo accipitur regnum celorum in predicacione secundum causam pro illo quo efficienter quis regnat, et sic Christus dicitur homo, rex et regnum celorum sicut et eius preparacio ad beatitudinem et virtutes. Tercio accipitur regnum celorum formaliter vel pro illo pro quo quis regnat active vel pro illo quo regnatur passive, et sic regnum celorum dicitur primo modo esse subiective in Christo vel in quocunque predestinato, sed secundo modo intelligendo passive dicitur esse subiective in universali ecclesia quoad Deum. Ex istis potest fidelis colligere quomodo regnum celorum in dispari scriptura accipitur particulariter. In proposito autem videtur accipi pro Christo quoad suam humanitatem vel pro dispositione qua viantes preparat ad regnandum. Nam a tempore evangelizationis sue fuit fidelibus via apcior atque securior secundum quam viantes debent beatitudinem suam acquirere.

Here it seems to stand for Christ.

Ideo cum iam instat tempus in quo tam efficaciter disponit ad beatitudinem acquirendam debet predicator hortari suos ut manum apponant ad opera, cum iam instat tempus tam aptum et facile ad beatitudinem consequendam. Istud ergo est predicandum populo et non tragedie vel comedie aut fabule vel sentencie apocryphe que sunt hodie populo predicate.

Sed quia regnum celorum predicandum secundum quemlibet eius sensum, non caperet efficaciam in talibus ydiotis, nisi cum hoc haberet potestatem faciendi miracula. Ideo dedit Christus eis potestatem quadruplicem faciendi miracula: *Infirmos, inquit, curate, mortuos suscite, leprosos munde, demones eicite; gratis accepistis, gratis date.* Et ex istis patet forma et modus

Miracles gave efficacy to preaching.

1. E in marg.: Regnum celorum accipitur; D in marg.: Secundum alios regnum celorum dicitur tripliciter. In marg. sup. media pag.: Dobra Husco (id est: good goose). 2. DE: accipitur. 3. DE: Christus deest. 4. A: accipitur deest; ib. A: pro deest. 5. D in marg.: Ecclesia catholica dicitur mixtim et communis. 6. E in marg.: 2. 10. E in marg.: 3. 11. DE: pro deest. 13. A: in deest. 17, 18. A: pertinent. 20, 21. A: preparat — evangelizationis deest. 28. Codd.: traiedie. 28, 29. A: apocryphice. 30. D in marg. inf.: Quare cum dracone. 33. E: Christus hodie. 36. A: accepisti.

5. Cf. Serm. Prim. Pars, pag. 99.

35. Matth. X, 8.

quibus viri evangelici debeant predicare, et sic manifestat Dominus quibus, quid et qualiter est evangelice predicandum.

Spiritually
these miracles
may still be
worked,

Quamvis autem pauci vel nulli nostrum habent virtutem talia miracula faciendi, cum tamen sint famosi in ecclesiam introducti, observent tamen alia et modum istius faccionis quadruplicis mystice faciendo miracula, et est satis. Debent enim predicantes curare infirmos spiritualiter ut peccantes, suscitare mortuos spiritualiter ut in antiquis criminibus induratos, tercio debent omnino mundare leprosos, quia superbos ad humilitatem meritoriam excitare. Et cum ista sint media quibus demones hominibus copulantur, subtractis hiis mediis non dubium quin demones a prius obsessis eiciunt. Et istis notatis in subditis, evidens est ex signo testificante extrinseco quod debite predicabunt, et istud est melius fideli quam fictio Antichristi qua sine auctoritate Dei vel testimonio ex parte populi fingit quod habet potestatem spirituales supra alios, et non ostendit in opere quod spiritualis beneficencie quicquam facit, secundo quod habet potestatem condendi et variandi ecclesiastica sacramenta, ymmo quod scriptura sacra non habet auctoritatem vel efficaciam, nisi de quanto is confirmaverit, ideo quemlibet articulum fidei libere poterit reversare. Arguunt enim, cum libere sit canonizatum per curiam Romanam quod isti libri sint de canone bible et sic autentici et alii sint abiecti, patet quod possunt sic facere et cum tota ecclesia hec approbat, patet quod licet illis facere hec et plura. Sed veritas est quod nulla scriptura sacra propter auctorizationem vel canonizationem eorum est magis vel minus autentica, licet propter superbam prodicionem eorum casualiter veritas sit populo magis patens. Tercio fingunt sibi potestatem antichristivam, quod quicquid quoad regimen ecclesie statuerint sive decreverint in electionibus, deposicionibus vel aliis concernentibus matrem nostram, etsi Christus decernat oppositum vel per impossibile ipsi erraverint, debet stare. Sic enim sentenciant quod excommunicandus secundum leges eorum

and give more
authority than
the figments of
Antichrist.

His outrageous
claims.

Fol.
230^b

1, 2. DE: modificat. 5. E: cum non. 7. E in marg.: Predicatorum miracula. 9, 10. DE: spiritualiter deest. 14. A: oppressis; ib. E: ciciuntur. 15. A: est quod. 17. D in marg.: papa no[st]ra; ib. E in marg.: Potestas Antichristi ficta. 20. E: beneficii; ib. DE: quicquid; ib. E in marg.: 2. 24. DE: libere deest. 28. DE: possent; ib. DE: licet ecclesia. 32. A: superbiam. 32. E in marg.: 3. 35. A: statuerunt sive decreverunt. 38. A: per deest; ib. A: erraverunt erraverint.

debet denunciari excommunicatus in ecclesia militante,
licet non excommunicatus sed approbatus fuerit apud
Christum. Sed non dubium quin ista sententia sit sen-
tencia Antichristi. Quarto adinveniunt sibi miracula
5 sacramentalia que Deus non invenit; dicunt enim quod
virtute sue benedictionis et consecracionis in Eukaristia
totus panis corrumpitur et corpus Christi non pane (ut
dicit Apostolus) sed uno nichilo vel accidentibus de
novo induitur. Sed non dubium quin ista quatuor sint
10 monstruosa miracula Antichristi.

Falsehoods
about the
Eucharist.

Circa hoc evangelium cum complecione duorum
precedencium dubitatur si ad quemcunque secularem
dominum licet in causa qualibet appellare, et videtur
quod non, quia secundum legem Domini non licet
15 onerare quamcunque personam vel statum ultra hoc
quod est fundabile in natura, sed non est fundabilis
talis appellacio, ergo oppositum dubii. Assumptum patet
ex hoc quod Apostolus laudat Deum quod non fuit
alteri nimium onerosus, cum ergo foret onerosum regibus
20 et magnatibus cum talibus appellacionibus occupari,
cum non sunt aliunde laudabile, patet propositum.

It is said that
Kings have
nothing to do
with
ecclesiastical
causes.

Item, secundum distinciones fororum est materia
pertractanda; cum ergo aliud sit forum ecclesiasticum
a quo temporales domini eximuntur, videtur quod ad
25 illos non sit in causa tali appellandum; tunc enim
haberent quicunque reges vel domini suos notarios et
legem secundum cuius formam foret ad dominos huius-
modi appellandum; quod foret nimis magna confusio,
cum utrobique foret generacio licium et indifferenter
30 a quolibet ad quemlibet appellandum. Quomodo ergo
liceret tollere leges et libertates ecclesie?

Hic dicitur quod, sicut de lege nature est iniuriatum
vel oppressum iuvamen a superiori expetere, sic de lege
nature est iniuriatum vel oppressum taliter appellare.
35 Nec contendo circa statuiciones humanas frivolas in
hac parte, sed satis est quod quilibet talis appellet ad
Deum et meritorie ad potenciores suos subditos quorum
interest adiuvaré. Cum ergo regum interest in tali casu

Answer:
It is the
business of
Kings to
redress
oppression,

2. E: non sit; 1b. DE: fuerit deest. 3, 4. DE: sit Antichristi.
4. A: Quarto non; 1b. E in marg.: 4. 9. DE: sunt. 11. ADE: Dubium.
15. A: quemcunque; 1b. E in marg.: Si licet appellare in qualibet causa
ad secularem dominum. 22. E in marg.: 2. 28-30. D: quod foret —
appellandum deest. 32. AE in marg.: Responsio. 37. D: tuitorie;
corr. in marg.

iuvare suos legios per Antichristum oppressos, manifestum est quod ipsi debent contra ipsum per artem suam exponere tam de lege Domini quam nature. Ideo ad primum patet quod in minori falsum assumitur; hoc enim non est onerare reges et dominos sed ad opus plus meritorium excitare, et de quanto eis facilius et a tradicionibus humanis distancius, de tanto eligibilis. Unde Paulus non loquitur adduxisse notarios vel secundum formam que iam exigitur appellasse. Et patet ad confirmacionem quod nullus fidelis appeteret quod reges forent cum talibus tradicionibus frivolis occupati sed brevioribus mediis quibus sufficerent apponerent media contra hostes legis divine suam regaliam et libertatem ecclesie infringentes.

and to punish
all crimes.

Ad secundum patet quod reges cum sint fideles ecclesie debent ecclesiasticas causas discutere, ymmo (sicut placet Augustino et ceteris sanctis) debent adulteria, rapinas et ceteras iniurias Dei et hominum in regnis suis destruere eo quod fovendo illa vel permittendo, cum destruere sufficerent, forent non solum regna sua perdere sed dampnacionem perpetuam ex omissione divini officii iniuncti incurrere. Hec enim est causa quare secundum Apostolum *portant gladium*.

Ecclesiastical
jurisdiction
mainly usurped.

Et quantum ad distinccionem fororum, patet quod maior pars iam currentis sentencie est post dotacionem ecclesie ab Antichristo et suis complicibus contra seculare brachium infundabiliter usurpata. Sed quid fidei quod presbyter Johannes dicit, prandendo maniace, nunc comedat totus mundus? Revera tam derisorium vel blasfemum est quod Romanus presbyter dicat sine fundacione: Nos volumus ita esse. Quid ergo blasfemius quam quod talis presbyter statuatur cum suis canceriis quam notarius quem ipse signaverit valeat quoslibet

1. DE: legios deest. 3. AE in marg.: Ad 1^m. 5. DE: non est iuvare; iuvare corr. in marg.: onerare. 8. E: Non legitur. 10. E in marg.: Ad confirmacionem. 14. DE: in fringentem; A: infligentes. 15. AE in marg.: Ad 2^m; E in marg.: Reges debent ecclesiastica discutere. 16. DE: ecclesiastica; causas deest. 20. D: sufficeret; ib. A: sua deest; ib. DE: prodere. 21, 22. E: domini servicii. 24. E: Distincio fororum. 28. Codd.: mani^{ca}; manichae? 32. canceriis = chancelleries; Eng. chanceries. The word had already this form in English:
In cheker and in chancerve
Piers Plowman, B. prologue 43.
33. A: Notatorius; ib. E in marg.: 1.

23. Rom. XIII, 4.

27. Joh. presbyter, qui in extremo oriente regnare putabatur.

alios duos testes? Revera Christus nunquam usurpavit talem fidelitatem regulariter et subito in servos suos inducere, cum tamen illi notarii post limitationem officii sunt communiter plus ceteris infideles. Si ergo
 5 lex Romani cesaris non habet tantum robur in nostra provincia, quomodo prevaleret in nobis lex Antichristi a tali cesare derivata? Et patet quod non sequitur ex isto confusa generatio licium sed earum destructio, cum fideleulare brachium non attenderet
 10 ad traditiones vel contenciones has frivolas, sed discussa veritate in suis dominiis potenter excluderent falsitatem. Et patet quod non sequitur confusio talis appellacionis sed eius destructio; nam in seculari causa que ad reges pertinet non foret a regibus ad clericalem iudicem
 15 appellandum, cum caput ecclesie dicat Luce XII°, 14: *Quis me constituit iudicem aut divisorem super vos*, ideo certum est quod nimia monstruositas que conglobatur
 Fol. in prelatiis cesariis venit ex desidia brachii secularis.

230^c Meritorium | itaque foret et ad libertatem ecclesie
 20 quod tales ficticie frivole tollerentur, rex autem Anglie faceret veritatem parcium indagari et secundum legem Dei et hominum partem iniuriantem cum suis complicitibus a regno suo excludi, protestans quod undique acceptaret sententiam sive iudicium cuiuscunque prelati
 25 cesarii de quanto consonat legi Christi; et quicquid ultra sonuerit ipsum refugeret ut venenum. Sed quomodo in scriptura fundaret quis consonanciam cum divinis legibus huiusmodi novitatum?

Quatuor autem sunt in quibus prelati cesarii blas-
 30 femant in Deum et nimisulare brachium scandalizant: primo in hoc quod apportato thesauro regni machinantur censuras vel traditiones fulminandas quibus exterrent ydiotas simplices quousque habeant bonum de regno taliter adoptatum; et stulti infatuati in verbis
 35 et operibus Antichristi nedum timent prelatos suos, ut angelos, sed scurras literarum vel bullarum hereticarum talium delatores.

Appeal to the King would lessen confusion.

Four wrongs of bad prelates:

1. They frighten the ignorant into giving money.

1. DE: alios deest. 2. DE: in deest. 5. A: a vi cesaris. 8. A: ista. 12. E in marg.: A regibus ad clerum non est appellandum. Nota. 20. A: colerentur; ib. E in marg.: Nota. Regis iudicium; ib. DE: autem deest. 23. A: undequ. 27. A: fundaret quamvis; ib. DE: constanciam. 29. D in marg.: Nota bene. Quatuor mala sacerdotum contra Deum et homines; A in marg.: Nota Quatuor; E in marg.: Quatuor sunt in quibus prelati cesarii blasphemant in Deum; AE in marg.: 1. 31. A: ex hoc; ib. DE: optato. 32. A: vel traditiones twice. 34. DE: optatum; ib. DE: ex verbis. 37. A: zelatores.

2. They enioin
penitance
ignorantly: Secundo stulte acceptat seculare brachium quicquid
presbyter talis iniunxerit in partem penitencie tamquam
salutare remedium, cum tamen nec ipse nec in tota
domo sua sit medicus qui sciat peccatum distinguere vel
medicinam huiusmodi peccato aptare. Et certum est 5
quod non habent antidotarium a quo medicinas huius-
modi autentice exemplarent. Que (rogo) exemplacio de
lege Domini quod Innocencius III iniungeret regi Anglie
et regno ut nongentas marcas annuatim pro Anglia et
Hibernia sibi solvat? 10
3. They
interfere with
the proper
choice of
curates. Tercio enervant regnum tamquam principales pro-
curatores dyaboli, in hoc quod ubi patroni regni sole-
bant conferre suis notis presbyteris in sciencia et vir-
tute curam regiminis, isti prelati cesarii excludunt a
patronis et regnis talem providenciam et vendicant 15
quod quoscunque ipsi instituerint et ubicunque aut quo-
modocunque vixerint, sunt a Deo et populo acceptandi.
Cum enim nichil foret apcius ad regulandum populum
atque regna quam quod curatus prudens ipsum regeret
conformiter legi Dei, patet quod nichil est plus destruc- 20
tivum regnorum quam quod unus alienigena inscius
vel non curans tali populo spiritualiter preponatur,
ideo idem foret Romanum presbyterum vendicare de
Anglia huiusmodi potestatem et dicere quod habet ab
Antichristo potestatem dyabolicam regnum Anglie 25
destruendi. Sed esto quod patroni seculares in colla-
cione talis officii curati symoniace erraverunt, sicut
oportet fieri quousque ordinacio Christi reveniat, quod
curati a subditis suis accipiant puro titulo elemosine
temporalia secundum exigenciam sui officii in mensura, 30
luciferina foret correccio a regno nostro curam salutis
anime subtrahere et in Antichristi faucibus plus peri-
culose ponere. Medicabile quidem foret bonum prelatum
patronos sic errantes instruere et de salubri medicina
secundum legem Domini providere. 35

1. AE in marg.: 2. 3. DE: cum nec ipse in; ib. AD: toto. 5. DE: rectum est; ib. et deest; ib. E in marg. corr.: certum. 7. A: attentice.
9. A: quingentas. 11. AE in marg.: 3. 19. DE: regnum; ib. DE: quod deest. 33. DE: mundiale; A: medicale. 34. A: de deest.

9. Rectius: mille marcas. Cf. Eul. Hist. III, pag. 103. Reddendo annuatim ad cameram domini pape pro regno Anglie tributum M. marcarum. Cf. Lechler I, 174, 324.

Quarto Antichristus blasphematur quod providet nostris de spirituali suffragio et remedio spirituali et tamen nec ipse nec totum suum contubernium scit fundare sive defendere quin sua sciencia sit heretica ac blasfema vel saltem quin ipse ex sibi dubio sit mendax in talibus. Nec scit quoad aliquem profectum anime in promissis sophisticis subditos securare. Oportet ergo in fauces dyaboli regna corruere quamdiu sunt sic regulata ab huiusmodi curatore. Reges ergo evigilarent et excuterent a se istam Antichristi perfidiam et in hiis que sunt ad Deum pure acciperent scripture sententiam.

4. Antichrist's false assertions of spiritual help.

Unde quidam fideles regnorum gemunt anxie de defectu quadruplici regum et regnorum in suo regimine, primo quod non defendunt sua regna contra dictum venenum quadruplex Antichristi nec protegunt fideles suos qui contra istud obiciunt nec inimicos suos domesticos cruciant hoc foventes.

Four defects of rulers:
1. They do not protect against Antichrist.

Secundus defectus est quod contra legem Dei et regnorum suorum iniuriam defendunt dominia suorum episcoporum quibus viis multiplicibus inferunt iniuriam totis regnis. Nam nec ferunt illa dominia onus proportionale cum ceteris partibus regni vivis nec illi prelati ex isto veneno seculari dominii sunt regnis habiles, ut gerant suum officium conformiter legi Christi.

2. nor against encroachments of bishops,

Tercius defectus est de religiosis possessionatis regnorum qui viverent pure expropriarie vitam pauperem, sed modo conquesta parte nimis magna regnorum nec gerunt onus eorum ut partes aliene sed nutriunt inimicos dyabolicos contra Christum.

3. nor against the possessioners,

Quartus defectus est de sectis expropriariis que ultra reges cautelose spoliant regnorum pauperes nec illis ultra spiritualiter proficiunt quam ante induccionem sectarum huiusmodi et ante rapinas has frivolas regni cole sunt adiuti. Ab istis ergo quatuor pestibus Antichristi reges et regna incolas suos debent defendere, eo quod manifeste sonarent in suam utilitatem tam spirituale quam eciam corporalem.

4. nor against friars.

1. AE in marg.: 4. 6. A: in deest. 8. A: tracta. 12. E in marg.: Fideles gemunt defectum regnorum quadruplicem; 1. 15. A: quibus. 18. E in marg.: 2. 22. A: unus. 23. DE: sunt reges. 26. E in marg.: 3. 28. A: parte regnorum. 29. A: afic. 31. E in marg.: 4; ib. A: ultra deest. 33. A: induccionem. 34. A: rapinans. 35. A: adducti. 36. DE: regnicolas. 38. D in marg. inf.: Romanus; Domine Deus noster.

SERMO LVIII.

Simile est regnum celorum thesauro abscondito in agro. Fol. 230^d
Matthei XIII°, 44.

Constat quod inter septem parabolas Salvatoris quas loquitur Matthei XIII° tres in isto evangelio, scilicet 5 quinta, sexta et septima inculcantur. Nam mos est Christi sicut et Palestinorum disserere in parabolis pulcherrimas veritates, de quo intelligitur ad literam illud dictum Psalmi LXXVII°, 2: *Aperiam in parabolis os meum, ab inicio loquar propositiones.* Et dicitur parabola quando 10 iuxta sermones ad literam intelligitur ex similitudine aliena sententia, et dicitur a *para* quod iuxta, et *bolos* sermo, quia iuxta sermonem literalem occultus sensus intenditur.

Parable of the
treasure.

The Kingdom
of Heaven—
God's word.

Prima ergo parabola est quod *simile est regnum* 15 *celorum thesauro abscondito in agro quem qui invenit homo abscondit et pre gaudio illius vadit et vendit omnia que habet et emit agrum illum.* Per regnum autem celorum probabiliter intelligunt quidam verbum Dei quod est caput et thesaurus ecclesie. Ipsum autem sepe vocatur 20 regnum celorum; per agrum intelligi potest scriptura sacra in qua a principio usque in finem verbum istud vel absconditur vel in evangelio patencius reseratur. Omnes enim patriarche legis veteris vel eventus rei Christum vel eius proprietatem aliquantulum reserabant. 25 Hoc autem semen quod est verbum Dei licet absconsum fuerit in lege veteri, habuit tamen radicem fidei ex qua nota quibusdam herbe et flores fidei pullulabant. Iste autem thesaurus in agro scripture absconditus per expiratas sententias de radice fidei per hominem 30 fidelem et Christi gratiam est inventus, et cum homo ipsum invenerit, servat ipsum in forma sensus scripture divinitus occultatum, et sic abscondit et pre gaudio illius vadit a conversacione et intencione mundana et vendit totam terrenam substanciam, dum iuxta evan- 35 gelium (Luce XIV°, 33) *renunciat omnibus que possidet*

1. A in marg.: Sermo LVIII; D in marg. sup.: LVII, in red ink. LVIII; D in marg.: Evangelium de una electa. Cf. Sermons S.E.W. I, 281; The Gospel on feastis of oon virgyn and martir. 12. D in marg.: Parabola; E in marg.: Dicitur quid parabola. 16. A: quem cum. 18. A: illum deest; ib. D in marg.: Regnum celorum; E in marg.: Per agrum intelligitur scriptura sacra. 19. DE: regnum Dei. 22. A: sacra deest; ib. DE: usque ad. 29. DE: absconsum. 30. DE: experiatas; E corr. per expositus (expertas?).

1. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 284—289.

et emit spiritualiter agrum illum, certus ex fide quod thesaurus iste sibi fodienti et debite in agro scripture spiritualiter laboranti germinabit fructum patrie infinitum prestancio-
 5 rem quam sunt omnes terrene divicie. Nec est inconveniens quod regnum celorum sit thesaurus et ager in quo absconditur secundum disparem rationem quia satis est quod in verbis parabole sit realis disparitas et in sensu parabole disparitas rationis, Christus ergo secundum quod caput et causa ecclesie
 10 vocatur regnum celorum.

Secundo vocatur thesaurus secundum rationem quia est fundamentale iocale et necessarius thesaurus totius ecclesie. Ipse enim secundum Apostolum est *omnia in omnibus*; et tercio secundum rationem unionis ypostatice
 15 qua est liber scriptus intus et foris vocatur ager scripture iuxta illud (Johannis X^o, 36): *Non potest solvi scriptura quem pater sanctificavit et misit in mundum*. Patet etiam veritas istius parabole de Christi discipulis et sequentibus sanctis doctoribus qui plus gaudebant
 20 de veritate scripture quam de omnibus aliis bonis mundi, ut de Ambrosio, Augustino et specialiter Jeronymo, Basilio et eius similibus; et isti doctores modo mirabili inventum habent thesaurum quem in suis cordibus absconderunt; per hoc enim elevati ad celestia
 25 thesaurizarunt sibi thesaurum meriti beatitudinis *qui non veterascit* iuxta doctrinam Christi (Matthei VII°). Sed heu prelati moderni nec cognoscunt herbam vel florem huius thesauri nec laborant vendendo cuncta que possident ut cognoscant, ideo probabiliter timendum est
 30 quod erunt perpetuo expertes gaudii eius fructus.

Alii autem variant in sensu huius parabole, ut hii quod regnum celorum est premium celeste quod absconditur causaliter in meritis ecclesie que est ager, homo thesaurum istum inveniens est persona sanctorum
 35 doctorum qui post laborem in philosophicis scienciam sapidam invenerunt et totam prius laboratam scienciam ad sapienciam theologicam converterunt. Sed post

The Scripture is the chief jewel and treasure of the Church.

Other interpretations of the parable.

2. DE: sibi deest. 8. D: dispitas. 12, 13. E: totius ecclesie deest.
 18. A: etiam deest. 22. D in marg.: Recommendacio quatuor sanctorum doctorum. 23. quem deest in codd. Addidi. 24. A: elati. 31. E in marg.: Alius intellectus. 36. A: invenerat.

13. Col. III, 11. 25. Rectius VI, 19: *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra etc.* Cf. et Lucae XII, 33: *Sacculos qui non veterascunt.*

tempus talis contemplacionis ad curam pastoralis officii et practicam acquisite sciencie diverterunt. Et quantum ad possessionem secularem cuncta que in mundo possederant reliquerunt; et ad istum sensum videtur loqui Apostolus (I Thim., III°, 1): *Qui episcopatum desiderat bonum opus desiderat*. Nec dubium quin ista conversio exemplata fuit in vita apostolorum qui isti edificacioni principaliter intendebant. Sed heu nunc ad tantum Christi ordinacio et scripture intencio pervertuntur quod episcopus non vendit cuncta que prius possedit 10 et emit agrum illum, sed ubi prius fuit inops et pauper iam factus episcopus tenet symoniace multa secularia dominia eciam ultra comites sive reges. Et ideo non mercatur emendo agrum scripture vel occupationem circa spirituale officium sicut olim, et ista prepositorum 15 perversio est causa ruine magne ecclesie militantis.

False
interpretation
to justify
endowments.

Sed hii tercio venenose intelligunt quod ista parabola alludit dotacioni ecclesie et assignacioni iurisdiccioni sue secundum tradiciones humanas. Vendunt (inquiunt prelati) cuncta que prius seculariter | posse- Fol. 231^a
derunt et iam habent spiritualiter ampliora, sed alio modo quia dominativius ex titulo patrimonii crucifixi, et quia non licet uni in alieno agro effodere, necesse habent proprietates iurisdiccioni distinguere, ut sic dominaciones in Christi patrimonio separentur. Sed 25 istud venenum videtur mihi blasphemare scripturam sacram; nam nec Christus nec sui apostoli dominaciones vel iurisdicciones huiusmodi possederunt, sed *erant illis omnia communia*, et mirum foret quod Christus exueret se et suos apostolos a sensu huius parbole et 30 aptaret ipsum Antichristo et suis sequacibus qui tam diu postmodum legi Christi et vite fuerant adversati.

Sed relicta ista exposicione tamquam heretica quidam fideliter intelligunt quod ager sit scriptura, thesaurus cognicio divina, eius absconsio a mundialibus celacio, 35 cum prudens non debet margaritas spargere ante porcos, et quisquis tam scripture et cognicionis et dilec-

8. A: intendebat. 12. A: iam episcopus emit. 17. E in marg.: Tercius intellectus venenosus; ib. DE: intendunt. 20, 21. A: possiderunt. 22. A: dominaturus. 23. DE: licet deest. 24. DE: habet; ib. DE: iurisdiccione. 28. A: possiderunt. 30. DE: huiusmodi. 32. A: asiesati (c). 33. E in marg.: Quartus intellectus fidelis. 35. DE: culus. 36, 37. A: inter porcos.

cionis divine omnia contraria illis reliquerit, vadit et vendit omnia que habet et emit eam.

In secunda parabola *simulat regnum celorum homini negociatori querenti bonas margaritas; inventa autem una*
 5 *preciosa margarita abiit et vendidit omnia que habuit et emit eam.* Istum autem textum exponunt apostate de successione ecclesie, sic quod post quintum statum eius ceperunt religiosi contemptis mundi divitiis et honoribus et deliciis intendere religioni contemplative que est
 10 *preciosior activa, et sicut margarita invenitur in cocleis maris, sic dicta religio fundatur in humore devocionis et tollerancia tribulacionis.* Margarita enim est medicina cordialis (ut patet philosophicis). Invento ergo uno statu sic vivendi de multis, debet homo *renunciare*
 15 *omnibus que possidet civiliter* (ut docetur Luce XIV°, 33) et comparare eam absque argento, ut dicitur (Isaie LV°, 1): *Venite, emite absque argento* etc. Certum quidem est quod sententia ista heretica more dyaboli miscetur cum catholica veritate. Christus enim in om-
 20 nibus istis parabolis locutus est de statu ecclesie quem voluit perpetuo permanere, ut fuit de statu apostolorum et aliorum sanctorum ante dotacionem ecclesie. Absit quidem quod Christus voluit statum secularis brachii remanere permanencius quam statum cleri qui est sua
 25 specialior ecclesia, quem statum ipse in persona sua accepit et specialiter docuit ac eius cariores discipulos quando ecclesia plus crevit approbaciis enutrivit. Religionem autem istas a prima usque ad ultimam non docetur ratione vel scriptura Christum auctorizasse, licet
 30 in ipsis erant multe persone quas Christus specialiter elegerat propter sanctam vitam earum et profectum ecclesie quos non habebant de istis religionibus sed de religione et regula christiana. Mirum quidem foret quod Christus intenderet istos ordines et non fratres quos
 35 nusquam intenderat nisi forte in evangelio Apostoli (Act. XX°, 29): *Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos non parcentes gregi, et ex vobis ipsis exsurgent viri loquentes perversa, ut*

Parable of the pearl of great price.

False explanation of it as referring to the Religious.

This is one of the devil's half-truths.

1. DE: relinquerint. 3. A: simulatur. 6. DE: autem deest.
 8. E in marg.: Sententia heretica. 9. D: religioni; E: religioni.
 10. DE: precior. 17. A: LV° deest; ib. A: Et certum. 19. E in marg.: Valde bene. Nota. 22. DE: et — sanctorum deest. 24. DE: que.
 29, 30. A: Christum — persone deest. 31. A: eligerat; ib. DE: eorum.
 34. A: et istos. 36. DE: scio quod.

3. Matth. XIII, 45, 46.

abducant discipulos post se. Et sic de multis propheciis Apostoli que pertinencius verificari poterunt de falsis fratribus.

The pearl is
the law of the
Lord.

Catholice autem potest intelligi per regnum celorum Christi ecclesia eciam dum hic militat. Quilibet autem 5 homo dum hic viat est homo negociator, cum Luce XIX°, 13 caput sibi precipiat: *Negociamini dum venio.* Negociacio autem huius hominis fuit circa preciosam legem Domini que inventa est tam in lege antiqua quam nova sed utraque existente bona lex nova fuit prestan- 10 cior. Et ipsa est una preciosa margarita, quia lex Domini singularis post quam non succedet alia, cum secundum partem perpetuo manebit in patria. Istam vero margaritam christiani avidius emerunt in primitiva ecclesia, cum pro illa emenda apostoli et eorum veri 15 vicarii omnia reliquerunt, quando viri apostoli reliquerunt seculum (ut patet Matthei XIX°, 27); pro hac vita evangelica commutacione laudabili ipsam emerant et habuerunt cordialem leticiam (que diamargariton dici potest) tam in martyribus ut in margaritis per- 20 foratis, quam in confessoribus ut in margaritis non perforatis. Christus autem in isto commercio potest dici due margarite, quia Christi divinitas tamquam margarita non perforata ac eius humanitas tamquam margarita perforata ac utraque istarum est una persona 25 preciosissima quam Isaias vocat *vinum et lac*; quam viator fidelis comparat pro precio satis vili, cum cuilibet fideli tantum valeat quantum habeat. Margaritarum autem generacio atque proprietas possunt huic lapidi adaptari. 30

Parable of the
net.

The net is
Christ.

Tercio similis est ecclesia *sagene misse in mare et ex omni genere piscium congreganti; quam cum impleta esset educentes et secus litus sedentes elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt.* Hec autem ecclesia quam | evangelium vocat regnum celorum potest catholice intelligi dominus Jesus Christus qui cum suis complexis ut rete, mittitur in mare huius mundi, et 31^b

1. A: post se deest. 2. D: licet; correxist: que; ib. DE: poterint.
4. E in marg.: Catholicus intellectus. 5, 6. DE: Ista autem ecclesia dum
hic viat. 15. DE: veri deest. 16. DE: quando ergo; ib. E in marg.:
Empcio margarite. 17. DE: Matthei deest. 19. A: diamargariton.
22. DE: in hoc. 24. A: non deest. 24, 25. A: eius — perforata ac
deest. 25. DE: utrumque. 27. A: hoc comparat. 29. A: hoc gene-
racio. 37. D: reti; ib. DE: mari.

cum sit vermis ac omne delectabile in medio huius
 retis, non mirum si de omni genere piscium, hoc est,
 fidelium congregavit. Nam in prima piscacione Petri
 rumpebatur rete (ut patet Luce V^o), sed in secunda
 5 piscacione Petri post resurrectionem in captura centum
 quinquaginta trium magnorum piscium rete ecclesie
 non est scissum (ut patet Johannis ultimo 11). Rete
 autem qui est Christus predestinans nullum secundum
 divinitatem capit intra ecclesiam qui post exiit, sed
 10 apostoli Dei adiutores multos capiunt intra ecclesiam
 militantem ad fidem et sacramenta secundum presentem
 iusticiam, qui postmodum rumpunt rete, qui solvunt
 finaliter decalogum mandatorum. Unde sequitur in
 textu: *Quam cum impleta esset educentes et secus litus*
 15 *sedentes elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras*
miserunt (ut narratur superius). Christus autem secun-
 dum capacitatem ventris sui duplicem dupliciter capit
 pisces, aliquos secundum presentem iusticiam quos in
 fine reprobabat, quia nunquam eos ad beatitudinem
 20 acceptavit, sed alios ut acceptandos in ecclesiam trium-
 phantem. Sed utraque istarum capacitatum est modica
 in comparacione quantum ad capacitatem qua potest
 totam ecclesiam catholicam capere ut finaliter trium-
 phantem. Educentes autem possunt dici catholice viri
 25 apostolici qui iuvant Deum ad electos suos de mari huius
 seculi educendum. Angeli autem possunt dici iuxta litus
 sedentes, cum non intrant mare huius seculi nobiscum
 viantes sed stant in litore soliditatis perpetue iuvantes
 tractu, exemplo et oracionibus, non viantes. Sic enim
 30 Christus post mortem suam legitur stetisse in litore et
 tempore viacionis sue ambulans supra mare (ut patet
 Matthei XIV° et Johannis ultimo). Ista autem sagena
 tunc impletur quando cum triumphante ecclesia habet
 milites qui sufficiunt totum predestinatorum numerum
 35 adimplere. Tunc enim tam viri apostolici quam angeli
 mittent predestinatos in vasa sua, hoc est, in capacitate
 sua ad beatitudinem acceptandos.

Christ in
 predestination
 takes none who
 afterwards
 break out; His
 disciples gather
 both elect and
 foreknown.

The Angels
 stand on the
 shore and help.

1. DE: et omne. 3. DE: Petri deest. 4. A: Luce V^o deest.
 6. DE: trium deest. 9. DE: qui primo. 13. DE: finaliter deest; ib. A:
 et unde. 16, 17. A: Secundum autem. 20. DE: ut deest. 21, 22. A:
 est modica — capacitatem deest. 22. DE: quam. 24. A: autem deest;
 ib. DE: catholice deest; ib. DE: veri; ib. codd.: apostoli. 26. DE: educendis.

1. S. E. W. I, 287: „and in the myddis therof is Crist, a blessid
 worm, that alle men coveiten kyndeli.” The ‘worm’, says Arnold,
 must signify here the bait that is put in the net to attract the fish.

Sicut enim sinus Abrahe fuit capacitatis finite, sic et principatus cuiuslibet sancti celestis curie. In ista ergo capacitate ad beatitudinem in ecclesiam triumphantem miserunt, quia mittent iudices in finali iudicio reprobos istos foras quoad hunc numerum, licet ad 5 tempus electi sint in ecclesiam militantem.

Christus autem limitat tempus, quando erit istorum apparencia in effectum: *Sic, inquit, erit in consummacione seculi; exhibunt angeli et separabunt malos de medio iustorum.* Nec dubium quin angeli Dei tam de humanis 10 principibus quam de celesti exercitu separabunt malos prescitos de comitiva iustorum predestinatorum, ymmo ex virtute divina propria consciencia sine repugnancia hoc implebit, et complebitur finale iudicium secundum 15 formam que dicitur Matthei XXV°. Nec est parvipendenda ista sententia, quia (ut sepe dicitur) ibi erit *fletus* quoad penam tam corporis quam anime et *stridor dencium* quoad horrorem perpetuitatis pene; quod nullus viator parvipenderet nisi forsitan discrepens hunc terminum sit insanus.

In the
Judgment all
will be asked:
"Have ye
understood all
these things?"

Fideles autem qui legunt sapide librum vite intellexe- 20 runt hec omnia, quia sicut in fide hec legerant ita credunt et hoc verbum Christi dictum apostolis: *Intellexitis hec omnia?* porrigitur quibuscunque prelati ecclesie et curatis; et boni ac sciolii possunt dicere *Eciam* cum Christi discipulis. Sed cum non sit fingendum menda- 25 cium tanti iudicis, quid dicent ydiote qui preferuntur propter affectionem quam habent ad gloriam mundanam et temporalia huius vite et non propter gaudium quod habent serviendo ecclesie et merendo beatitudinem propter ministerium quod faciunt in statu humili et 30 paupere; non restat illis quid dicerent nisi accipiendum dampnationem perpetuam responsio negativa. Si autem quis talium in finali iudicio Christo respondeat querenti *si intellexerit hec omnia* quod non, indubie ex ore proprio iudicabitur servus nequam; si autem menciendo 35 dixerit *Eciam*, erit mendax insolubiliter iudicatus. Cum ergo doctrina utriusque testamenti sit prelati tam necessaria, *ideo omnis scribe doctus* in militante ecclesia qui rite secundum Deum preponitur, *similis est homini patrifamilias qui de thesauro suo profert nova et vetera.* 40

19. A: sit infamis. 24. A: ac stolidi. 32. DE: perpetuam deest.
31. DE: intellexeritis; ib. A: hec omnia deest; ib. E: dubie. 36. A:
eciam deest; ib. A: mendicacio.

14. Matthei XIII, 50. 22. ib. 51.

Est enim paterfamilias ecclesie militanti et cum sit in illo regno celorum scribens fidem scripture in cordibus subditorum, signanter nominat eum Christus *scribam doctum*. Et sicut paterfamilias prudenter profert sue familie de suo horreo tam frumenta nova quam vetera, sic prelatus ecclesie debet proferre subditis suis de thesauro sue memorie sententiam tam novi tam veteris testamenti. Et sicut patresfamilias legis veteris novis fructibus supervenientibus debent fructus prioris anni expellere (ut patet Levit. XXVI, 10), sic spirituales | patresfamilias venientibus ceremoniis legis nove debent ceremonias legis veteris expellere reservatis moralibus per utriusque legis Dominum innovatis. Apoc. XXI°, 5 scribitur: *Ecce nova facio omnia*.

15 Cum autem ecclesia fidelium debet errores frivolos Antichristi expellere et scripture sacre constanter credere, tres sunt infames errores ex stulticia Antichristi inducti quos fideles debent concorditer deridere. Primus est quod, quia Petrus moriebatur Rome et Constantinus 20 eiusdem loci fuerat imperator, ideo quilibet Romanus sacerdos est tamquam habilissimus super toto christiano populo preferendus.

Three false grounds for the primacy of Antichrist:
1. Because Peter died at Rome.

Revera sophista de secta infidelissima istam arguciam derideret, cum secta Machometi de suo preposito in 25 Jerusalem ex evidencia maiori concluderet quod, cum prelatus suus in civitate Jerusalem, in qua Christus magister Petri est mortuus, ex auctoritate maioris domini quam Constantinus fuerat preponatur, sequitur evidencius quod ipse sit maior Romano pontifice. Nec 30 est color vel diversitatis ratio qua istam arguciam notaremus supposito quod totus populus iudaicus cum Jerusalem residente ibi maiori domino sit conversus; nam cum maiori evidencia tam ex parte magistri ibi mortui quam ex parte maioris capitalis domini prelatus 35 Jerusalem Petro et cunctis suis successoribus foret maior; quod si ad bonitatem propriam prelati curritur, quomodo presidencia Romani episcopi super alios

The Mohammedan prelate in Jerusalem might put in a better claim

4. DE: providenter. 8. A: veteris deest. 10. A: Levit. XXVI° deest. 13. A: XXI° deest. 15. A in marg.: Nota tres errores. 17. A: inanes errores; ib. D in marg.: Triplex error infamis; E in marg.: Nota de 3 erroribus. 18. A in marg.: Error primus. 19. A: quod deest. 20. DE: eius loci. 21. A: est deest. 23. A in marg.: Responsio. 24. DE: deridet; ib. E in marg.: 1. 25. A: maiori. 29. DE: evidencius deest. 31. DE: negaremus.

cunctos concluditur. cum ex vita eius pateat quod tam verbo quam opere militat contra Christum?

2. The Cardinals' election.

Secundus error Antichristi procedit ex eadem fallacia. Arguunt enim: Si imperator vel alius dominus secularis per electores signatos eligitur, sic quod valet electio 5 per cunctos suos subditos approbanda, ergo per idem si isti cardinales in quemcunque suorum episcoporum consenserint, ut sit papa, sequitur ipsum a tota ecclesia esse acceptandum.

Istam arguciam nedum deridet triumphans ecclesia 10 sed maior pars ecclesie militantis. Unde (rogo) electoribus istis auctoritas caput ecclesie preferendi, cum apostoli eligendo Matthiam premittendo oracionem signando duos de quibus habebant habilitatis experientiam sorti divini iudicii commiserunt. 15

3. The charge to Peter.

Tercius error est iste locus a simiali similitudine quo sic arguitur: Christus singulariter dixit Petro: *Quodcunque ligaveris super terram erit ligatum et in celis et quodcunque solveris super terram erit solutum et in celis.* Ergo per idem istud competit singulariter cui- 20 cunque Romano pontifici. Cum autem aliquando non valuit hec consequencia et poterit non valere causa sui valoris, ut nunc a fidelibus est rimanda. Infinite sunt tales insane argucie Antichristi quibus ecclesia vians decipitur. Nec audet aliquis viatorum illusiones istas detegere 25 propter persecucionem dyaboli et complicum Antichristi.

Objections: a) Devotion would die out;

Sed contra istam sententiam multi obiciunt quod iuxta illam periret fides, devocio et ordinacio ecclesie militantis.

b) The new orders are not burdensome to the Church;

Item, cum licet fidelibus ymmo debent in devocione augeri, constituendo plures ministros ecclesie, videtur 30 quod multitudo sectarum et specialiter fratrum sicut et pauperum non sit possessionate ecclesie onerosa. Mentitur ergo emulus istis sectis dicendo quod rapiunt de provinciis sive regnis.

c) Founders would lese aid in purgatory.

Item, aliter totum patronorum meritum qui iam 35 defuncti sunt et tanto auxilio egent in purgatorio deperiret; contra quod heredes defunctorum patronorum huiusmodi totis viribus militarent.

3. A in marg.: Error 2; E in marg.: 2. 10. A in marg.: Responsio. 12. DE: capit. 16. A in marg.: Error 3; E in marg.: 3. 21. A in marg.: Responsio. 27. E in marg.: Obieccio; DE in marg.: 1. 29. DE in marg.: 2. 33. E: Innititur; correxit: nititur. 35. DE in marg.: 3; E in marg.: Nota de purgatorio. 36, 37. DE: deperirent.

Ad primum dicitur quod oppositum directe concluditur, cum per hoc fides et ordinatio Christi iam mortua suscitaretur et fallax Antichristi devotio moriretur. Sed felix mutatio; sic enim arguunt adorantes 5 talpas et vespertiliones quod extingueretur eorum devotio istam ydolatriam amittendo.

Answers:
a) True devotion would replace false.

Ad secundum dicitur quod argumentum factum a simili est de numero predictarum evidenciarum fallacium Antichristi. Sic enim possent eius filii scripturam 10 sacram ad votum extendere et in sententia quantum libuerit variare; Christus enim limitavit sponse sectas et regulas que sibi sufficerent, sic quod non liceret cuiquam eam cum extraneis onerare. Et quantum ad mendacium fictum fieri de fratribus, consideret (rogo) 15 fidelis ecclesie quomodo, si essent viginti millia fratrum per annum in Anglia et quilibet eorum appropriate expenderet de regno centum solidos, quomodo eorum expansio ad centum millia librarum se extenderet in anno de bonis Anglie. Consideret secundo si fratres in 20 isto antecedenti vel sibi equivalenti deficiunt. Clamat expertus quod multi eorum consumunt in anno etiam circa vescibilia et habitus decem libras. Nec minus expendant de regno quod prandent tamquam episcopi ad tabulas dominorum. Notet ergo quantum fratres in 25 Anglia deficiunt ab isto numero et ponat loco illius defectus excrescentiam personarum expensarum et specialiter in vanis edificiis et aliis expensis extraordinariis et attinget ad centum millia librarum quod pro redemptione 30 cione | regis captivati sufficeret. Et cum non habent hoc ex arte alchimica vel missione celesti, manifestum est ex dictis alibi quod sine equivalencia rapiunt hoc de regno quod rex et magnates regni tenentur hoc destruere.

Fol.

231^d

Ad tercium patet ex dictis quod sequitur directe oppositum, unde error factus contra ordinationem Christi 35 continuatus in filiis gravat penam et impedit sufficientiam defunctorum; ideo quod heredes istum ordinem non corrigunt facit infidelitas Antichristi, et istud est plane dicendum heredibus, ne ab infidelibus illudantur.

c) Heirs would help their ancestors more by restoring Christ's ordinance.

1. E in marg.: Responsio. 1. 3, 4. A: moreretur. 5. DE: extinguetur. 6. A: committendo. 7. E in marg.: 2. 10. DE: quam. 11. A: sponse twice. 12. A: satisfierent. 22. DE: viginti libras. 29. A: captivani. 31. DE: capiunt. 32. A: hoc deest. 33. E in marg.: 3. 34. DE: cum error. 35. A: gravet. 36. DE: iam quod. 36, 37. A: errorem non congruit facit.

SERMO LIX.

Simile est regnum celorum decem virginibus. Matthei XXV°, 1.

Parable of the
ten virgins.

The five
prudent are the
body of the
predestinate.

Hoc evangelium docet statum ecclesie in finali iudicio, ita quod per decem virgines signari potest universitas viatorum, que faciendo bona opera de genere sicut est in ecclesia videtur esse de ecclesia. Unde hec universitas dividitur in duos quinariorum, scilicet quinque prudentes virgines et quinque fatuas. Quinque prudentes virgines sunt universitas salvandorum que se continens ab illecebris habet intencionem rectam sine tenebra fatuitatis; et illis virginibus singulariter inest prudentia, quia secundum philosophos prudentia est virtus intellectiva rationi conformiter humanorum operum directiva et vocatur a philosophis auriga virtutum. 15

Prudence an
intellectual
virtue.

Sunt autem secundum Aristotelem V^o Ethicorum quinque virtutes intellectuales supra virtutes morales scilicet *sapiencia, intellectus, sciencia, ars et prudentia*. Et secundum philosophos oportet quod quelibet virtus moralis habeat suam prudentiam, cum prudentia sit habitus intellectualis directivus agibilium quoad finem. Et ita cum omne opus humanum debet dirigi ad Deum ut finem et beatitudinem consequendam, prudentia videtur habitus quo viator dirigit omnia sua factibilia vel artificialia ad hunc finem. Et iste virtutes presupponunt tres alias virtutes priores, cum oportet viantem Deum cognoscere cuius noticia est sapiencia. Oportet ipsum secundo cognoscere creaturarum principia, cuius noticia est intellectus, et oportet ipsum tercio habere noticiam ex illis principiis demonstratam et illa vocatur sciencia. 30

Vocatur autem dicta universitas *decem virgines*; *virgines* propter continenciam a manifestis maculis et *decem* propter inclusionem sue universitatis. Sed duo quinariorum qui sunt numeri circulares signant utrumque

1. A in marg.: Sermo LIX; D in marg.: sup.: LVIII. In marg. LIX.
10. A: que se deest; E: que est. 13. E in marg.: Quid est prudentia.
17. E in marg.: 5 virtutes intellectuales. 20. DE: prudentiam deest.
21. E: directus. 24. DE: qua. 24, 25. A: omnia sua agibilia ad hunc.
25. E in marg.: Argumentum. 27. E in marg.: Sapiencie, intellectus,
sciencia. 34. E in marg.: Quinariorum duo.

1. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 289—294.
13. Trial., pag. 129. 16. Arist. Eth. Nicom. II, 4 sq., 1106 sq.
19. Trialog., pag. 129. 34. Numeri circulares Cf. Arnold's
Remarks I. c. pag. 290.

istorum membrorum habere mercedem propriam sine fine. Sicut enim quinque virgines prudentes circulariter et perpetuo gaudebunt in beatitudine, sic quinque virgines fatue circulariter et perpetuo dolebunt in damp-
5 natione. Prudentia autem quinque virginum priorum stat in hoc quod acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus; virginibus autem fatuis oleum recte devotionis defuit; *vasa* autem sunt potencie anime vel naturales partes exterioris hominis, cum omnia ista
10 capacia sint bonorum operum et consequencium premiorum. *Lampades* autem sunt bona opera de genere superaddita istis vasis; *oleum* vero quod debet esse in istis lampadibus est caritativa devocio que debet inesse istis operibus. Sicut enim oleum non refrigescit vel
15 capit impressiones solidas peregrinas propter commixtionem debitam ignis et aeris, sic se habet mystice caritativa devocio (ut declarat Apostolus I Cor. XIII°). Et hec est ratio quare evangelium dicit quod quinque virgines fatue ab accceptione olei defuerunt, quia usque
20 in finem defuit illis caritativa devocio, sed I Cor. XIII°, 1 dicit Christus in suo Apostolo: *Si linguis hominum loquar et angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut es sonans aut cymbalum tinniens*. Et sub ista ratione dixi sepe scolastice quod quidquid et quantum-
25 cunque opus bonum de genere viator fecerit, non mereatur beatitudinem dum caruit caritate.

Et patet hoc plane ex fide duplicis evangelii supradicti: *Moram autem faciente sponso dormitaverunt omnes et dormierunt*. Christus indubie est sponsus predictus et
30 ecclesia sponsa sua. *Mora* autem quam facit est dilacio finalis iudicii. *Dormitacio* vero atque *dormicio* secundum sanctos dupliciter sane possunt intelligi: primo modo pro morte que est carencia vite naturalis in corpore, modo quo loquitur evangelium Johannis XI°, 11: *Lazarus*
35 *amicus noster dormit*. Accipiendo autem predictam universalitatem catagreumatice, patet quod illa secundum duas partes dormitasse dicitur et dormisse, accipiendo vero syncatagreumatice falsum videtur quod singuli tam dormitaverunt quam eciam dormierunt. Illi autem ad

1, 2. DE: cum fine. 8. E in marg.: Vasa. 10. A: sunt. 11. E in marg.: Lampades. 13. A: lampidibus. 15. DE: gelidas. 15, 16. A: comestionem. 22. A: et angelorum deest. 27. DE: fide deest. 29, 30. A: predictus in ecclesia. 20. A: sponsa sua deest. 32. DE: potest. 34. E in marg.: Dormitacio et dormicio. 36, 38. Codd.:
ω
catagreg^o: 38. D: false. 39. DE: eciam deest.

hunc sensum dicuntur dormitasse qui mortui prope diem iudicii in brevi horula per separationem anime a corpore quieverunt. Illi vero dicuntur dormisse qui distancius a iudicio finali | sunt mortui, quia complexus ^{Fol. 232^a} atque diucius in pravacione ista quasi in lecto quieverant.

Alius autem sensus de dormitacione et dormicionem intelligit dormicionem spiritualem anime per peccatum, ita quod dormitacio sit peccare venialiter, ut fecerunt omnes prudentes virgines supradicte, et dormicio sit ¹⁰ peccatum finalis impenitencie, sicut peccaverunt omnes virgines fatue supradicte. Et cum Christus ab isto denario virginum cum matre sua excipitur, patet quod versus est sensus evangelicus secundum utrumque istorum sensuum, quod omnes iste decem virgines catageumatice ¹⁵ intellectu secundum unam partem dormitaverunt et secundum aliam dormierunt.

In the judgment all three classes of men will be divided into two parts.

Et ex isto patet dictum Christi Matthei XXIV° quomodo homines erunt in finali iudicio secundum statum triplicem bipertiti. Quidam enim activorum vel (ut placet ²⁰ aliis) prelatorum finaliter salvabuntur, quia assumuntur ad beatitudinem, et alie ut virgines fatue relinquuntur ad dampnacionem; et quoad infimam partem ecclesie ut laboratores propter inferioritatem notatos genere femineo alii assumuntur ad beatitudinem et alii relin- ²⁵ quentur ad dampnacionem. Tercio vero quoad statum infancium discrecionem in via non attingencium alii assumuntur ad beatitudinem ut catholice baptizati et alii relinquuntur ad dampnacionem ut deficientes ab ista baptizacione. Isti autem sunt quasi in nativitatibus ³⁰ sue lectulo dormientes. Et iste videtur mihi sensus melior quam intelligere existentes in agro prelatos solummodo, per molitores vero activos solummodo et per dormientes in lecto statum contemplativorum. Sic enim primum membrum et secundum coincideret, quod ³⁵ foret inconveniens in sapientissimo divisore. De istis ergo tribus statibus, scilicet activorum, neutrorum et

3. E: Illi enim. 10. DE: dormicio est. 10, 11. DE: sit peccatum deest; DE: impenitencia. 18. DE: XXV°. 20. DE: duplicem; ib. Codd.: activorum. 21. A: assumuntur. 24. A: infloritam. 25. A: alii autem assumuntur. 25, 26. DE: aliis relinquetur; E aliis correxit: alii. 28. A: assumuntur. 30. DE: dampnacione. 31. DE: mihi deest. 33. DE: solomodo. 34. DE: lectulo. 35. DE: coinciderent. 37. DE: statutis.

contemplativorum aliqui assumentur ad beatitudinem et alii relinquuntur; cuius causam si quesieris, respondet evangelium hoc, quia assumpti sunt de numero prudentium, sumencium secum oleum, et relictis ad dampnationem carent tali oleo, cum sint de numero virginum fatuarum. Nec habet aliquis salvandus tam brevem periodum quin ante separationem anime a corpore habeat sufficientiam sumendi secum oleum. Omnes enim salvandos oportet recte credere per habitum infusum et per consequens habere caritatem et alios habitus consequentes.

Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obviam ei. Ubi non dubium quin evangelium intelligit per adventum sponsi adventum Christi ad finale iudicium. Illud autem tempus dicitur *medium noctis*. Nox dicitur propter latenciam et obscuritatem noticie adventus Christi ad illud iudicium (ut docet Christus Matthæi XXIV°). Dicitur autem medium noctis propter hoc quod est confinium inter tempus viacionis et tempus perpetue quietis. *Clamor* vero predictus est notificacio angelorum quoad illud iudicium quam quidam vocant tubacionem novissimam Michaelis.

The coming of the bridegroom (in the last Judgment).

Tunc surrexerunt omnes virgines ille et ornauerunt ampades suas. Quia inter alios de humano genere activi viventes in agro qui fuerunt in ecclesia resurgent ad finale iudicium et quia omnes hii singuli fecerunt opera bona de genere, ornabunt lampades suas, quia preparabunt se ad rationem reddendam iudici de suis operibus. Et patet quod virgines iste possunt dici fatue propter tria, primo si non habent devocionem ad Deum faciendo bona opera de genere, secundo si habent devocionem fictam ypocriticam propter famam vel laudem seculi acquirendam, et tercio si cum bonis operibus habent devocionem erroneam in falsitate fidei fundatam. Omnibus enim illis extinguitur lux lampadarum, quia solum veritas lucet Deo. Et in isto tercio errore sunt singuli infideles, quia quantumcunque devoti fuerint adorando lacius quam oramus, quia cum adorant in-

Trimming of the lamps.

Three forms of foolishness.

3. A: hoc deest. 7. DE: qui ante. 13. A: quin deest. 19. DE: confinium interitus. 21, 22. DE: quem quidem. 24. A: actum. 28. DE: se ad deest. 29. E in marg.: quod virgines (D:) dicuntur fatue propter tria. 30, 31. A: ad Deum — genere deest. 31. A: quia habent. 33. A: si deest. 34. DE: habet.

fideliter illud quod non est adorandum vel false qualiter non est a fidelibus adorandum, ideo deest illis lux olei ut dampnandis. Et isto modo lux ad tempus deerit Apostolo, quando ex devocione erronea christianos ducebat vinctos Jerusalem cruciandos (ut patet Act. IX. et 5 Errors in belief. Tim. I^o). Et in isto capitulo timendum est esse multos nominetenus christianos in adoracione sacramentorum atque ymaginum propter defectum informacionis et ignoranciam prelatorum. Sicut enim Christus est *lignum plantatum secus decursus aquarum* ex quo solo fontaliter 10 emanat oleum, sic est aer secundum animam et ignis secundum deitatem; quia (ut dicitur Hebreorum XII°, 19) *Deus noster ignis consumens est*. Ex ista itaque triplici natura emanat oleum cunctis fidelibus quod solum lucet inter alia olea devocionis. 15

The request of the foolish virgins.

Fatue autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostre extinguuntur. Ista autem peticio videtur esse dampnandorum in Christum non credencium comunicacionis de lucente oleo imprecacio, quia tunc precipient omnes dampnandi, quia defectus 20 olei manantis ex triplici natura in Christo (quod solum est lucidum) est cunctis prescitis causa dampnationis. *Responsio virginum prudentium* insufficienciam olei ipsarum atque aliorum prescitorum formidans est notificacio impossibilitatis iusticie prudentium cum in- 25 iustis; cum enim *vix iustus salvabitur* et quia isti stulti presciti possent vere credere (sed fatue) quod apud Deum sunt cuncta presencia et sic posset Deus de oleo predicto stultos facere comparticipes, ideo prudentes loquuntur fatuis derisorie sive ironice: *Ne forte non 30 sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes et emite vobis*. Concedi quidem debet virginibus hiis fatuis quod possunt cum prudentibus comparticipare de premio, sed tunc oportet quod in via mereantur secundum propriam iusticiam quod cum sit lapsus in preteritum, 35 patet secundum quid impossibilitas ad merendum. Et tale meritum in via foret olei lucentis empicio, ideo

3. E in marg.: Devocionem erroneam habentes. 6. E in marg.: Nota bene. 11. DE: aer deest. 11. E: lux et ignis. 12. A: Hebreorum XII° deest; DE: XIII°. 14. A: licet. 17. E in marg.: Peticio Dei. 18. DE: dampnatorum. 20. E: dampnati; ib. DE: quod. 20, 21. A: defectus olim. 21. Recte: duplici. 23. E in marg.: Responsio. 25. D: compossibilitatis; A: in possibilitatis. 26. A: cum ibi. 27. A: quod fatue apud. 30. D in marg.: yronice. 31. A: sufficiant.

9. Psalm. I, 3. 26. I. Petri IV, 18. 30. Matth. XXV, 9.

quod prudentes virgines dixerunt fatuis: *Ite potius ad vendentes et emite vobis*, videtur potius alludere isti possibilitati simpliciter et impossibilitati secundum quid ex lapsu temporis sit intendere revolucionem in anima, 5 considerando cursum huiusmodi veritatis, quam consulcionem icionis ad viandum in via, cum tam salvandi quam dampnandi satis agnoscent impossibilitatem huiusmodi icionis.

Dum autem in consideracione sic irent, venit sponsus 10 *ad finale iudicium et virgines que parate erant* cum lucente oleo intraverunt cum Christo ad nupcias consummatas, et clausa est ianua, quando precluditur prescitis possibilitas premiacionis finalis, licet habeant possibilitatem huiusmodi absolutam; quod autem post- 15 rius in ordine non in tempore veniunt sic virgines fatue et sic pulsant, signat quod vocati christiani posterius in ordine consideracionis de sua possibilitate veniendi ad patriam admirantur. Sed quia dicunt inaniter: *Domine, Domine*, et in tercio signo (quod correspondet 20 *amori Spiritus Sancti*) deficiunt in via opere promerendo, ideo audiunt divinum responsum: *Amen, Amen, dico vobis nescio vos*. Quamvis autem Christus scivit illos esse, quia paravit eis dampnationem perpetuam, nescivit tamen ipsos in via dignificare se ad premium in patria, 25 nec scivit et per consequens ipsos esse de numero virginum prudentium salvandarum: *Vigilate itaque et orate, quia nescitis diem neque horam*. Debent ideo singuli christiani vigilare attentius, conformando se intencioni et ordini legis Christi et secundum illam intencionem 30 orare obnixius, dum hic viant, quia duplici vice clausum est ostium, ut in hora mortis, quando Deus prius viantem impossibilitat ad postmodum promerendum, et in die finalis iudicii, quando universaliter clausa est magna ianua; extunc enim impossibilitatur quilibet 35 prescitus, ne ulterius mereatur. Ideo debemus dato nobis tempore vigilare.

Circa hoc evangelium dubitatur pro complecione dictorum in evangelio triplici precedente utrum solum 77 Can only those be saved who follow Christ's law?

3. DE: possibilitati secundum. 6, 8. DE: racionis. 7. DE: cognoscunt. 9. DE: ita irent. 15. DE: veniunt in ordine. 16. DE: signant quidem. 18. Codd.: insaniter. 19. A: Domine et. 20. A: amari. 21. A: Amen deest. 30. DE: dum qui; ib. DE: secunda. 31. A: cum Deus. 35. A: ne ulterius. 35, 36. A: dato — tempore deest. 36. DE: attentius deest. 37. AE in marg.: Dubium; D in marg.: Dubitatur.

9. Matth. XXV, 10.

21. Matth. XXV, 12, 13.

repletus oleo legis Christi salvabitur. Et videtur quod non; quia tunc omnes privati ordines et adversantes Christi ordinacioni in sua ecclesia dampnarentur. Quod videtur nimis difficile, cum multi seculares devocionem habeant ad faciendum elemosinas tales perpetuas; multi etiam et magni de religionibus istis privatis habent devocionem rectissimam in istis ordinibus militandi: hereticum ergo foret vel donatum ab ordinibus istis auferre vel ipsos niti extinguere.

Anyone persevering in opposition to it must be damned.

Hic videtur mihi dicendum ex fide evangelii salvo semper iudicio meliori quod finaliter consummans in isto proposito de privatis ordinibus et de adversancia legi Christi indubie est dampnandus. Et sic ex fide evangelii est dubium concedendum; et movet me quoad primam partem fides Apostoli (I Cor. ultimo): *Si quis non amat dominum Jesum Christum, anathema sit.* Quomodo ergo amat dominum Jesum qui ordinacionem suam postponit et negligit, ordinacionem autem unius prepositi nimis errabilis fovet, amplectitur et defendit? Non dubito quin finiens in isto proposito sit reprobus ascribendus.

Foundation of orders etc. will not profit in the Judgement.

Ad primum argumentum dicitur quod vera conclusio subinfertur modificate ad illos qui Christi ordinacioni finaliter adversantur. Et quantum ad devociones secularium in fundacione talium possessionum et ordinum contra Christum, certum est quod nec eorum devocio nec elemosinatorum promericio valebit eis in die iudicii, quia non habent lucens oleum in suis lampadibus. Nam pagani plus accenduntur illis in suis tetris devocionibus, quia nostri vocati devoti, postquam obligaverunt se ad Christum, habent devocionem in mundana gloria, faciendo Christo contrarium, pagani vero habent devocionem accensiozem quoad Deum et minus expectantem retribucionem fame vel premii quoad mundum. Ideo timendum videtur quod illis dicetur in finali iudicio consummato: *Ite pocius ad vendentes et emite vobis lucens oleum quod*

1. A in marg.: 1. 3. A in marg.: a. 4. DE: donacionem.
5. A in marg.: b. 6. DE: magis. 7. A in marg.: c. 8. E: damnatum.
10. AE in marg.: Responsio. 13. DE: legis. 17. A: Jesum deest.
20. DE: Nec; ib. E: dubio; ib. A: preposito. 22. AE in marg.: Ad 1^m.
23. E: modificata. 24. E in marg.: De fundacione elemosinarum perpetuarum. 24, 25. A: secularium in fundacione deest. 26. DE: earum.
29. D: in suis deest; ib. E in marg.: Nota. 30. DE: obligaverint.
34. DE: fame et. 36. A: et emite deest; ib. E: quid.

fit ex devocione recta secundum regulas Jesu Christi, quando enim Christus dicit Luce XIV°, 33: *Nisi quis* Fol. *renunciaverit omnibus que possidet, | non potest meus* 232^c *esse discipulus*. Talis patronus dicit econtra: Nisi quis 5 totum patronatum meum possederit atque defenderit, non debet esse meus elemosinarius. Et sic de privatorum ordinum fundacionibus.

Dupliciter autem possunt intelligi talis olei venditores, vel illi seculares aut patroni qui vendunt devocionem 10 in sequenti privato ordine propter premium temporale vel ille secte private que vendunt devocionem fundatoribus, asserentes infideliter quod habebunt tantum privatum spirituale suffragium post diem iudicii; et certum est quod nec isti nec illi tales venditores olei 15 possunt tunc suos correlarios habentes tunc extinctas lampades adiuvare. Certa itaque est Christi religio in qua sequentes ordinacionis sue legem et perficientes eam finaliter in beatitudinem patrie inducuntur, alii autem clausa ianua excluduntur; et sic seminantur spissim 20 venditores olei per discipulos Antichristi. Omnis enim papa vel episcopus, privatus ordo vel chullarius promittens infundabiliter laicis spirituale suffragium in quo erronee sunt devoti est iniustus venditor olei qui non poterit in finali iudicio suffragari.

25 Et sic quoad secundum dictum est sepius quod stultum foret non habentem ad hoc revelacionem asserere quemquam fore dampnandum propter hoc quod in tali proposito vel ordine consummavit, cum in quantumcunque parvo tempore in suo exitu gracie reverti 30 poterit ab errore.

Tria tamen videntur mihi probabilia in hac parte, primo quod quicumque consummaverit in isto errore est dampnandus; secundo quod indisposicio criminis ex adversancia ordinacioni et legi Christi periculose con- 35 tinuatur in viantribus, cum vel malus vel difficilis sit illis exitus. Non enim credendum est quod Augustinus et ceteri sancti fuerunt cum istis privatis ordinibus desponsati. Et tercio videtur mihi (cum pars securior

Sellers of oil are those who pretend falsely to give spiritual aid.

Possibility of late repentance.

Danger of error.

1. D in marg.: Nota. 8. E in marg.: Vendentes oleum qui sunt. 8. A: sed dupliciter; ib. DE: potest. 15. E in marg.: collatores. 20. E in marg.: Nota. 21. DE: chullarius deest; recte: cucullarius. 25. A in marg.: Ad 2^m; E in marg.: 2. 27. A: esse dampnandum. 28. 29. A: quocunque. 31. E in marg.: Nota hic tria. 32, 33, 38. AE in marg.: 1, 2, 3. 32. A: isto proposito. 33. A: criminis quam. 36. E in marg.: Vide attente.

atque faciliior sit tenenda) quod fatuum foret cum istis
 privatis ordinibus desponsari. Nostri autem religiosi
 habent istas religiones adoptatas ut matres et earum
 possessiones ac ritus ultra naturales filios adoptatos.
 Quis enim vel episcopus non plus dolet pro perdicione 5
 suorum temporalium quam pro dampnatione perpetua
 subditorum? Nam effectus ostendit patule istam viam
 supposito de imprecato a multis quod quilibet episco-
 patus in Anglia dotacione temporalium privaretur. Quis
 ergo episcopus tunc contenderet circa episcopatum vel 10
 pocius acciperet hunc vel illum? Indubie contencio,
 preeleccio et differens acceptacio ostendunt patule quod
 plus dotacionem episcopatus diligunt quam personas.
 Et idem est iudicium de regulis ac observanciis ordinum
 privatorum. 15

Endowment
 should be put
 an end to.

Et quantum ad ultimum verbum, patet quod suppo-
 sito errore in fundacione istorum ordinum, cum secun-
 dum Aristotelem error diucius continuatus plus deviat,
 elemosina foret radices istorum ordinum et principia
 ipsorum extinguere; et sic de dotacionibus quoad per- 20
 petuas elemosinas reges, alii seculares domini et heredes
 debent redditus et hereditates tales ad rectitudinem
 primevam convertere. Et quoad elemosinas, cartas vel
 traditiones allegabiles in hac parte, vel deficiunt in errore
 Deo contrarie in radice vel ab ordinacione primeva 25
 secundum vitam contrariam dilabuntur. Securissimum
 itaque foret ordinacionem elemosinariam pure secundum
 legem Domini suscitare. Nec timendum sunt excommuni-
 caciones vel exprobraciones frivole contra defendentes
 istam sentenciam fulminantem, quia contra Christum 30
 et eius apostolos qui observancias ceremoniarum legis
 veteris et alias novitates dampnaverant, pharisei attentius
 perstiterunt. Timendum ergo est secularibus ne duces
 ceci ex falsis principiis inducant ambos in foveam.
 Iniungatur ergo illis probacio rationabilitatis principii 35
 vel aliter defensio vel dotacio auferatur. Nichil enim
 apud Deum stulcius quam erroris ex diuturnitate de-
 fensio.

5. AE: prodicione. 11. A: quam illum. 16. A in marg.: Ad se-
 cundum. 20. DE: eorum extinguere; ib. DE: quo deest. 21. E: aut
 alii. 24. DE: in errore deest. 26. A: secundum vitam secundum;
 ib. A: dilatabuntur. 30. A: fulminate. 31. Codd.: quia; ib. DE: ob-
 servanciis. 32. A: acucius.

SERMO LX.

Recumbentibus undecim discipulis apparuit illis Jesus.
 Marci ultimo (XVI°, 14).

Ante ascensionem valefaciens suis discipulis ipsos in
 5 fide et suo officio informavit. Apparuit autem illis
 recumbentibus ad notandum quod in opere maxime
 carnali debent de ipso recolere et plus ad pastum
 spiritus sui quam ad pastum corporalem attendere; ideo
 Christus (Matthei IV°, 4) in prima temptatione respondit
 10 diabolo: *non in solo pane vivit homo sed in omni verbo*
quod procedit ab ore Dei. Pastus enim corporalis humanus
 non est utilis nisi de quanto disposuerit ad pastum
 anime, ideo Christus pastum huiusmodi postponebat.
 Non enim lego quod pavit populum pastu proprio nisi
 15 bis et in utroque licet miraculose satis communiter.
 Nam pascendo quinque millia famelicorum de quinque
 Fol. 232^a panibus ordeaceis et paucis | pisciculis non lego quod
 pluribus ferculis illos pavit nec posuit eos ad mensam
 vel tabulam sed fecit eos discumbere super terras; de
 20 poculo autem non lego nisi de probabili foret aqua, et
 sic de aliis circumstanciis ad quas a mundanis in prandiis
 lautis attenditur. Et idem est iudicium de secundo
 convivio miraculoso Christi quo ex septem panibus et
 duobus piscibus remanentibus in utroque convivio post
 25 completum miraculum multis reliquiis fragmentorum
 (de quibus Marci VI° et VIII°). Cum enim tale prandium
 introductum est in penam peccati post lapsum et multa
 superflua gentilitas adinventata, inconveniens foret secundum
 servatum statum innocentie ad ista nimis attendere.
 30 Nam in statu innocentie non fuisset prandium paratum
 humano artificio, sed solum quod natura de terre
 fructibus hoc preparavit. Nec dubium quin isti undecim
 apostoli absente Scarioth iam suspenso satis communiter
 et honestis circumstanciis comedebant, sed sicut certum
 35 est quod prandebant secundum usum satis laudabilem,
 sic plus certum est quod propter causam notabilem
 illis recumbentibus Christus apparuit. Unde tertia causa

Spiritual food
 of more
 importance
 than bodily.

Cooking
 unknown in the
 state of
 innocence.

1. Hic sermo in codd. D et E deest; loco cuius sermones *Dixit Martha ad Jesum et Omne quod dat mihi pater* (quos Cod. Cambr. parte IV sub numm. 2 et 11 habet) hic invenies; ib. A in marg.: Sermo LX. 7. A: patum in cod. 29. Cod.: servatam.

1. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 360—362.

huius probabiliter estimatur, ut apostoli discant ex digestionem corporalis cibarii ad digestionem spiritualis cibarii magis attendere. Sicut enim sunt tres digestiones in cibario corporali, sic sunt tres digestiones spirituales in cibacione anime (ut dictum est alibi). 5

The Apostles' want of belief.

Primo ergo Christus tamquam magister optimus exprobravit incredulitatem illorum et duriciam cordis, quia sicut Christus *quos amat arguit et castigat*, sic discipulum scole sue oportet primo credere; nam secundum Apostolum ad Hebreos . . . oportet *accedentem* 10 *ad Deum credere, quia est et remunerator beatorum sit*; incredulitas autem que in actu consistit dampnabili est primitus arguenda et postmodum, inducta fide illi opposita, mollicari debet cordis duricia ex frequentia fidei actualis. Racio autem quare non poterunt negare incre- 15 dulitatem predictam sibi infuisse, quia illis personis que viderant Christum resurrexisse a mortuis non crediderunt (ut patet de apostolis quoad Mariam Magdalene et de Thoma octavo die post resurrectionem Johannis XX°). Et sic creditur a probabili quod in ista fide resurrectionis 20 omnes apostoli increpandi fuerant plus vel minus.

Christ's command to preach the gospel.

Senseless cavils as to the universality of preaching.

Premissa ergo ista exprobracione de principio doctrine apostolice iniungit eis secundo suum officium quod post ascensionem debent proficere: *Euntes, inquit, in mundum universum predicate evangelium omni creature*; contra 25 quam precepconem instant sophiste eius irrationabilitatem multipliciter arguentes; quomodo (inquiunt) possunt apostoli ire in mundum universum, cum non possunt totam habitabilem peragraré, et iterum quomodo foret omni creature evangelium predicandum, cum nec irratio- 30 nabiles creature fuerant capaces sensus evangelici nec cuncti homines nec apostoli fecerunt, sed ex facto apostolorum potest elici verborum Christi sententia. Intendebat enim Christus quod sui apostoli non forent ad gentem iudaicam post eius ascensionem singulariter 35 coartati; perante quidem Matthei X^o, 5 Christus precepit suis apostolis *in viam gentium ne abieritis et in civitates Samaritanorum ne intraveritis* (ut exponitur Sermone LVII°), ubi certum est quod Christus non iniungit istis apostolis quod in viam gentium nunquam intrent, quia tunc foret 40

Christ was taking off a prohibition.

10. A: Hebreos seq. lacuna.

8. Heb. XII, 6. Apoc. III, 19.

10. Heb. XI, 6.

24. Marci

XVI, 15.

sibi ipsi contrarius, sed quod non intrent ante Christi resurrectionem et Judeorum capacium exortacionem; et sic modificande sunt negaciones et generales locuciones secundum quod congruit sentencie processus. Christus ergo quando precepit apostolis ire in mundum universum excludit precisionem ad limitationem gentis iudaice et limitavit generalitatem quoad gentilem populum convertendum, sic quod ubicunque eos spiritus duxerit, liceat eis et debeat instancius predicare.

- 10 Alii autem qui subtilius considerant istam materiam capiunt tamquam naturale principium quod quicquid causa secunda fecerit virtute vel iuvamine cause prioris, ista causa prior secundarie facit idem. Secundo supponunt quod, sicut non est aliqua persona mundi quin
15 melioretur per meritum Christi, sic non est alia pars terre habitabilis quin vel sit melior vel minus mala per evangelizacionem apostolorum qui Christi fuerant adiutores. Istis suppositis dicunt quod apostoli secundum aliquem modum essendi fuerunt in tota habitabili et
20 qualibet eius parte. Sic enim dicitur res esse ubi est operacionis efficacia, et sic dupliciter tollitur prior instancia. Et sic intelligit illud Psalmi XVIII°, 5: *In omnem terram exivit sonus eorum et in finem orbis terre verba eorum*. Nam sonus et verba in que proruperunt
25 fideles fuerunt verba apostolica, et ubicunque per sonum evangelicum fuit melioracio partis terre et illa melioracio
Fol. 233^a usque ad centrum mundi extenditur.

Moreover the whole world has profited by their preaching.

- Quoad secundum obiectum sophisticum dicit beatus Gregorius quod *homo habet rationem cuiuslibet creature*,
30 *cum habet esse cum lapidibus, sentire cum bestiis, et intelligere cum angelis*. Et sic mandantur apostoli predicare omni hominum generi quod est genus cuiuslibet creature, et ita fuit distribucio non pro singulis generum sed pro generibus singulorum. Alii autem
35 supposita ista sententia subtilius considerant ista verba.

Every creature means mankind.

Cum enim homo sit duarum naturarum utraque, scilicet tam corpus quam anima, in ipso includitur genus cuiuslibet creature; cum enim secundum Augustinum omnis creatura sit substantia et non est substantia
40 nisi materialis vel immaterialis, patet conclusio. Nam

7. A: gentilitatem. 32. quod twice.

29. S. Gregorii. In Ev. lib. II Hom. XXIX. Opp. tom. I, 1569, 1570. S. Aug. Opp. III, 1, 434 (?).

materialis substantia non variatur nisi formis que sunt accidentales materiali essencie, ut homo qui est prima nunc est una species corporis et nunc alia secundum quod illa materialis essencia variatur. Spiritus autem qui est anima humana est genus creature cuiuslibet spiritualis.

All priests are
bidden to
preach.

Sed notari debet moralibus quomodo cunctis discipulis et in ipsis cunctis presbyteris iniungitur officium predicandi, annectitur materia vel quid debeant predicare et limitatur auditorium cui indifferenter debeant predicare; 10 nam quoad primum in lege Christi non fundabitur quod clerus ex instinctu Dei motus per iurisdictiones humanas foret ab isto opere prepeditus. Quoad secundum patet quod predicatorum non debent predicare fictas fabulas, se ipsos vel suos honores aut commoda temporalia. Et quoad tertium patet quod evangelizantes non debent predicare singulariter populo de quo sperant lucrum huiusmodi sed indifferenter evangelium omni creature; sed hodie totus iste ordo evangelii per diabolum est eversus. 20

Command to
baptize.

In tertia parte evangelii docetur fructus huius officii et per que signa huius eius rectitudo poterit declarari: *Qui, inquit, crediderit et baptizatus fuerit salvus erit; qui vero non crediderit condemnabitur.* Nam fide credere fuit semper necessarium cuilibet viatori si salvum debeat, 25 et cum tota fides necessario colligitur in media parte symboli credendo in dominum Jesum Christum, patet quod illa fides que est evangelium est necessarius predicanda. Quamvis autem predicator non per se fidem faciat, sed Christus intus operans, verumptamen recte 30 predicans est Christi organum cum quo fidem evangelii Christus sepius operatur, quia iuxta Apostolum (ad Rom. X^o, 17) *Christi fides ex auditu*. Nam summe Sapiens non ordinaret ad publicandam fidem istud officium, nisi specialiter sibi assisteret, finem quem ordinat 35 adimplendo. Unde Matthei X^o, 20 elidendo predicatoris superbiam et confortando eorum diffidentiam Christus sic loquitur: *Non enim vos estis qui loquimini sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.*

Predicationi autem oportet baptismum adiungere, 40 cum per hoc memoria passionis et mortis Christi devocius memoratur et ideo baptismus fluminis a Christo

33. X^o, 17 deest in cod. 35. nisi deest.

precipitur. Nam Matthei ultimo Christus precipit ad
sensum expositum: *Ite docete omnes gentes, baptizantes*
eos. Baptismus autem flaminis est absolute necessarius
salvandis, ideo dicit evangelium converse quod *credens*
5 *et baptizatus salvabitur.* et quod quicumque *qui semper*
fuert non credens condempnabitur. Cum ergo talis salvacio
sit bonum optimum, quia finis ultimus est eligibilis
viatori et dampnacio sit finis pessimus maxime sibi
horribilis, patet excellencia fructus huius officii. Qui-
10 cunque autem sacerdos aliquem gradum habuerit cari-
tatis debet principaliter officio isti intendere, quia
aliter nec Christum nec se ipsum diligit nec regulariter
proximum ut se ipsum. Cum enim quilibet necessitatur
affectare suam beatitudinem et debet diligere regulariter
15 proximum ut se ipsum, debet affectare quod proximus
sit beatus. Et cum non potest esse beatus nisi recte
crediderit, debet hoc antecedens appetere. Sed quomodo
ipsum appeteret, si habet a Christo hoc iniunctum
officium et tamen segniter dimittit evangelium. Et non
20 dubium quin impediens cursum huiusmodi verbi Dei
sunt Christi et ecclesie notorie proditores.

Baptism of the
Spirit needful
to salvation.

Quinque autem sunt signa quibus discerni poterit in
effectu rectitudo huius officii predicandi: *In nomine*
Christi demonia eicient, linguis loquentur novis, serpentes
25 *tollent et si mortiferum quid biberint non eis nocebit, super*
egros manus imponent et bene habebunt. Ista autem quin-
que tam in predicatoribus quam fidelibus quibus predi-
catum est in ecclesia primitiva longe aliter verificata
sunt quam verificantur in populo consequenter, tum
30 quia tunc necessaria erant miracula, tum etiam quia
tam in predicatoribus quam populo tunc fides et devocio
fuit maior. Oportet tamen hec quinque verificari ad
sensum aliquem in quolibet fidei cui sunt ista neces-
saria requisita. Tunc enim fidelis *demonia eiciet* a se
35 ipso, quando se purget a crimine; cum enim quelibet
species criminis habet unum diabolum assistentem, sic
Fol. 233^b quod alius sit spiritus superbie, alius | luxurie et sic de
multis mediis, patet quod homo purgando se a tali
crimine expellit diabolum, et hoc videtur esse primum
40 officium fidei christiane.

Five signs of
true preaching.

They are still
present in their
spiritual sense.
1. Casting out
devils.

Secundo *linguis loquentur novis*, quia necesse est
quod sic expulsis demoniis communicativa caritas in-

2. Speaking
with tongues.

ducatur, et cum illa novam facit quamcunque partem sui subiecti, patet quod corrupto homine veteri ex vi caritatis, ubi prius solebat loqui scurilia atque ludicria, iam loquitur evangelica caritatis Christi inductiva.

3. Taking up
serpents.

Sed tercio, cum habitus vel dispositio ad peccatum 5 infideles amplectitur tamquam serpens, sic credens atque purgatus *tollit serpentes* qui possent sibi occasio iterum ad peccandum; qui enim non removet virtutis obstaculum et movens tam patule ad peccandum non est vere penitens vel contritus; quomodo ergo eiecit dictum 10 demonium?

4. Drinking
deadly things.

Quarto talis vere purgatus *etsi biberit quid mortiferum*, hoc est, licet fecerit malum opus de genere vel ad malum peccati sensualitati consenserit, *non ei nocebit*, quia ex firmitate fidei et prius radicatis vinculis caritatis 15 vel omnino hoc faciet servata intencionis rectitudine vel statim de facto preterito et tunc quoad mortem spiritualem anime vel dampnationem perpetuam non nocebit.

5. Laying hands
upon the sick.

Sed quinto *super egros* talis fidelis *imponit* 20 quando opera meritoria pro salute fidelium operatur. Constat quidem ex logica evangelii quod manus hominis sunt eius operationes vel opera (ut patet Sermone . . .) Quando ergo talis purgatus meretur aliis spiritualiter infirmis, tunc imponit manus operum super egros, et 25 tunc patet effectualiter quod proximis multum prosit. Unde evidens est quod tam prelati quam alii in fide deficiunt, quia fructus meriti suorum operum non effectualiter ad proximos se extendit. Si enim forent in fide et caritate ut olim, non dubium quin proximis 30 amplius mererentur. Sed cum caritas *non querit propria*, non mirum si eorum inordinata dileccio coartatur. In-carcerata quidem dileccio parum prodest.

Christ's
ascension.

Et dominus quidem Jesus postquam locutus est eis assumptus est in celum et sedet a dextris Dei patris. 35 Ista autem verba darent fidem cunctis Christi fidelibus ad specialiter notandum hoc evangelium, primo quia magister optimus in verbo ultimo valem faciens suis caris discipulis porrigeret illis verba salubria et notanda;

7. occasio scil. esse.
cod. 25. Manus twice.

10. Cod.: ergo quomodo ergo.

14. Noce in

secundo quia Christus post communicacionem istorum verborum quia bene dixerat, assumptus est in celum et perpetuo quiescit in bonis Dei pocioribus quod confirmat evidencius Christi verba.

5 Sed tertia confirmacio Christi sentencie est quod apostoli in quibus lucebant tot miracula ex isto mandato Christi profecti sunt, non incarcerati in clauastro ut timidi vel latrones, sed predicaverunt ubique, ubi sint vocati Christi consonum tota Trinitate cooperante
10 et sermones suos confirmante sequentibus signis.

Circa hoc evangelium dubitatur utrum expeditius foret ecclesie quod iurisdicciones forent communes, ut sentenciat hoc evangelium quam ex certis evangelicis forent, ut multo proprie limitate. Sed ego non dubito
15 quin melius foret secundum evangelium Christi quod cuncta foret communia. Sed hinc oporteret dotaciones civiles dimittere et ubicunque flatus Spiritus Sancti pulsaverit ad plus edificandum ecclesiam illuc tendere, et per consequens dictum Apostoli quod *non habemus hic*
20 *manentem civitatem sed futuram inquirimus* devote recolere. Sed scio quod proprietas caritati contraria ad tantum infecerat legem Christi quod impossibile est cum isto reti diaboli hanc sentenciam evangelicam suscitare. Et moveret ad veritatem dubii concedendam quod Christus
25 omnisciens mandat suis apostolis et in illis cunctis Christi sacerdotibus ire indifferenter in mundum quoad iurisdicciones huiusmodi et evangelium predicare. Cum ergo nec in Christo nec in apostolis patet revocacio precepti tam autentici atque gravis, patet maledicchio
30 Christi in eos qui violant hoc mandatum.

Item, excommunicati sunt qui tollunt veras libertates ecclesie, sed vera libertas est quod quicunque sacerdotes quos Deus moverit possunt libere taliter predicare; ergo illam libertatem tollentes incurrunt excommunicacionem
35 horribilem apud Christum. Talem ergo excommunicacionem timerent fideles et non excommunicaciones inventas humanitus pro divitiis ac lucris temporalibus et mundanis privilegiis roborandis. Per hoc enim ecclesia foret libera iusticie, ubi iam libera est peccato.

Local
(ecclesiastical)
jurisdictions
should be
abolished.

Priests should
be allowed to
preach freely.

11. A in marg.: Dubium. 13. sentenciat; sot in cod. 14. A in marg.: Responsio. 22, 23. isti reti in cod. 24. in marg.: 1. 31. in marg.: 2.

19. Heb. XIII, 14.

Item, cum ex ordinacione divina contingeret prius incognitos plus gratis prodesse ecclesie quam ille minister nec residens, idem foret quemcunque satrapam hoc vetare et instinctum Spiritus Sancti extinguere. Et quantum ad periculum cavendum est de discipulis, possent facilius 5 quam modo tam de fratribus quam aliis precaveri. Servetur (inquam) regula Apostoli quod *qui non laboret non manducet*; et quod *laborans de alimentis et tegumentis* Fol. sine superfluo *sit contentus*, et tunc curreret | mandatum 233^a Christi in ecclesia primitiva, sed quomodo cum isto 10 titulo daretur tota elemosina parochie uni superflue residenti; sicut ergo veritates evangelice sic fraudes diaboli sunt connexe, et qui offendit in unam ordinacionem Christi indubie offendit in singulas, in totum evangelium et in quamlibet partem legis Dei. Nec oportet 15 respondere instantiis quibus arguitur quod tot sancti per tantum temporis hoc servarunt, quia iustificetur primo fundamentum secundum legem Christi qui est fundamentum fidei et hinc ulterius procedatur.

Four kinds of laying on of hands.

Quidam autem notant quatuor manuum impositiones 20 corporeas ex scriptura; prima fuit in morborum curatione (Marci ultimo); secunda in baptizatorum confirmatione (Act. VIII°, 17: *Tunc imponebant manus super illos*); tertia in ministrorum ecclesie ordinacione (II Timothei I^o, 6: *resuscites gratiam etc.*); quarta in prin- 25 cipis eleccione (Num. XXVII°, 18: *Tolle Josue filium Nun et pone super illum etc.*). De istis autem quatuor prelati nostri solam quartam eligunt, dimissa prima et duabus sequentibus, nec manus imponunt in suos discipulos quos confirmant, ut Spiritum Sanctum accipiant 30 (ut patet notorie); ex affectu autem misticant istam manuum impositionem quadruplicem quomodo morales imponunt manus super egros spiritualiter ut salventur a vicio quadruplici cardinali.

12. Codd.: Sicut ergo veritates residenti, sicut ergo veritates evangelice.

7. 2. Thess. III, 10. 8. I. Tim. VI, 8. 14. Jac. II, 10: offendat autem in uno, factus est omnium reus.

SERMO LXI.

(Sermon. Mixt. N^{ro} 1.)

Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus. Joh. VI°, 56.

5 Hoc evangelium alludit fundacioni et sensui sacramenti eukaristie, ubi primo oportet fidelem attendere veritatem. Veritas quidem est quod panis quem dominus Jesus in cena sumpsit in manibus, benedixit et fregit deditque discipulis ad manducandum fuit factus vere et
10 realiter corpus Christi. Dicit enim Veritas que mentiri non potest de illo pane: *Hoc est corpus meum*, et de illo vino vel calice: *Hic est sanguis meus*. Cum ergo non licet fideli falsificare verbum Christi in minimo, patet quod oportet fidelem concedere panem illum esse vere et
15 realiter corpus Christi et ex vi conversionis illud quod in natura sua est corpus Christi esse vere et realiter panem illum. Et ista est sententia Jeronimi in epistola ad Helbidiam qui indubie plus scivit de sensu evangelii quam omnes secte moderne noviter introducte. *Nos*,
20 inquit, *audiamus panem quem fregit Dominus deditque discipulis ad manducandum corpus esse domini Salvatoris, ipso dicente: Hoc est corpus meum*. Ubi patet quod verus panis demonstratur pro nomine, licet quidam moderni heretici contradicant sed hereticare beatum Jeronymum
25 in sensu evangelii foret opus nimium ydiosis.

Quo supposito patet quod vel oportet falsificare verbum sacramentale Domini vel concedere panem illum quem sumpsit in manibus esse vere et realiter sed figurative et sacramentaliter corpus Christi. Et hinc
30 Augustinus III° De Doctrina Christiana dicit quod hec locutio: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis* est figurativa; et hoc movit eum in epistola XIV ad Bonifacium prudenter asserere quod panis ille sit aliquo modo corpus Christi non ydemptice, individue vel
35 naturaliter sed figurative et sacramentaliter. Et hinc

The truth as to the Eucharist.

The bread is the body of Christ truly and really;

but figuratively and sacramentally.

Evidence from the office of the Mass.

1. In codd. D et E hic sermo in Serm. Mixt. invenitur; in sec. parte deest; ib. A in marg.: Sermo 61. De sacramento altaris. 4. Codd. XVI°.
5. E in marg.: De corpore Christi et eius sanguine. 15. DE: id.
17. ADE in marg.: Jeronymus. 25. D: minimum; A: nimirum; E: dyabolicum i. m. 28. DE: verum. 30. ADE in marg.: Augustinus.
34. AE: indu*. 35. A in marg.: 1.

11. Matth. XXVI, 26, 28. 17. S. Hieronymi Ep. ad Hedibiam Opp. vol. I, 824. Cf. et Trialogum, pag. 250, 254. 30. S. Aug. Opp. tom. III, pag. 52. 32. S. Aug. Opp. tom. II, Ep. XCVIII, 9.

orat ecclesia in canone misse quod hec oblatio que est panis et vinum fiat nobis corpus et sanguis domini nostri Jesu Christi. Et in secreta medie misse Natalis Domini orat ecclesia ut, *sicut homo genitus idem refulsit Deus, sic hec terrena substancia conferat nobis quod divinum est*. Et in secreta Quatuor temporum in Septembri laudat ecclesia Deum nostrum in hoc quod *de hiis fructibus terre sacramenta sua constare voluit*.

Force of this evidence.

Ex quorum primo patet, cum ecclesia orat legitime ut panis et vinum fiant corpus Christi et sanguis quod illa realiter possunt esse; ex secunda oratione ecclesie patet quod illa terrena substancia, cum non nobis conferret divinam substantiam, antequam fuerit consecrata, simul erit terrena substancia et corpus Christi; et ex tertia patet, cum sacramentum istud constat ex terre fructibus scilicet ex uvis et frumento, quod dum est sacramentum constat ex illis, quod non potest sane construi nisi illud sacramentum panis et vinum fuerit in natura.

Friars and other sects say that the host is nothing: a bundle of accidents without subject.

Multa sunt dicta similia sanctorum de millenario Christi que hic non expedit recitare. Quomodo ergo secte heretice introducte tam infundabiliter hereticarent istam antiquam sententiam ecclesie christiane? Et quia tota difficultas consistit circa quiditatem istius hostie, ideo laboravi per annos plurimos ad querendum a fratribus, monachis et aliis de religione privata quid in natura sua ponunt hostiam consecratam, et in fine dixerunt mihi et defenderunt patule quod illa hostia fuit nichil; cuius declaracio fuit quod hec hostia fuit aggregacio accidentium que non sunt in aliquo | uno genere sine substancia subiectante. Et fundant se nec super auctoritate nec super ratione, sed super Innocencio III° et super testibus mendacibus pro millenario, quo satanas est solutus. Sed prior ecclesia Romana cui magis debemus credere decrevit sub Nycholao II° tempore Berengarii

Fol. 233^d

3. DE: secreto; ib. A in marg.: 2; D in marg.: Cave magnam deceptionem in illo secreto, quia illud legitur ante consecracionem post offertorium; male ipsum adducit et seductorie. 6. A in marg.: 3. 9. A in marg.: a. 12. A in marg.: b. 12, 13. DE: confert. 14. DE: Domini; ib. A in marg.: c. 15. DE: patet quod. 22. A: Et deest; ib. E in marg.: Monachorum sententia al. man. 24. E in marg.: Nota. 34. E in marg.: Berengarii sententia.

1. Sarum Breviary: Quam oblationem tu Deus omnipotens in omnibus quaesumus benedictam, ascriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris: ut nobis corpus et sanguis fiat delectissimi Filii tui, Domini nostri Jesu Christi. 32/3. De solucione satanae cf. Pol. Works, pag. 623, Trialog. 153, 240, 249, 250, 262. E.W. ed. Mathew, pag. 498. Lechler I, 594.

nostram sententiam (ut patet De Consecratione dist. II^a, cap. *Ego Berengarius*); et verisimile est quod ille papa cum suis cardinalibus plus scivit de fide catholica quoad eukaristiam quam dictus Innocencius et omnes pape vel 5 cardinales qui posterius sunt secuti; multi enim erant ydiote quoad fidem scripture. Nec est credendum eorum aliquibus, nisi de quanto ratione se fulciunt vel scriptura.

Supposita autem ista veritate fidei scripture, videntum est particulatim quid verba huius evangelii fidei 10 signant. Pro quo primo notandum est quod prima verba possunt habere duplicem sensum satis catholicum, primo intelligendo de sacramento panis et vini, quod est sacramentaliter non ydemptice caro Christi et sanguis, est vere cibus et potus non spiritualis sed corporalis 15 secundum naturam suam propriam, sed spiritualis et non carnalis secundum esse quod habet virtute verborum Domini, sed secundum alium sensum quem credo evangelicum magis intendere, quod caro Christi et sanguis suus in natura sua sunt vere potus et cibus anime, cum 20 sint obiectum in cuius consideratione et delectatione anima fidelis pascitur et potatur.

Meaning of the words in the gospel.

Est enim secundum distinccionem famosam duplex comestio, scilicet corporalis et spiritualis; spiritualis iterum duplex, scilicet mala qualis in est detractoribus 25 iuxta illud (Joh. II°, 17): *Zelus domus tue comedit me*; et bona qualis inest obiectum suum pie recolentibus.

Two kinds of spiritual eating.

Et sic Christus dicitur membra sua spiritualiter comedere iuxta illud (Johannis IV°, 32): *Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis*, et membra Christi Christum 30 comedunt, memorando ipsum devocius (quod sepius fit) in eukaristiam assumendo. Sed obstante causa rationabili assumptionis huius sacramenti: *Crede*, inquit Augustinus, *fide formata et manducasti*. Nec dubium quin sepe contingit hominem non cibatum sacramentaliter 35 verius manducare hoc corpus (ut patuit de Baptista).

Et sequitur in evangelio alia conclusio: *Qui*, inquit, *manducat meam carnem et bibit meum sanguinem*

1. A: nostram et. 7. A: fulcerunt. 11. DE: verba deest; ib. E in marg.: Sentencia litere. 19. A: sua deest. 20. A: fu^t = fuit pro sunt. 23. E in marg.: Spiritualis comestio. 27. E in marg.: Cristus sua membra comedit et e converso. 30. A: comederunt. 32, 33. A in marg.: Augustinus.

2. Decreti tertia pars, De Consecratione dist. II, cap. XLII. Cf. Trialogum, pag. 249. 32. S. Augustini In Joh. Ev. cap. VI, tract. XXV. Opp. tom. III, 2, pag. 490. 37. Joh. VI, 57.

in me manet et ego in illo. Ista autem conclusio explanat correlarie quid est spiritualiter manducare: cum enim anima ibi sit ubi afficitur, patet quod recipiendo de hiis partibus Christi devotam memoriam secundum tres ordines spiritualis digestionis in homine interiori sic devote recolens manet in Christo, cum suus spiritus qui est tota personalitas sua manet in ipso. Nec dubium quin econtra Christus manet secundum divinitatem in illo et per gratiam; et secundum humanitatem manet in illo secundum esse spirituale ad edificacionem anime sic amantis.

How Christ eats
His members
and they Him.

Explanat autem Christus clarius istam sententiam: *Sicut, inquit, misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem, et qui manducat me et ipse vivet propter me.* In ista similitudine docetur dupliciter quomodo causa originat suum causatum. Constat quidem ex fide quod pater prior nato suo origine eternaliter causat eum, non facit, licet faciat ipsum esse hominem vel eius humanitatem. Et correspondenter sicut Pater eternaliter causat Filium et non facit eum divinitus sed facit eum humanitus, sic Christus causat continue pure hominem sed non facit eum continue esse hominem, licet probabiliter dici possit quod non continue facit animam sed facit continue ipsum corpus, quia est continue in faciendo, vel noviter pro tempore viacionis partes corporis sed non partes creati spiritus, quamvis ad sensum equivocum dicatur quod Deus semper facit quaslibet creaturas. Vult ergo dicere quod sicut Pater continue causat Filium et sic Filius sit eternaliter propter Patrem, sic qui rite manducat Filium vivit perpetuo propter ipsum. Unde notandum est diligenter quod Christus comedit membra sua et ipsa illum secundum disparem rationem; Christus enim comedit membra sua assimulando illa sibi, ut perpetuo in ecclesia sua cum corpore sint beata ad similitudinem qua homo comedit cibarium imperfeccius comedente. Sed membra Christi Christum comedunt, ut sibi spiritualiter similentur. Et sic quanta est diversitas inter convertentem cibum ad sui naturam et cibum conversum ad naturam edentis, tanta est

1. E in marg.: Specialiter manducare. 3. A: vere sit. 5. A: hominis.
8, 9. A: secundum — manet deest. 14. A: vivit. 15. A: tripliciter.
25. A: vel deest; ib. DE: viacionis deest. 28. A: ergo deest. 31. D in
marg.: In marg. Nota bene; E in marg.: Christus comedit membra sua.
32—34. A: et — sua deest. 37. DE: simulantur.

diversitas inter comestionem qua Christus comedit membra sua et comestionem qua membra ipsum comedunt. Sed sicut homo non proprie comedit cibum indigestibilem, sic presciti nec Christum comedunt nec ipse illos, sed tamquam superflua et indigestibilia mittit foras, et sic intelligitur oracio Christi pro sua ecclesia Joh. XVII°, 21, quando oravit quod, *sicut ipse et Pater sunt unum* corpus quoad indivisibilem substanciam, sic membra sua sint unum corpus quoad inseparacionem ecclesie triumphantis.

This is not so with the reprobate.

Fol. 234^a Unde istam diversitatem Christus explicans ponit quomodo ipse et alia dicuntur panes equivoce. | *Hic*, inquit, *est panis qui de celo descendit, non sicut patres vestri manducaverunt Manna in deserto et mortui sunt.* Constat quidem quod duplex est panis, scilicet panis qui de celo descendit et panis qui ex fructibus terre ascendit sive producit. Primus panis potest intelligi dupliciter, vel pro verbo Dei temporaliter incarnato vel pro cibo illo qui Manna vel Manhu dicitur; quo patres miraculose in lege veteri sunt cibati (ut patet Numeri XXI). Et quante distant isti panes in natura, tante panis eukaristie et panis qui est substancialiter corpus Christi differunt in natura, licet in lege gracie ad unitatem suppositalem aliquo modo tendatur, cum panis sacramentalis constans ex terre fructibus sit idem in numero cum corpore Christi sacramentaliter, non naturaliter. Christus autem quoad naturam suam potest mystice dici panis, et sicut delectacio in Manna variabatur secundum gradus affectionum comedencium (ut patet Sap. XVI°), sic panis qui est Christus in delectacione et profectu ipsum comedencium variatur. Et sicut edencium Manna aliqui dicebant *Anima nostra nauseat super cibo isto levissimo*, sicut edencium panem sacramentalem quidam ad sui inproperium recipiunt et manducant dicente Apostolo 1. Cor. XI°, 29: *Qui manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit.*

Christ's explanation of the different meanings of bread.

Et patet quod tam panis qui est substancialiter corpus Christi quam panis qui est sacramentaliter corpus Christi habet istam efficaciam quoad perfecte et spiritualiter

Efficacy of the bread which is the body of Christ.

4. E in marg.: presciti al. man. 9. DE: corpus deest. 15. E in marg.: Nota bene. 26. E in marg.: Panis sacramentalis est idem numero cum corpore Christi. 34. DE: properium.

This efficacy
depends on the
faith of the
recipient.

The true nature
of the eucharist
is a matter of
faith.

Evidence of the
Corpus Christi
hymn.

comedentem quod ipsum in perpetua beatitudine vivificat nunquam spiritualiter moriturum. Sed patres in lege veteri qui hoc Manna comederant dupliciter sunt mortui in deserto; et patet excellencia tam corporis Christi quam eukaristie super Manna. Ideo dicit evangelium: 5
Qui manducat hunc panem usque ad assimilacionem perfectam *vivet in eternum*. Et patet quod quantum differt celum a terra, tantum differt manducare panem sacramentalem spiritualiter et manducare ipsum corporaliter. Stat enim suem vel soricem manducare ipsum 10 carnaliter, sed non possunt manducare spiritualiter, cum non habent fidem vel animum quo manducant. Stat enim distantem per quotquot milliaria efficacius spiritualiter edere istum panem, quam recipientem ipsum corporaliter, sed cum fide et devocione anime plus 15 remissa. Et propter istam equivocacionem tam spissim seminatam in hoc evangelio *multi discipulorum* qui ipsam non intellexerant *abierunt retrorsum*, et specialiter qui nec panem illum nec eius comestionem spiritualiter intelligebant sed carnaliter modo quo intelligunt ydiote. 20

Circa hoc evangelium dubitatur utrum ex fide sit christiani cognoscere quid in natura sua sit hoc venerabile sacramentum. Et videtur quod sic, quia secte novelle impugnantes fideles, dicentes quod hoc sacramentum in natura sua sit panis usualis, qualem Christus 25 accepit in manibus (ut supra dictum est) usum tocius ecclesie ante solucionem dyaboli consentire, ipsi (inquam) in hoc imponunt heresim hoc asserentibus, et per consequens debent concedere sentenciam illorum esse hereticam et sentenciam oppositam esse catholicam, 30 et sic foret de fide ecclesie concedendum quod illa hostia non sit panis.

Item, secundum nos contrarium opinantes est de fide evangelii credere, quod Christus cepit panem in manibus quem benedixit et fregit et ipsum fecit esse quo- 35 dammodo corpus suum, quod nullo modo foret verum nisi verus panis naturaliter foret sacramentaliter corpus

6. A: quod qui. 10. A: suem vel soricem deest; ad vocem soricem ib. D in marg.: id est murem. 19. DE: quia. 21. AE in marg.: Dubium; D in marg.: Questio. 22. Codd.: christianum. 26. AE in marg.: 1. 30. DE: et deest; ib. A: esse catholicam deest. 33. AE in marg.: 2; D in marg.: Fides eukaristie. 36. A: et nullo. 36, 37. A: verum — foret deest.

Christi. Ergo hoc est de fide. Unde in ympno huius
servicii decrevit recenter ecclesia sic cantari:

Verbum caro panem verum

Verbo carnem efficit:

5 *Fitque sanguis Christi merum*

Et si sensus deficit.

Sed non foret probabile quod ecclesia doceret sic
fideles canere nisi panis verus fiat veraciter caro Christi;
ergo secundum sensum ecclesie hoc est credendum
10 catholice tamquam fides; aliter enim errarent tam
ecclesia quam doctores de millenario Christi qui sic
esse credendum docuerat.

Item, cum altera pars istius contradiccionis sit vera
atque catholica, non dubium quin sit fides saltem im-
15 plicite credenda; sed quomodo credendi forent alii
articuli fidei a christianis explicite et non iste, cum
ecclesia nostra hoc sacramentum veneratur cotidie et
ipsum accipiat tamquam verum corpus Christi, colat et
adoret (ut patet de communi fide populi laicalis). Vel
20 ergo clerus ipsos doceret credere in isto fideliter vel
errorem sue fidei impugnaret. Cum ergo secte novelle
que dicunt panem non remanere tacent in isto, videtur
ipsos isti fidei communis populi consentire vel infideliter
reticere. In isto puncto non dubium quin altera istarum
25 parcium contradiccionis sit de substantia fidei, et per
consequens, altera pars opposite credencium in ista
materia est manifeste heretica. Defendit enim pertinacius
dogma falsum scripture sacre contrarium; quod pro-
prium est heretico. Apostolus enim qui sensum suum
30 accepit a Domino in hac parte vocat hoc sacramentum
Fol. regulariter *panem*, sicut et | vocat implicite vel explicite
234^b quadruplex evangelium. Nec dubium quin Apostolus
I Cor. X^o et XI° intelligit de vero pane qui non est
naturaliter corpus Christi. Aliter enim impertinenter
35 diceret I Cor. X^o, 16 de hoc sacramento: *Panem quem*
frangimus, nonne communicacio corporis Domini est?
Et ita videtur mihi quod quecunque pars negans hoc

Importance of
the question.

Our opponents
are heretical.

13. AE in marg.: 3. 16. A: iste deest. 17, 18. A: ut ipsum.
19. A: adorat. 20. A: crederet credere. 24. A: non dubium deest;
ib. E in marg.: Determinacio dubii. 29. E in marg.: Paulus. 32. A in
marg.: De sacramento altaris. 35. A: doceret. 37. E in marg. al. man.:
Monachos esse hereticos.

3. This verse comes from the hymn Pange lingua, which is
in the service for Corpus Christi day. As to the word 'recenter'
l. 2 see Walsingham I, 153,

sacramentum esse verum panem qui offerebatur ante consecracionem, et defendit pertinaciter partem suam, est manifeste heretica.

Friars slow to
say what the
host is.

Ideo communicando cum fratribus non confero illis communiter quamquam elemosinam nisi dixerint mihi 5 quid in natura sua sit hoc sacramentum quod consecrant. Et reperi multos in fide sua dyabolica variare, sic quod vix duos reperi in eandem sententiam consentire. Sed modo dicunt concorditer multi et magni eorum quod hoc sacramentum nichil sit, nec album nec durum nec 10 rotundum et sic de aliis denominacionibus qualitatium,

They agree
now to say it
is a bundle of
accidents, in
which Christ is.

sed est albedo, duricies, rotunditas et sic de aliis generibus accidencium aggregatis, et ita dicunt illud nichil esse nec posse esse corpus Christi nec esse ab aliquo adorandum; venerari tamen debet propter hoc 15 quod corpus Christi spiritualiter est in illo. Applicans autem istam materiam ad punctum difficultatis sepe dico quod non queritur quid sit ibi, quia scio quod est ibi tota Trinitas, que est longe melior corpore

They are not
asked what is
there, but what
it is.

Christi vel alia creatura. Sed totam difficultatem applico 20 ad hunc punctum quid sit hoc sensibile sacramentum, quod sacerdos sic tractat et populus sic honorat. Nec video quod propter hoc quod corpus Christi est in illo, licet ipsum sit infinitum imperfeccius quam aliqua materialis substantia, quod ipsum sit taliter venerandum. 25 Nam secundum heresim illorum quelibet materialis substantia est ipso perfeccius; et quantum ad illud quod in ipso existit quelibet creata substantia habet in se eque perfectam rem sicut hoc sacramentum. Et sic videtur mihi quod totus mundus secundum quamlibet 30 eius partem sit eque venerandus genuflexione, manuum elevacione et capitis inclinacione, sicut populus honorat hoc venerabile sacramentum, quia tam continens quam contentum est tam approbatum apud Deum.

That Christ's
body is there
does not make
the host more
venerable.

Nec dicetur quod habitudo verior superioris rei, que 35 est natura divina quam realius hoc sacramentum in se continet, non faceret hoc sacramentum plus venerabile quam faceret habitudo corporis Christi in ipso contenti improprius. Si enim veneracio vel adoracio debet referri

3. D: esse . . . hereticam. 7. DE: variari. 8. A in marg.: Nota de sacramento altaris. 11. DE: et ceteris. 12. DE: et ceteris. 14. DE: nichil nec. 18. A: dicto. 19. D in marg.: In sacramento eukaristie est tota Trinitas. 26. A: secundum deest; ib. DE: eorum; ib. D in marg. man. post.: Intelligitur de divinitate, que eque perfecte est in omni creatura, non sit corpus Christi.

simpliciter ad naturam inexistentem, tunc totus mundus deberet latria adorari, quia natura divina est in qualibet creatura perfectissime inexistens. Si autem habitudo rei inexistensis denominatione perfeccionis proprie denominat
 5 illud cui inexistit, non est possibile fingere quin natura divina proprius et perfeccius inexistens sacramento et cuilibet alteri creature quam corpus Christi est in aliquo perfeccius denominat illud cui inexistit denominatione propria respectiva. Nec est aggregatum ex natura
 10 divina et corpore Christi perfeccius quam est natura divina per se, supposito quod stultus imposuerit huiusmodi aggregatum.

Arguitur contra istam recentem heresim contrariam sibi ipsi. Si enim ibi sint quantitates et qualitates corporee sine subiecta substantia, ille quantitates cum non
 15 sunt indivisibiles sunt longe, late et profunde, et per consequens, sicut totum genus quantitatis huiusmodi, forent magne, et per consequens ibi foret magnitudo cum magno, longitudo cum longo, latitudo cum lato et
 20 profunditas cum profundo, et per idem figura cum figurato. Et propter istam rationem necessitati sunt Machometici et precipue istius secte heretice concedere de quantitate predicationes huiusmodi concretivas. Et quantum ad denominationes alias qualitatis, patet
 25 quod, sicut hoc sacramentum recipit denominationem concretivam figurati, cum secundum Aristotelem figura sit qualitas, reciperet denominationes alias concretivas illi quantitati inexistentes. Et sic sacramentum foret album, rotundum et sapidum, sicut est figuratum;
 30 potest enim non solum per se moveri localiter sed valde dispariter alterari. Subiectum ergo talis alterationis foret factum alterum et sic quale. Unde sanctus Thomas et alii qui intelligunt se ipsos in ista materia dicunt quod qualiter et alia sequencia accidencium genera
 35 fundantur in quantitate quam concretive denominant.

Ex quibus colligitur quod quantitas illa que est corporeitas longa, lata et profunda, alba, dura et sapida
 and so quantity is a body and a real thing.

4. A: demonia^{ne}. 7. A: quamquam. 11. DE: imponeret.
 13. DE: ergo contra; ib. A in marg.: 1^a ratio; E in marg.: Argumentum.
 14, 15. A: et — quantitates deest. 22. A: Macho^{al}; DE: mathematici.
 22, 23. A: concedere deest.

22. Ad vocem Machometici cf. Wyclif's tract. maiorem De Corpore Christi (MS) cap. V: In hoc differt secta Machometi a secta Christi . . .

sit una vera res et iuxta descripcionem sacramenti unum verum sacramentum quod sacerdos consecrat et non nichil.

If it is nothing it is not divisible, and so not visible; which is absurd. Item, si hoc sacramentum sit nichil, tunc non habet partes, nec est divisibile continuum sive magnum, quia aliter per conversionem continuum foret hoc sacramentum, et per consequens res continua, et sic aliquid foret hoc sacramentum. Si sit autem non divisibile, tunc est non visibile oculo corporali, consequens contra fidem et experimentum. Et consecuencia ex hoc evidet quod ipsum in casu quo videretur oculo corporali, per se videretur, et per consequens iuxta perspectivorum principia terminaret divisibiliter pyramidem radii visualis, et sic foret divisibile et non nichil. Fol. 234^c

If it is nothing it cannot be made sacred. Item, si nichil sit tale sacramentum, nulla pars istius secte aliquid consecrat sive conficit, quia cum consecrare sit facere sacrum, patet eis quod corpus Christi nec consecrant nec conficiunt. Et si aliquid sit sacramentum altaris quod ipsi consecrant, per idem infinita sunt sacramenta altaris quorum quodlibet esset aliquid, quod ipsi consecrant. Sed hoc negant; et consecuencia patet de qualitate et quantitate multiplici cum ceteris generibus accidencium; quorum quodlibet per idem foret sacramentum quo aliquod eorum. Si ergo ponerent sacramentum hoc esse nichil, ut populum adhuc ponerent ordinem suarum parcium et signato perfectissimo proprietates eius discuterent, sed nesciunt, sicut nec sciunt glosare fidem scripture, quomodo Apostolus dicit esse ecclesiam corpus, philosophi dicunt mundum esse aliquid quia divisibilem et sensibilem secundum plurimas eius partes. Isti autem habent dicere quod ordo suus nichil est, sed sicut nichil consecrat, ita eciam nichil valet. Immo pannus, domus et quelibet rerum talium artificialium nichil foret, immo (ut patet philosophis) sicut secundum eos panis nichil est, sic nec alia pars quantitativa ethromogenia sui corporis, nec lapis vel aliud corpus mixtum carens forma substanciali que poterit per se esse, ut anima hominis (ut sentenciant iste secte). Sed deliramenta puerilia sunt iste hereses a fidelibus deridende; verum-

These are all foolish heresies.

4. A in marg.: Secunda ratio; E in marg.: 2. 9. A: et nunc est.
14. DE: divisibilem. 15. A in marg.: Ratio tertia; E in marg.: 3.
20. DE: est. 22. E in marg.: Consecrare est facere sacramentum.
25. DE: nichilum. 30. DE: sensibilem. 32. E in marg.: Nota.
35. A: aliqua; ib. E in marg.: Ethromogenia. 36. DE: nec aliud.

tamen sicut scandalizant fideles sciolos scripture sacre cultores, sic scandalizant Romanam curiam omnes hereses quas seminant imponentes sentencie Romane ecclesie et asserunt quod ex eius auctoritate hoc sacramentum non
15 debet vocari panis, sicut regulariter vocat ipsum Apostolus, sed secundum suam sentenciam Romane ecclesie pure nichil; et sic corrigi debet evangelium et tam in verbis quam logica a fidelibus refutari. Et non dubium quin vesana superbia sectarum talium ascendit in Dei blas-
10 phemiam, ideo nulla heresis foret attentius destruenda.

Iudicet ergo ecclesia de nostra sententia sue heresi iuxtaposita et videat si devocius quoad hoc sacramen-
tum, fundabilius quoad scripturam, rationem et sensum, nos loquamur quam illi garriunt. Nos enim ponimus
15 quod hoc sacramentum virtute verborum Christi est vere corpus Domini, illi autem sompniant quod est nichil; nos ponimus quod hoc sacramentum est in natura sua verus panis, sicut dicit Apostolus, ipsi autem dicunt quod est accidencium aggregacio, quorum quodlibet est
20 in natura sua infinitum imperfeccius quam materialis substancia signanda; nos tercio ponimus quod virtute benedictionis Christi et verborum suorum sacramentalium panis melioratur, quia fit quodammodo corpus Christi, ipsi autem ponunt quod virtute istorum verborum panis
25 omnino destruitur vel desinit esse et addunt blaspheme indubie quod pane priori equivalenter annichilato destructo totaliter remanet in vacuo unum vagum accidens sine aliquo subiectante.

We say that consecration makes bread Christ's body and so better.

They say it makes it nothing; and so worse.

1. E in marg.: Sciolus la lum aliquantulum sciens. 3. DE: finem Romane. II. D in marg.: Nota fidem Jo. W. de venerabili sacramento. 13, 14. A: secundum nos. 14. Ad vocem garriunt; ib. E in marg.: garrio is ivi itum, verbosare, blandiri, gaudere, iocari, inde garrulus a um 1. e verbosus; A in marg.: 1. 17. DE: nos autem; ib. A in marg.: 2. 21. A in marg.: 3; E in marg.: Fides vera de sacramento venerabili iuxtaposita sompniate opinioni. 25. A: blaspheme deest. 26. A: equevalenter. 27. DE: corporaliter. 28. A: Hic secuntur Sermones No. 62 *Egressus Jesus*, No. 63 *Omnis qui venit*, No. 64 *Facta sunt encenia* quos supra Sermonum prima parte in fine invenies.

I. Index of Bible-Quotations.

Gen. 3, 9	402	Prov. 6, 14	86	Daniel 7, 14	174
— 3, 12	318	— 6, 23	401	— 9, 26	166
— 4, 9	365	— 11, 2	67	Baruch 4, 5	169
— 14, 3	379	— 13, 19	54	Os. 4, 6	379
— 21, 12	167	— 25, 22	382	— 6, 6	182
— 49, 10	95	— 30, 15	158	— 11, 1	24
Exod. 5, 21	284	Cant. 5, 2	411	Mich. 5, 2	174
— 13, 2	53	— 2, 4	415	— 7, 5	161, 162
— 32, 31	214	Sap. 1, 4	391	Hab. 3, 18	166
Levit. 12, 3	53	— 6, 6	46	Mal. 1, 3	167
— 19, 13	232	— 6, 13	381	Matth. 1, 23	73
Num. 10, 14	168	— 7, 24	411	— 2, 13	22
— 17, 18	452	— 30, 24	45	— 4, 4	143
— 31, 5	457	Eccli. 1, 1	5	— 1, 10	331
— 31, 50	345	— 1, 2	5	— 4, 18	201
Judic. 15, 4	122	— 1, 16	60	— 5, 2	195
I. Reg. 2, 30	8	— 1, 25	93	— 5, 3	197
III. Reg. 19, 12	95	— 8, 15	283	— 5, 3	418
III. Reg. 19, 21	181	— 12, 13	378	— 5, 4	198
Esther 6, 9	161	— 25, 24	162	— 5, 5	198
Tobie. 4, 5	163	— 25, 26	163	— 5, 6	199
— 5, 12	390	— 25, 35	160	— 5, 7	190
Job. 7, 7	93	— 26, 8	163	— 5, 8	200
— 9, 4	30	— 26, 10	163	— 5, 9	200
— 9, 4	308	— 43, 25	166	— 5, 10	201
— 10, 18	288	— 46, 1	166	— 5, 11	222, 223
— 19, 27	290	Isa. 1, 11—13	182	— 5, 11	231
— 32, 18	197	— 1, 17	413	— 5, 13	376
— 34, 30	194	— 1, 18	414	— 5, 13	395
— 40, 14	248	— 3, 4	94	— 5, 14	392, 395
— 41, 24	248	— 3, 4	151	— 5, 15	395
Psal. 2, 11	93	— 3, 20	345	— 5, 16	391
— 4, 19	182	— 5, 20	407	— 5, 16	418
— 7, 12	358	— 11, 1	73, 169	— 5, 25	331
— 8, 8	4	— 14, 12	145	— 5, 43	403
— 16, 15	68, 199	— 14, 13	94	— 5, 45	386
— 17, 29	391	— 14, 13	220	— 6, 2—4	320
— 18, 5	447	— 16, 1	169	— 6, 10	418
— 18, 9	377	— 26, 1	303	— 6, 19	427
— 18, 14	38	— 30, 26	388	— 6, 21	130
— 32, 6	182	— 40, 1	182	— 6, 22	387, 388, 402
— 34, 14	225	— 40, 3	396	— 6, 23	403
— 35, 12	150	— 45, 1	166	— 6, 24	404
— 44, 3	10	— 49, 6	381	— 6, 25	145
— 47, 8	24	— 53, 8	166	— 7, 6	328
— 54, 6	93	— 55, 1	430	— 7, 12	232
— 71, 7	2	— 56, 10	94	— 7, 15, 16	122
— 77, 2	426	— 62, 2	77	— 7, 15	227
— 88, 29	166	Jerem. 4, 20	160	— 7, 21	283
— 104, 15	176	— 7, 4	187	— 7, 26	376
— 106, 20	182	— 17, 5	355	— 7, 29	196
— 108, 28	202	— 17, 5	380	— 8, 20	365, 394
— 113, 1	8	— 17, 5	398	— 9, 14	300
— 118, 96	383	— 18, 18	157	— 9, 9	179
— 120, 1	220	— 31, 15	25	— 9, 35	277, 280
— 123, 7	258	— 48, 10	417	— 9, 36	—
— 131, 10	136	Ezech. 2, 6	95	— 9, 37	—
— 143, 5	244	— 3, 18	365	— 9, 38	—

Matth. 10, 5	416, 446	Matth. 24, 3	323	Luc. 10, 16	247
10, 7	418	24, 4	323	10, 18	248
10, 8	419	24, 5	66, 128, 323	10, 19	248
10, 7	282, 418	24, 6	323	11, 23	9, 00
10, 8	87, 382, 419	24, 7	323	11, 29	345
10, 10, 8	310	24, 8	325	11, 33	400
10, 11	230	24, 9	325	11, 34	268
10, 16	227	24, 11	326	11, 36	105
10, 20	247, 448	24, 12	320	11, 47	346
10, 21	310	24, 13	326	11, 52	281, 348
10, 23	163, 194, 201	24, 12	95	11, 53	350
10, 24	201, 202	24, 12	220	11, 54	350
10, 29	209	24, 30	371	12, 1	314
10, 29	272	24, 37	371	12, 2	315
10, 30	272	24, 39	371	12, 3	315
10, 31	272	24, 40, 41	438	12, 4	317
10, 32	273	24, 42	360	12, 5	317
10, 34	350	24, 43	362	12, 6	317
10, 35	332	24, 44	362	12, 7	288, 317
10, 36	415	24, 45-47	363	12, 8	317
10, 37	332	24, 48-51	364	12, 9	317
10, 38	333	25, 1	436	12, 13	317
10, 39	255, 333	25, 10	441	12, 14	306, 423
10, 40	343	25, 12	441	12, 22	317
10, 41	334	25, 13	441	12, 32	123
10, 42	334	25, 9	444	12, 33	130, 407, 427
11, 6	9	25, 45	438	12, 35	131, 409
11, 7	381	25, 14	35	12, 36	410
11, 11	165	25, 46	438	12, 37	411
11, 25	66	26, 24	288	12, 38	412
12, 39	99	26, 26	453	12, 39	412
13, 44	420	26, 28	453	12, 40	413
13, 45	420	26, 50	211	13, 36	410
13, 46	420	26, 71	162	14, 12	186
13, 47	430	28, 19	449	14, 26	261
13, 48	430	28, 20	358	14, 27	263
13, 50-51	432	Marc. 3, 20	279	14, 31	265
13, 52	418, 433	6, 17	150	14, 32	265
14, 31	242, 288	10, 21	130	14, 33	40, 426, 443
15, 3	202	13, 1	351	14, 32	370
15, 28	255	13, 32	371	15, 32	27
16, 13	80	13, 33	368	16, 5	28
16, 19	131	16, 10	410	16, 13	430
16, 21	254	16, 14	445	20, 41	303
16, 25	255	16, 15	410	21, 9	308
16, 26	255	16, 16	440	21, 10	309
16, 27	255	16, 17	449	21, 11	309
17, 19	162, 270	16, 18	449	21, 12	310
17, 26	38	16, 19	450	21, 13	310
18, 1	188	Luc. 1, 5	95, 96	21, 14	203
18, 7	164	1, 18	149	21, 18	300
18, 23	61	1, 26	73	21, 19	227, 239
19, 12	195, 377	1, 31	55	21, 25	309
19, 27	44	1, 51	289	21, 26	309
19, 27	130	1, 57	105	21, 34	409
20, 20	140	2, 1	1	22, 24	152
20, 22	208	2, 2	52	22, 27	177
20, 23	142	2, 21	160	23, 11	100
20, 28	151	2, 23	43	Joh. 1, 14	390
21, 9	13	2, 49	254	1, 17	196
21, 43	418	5, 5	94	2, 17	455
22, 17	152	6, 17-22	300-502	3, 1	27
22, 21	38	6, 20	285	3, 8	92
23, 2	320	6, 22	231	3, 29	200
23, 4	321	6, 30	109	4, 32	455
23, 5	321	6, 38	199	5, 55	305
23, 6	321	7, 30	138	6, 56	452
23, 7	321	10, 1	234	6, 57	455
23, 20	349	10, 2	235	6, 58	450
23, 32	347	10, 3	235	6, 59	457
23, 34	7, 9, 10, 347	10, 4	235	7, 41	167
24, 1	120, 329	10, 5	236	8, 12	381
24, 2	120, 322	10, 7	336	8, 34	226

Joh. 8, 50	8	Rom. 10, 15	281	Col. 3, 17	206
— 10, 36	427	— 10, 17	448	— 3, 18	206
— 12, 21	240	— 12, 11	386	— 3, 19	206
— 12, 25	240, 242	— 13, 2	299, 311	— 3, 21	210
— 12, 26	243, 263	— 13, 4	414, 422	— 3, 22	233
— 12, 31	172	— 13, 10	220	— 4, 1	237
— 12, 35	391	— 13, 18	386	— 4, 6	377
— 12, 50	457	— 15, 8	154	— 6, 14	254
— 13, 37	116	I Cor. 2, 1, 13	128	I Thess. 2—1	338
— 14, 1	86	— 2, 3, 2	220	II Thess. 2, 4	303
— 14, 2	135, 243	— 3, 12	388	— 3, 10	152
— 14, 23	196	— 4, 10	15	— 7, 18	401
— 15, 1	79	— 5, 7	314	— 3, 10	452
— 15, 12	210	— 7, 21	238	I Tim. 1, 5	211
— 15, 13	24	— 9, 22	383	— 3, 2	428
— 15, 17	219	— 9, 24	409	— 5, 8	416
— 15, 18	221	— 10, 16	459	— 6, 1	238
— 15, 22	337	— 11, 1	180	— 6, 8	40, 267, 381
— 16, 24	81	— 11, 29	457	— 6, 10	22, 348
— 17, 21	457	— 13, 1	383, 437	II Tim. 1, 6	452
— 18, 37	219	— 13, 4—8	198, 244—247	— 2, 9	297
— 19, 15	160	— 13, 8	383	— 4, 7	47, 250
— 21, 11	430	— 14, 20	154	Tit. 2, 11	377
— 21, 15	113	— 15, 10	61	Heb. 7, 10	409
— 21, 17	196	— 15, 13	392	— 8, 6	154
— 21, 19	14, 15, 16	— 15, 55	290	— 11, 6	446
Act. 1, 23	70	— 16, 3	236	— 12, 6	446
— 1, 24	70	— 16, 22	305, 442	— 12, 14	150, 378
— 1, 25	70	II Cor. 4, 16	381	— 12, 19	448
— 1, 26	66, 70	— 6, 14	391	— 13, 14	393, 451
— 3, 6	65	— 8, 9	6, 305	Jacob. 1, 2	201
— 3, 6	116	— 11, 9	421	— 1, 8	319
— 4, 32	229, 428	Gal. 2, 9	184	— 1, 17	195, 196
— 5, 11	291	— 2, 11	262	— 1, 23	389
— 6, 2	367	— 2, 12	311	— 2, 10	452
— 7, 50	14, 140	— 3, 17	409	— 3, 15	318
— 7, 51	294	— 3, 24	197	I Petri 2, 13	404, 414
— 8, 17	452	— 6, 14	8	— 4, 18	410
— 8, 58	7	Eph. 3, 18	386	II Petri 1, 4	381
— 9, 5	38	— 5, 4	392	— 1, 14	381, 412
— 9, 15	47	— 5, 5	40, 218	I Joh. 2, 15	41
— 20, 29	429	— 5, 8	383	— 2, 16	387
— 20, 33	48	— 5, 9	391, 392	— 3, 15	84
— 26, 14	38	— 5, 13	390	— 5, 4	41
Rom. 1, 14	365, 382	— 5, 18	400	Apoc. 3, 16	318
— 6, 10	353	— 6, 9	237, 238	— 3, 19	446
— 7, 24	198	Phil. 1, 23	198, 289, 411	— 5, 1	297
— 8, 4	93	— 3, 19	39	— 20, 7	296
— 8, 12	382	— 3, 20	130	— 21, 2	291
— 8, 18	5	Col. 3, 1	390	— 21, 5	433
— 8, 26	206	— 3, 2	381	— 22, 15	370
— 8, 28	24, 230, 246, 381	— 3, 11	427		
— 8, 30	47	— 3, 14	386		

II. Index of Names.

A.

Aaron 96, 284.
 Abel 11, 292, 310.
 Abias 96, 170.
 Abraham 26, 165, 167, 169, 170, 207, 409, 431.
 Abu Nasr Alfarrabi 382.
 Abyud 171.
 Achaz 170.
 Adam 11, 28, 152, 161, 171, 318, 345.
 Agrippa 23.
 Albumasar vide Abu Nasr Alfarrabi.
 Amasias 170.
 Ambrosius 74, 427.
 Aminadab 168.
 Amon 171.
 Ananias 267.
 Andreas 204, 205.
 Anglia (Angli) 49, 51, 52, 312, 407, 408, 410, 418, 423, 424, 435, 441.
 Angl. ecclesia 407.
 Anna uxor Simonis 25.
 Anselmus 19, 251.
 Antichristus (vide et papa in the General Index) 21, 28, 30, 33, 38—42, 44, 48, 50, 52, 65, 66, 69, 68, 101, 102, 108, 151, 157, 158, 176, 177, 178, 192, 201—203, 222, 228, 230, 235, 259, 260, 269, 277, 282, 293—300, 302, 303, 306, 307, 313, 314, 324—326, 332, 335, 338, 343, 349, 351, 357, 359, 363, 364, 369, 378, 379, 399, 415, 418, 420, 425, 428, 433—435, 443.
 Antigonus 162.
 Antipater 23.
 Apollo 281.
 Aquilla 48.
 Aram 168.
 Archelaus 160.
 Aristobulus 160.
 Aristoteles 10, 125, 127, 218, 253, 376, 385, 387, 436, 444, 461.
 Asa 170.
 Augustinus S. 32, 41, 55, 61, 68, 85, 92, 111, 119, 161, 165, 167, 185, 210, 215, 221, 225, 253, 258, 272, 274, 276, 287—290, 300, 307, 384, 393, 403, 405, 407, 422, 427, 443, 448, 453, 455.

Augustinus Angl. episcop. 49.
 Augustus 1, 2, 5, 7.
 Averroes 60, 216, 217, 252.
 Avicenna 394.

B.

Baal 51.
 Babilonice lingue 51.
 Baptista 12, 23, 26, 15, 16, 60, 78, 97—101, 105, 106, 140, 143, 145, 159—165, 183, 184, 188, 209, 328, 357, 395—397, 448, 449, 450.
 Barachias 11, 12.
 Barnabas 69, 184, 299.
 Bartholomaeus 152.
 Basilius 417.
 Beda 279, 377.
 Bersabea 170.
 Belzebub 225, 279, 292.
 Berengarius 350, 454.
 Bethlehem 3, 24, 25, 167, 169, 172.
 Bohemia 407.
 Booz 168, 169.

C.

Caecilia 41.
 Caecilius 15.
 Caesar vide Cesar.
 Cain vide Caym.
 Cana 185.
 Cananea mulier 137.
 Cananei 168.
 Carmelite 56, 85.
 Carmeli mons 56.
 Caym 11, 85, 130, 292, 318, 365, 396.
 Caymite monachi 85.
 Cesar 1, 2, 30, 38, 60, 152.
 Cesarea 60.
 Cesarea Philippi 59, 60.
 Chrysostomus 19, 140, 141, 399, 401.
 Clemens antipapa 51, 70, 407.
 Constantinus 96, 162, 184, 299, 433.
 Cyprrianus 15, 33, 41.
 Cyrinus praeses 2.
 Cyrus 162, 166.

D.

David 3, 25, 75, 77, 95, 162, 165—172, 209.
 Dionysius Areop. 387.
 Dominicus 109, 127.

E.

Egeas 292.
 Egyptus 22—24, 27, 53, 74, 168, 169, 172.
 Eliphas 197.
 Eliu 197.
 Elizabeth (Elisabeth) 78, 96, 105, 106.
 Eraclius imp. 162.
 Eraclius magn. 162.
 Esdras 171.
 Esrom 168.
 Estha (Gestha) 171.
 Evangelista 15, 17, 20, 21, 11, 111, 64, 114, 117, 153, 164, 187—189, 243, 256, 339 (quotat. omitted).
 Ezechias 170.

F.

Franciscus 127.

G.

Gabriel 73, 76, 77.
 Galilea 73, 167, 185, 204.
 Galileus 167.
 Gallia 193.
 Genesareth 204.
 Giezy 267.
 S. Gregorius 35, 36, 41, 42, 115, 154, 164, 194, 210, 340, 378, 400, 413, 447.

H.

Hebrei 204, 370.
 Hedibias 153.
 Helias 56, 60, 97, 98.
 Helizens 181.
 Hely 160, 171.
 Herodes 22—26, 59, 71, 95, 98, 100, 160, 161.

Herodes Agrippa 160.
Herodes Antipas 159, 160.
Herodes Ascalonita v. Herodes.
Herodes magn. 159.
Herodiani 20.
Herodias 160.
Hibernia 424.
Hieronymus 11, 12, 50, 141, 146,
179, 243, 256, 267, 378, 427,
453.
Hippocrates 382.
Hus 376, 377, 119.
Husca id est Hus.

I.

Jacob. patr. 55, 95, 97, 167, 168.
— fil. Mathan. 171.
— ap. 23, 29, 86, 140, 153, 184,
188, 195, 205, 256, 299, 319,
380.
Jacobus de Voragine 16.
Jacobite 85.
Jeconias 77, 171.
Jepta 55.
Jeremia 26, 60.
Jeronymus vide Hieronymus.
Jerusalem 6, 12, 13, 33, 48, 52,
61, 119, 279, 291, 330, 344,
414, 433.
Jesse 73, 169.
Jesus 166 seq.
Jesus (Josue) 166.
— fil. Josedeche 166.
— — Syrach 166.
Innocentius papa III. 84, 123,
424.
Joachim 172.
Joas 170.
Joathan 170.
Job 113, 161, 162, 290.
Johannes vide Baptista.
— — Evangelista.
Johannes 258.
— presbyter 422.
— nomen 113.
Joram 170.
Jordanes 204.
Josaphat 170.
Josedeche 166.
Joseph fil. Jac. 162.
Joseph pat. Jesu 3, 22—24, 27,
54, 55, 73—75, 165, 168, 171, 172.
Josias 171.
Josue 161.
Isaac 167.
Isaias 430.
Isboseth 162.
Isidorus 394.
Israel 45, 53, 291, 417.
Israélite 168.
Juda 95.
— trib. 25, 168.
Judaea 3, 22, 25, 95, 277.
Judaici (Judei) 9, 13, 14, 26, 68,
74, 77, 129, 159, 160, 167, 168,
196, 222, 224, 225, 294, 417,
433, 446, 447.
Judas vide Scarioth.
Julius vide Caesar (Cesar).

L.

Lachis 50.
Lamech 162.
Laurentius 240, 250, 253.
Lazarus 224, 345.
Lemoicensis 193.
Leo imp. 162.
Lincolniensis (Robert Grosse-
teste) 128, 149, 197, 226, 388.
Loth 379.
Lucas 29, 168, 171.
Lucifer 66, 124, 213, 248, 253, 402.
Lya 25.

M.

Maccabaei 77.
Machometus 296, 309, 433.
Machometici 461.
Magdalena 146.
Manasse 171.
Marcialis 193.
Marcus 79, 85, 234.
Maria 3, 22—24, 27, 28, 52, 53—55,
73—79, 107, 131—137, 116, 149,
161, 171, 172, 410.
— Magdalena 132—137, 147, 148,
222 446.
Martha 147, 222.
Martinus 123, 125, 127.
Mathan 171.
Mathath 171.
Matthaeus 29, 33, 137, 165—171,
179 181, 185, 187.
Matthias 68, 69, 431.
Messias 166, 223.
Michael 188.
Minores fratres 85.
Moyses 164, 171, 196, 214, 284.

N.

Naason 168.
Naboth 162.
Nathan 171.
Nathanael 204.
Nazareth 73.
Nicodemus 92, 204, 222.
Nicolaus papa II. 454.
Noe 371.

O.

Obeth 168, 169.
Ochosias 170.
Octavianus vide Augustus.
Origenes 12, 74.
Osias 170.
Oxonia 108.

P.

Palestina 194.
Palestini 428.
Paulus 5—7, 10, 22, 44—48, 63, 64,
89, 116, 128, 155, 189, 190, 206,
244, 253, 267, 269, 281, 299,
314, 344, 408, 409, 421, 422,
427, 459.

Pharao 122, 284, 384, 400.
Phares 168.
Procopius 123.
Petrus 224.
S. Petrus 15—17, 23, 44, 47, 59,
60—65, 69—71, 89, 113—118,
148, 152, 155, 162, 184, 188,
189, 192, 193, 204, 205, 207,
232, 256, 290, 311, 311, 321,
367, 408, 412, 431, 133, 131.
Petrus Comestor 193.
Philippus fr. Herodis 59, 160.
— apost. 86, 90.
Philistini 122.
Pilatus 29, 162.
Porphyrius 125, 215.
Pragensis ecclesia 407.
Priscilla 48.

R.

Raab meretrix 168, 169.
Rachel 25.
Robertus Gibonensis vide Cle-
mens antipapa.
Robertini 343.
Roboam 170.
Roma 24, 433.
Romana curia 462.
Romana eccl. 296, 324, 462.
Romanus episcopus 295.
Romani 166.
Rompete 341.
Ruth 168, 169.

S.

Salathiel 171.
Salmon 168, 169.
Salomon 120, 121, 162, 170, 171,
255, 329, 330, 338, 354.
Salphaad 172.
Samaritani 416, 446.
Samson 22, 122, 162.
Samuel 56.
Sara 168, 207.
Saraceni 296.
Saphira 123, 267.
Satanas 248.
Saul 166.
Scarioth 17, 23, 29, 45, 66, 70,
80, 85, 148, 168, 211, 218, 267,
292, 293, 366, 445.
Silvester 35, 37, 64.
Simcon 25, 53, 54.
Simon 23, 113, 132—137, 138, 139,
340.
Simon phar. 148.
Stephanus 10, 14, 76, 294.
Syria 2.

T.

Taborite 127.
Tarsis 24, 25.
Thamar 168.
Themanites 197.
Thomas Cant. 28, 33—35, 461.
Timotheus 47, 283.
Titus 13.
Tobias 162, 189.

U. V.

Vespasianus 13.
Urbanus VI. 51, 70, 407.
Urias 168.

W.

Witelo Vitelo 384—386.
Wyclif 38, 267, 384, 401, 462.
Wyclif's Works quot.
Dialogus 1.

Wyclif's Works quot.

De Civili Dominio 231, 360.
— Ecclesia 1, 10, 34, 37, 65,
117, 125, 165, 185, 189, 253,
324, 309.

De Compositione hominis
215.

— Benedicta Incarnacione
161, 223.

— Sex Jugis 202, 203, 206 to
208, 232—234, 244—247.

Pol. Works 40, 101, 125, 124.

Op. Evang. 384.

S. E. Works 36, 124, 125.

Sermons 1 seqq.

Triologus 1, 15, 30, 49, 55,
60, 67, 84, 85, 123, 125,
149, 150, 158, 181, 216,
217, 244, 251, 252, 272,
276, 384, 388, 436, 453.

Z.

Zacharias 95—97, 105—107.

— filius Bar. 11, 12.

— — Jojada 11.

Zacheus 7, 137, 222.

Zebedeus 140, 145, 152, 153, 205, 268.

Zorobabel 171.

Zyzara 162.

III. General Index

(Printed in the orthography of the text).

A.

Quare Deus abscondit secreta 22.
De absolutione et indulgentiis 139, 140.
Accidiosi 199.
Activi plus diligunt Christum contemplativis 114.
Tempus adventus Domini 432.
Per agrum quid intelligitur 426, 427.
Utrum ex fide sit cognoscere quid in natura sua sit sacramentum altaris 458.
Fides vera de sacramento Altaris 463.
De sacramento Altaris 241, 350, 454, vide De Corpore Christi et de Eucharistia.
Amicus quis est 29.
Pro amico animam ponere rationabile 211.
De amore 332, 333, 388, 389.
Angeli Deum laudantes quare 3, 4.
Ecclesia Anglicana 408.
Spoliatio bonorum eccl. Angl. est spoliatio pauperum 407, 408.
De anima 216, 217.
Antichristus tulit clavem sciencie 349, 350.
Potestas Antichristi (pape) ficta 420, 421.
Antichristi ministri 138, vide et papa.
Apostoli mediatores inter Christum et populum 196.
Gaudium apostolorum de subiectione demoniorum 249.
Fructus officii apostolorum 448.
Apparicio quomodo fit 22.
A regibus ad clerum non est appellandum 423.
Utrum licet ad dominum secularem appellare 421, 422.
Pauperes ad regem appellare debent 416.
Armatura spiritualis 265.
Attricio et contricio 138, 139.
De auditu 36.
Augustinus eligeret potius esse homo quam angelus 215.
Augustus, unde nomen 2.
Aurum, thus et mirra quid significant 176.
Avaricia 199.

B.

Baptismus multiplex 26.
— flaminis 449.
Baptista magnus prelatus 45.
De modo constructionis basilicarum 328, 329, 330.
Basilicas Dominus et apostoli parvipendunt 125.
Melius esset quod non forent tales basilice fratrum Mendicantium 339.
Beatitudinis gradus 197—202.
Beatus quis 274.
Bellorum causa 27.

Quare aliqui non accipiunt pingue beneficium 370.
Berengarii sententia de sacramento Altaris 454.
Bona ecclesie bona pauperum 369, 370, 407, 408.
Bonum triplex 29.
De bullis falsis 302, 303.

C.

Candelabrum quid sit 401.
Canonisationes per lucrum. 1, 2.
Non propter canonisationem Romane eccl. est quis sancior in celo 2.
Beati despiciunt falsas canonisationes 9.
De tribus canticis 107.
De caritate 198.
Caritatis gradus 211, 212.
Caritatis condiciones sedecim 244—247.
Contra Carmelitas 56.
Castitas 150.
Christus accipitur multipliciter 166.
— bis intravit in corpus matris 146.
— exivit a patre 304.
Christi nativitas prophetata 3.
— nativitas toti humano generi gaudiosa 3, 4.
De nativitate Christi debet congaudere omnis status hominis 5, 6.
Christus primogenitus quare 3.
— creator et creatura 1.
— et Baptista vixerunt in aliis ritibus quam secte 100, 101.
— variavit temporaliter in habitu 100.
Causa fuge Christi in Egyptum 24, 25.
Triplex turba Christum audivit 280, 301, 302.
Omnia meliorata ex Christi passione 174.
Christo nemo amabilius 5.
— nullus divicius 4.
— nullus mansuecius 31.
— nullus pauperior 4, 5.
— nullus affabilior 137.
Fides de supereminencia Christi 2.
Christus manducavit cum peccatoribus 132, 133.
— paravit locum discipulis 87.
— voluit filios Jerusalem congregare 13, 14.
— prohibuit suos florere in seculi dignitate 142.
Christi crucem tollere debet christianus 263, 264.
— confessio coram hominibus 275.
— ordinatio sufficiens ad beatitudinem consequendam 110.
Christi discipuli debent detegere eius voluntatem 270.
Christus abbas noster 44.
— — totius ordinis christiani 103.
— fundamentum veritatis 159.
— optimam formam religionis reliquit 257.
— statui seculari gratissimus 30.

Sequi Christum est necessarium 16.
 Christi milites debent paciencie arma induere 331.
 Christus docet quomodo clerus debet renunciare temporalibus 40, 41.
 In Christo sunt singuli beati 247.
 Utrum Christus sit causa peccati 225.
 Christus ostium celi 178.
 — signat reges, prophetas etc. 167.
 — mystice est granum frumenti 241, 242.
 — est via, vita et veritas 88.
 — vera vitis 79, 80.
 Circumcisio 26, 27, 53.
 Civitas quid sit 362, 363.
 Civitas Dei, civit. diaboli 61.
 — spiritualis 397, 399.
 De clavibus ecclesie 349, 350, 352, 353.
 De clavi participatione 353.
 Clavis sciencie 348.
 Clerus excedit in alimentis et tegumentis 40.
 — laici officio non intendat 372.
 — qualiter debet esse 367.
 Communicare cum peccatoribus quomodo licet 137, 138.
 Compositio corporis et anime 216.
 Concupiscencia 221, 333.
 De confessione 138.
 — confessoribus 368.
 Confessio auricularis 63.
 Coniugium habet triplex bonum: fides, sacramentum et proles 55.
 Constantini concessio 324.
 Consuetudo periculosa 327.
 Contemplativa vita melior quam activa 147, 148.
 De contritione (vide attritio) 133.
 Convivare si est licitum 185—188.
 Copula carnalis non est de esse matrimonii 54.
 Fides de sacramento corporis Christi 84.
 Excellencia corporis Christi super Manna 457, 458.
 Panis sacramentalis est idem cum corpore Christi 457.
 Comestio spiritualis 455.
 Plus evangelio credendum quam patri dicto beatissimo 362.
 De crucifixione 172 seqq.
 Crucem tollere debet quilibet 256—258.
 Non semper debet curatus respondere pro subditis 366.
 De vana curiositate theologorum 9.

D.

Dampnatorum spirituum tres species 249.
 Dampnatus si non puniretur esset deterior 274.
 — volens penam suam complacenter foret beatus 274.
 Pena dampnati pulcritat et universum 275.
 Quod dampnatus debet rebellare 275.
 David preponitur Abrahe quare 167.
 Demones Dominus non sinebat loqui 277.
 Descriptio orbis terrarum sub Augusto 1—3, 6.
 — cepit in medio terre 6.
 Deus nihil facit sine indifferentia 75.
 Utrum Deus sit passionatus 32.
 Deus prevenit in actione cuiuslibet creature 372.
 Nemo potest cogitare maius Deo 251, 252.
 Odiunt Deum mali 221.
 Utrum homo debet Deum plus diligere quam se ipsum 212, 213.
 Deus copulatur homini per quid 391.
 Diaboli sunt volucres celi 388.
 Quare diabolus regnat super gentes 378, 379.

Racio diligendi creaturam 214, 215.
 Diligere debet homo plus beatum quam se ipsum 214.
 Dileccio duplex: absoluta, propria 213, 214.
 Discipulis Christi non possunt resistere omnes adversarii 204.
 Dominacio vere fundatur in humilitate 155.
 Dominacio civilis sapit peccatum 374—376.
 Ex dominio cleri iniuria multiplicatur 418.
 Arguuntur seculares domini quod sunt Christo ingrati 38, 39.
 Domini seculares per dotacionem rumpunt ordinem christianum 38, 39.
 Ordo serviendi dominorum 419.
 Domini seculares fecerunt episcopos dominari 38.
 Dormitacio et dormicio 437, 438.
 De dotacione 372—376, 428.
 Contra dotacionem 178.
 Dotacionis excusacio 41.
 Ex dotacione ecclesia oneratur 65.
 Dotacionem qui non impugnant peccant 39.
 Dotacionem Deus reprobatur 71, 72.
 Quomodo sancti dotacionem receperunt, restituerunt aut satisfecerunt 43, 373.
 Dotacio adversans ordinationi Christi sapit blasphemiam 43.
 Dotacio temporalium maculat clerum 37, 38.
 Tota ecclesia debet carere dotacione 208.
 Oportet dotaciones civiles dimittere 451.

E.

Articulus de ecclesie immediate ponitur post fidem Spiritus Sancti 40.
 Tres partes ecclesie 175, 353—356.
 Ecclesia in laicos et clerum dividitur 2.
 Ecclesia catholica dicitur mixtim et communis 419.
 Utrum licet statuere gradus in ecclesiastica dignitate 184.
 Nemo est in ecclesia presenti quin debeat esse martyr 298.
 Utrum ecclesie expedit quod iurisdictiones forent communes 451, 452.
 Contra vitam ecclesie moderne 157, 158.
 Ecclesia seducitur fictis miraculis 164.
 Ecclesia debet cavere versucias introducendi sectas 57.
 Ecclesia Christi oneratur per canonisationem 1, 2.
 Romana ecclesia 454.
 Ecclesia vinea 70.
 Moderna electio 70, 73.
 Utrum Matthie electio fuit prudens 68, 69.
 Elemosina cui et quando debet dari 335.
 Elemosina quomodo danda 404.
 Error in elemosina 335.
 De fundacione elemosinarum 442, 443.
 Perpetua elemosina non est continuanda 404.
 Empcio et vendicio spiritualis 120.
 Episcopi tenent simoniace multa secularia dominia 428.
 Episcopi ad temporalia anhelantes non sunt membra ecclesie 9.
 Nemo potest cogitare aliquid quod non potest esse 257.
 Nec homo nec aliquid potest appetere se non esse 287, 288.
 Utrum melius est non esse quam esse quandoque 288.
 Quatuor hore etatis hominum 370, 371.
 Fides eukaristie 421, 458.
 In sacramento eukaristie est tota Trinitas 460.

De sacramento eukaristie 452—463.
 Evangelium legimus, sententiam ignoramus 300, 301.
 Evangelici loca fertilia captantes 277.
 Viri evangelici a predicatione eiectione 282.
 Ad quantum gradum debet quis instare evangelisationi 279.
 Evangelisantes ex iurisdictionis limitatione 278.
 Sermo erroneus quod Evangelista non debet mori 17.
 Evangelista fugit dominacionem civilem 20, 21.
 Evangelista fuit papa 20.
 — figuravit contemplativos 14, 15, 16.
 Excommunicationem debet homo pati humiliter 312.
 Utrum licet communicare cum excommunicatis 183, 184.
 Exaltatio s. crucis 172 seqq.

F.

Festum sanctorum non valet, quando 1.
 Fides christiana 60.
 Predicanda est fides ecclesie 159.
 Fideles habent proprietates lucis 380.
 — debent confiteri Christum tripliciter 273.
 — discipulus debet esse apostolus ad paciendum 279.
 — debet confidere in Christo 133.
 Triplex gradus inter fideles 116.
 Filii debent esse obedientes parentibus 210.
 Ordo Francisci 119.
 De genealogia fratrum 163.
 Fratres arguunt quod secte eorum fuerunt ante incarnationem 56.
 — debent sequi Baptistam 163.
 Fundamentum fratrum 56, 85, 121, 122, 123.
 Scriptura fratres non exprimit 82.
 Fratrum ritus 145.
 Frater fratri contrarius 123.
 Utrum fratres magis quam religiosi exorbitant ab ordine christiano 118—123.
 Fratres blasphemant quod religio sua sit prestantior quam communis religio christiana 21.
 Fratres fingunt se ipsos supra apostolos venerandos 51.
 Blasphemia fratrum 139, 140.
 Procuratio fratrum illicita 144.
 Fratrum convivia 50.
 Fratres consumunt thesauros regnorum 50.
 — bona mundi accumulunt 50.
 — implicant se negociis secularibus 50, 51.
 — non laborantes non manducant 50.
 — sunt regni onerosi 49, 50.
 — in communi ordine christiano prodesse 145, 146.
 Fratrum divicie 49—52.
 De expensis fratrum 52.
 Fratres onerosi ecclesie 351.
 — domos penetrantes 129.
 — in fide deficiunt 129.
 Fratrum sumptuosa edificia 50—52, 120, 121.
 Fratres tradunt simplices sacerdotes 295.
 — regios legios incarcerationem 83.
 — predicantes adaptant sibi loca fertilia 57, 58.
 Fratrum monstrositas sec. Lincoln. 84, 85.
 — mendicatio post sermonem 89.
 — sermones non prosunt 57—59.
 Homicidium triplex fratrum 83, 84.
 Probatio fuge 285, 286.
 Fulguri comparatur satanas 248.

G.

Querentes gloriam perdent nomen suum 8.
 Introduccio graduum spiritualium in ecclesia 340.
 Gratis dare 284.
 Gula 200.
 Gustus 36.

H.

Habicio duplex 33.
 De precursu Helie 97, 98.
 Contra hereticos regula Aristotelis 127.
 Herodes tres erant 23.
 De hominis intellectu 252.
 Homo salvandus est martyr 14.
 Fama hominis 303.
 Homo perfectus latro 10.
 Utrum homo debet facere persecutionem 27.
 In homine spem suam ponentes dampnantur 355.
 Laudem propriam non debet homo in seculo appetere 8, 9.
 De hostia consecrata 179.
 Humilitas 149, 150, 190—192, 264.
 — Christi 132, 175.
 Hypocrisis 318.
 — monachorum 319.
 Omnis criminosus est hypocrita 319.

I.

Jesus quatuor huius nominis 166.
 Peccatum finalis impenitentie irremissibile 224, 225.
 Multa expedit viatoribus ignorare 7.
 Impressiones ignee 249.
 Mundo incognita sunt tria 361—363.
 Incredulitas apostolorum 315, 316, 317.
 De indulgentiarum abusu 139, 140, 250, 252.
 Infirmos curare quid est 283.
 De Innocentibus 15, 21, 22, 25—27.
 Inopia dicitur carencia temporalium 305.
 Intencionis rectitudo.
 Interficere quid est 33.
 Quomodo Johannes est Helias 98.
 Joseph quare ibat cum Maria in Bethlehem 3.
 Quare aliqui cito in iram accenduntur 24.
 Judicatio 46.
 Iugum inter viros et uxores 206—208.
 — — parentes et proles 208, 209.
 — — Christum et fideles 202, 203.
 — — et sacerdotes 203, 204.
 — — proximos 244.
 — — dominos et servos 237—239.

L.

Utrum licet laicis prelati resistere 310.
 Lampades quid significant 437.
 Leprosi qui sunt 283.
 Lex Domini est margarita 430.
 Excellencia legis Christi 57.
 Lex est adversarius hominis 331.
 — Christi invariabilis 41.
 Liber vite 249—251.
 Ligare vel solvere aliquem sacerdos nescit sine revelacione 62, 63.
 Errores de ligacione et solucione 434.
 Lingue gentium fuerunt septuaginta due 234.
 Fraternitatum littere 321, 343.
 Lucas ascendendo genealogizat 167, 168.
 Lucerna quid signat 400, 401.

Lucerna lux in testa 400.

— ardens 305, 306.

Lux proprietates 380, 381, 385-302.

Lux homini gratissima 380, 390.

Applicatio proprietatum lucis ad moralitatem 380.

Lucidum corpus quid signat 405.

Lumbos precinctos quis habet 409, 410.

Luxuria 150, 200.

M.

Margarita quid significat 120.

Recurrendum est ad magistrum superiorem 280.

Majoritas duplex 153, 154.

— inter Christi discipulos 184.

— quoad Deum 180, 190.

De malicia mulieris 161-163.

Interpretatio nominis Marie 75.

S. Maria expers peccati 54.

Votum Marie 55.

Desponsacio Marie 74-76.

Matrimonium Marie 54.

Maria post Christum peperit alium filium 3.

Quinque festa Marie 52.

Maria plus mundo profuit quam tota malicia mulierum nocuit 161.

Maria Magdalena tribus vicibus accusata 148.

Martyrium triplex 14, 15.

Quid requiritur ad esse martyrem 14, 33.

Martyrium multipliciter accipitur 117, 118.

De martyrio 170, 242, 244, 254, 261, 285, 293, 308.

Tres cause martyrii S. Thome 34, 35.

Concordia inter Mattheum et Lucam 171.

Mattheus descendendo genealogizat 161, 168.

Matthie electio 66-73.

Melancholia 390.

Contra mendicacionem validam 48, 94, 129, 130.

Mendicantes validi vincuntur de mendacio ex propriis 144.

Mendicantium religio 143, 144.

— septem genera 339-345.

— Contenciones 338.

Milicia duplex, spiritualis, secularis 255.

Quid ad milites pertinet 356.

Signum veri ministri ecclesie 65.

Multi nominatenus ministri 65.

De miraculis 164, 419, 420.

Mittas 107, 108.

Mola asinaria quid signat 194.

Monachorum vita 557.

Venter pinguis monachorum est coquina diaboli 357, 358.

Mosaica Lex 157, 158, 307, 308.

In omnibus motibus movens et motum sunt simul 92.

Mulieres debent subdi viris 206, 207.

— meretrices ponuntur in genealogia Christi quare 168 seqq.

Mala facta per mulierem malam 162.

Mundo dediti 128.

Mundi principes fovant Antichristum 6, 7.

Mundanos honores christianus non appetat 8.

N.

De necessitate 23, 28.

Noticia, que est impertinens prelati 18.

Nullatenus episcopus 65.

Nupcie triplices spirituales 410.

O.

Obediencia 209, 210, 300, 310, 311.

Occidentes se ipsos 289.

Occulta beatis erunt manifesta 270.

Occupacio superflua sacerdotum 18.

Odium mundanorum 220.

Odoratus 36.

Oraciones 1.

Contra ordines et spec. Mendic. 119, 120, 145.

— 146, 443, 444.

— ordines novellos 178.

Unus ordo adversatur alteri 51.

Ordinibus non est elemosynandum 326.

Ordines privati confundunt ecclesiam 221.

P.

De pace 330.

Paciencia 200, 201.

Papa, quid requiritur ad esse 64.

Papa statuitur Deus 66.

Contra papam 63, 66.

Papa dominus cunctorum que fratres possident 125.

— potest committere simoniam 312.

— potest peccare 312.

— cesarius vocatur beatissimus 295, 302.

Pape electio per cardinales 433, 434.

Vanum de papatibus contendere 353.

Papa summus Antichristus 358. (Vide et Antichristus).

Leges papales non sufficiunt 370.

— destruende sunt 156.

Dominacio pape et prelatorum mendax 77.

Parens propter peccatum prolis non est increpandus 209, 210.

Amor parentum erga liberos 209.

Pastor bonus 227.

Pastores moderni 117.

Pastorale officium est evangelisacio 115.

Pater in Christo operatur 91.

— in filio et econtra 91.

Inguam inter patrem familias et servitores 232-234.

Patrimonium crucifixi fundatur in mendacio 306.

De patriarchis 306.

S. Pauli dignitas 47.

Paulus pro sanctis in Jerusalem mendicavit 344.

Paupertas spiritu 157, 304.

Pauperes debent relevati 48.

Iniurie facte pauperibus 418.

Peccatum 320.

Peccati causa duplex 226.

— pena duplex 12.

— accusacio 41.

Peccati dimissio duplex 135, 136.

Disposicio peccatoris 134.

Pena dampni 12, 276.

— sensus 12, 276.

Perpetuitas pene dampnatorum 274.

Peregrinare ad loca sancta 341.

In peregrinationibus non est excedendum 164, 165.

Perversio ordinum in prelatiis 114.

Error quod quia Petrus moriebatur Rome quilibet sacerdos Romanus est papa 433.

Petrus figuravit activos 15, 16.

Pharisai nostri commiscunt fermentum suum cum lege Christi 315.

— non paciuntur martyrium 315.

— De predicatione 277-285, 447-449.

Predicacio simoniaca 57.

Predicator pacienciam habeat 227, 228.
 Argumentum pro missione predicatorum 281.
 Predicator obligatur cuilibet prodesset 278.
 — non debet predicare fabulas 448.
 Predicatorum miracula 420.
 Errores Predicantium 277.
 Audire prelatos quid est 247, 248.
 De prelati 29, 36, 64, 365, 366.
 Prelati cesarii 114.
 — utrum pro cunctis fidelibus respondebunt 365, 366.
 — — moderni inflantur 253.
 — — Christum non sequentes in opere non audiantur 180.
 — — declinant a lege Christi 157, 158.
 — — si contrarium precipiunt non sunt fideles 207.
 — debent illustrare reges 406—408.
 — auferunt clavem sciencie 281.
 — obligatores Deo quam fuerunt apostoli 42.
 — non prosunt ecclesie sicut olim 72.
 — perversi 364.
 Prelatis negligentibus debent bona pauperum denegari 369.
 Prelati fatui conculcantur 379.
 Prelatus sine dotacione prodesset 366, 367.
 Preteritio et futuro non possunt incipere nec desinere 224.
 An primatus secularis approbatur a Christo 299, 300.
 Omnis Christi proditor est eius adversarius 331.
 Prudencia 436.
 Quem pseudoprelati excommunicant debet esse in sanctorum catalogo 302.
 Pseudopape venientes in nomine Christi 324.
 De purgatorio 389, 434.

R.

Rectitudo duplex 137.
 Rector spiritualis 307.
 Ad regem pertinet statum sacerdotum ordinare 96.
 — — redditus episcoporum confiscare 54.
 — — ecclesiastica discutere 422.
 — — destruere inimicos domesticos 414, 415.
 Rex vicarius Dei 300.
 Regnum celorum 61—63, 189, 418, 419.
 Defectus regnorum 425.
 Regula christiana perfectissima 51.
 De relativis theologorum 89.
 Reliccionum gradus 46, 47.
 Religio Christi securior quam aliqua superaddita 129, 130.
 — privata sapit peccatum 50.
 Contra religiones privatas 56, 112, 261—269, 456—461.
 Racio pro communi religione christiana 129, 130.
 Raciones pro salvacione religionum 107, 108.
 Novelle religiones sunt impertinentes religioni Christi 101.
 Religiones private non habent auctorisationem 429.
 — non diligunt Deum toto corde 102.
 Religiosi infundabiliter introducti 357.
 — reputati discipuli Baptiste 396.
 Ritus cesarei sunt destruendi 141.
 Romana curia 420.
 Romanus cesar 408, 413.
 — episcopus 147, 258, 260, 408, 415, 422, 423, 424, 433, 434.
 Regule Rom. pontificis non carent macula 260.
 Romano pontifici non debet obediri, nisi de quanto sonat ex fide scripture 177.

Romana ecclesia errat in materia de s. Altaris 157.
 — — fratribus ultimum refugium 145.

S.

Sacculus evangelicus quid est 130, 235, 236.
 Quid ad sacerdotes pertinet 356.
 Sacerdotes sal fatuatum 380.
 Sacerdotes cesarii plus diligunt mundialia quam evangelisationem 41.
 — veteris testamenti martyres occiderunt 11, 13.
 Sacerdotum mala contra Deum 423.
 Sacerdos monacho superior 113.
 Salis proprietates 376—378, 394.
 Salomon culpabilis propter multa 330.
 Salutatio pharisaeorum 281.
 Sancti honor Christo tribuendus 7, 8.
 Contra sanctorum solempnisationes 1, 2, 183.
 Sancti ante resurrectionem non plene beati 87, 88.
 Satane proprietates 248, 249.
 Sciencia evangelii non appreciatur 65.
 Fundamentum sectarum 82—84.
 Secte destruunt basilicas et animas seducunt 337.
 — novelle sunt adultere 99, 100.
 — non audent stare audacter 104, 108.
 — nidus diaboli 99.
 Contra sectas 101, 102—104, 109—112, 113, 326, 327.
 Sectarum testimonium nil valet nisi vallatum ex scriptura 111.
 Secte private plus suam quam Christi regulam amant 333.
 — spoliunt populum 282.
 — afficiunt ordinem Christi destruere 126, 127.
 In sectis divaricatur religio christiana 178.
 — odia variantur 221.
 Secte habent limina extra religionem Christi 178.
 Melius foret si private secte forent pretermisse et destructe 99, 100.
 Sectarum multiplicacio 178.
 Secte hereticant sententiam de corpore Christi 441.
 Seculares domini sectas defendunt 128.
 Brachiumulare seculari contra simplices provocatur 290.
 Seculares debent cavere a contaminationibus pseudofratrum 85.
 Septem dona Spiritus Sancti 401.
 Sensus interiores, exteriores, communes 36.
 Sequela Christi 15, 16.
 Sermones non edificant populum sicut olim 57.
 Servus servorum Dei unde papa vocatur 194.
 Servi condicio 218, 219.
 — debent obedire 238, 239, 240.
 S. Silvester accipiendo dotacionem peccavit 37.
 Similitudo causa amoris 221.
 Sentencia modernorum de sacramento Altaris 350.
 Spiritus S. desponsacio cum ecclesia 29.
 Spiritualis elemosyna pocior corporali 372.
 Spiritus lucidi tres 391.
 Status vel ordo quid est 98, 99.
 Sci Stephani festum 7, 8.
 Studium mundanorum 317.
 Defendere subditos debent seculares 413.
 Subversiones introducte 358.

T.

Tacencia, taciturnitas 151.
 Tactus 36.
 Talenta quid signant 36.
 Templa Christus non ponderat 121.
 Temporalia non reficiunt 68.
 — impediunt clerum 43.

Temporalium remuneratio 266—270.
Tenebre 382.
Tremotus quid signat 300.
Thesaurus quid signat 127.
S. Thomas obiit pro defensione ecclesie 33.
Timor fatuus, mortis, servilis 271, 390.
Traditiones humane 262—264.
 morales fundate in scriptura 156.
De transfiguratione 256.
De Trinitate 223.
Trinitatis dies 92.

U. V.

Vendicio et empcio spiritualis 120.
Verbum Domini non est alligatum 297.
Quid est prima veritas 88, 89.
Vivantes expedit habere fidem ut granum sinapis 271.
 accessorie honorent sanctos 9.
 debent gaudere de vita meritoria 253.

Utrum omnes viatores tenentur ad singula Christi consilia 289.
Actus gaudii viatoris 250.
Vigilia interioris hominis 360, 361.
Debemus continue vigilare 371.
Virgines fatue 139, 140.
Virtus imaginativa, fantastica, memorativa, estimativa 36.
Virtus exiens a Christo 363.
Virtutes et vicia causant se reciproce 200.
Virtutes intellectuales 436.
Habere virtutes est melius quam terrenas divicias 36.
Tria genera visionis sunt triplex gradus dilectionis 388.
Visus 36.
Vita activa 147, 148, 149.
Vita neutra 148.
 — infancium 147, 149.
Votum duplex 55, 56.
 — si debet fieri homini 55, 56.
Usura 31, 32.

Corrections.

Page 6, line 16, for cesareo read cesareo,
" 81, " 30, " vita " vite
" 185, " 5, " predones " predones,
" 263, " 6, " ecclesia " ecclesie.

 The Society's Issues for 1887 and 1888 will be sent only to those Members who have paid their Subscriptions. The Subscriptions for 1888 became due on Jan. 1, and should be paid at once to the Hon. Sec., J. W. STANDERWICK, Esq., GENERAL POST OFFICE, LONDON, E.C. Cheques to be crost, 'London and County Bank.'

The Wyclif Society.

*Fifth Report of the Executive Committee, for 1887.
(March, 1888.)*

1. <i>The Society's Books for 1887.</i>	5. <i>Thanks to Helpers, p. 5.</i>
2. <i>The Books for 1888 and 1889, p. 2.</i>	6. <i>Miscellaneous, p. 5.</i>
3. <i>Books preparing in Editors' hands.</i>	<i>List of Officers and Publications, p. 6.</i>
<i>Manuscripts copied, p. 3.</i>	<i>Hon. Sec.'s Cash Account, p. 7.</i>
4. <i>Need of more Money and Editors, p. 4.</i>	<i>List of other Societies, p. 8.</i>

1. Though neither of the volumes promist for 1887 appeard during that year, yet the first and most important of them, the second volume of Wyclif's *Sermons*, was sent complete from Fromme's printing-press in Vienna before the end of February, 1888, and will be issued in March to those Members of the Wyclif Society who have paid their subscription for last year.

This volume, says its Editor, Prof. Loserth, is the most important of the four which contain the Collection of Wyclif's Latin Sermons, as in it the Reformer enters on his violent contest with the Friars and Papal Clergy, which his contemporaries describe as making such a stir in the English Church. In it he speaks in Latin to the learned world, with the like plainness which he used in his native tongue to his village congregations. The Pope, he calls Antichrist outright. The power of the Keys is employd (he says) only to extort money; not to open the gates of the Kingdom of Heaven. The Church is full of errors. Prelates are faithless, and should be ousted from their dioceses. Monks need reform. As to the Mendicant Friars, they are full of envy and spite; they love amusement and debauchery; they are greedy of worldly gain. They lie; they are a superfluity and a nuisance; they are under the patronage of the Devil. They act against all the commandments; they choose only those preachers who can get most money out of their hearers. They are spiritual murderers, sons of Caim (Cain): C the Carmelites, A the Augustines, I the Jacobites (Dominicans), M the Minorites. They delude the world, and idle about begging. And as the nest of the Romish Church is their

last refuge, they revile as heretics all who would reform its abuses.

This evil must be torn up by the root. The secular power must reform the Church, and take its endowments. The Clergy must be content with food and clothing. Church property belongs to the poor. Grand churches do not incite to piety; they turn men from it. The Friars, in their haughtiness, build edifices and towers like the Tower of Babel; and the Monks, cloisters like castles. Deprivation, poverty, sharp control, is what they need.

This contest with monachism is the main subject of Wyclif's second volume of *Sermons*, though some dogmatic questions are incidentally discusst in it; and in one noteworthy passage the Preacher says, that if the Church were deprived of Sacraments and Sacramental usages, it would not die; for, to the Christian, Christ is Pope, bishop, priest, and can give salvation without superfluous symbols.

The second book for the Society's issue of 1887 will be the eighth of Wyclif's *Summa Theologiae*, the Treatise *De Officio Regis*; a strange contrast to the plain outspokenness and forthrightness of the exposure and denunciation of the Begging Friars in the *Sermons*. It is a very involved and difficult discussion of the Royal Power; and the difficulty was increased last year by the less good of the two MSS. of the work having been first copied (by Dr. Buddensieg's assistant) for the Society. Full collation with the better MS. in Vienna was, after a time, found to be indispensable for the understanding of the Treatise, and the production of a decent text. This collation has been only lately finisht by Dr. Herzberg-Fränkell; and the Editors, Mr. A. W. Pollard and Mr. C. Sayle, hope to send the *De Officio Regis* soon to press, and to get it into Members' hands this year.

2. For 1888, Prof. Loserth has in type part of the third volume of Wyclif's *Sermons*, and hopes he may be able—with Messrs. Fromme's and Mr. Matthew's help—to finish it before Christmas; nay, by that time, to have Vol. 4 of the *Sermons* at press for 1889. Dr. Reginald L. Poole hopes to get into type by the end of 1888 the text of Wyclif's *De Dominio Divino*, and go to Vienna to collate it with the MSS. some time this year. He has workt through the treatise *De Pauperie Salvatoris* of Richard Fitz-Ralph, Archbishop of Armagh, of which the first four books will form the Appendix to his volume. This work has never yet been printed, but as Dr. Poole has found that it throws great

light on the genesis of Wyclif's special views of Dominion, he has had the most important part of it copied for the Society from a Bodleian manuscript, and is collating it with a manuscript at Merton College. If Dr. Poole can finish his volume in 1888, it and the Third Part of Wyclif's *Sermons* will form the Society's issue for 1888.

If he cannot so finish it, the second volume for 1888, to be issued in 1889, will be some of Wyclif's *Miscellaneous Treatises*, to be chosen from those named on the next page, and edited by Mr. C. Sayle, B.A. Till Mr. Sayle has completed his work on the *De Officio Regis*, and mastered the contents of all Wyclif's short theological and political treatises, he cannot settle which of them had better be put together.

Mr. F. D. Matthew has again been obliged to give all the time that he can spare the Society, to writing the side-notes to Prof. Loserth's volume, and making suggestions with regard to it. He has been obliged to stop night-work at his own editions of Wyclif's *Miscellaneous Tracts* and *De Mandatis*, so that the appearance of these must be deferred till more leisure and stronger health come to him.

Dr. Buddensieg has done about a quarter of his edition of the *De Veritate*, but having accepted a call to the Head Mastership of a Public High School in Dresden, his new duties will compel him to set aside his Wyclif work for at least two or three years. Besides the remaining volumes of *Sermons*, Prof. Loserth has kindly undertaken to edit Wyclif's *De Eucharistia tractatus major* (Shirley, No. 18), and he has also copied, and will edit, the *Opus Evangelicum, sive De Sermone Domini in Monte* (Shirley, No. 42). Dr. Herzberg-Fränkell promises to prepare his edition of *De Simonia* for press this year. M. Patera, Mr. Archer, and Mr. Hessels, are proceeding slowly with the treatises they have respectively in hand.

3. The following works are copied, and in Editors' hands, preparing for publication :

Summa Theologiae.

Book	I.	<i>De Mandatis Divinis</i> , ed. F. D. MATTHEW (nearly ready for press).
"	II.	<i>De Statu Innocentiae</i> . Ditto.
"	IV.-V.	<i>De Civili Dominio</i> , ed. R. L. POOLE, M.A., Ph.D.
(Book III. has been issued.)
"	VI.	<i>De Veritate S. Scripturae</i> , ed. Dr. R. BUDDENSIEG.
("	VII.	<i>De Ecclesia</i> , has been issued.)
"	VIII.	<i>De Officio Regis</i> , ed. W. A. POLLARD, M.A., and C. SAYLE, B.A. (1887).
"	IX.	<i>De Potestate Papae</i> , ed. A. PATERA.
"	X.	<i>De Simonia</i> , ed. Dr. HERZBERG-FRÄNKEL

Book XI. De Apostasia, ed. F. D. MATTHEW.

„ XII. De Blasphemia, ed. T. A. ARCHER, M.A.

Sermons, Parts 3, 4, ed. Prof. J. LOSERTH, Ph.D. (Vols. I. II. are out.)

Opus Evangelicum, sive De Sermone Domini in Monte, ed. Prof. J. LOSERTH, Ph.D.

Miscellaneous Tracts, ed. F. D. MATTHEW or C. SAYLE (43, 44, Shirley);

Expositio S. Matth. c. xxiii. xxiv.; (54) Contra Magistrum

Outredum de Ornesima; (55) Contra Willelmum Vynham; (48)

De Servitute civili et Dominio seculari; (64) De Paupertate

Christi; (77) De Ordine Christiano.

De Dominio Divino, ed. R. L. POOLE, M.A.

De Actibus Animae, ed. J. H. HESSELS, M.A.

De Eucharistia tractatus major, ed. Prof. J. LOSERTH.

Quaestiones logicae et philosophicae (from the unique Prague MS.)

ed. RUDOLF BEER.

The following works were copied and placed at the Society's disposal by Dr. Buddensieg (except Nos. 1, and 24). Mr. C. Sayle will edit some of them.

(1) Logica.	(58) ad argumenta cujusdam emuli veritatis.
(23) De Eucharistia et Poenitentia, sive De Confessione.	(59) ad xlv quaestiones.
(24) De Prophetia.	(60) ad decem quaestiones.
(39) Sermo Pulcher.	—
(47) De Oratione Dominica.	(61) Epistolae Octo.
(48) De Salutatione Angelica.	(92) De Praelatis Contentionum.
—	(94) De Graduationibus.
Responsiones.	(95) De Gradibus Cleri Ecclesiae.
(57) ad Radulfum Strode.	

Mr. J. H. BULLOCK has copied part of the Tractatus de Tempore, the 6th Treatise of Book I. of De Ente, sive Summa Intellectualium.

Mr. RUDOLF BEER will shortly copy De Materia et Forma, Replicatio de Universalibus, and Differentia inter Peccatum Mortale et Veniale (Shirley, 6, 9, 28).

4. The Society wants more money and more Editors. Those few Members who have complained of the small issues of the Society, forget that nearly half their Subscriptions has had to be spent in copying (including Editors' journeys to examine or collate MSS.). The figures are as follows:—

		£	s.	d.			£	s.	d.
Copying, etc.....	1882-3	295	16	0	Printing and Binding,	1883	22	15	6
	1884	195	0	0		1884	250	0	0
	1885	177	15	0		1885	198	2	2
	1886	103	12	6		1886	330	5	5
	1887	20	0	0		1887	393	1	8
		<hr/>					<hr/>		
		£792	3	6			£1194	4	9

Reasonable folk will see at once that with this great outlay on copying—an outlay without which the Society could not have moved a step—large issues of books have been impossible. Moreover, Members must remember that over £150 worth of work done for them has been paid, not by them, but by the

Bishops' Fund (£100), and by the other donations to the Society which have amounted to £55 13s. The Committee cannot make bricks without straw. The Society's issues depend solely on the amount its Members subscribe; and if any Member complains of the smallness of the issues, he should feel bound in conscience to accompany his complaint with a £50 note in order that his grievance may be remedied. The Society has a big job in hand, the payment of England's debt to its great early Reformer's memory, the printing of all the Latin works he has left, in which the record and development of his ideas are to be traced. Many years of strenuous effort are needed for this task, both on the part of Members in general and the Society's Editors in particular. Much copying of MSS. has still to be done. New Editors for some of the Treatises already copied, and for those still untoucht, are wanted. The preparation of a Wyclif MS. for press is no easy matter, as Dr. Poole explained in the Report for 1884; it often takes years of the scanty leisure which an Editor can spare from the other engrossing work of his life. Meantime the duty of subscribing Members is clear: to provide the money wanted for copying and printing; to pay their own Subscriptions promptly, and to canvas all their friends and acquaintances for more.

5. The Executive Committee repeat their thanks to the Society's Editors, Copiers, and Helpers, and specially to Prof. J. Loserth, Mr. F. D. Matthew, and Mrs. Linton (once Miss Alice Shirley). The Society's thanks are also due to the Governing Bodies of Trinity College, Cambridge; Trinity College, Dublin; and the University Libraries of Vienna and Prague, for loans of MSS. for the use of the Society's Editors.

6. The Subscription to the Society is One Guinea a year, payable on every First of January. The payment of five or ten years' Subscriptions in advance will help the Society's work. All Subscriptions and Donations,—which are much desired,—should be paid to the Hon. Sec., J. W. Standerwick, Esq., General Post Office, London, E.C., and Members will save both him and themselves trouble by sending him an Order on their Bankers, in the following form, to pay their subscriptions:—

1888.

To Messrs. _____

Till further order, pay to the London and County Bank, for The Wyclif Society, One Guinea now, and One on every following First of January.

(Signed) _____

THE WYCLIF SOCIETY.

Patron.—His Grace the Lord Archbishop of Canterbury.

President.—His Grace the Lord Archbishop of York.

Vice-Presidents.—Most Rev. Lord Plunket, Archbishop of Dublin; His Grace the Duke of Devonshire, K.G.; His Grace the Duke of Buckingham and Chandos; Rt. Hon. Viscount Eversley; Right Rev. Lord Bishops of Bath and Wells, Carlisle, Durham, Liverpool, London, St. Davids; Rt. Hon. Lord Ebury.

Executive Committee.—F. J. Furnivall, 3, St. George's Square, Primrose Hill, London, N.W., *Director*; Prof. Montagu Burrows, 9, Norham Gardens, Oxford; F. D. Matthew, Quarryton, Hayne Road, Beckenham, Kent.

Honorary Secretary.—J. W. Standerwick, General Post Office, London, E.C.

Local Honorary Secretaries.—*Ireland*—The Rev. C. H. H. Wright, D.D., Cliftonville, Belfast; *Scotland*—The Rev. James Kerr, 53, Dixon Avenue, Crosshill, Glasgow; *Wales (North)*—Principal Reichel, University College of North Wales, Bangor; *Cheshire*—Rev. A. MacKenna, Highfield, Bowdon, Cheshire; *Devonshire*—Rev. E. Harris, Wellwood Park, Torquay; *Gloucester*—The Rev. J. J. Mercier, Kemerton, Tewkesbury; *Lancashire*—Jos. Thompson, Esq., 23, Strutt Street, Manchester; *Middlesex (West)*—The Rev. E. Chester Britton, Hermosa, Ealing; *Norfolk*—Rev. O. W. Tancock, Norwich; *Yorkshire (East Riding)*—The Rev. Horace Newton, Driffild; *Yorkshire (West Riding)*—Rev. J. N. Worsfold, Haddlesey, Selby.

Bankers.—The London and County Bank, Aldersgate Street, London, E.C.

The Society's Publications for 1882 and 1883 (£2 2s.) are :—*

- 1, 2. Wyclif's *Latin Polemical Works*, 2 vols. (with Facsimile of MSS.) edited by Dr. R. Buddensieg.

The Society's Publications (£1 1s.) for 1884 are :—

3. Wyclif's *De Civili Dominio*, Lib. I., edited by Dr. Reginald Lane Poole.
4. Wyclif's *De Compositione Hominis* (with Facsimile of the MS.), edited by Rudolf Beer.

The Society's Publications for 1885 (£1 1s.) are :—

5. Wyclif's *De Ecclesia* (with Facsimile of the MS.), edited by Prof. Loserth, Ph.D.
6. Wyclif's *Dialogus, sive Speculum Ecclesie Militantis*, edited by A. W. Pollard, M.A.

The Society's Publications for 1886 (£1 1s.) are :—

7. Wyclif's *De Benedicta Incarnacione* (with Facsimile of the MS.), edited by the Rev. E. Harris, M.A.
8. Wyclif's *Sermones*, Part I., edited by Prof. Loserth, Ph.D.

The Society's Publications for 1887 (£1 1s.) will be :—

9. Wyclif's *Sermones*, Part II., edited by Prof. Loserth, Ph.D. (*Issued.*)
10. Wyclif's *De Officio Regis*, edited by A. W. Pollard, M.A., and C. Sayle, M.A.

The Society's Publications for 1888 will be chosen from :—

11. Wyclif's *Sermones*, Part III., edited by Prof. Loserth, Ph.D.
 Wyclif's *De Dominio Divino*, edited by Reginald Lane Poole, M.A., Ph.D.
 Wyclif's *Miscellaneous Treatises*, edited by Charles Sayle, B.A.
 Wyclif's *De Simonia*, edited by Dr. Herzberg-Fränkell.

* The very heavy outlay for copying in these years,—£295, see p. 4,—made the issue of more volumes in them impossible.

RECEIPTS AND PAYMENTS OF THE WYCLIF SOCIETY,

FROM 1ST JANUARY TO 31ST DECEMBER, 1887.

[illegible]

Examined and found correct, { FINCH HILL.
A. J. MALCOLM.

Chaucer, founded by Dr. Furnivall in 1868, to print all the best Chaucer MSS., &c. *Editor in Chief*, F. J. Furnivall. *Hon. Sec.* W. A. Dalziel, 67, Victoria Road, Finsbury Park, N. Subscription, Two Guineas a year.

Early English Text, founded by Dr. Furnivall in 1864, to print all Early English literary MSS. *Director*, F. J. Furnivall. *Hon. Sec.* W. A. Dalziel, 67, Victoria Road, Finsbury Park, N. One Guinea a year for the *Original Series* of Prints of MSS. only, and One Guinea for the *Extra Series* of prints from MSS. or black-letters of Texts before printed.

New Shakspeare, founded by Dr. Furnivall in 1873, to promote the intelligent study of SHAKSPERE, and to print his Works in their original Spelling, with illustrative Treatises. *President*, ROBERT BROWNING. *Director*, F. J. FURNIVALL. *Hon. Sec.* K. Grahame, 65, Chelsea Gardens, Chelsea Bridge Road, London, S.W. Subscription, One Guinea a year.

Ballad, founded by Dr. Furnivall in 1868, to print all early English MS. Ballads, and reprint the Roxburghe, Bagford, and other collections of printed Ballads. *Editor in Chief*, The Rev. J. W. Ebsworth, M.A., F.S.A. *Hon. Sec.* W. A. Dalziel, 67, Victoria Road, London, N. Subscription, £1 1s. a year.

Shelley, founded by Dr. Furnivall in Dec. 1885, to promote the study of Shelley's Works, reprint his original editions, and procure the acting of his *Cenci* and *Hellas*. *Chairman of Committee*, W. M. Rossetti. *Hon. Sec.* T. J. Wise, 127, Devonshire Road, Holloway, London, N. Subscription, One Guinea a year.

Browning, founded in July, 1881, by Dr. Furnivall and Miss E. H. Hickey, to further the study of ROBERT BROWNING's poems, and to print papers on them and Illustrations of them. Subscription, One Guinea a year. *President*, F. J. Furnivall. *Hon. Sec.* W. B. Slater, 249, Camden Road, London, N.

Philological, founded in 1842, to investigate the Structure, Affinities, and the History of Languages. *Hon. Sec.* F. J. Furnivall, 3, St. George's Square, Primrose Hill, London, N.W. One Guinea entrance, and one a year. Parts I., II., and III. of the Society's English Dictionary, for which material has been collecting for 28 years, have been lately issued, edited by Dr. J. A. H. Murray, and published by the Clarendon Press, Oxford. Mr. Hy. Bradley is now Joint Editor.

Wagner, to promote the study of his Musical and other works, and the performance of his Operas at Bayreuth. *Hon. Sec.* for England, B. L. Mosely, 55, Tavistock Square, London, W.C. Subscription. Ten Shillings a year.

Shakspeare Quarto Facsimiles, 10s. 6d. each, or 6s. if the whole series of forty-two is taken, edited by F. J. Furnivall, Prof Dowden, Mr. P. A. Daniel, Mr. H. A. Evans, Mr. Arthur Symons, Mr. T. Tyler, and other Shakspeare scholars. B. Quaritch, 15, Piccadilly, London, W. (Thirty-two Facsimiles have been published, and ten more will be ready soon. The Series will be completed in 1888.)

WELLESLEY COLLEGE LIBRARY

3 5002 03208 2484

BR 75 .W8 7:2

Wycliffe, John, d. 1384.

Iohannis Wyclif Sermones

